Kemura Šejh Sejfuddin Fehmi bin Ali

Sarajevske džamije i druge javne zgrade turske dobe

Sarajevo 1913.

PREDGOVOR.

S pomoću previšnjeg Boga i ruhanijetom hazreti Pejgambera alejhi selatu ve selam, evo ovim sedmim sveskom dovršujem prvi djilt moga djela „Sarajevske džamije i druge javne zgrade."

Ovdje iznosim tačan opis 55 sarajevskih džamija nekoliko mekteba, medresa, tekija, ćuprija i turbeta.

Pribrati ovako veliki materijal, izraditi ga i za štampu pripraviti, to je ogroman rad, koji je zahtjevao velika truda, pa da se to u djelo privede.

Ja ovdje javno ističem, da sâm se toga mučnog i trudnog posla sa nekom osobitom voljom i energijom latio, nepomišljajući pri početku rada na poteškoće, umnog i tjelesnog rada, koje su me pri tom radu zbilja i pratile.

Još od moga sabiluka, vršeći vjerske dužnosti, ja sam se zanimao, da štogod čujem, ili učim o prošlosti, i starim povjestima i dogadjajima, pa su me i ove okolnosti dovoljno podstjecale, da štogod za svoj mili islamski narod korisna, zanimljiva i poučna na javnost iznesem o našoj domovini.

Dosta me je na ovaj rad uputio hadisi-šerif — t. j. rečenica hazreti pejgamberova a. s. v. s., koja veli: „kad čovjek umre, prestaju mu svi poslovi; osim tri posla, a to su: — korisno znanje, pobožan našljednik i neprekidno davanje milostinje."

Ovu svetu rečenicu pomno posmatrajuć, odvažih se, da jednoj tački od tih triju svojim malim znanjem udovoljim i tu vjersko propisanu dužnost, kao pobožni muslim ispunim.

Poznato je među narodom u Sarajevu, da su obično skoro sve sarajevske mahale dobile imena od pojedinih džamija, odnosno njihovih hajir sahibija — dobrotvornih sagraditelja, kao humanitarnih i pobožnih ljudi, pa su neka od ovih imena skraćena a neka sasvim i u zaborav bačena, s toga sam se odvažio, da imena ovih dobrotvora oživim i u vječitoj uspomeni ih ostavim, a i moje ime uz njih pridodam.

Ja sam ovaj rad od prije nekoliko godina počeo sabirati, materijal sređivati i za štampu pripravljati, ali su me novčane oskudice spriječavale, da to na javnost do sada nisam mogao izdati, ali ipak i sada s time nije zakašnjeno, jer se već djelo kraju privelo.

Godine 1908. upoznao sam se sa tadašnjim upraviteljem zemaljskog muzeja i urednikom „Glasnika zemaljskog muzeja za Bosnu i Hercegovinu" i sadašnjim vladinim savjetnikom gosp. Dr. Ćirom Truhelkom, kojom prilikom imali smo više

puta razgovora o Bosni i njenim raznim starinama, te sam tada istomu dao moj rad o sarajevskim džamijama i drugim javnim zgradama, koje sam nakànio na javnost iznijeti.

Ovaj moj rad se gosp. Dr. Ćiri Truhelki jako dopadne i primi ga u svoj list i postepeno ga odštampa. U slikanju i štiliziranju moga rada; mene je srdačno podpomagao, na čemu mu ostajem vječito blagodaran i zahvalan.

S ovim mojim sada već dovršenim prvim džiltom, ja sam osim glavnih dobrotvora vakufskih zgrada, još i mnoge druge vakufske, koji su ma šta bilo uvakufili iznio, i njihova imena ovjekovećio, a sve te humanitarne podatke vadio sam iz mehkjemski sidžila, koji se nalaze u kjutubhani Osman Šehdi ef. Akovalije, u dvorištu Careve džamije u Sarajevu, a i iz raznih medžmua, koje su mi padali šaka, znatno sam se koristio, te ovu knjigu bogatim podatcima i lijepim humanitarnim legatima okitio.

Ako mi Bog dželle šanuhu podari život i zdravlje, ja ću i drugu polovinu šeher Sarajeva opisati, te ako mi se pruži prilika u „Glasniku zemaljskog muzeja“ ili pomoć visoke zemaljske vlade iznijeću ju sa slikama na javnost, jer kao što sam i prvi svezak objelodanio i za drugi sam svezak mnogo materijala prikupio, i napisao već davno, samo pazim i čekam, da mi se pruži zgodna prilika, da taj moj rad iznesem na javnost.

Takodjer sam prikupio po nešto materijala o humanitornim legatima u Foči, Mostaru, Travniku, Pruscu, Jajcu, Varcar Vakufu, Banjaluci, Tuzli i Visokom, te i ove zanimljive podatke čuvam, da ih vremenom, ako mi Bog podari život i zdravlje na javnost iznesem.

Sada molim poštovane čitatelje mojih do sada izdanih djela, da mi af učine što budu našli pogrešaka u obrađivanju moga rada, jerbo arabska poslovica veli.

(الانسان مركب من النسيان)

El insanu murekjebun minennisjan t. j. čovjek je sastavljen od pogrešaka ili zaboravaka, te na temelju gore navedene rečenice umoljam čitatelje da ne uzimaju u obzir mojih pogrešaka koje budu našli u mojim djelima.

U Sarajevu, dne 28. šabana 1331. / 29. jula 1913.

Kemura Šejh Sejfudini Fehmi.

Gdje je šta t. j. imena džamija, medresa mekteba i drugih javnih zgrada.

Broj džamija | Stranica

Popis vakfija i imena vakifa.

Stranica

كموا شيخ سيف الدين فهمي بن علي بن ابراهيم بن صالح اغا
بن مصطفى ولد في ٢٣ شعبان ١٢٨٠
و اخذ هذا الرسم في ٢٢ شعبان ١٣٣٠

MOJ ŽIVOTOPIS.

Koliko sam mogao iscrpiti iz starih sidžla i starih medžmua (Kronika) te čuti od starih ljudi a osobito od moga dede Kemure Ibrahima da je Kemura, uzeto od turske riječi Komora, koja znači transport državnih teretnih konja.

Čuo sam od moga djeda kada mi je pričao rahmetli Ibrahim Kemura, da su stari naši predci došli sa Sultan Fatihom u Bosnu kao komordžije, a bili su rodom iz sela Kjumur-kjoja u Brusanskom vilajetu.

Kad se je dovršilo zauzeće Bosne 867. (1453. g.) nastanili su se dvojica braće Komordžija u mahalu Koševu, gdje su stanovali dugi niz godina, sve dok se nije moga djeda otac, tj. moj pradjed Salih Kemura odavde preselio u mahalu Gerdeni Hadži Husein na vratniku.

Mula Mustafa Bašeskija piše u svojoj kronici o popisu umrlih u Sarajevu u njegovom vremenu između ostalih godina veli da je 1197.—1782. god. umro Mustafa Kemura sin Ibrahimov stanovnik Kemalbegove mahale (Koševa) i ukopan je u veliko greblje zvano Čekrkčinca, iza smrti ovoga Mustafe njegov sin Salih Kemura ožcni se iz Hadži Topal Inhan mahale medju narodom zvane (Lubina) na vratniku te se zbog toga preseli iz Koševe u Gerdeni Hadži Husein mahalu gdje se nalazi i u sidžili br. 33 str. 7. te njegova ženidba, gdje piše Kemura Salih iz Kemal begove mahale ženi se sa Umihanom kćeri H. Jusufa Kazaza iz Topal H. Inhanove mahale vjenčaju se u 20.000 akči 20. dan Safera 1207. g.

G. 1228.—1812. za vremena Alipaše Tepedelenlije, ovaj Salih Kemura ode sa vojskom na Srbiju gdje postade agom.

U staro vrijeme mogli su pojedini muslimani imati titulu age. samo oni, koji su mogli povesti o svom trošku po stotinu i dvadeset ljudi na muharebu.

Ovaj moj prandjed Salihaga Kemur biće po svoj prilici zbog agaluka prozove se Kemura što se nalazi i u nekim sidžilima Salihaga Kemura koji je umro 1251.—1835 god. i ukopan je u haremu Topal Hadži Inhanove džamije na vratniku.

Njegov sin a moj djed Ibrahim Kemura rodio se 1223—1808. god. i oženio se od Mula Ibrahima koplje kćerom Afifom, vjenčaju se u 7000 akči sidžil br. 65 str. 17 a umro je 1296.—1878. g. i ukopat na Hendeku zvanom groblju pod bakijama.

Njegov sin, a moj otac Alija Kemura, rodio se 1252.—1836. g. koji je bio u saračkom zanatu dobro priznati majstor a oženio se je od Mula Mustofe Kiseljaka kćerom Atijom iz Armagandži H. Sinanove mahale 1278.—1861. gdje je prešao odmah iz spomenute Gerdeni H. Huseinove mahale u Gazi Mehmedbegovu mahalu

zvanu (Bistrik) gdje sam se i ja rodio 22. dan šabana 1280.—1863. g. a moj otac je umro 1290.—1873. g. 26. dan redžeba i ukopan je na Hanbinoj carini koga tarih sa nišana radi uspomeni ovdje bilježim koji sam mu ja spjevao.

علی بیراقدار کمورا ابن ابراهیم زعیم
اولدی استسقا م ضدن رحمت حقه قریب

صنعتنده ماهر ایدی هم شجاعتده بنام
مسکنی دار الجنانده ایلیه مولا نصیب

عفو و غفرانه لایقلردن ایده انی حق
زهدا دار فناده ویره یزدان چوق شکیب

چقدی بر تاریخ فوتن سویلدی اوغلی فهیم
علی بیراقداره منزل ایلیه جنت حبیب
١٢٩٠

Iza očine mi smrti uzeo me je k' sebi merhum moj djed Ibrahim Kemura, kod kojega sam ostao do kraja njegova života, te me je dao u mekteb pred H. Hafiz Ibrahim ef. Luledžiju, kod koga sam učio do okupacije, ovaj je Luledžija H. H. Ibrahim ef. još i danas 1332. (= 1913. g.) živ, kom želim još dug život u dobru zdravlju i veselju i ujedno na sarački zanat, koji sam svršio za 3 godine kod Muše Bajraktarevića, iza testira otpočeo mi je plaćati isti majstor po 5 groša na heftu.

Iza toga do 2 godine dogje okupacija te ja napustih daljnju nauku, a iza tog do 6 mjeseci umrije mi dedo merhum Ibrahim Kemura te premda sam bio u namjeri nastaviti nauku, bih premoran ostaviti zanat i stupiti u ekmekčiluk kod pokojnog Riste Cvijanovića, do dvije godine iza dedine mi smrti t. j. 1298. (= 1884. god.) 10. dan muharrema u početku januara umrije mi nana, te ja prigjoh svojoj majki u Gazi Mehmedbegovu mahalu, do malo iza tog upoznam se sa veleučenim gosp. Muhamedi Enveri ef. Kadićem, koji me nagovori i uputi na daljnu nauku, kome želim sa sveg srca zdravlje i dug život, iste godine u početku ljeta nastavim daljnu nauku pred merhum H. Abdullah ef. Džihanovićem a megju narodom zvanim Stuparom, otpočevši lijepo učiti napustim ekmekčinski a nastavim moj stari sarački zanat raditi s' kojim sam se bavio i ujedno učio sve do smrti spomenutog i nikad nezaboravnoga moga hodže i Šeha mi H. Abdullah ef. Stupara, koga smrtni tarih radi vječite uspomeni ovdje donosim koji sam mu ja spjevao:

ایلدی شهر ربیع الآخرنده ارتحال
استوپار الحاج عبداه افندی بی قریب

نقشبندی حالدی هم خواجهٔ صبیان بود
مرشد ایدی راه حقه اوتوزاوچ ساله قریب

ظاهرو باطنده ماهر وارث علم نبی
یتمش اوچ سالدن زیاده اولدی عمری نصیب

برمددله دیدی تاریخ حزن ایله کمتر فهیم
شیخ عبدالله افندی جای ایده مأوی حبیب

١٣١١

Iza njegove smrti napustim zanat a stupim u muallimsku struku kasnije, gdje sam učio i bivao hodža i šejh, ako stanem nabrajat odvest će me dugo, radi čega to izostavljam. A majka mi Atijje kaduna u 80-oj godini života u vječnost preselila 9. dan zilhidžeta 1322. (= 1905. g) te ukopavši je na Hanbinoj carini kod moje djece.

Ovdje bilježim joj sa nišana tarih radi vječite uspomene koji sam joj ja spjevao.

علی بیراقدار کمورا زاده نك حایله سی
منلا مصطفی قیسه لیاق دختری بودنیك حال

حاجیلر لبیك دیرکین عرفاتده کندیسی
جانیله لبیك دیدی بولدی جانانه وصال

عابده و زاهده شدعمر سکسانه قریب
جرمنی عفو ایلیه محشرده رب ذوالجلال

برچقوب تاریخ فوت مادره دیدی فهیم
قیلدی بو عطیه قادین دار مأوی ارتحال

١٣٢٢

Evo me danas dragom Bogu šukjur a i prijateljima ne zaboravna fala vjeroučiteljem u Vel. realki Franje Josipa I. u Sarajvu, hafizi kjutub u kjutubhani Careve džamije, suradnikom zem. muzejskog glasnika.

U Sarajevu, dne $\frac{\text{28. šabana 1331.}}{\text{29. jula 1913.}}$

Kemura Šejh Sejfuddin Fehmi bin Ali.

Sarajevske džamije i druge javne zgrade turske dobe.

Priopćio

Šejh Sejfudin Kemura (Sarajevo).

I. Negjara Hadži Ibrahima mesdžid u Mjedenici.

U Mjedenici ulici imade jedan mesdžid, koji se zove Negjara[1]) H. Ibrahima mesdžid; nalazi se idući brdu na lijevoj strani, dvorište mu je ogragjeno prema sokaku duvarom, koji sa obje strane vrata imade prozore, i to s lijeve strane dva, a s desne strane jedan. Svaki je oko 80 *cm* visok a 120 *cm* širok te ima gvozdene demirove. Taki se prozori prave na sokačnim duvarovima džamija, da prolaznik može vidjeti groblja u dvorištu, kada pokojnicima prouči fatihu.

Od sokačnih vrata do papučluka[2]) pokaldrmljen je put, koji je širok oko $1^1/_2$ *m* a dug 8 aršina. Sofe su kao obično zadignute i ogragjene drvenim parmacima. Mesdžid je sazidan čerpićom a pokriven ćeremitom te ima drvenu munaru, ali je sada dosta oštećen. Dug i širok je po 9 *m*; na sva četiri duvara imadu po dva prozora, svaki je prozor 80 *cm* širok a 130 *cm* visok. U mesdžidu, s lijeve strane mihraba, imade ćurs[3]). Pred mihrabom stoje dva ćiraka (svjetionika) od tuča, a sa svake strane mihraba po dva velika ćiraka za mukave[4]), koja je načinio H. Husejnaga sin Hasanov Zlatarević i za njih uvakufio jedan dućan u Kujundžiluku, odrediv da se prihod istoga troši za četiri mukave u spomenutim ćiracima.

Oko mesdžida ima sa tri strane golem harem, koji je gotovo sav popunjen grobovima. S lijeve strane ima tri groba uporedo sa veoma krasno izragjenim nišanima sa krilima od ušćupskoga kamena bijela kao sô. Na žalost ni na kakvu ňema tariha, ali stari ljudi kazuju, da je to groblje hairsahibije Negjara H. Ibrahima i njegove porodice. Niže ovih grobova nalazi se grob glasovitog junaka Mustafa age Zlatara sina gore spomenutog H. Husejna Zlatarevića. *(Slika 1.)* Uz Fidahića u Zvorniku i Mehmed-pašu Bihaća u Bihaću bijaše Mustafaga Zlatarević najvjerniji prijatelj slavnog Zmaja Bosanskog Husejn-kapetana Gradaščevića. On je u ustanku g. 1831. bio uvijek uza svoga prijatelja, pošao je s njime u Arnautluk a u bitci na Bulozima, gdje je Husejn-kapetan

---

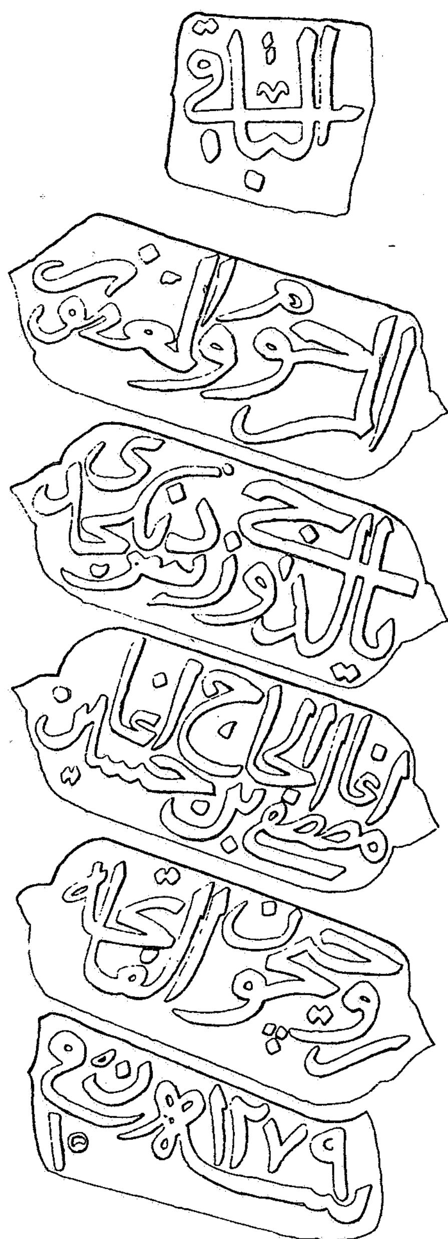
[1]) Ňegjar je arapska riječ a znači „dundžer". U sidžilu br. 2. Careve džamije od god. 973. piše se ovaj isti „Dundžer Hadži Ibrahim".

[2]) Papučluk zove se u džamije onaj dio trijema ispred vrata, koji se nalazi izmegju obje uzdignute sofe, jer narod ondje ulazeći u džamiju skida obuću (papuče).

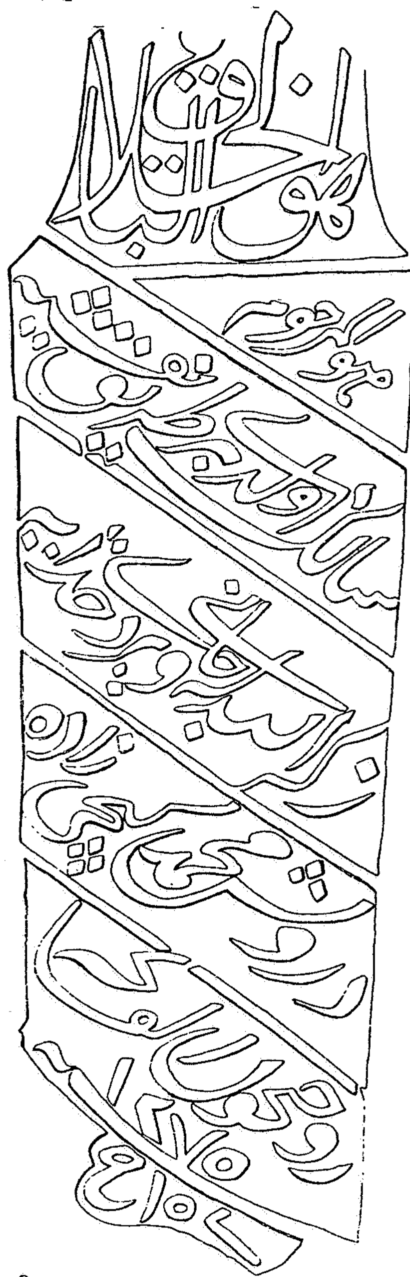
[3]) Ćurs je mala sofa 1 *m* široka a 1·5 *m* duga, 120 *cm* izdignuta sa tala te sa ňega hodža u svečane dane kazuje vâz (drži propovijed).

[4]) Mukava zove se svijeća, koja se pali u džamijima a pravi se na ovaj način. U ćirak se zatakne šuplja cijev od debela papira promjera do 10 *cm*. Vanjska ploha cijevi obloži se za ukras raznobojnim papirom. U šupljinu turi se debeo pamučni fitilj i onda se ulije u nju do vrha loja. U taku mukavu potroši se od 4 do 10 oka loja.

potučen, borio se kao lav. Iza ove kobne bitke dijelio je sudbinu sa svojim prijateljem: utekao je u Austriju, lišen je dostojanstva i časti, njegova imanja zaplijenio je carski fiskus a Musa aga Halilagić bio je komisarom za konfiskaciju njegovih dobara i dobara Husejn-kapetanovih.

Slika 1. Tarih na nišanu Mustaf-age Zlatarevića u Mjedenici džamiji.

Slika 2. Tarih na nišanu Derviša Mehmeda Kefčije u dvoru džamije u Mjedenici.

Kada je Husejn-kapetan slao iz Biograda molbu za pomilovanje i dobio amnestiju, pomilovan je i Mustafaga Zlatarević uz uvjet da stanuje u Carigradu, ali se poslije vratio u Sarajevo te je živio u svojoj kući u Čemaluši do 10. ramazana 1279. (=1862.), kada ga je zatekla smrt.

Savfet beg Bašagić u svojoj „Kratkoj uputi u povijest Bosne“ doduše veli, da je Mustafaga Zlatar umr'o od tuge u Maloj Aziji, ali napis na nišanu u ovoj džamiji nam svjedoči, da se vratio u domaju i tu da je na rogjenoj grudi umr'o.

Mi u dokaz tome donosimo i taj samrtni napis sa nišana na grobu ovog junaka. Nišani su mu oko 130 *cm* visoki s velikim sarukom a natpis na uzglavlju glasi:

هو الباقی

المرحوم والمغفور له سردنکچدی یالدوزجی مصطفی

اغا بن حاجی حسین اغا روحیچون الفاتحه

سنه ۱۲۷۹ ن ۱۰

To jest: „U spomen duši pokojniku, komu su grijesi oprošteni, članu mrtve straže Zlatareviću Mustafa-agi sinu H. Husejn-aginu, neka je molitva. U godini 1279. deseti dan Ramazana.“

Kako se vidi u starim zvaničnim spisima gori rečeni Negjar H. Ibrahim bio je u Sarajevu dundžer, te kad je obogatio pošao je na Ćabu. Povrativši se sa Ćabe, 966. (= 1558.) god., sagradi ovaj mesdžid i ostavi nekoliko hiljada akči gotova novca za popravak i drugu potrebu. Zatim sagradi pred istim mesdžidom jednu česmu, koja je do skoro tekla a njeno korito kameno i dan danas leži pred vratima mesdžida s desne strane na sokaku. U sidžilu br. 2. od god. 973. (= 1565.) nalazi se jedan hudždet, koji govori o stanovniku rečene mahale Sejfuddinu sinu Hasanovu i oslobogjenju njegova roba porijeklom Hrvata, te glasi ovako:

اولدیکه اورته بویلو آچیق قاشلی صاری الا کوزلو خرواتی الاصل مسلم الملة حسن بن عبدالله نام غلام نجار حاجی ابراهیم محلهسندن اولوب فوت اولان سیف الدین بن حسنک زوجهسی امینه بنت علی بك وكیل شرعیسی نذیر بن عمر وقیزی ذلیخانك زوجی اولوب وكیل شرعیسی اولان حسن بن حسین و بوسنه سنجاغنك عوام بیت المالنه عامل اولان صوفی علی بن عبدالله نام کمسنهلری مجلس شرعه احضار ایدوب ایتدیکه اقدم مرحوم سیف الدین تاریخ کتابدن بر ییل مقدم مریض اولدقده بنی مالندن افراز ایدوب حسبةً لله العظیم آزاد ایلدی بعده مزبور سیف الدین مرضندن افاقت بولوب بر ییل مقداری حیاتده اولدی آلان آزادلو یم دیدکده عقب الانکار وعقیب الاستشهاد حاجی مصطفی بن حاجی اویس وحاجی سلیمان بن نصوح نام کمسنهلر مذکور حسنك تواترینه موافق وجه مشروح اوزره شهادت ایتدکلرندن شهادتلری خیز قبولده واقع اولمغین موصوف مذکور حسنك صحت عتقنه حکم اولنوب بالطلب قید سجل اولدی اشبو عقد رائی ۹۷۳

„Musliman Hasan. sin Abdulahov, srednjega rasta, otvorenih obrva i žućkastih očiju, porijeklom Hrvat, došavši pred šerijatski sud u prisustvu Nezira sina Omerova, kao zastupnika Emine kćeri Ali begove a žene Sejfudina sina Hasanova, te Hasana sina Huseinova, kao zastupnika svoje žene Zulejhe i Alije Sofije sina Abdullahova državnog blagajnika za bosanski sandžak očitovao je slijedeće:

Na godinu dana prije, pomenuti Sejfudin sin Hasanov, bivši bolestan, mene je robstva oslobodio, a poslije toga ozdravio je i ja se i danas smatram kao na slobodu pušteni rob. Pošto to očitovanje neki prisutni porekoše, to su Hadži Mustafa sin Hadži Uvejisov i Hadži Sulejman sin Nesuhov ovo navodno očitovanje oslobogjenog roba kao istinito posvjedočili, i to njihovo osvjedočenje priznalo se i za to se osuda izrekla, da je ovi Hasan sin Abdullahov oslobogjeni rob i ovo se riješenje u protokol zavelo.“

Ovo se riješenje nalazi u sidžilu broj 2. od 973. godine.

Poslije toga, t. j. 1109. (= 1697.) godine prigodom velikog požara i ovaj je mesdžid pri klanjanju sabahskog namaza izgorio i tom prilikom je i imam poginuo. Kasnije, t. j. 1118. (= 1706. p. Is.) poslali su sarajevski gragjani molbu u Carigrad, u kojoj vele: „Mesdžid Nedžar Hadži Ibrahima izgorio je, imam je poginuo i mesdžid porušen a mujezin Hamza ostao bez plaće, za to molimo, da se poslužiteljima ovog mesdžida plaća odredi.“ Poslije nekoliko godina ovaj je mesdžid vlada podigla, ali se on ipak vremenom porušio, te ga je stanovnik ove mahale, otac Mustafa age Zlatara, Hadži Husejn Zlatar sin Hasanov, obnovio, a jedan svoj dućan u Zlatarskoj ulici ostavio ovom mesdžidu u zadužbinu. Megjutim, kada je država zaplijenila imanja Mustafage Zlatarevića, zaplijenila je i ovaj dućan, proti čemu diže zastupnik mutevelije tužbu, koja je riješena ovom osudom:

مدينهٔ سراى بوسنه محلاتندن نجار الحاج ابراهيم محله‌سى امامى .ووقف آنِ اليانك
قائمقام متوليسى اشبو كتاب صحت نصابك باعثى الحاج يحيى بن محمد مجلس شرع منيرده مدينهٔ
مزبوره متسلمى اولوب اموال ميريه‌نك ضبط وحراستى عهده‌سنه محول وقبل شرعدن مأذون
عطوفتلو موسى آغا بن خليل مواجهه‌سنده دعوى وتقرير كلام ايدوب مدينهٔ مزبوره ذوكران
سوقنده كائن بر طرفى اهالى سوق مذكوره‌دن مربوط وقف دكانى وبرطرفى يالديزجى مصطفى
آغانك مخزنى وطرفينى طريق عام ايله محدود وممتاز برباب دكانى محلهٔ مزبوره اهاليسندن غائب
عن البلد مزبور يالديزجى مصطفى اغانك باباسى اولوب بوندن اقدم وفات ايدن الحاج حسين بن
حسن نام صاحب الخيرك تاريخ كتابدن اوتوز سنه مقدم غله‌سى محلهٔ مزبوره مسجدنده واقف
مزبورك نحاسدن مصنوع درت عدد چراغده ايقاد مقوا اولنمغه مشروط وقفى اولوب اولوجهله
هيچ رفردك دخل وتعرضى ايجاب ايتمزكن متسلم مومى اليه فضولى وضع يد ايدر سؤال اولنوب
بر وجه محرر كف يد ووقف مزبور ايچون بالقيامه بكا تسليمه تنبيه شرعى اولنمق مطلوبمدر
عقيب الدعوى وعقيب الانكار مرقوم الحاج يحيى دن بروفق مدعاينه طلب اولندقده عدول احرار
رجال مسلميندن وموثوق الكلم مسن واختيارلرى درذى مصطفى اغا بن محمد ودرويش منلا حسن بن
مصطفى ومنلا محمد بن ابراهيم ومصطفى اغا بن صالح وسائرلرى لاجل الشهاده مجلس شرعه
حاضرون اولوب اثر الاشهاد فى الحقيقه مزبور يالديزجى مصطفى اغانك باباسى متوفا الحاج حسين
بن حسن نام صاحب الخيرك تاريخ مزبوردن اوتوز سنه مقدم دكان محدود مذكورى حسبة لله ملكندن
افراز ووقف صحيح شرعى وحبس صريح مرعى ايله وقف وحبس ايدوب شو وجهله شرط ايلديكى
كندى حياتده ايكن دكان مزبورك ضبط وتصرفى كندويه مشروطه اولوب بعد وفاته نجار ابراهيم
محله‌سى اهاليلرينك حسبى نظارتلريله ايجار اولنوب حاصل اولان اجاره‌سى محلهٔ مزبوره مسجدنده
واقف مرقومك نحاسدن مصنوع درت عدد چراقده ايقاد مقوا اولنمغه مشروطه وقف
ايدوكنى بيلورز بز بوخصوصه بووجه اوزره شاهدلرز شهادت دخى ايدرز ديو هر برى
متفق اللفظ والمعنى اداى شهادت شرعيه ايتدكلرنده بعد رعايه مراسم القبول شهادتلرى حيز قبولده واقعه
اولمغين موجبنجه دكان محدود مزبورك كما كان وقفيتنه بعد الحكم والتنبيه قائمقام مزبور الحاج

يحيى بالقيامه ضبط ايدوب بر موجب شرط واقف حاصل اولان غله سنى حرج وصرفه اذن
ويرلمكين ما وقع بالطلب كتب اولندى جرى ذلك فى اليوم الخامس عشر من شهر رجب الفرد
لسنه ثمان واربعين ومأتين والف .

شهود الحال

نقيب اشراف بوسنه مدرسين كرامدن السيد محمد فاضل بن السيد مصطفى نورالدين
وجوهدن صالح بن الحاج عثمان ، راغب زاده صالح اغا بن ابراهيم افندى
وغيرهم

و بوندن بشقه اوزون سوقاغنده بر باب خانه ايله قواجلر چارشوسنده بر باب دكانى مسجد
مزبور مربوطاتندن بولنيور .

„Hadži Jahja sin Mehmedov i imam Nedžar Hadži Ibrahimove mahale u gradu Sarajevu i zastupnik mutevelije niže slijedećeg vakufa, došao je lično pred ovaj svjetli šerijatski sud te je u prisutnosti Musa age, sina Halilova, gradskog muteselima, koji sa državnim imanjem raspolaže, ovoga tužio, očitovavši, da on svojevoljno i nasilno hoće da prisvoji jedan dućan u Zlatarskoj ulici, koji graniči s jedne strane vakufskim dućanom, s druge Mustafa age Zlatara magazom, a s treće i četvrte putem, koji je dućan prije trideset godina otac odsutnog Mustafa age Zlatara, umrli Hadži Husejn sin Hasanov, u korist Nedžar Hadži Ibrahimova mesdžida zavjetovao i odredio, da se u ovoj bogomolji postave četiri bakrena čiraka, u kojima će se mukave paliti te će za osvjetljenje ovog mesdžida služiti, i da u tome niko nikakve smetnje ne smije činiti, a pošto to tuženi muteselim Musa aga, čini, to tražim, da mu se to zabrani i prijeporni dućan da se meni na raspolaganje ustupi. Pošto taj navod tuženi poriče, to se zatražiše od Hadži Jahje svjedoci, koji bi navode njegove posvjedočili i potvrdili, te on pred sud dovede pravedne starce muslimane, i to: Terziju Mustafa agu sina Mehmedova, Derviša Mula Hasana sina Mustafina, Mula Mehmeda sina Ibrahimova, Mustafa agu sina Salihova i ostale, koji na stavljena im pitanja jednoglasno svjedočiše kako slijedi: „Mi u istini znamo, da je Mustafa age Zlatara otac, merhum Hadži Husejn sin Hasanov, kao dobrotvor, prije trideset godina pomenuti dućan od svog nepokretnog imetka odvojio i stvarno i pravno ga u korist pomenutog mesdžida uvakufio, i to sa uslovima, da on ovim dućanom, dok je živ upravlja, a kad on umre, da ovom dućanu budu nadzornici stanovnici pomenute Nedžar Hadži Ibrahimove mahale, koji će ovi dućan pod kiriju izdavati i od ove kirije pripravljati u četiri čiraka mukave i tako ga je za uvijek uvakufio: mi tako znamo i jednoglasno svjedočimo.“

Pošto se ovo svjedočenje priznalo istinitim, to se na osnovu toga izrekla ova šerijatska osuda: da je ovi dućan kao uvakufljeno vlasništvo pomenutog mesdžida, koje se mora pomenutom Hadži Jahji kao zastupniku mutevelije ustupiti na raspolaganje, te mu je dozvoljeno, da prihod ovog dućana po zavjetnim uslovima troši. Ova se osuda na zahtjev izdaje.

Pisano 15. Redžeba 1247.

Svjedoci ovoga: Bosanski muderis i nakib-ul-ešraf Esejidi Mehmed Fadil sin Esejidi Mustafe Nurudina, gragjanin Salih aga sin Hadži Osmanov, Salih aga Ragibović sin Ibrahim effendin i ostali.“

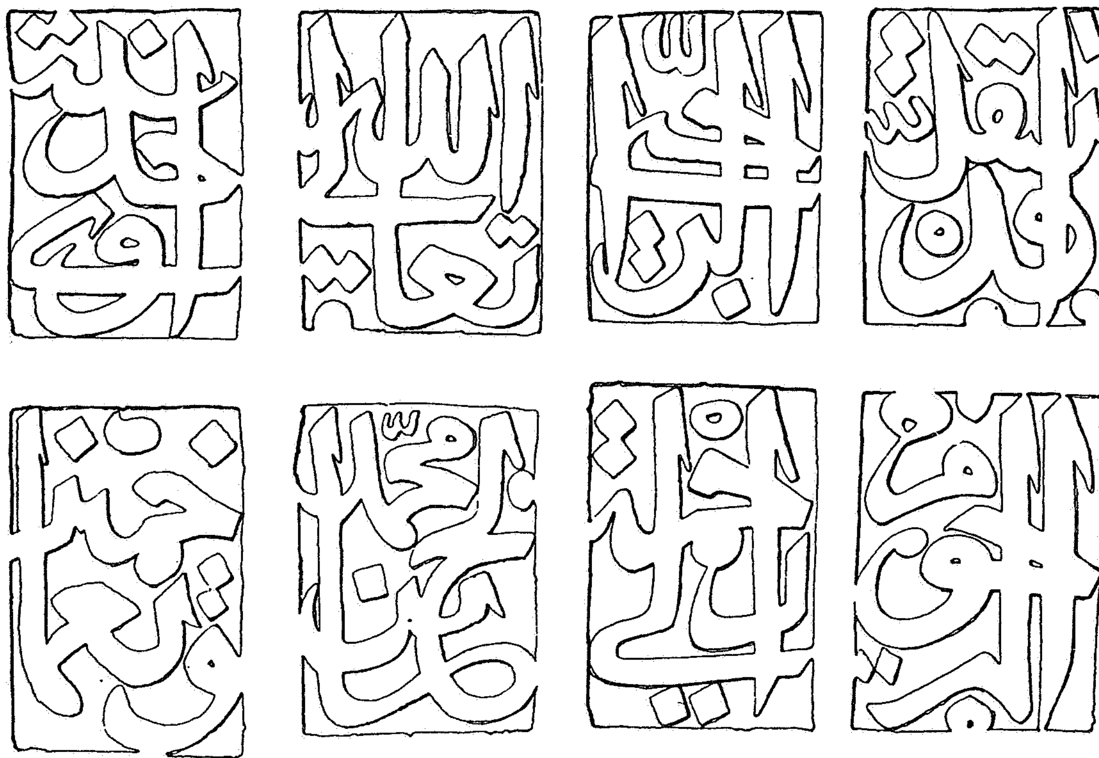
Osim ovoga ovaj mesdžid posjeduje još jednu uvakufljenu kuću u Dugom sokaku i jedan dućan u Kovačima čaršiji.

U haremu iste džamije nalazi se i grobnica derviš Mehmeda Kefčije sa natpisom na nišanu, koji priopćujemo u *slici 2.*

II. Mesdžid u Žagrićima.

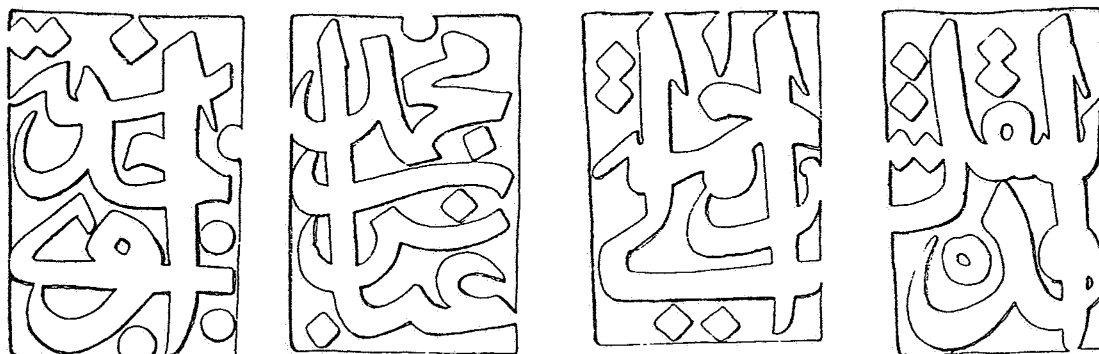
U mahali zvanoj Žagrići na južnom kraju Sarajeva ispod Hambine carine imade jedan mesdžid s istočne strane iste ulice. Dvorište mu je duvarom ogragjeno, s obje strane sokačnih vrata ima po dva pendžera a u njemu ima podosta grobalja. Na desnoj strani mesdžida, na najljepšem mjestu, nalaze se dva groba od bijelog kristaliničkog skopljanskog (ušćupskoga) mramora, koji spadaju megju najstarije turske spomenike u Sarajevu. Proučavajući 30 godina sarajevske spomenike nisam osim u nišana Ajni de dei Semsi dede našao starijega nišana.

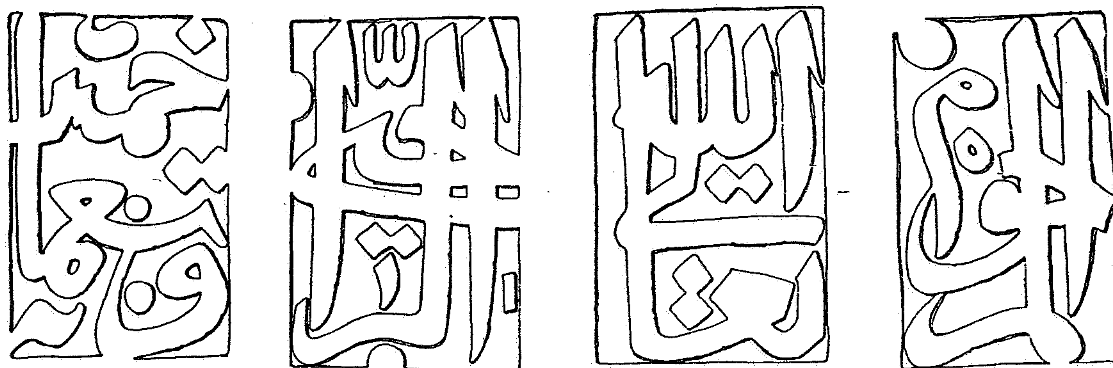
Tarih ovako glasi na jednom *(slika 3.)*:

Slika 3. Tarih na nišanu Saliha Mehmedović od god. 951. H. u groblju džamije u Žagrićima.

Na drugom ovako *(slika 4.)*:

Slika 4. Tarih na nišanu Abasa Mehmedovića u groblju džamije u Žagrićima od god. 951. H.

قد انتقل المرحوم الراجى الى رحمة الله تعالى صالح
بن محمد لسنة احدى و خمسين و تسع مائة .

Prijevod prvoga: Pregje u vječnost Božije milosti merhum Ragjija Salih, sin Mehmedov u godini 951. (= 1544.).

قد انتقل المرحوم الى رحمة الله تعالى عباس بن محمد
الراجى لسنة احدى و خمسين و تسع مائة .

Prijevod drugoga: Pregje u vječnost Božije milosti merhum Abbas, sin Mehmed Ragjije u godini 951. (= 1544.).

Pošto je bio običaj, da se hajrat sahibije (sagraditelji dobrotvornih zgrada) sahrane na najljepšem mjestu uz džamiju ili mesdžid, mogla bi biti ova dvojica ili njihov otac sagraditelj ovoga mesdžida. Svakako se može reći, da je ovaj mesdžid postojao prije godine 1544. a prozvan je po imenu sokaka Žagrići, koje ime doduše ne nalazim u starim zvaničnim spisima. Tek god. 1110. spominje se ovo ime džamije u popisu izgorjelih džamija za provale principa Eugena, što ga je sastavio sarajevski kadija po nalogu tadašnjega valije Halil-paše Ćose.

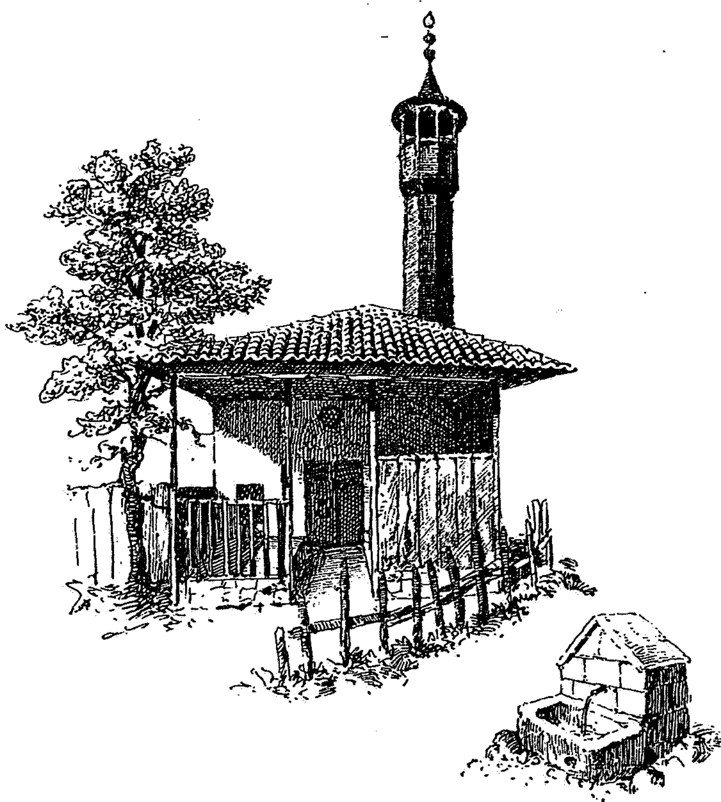
Mesdžid od čerpića i drveta sagragjen, pokrit je šimlom i ćeremitom, ima drvenu munaru sa osam pendžera, a unutrima nema osim običnoga ćursa i musandare ništa osobita. Sofe su mu pomalešne a prama dvorištu drvenim parmacima ogragjene.

III. Komotinov mesdžid.

U Komotinu mahali i ulici pod Trebevićem nalazi se mesdžid H. Memin, vrlo malešan na ćošku od dvije ulice, bez dvorišta. Pred njim su dvije malešne sofe tarabama ogragjene a pokrite šindrikom kao i mesdžid sam. Drvena munara najmanja je u Sarajevu a ima na vrhu alem od dvije bakrene, kalajisane jabuke. *(Slika 5.)*

Merhum Hadži Memija, sin Hasanov, bijaše glasovit sarajevski trgovac, koga je šerijatski sud postavio tutorom malodobnoj djeci merhum Hadži Idrisa, koji je u Žabljaku u Sarajevu podigao i sada postojeći mesdžid. Pomenuti merhum Hadži Memija napravio je gore navedeni mesdžid sa kamenitom munarom godine 965. (= 1557. p. Is.) i pokraj ovog jednu česmu; za održavanje ovih zavoda dao je u poklad nekoliko hiljada akči gotovih novaca a za muteveliju ovog vakufa postavio je nekog Junusa Halifu, stanovnika pomenute mahale, za imama Ahmed Halifu a za

mujezina nekog Mustafu. Ovaj je mujezin Mustafa god. 973. (= 1565. p. Is.) umr'o, a na njegovo mjesto od strane šerijata imenovan je 15. Rebiul evela iste godine neki Mehmed Kasumović, sa jednom akčōm dnevne plate.

Slika 5. Mesdžid Hadži Memin u Komotinu.

Gore pomenuti mutevelija izdao je od vakufske gotovine na priplod stanovnicima rečene mahale Ibrahimu sinu Skenderovu 800 akči u zajam, Hadži Turhanu Alinu sinu 1000 akči i nekom Feridu 500 akči, te od prvog za ovaj zajam uzeo u zalog kuću i bašču, a od drugog i trećeg kuću. Isti mutevelija dao je od istog vakufa na kamatu Tur Ali sinu Mustafinu od početka Rebiulahara god. 973. (= 1565. p. Is.) za godinu 300 akči, koji se obvezuje platiti u ime kamata 35 akči na godinu i za to dade svoju kuću u zalog navedenom muteveliji, a ta kuća graniči s jednu stranu kućom Skenderovom, s drugu Ferida sina Mehmedova, s treću općim putem, a s četvrte Junus Halifom, uz uvjet, da u toj kući stanuje a ono 35 akči godišnje da plaća muteveliji u ime kirije.

Godine 1050. (= 1640. p. Is.) dogodio se u podne u Sarajevu zemljotres, i kada je mujezin na munari ovog mesdžida učio ezan, obori se kamena munara zajedno sa mujezinom, ali mujezin je ostao čitav te se i zdrav kući vratio. Ovo je zabilježio Mula Mustafa Bašeskija u svojoj kronici. Ovaj je mesdžid prigodom velikog požara za principa Eugena god. 1109. (= 1697. p. Is.) izgorio, ali su ga stanovnici pomenute mahale na novo podigli, te se i danas nalazi u dobrom stanju a u njemu se obavlja bogosluženje. Danas ovaj mesdžid, osim ono nešto trave u malom groblju, u istoj mahali nema nikakvog drugog vakufa a izokola narod pritisnuo je zgradama i baščama i sam harem mesdžida.

IV. Mesdžid Voloderov u Golodarici ulici.

Na vrhu Golodarice ulice ispod Trebevića ima jedan mesdžid, koji se u starim spisima zove mesdžid Hodže Sinana Volodera. Mesdžid sagragjen je od čerpića, pokriven

ćeremitom a ima drvenu munaru. Veličina mu je po 10 aršina u duljinu i širinu, a u njem osim jednog ćursa i musandare — sve prosto izragjeno — nema drugo ništa osobita. Od kibleta je sa dvije strane mihraba po jedan prozor, na lijevom i desnom duvaru po dva a prama sofi su četiri prozora. Sofe su 4 *m* široke a na sredini dijeli ih oko 2 *m* široki papučluk. Dvorišta nema nikako u toga mesdžida, samo ima malo prostora ispred njega. Pred mesdžidom imade česma, koju je načinio sagraditelj istoga mesdžida, Sinan-Hodža. *(Slika 6.)*

Slika 6. Mesdžid hodže Sinana Volodera u Golodarici.

Merhum Hodža Sinan bio je staraoc i tutor malodobne djece g. 972. (= 1565. p. Is.) umrlog Hadži Sinana Armagandžije. Ove iste godine on je bio imam u Ajas pašinoj džamiji (sada Hotel Central).

Gore rečeni mesdžid sagradio je Hodža Sinan god. 973. (= 1566. p. Is.), pokraj njega i česmu, a za uzdržavanje ovih uvakufio je 10.000 akči gotovog novca te je iza toga do godinu dana umr'o. Prije smrti postavio je ovom svom vakufu za mutevelijn Aliju sina Abdulahova Samardžiju, koji je pred šerijatskim sudom u prisustvu Mustafe i Ahmeda, sinova merhum Hodže Sinana, očitovao, kako je on uvakufljene pare kao mutevelija izdavao po 10 i 11% na kamate i od kamatnih prihoda davao imamu Kenan Halifi po dvije akče a mujezinu Mula Mehmedu po jednu akču dnevne plaće, dočim je 140 akči godišnje uzimao on kao mutevelijsku plaću i da je svoju mutevelijsku dužnost od imenovanja do sada vršio, te se po zahtjevu njegovu ovo u šerijatski sidžil (br. 2. u Carevoj džamiji) pri koncu Rebiul evela god. 974. (= 1567. p. Is.) zavelo. U istom je sidžilu zabilježeno, da je i kći Hodže Sinana, imenom Selima, za ovaj očev mesdžid uvakufila 1500 akči (god. 974.).

I ako je ovaj mesdžid prigodom velikog požara god. 1109. (= 1697.) izgorio, ipak su ga poslije pet godina stanovnici mahale obnovili. Prigodom ovog požara poginuli su tadašnji imam i mujezin ovog mesdžida.

Godine 1189. (= 1775. p. Is.) stanovnik Careve mahale Hadži Osman, sin Omerov, berber, prozvani Tandar, uvakufio je ovom mesdžidu jedno svoje kućište i bašču u istoj mahali s uvjetom, da se na ovom kućištu napravi kuća za stanovanje, u kojoj će bezuvjetno stanovati onaj imam, koji bude u ovom mesdžidu služio, te će on biti upravljač kuće i bašče, koja se u tu svrhu daje u vakuf, a poslije smrti njegove da se od trećeg dijela njegova imetka odvoji 50 groša i od tih novaca da se krov pomenutog mesdžida ćeremitom pokrije.

Nalazimo za munasib, da o tom pokladu ovog dobrotvora donesemo njegovu oporuku, koja glasi:

„Stanovnici Hodža Sinan mahale u Sarajevu, i to imam mahalskog mesdžida Mula Hasan sin Osmanov i ostali, došli su svojevoljno pred ovaj šerijatski sud, te je imam Mula Hasan sin Osmanov pred ovim sudom u prisustvu Osmana Bajraktara sina Ibrahimova, stanovnika pomenute mahale, kao iskazanog punomoćnika i zastupnika mahalskih stanovnika i imama očitovao, kako je stanovnik Careve mahale, berber Hadži Osman sin Omerov, zvani Tandur, koji je prije izvjesnog vremena umr'o, za života svoga ostavio kao zakladu za Hodža Sinanov mesdži jedno zemljište i uz ovo jednu bašču u Hodža Sinanovoj mahali, koje graniči s jedne strane imanjem Hasana Bajraktara, s druge Mustafa baše Tabaka, s treće Have žene, a s četvrte strane putem, od koga se po jedna para godišnje mukate plaća Jahja pašinu vakufu sa uslovima, da se na ovom zemljištu napravi kuća, u kojoj će imam stanovati, ovom kućom upravljati i godišnji prihod od bašče za svoju korist uzimati, te je najposlije odredio, da se poslije njegove smrti od njegova imetka odvoji pedeset groša i za te novce da se pomenuti mesdžid ćeremitom pokrije. Pošto je pomenuti oporučitelj Hadži Osman, sin Omerov, zvani Tandar prije dvije godine umr'o i ovaj prelazni svijet promijenio a njegova se na vjerskim ustanovama opravdana oporuka nije u svojoj oporučnoj cijelosti provela, jer to ne dozvoljavaju oporučiteljevi našljednici, punoljetni mu sin Mula Ibrahim i žena Sajina, odnosno njihov po šerijatskom sudu ovlašteni i ovdje u sudu prisutni zastupnik i punomoćnik Ibrahim aga sin drugog Osmana Bajraktara, koji potpuno poriču zavještačevu oporuku, s toga tražim, da sud putem šerijata osudi našljednike, da oporuka oporučitelja kao na zakonu osnovana ostaje u krijeposti te da meni ustupe uvakufljeno imanje kao iskàzanom punomoćniku naroda naše mahale i dotičnog imama u posjed i uživanje.

„Na ovo prisutni našljednici oporučiteljevi, odnosno njihov iskazani zastupnik i punomoćnik Ibrahim Osmanović, potpuno poreče, da ovaj legat postoji, zbog čega se od mahalskog i imamskog zastupnika potražiše svjedoci, koji će njegove navode pobiti. i ovaj dovede pred sud odlične i pravedne muslimane i to: Ahmed bašu, sina Abdulmuminova, stanovnika Haradži Hadži Mustafa mahale i Fejzullah bašu, sina Mehmedova, stanovnika Hodža Sinan mahale, koji na stavljena im pitanja jednoglasno ovako svjedočiše: Prije nekoliko godina očitova umrli berber Hadži Osman, sin Omerov, zvani Tandar, u našoj prisutnosti, da je za svoga života uvakufio jedno kućište i uz ovo jednu bašču u Hodža Sinanovoj mahali u Sarajevu u korist mesdžida Hodža Sinanova, s uslovom, da se na ovom kućištu podigne pristojna kuća za stanovanje dotičnog imama ovog mesdžida, koji će tim imanjem upravljati, u kući stanovati, a od bašče prihod u svoju korist pobirati, a kada ja po božijoj volji umrem, da se poslije moje smrti od trećine mog imetka odvoji pedeset groša, i da se za ove novce

pomenuti mesdžid ćeremitom pokrije. I on je poslije ove oporuke umr'o. Mi tako u istinu znamo i tako svjedočimo. Pošto je ovo njihovo svjedočenje kao istinito i pravovaljano uvaženo, s toga se osuda izriče, da je ovaj vakuf istinit i na šerijatu osnovan, te da se ima ovo kućište sa baščom, kao vakufsko imanje Hodža Sinanovog mesdžida smatrati i da se uvakufljenih pedeset groša za pokrićc mesdžida, koji će se u ćeremit potrošiti, iz ostavštine umrlog berbera Hadži Osmana sina Omerova, zvanog Tandara, naplati.

„Tako riješeno u šerijatskom sudu u Sarajevu dana 23. Safera godine 1189. (= 1775. p. Is.).

„Svjedoci ovoga: Salih baša Čibukčija, Salih baša Tutundžija, Mujezin Mehmed baša Paldum, Mustafa baša Puška telal, Mehmed baša Šarac, Mustafa baša Temišvarlija, Muharem baša Bakal, Liha Muharem baša Bakal, Lijalija Ismajil baša Muhzur.“

Poslije toga, 1266. (= 1849. god. p. Is.), stanovnik Hodže Kemaludin mahale, Mustafa Hadži Rustemović, uvakufio je 50.000 groša i naredio, da se od kamata ove sume u ovom mesdžidu preko godine zapaljuje mukava od pet oka težine, te da se imamu ovog mesdžida dade stotinu groša, a mujezinu pedeset groša godišnje plaće. Čuje se, da se ovo legatovo zavještavanje i danas redovito održava.

God. 1278. (= 1861. p. Is.), ovaj je mesdžid popravila Fatime Kanita hanuma kći Homarina a supruga Mustafa paše Babića, kao dobrotvorka, i uz mesdžid podigla novi mekteb.

Do 1296. (= 1879. god. p. Is.) ovaj mesdžid bješe u hrgjavom stanju i blizu da se obori, ali ga je glasoviti sarajevski trgovac Osman Mula aga Merhemić te godine obnovio i bojama ukrasio.

Bog mu dao u raju naselje!

Ovaj Osman Mulaga Merhemić, sin Hadži Mustafin, bio je vrlo pobožan, darežljiv i dobar čovjek, a kada je 1308. (= 1891. god. po Is.) umr'o, zaplakala je za njime mnoga sirotinja.

On je ukopan u velikom i prostranom groblju na Hanbinoj carini, a Šeh Husein Edib efendija, nalazeći se tada u Bistriginoj tekiji, spjevao mu je ovaj smrtni tarih:

نيك نامش مرده نسبت

اهل سنت والجماعت ايچره ذيب
حسن اعمال اكا اولمشدى نصيب

اغنياى شاكريندن فرد ايدى
هم طريق مولويدن خوش منيب
سير كلزار بهشى عشق ايدوب

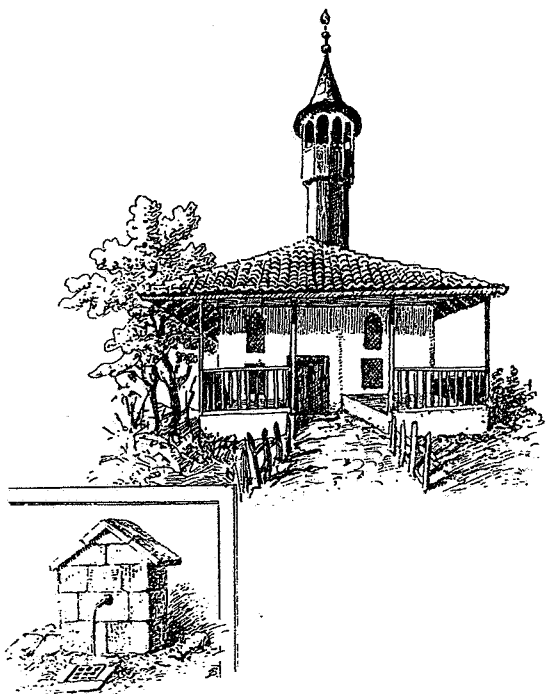
دعوت الرحمانه حالا شد مجيب
تام چكوب تاريخ عمرك مرهمك
كنيه‌لى منلا اغا دلده اديب

١٣٠٨

„Dobro ime ne umire.
Megju dobrim i pravovjernim sunitima bijaše lijep.
S božjom odredbom bijahu mu poslovi uspješni.
Od Bogu zahvalnih bogataša, bijaše jedan i pripadaše putu Mevlevija.
Žudeći uvijek da ugleda rajske bašče, božijem se pozivu tek sada odazva.
Merhemiću vijek istekavši, smrtni datum ovdje se dokonča.
„Poznati Mulaga ostavi štovanje u srcima naroda.“
1308. po hedžri 1891. p. Is.

V. Mesdžid Hadži Alije Gazganije u Širokači.

U Širokači ulici na istočnoj strani, nadomak Hambine carine, imade mesdžid, koji se zove H. Alije Gazganije. Harem mu je ogragjen duvarom, u komu ima s obadvije strane kraj sokačnih vrata po jedan pendžer; s lijeve strane vrata na sokaku, načinila je beledija zadnjih godina česmu, koja prije nije postojala. Dvorište je bilo zasagjeno voćem, te je zbog toga dosta sjenovito. Od sokačnih vrata do papučluka ima oko 14 koraka; sofe pred mesdžidom ogragjene su drvenim parmacima izmegju stupaca, koji nose strehu. Krov je od ćeremita, munara drvena. U cijelom mesdžidu imade osam prozora. *(Slika 7.)*

Slika 7. Mesdžid Hadži Alije Gazganije u Širokači ulici.

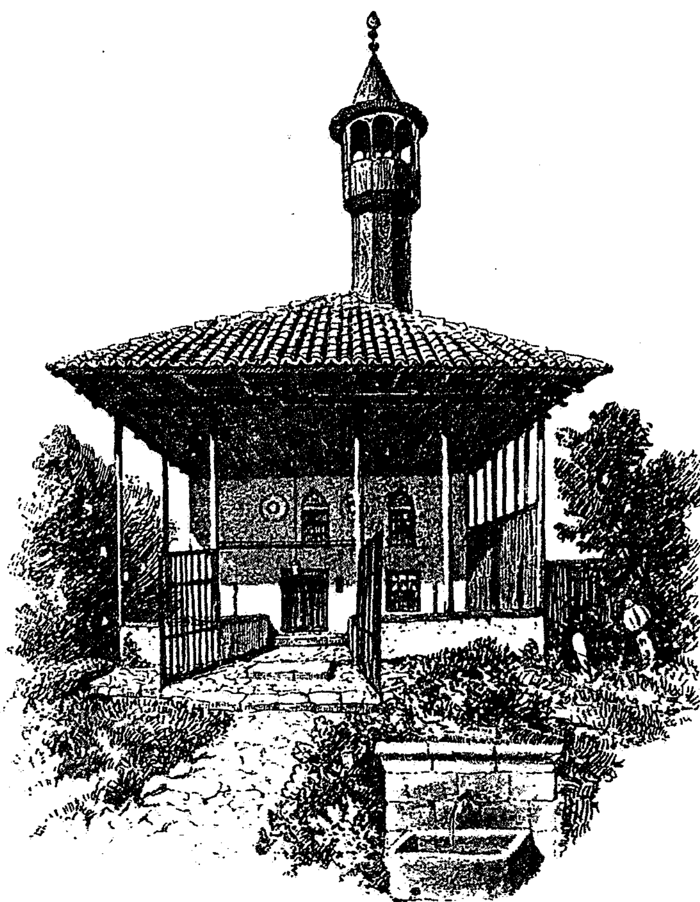
God. 969. (= 1561.) sagradio je ovaj mesdžid Gazganija H. Alija sin Hasanov i u kutu istog jedan dječački mekteb te je uvakufio nekoliko hiljada akči gotovine za potrebu i popravak mesdžida i mekteba. God. 1109. (= 1697.), prigodom velikog požara, izgorje i mesdžid i mekteb. Mujezin bijaše toga vremena Ahmed, a imam je u džamiji poginuo. Do nekoliko godina kasnije, stanovnici iste mahale, napraviše samo mesdžid drven s drvenom munarom, a mekteb do danas nije sagragjen. Pošto je ovaj mesdžid iza požara ostao bez ikakva vakufa, uvakufi god. 1250. (= 1834.) H. Fatime-kaduna, žena H. Husejn age Gjine, kći H. Mehage Buregije, na varoši han i neko-

liko dućana, razdijelivši to na 106 dijelova, od kojih namijeni pet dijelova ovome mesdžidu.

Iza okupacije do tri godine, uvakufio je ovom mesdžidu sarajevski trgovac H. Arif aga Bičakčić svoj jedan dućan u Bazirgjanima u Sarajevu, koji je stajao na zemljištu nekoć Ajaspašinu te se za to zemljište plaćalo mukate (kirije) Ajaspašinu vakufu a prihod dućana razdijelio je na 24 dijela, od kojih odredi deset imamu, pet mujezinu, a ostalo devet za popravak dućana, za mukatu i za popravak istog mesdžida te za državni porez.

VI. Terzibašin mesdžid u Balibegovici.

U Balibegovici ulici više Gazi Bali begove džamije imade jedan mesdžid (*slika 8.*), koji se zove Terzibašin mesdžid. Pomalešan je, drven, s drvenom munarom, ima 10 pro-

Slika 8. Terzibašin mesdžid u Balibegovici.

zora, dvorišta nema. S desne strane kraj sofe ima jedan grob, za kojeg narod priča. da je Terzibaše H. Alije. Na nišanu tariha nema. Merhum Terzibaša H. Alija sagradio je god. 930. (= 1524.), budući u Sarajevu terzijski ćehaja, ovaj mesdžid i niže istog na ulici česmu. Za uzdržavanje mesdžida i česme uvakufio je nekoliko svojih dućana u Kujundžiluku a šerijatski hudžet o tom pokladu nalazi se u sidžilu br. 2. u kutubhani Careve džamije. Hudžet glasi ovako:

Hadži Mehmed sin Ishakov, stanovnik Ajas pašine mahale i mutevelija vakufa Hadži Alije Terzibaše, došao je pred šerijatski sud i dao slijedeće očitovanje: Nedomak Ajas

pašine banje s jednu stranu uz vakufske dućane pokojnog Terzibaše Hadži Alije, s drugu stranu uz vakufske dućane Jahja pašine, a s treću stranu uz Karaferhatovićeve vakufske dućane, ima tri dućana, jedan uz drugi, koji su napravljeni na zemljištu Terzibaše Hadži Alije, t. j. pod mukatom istog.

Te dućane sada prodajem svojoj vjenčanoj ženi Gjulbademi, kćeri Abdullahovoj, za tri hiljade i su 200 akči mukate, koje se imaju godišnje davati vakufu Terzibaše Hadži Alije, ali ona ih kupuje za uvakufljene pare svoje majke Suluri bule, na kojim je parama ona mutevelija. Ja sam pravovaljano prodao i kupovninu primio.

To izgovorivši, priznade i potvrdi gori-pomenute Gjulbademe po šerijatu potvrgjeni zastupnik Ahmet, sin Hadži Mehmedov, govor pomenutog Hadži Mehmeda u svima pojedinostima, te se ovaj ugovor po njihovom zahtjevu zavede u šerijatske sidžile 8. dan Rebiulevela god. 973. (= 1565. p. Is.).

Svjedok ovoga: Ferhad hodža sin Timurov, imam Terzibašina mesdžida.

Zatim je pomenuta Gjulbadema ove kupljene dućane privezala za mesdžid Hadži Alije Terzibaše. Mutevelija ovog vakufa, Hadži Mehmed, sin Ishakov, dao je od Gjulbadem-kaduninih uvakufljenih gotovih novaca 4050 akči Huseinu sinu Tur-Alinu na priplod, te je od ovog uzeo u zalog stvari, na koje će plaćati godišnje kirije 950 akči i dao mu za taj dug jamca Mehmeda, sina Uvejisova te se i ovo zapisalo u sidžil dana 8. Rebijulahira god. 973. (= 1565. p. Is.).

Kao primjer, kako je u ono doba izgledao dekret muteveljski, iznosimo po sidžilu br. 2. kutubhane Careve džamije dekret jednog mutevelije ovoga mesdžida:

„Pošto je dosadašnji mutevelija vakufa Hadži Alije Terzije, Hadži Mehmed sin Ishakov, koji je za to imao jednu akču dnevne plaće, to mjesto svojevoljno napustio, to se na njegovo mjesto, sa plaćom od jedne akče dnevno, postavio Ahmed, sin Hadži Mehmedov, te se ovo u sidžil zavelo 12. dan Zilhidžeta 973. (= 1565. god. p. Is.).

Svjedoci ovoga: Omer Čelebi Kasamlija, Sulejman sin Abdullahov i Mustafa sin Ahmedov.“

Ovaj je mesdžid prigodom velikog požara god. 1109. (= 1697. p. Is.) izgorio, ali su ga stanovnici ove mahale obnovili. Za požara poginuli su u mesdžidu i tadašnji imam i mujezin.

Do tog vremena službenici ovog mesdžida dobivali su plaću od prihoda mukate, a pošto je vakuf od požara konačno propao, molio je narod u Carigradu da se mujezinska i imamska plaća namire od državnih prihoda.

Pošto ovaj vakuf nema sada nikakvog imetka, daje uprava vakufska malu plaću imamu i mujezinu ovog mesdžida.

VII. Gazibalibegova džamija u Balibegovici.

U Balibegovici ulici, pošav brdu s lijeve strane na ćošku, imade džamija, koja se zove po Gazi Balibegu, sinu Jahja pašinu. Džamija je nasred dvorišta a sa svake strane je u iste harem, po kome se sije bostanluk; ispred džamije i sa lijeve strane, a sa desne strane malo više džamije ima nekoliko grobova, megju kojima se nalazi, kako narod priča, grob ćehaje gore pomenutog Gazi Balibega, premda na nišanima nema tariha. Dvorište je od sokaka zagragjeno drvenim parmacima, te od vratnica sokačnih do džamije ide put za 1 *m* širine pokaldrmljen, a dug 14 *m*. Sofe su ogragjene drvenim, lijepo izragjenim parmacima a široke su koliko i džamija, t. j. 10 aršina, duge

oko 4 *m*. U džamiji imade musandara, jedan ćurs i mimbera[1]). Na istoj džamiji imade 16 pendžera (prozora), a pokrita je tahtom i ćeremitom. Munara je drvena. *(Slika 9.)*

Slika 9. Gazi Balibegova džamija u Balibegovici.

Kad je ovaj gazija bio bosanski sandžakbeg (god. 912. = 1506. p. Is.) sagradio je ovu džamiju i uz nju česmu kao svoju zadužbinu. Napravio je kamenitu ćupriju na potoku Bistriku prama današnjoj gradskoj ubožnici i pokraj ove jednu žensku banju a prihod ovih dobara odredio je i privezao za ovu džamiju.

U visočkom kotaru imadu čifluci i selo, koji se i danas zove „Gazi Balibegovići" a bili su njegovo vlasništvo te je cijelu desetinu ovih čifluka privezao za pomenutu džamiju, kako se razabire iz niže navedenog šerijatskog hudžeta.

„Mula Abdullah sin Hadži Mehmedov, stanovnik Buzadžića Hadži Hasana mahale u Sarajevu, umr'o je prije izvjesnog vremena i ostario dugova više nego što mu imetak vrijedi, a nakon smrti iza sebe ostavio je vjenčanu ženu, Umi Gjulsumu, kćer Hadži Ahmedovu i malodobnog sina Mehmeda, te malodobnu kćerku Hamidu.

Kad se ovo na šerijatskom sudu dokazalo, digao se punomoćnik umrloga, Mehmed efendija pisar Kasama, te je lično pred šerijatski sud došao, a ispred Merjeme kćeri Šahin agine došao je šerijatskom punomoći provigjeni punomoćnik Mula Mehmed te je tužio našljednike gore spomenutog umrlog Abdullaha, t. j. njegovu ženu Umi Gjulsumu i malodobnu djecu Mehmeda i Hamidu, kojim je za ovu raspravu sa strane šerijatskog suda imenovan zastupnikom Mula Mustafa.

[1]) Mimbera se nalazi u svakoj džamiji, gdje se imam, pravije rekuć hatib, petkom i bajramom popne na nekoliko stupaca, te narodu drži predavanje na arapskom jeziku. Za to se rekne onoj bogomolji džamija, gdje se klanja bajram i petak, a gdje se ne klanja bajram i petak, onoj se bogomolji rekne mesdžid.

Gori navedeni tužioci navode slijedeće: Iza smrti rečenog Mula Abdullaha ostao je njegov jedan dio zemlje na čiflucima Bali begovim u selu Bali begu u visočkoj nahiji, sarajevske kaze, te tražimo da se ovaj dio umrlog Abdullaha u ostavštinu zavede i za naše izvjesne tražbine prodade.

Na ovo Mula Mustafa kao zastupnik tuženih nasljednika priznade, da postoji jedan dio u čifluku Bali begovu, koji pripada pokojnom Abdullahu, te su ovom čifluku megju tamošnjim narodom i komšijama granice poznate, ali ovaj cijeli Balibegov čifluk od osvojenja Fatihora pripada prema carskom fermanu Bali begovu vakufu, a nasljedno pravo pripada od pradjeda Bali bega njegovim nasljednicima i s koljena na koljeno raspolažu i upravljaju ovim čiflukom, na koji se niti desetina, niti ikakvi drugi porezi ne plaćaju, po redu, što se izrično tvrdi i u glavnim zapisnicima (idžmal ve mufesl defteri): s toga dakle, kad u našoj rodbini koji od otaca umre, pravo upravljanja prelazi na njegovu djecu, te je tako i umrli Abdullah jedan dio ovoga uvakufljenog čifluka od oca naslijedio, a Abdullahovi nasljednici od njega. Ove sve navode potvrgjuje i carski visoki ferman i šerijatsko riješenje, koje se kod nas u pohrani nalazi. Ove navode zastupnika tuženih potvrdiše i mnogi prisutni svjedoci, kojom prilikom zastupnik pokaza rečeni ferman, šerijatski hudžet i posjedovnicu, koji sadržavaju sve ono, što je zastupnik tuženih kazao, a to je, da je od fetha podareno to selo Gazi Bali begu s uslovom, da ne daje desetine niti ikakvih drugih poreza, nego da prelazi s oca na sina, a oni da okreću kako hoće, da se ne može u to stranac na nikakav način miješati a desetina ovoga čifluka da se ima trošiti na džamiju, koju je Bali beg u Sarajevu sagradio. Iza ovoga šerijatski sudac riješi, da se u ovo vakufsko imanje ne može stranac na nikakav način miješati te da se s toga gori navedeni tužitelji sa svojim tražbinama na osnovu fermana i šerijatskog hudžeta odbijaju. Ova se presuda zavede u sidžil a jedan prepis dade se tuženim u ruke.

To se dogodi i napisa 29. dan mjeseca Ševala 1185. (= 1771. god. p Is.).

Svjedoci ovoga: Smajil baša Lejlija Muhzur, Sulejman baša sin Hadži Ahmedov, Abdullah baša Penjava, Mula Jusuf sahatčija, Abdulfetah aga, Fejzullah ef. dječinji hodža i Husein ef. Kantarija."

Ovaj hudžet nalazi se u 14. sidžilu u kutubhani Careve džamije.

Gori rečene godine 912. (= 1506.) umre u Sarajevu Gazi Bali begov ćehaja, kome se ime ne zna, i bude ukopan u dvorištu ove džamije, gdje mu se i danas grobnica pokazuje. Iza toga umrle su i dvije kćeri pomenutog Gazi Bali bega, te su i one ukopane u posebnom groblju pred njegovom kućom a prema pomenutoj džamiji.

Gazi Balibeg pošao je po osvojenju Biograda i po zapovijesti sultana Sulejmana sa bosanskom vojskom u Biograd. Tamo se desio i Gazi Husrefbeg, smederevski sandžakbeg, sa svojom vojskom i ova oba bega budu god. 921. (= 1515. p. Is.) na izmjence premješteni, t. j. Gazi Balibeg postade namjesnikom u Smederevu, a Gazi Husrefbeg bosanski namjesnik. Gazi Balibeg podigne u Smederevu jednu džamiju, tekiju i školu i za sebe naročitu grobnicu, gdje je od prilike g. 940. (= 1533. p. Is.) i umr'o, te bude u ovu grobnicu ukopan.

Kad je poslije Vuk Jajčanin navalio na Sarajevo, popalio ga i porušio, oborena je i ova džamija, ali je poslije na novo podignuta, jer je dotični mutevelija prodao gore spomenutu žensku banju i od dobivenih novaca ponovio džamiju.

Ova je banja god. 1160. (= 1747. p. Is.) pala pod upravu Delalića, te je do god. 1210. (= 1795. p. Is.) bila u dobrom stanju, ali poslije toga prihodi njeni nisu bili dovoljni da se uzdrži te je postala neupotrebljiva, dok se najposlije g. 1230. (= 1814.) nije posve srušila, tako da se danas usred zelenila razabiru tek njezini temelji.

Prigodom velikog požara god. 1109. (1697. p. Is.) i ova je džamija izgorjela, a tada su bili imam Alija, hatib Ibrahim i mujezin nekakav drugi Alija, koji su dobivali svoju plaću od kamata uvakufljenog gotovog novca, a kada im je zaostala plaća, zamolili su u Carigradu, da im se namiri i da se dadu novci za ponovljenje džamiji. Ovo tvrdi jedan dokumenat, pisan god. 1118. (= 1706. p. Is.).

Sada ima ova Gazi Balibegova džamija od uvakufljenog imetka jedan dućan pokraj banje Gazi Isabegove i jednu kuću u mahali Berkuši u šeher Sarajevu, a osim toga više ništa! Podor džamije moli i boga i ljude, da se popravi.

Za dokaz, da je ova bogomolja bila doista džamija a ne tek mali mesdžid, donosim ovaj carski berat:

برات عاليشان :

مدينهٔ سراى بوسنه ده بالى بك محله سنده واقع جامع شريفك با برات عالى وظيفهٔ معينه ايله
امام وخطيب اولان صالح بن محمد نام كمسنه نك اقتداى منافى سوى حال اولديغندن اقتدادن
استكراه ومرقوم صالحدن عزل و يرينه متدين كمسنه نك نصب اولنمسى محلنده مجلس شرعده اهالئ
محله على طريق الشهاده اخبار ايتملريله جهتين مذكورتين وظيفهٔ مرسومه سيله مزبورك اوزرندن
رفع اولنوب يرينه جمله نك مختارى ارباب استحقاقدن اشبو رافع توقيع رفيع الشان خاقانى محمد
خليفه بن ابراهيم هر وجهيله لايق ومستحق اولمغين رفع اولنان مزبورك رفعندن جهتين
مذكورتين وظيفهٔ مرسومه سيله توجيه اولنوب يدينه برات شريف عاليشانم ويرلمك رجاسنه اقضى
قضاة المسلمين بوسنه قاضيسى مولانا حسن اسعد زيدت فضائله عرض ايتمكن موجبنجه مزبوره صدقه
ايدوب اشبو برات همايون عنايتمقروني ويردم وبيوردمكه بعد اليوم واروب مزبور محمد خليفه بن
ابراهيم ذكر اولنان جامع شريفده رفع اولنان مزبورك يرينه امام وخطيب اولوب خدمت لازمه سنى
بيقصور مرعى ومؤدى قلدقدنصوكره وظيفهٔ معينه سيله متصرف اولوب دوام عمر ودولتيچون دعايه
مداومت كوستره اولبابده رفع اولنان مزبور طرفندن وطرف آخردن كمسنه مانع ومزاحم اوليه لر
شويله بيلوب علامت شريفه اعتماد قيله لر تحريراً فى اليوم السابع عشر من رجب لمرجب لسنة ثلث
عشر ومأتين والف . قسطنطنيه

To jest:

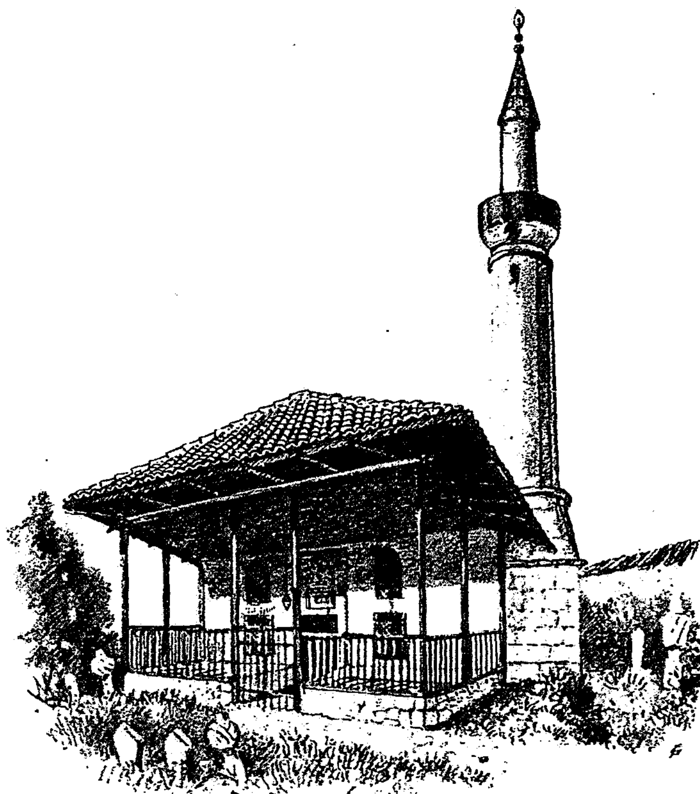
Stanovnici Bali begove mahale u Sarajevu, putem svjedočenja, prijavili su šerijatskom sudu u Sarajevu, kako je Salih sin Mehmedov, hatib i imam džamije u Bali begovoj mahali u Sarajevu, imenovan i odregjen za tu službu carskim beratom uz odregjenu plaću, postao nesposoban i nemaran za tu službu pa mole, da se on sa te službe svrgne a na njegovo mjesto da se postavi po njima izabrani i za tu dužnost sposobni Mehmed Halifa sa istom plaćom: s toga je šerijatski sudac Hasan Esad zamolio, da se izabrani Mehmed Halifa na to mjesto postavi i sa carskim beratom imenuje i potvrdi. S toga sam se našao pobugjenim, da o tome ovi moj carski berat izdam i naregjujem, da od danas rečeni Mehmed Halifa, sin Ibrahimov, na mjesto svrgnutog imama i hatiba tu dužnost primi i da je vrši bez kusura i odregjenu plaću uživa te da se za mene i carevinu Bogu moli a da ga sa te službe ne smije svrgnuti predšastnik niti kogod drugi niti mu smije smetati ni zaviditi mu. Neka se po ovom beratu postupa.

Pisano 17. dan Redžeba god. 1213. (= 1798. p. Is.) Carigrad.

VIII. Kadi Hasanefendina džamija na Brdu.

Na vrh ulice Brdo-džamija zvane, na istočnoj strani, imadē jedna džamija, koja se zove Kadi Hasan ef. džamija. Pomenuta je džamija od sokaka duvarom ogragjena, a s desne i s lijeve strane sokačnih vrata ima po-jedan pendžer, kroz koji se vidi u dvorištu nekoliko grobova.

Dvorište opasuje sa dvije strane džamiju, a od vrata do papučluka ima 1 *m* širok put. Sofe su pred džamijom okolo 4 *m* dugačke, a široke kolika je i džamija; krov sofa nosi sedam drvenih stupaca. Džamija je šimlom i ćeremitom pokrita a minara joj je kamena. Džamija je 8 *m* duga a toliko i široka; na sva četiri duvara imade po četiri pendžera, svaki 80 *cm* širok, a 120 *cm* visok. U džamiji imade minbera, ćurs i musandara kao i u svake džamije. *(Slika 10.)*

Slika 10. Kadi Hasanefendina džamija na Brdu.

Osnivač ove džamije, Hasan ef., bio je u Sarajevu kadija te je sagradio džamiju sa kamenitom minarom 968. (= 1560.), a od sultana halife dobio je dozvolu, da se u njoj klanja džuma i bajramski namazi.

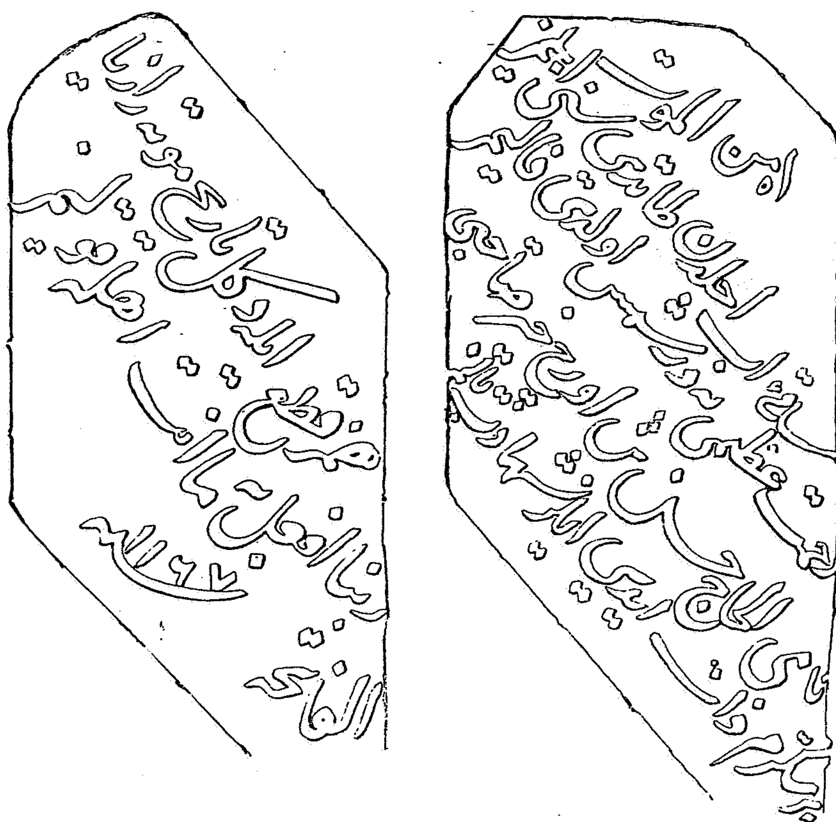
Prigodom velikog požara sarajevskog, koji se god. 1109. (= 1697.) desio, i ova je džamija izgorjela, ali joj je minara ostala nepovrijegjena.

Toga je vremena u ovoj džamiji bio imam i hatib Mustafa-baša a mujezin Smail-baša. Plaću su imali od kamata uvakufljenog gotovog novca.

Kad se po nalogu bosanskog valije Ćose Halilpaše god. 1110. (= 1698.) popisaše izgorjele i oborene džamije, spominje se u tom popisu, da je i ova džamija tim požarom uništena, ali munara da je ostala čitava.

Poslije toga, naime god. 1165. (= 1751.), ovu je džamiju obnovio sarajevski odlični gragjanin H. Hasan sin Oručov i pokraj džamijskih vrata napravio je česmu te se džamija i danas nalazi u dobrom stanju.

Kad je pomenuti H. Hasan Oručov sin umr'o, ukopaše mu mrtvo tijelo u avliji ove džamije, a nadgrobni spomenik *(slika 11.)* njegov glasi ovako:

Slika 11. Tarih Hadži Hasana Oručevića u dvoru Kadi Hasanefendine džamije na Brdu.

Smrtna tugaljka.

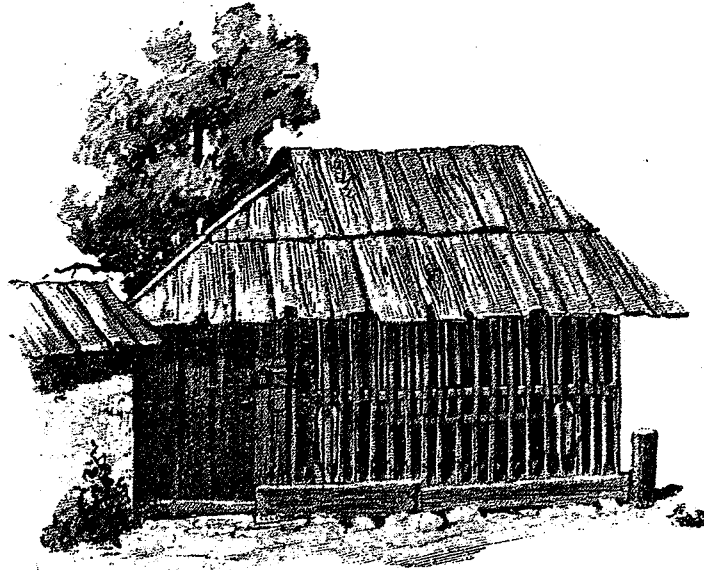
„Smrtnu čašu vode ispi ovaj megju nama poštovani muž.
U veliku tvoju milost, Bože, utonu naš ponos.
po imenu H. Hasan, Oručov sin, dobrotvor.
Da je bio uzor čovjek: naša to srca svjedoče.
Ej Ti Razija, baci pogled na ovaj datum, iz kog se vadi jedan elif:
„Bože učini s njime ono, što znaš da je najbolje, to su naše molbe."
Umr'o god. 1168. (= 1754.).

Kako se priča, bilo je više dobrotvora i zakladnika ove džamije, ali ona sada, osim jedne magaze u Kundurdžiluku, nema ništa drugo.

Ova magaza spada u uvakufljeno imanje Hadži Ibrahim age Sivića sina Mustafina, te niže donosim kratki sadržaj vakfije.

Kirija od ove magaze, upotrebljuje se isključivo za osvjetljenja kandilja na munari, dočim imamu i mujezinima ove džamije daje vakufska uprava izvjesnu godišnju plaću. Kraj ove džamije, do kuće Hafiz Ali efendije Delića, oko stotinu metara daleko prema jugo-zapadu, nalazi se turbe krovom pokrito i drvenim parmacima ogragjeno, u komu počiva tijelo Abdulfetah Dede, vojnika Sultan Fatihova, koji je pri osvojenju Sarajeva god. 866. (= 1463.) poginuo, boreći se u ovome kraju. *(Slika 12.)*

Od tog vremena pa do danas, posjećuje narod ovo turbe. Napisa nema u turbetu te narod samo po predaji drži, da je to grob spomenutog šehita. Vakfija Hadži Ibrahima

Slika 12. Turbe Abdulfetahdede u mahali Brdo.

Sive, koja se nalazi u sidžilu broj 76. u kutubhani u Carevoj džamiji u Sarajevu, glasi ovako:

سیوو زاده حاجی ابراهیمك وقفیه‌سی بودر :

حمد فراوان وشکر بی پایان اول خالق دوجهان ورازق انس وجان مالك الملك والملكوت
ورب العزة الجبروت باعث رحمت وفوز وسعادت دنیا وآخرت رسول عزیز محترم ونبی حبیب
اکرم صلی الله تعالی علیه وسلم حضرتلرینك حقنده صادر اولان آیت کریمه و بخش عظیم »وما
ارسلناك الا رحمة للعالمین« برهان مبین مدلولنجه اصحاب عظام واکرام مشاهد جلیه ومراقد علیه‌
لرینه اولسونکه نجوم هدی ومصابیح تقی »اصحابی کالنجوم بایهم اقتدیتم اهتدیتم« حدیث شریفنه
مظهر اولوب اشبو صحایف حساتك باعث تحریر وترقیمی وبو دفعه موجب تسطیر وترمیمی صاحب
الخیرات والحسنات راغب الصدقت المبرات مدینهٔ سرای بوسنه‌ده جامع عتیق محله‌سی ساکنلرندن
سیووزاده الحاج ابراهیم آغا ابن مصطفی نام کمسنه وقف آتی البیانه متولی نصب وتعیین ایلدیکی مدت مدیده
دنبرو خدمتنده مقیم اشبو رافع الکتاب المستطاب طوبی‌له وحسنه احمد بن عبداه محضرنده لاجل
التسجیل ولامر الاتمام والتسبیل اقرار تام وتعبیر عن المرام ایدوب قائد توفیق اله »وما تقدموا
لانفسکم من خیر تجدوه عندالله« مضمون سعادتمقرونی عمله سوق ایتمکله طلباً لمرضات الرب الرحیم
وهرباً من عقاب الالیم »یوم لاینفع مال ولا بنون الا من اتی الله بقلب سلیم« وابتغاء شفاعت رسوله
الکریم نیت خالصهٔ صافیه وطویت صالحهٔ وافیه ایله اطیب وانفس مالمدن الی یومنا هذا سالك ملکمده
منسلك مدینهٔ سرایده واقع رستم پاشا نام صاحب الخیرك بزستانی اتصالنده آب لذیذ چشمه‌لرك
بالاسی نعلچه‌جی سوقنده سنوی یکرمی دردر پاره مقاطعهٔ قدیمه‌لو ایکی باب دکان مخزنیله شو وجهله
وقف شرط ایلدم، عقار مذکور اجارهٔ مثلیله اخره ایجار اولنه واجارهٔ مذکوره‌دن اولا واقفه

راجع اولان مقاطعهٔ مذکوره ادا اولنه وبنه مدینهٔ مزبورهده قاضی حسن افندی جامع شریفك
منارهسنده لیالیٔ مبارکهده و رمضان شریف لیالیده القاء قنادیله بهر سنه اجارهدن طقوزر قیه
روغن زیت اشترا وصرف اولنه و وقد قنادیله سنوی اوچر غروش وظیفه ویریله جهات
مذکورهدن صافی واجارهٔ مذکورهدن باقی فضلهسنه متولیٔ مرقوم متصرف اولسون دیدکده متولیٔ
مزبور تولیت مذکورهیی قبول وخدمت لازمهسنی کما ینبغی ادایه تعهد والتزام ایتدکدنصکره
واقف مشار الیه عنان کلامنی سمت رجوعه عطف زمام مقالی صوب ا ترداده صرف ایدوب وقف
اولان عرصه اوزرنده مبنی ملك جهت اخرایه قفیتی بعض ائمهٔ کرام قتنده جائز اولمامغله وقف
مذکورهدن رجوع ایدوب کما فی الاول ملکمه استرداد اولنمسی مطلوبمدر دیدکده متولیٔ مرقوم
جواب سدیده متصدی اولوب اکرچه حال بسط اولنان منوال اوزرهدر لکن واقف وقفت
دیدکله امام ربانی ابو یوسف ثانی مذهب شریفنده تسلیم الی المتولی برله وقفه لزوم عارض اولور
دیو رد وتسلیمدن امتناع ووقف عقارك لزومنه حکم وقف التماس ایدوب حاکم مشار الیه
لازالت الاحکام. فذة بین یدیه حضرتلری وقف عقارك صحت ولزومنه عالماً بالخلاف حکم صحیح
شرعی رقضاء مرعی ایدوب نقصنه مجال محال وابطال تبطیلی عدیم الاحتمال اولور «فمن بدله بعد ما
سمعه فانما اثمه علی الذین یبدلونه ان الله سمیع علیم» واجر الواقف علی الحی الجواد الکریم جری ذلك
وحرر فی غره شهر ذی الحجه الشریفه لسنة سبع وعشرة ومأتین والف——————
شهـــــــــــــــــــــــــــــــــــو د الحا ل——————

قلهنبو محمد. علمدار اوغلی ملا ابراهیم، حاجی عثمان اوغلی ملا عبدالله اوغلی ملا بأکو
امام زاده ملا مصطفی، وودار اوغلی ملا عبداه، ترالو اوغلی ملا ابراهیم،
حمامی زاده الحاج صالح، حاجی زاده محمد

„Nebrojena hvala stvoritelju obiju svijetova i hranitelju ljudi i duhova, gospodaru neba i zemlje, tvorcu veličina i čistilišta. Nek je selatu selam i božijem milosniku Muhamed Pejgamberu, koji je najiskusniji od sviju proroka, koji je uzrok dobru na oba svijeta, koga je Bog u Kuranu veoma pohvalio, rekavši mu: „Nisam te ni za što drugo spremio, osim da budeš milosnik svemu svijetu“ i njegovim velikim odabranim drugovima i njihovim uzvišenim grobnicama, koji su kao zvijezde putokaznice, jer je on o njima govorio: „Moji su drugovi kao zvijezde: za kime god od njih pogjete, naputiće vas na pravi put.“

„Uzrok je pisanju ovoga lijepog testamenta i teftera slijedeći:

„Hadži Ibrahim aga Sivić, sin Mustafin, stanovnik stare mahale (Careve) u Sarajevu, gospodar zadužbine, darežljiv milostinjom, imenuje za upisivanje doli navedenog uvakufljenja privremenim mutevelijom Ahmeda, sina Abdulahova, koji je kod njega duže vremena služio, te u prisustvu ovoga na šerijatskom sudu očituje radi upisivanja i utvrgjenja, slijedeće:

„Pošto sam saznao i razumio božiju zapovijest, kojom nam zapovijeda u kuranu: „Što prigotovite unaprijed sebi od dobara, naći ćete kod Boga“, ta me zapovijed na ovaj dobri čin naputila, da stečem božiju blagodat i da izbjegnem vječitim mukama, onog dana, kada čovjeku ne će koristiti ni imanje ni djeca, osim onoga, što se Bogu

čistim srcem predalo na amanet, te da stečem zagovor božijega poslanika na onom svijetu: čistom namjerom od mog čistog i lijepog imetka, kojim sam do danas upravljao, odvajam dva dućana i jednu magazu, koji se nalaze u Nalčadžiskoj čaršiji u Sarajevu, uz Brusa-bezistan umrlog dobročinioca Rustem paše, više vodenih česama pod godišnjom mukatom istoga od 24 pare i uvakufljujem ih uz slijedeće uslove:

„Pomenute nekretnine, neka se svake godine izdaju pod kiriju te od prihoda istih neka se na prvom mjestu isplaćuje mukata Rustem pašinu vakufu a zatim da se svake godine kupuje po 9 oka zejtina, koji ima goriti u kandiljima na munari Kadi Hasan efendine džamije uz lijepe svečane noći. Pripaljivaču ovih kandilja ima se od istog prihoda davati tri groša godišnje plaće a ostatak prihoda neka uzima mutevelija sebi kao plaću. Izgovorivši ovo zakladnik, pomenuti mutevelija primi se te službe s obećanjem, da će je tačno vršiti.

„Zatim pomenuti zakladnik svoj govor preokrenu na drugu stranu kao uzdu i reče protivno: Pošto je po propisima nekih imama nemoguće uvakufiti zgrade, napravljene na tugjem vakufskom zemljištu i namijeniti ih drugoj svrsi, za to ja poričem uvakufljenje pomenutih nekretnina i tražim, da mi se iste u moje imanje opet vrate. Na to pomenuti mutevelija tvrdim odgovorom reče: „I ako je u istinu ovako, kao što govori zakladnik po jednim imamima, ipak je po propisima drugog imama, Ebu Jusufa, dovoljno. da zakladnik rekne: „Ja to i to uvakufljujem i predajem muteveliji u ruke". S toga na osnovu ovih propisa ne mogu pristati, da se zakladniku zavjetovani imetak povrati te tražim, da se na osnovu ovoga sudi". Na osnovu ove izjave raspravljajući šerijatski sudija, komu neka Bog podari moć, da svaku tešku stvar lahko dovrši, riješio je obzirom na suglasni zaključak stare uleme, da se ova zaklada i uvakufljenje kao zakonito prizna i potvrdi te postaje istinit zavjet i legat, koji se ni u kom slučaju ne može prodati. Ko bi ovo riješenje oprovrgnuo, neka Bog njegovo ime na strašnom sudu oprovrgne, jer Bog sve čuje i zna, a zakladniku neka vječni i milostivi tvorac svijeta dade nagradu.

„Ovo se dogodi i napisa početkom mjeseca Zilhidžeta god. 1217. (= 1802. p. Is.).

„Svjedoci ovoga: Mehmed Bajraktar Klempo, sin Mula Ibrahimov, Hadži Osman, sin Mula Abdullahov. njegov sin Mula Bećo, Mula Mustafa Imamov sin, Mula Abdullah Vodarov sin, Mula Ibrahim Traljin sin, Hadži Salih Hamamin sin i Mehmed Hadži Sadić."

Sarajevske džamije i druge javne zgrade turske dobe.

Priopćio
Šejh Sejfudin Kemura (Sarajevo).

(Nastavak.)

IX. Haradžin mesdžid u Hadžiabdinici ulici.

Više vojničke kasarne, izmegju Širokače i Žagrića, u Hadžabdinici ulici u blizini početka tunela imade jedan mesdžid, koji se piše i dandanas Haradži Hadži Mustafage mesdžid.

Slika 13. Mesdžid Hadži Mustafe Haradžije u Hadžiabdinici.

Harem mu je od sokaka ogragjen duvarom a s obje strane sokačnih vrata imadu pendžeri kao i u drugih džamija i mesdžida. Od sokačnih vrata do papučluka put je pokaldrmljen, 2 *m* širok a 7 *m* dug. Papučluk je 2 *m* širok a sofe su 4 *m* duge i 3 $^1/_2$ *m* široke. Mesdžid je od čerpića sazidan, šimlom i čeremitom pokrit, ima drvenu minaru od kible. S desne i s lijeve strane su u duvarovima po 4 pendžera a na prednjem duvaru s obje strane vrata po jedan. U mesdžidu, osim jednog čursa i musandara, nema ništa osobita. Mesdžid je sasvim u ruševnom stanju, te moli Boga i ljude, da se popravi, da se sasvim ne obori. Drveni stupci sofa nose strehu. Dvorište pred ulazom u mesdžid i iza mesdžida ispunjeno je grobovima. *(Slika 13.)*

Haradži H. Mustafaga, kako piše u sidžilu broj 2. u Carevoj kutubhani, bio je sabirač harača u sarajskom sandžaku a osnovao je ovaj mesdžid 957. (= 1550.) godine a do njega jednu česmu. Kasnije je uvakufio za potrebu mesdžida i česme nekoliko

hiljada akči u gotovu novcu, što razabiremo iz ugovora, kojim daje mutevelija istog vakufa u sporazumu s mahaljanima ove novce na kamate. Ugovor glasi ovako:

Sadržaj:

„Stanovnici Haradži H. Mustafine mahale, Kurt, sin Skenderov, Šaban, sin Nesuhov, Alija, sin Abdulahov, Kasim, sin Abdullahov i Ahmed, sin Uvejisov, došli su pred šerijatski sud i očitovali, da je ovi posljednji Ahmed, sin Uvejisov, dužan Haradži H. Mustafinu vakufu gotovih novaca 1005 akči, koje duguje od 16 godina, a ne će da ih plati. Pošto su gore navedeni ovo posvjedočili, sud ga osudi da plati rečeni dug. Osuda se izreče u mjesecu šabanu god. 973. (= 1565. p. I.).“

Od gotovine ovoga vakufa dao je mutevelija Sinan Mustafi, sinu Balinu, stanovniku pomenute mahale, 600 akči a za osiguranje ovog duga dao je rečeni Mustafa svoju kuću u zalog pod uslovom, da on u njoj stanuje a vakufu da plaća godišnje 75 akči kućne kirije. Za nj' je jamčio Memija, sin Mustafin.

Od ove vakufske gotovine izdao je mutevelija i imam Mahmud hodža H. Baliji, sinu Kasimovu, 2000 akči na kamate i založio je pomenuti svoju kuću s uslovom, da u njoj stanuje i da plaća 250 akči godišnje kirije a za nj' jamči Sefer, sin Kasimov.

Ovaj isti mutevelija dao je od uvakufljene gotovine Memiji, sinu Mahmutovu, 100 akči na kamate a uze mu kuću u zalog u istoj mahali.

Od iste uvakufljene gotovine izdao je pomenuti mutevelija na kamate Aliji, sinu Abdullahovu, 600 akči a Memiji, sinu Mahmutovu, 2000 akči i Muratu, sinu Alijinu, 1000 akči. Memija dao je za ovaj dug svoju kuću u zalog uz slijedeći uslov: „Ja prodajem moju kuću i bašču u Haradži H. Mustafinoj mahali, koja graniči s jedne strane s kućom Mehmedovom a s druge strane sa mektebom H. Memijinim, što ga je u dvorištu Haradžina mesdžida nedavno napravio, a s treću i četvrtu općim putom, muteveliji i imamu rečenog vakufa, Mahmudu hodži, za 2000 akči, da ja u njoj stanujem pod kiriju za 250 akči godišnje. Tako se u sidžil zavede 5. dan redžepa 973. (= 1565.). Svjedoci ovoga: Alija Kurt, mujezin ovoga mesdžida i H. Balija, sin Kasimov.“

Da je ova mahala pod mukatom Firuzbegovom, razabiremo iz ovog kupoprodajnog ugovora od g. 973. (= 1565.), koji se nalazi u sidžilu br. 2 u Carevoj kutubhani.

Sadržaj:

„Dolazi pred šerijatski sud Balija, sin Davudov i daje slijedeće očitovanje: Ja posjedujem kuću i bašću, koja leži u Haradži H. Mustafinoj mahali i koja je pod mukatom Firuzbegovom a graniči s nekretninom Kurda, sina Mehmedova, i kućom pokojnog Haradžije, s treću stranu kućom Oruča Sarača, a s četvrtu stranu općim putem. Ja ovu kuću i bašču sa japijom u istoj bašči prodajem ovdje prisutnim: Šabanu i Mustafi, sinovima Nesuhovim, za 3250 akči s tim uvjetom, da svake godine plaćaju po 30 akči Firuzbegovu vakufu, te je ovu prodaju i mutevelija Firuzbegova vakufa, Alija, sin Nesuhov, odobrio, što se i u sidžilu zavede 14. dan zilhidžeta god. 973. (= 1565.).“

Stanovnik ove mahale Mustafa, sin Karagjoza, dade ovom mesdžidu 2700 akči u gotovu novcu, da se pomenuti novci izdaju na kamate i od tih kamata da se plaća mujezin, koji će svako jutro pred sabah na munari rečenog mesdžida učiti salavate a imamu, koji će iza svakoga sabaha pročitati jedno ašere iz velikog kurana te svake godine kuransku hatmu učiniti radi njegove duše. Od ove gotovine, predane muteveliji u ruke, mutevelija izdaje na kamate ovim ljudima: 1000 akči Mustafi, sinu Mehmedovu, 1000 akči Džaferu, sinu Mustafinu, 700 akči Mustafi, sinu Balinu, a ovi su za

ove dugove dali svoje kuće u istoj mahali mutevelije dotičnog vakufa u zalog. Upisa se u sidžil 2. redžepa god. 973. (= 1565.).

Ovaj mesdžid i ako nije izgorio prilikom velikog požara godine 1109. (= 1697.) ipak je u rečenom požaru propao njegov gotovi novac te je mahala zamolila u Carigradu, da se imamu toga vremena Abdullahu dade dnevno 6 akči a mujezinu Ahmedu dnevno 4 akče iz državnih prihoda.

Kasnije obnovi rečeni mesdžid, koji je postao ruševan, stanovnik ove mahale, H. Abdija Arakijadžija, te umrijevši isti dan bi ukopan na desnoj strani pri ulazu pomenutom mesdžidu sa svojom porodicom, a ovdje mu donosimo radi vječitog spomena natpis na nišanu: *(Slika 14.)*

Slika 14. Tarih na nišanu Hadži Abdije Arakijadžije u dvorištu džamije Hadžiabdinice.

„On nikoga ne treba a njega svako. Hadži Abdulah bijaše odabranik izmegju drugova po dobročinstvima.

„Ej, Bože! Neka mu dobro djelo budne u grobu uzrok vidu i svjetlosti. Veliki Bog neka mu svoju milost u svako doba umnoži.

„Smrtni mu tarih bijaše izgovorom: „hiljadu sto četrdeset druge“ (= 1729.).

Da je pomenuti H. Abdija uvakufio nekoliko akči, tvrdi nam slijedeći previšnji berat.

برات شريف عاليشان

مدينهٔ سراى بوسنه‌ده واقع مرحوم عراقيه‌جى الحاج عبدالله نام صاحب الخيرك خراجى
حاجى مصطفى مسجدينه وقف ايلديكى نقودك يومى اوچ اقچه وظيفه ايله ناظرى ويومى اوچ
اقچه وظيفه ايله كاتبى اولان مصطفى خليفه ابن احمد فوت اولوب يرى خالى وخدمت لازمه‌سى
معطل قلمغين يرينه لايوين قرنداشى ارباب استحقاقدن اشبو رافع توقيع رفيع الشان خاقانى احمد
خليفه ابن احمد هر وجهله لايق ومحل مستحق اولمغين توجيه اولنوب اقضى قضاة المسلمين مولانا
الحاج محمد زيدت فضائله عرض ايتمكين مزبوره وجه مشروح اوزره صدقه ايدوب بو برات سعادت
آيات وبهجت غاياتى ويردم وبيوردمكه بعد اليوم مزبور منلا احمد ابن احمد خليفه واروب ذكر
اولنان واقفك قرنداشى متوفاى مرقومك يرينه ناظر وكاتب اولوب اداى خدمت ايلدكدنصكره
يومى آلتى اقچه وظيفه‌سيله متصرف اولوب واقفك روحى وبنم دوام عمر دولتم ايچون دعايه
مداومت كوستره شويله بيلوب علامت شريفه اعتماد قيله‌سز تحريراً فى اليوم الثانى عشر من شهر
رمضان المبارك لسنة احدى وسبعين ومائة والف .   مقام قسطنطنيه

Sadržaj:

„Visoki berat.

„Pošto je Mustafa Halifa, sin Ahmedov, bivši nadzornik i pisar gotovog novca uvakufljenog Hadži Abdullaha Arakijadžije u Sarajevu u Bosni umr'o i njegovo mjesto ostalo prazno i nepopunjeno te je po predlogu tamošnjeg kadije Mevlana Hodže Mehme da za to mjesto kao sposoban pronagjen Ahmed Halifa, sin Ahmedov, brat umrlog Mustafe Halife, to ga ja u tom svojstvu ovim carskim beratom imenujem i potvrgjujem s time, da mu ovaj berat besplatno izdajem i odregjujem, da za nadzorničku službu prima tri akče dnevno a za pisarsku službu tri akče dnevno, koliko je imao i umrli njegov predšasnik, t. j. svega šest akči dnevno da od pomenutog vakufa prima, te ga ovim pozivam, da tu službu odmah nastupi i da bude duša ovog vakufa i da se bogu moli za moju dušu i za moju državu. Tako naregjujem i upozorujem, da se po ovom beratu postupa.

„Pisano 12. Ramazana god. 1171." (= 1757.).

God. 1181. (= 1767.) stanovnica ove mahale, H. Nefisa, uvakufila je u dobrotvorne svrhe 800 groša gotova novca i naredila, da se imaju davati na kamate te izmegju ostalih naredaba odregjuje pomenuta H. Nefisa, da se daje 8 groša godišnje plaće Mula Aliji, koji je hodža mekteba u Haradži H. Mustafaginoj mahali. O ovome se nalazi vakfija u sidžilu br. 8 u Carevoj kutubhani a iz nje se razabire, da je tada još postojao ovaj mekteb, kojemu se danas ne zna ni za mjesto ni za temelj.

God. 1270. (= 1853.) uvakufio je Filipović H. Mumahed beg jednu malenu kuću u Golodarici mahali, od koje je odredio prihod pola za mesdžid Hodže Volodana a drugu polovicu za H. Mustafe Haradžije mesdžid.

Kasnije, oharabivši se pomenuti mesdžid, popravio ga je i bojama ukrasio glasoviti sarajevski trgovac Mulaga Merhemić god. 1296. (= 1878.) na ime svoga brata Salihage Merhemića, koji je iza okupacije do mjesec dana umr'o i više Hrida na mjestu zvanom Nišan ukopan.

U istoj mahali bijaše i jedna tekija bektašija, koje danas više nema, ali sam joj našao traga u dokumentu u 81. sidžilu na 4. strani, iz kojega razabiremo, da je neki Salahudin baba Dovadžija iz H. Abdine mahale u Sarajevu, veoma dobar i pobožan čovjek, koji je pripadao derviškoj struci a bio posve siromašan, zamolio valiju preko šerijata, da mu se povisi dosadašnja plaća, koju je primao mjesečno po 10 groša iz valine blagajne.

Molba pisana je 27. ramazana god. 1261. (= 1844.) a odgovor na nju donosi ova bujruldija:

باصح دولتلو سامی عثمان نوری پاشا مشیر ایالت بوسنه

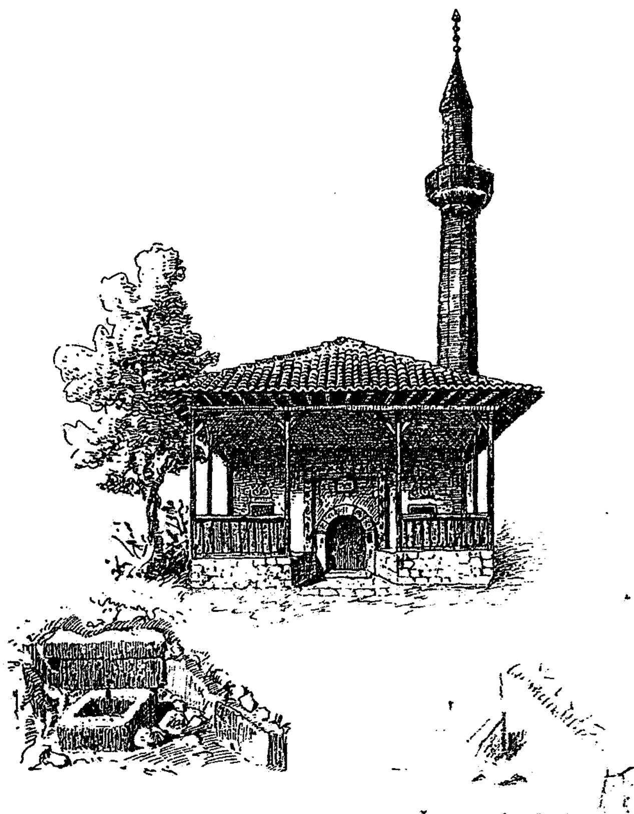
مدینهٔ سرای مسند نشین شرعت غرا فضیلتلو سماحتلو افندی حضرتلری و متسلم وکیلی
عزتلو افندی درون اعلامده محرر صلاح الدین بابا ذاتنده صاحب اهل حال و دائما اذکار واوراد
ایله اشتغال اوزره اولهرق دعوات خیریه‌سی استجلاب شایان اولمغله صدقهٔ حضرت پادشاهی اولمق
اوزره بابای مومی الیهك معین اولان اون غروش ماهیه‌سی اوزرینه طرفمزدن دخی بهرماه اوتز
غروش ضم وعلاوه اولنمش اولمقدن ناشی ضم مزبوری اشبو التمش بر سنه‌سی ماه شوال شریفی
غره‌سندن اعتباراً خزینه‌مز واجعاتندن بابای مومی الیهه اعطایه مبادرت ایلیه‌سز دیو
فی غره شوال ۱۲٦۱ ·

„S pečatom njegove ekselencije Osman Nuri Paše mušira bosanskog ajaleta.

Velcučeni i presvjetli sarajevski šerijatski kadijo, i štovani muteselimski zastupniče. U molbi mi pišete za Salahuddin Babu, da se bavi o sebi i o božijoj molitvi te zbog toga što trebamo njegovu dovu, namijenivši na carsko zdravlje, naregjujem, da mu se dosadanja plaća, koju je primao po 10 groša mjesečno, još za 10 povisi od meni pripadajućih dohodaka i ima se računajuć od početka ševala ove 1261. (= 1844.) g. pomenutome šehu izdavati."

X. Karaferhatovića džamija u Širokači.

Više Begluka uza Širokaču ulicu, na desnoj strani nalazi se jedna džamija, koja se i danas zvanično piše a i megju narodom naziva Karaferhatovićeva džamija.

Slika 15. Džamija Karaferhatovića u Širokači ulici.

Džamija je od ćerpića sazidana, šimlom i ćeremitom pokrita, s kamenom minarom; 9 *m* je duga i široka, od kibleta s dvije strane mihraba ima po jedan pendžer, a više mihraba jedan okrugao pomalešan, koji su okrenuti na ulicu zvanu Sirokaču. Na desnom i lijevom duvaru imadu po četiri pendžera a od sofa, t. j. s obje strane vrata džamijskih je po jedan pendžer. Džamija je visoka od poda do šišeta oko 5 *m*, u nutrima mimbera, ćurs i musandara i ako su od drveta, ipak su lijepo izragjeni. Gornji su pendžeri u iste džamije od razno obojenih stakala a malo je džamija, u kojih će se naći ovako lijepo izragjenih prozora. Sofe su dosta duge i široke a drveni stupci im nose krov. Izmegju sofa je papučluk oko 2 *m* širok. Oko iste džamije ima prilično harema (dvorišta), ali u njem nitko ukopan nije te zbog toga na sokačnom duvaru nema nikakva pendžera. *(Slika 15.)*

Sagraditelj ove džamije je Mustafa ef. Karaferhatović, god. 965. (= 1557.) muderiz Gazi Husrevbegove medrese, koji je iste godine sagradio ovu džamiju i uvakufio nekoliko

hiljadá akči za potrebu i uzdržavanje iste. Uvakufio je i nekoliko dućana u Kujundžiluku ulici, o čem se nalazi u sidžilu br. 2., stranica 179., jedan kupoprodajni ugovor. Naprama džamiji napravio je i jednu češmu.

God. 1109. (= 1697.), u velikom požaru i ako nije posve ova džamija izgorjela i srušila se, ipak je uvakufljeni joj novac vas propao a i uvakufljeni dućani u požaru su propali, od čijih se kamata izplaćivale plaće imamu, hatibu — tada Mustafa ef. — i mujezinu Musli kao i ostalim službenicima, izgorješe te su zbog toga stanovnici i ove mahale kao i drugih mahala sarajevskih god. 1118. (= 1706.) poslali molbu u Carigrad, u kojoj zamoliše ovako: da bi država, smilovavši se, odredila imamu plaću po 10 akči dnevno, hatibu po 5 akči, a mujezinu po 6 akči, pošto su gori navēdeni službenici toliku plaću prije požara od kamata uvakufljenog novca kao plaću primali. Godine 1166. (= 1752.) poslao je šerijatski sudac imamu te džamije ovu muraselu (dozvolu, da klanja bajramski namaz), koja se nalazi u sidžilu br. 5 u kutubhani kraj Careve džamije:

„Ponosu znanosti i naprednjaka, sohti Ahmed Halifi, nakon pozdrava. Neka ti je znano, da ti se na molbu, koju si podastro, da u džamiji pokojnog Mustafaefendije Karaferhatovića možeš učiniti hudbu, pošto pomoću Božjom sutra osviće bajramski dan, ova ti se napisana odpremi a kada dogje, kako je napisana dozvola, možeš proučiti hudbu i klanjati bajramski namaz. Neka je na te Božja milost. 1166.“

Poslije toga, god. 1222 (= 1807.), Hadži Hatidžehanuma, kći Sulejmanova, stanovnica Ferhatbegove mahale u Sarajevu, uvakufila je ovoj džamiji jedan dućan i dvije magaze na Baščaršiji a vakufnama, koja se o tome nalazi u sidžilu 47. na strani 40. glasi ovako:

الحمد لله الملك المنان الذى جعل الصدقة الجاريه سبباً للنجاة من النار والصلواة والسلام على
سيدنا محمد المصطفى المختار وعلى آله واصحابه الاخيار اما بعد سبب تحرير كتاب شرعى وموجب تسطير
خطاب مرعى اولدرکی مدينهٔ سرای بوسنهده فرهاد بك محلهسى ساكنهلرندن فخر المخدرات حاجه
خديجه بنت الحاج سليمان نام خاتون طرفندن وقف آتى البيانى اقراره وكيل اولديغى ذات مزبورهيى
معرفت شرعيه ايله عارفات اولان مدينهٔ مزبورهده چوبان حسن محلهسى سكانندن براشلو الحاج على
بن الحاج احمد وبالى زاده محلهسى سكانندن جزمجى منلا صالح بن مصطفى نام كمسنهلرك شهادتلريله
ثابت وثبوت وكالنه حكم شرعى لاحق اولان چوقهجى سليمان محلهسى سكانندن مجلد حافظ ابراهيم
افندى ابن مصطفى نام كمسنه مجلس شرع خطير لازم التوقيرده مؤكله مزبوره حاجه خديجه خاتون
وقف آتى البيانى لاجل التسجيل متولى نصب وتعيين ايلديكى سالف الذكر فرهاد بك محلهسى
ساكنلرندن اشبو واقع الكتاب المستطاب حصار جفلى منلا عثمان بن حسين محضرنده بالوكاله
اقرار تام وتقرير كلام ايدوب مؤكلهم مزبوره حاجه خديجه خاتون بو دنياى دنيه سريعة الزوال
ايديكنى تأمل وتفكر ايدوب »ماعندكم ينفد وماعندالله باق« آيت كريمهنك معناى شريفنه واقفه
»والمرء يستظل تحت ظل صدقات« حديث شريفك ما صدقنه عارفه اولمغله ضبط وتصرفنده بولنان
جملهٔ املاك واطيب اولوب مدينهٔ مزبورده عطارات سوقنده واقع برطرفى ابلاغى زاده وورثهسى
دكان ومخزن وبعضاً فيروزبك حمامك حوليسى واطراف ثلثهسى طريق عام ايله محدود سنوى

آلتمش پاره مقاطعهٔ قديمه‌لو عرصه‌سی مرحوم فیروز بك وقفی بناسی ملك برباب دكانی واتصالنده ایكی مخزن واوكننده كروت تعبیر اولنان بیكه‌یی باذن متولی وقف صحیح شرعی وحبس صریح مرعی ایله وقف وحبس ایدوب وینه مدینهٔ مزبوره‌ده اسكداری احمد چلبی محله‌سنده واقع بر طرفی محلهٔ مذكوره وجامع شریفنه مربوط ایكی قطعه وقف بغچه‌لری وبعضاً بریغه اوغلی فیض الله بشه بغچه‌سی وبرطرفی خیربك مصطفی بشه وتابونجی محمد بشه منزل وبغچه‌لری وبعضاً ولایت اوغلی مصطفی بشه بغچه‌سی وبرطرفی ورأتو ارغلی عبدالله بشه وبعضاً صوچو اوغلی نعمان علمدار بغچه‌لری وطرف رابعی طریق عام ایله محدود وممتاز برباب ملك منزل وبغچه‌یی جمیع توابع ولواحقیله وقف صحیح مؤبد وحبس صریح مخلد ایله وقف وحبس ایدوب شویله شرط ایلدیكه ذكر اولنان دكان ومخزنلر وكرونك حاصل اولان اجاره‌سندن سنوی آلتمش پاره مقاطعه مذكوره‌سی بعد الادا اجارهٔ مذكوره‌دن بهر سنه یكرمی بشر غروش تعیین وافراز اولنوب قره فرهاد زاده محله‌سنده واقع جامعشریفده بر شمع مقوا ایقاد وباقیسنی اثلاثاً تقسیم اولنوب ثلثانی امام اولنلره وثلثی مؤذنه وظیفهٔ اولمق اوزره متولی یدیله اعطا اولنه وذكری مسبوق منزل وبغچهٔ مرقومك حاصل اولان اجاره ونماسندن بهر سنه اون ایكیشر غروش تعیین وافراز اولنوب سالف الذكر فرهاد بك محله‌سنده واقع جامع شریف مناره‌سنده صباح واویله وایكندی وقتلرنده اذان محمدی قرائت اولنمق ایچون مؤذن وظیفه‌سی اولمق اوزره متولی یدیله اعطا اولنه بقی قلان بالجمله نما واجاره‌لرندن دكان مذكور ومخزنلر وكروت ومنزل وبغچه مرقومه تعمیر وترمیم اولنوب نما واجارت مذكوره‌نك ما باقیسنی جهت تولیت وظیفه‌سی اولمق اوزره متولی اولنلر اخذ وقبض ایدوب متصرف اوله وشویله شرط ایلدیكه مادامكه كندیسی لابسهٔ حیواة اوله وقف مذكوره متولی اولوب عزل ونصب وایجار یدنده ودكان مذكور ایله مخزنله وكروت ومنزل وبغچهٔ مرقومه بالتولیه تصرفنده اوله وبعد وفاتها مرقوم منلا عثمان متولی اولوب بعد وفاته اولاد ذكوری وبعدهم اولاد اناثی واولاد واولادی قرناً بعد قرن وبطناً بعد بطن متولی اولوب وقف مذكور تصرفلرنده اوله وبعد الانقراض محلتین مذكورتین اهالیلرینك معرفتلری ومعرفت شرعیله امین ومستقیم بركمسنه متولی نصب وتعیین اولنوب وقف مذكورك شروط وقیودینه رعایت اولنه دیو بالوكاله مشروط وقفی تمام وبومقامده ختم كلام ایلدكده متولیٔ مرقوم منلا عثمان وكیل مزبور ابراهیم افندی‌یی جمیع كلمات مشروحه‌سنده وجاهاً تصدیق وشفاهاً تحقیق ایتدكدنصكره وكیل مزبور ابراهیم افندی عنان كلامی سمت رجوعه عاطف وصوب استرداده صارف اولوب اگرچه امام اعظم ابو حنیفه نعمان ابن ثابت رحمة الله قتنده عقارك وقفیتی صحیحه للكن لزومیله اتصافدن عاریه‌در بناء علیه دكان مذكور ومخزنلر وكروت ومنزل و بغچه مرقوم موكله‌م مزبوره حاجه حدیجه خاتونه ملكیته ارجاع اولنوب متولی مرقومك كف یدینه تنبیه اولنمق بالوكاله مطلوبمدر دیدكده متولی مرقوم عثمان جوابه تصدی ایدوب امام ثانی ابو یوسف حضرتلری قتنده واقف مجرد وقفت دمكله لازم ومعین دیو ملكیته ارجاعدن امتناع ایتمكله حاكم شرع خطیر سهل الله علیه كل امر عسیر حضور معالی ارتسام‌لرنده ترافع وبووجه اوزره تنازیع ایلدكلریندن حاكم حاسم طرفینك دلیللرین تأمل وتفكر ومناع للخیر اولمقدن حذر ایدوب

وقف مذكورك صحت ولزومنه حكم ايدوب فصار وقفاً صحيحاً شرعياً وحبساً صريحاً مرعياً «فمن بدله بعد ما سمعه فانما اثمه على الذين يبدلونه ان الله سميع عليم» واجر الواقف على الله الجواد الكريم جرى ذلك وحرر فى اليوم التاسع من شهر صفر الخير لسنة اثنى وعشرين ومأتين والف.

شهـــــــــــــــــــــود الحال

عمدة المرسل مظفرى زاده محمد امين، فخر القضاة السيد محمد امين، احمد علمدار عمر شامى
سردنكچدى الحاج صالح، دلال باشى عبدالله، كروتلى محمد بشه، يورغانجى حسن بشه،
دلال احمد بشه، سرعتيق سابق، يورغانجى محمود بشه.

Sadržaj:

„Hvala Bogu, gospodaru onome, koji svjetske sramote pokriva i koji čini vječite darežljivosti uzrokom spašenju od pakla. Neka je salati selam na našega gospodara Muhameda, koji je odabran od svega svijeta i njegovoj obitelji i dobrim mu drugovima.

„Nakon ovoga uzrokom je pisanje ove vakfije slijedeće: Stanovnica Ferhadbegove mahale u Bosna-Sarajevu, ponos megju bezgriješnicima, H. Hatižda, kći Sulejmanova, čiju su identičnost zasvjedočili H. Alija Prešljo, sin H. Ahmedov, stanovnik Čoban Hasan mahale i čizmedžija Mula Salih, sin Mustafin, stanovnik Bali-zade mahale u Sarajevu, dokazaše pred ovim šerijatskim sudom, da je pomenuta H. Hatidža za očitovanje dolje označene zadužbine ispred sebe postavila punomoćnikom knjigovezca Hafiz Ibrahim ef., sina Mustafina, stanovnika Čokadži Sulejman mahale u Sarajevu, koji je na osnovu te punomoći kod suda kazao, da je pomenuta H. Hatidža, zbog naumljene zadužbine, postavila mutevelijom Mula Osmana Hisardžikliju, sina Husejnova, stanovnika Ferhatbegove mahale u Sarajevu, koji u prisustvu ovoga u ime svoje vlastodavke dade slijedeće očitovanje: Moja vlastodavka, H. Hatidža, pomišljajući na ovi privremeni i ništavi svijet i na mudre vjerske rečenice i izreke: „Što je kod vas to je prolazno a što je kod Boga to je vječito“, i shvativ sadržaj lijepe ove kuranske rečenice i rečenicu hazreti pejgamberovu, koja glasi: „Čovjek će hladovati pod hladom svojih dobročinstava na strašnome sudu“; razumivši ovu lijepu rečenicu, odvojila je kao vlasnica od svoga čistog nepokretnog imanja u pomenutome gradu jedan dućan, dvije magaze i jedno kreve u attarskoj čaršiji (sada Baščaršija), koji graniče s jedne strane sa dućanom i magazom Ablaginih našljednika a nekoliko sa dvorištem Firoz begove banje te sa tri strane općim putem i od koje se daje 60 para godišnje mukate Firoz begovu vakufu te ovo dozvolom mutevelije uvakufljuje pravim šerijatskim uvakufljenjem; dalje uvakufljuje u pomenutome gradu, u Uskudar Ahmed Ćelebinoj mahali, jednu kuću, bašču sa svim pripadajućim potrebnim stvarima, koja graniči s jedne strane u rečenoj mahali s dvjema baščama, uvakufljenim lijepoj džamiji a nekoliko sa Fejzullah-baše Brigića baščom a sjednu stranu s Mustafa-baše Hajrića i Mehmed-baše Tabučice kućama i baščama, a nekoliko s Mustafa baše Vilajetovića baščom, a s jedne strane s Abdullah baše Drenjićem, a nekoliko s Numan Alemdara Hočića baščama, a sa četvrte strane s općim putem, pravim šerijatskim vječitim uvakufljenjem, sa slijedećim uvjetima: Pomenuti dućan, magaze, kreve, kuću i bašču da svake godine mutevelija pravednim ljudima izdaje pod kiriju a koliko bude od gori navedenog dućana, magaza i kreveta kirije, da od nje godišnje izvadi 60 para i isplati gori pomenutu mukatu rečenom vakufu, zatim neka svake godine od pomenute kirije odvoji po 25 groša

i kupi po jednu mukavu za razsvjetljenje lijepe džamije u Kara-Ferhatovića mahali, a ostalu kiriju neka na troje razdijeli. Dvije trećine neka mutevelija imamu iste džamije, a jednu trećinu mujezinu iste džamije kao godišnju plaću svojom rukom izda. Od prihoda gori pomenute kuće i bašče neka svake godine odvoji po 12 groša, i neka svojom rukom dade kao plaću mujezinu, koji će u gori rečenoj Ferhadbegovoj mahale u lijepoj džamiji na munari okujisati ezan u doba sabaha, podnevno i ićindijsko a od ostatka rečenog prihoda od kuće i bašče ima pomenuti dućan magaze, kreve, kuću i bašću popravljati, a što još ostane od navedenog prihoda ima mutevelija kao plaću za muteveliluk sebi uzimati i time upravljati. I uvakufljuje to s tim uvjetom da, dokle je ona u živoj haljinki obučena, ona bude pomenutom vakufu mutevelijom a svrgnuće kao i imenovanje te izdavanje pod kiriju da budne u njezinim rukama, da ona rečenim dućanom, magazama, krevetom te kućom i bašćom kao mutevelija upravlja, a poslije njezine smrti neka budne rečeni Mula Osman mutevelija, poslije njegove smrti njegova muška djeca, a poslije njihove smrti ženska mu djeca i od djece djeca, od vijeka do vijeka, iz koljena na koljeno neka budnu mutevelije i upravljači pomenutog vakufa. A ako slučajno i ovi izumru, da stanovnici gori pomenutih dviju mahala u sporazumu sa šerijatom izaberu za muteveliju ovoga vakufa pristojna i valjana čovjeka. Završivši ovaj zastupnik ova svoja očitovanja, koja mu prisutni mutevelija potpuno uvaži i priznade, reče, da svoja očitovanja glede uvakufljenih nekretnina u ime svoje vlastodavke povlači natrag, jer da nisu po zavjetnim propisima i naredbama imami Azamova Ebu Hanife Numena, sina Sabitova, — milost mu bila! — izvedeni i za to traži, da se prisutnom muteveliji naredi, da povrati njegovoj vlastodavci uvakufljene nekretnine. Ali na to prisutni mutevelija, Mula Osman, odgovori, da po propisima drugoga imama, Ebu Jusufa, vrijedi i da je na zakonu osnovano svako zavjetovanje i uvakufljenje nekretnina, čim se ono kod suda očituje i stoga da ne može dozvoliti, da se ono oporučiteljci u vlasništvo povrati i time se ova rasprava dovrši. A šerijatski sudac, komu neka Bog teške poslove olakša, saslušav obje stranke, ove govore i iskaze te promislivši se, da ne bi bio protivnikom dobru, izreče osudu, kojom se ovo zavjetovanje kao zakonito, stvarno i istinito šerijatsko uvakufljenje priznaje i na temelju ulemskih zaključaka izreče osudu. A ko bi ovo preokrenuo nakon čuvenja, neka Bog njegovo ime preokrene. Zaista sve Bog čuje i znade, a zavjetniku milostivi i darežljivi Bog neka isplati. Ovo se dogodi i napisa 9. dana saferul hajra g. 1222. (= 1807.).

„Svjedoci vremeni: Mehmed Emin Muzaferija, Mehmed Emin kadija, Ahmed bajraktar, sin Omera Samije, H. Salih Serdengečtija, Abdullah Telal baša, Mehmed baša Krevetlija, Husejn baša Jorgandžija, Ahmed baša Telal, Mahmud baša Jorgandžija."

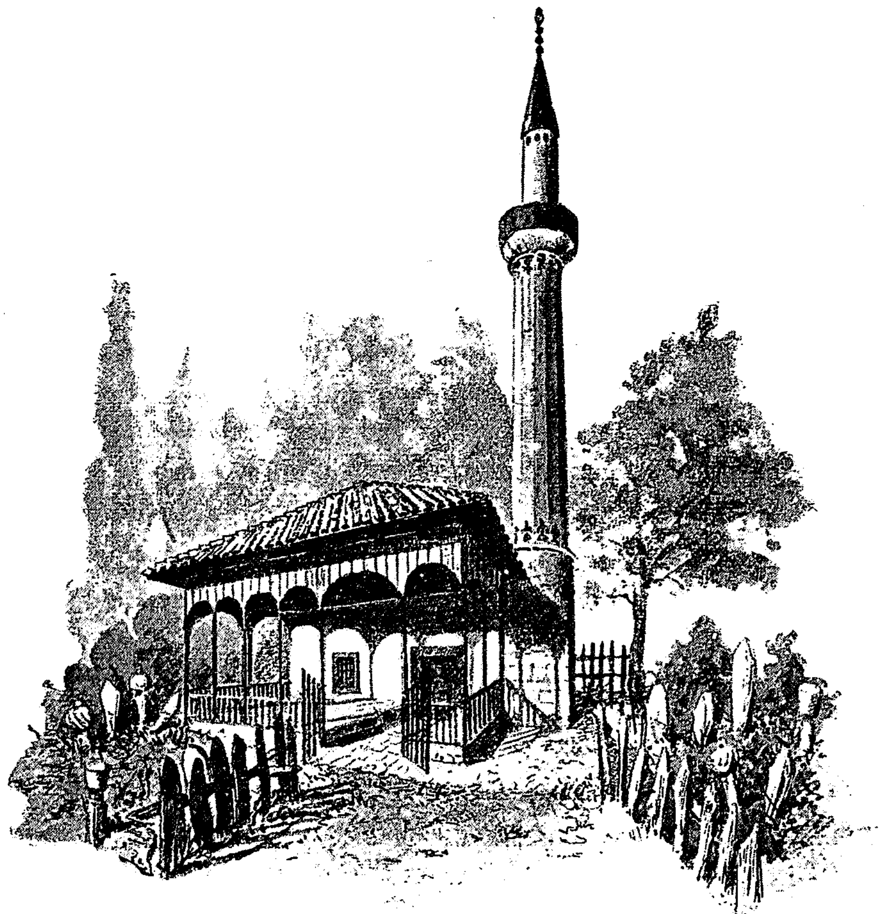
Koliko se čuje, sada ne izvršuje mutevelija svoje dužnosti po gori rečenim propisima, te zato nalazimo za shodno opomenuti i upozoriti vakufsku upravu na ovu vakfiju H. Hatidže kaduninu, da naredi muteveliji istoga vakufa, imamu i mujezinu kao što je propisano u vakufiji.

U potonje vrijeme bijaše ova džamija došla u ruševno stanje, ali je popravi pokojni Husejn aga Sudžuka, sin Hamzagin, zvani Spržo, god. 1303. (= 1885.) kada je bio imenovan kao nadzornik mutevelije istoga vakufa. Neka ga Bog rahmet učini.

Više ove džamije bijaše jedna rufajinska tekija a u njenom dvorištu bijahu, ukopana dvojica šehova, ali na žalost i nesreću ona se preokrenu u kuću a grobove poravniše.

XI. Džamija H. Sulejmana Čokadžije za Beglukom.

Za Beglukom više „Jedilerskog turbeta“ ima jedna džamija, koja se piše i dan danas na zvaničnim mjestima Čokadžije H. Sulejmana džamija, a narod je zove „za Beglukom“. *(Slika 16.)*

Slika 16. Džamija Hadži Sulejmana Čohadžića za Beglukom.

Džamija je od čerpića sazidana, s kamenom minarom na dosta prostranom zemljištu, a pokrita je šimlom i ćeremitom. Na sva četiri su duvara po četiri pendžera. U džamiji ima mimbera, ćurs i musandara i to dosta prosto izragjeno. Sofe su joj dosta dugačke, desna je sofa $1^1/_2$ *m* široka a lijeva 5 *m*, izmegju sofa je papučluk. Sofe su od harema zagragjene drvenim parmacima izmegju drvenih stupaca, koji drže strehu.

Harem je u džamije dosta širok a napunjen grobovima, ali pošto nema u istome kakvih znamenitih ljudi pokopanih, za to se ne upušćamo u opisivanje.

Harem je s dvije strane od sokaka ogragjen čerpićnim duvarom, na kojem ima nekoliko prozora, da prolaznici mogu proučiti pokojnicima fatihu. Na ćošku ovoga harema bila je česma do prije 30 godina, koje danas nema.

Čohadžija Hadži Sulejman efendija, sarajevski ajan i plemić, sagradio je o svom vlastitom trošku godine 946. (= 1539. g. p. I.) ovu džamiju kao zadužbinu i za održavanje i popravljanje ove bogomolje prispojio je jednu svoju kuću u šejh Ferah mahali (Abdesthani) i uz to je zavjetovao još nekoliko hiljada akči gotovog novca te je uz rečenu džamiju podigao još i jedan mekteb za mušku djecu i ovim zavjetnim legatima odredio muteveliju Mustafu, Abdullahova sina Za tim je postavio za imama ovoga mesdžida Abdi Halifu, sina Ibrahim Hodžina, za mujezina Mula Saliha sina

Mustafina, a za mualima u spomenutom mektebu gore rečenog imama Abdi Halifu i naredio je, da im se izvjesne plaće od tekućih kamata uvakufljenog gotovog novca izdaju.

Tijekom vremena spomenuta kuća u šejh Ferah mahali počela se rušiti i opadati, i zbog toga ju je pomenuti mutevelija dozvolom šerijatskog suda prodao i od dobivenih novaca mesdžid i mekteb popravio.

To se dogodilo 973. (= 1565. godine).

Ove iste godine, kako tvrdi šerijatski zapisnik u 2. broju sidžila u knjižnici Careve džamije, dogodio se slijedeći slučaj: Abdi Halife, sin Ibrahimom, imam Čokadži Hadži Sulejmanove džamije, koji je imao po 6 akči dnevne plaće a kao mualim rečenog muškog mekteba 3 akče dnevne plate, došavši pred šerijatski sud očitova: „Ja sam namjeran ići na Ćabu i dok tamo odem i povratim se, ostavljam u mjesto sebe imamom H. Memiju sina Musina, koji će imati po 3 akče dnevne plaće, a za mualima u mektebu Sinan Halifu sa $1^1/_2$ akču dnevne plaće, koji su na tu službu pristali te se ovo u prisustvu niže navedenih svjedoka u šerijatski sidžil, dne 8. Zilhidžeta 973. (= 1565. godine) zavelo. Svjedoci: Nesuh Čelebi efendija muderis Kemal begove medrese, Sit Hodža, sin Sadin."

Kad je austrijski general Eugen došao godine 1109. (= 1697.) s vojskom te Sarajevo popalio izgorila je i ova džamija do temelja.

Poslije toga, t. j. god. 1111. (= 1699.), je bosanski valija Ćose Halil paša na novo sagradio dotadašnji mesdžid i sa previšnjim sultanovim, odnosno halifinim fermanom pretvorio ga u džamiju.

Do navale Eugenove primali su službenici u pomenutoj džamiji plaću od kamata uvakufljenog gotovog novca a kad se ova džamija na novo podigla, valija Ćose Halil paša postavio je za imama i hatiba Husejn efendiju.

Isti valija popravio je i mekteb, koji je bio uz džamiju i tamo postavio mualima.

Poslije toga je čuvar Jediler turbeta, Šejh Hadži Hasan effendija, stanovnik Čokadži Hadži Sulejman mahale godine 1158. (= 1745.) svoju vlastitu kuću iza Jediler turbeta i nekoliko dućana uz ovu uvakufio, da se održava i popravlja pomenuta džamija.

O tome zavjetu govori šerijatski hudžet, izdan 1186. (= 1772.) godine u sidžilu 14. strana 54.:

„Šerijatskim hudžetom ovlašteni nadzornici vakufskih dobara u Čokadži Sulejman mahali u Sarajevu i to: imam Mula Mahmud, Mula Mustafa Nerdubanija, Hadži Mehmed Muždedžija, Hadži Muharem, Hadži Mustafa, Hadži Jusuf, Redžeb baša, Muharem aga, Salih Baša i ostali prijavili su se ovom šerijatskom sudu i u prisutnosti Mula Mehmeda, sina Hadži Alina, stanovnika Džami Atik (Careve) mahale, tužili su ovoga, kako je on glasom vakfije, koja se kod njih u pohrani nalazi, kao ovlašteni mutevelija pomenutog vakufa, za koju je službu imao 2. akče dnevne plaće, primao od pomenutih vakufskih zgrada, koje se sastoje od jedne kuće, hudžere i dućana, godišnje kirije, i od muslimanskih grobova neke pristojbe pa ih nije redovito njima sa dotičnim računima predavao, zbog čega su se izmegju njih pojavile razmirice i raspre, koje su se ipak posredovanjem dobrih muslimana s obzirom na riječ, da je nagodba svakako opravdan pravni lijek, otklonile i oni su se zbog tih računa sa pomenutim mutevelijom Mula Mehmedom nagodili tako, da on zbog primanja navedenih kirija i pristojba od grobalja, koje je on isključivo do godine 1176. (= 1762.) primao, odbiv troškove, imade pomenutom vakufu platiti jednu stotinu groša, koju sumu je

on pred ovim sudom u ruke ekonoma i imama džamijskog Mula Mahmuda predao, i ovaj primivši ovu nagodbenu svotu od jedne stotine groša, očitovao je, da je time račune o prihodima rečenog vakufa izravno primio te da sa prisutnim društvom odustaje od tužbe protiva mutevelije Mula Mehmeda s dodatkom, da on niti lično, niti preko punomoćnika za gori navedene tražbine neće tuženog više tužiti, a ako bi to i učinio, da tu tužbu sud s mjesta odbije.

„Tako riješeno u šerijatskom sudu u Sarajevu, dana 22. šabana 1186. (= 1772.) godine.

„Svjedoci ovoga: Od probranih kadija Hašim eff. ulemski dostojanstvenik“.

Niže iznosimo kopije carskih berata, kojima je god. 1181. (= 1767. p. I) Hafiz Mahmud eff., tada knjižničar Osman Šehdi efendine knjižnice u avliji Careve džamije u Sarajevu, imenovan imamom i hatibom kao i mualimom (učiteljem) džamije i mekteba Čokadži Hadži Sulejman mahale i ovi berati nalaze se u sidžilu broj 10.

براتين شريفين عاليشانلرك صورتی بودر .

سرای بوسنه‌ده واقع چوقه‌جی حاجی سلیان محله‌سنده اصحاب خیراتك بنا ایلدیکی مکتب شریفنده وظیفهٔ معینه ایله معلم صبیان اوّلان عبدالفتاح بلا ولد فوت اوّلوب یری حالی وخدمتی معطل قالمغله یرینه ارباب استحقاقدن اشبو رافع توقیع رفیع الشان خاقانی حافظ محمود زید صلاحه هر وجهله لایق ومحل مستحق اولمغله توجیه اولنوب یدینه برات شریفم ویرلمك رجاسنه نائب مولانا مصطفی زید علمه عرض ایتمکین بلا ولد فوت واقع ایسه موجبنجه مزبوره صدق ایدوب بو برات همایونی ویردم وبیوردمکه بعدالیوم واروب مزبور حافظ محمود زید صلاحه ذکر اولنان مکتب شریفده متوفای مرقومك یرینه معلم صبیان اولوب خدمت لازمه‌سین بیقصور مرعی و مؤدی قلدقدنصکره وظیفهٔ معینه‌سیله متصرف اولوب واقفك روحی و دوام عمر ودولتم ایچون دعایه مداومت کوستره شویله بیلوب علامت شریفمه اعتماد قیله‌لر تحریراً فی اواسط ربیع الاول سنه احد وثمانین ومأة والف .

Berat muallimski u Čohagjića mahali.

„Pošto je bez potomstva umr'o Abdulfetah efendija, mektebhodža Čokadži Hadži Sulejman mahale u Sarajevu, koji je s odregjenom plaćom služio te mu mjesto ostalo prazno na molbu i predlog sarajevskog kadije Mustafa efendije, u komu on veli, da je na mjesto umrloga hodže izabran Hafiz Mahmud efendija kao za to sposobna ličnost te moli, da mu ja dadem berat i da ga u tomu zvanju potvrdim, izdav mu na osnovu toga ovi moj previšnji berat, zapovjedih, da rečeni Hafiz Mahmud efendija od danas ide na mjesto bez odvjetka umrlog mektebhodže i neka bude hodža i kad bude valjano bez zanemarenja službu vršio, neka mu se odregjena plaća daje, neka se Bogu moli za zavještačevu dušu, za mene i za moju carevinu.

„Da se po ovom svjetlom beratu imade postupati.

„Pisano u polovici rebijulevela 1181.“ (= 1767.).

Niže slijedi drugi berat za imama i hatiba pomenute džamije.

سرای بوسنەدە واقع چوقەجی حاجی سلیمان افندی بنا ایلدیکی جامع شریفندە لابوین
قرنداشی صالح محلوندن وظیفۀ معینەسیلە امام وخطیب اولان عبدالفتاح بلا ولد فوت اولوب یری
حالی وخدمتی معطل اولمغین یرینە ارباب استحقاقدن اشبو رافع توقیع رفع الشان خاقانی حافظ
محمود زید صلاحە هر وجهلە لایق ومحل مستحق اولمغلە توجیە اولنوب یدینە براتشریفم ویرلمك
رجاسنە نائب مولانا مصطفی زید علمە عرض ایتمکین بلا و فوتی واقع ایسە موجبنجە صدقە
ایدوب بو برات همایونی ویردم وبیوردمکە بعدالیوم واروب مزبور حافظ محمود زید صلاحە ذکر
اولنان جامع شریفدە متوفای مرقومك یرینە امام وخطیب اولوب خدمت لازمەسین بیقصور مرعی
ومؤدی قیلدقدنصکرە وظیفۀ معینەسیلە متصرف اولوب واقفك روحی ودوام عمر ودولتم ایچون
دعایە مداومت کوسترە شویلە بیلوب علامت شریفمە اعتماد قیلەلر تحریراً فی اواسط شهر ربیع
الاول لسنە احد وثمانین ومأة والف .

„Berat imamski i hatibski Čokagjine džamije.

„Imam i hatib džamije, koju je sagradio Čokadžija Hadži Sulejman efendija, u Sarajevu, Abdulah efendija, koji je naslijedio to mjesto od svog brata Salih Halife, sada je umr'o, te je to mjesto ostalo upražnjeno i služba se prestala vršiti a na njegovo mjesto je postavljen ovaj sposobni posjednik moga visokog carskog berata, Hafiz Mahmud efendija, komu neka Bog još više dobra udijeli, po predlogu i molbi sarajevskog kadije Mustafa efendije, koji ga je sposobnim i vrijednim pronašao i zamolio me, da mu na to carski berat podijelim. Na osnovu toga, izdavši mu ovi moj previšnji berat, zapovjedih, da rečeni Hafiz Mahmud efendija od danas ide na mjesto bez poroda umrlog imama i hatiba i neka bude imam i hatib i kad bude valjano i bez zanemarenja službu vršio, neka mu se odregjena plaća daje te neka se Bogu moli za zavjetnikovu dušu, za mene i za moju carevinu.

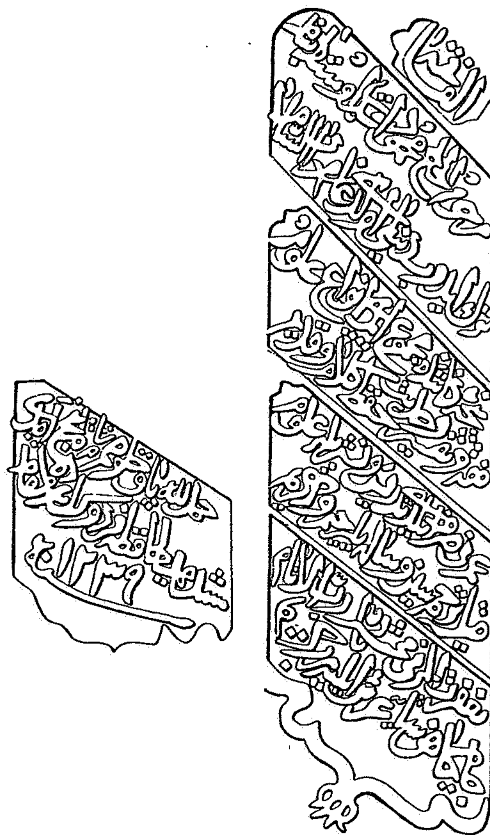
„Da se po ovom uzvišenom beratu postupa!

„Pisano u polovici rebijulevela g. 1181.“ (= 1767.).

Pomenuti imam i hatib Čokadži Hadži Sulejmanove džamije, Hadži Hafiz Mahmud efendija, umr'o je u Sarajevu god. 1239. (= 1823.) i ukopan je u velikom groblju Hanbina carina zvanom.

Na njegovom nadgrobnom spomeniku stoji napisano ovo: *(Slika 17.)*

„Ovdje leži glasoviti učenjak Hadži Hafiz Mahmud efendija. Ovaj svijet napustivši, preselio se u vječnost. On bješe obdaren raznim znanjima. Vjersko znanje kurâna i hadisa znao je

Slika 17. Tarih na nišanu Hafiz Mahmud ef. na Hanbinoj carini.

na izust. Svoj vijek upotrijebio je na pouku svijeta. Bože smiluj se njegovoj prošlosti i starosti. Ej Bože! oprosti mu grijehe na strašnom sudu. Podari ga na strašnom sudu mjestom vječnog pokoja megju rajskom nevinom mladeži. Bogu zahvaljujem, da sam mógao ovaki spomenik blaženoj duši merhuma napisati. Molim te Bože, da ugotoviš dostojno mjesto ovdje položenom učenjaku."

Godine 1285. (= 1868.) uvakufila je u razne dobrotvorne svrhe kuću u Bistriku ulici dobrotvorka Mulija Merjem hanuma, supruga Alibega Dženetića a kći Mustafa paše Babića, Omer begova sina, te odredila godišnje da se troši 50 groša u ovu džamiju od uvakufljenog navedenog nepokretnog dobra.

Jedilersko turbe.

U rečenoj Čokadži Hadži Sulejmanovoj mahali imade jedno turbe, koje se zove „Jediler turbesi", a to će reći turbe sedmorice. Koji je prvi šejh u ovom turbetu ukopan, to do danas nisam mogao nikakvim zapisom utvrditi. *(Slika 18.)*

Slika 18. Turbe Jedilera u Širokači ulici.

Po predavanju veli se, da je jedan šejh došao sa Sultan Fatihom u Sarajevo i pri osnivanju varoši uzeo komad zemljišta za sebe a ovo se zemljište tada prozvalo: „Šehova duga njiva", koji je naziv narod poslije skratio u „Šehove dugonje." To je prostor od današnje Gazi Isabegove banje do Dženetića kuća, t. j. do stare policije i tim se imenom ovaj prostor zvao sve do godine 1295. (= 1878.).

U ovo zemljište spada i Čokadži Hadži Sulejmanova džamija, na kome je i gore rečeni šejh sebi kuću napravio i tu se nastanio a do ove njegove kuće bila je jedna bašča te je on naredio, da ga pri kraju te bašče kad umre ukopaju a ostali prostor bašče, da se ostavi za muslimansko groblje, iz čega se može zaključiti, da je ovaj šejh prvi ukopan u ovo Jediler turbe.

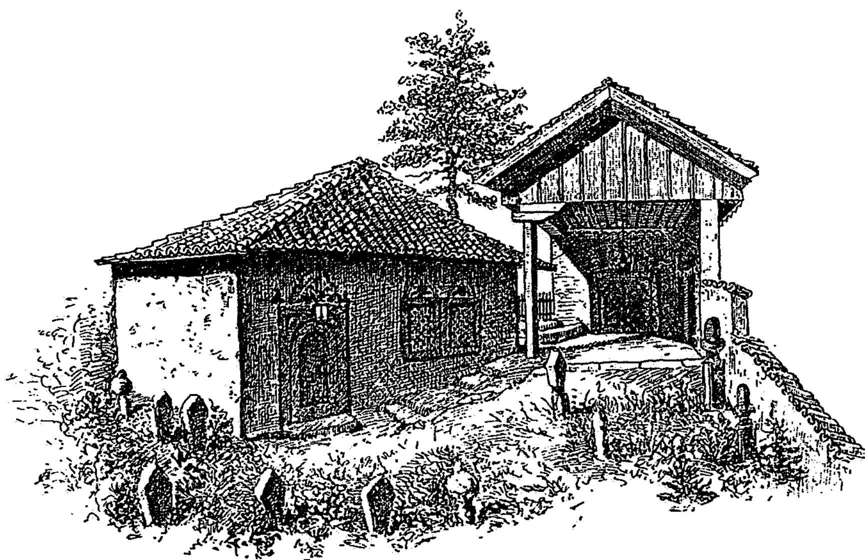
Poslije toga desio se godine 900. (= 1494.) slučaj, da se neka izvjesna suma novaca pokrala iz državne kase, odnosno iz begluka, koji je bio prema ovom turbetu — u sadašnjoj kasarni — a slučajno se toga vremena u Sarajevu trefila dvojica stranih derviških putnika; a to je razbojnicima u toliko dobro došlo, što su ovu dvojicu

derviša za tu kragju obijedili te ih je vlast smaknula i kraj groba rečenog šeha ukopala. Za kratko se vrijeme iza toga doznalo, da su objeditelji poginulih derviša pravi hrsuzi te su i oni zasluženu kaznu iskusili.

Iza toga god. 1109. (= 1697.) navalio je austrijski general princip Eugen i popalio i porušio cijelo Sarajevo. Kasnije došao je za valiju u Bosnu Gazi Mustafa paša Daltaban te prispjevši u Sarajevo dobavio je nekoliko muslimanskih prvaka od Bos. Broda do Sarajeva i stavio ih pod istragu, jer da nisu javili za vremena, kada je general Eugen preko Save prešao i pravo do glavnog grada Sarajeva pošao, a nakon dovršene istrage našao je četvoricu da su krivi, te osudivši ih na smrt, smako ih je i ukopao ih je kraj groblja gore spomenute trojice.

Kratko vrijeme iza toga opažao je svijet, da na ove grobove pada nebeska luča te je narod ove grobove drvenom ogradom ogradio i krovom pokrio.

Kad je Sulejman paša Skopljak god. 1231. (= 1815.) bio bosanski valija, ogradio je ovo groblje duvarom i otvorio u njem sedam prozora a uz ovo napravio je za čuvara grobova jednu pristojnu sobu, te se ovo dobro djelo smatra njegovom zadužbinom. *(Slika 19.)*

Slika 19. Jedilerska tekija i turbedarska soba kraj turbeta u Širokači.

Godine 1282. (= 1865.) Ebulejis zade Iblizović šejh Sejfullah efendija, kao rogjeni Sarajlija, svršivši potrebnu nauku u Carigradu a dervišku u Brusi, došao je u svoje rodno mjesto i zauzevši zvanje čuvara spomenutog turbeta, otpočeo je tu derviški obred održavati, te je u kratkom vremenu okupio mnogo pristalica oko sebe.

Za dokaz, da isprva ovdje nije bila tekija nego turbedarska odaja, donosimo turbedarovu molbu bosanskom valiji, koja se nalazi u sidžilu br. 81.

„Vaša Ekselencija i svakoj sirotinji milosrdni moj gospodaru. U gradu Sarajevu sam kraj Pašinih saraja turbedar „Jediler-turbeta“, te pošto turbedaru ni s kakve strane nema plaće a ja, Vaš pokorni sluga, siromah sam te imam mnogu obitelj, usudih se zamoliti Vašu Ekselenciju, da se na me smiluje, Boga radi, njegova poslanika i radi časti pokopanika u rečenom turbetu, da bi mi se kakva mjesečna pripomoć podijeliti izvolila.

Siromah derviš

Abdul-Kadir.“

Na ovu molbu došla je ova bujruldija:

اشبو عرضحالی اوزرینه اشبو بیورلدی صادر اولمشدر باصح سامی دولتلو عثمان نوری
پاشا مشیر ایالت بوسنه مدینهٔ سرای متسلمی سعادتلو عطوفتلو پاشا حضرتلری ومدینهٔ مذکورهده
مسند نشین شرعمبین فضیلتلو سماحتلو افندی مدینهٔ سرایده واقع یدیلر تربهداری بولنان عبدالقادر
افندینك بر طرفدن مدار تعیشی اولمامق وکندوسی دخی فقیرالحال اولوب شایستهٔ مروت بولنق
حسبیله صدقهٔ حضرت پادشاهی اولمق واخلاف کرامنز حضراتی طرفلرندن دخی مومی الیه حقنده
عنایت بیورلمق اوزره التمش بر سنهسی اشبو شعبان شریفی غرهسندن اعتباراً سرای قضاسندن
مرتب خزینهمزن راجعاتدن ماه بماه افندی مومی الیه اون بشر غروش معاش تعیینی وتخصیصی
اولنمش اولمغله اولوجهله اعطایه همت ومبادرت ایلیهسز . فی ٥ شوال سنه ١٢٦١

„S pečatom Njegove Ekselencije Osmana Nuri-paše, bosanskog valije i mušira.

„Vaša preuzvišenost, sarajevski mutesellime i Ti efendijo, koji zasjedaš na mjestu svjetlog i pravednog šerijata. Pošto turbedar Abdul-kadir takozvanog „Jedilerskog turbeta“ u Sarajevu nema nikakva prihoda kao pomoć uzdržavanju a pošto je dosti i siromašan, dostojan je milosti te za zdravlje i dug život Njegova Veličanstva izvolite mu od meni pripadajućih prihoda podijeliti po petnaest groša mjesečne plaće i to od početka šabana mjeseca 1261. god. A umoljavam i moje našljednike bosanskog vilajeta, da mu i oni ne uskrate ovu odregjenu plaću. Pisano 5. šabana 1261.“ (= 1844.).

Ovaj šejh Sejfullah bijaše prilično obrazovan a osobito je bio obdaren pjesništvom i krasnim govorom, i kad bi uz svjetli ramazan u Carevoj džamiji poučne propovjedi držao, svijet se gomilama jagmio da ga čuje.

Po cijeloj Posavini raširio je dervišku struku Halvetija i mnoge svojom naukom probudio iz vječitog sna i najposlije sa svojim pregalaštvom uspio je, da su se njegovim posredovanjem derviške tekije u Višegradu, Rudom, Bjeljini i Dol. Tuzli podigle. Ovaj vanredni bogomoljac preminuo je u Dol. Tuzli 1307. (= 1889. god.).

U ovim tekijama, koje nisu zubom vremena porušene, i danas se božije ime slavi i uveličava.

Ovaj rahmetlija sastavio je i ispjevao jednu poetičku zanimljivu kasidu bivšem bosanskom guverneru i muširu Mustafa Asim paši.

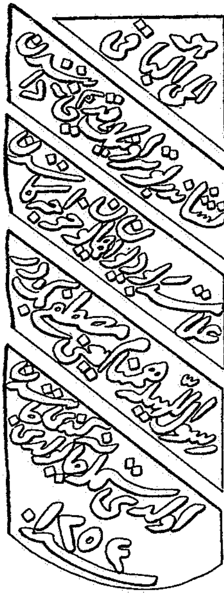
On je kao čuvar spomenutog turbeta više ovoga podigao jednu sobu i uz ovu bogomolju za šehovske obrede (simahanu), koja je godine 1296. (= 1879.) izgorjela, ali je iste godine pomenutog šejh Sejfullah efendije zastupnik, Derviš Sulejman Hadži Begić, turbe i za čuvara jednu sobu obnovio.

Iza toga je godine 1312. (= 1894.) šejh Ibrahim efendija Herić, Travničanin, kao tadašnji nadzornik ovog turbeta, pokraj ovoga podigao novu simahanu na groblju.

U groblju do turbeta ukopani su godine 1250. (= 1834.) Abdullah Hifzi efendija Gjumušlić, Banjalučanin i Mustafa beg Teskeredžić, Travničanin, koje je iste godine tadašnji bosanski vezir Mehmed Salih Vedžihi paša u carskoj riznici u Sarajevu udavio. *(Slika 20.)*

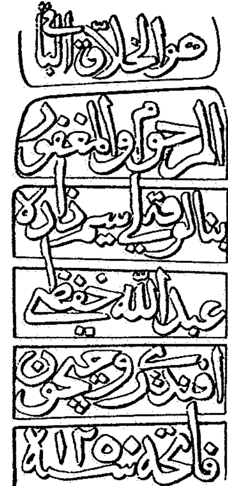
God. 1287. (= 1870.) ukopan je u ovom groblju Mehmed Nazif aga, sin pomenutog Abdullah Hifzi ef. Djumušlića, koji je tada slučajno u Sarajevu umr'o. *(Slika 21.)*

God. 1177. (= 1763.) ukopan je u groblju oko „Jedilerskog turbeta“ stanovnik Gazi Mehmedbegove mahale (Bistrika) Simzade-Djumušlić Abdul-kerim ef., sin Mehmed efendin, koji je bio sittekadija a pred smrt naredio je, da se načini od njegove ostavštine jedna medresa, o kojoj ćemo na drugom mjestu govoriti.

Slika 20. Tarih na nišanu Abdullah ef. Srmića u dvorištu Jederske tekije.

I gori rečeni Abdul-kerim ef. ukopan je u istom groblju do Bistričkog potoka a njegovi su nišani oko $1^1/_2$ *m* visoki, sa golemim hodžinskim sarukom, ali na žalost natpisa nemaju.

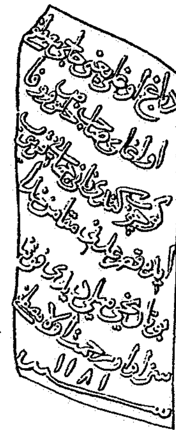
Siika 21. Tarih na nišanu Mustabega Duvnjaka u dvorištu Jedilerske tekije.

Izmegju drugih odličnika pokopanih u ovom groblju valja spomenuti još i Hadži Mustafu Tabakovića, na čijem se nišanu veli: *(Slika 22.)*

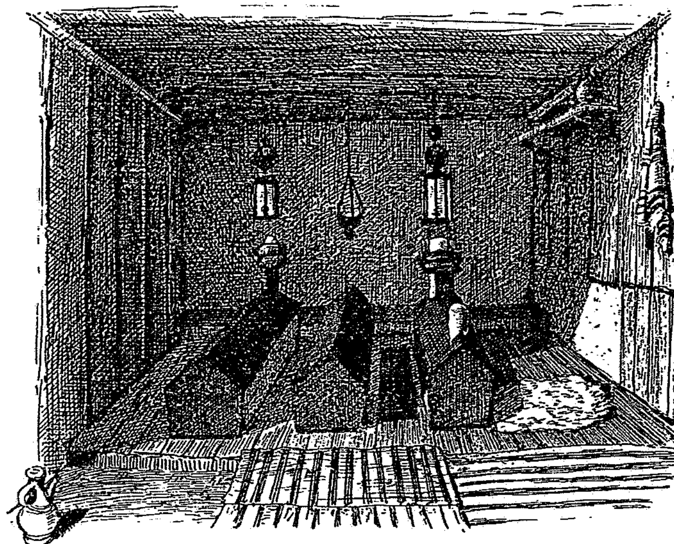
„Ovdje leži mrtvo tijelo Hadži Mustafe Tabakovića, koji bješe iskren i odvažan čovjek. Ode sa ovoga prolaznog svijeta. Neka mu Bog podari rajsko naselje. Ovaj spomenik napisa Mejlija o njegovoj smrti. Da umrlog Mustafu Bog obdari svojom milosti! 1181. (= 1786. godine).

U vrijeme provale principa Eugena na Sarajevo, god. 1109. (= 1697. p. I.), pao je žrtvom i neki pobožnik Saban Dede, koji je u svojoj bašči, koja bješe na južnom kraju pomenute mahale, poginuo te je tu i ukopan a turbe mu je načinjeno od drveta. *(Slika 23.)*

U istom turbetu ukopan je godine 1285. (= 1868.) i rufajiski šejh Alija a kasnije i njegova žena.

Slika 22. Tarih na nišanu Hadži Mustafe Tabakovića u dvorištu Jedilerske tekije.

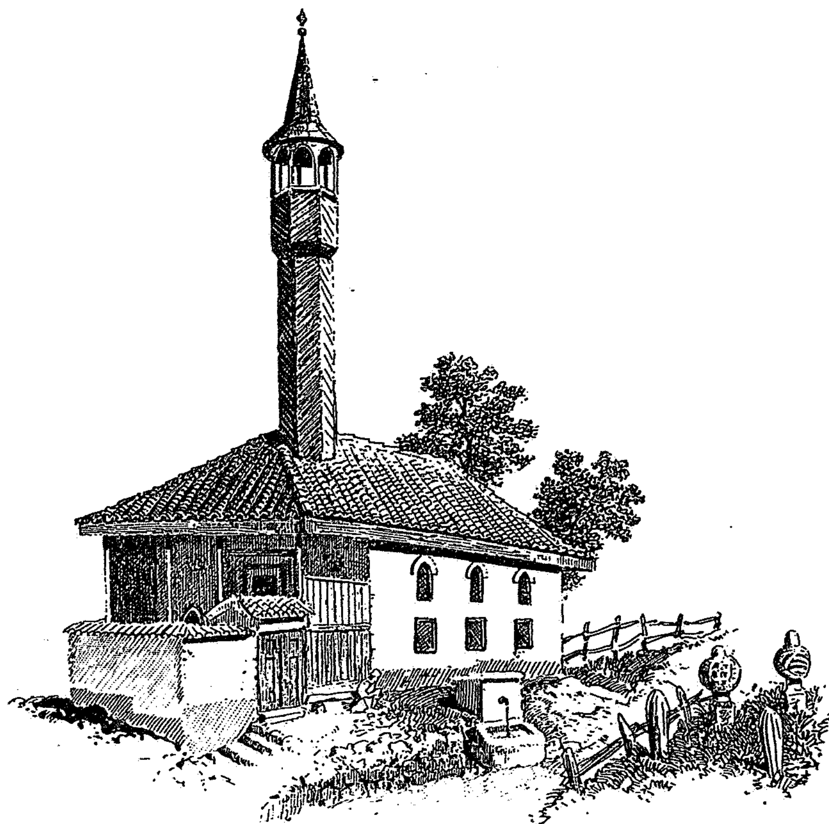

Slika 23. Šaban Dedino turbe u Basamacima.

Tečajem vremena ovo je turbe oharabilo i porušilo se te je ono od zavjetovane svote Šemsi hanume, supruge pokojnog Omer i Nurudin bega Serifije a kćeri Mustafa paše Babića, pod nadzorom Hadži Alije Diplića prije godinu dana obnovljeno. I ako je groblje Čokadži Hadži Sulejmanove džamije dosta prostrano, u njemu nisam mogao naći grobova ulemskih i šehovskih pa ih za to nisam ni bilježio.

XII. Šejhi Bagdadin mesdžid.

Na vrh Bistrika, na lijevoj strani više željezničke gvozdene ćuprije, imade jedan mesdžid, koji se zove Šejhi Bagdadin mesdžid, u Šejhi Bagdadinoj mahali, koju narod nazivlje i Pastrma. (*Slika 24.*)

Slika 24. Šejhi Bagdadin mesdžid na vrh Bistrika.

Pomenuti mesdžid oko 7 *m* je dug, toliko i širok, šimlom i ćeremitom pokrit, minara mu je dosta niska, drvena. U mesdžidu osim prosto izragjenog ćursa i musandare, drugo ništa nema. Od kibleta na duvaru imadu dva a od sokaka šest pendžera. Od sofa su dvije strane vrata dva a na lijevoj strani duvara nema nikakva pendžera. Sofe su dosta malešne a dvorište je oko 3 *m* široko.

Kako piše u starim zvaničnim zapisnicima, došao je sa Fatihom amo i jedan šejh, imenom Ahmed ef. Bagdadija, koji se nastanio na ovom mjestu te je imao kuću s baščom prama rečenom mesdžidu preko potoka. Do nekoliko godina napravi rečeni mesdžid i uvakufi nekoliko hiljada akči gotova novca za potrebe istog. Kasnije uvakufi i svoju bašču za muslimansko groblje, gdje je i on, pošto se preselio u vječnost, ukopan pri vrhu pomenute bašče te mu i dandanas lijepi grob posjećivaju pravovjernici.

God. 1109. po Hidžretu (= 1697. p. Is.) u velikoj vatri i ovaj je mesdžid izgorio, ali su ga stanovnici ove mahale šest godina kasnije napravili.

God. 1118. (= 1706. p. Is.) sarajevski gragjani napisali su molbu i otpremili u Carigrad, moleći milodare za pogorjele džamije i u molbi za ovi mesdžid naveli su ovako:

„Šejha Ahmed efendije Bagdadije mesdžid pri nevjerničkoj navali i ako je izgorio, s pomoću božjom na novo je napravljen te su imam ove bogomolje, Hadži Husein i mujezin Ali Baša, kao i ostali službenici dobivali plaću od kamata uvakufljenog gotovog novca. Pri rečenoj navali upropašćeni su uvakufljeni gotovi novci te sad službenici ne primaju plaće: za to molimo, da im se ova odredi."

Tijekom vremena ovaj je mesdžid oharabio.

Godine 1183. (= 1769. p. Is.) umrli Misri Hatat Hadži Hasan, koji je ukopan u dvorištu Bakr baba Hadži Aline džamije pred smrt je zavjetovao jednu trećinu od svoga cijelog imanja a za staraoca (vasi muhtara) imenovao je Ahmed efendiju, sina Omerova Mostarca, zeta Kantamirina, koji je od pomenutog zavjetovanog imetka popravio i ovaj mesdžid. Račun o ovom imetku nalazi se u sidžilu br. 13. od god. 1184., koji se nalazi u pohrani u knjižnici Osman Sehdi efendije u Carevoj džamiji.

Stanovnik ove mahale, imenom Hadži Salih, napravio je jednu česmu pod ovim mesdžidom, koja se i dan danas zove Hadži Salihova česma.

Stanovnik Gazi Mehmed begove mahale, sarač Husein bajraktar, sin Osmanov, uvakufio je u korist ovog mesdžida jedan dućan u Saračima pod mukatom Gazi Mehmed begovom. To se dogodilo god. 1239. (= 1823.). I ako se o ovom zavjetovanom dućanu vakfija nalazi u 64. sidžilu, ipak je ovaj dućan vjetar zanio u pustinju te ga je sa površine zemlje nestalo.

Tijekom vremena opet je ovaj mesdžid bio oharabio, te ga je sarajevski glasoviti trgovac Osman Mulaga Merhemić, Hadži Mustafin sin, god. 1296. (= 1879.) obnovio. Kći mula Mehe Hajmaćila uvakufila je za nj jednu kućicu god. 1312. (= 1895.).

U ovo zadnje vrijeme, kada se gradila istočna željeznica, sazidana su dva stupca za ćupriju u gore rečenom groblju a od novca, primljena za otkup, lijepo se je ovaj mesdžid popravio, ali je na žalost prečesto zatvoren.

Sin gore spomenutog Osman Mulage Merhemića, Hadži Mustafaga, napravio je preko puta ovog mesdžida na jugoistočnoj strani god. 1321. (= 1904.) jedan ženski mekteb i za uzdržavanje ovoga mekteba uvakufio je jedan ekmešćijski dućan pod ovim mektebom.

Gore pomenuta vakfija sarača Husejn bajraktara glasi ovako:

الحمد الله الذى جعل الصدقة الجارية سبباً للنجاة من النار ووسيلة الى دخول جنته تجرى
من تحتها الانهار والصلواة والسلام على سيدنا محمد المصطفى المختار وعلى آله واصحابه الاخيار اما بعد
سبب تحرير كتاب شرعى وموجب تسطير خطاب مرعى اولدركه مدينهٔ سراى بوسنه ده محمد بك
محله سى سكانندن سراج حسين علمدار ابن عثمان علمدار مجلس شرع خطير لازم التوقيرده وقف
آتى البيانه لاجل المحاكمه والتسجيل متولى نصب وتعيين ايلديكى شيخ بغدادى محله سى سكانندن
امام حسين افندى بن على بشه نام كمسنه محضرنده اقرار تام وتقرير كلام ايدوب حسبة لله تعالى
وطلبا لمرضاة ربه الاعلى جملهٔ املاك واطيب اموالدن اولوب مدينهٔ مزبوره ده سراجان سوقنده

واقع برطرف ملك دكانم وبرطرفى طوپال ايحان محله‌سى جامع شريفنه مربوط وقف دكانى وبر طرفى حمام جدارى وطرف رابع طريق عام ايله محدود وممتاز سنوى مقاطعهٔ معينه‌لو عرصه‌سى محمد بك وقفى وبناسى ملك برباب دكانى باذن متولى وقف صحيح مؤبد وحبس صريح مخلد ايله وقف وحبس ايدوب شويله شرط ايلدمكه مادامكه لابس حيواة اولەم وقف مذكوره متولى اولوب دكان محدود مرقوم بالتوليه تصرفمده اوله و وفاتمدنصوكره بندن ذريت ميسر اولورسه اولاد ذكورمك وبعده اولاد اناثمك اصلح وارشدى بطناً بعد بطن وقرناً بعد قرن متولى اولوب وقف مذكور تصرفلرنده اوله وبعدالانقراض حاكم اولوقت بولنان افندى حضرتلرى معرفتيله سالف الذكر شيخ بغدادى اهاليسندن برمتدين كمسنه انتخاب و وقف مذكوره متولى نصب اولنه وشويله شرط ايلدمكه دكان محدود مرقوم بهر سنه معرفت متولى ايله امين كمسنه‌لره اجارهٔ مثليله ايجار اولنوب حاصل اولان اجاره‌سندن اولا دكان مذكورك مقاطعهٔ معينه‌سى بعدالاداء وقت حاجتده دكان مذكور تعمير وترميم اولنوب باقى اجاره‌دن سنوى اوچ غروش جهت توليت وظيفه‌سى اولمق اوزره متولى اولان متصرف اولوب وما باقيسى سالف‌البيان شيخ بغدادى محله‌سى مسجد شريفك امام اولنلر وظيفه اولمق اوزره متولى يديله اعطا اولنه ديو شروط اوقافى بيان وتقرير وبومقامده ختم كلام ايلدكده متولئ مزبور حسين افندى واقف مرقوم حسين علمدارى جميع حكمات مشروحه‌سنده وجاهاً تصديق وشفاهاً تحقيق ايتدكدنصكره واقف مرقوم حسين علمدار عنان كلام سمت رجوعه عاطف و صوب استرداده حازف اولوب اكرچه امام اعظم ابو حنيفه نعمان بن ثابت رحمة الله قتنده عقارك وقفيتى صحيحه لكن لزوميله اتصافدن عاريه‌در بناء عليه دكان محدود مرقوم ملكيتمه ارجاع ومتولئ مزبورك كف يدينه تنبيه اولنمسى مطلوبمدر ديدكده متولى مزبور حسين افندى جوابه تصدى ايدوب امام ثانى ابو يوسف حضرتلرينك قتنده واقف مجرد وقفت ديمكله لازم ومعتبردر ديو ملكيته ارجاعدن امتناع ايلدكده حاكم شرع خطير سهل الله عليه كل عسير حضور معالى ارتسامارنده ترافع وطرفينك دليللرين تأمل ومناع للخير اولمقدن حذر و وقف مذكورك صحت ولزوميله حكم ايدوب فصار باتفاق علمائنا وقفاً صحيحا شرعياً وحبساً صريحا مرعياً على النهج المشروح «فمن بدله بعدما سمعه فانما اثمه على الذين يبدلونه ان الله سميع عليم» و اجر الواقف على الله الجواد الكريم جرى ذلك وحرر فى اليوم الثالث من شهر ذى القعدة لشريفه لسنة تسع وثلثين ومأتين والف.

شهود الحال

حسين افندى لامام بجامع شيخ بغدادى، سراج صالح علمدار ابن الحاج احمد، سراج حسن علمدار ابن مصطفى، منلا محمد ابن ابراهيم حاجى عبدى اوغلى، جزمجى ابراهيم بشه ابن محمد عن م شيخ بغدادى، دباغ ابراهيم بشه ابن مصطفى، جزمجى منلا محمد بن اسلام، منلا محمد بن حافظ ابراهيم افندى، جزمجى صالح بشه ابن عثمان دلى اوغلى، ذيلجى صقوللى اوغلى، دباغ مراد بشه بن اسماعيل بشه، عباجى مصطفى بشه بن مراد بشه، جزمجى منلا حسن بن جعفر.

Sadržaj:

„Zahvaljujući Bogu onome, koji je učinio uzrokom spasa po zavjetnim djelima da očuva grješnike od pakla i da ih obraduje rajskim naseljem u onom raju, u komu izviru razna vrela.

„Neka je selati selam našem odabranom poslaniku Muhamedu i njegovoj domaćoj čeljadi i izabranim drugovima!

„Uzrok pisanju ovoga lijepoga testamenta jest slijedeći:

„Sarač Husejn Bajraktar, sin Osman Bajraktarev, stanovnik Mehmedbegove mahale u Sarajevu, došao je lično pred ovaj pravedni šerijatski sud i u prisustvu Husein efendije, sina Ali bašina, stanovnika Šejh Bagdadi mahale i imama Šejh Bagdadina mesdžida, koga je on odabrao privremenim mutevelijom, dao je u sidžilski zapisnik slijedeću izjavu zavjetovanja: Odvojivši od moga čistog i lijepog imetka, za božju ljubav uvakufljujem moj jedan dućan u Saračkoj čaršiji u Sarajevu, koji graniči s jednu stranu mojim drugim dućanom, s drugu stranu s vakufskim dućanom, koji je privezan za Topal Inhanovu džamiju (u gradu Lubina džamija), s treću stranu banjskim duvarom a s četvrtu stranu općim putem, koji je pod mukatom, t. j. na zemljištu Gazi Mehmedbegovom, a zgrada je moja, te s dozvolom mutevelijinom istinitim i vječitim vakufom ga uvakufljujem sa niže slijedećim uvjetima.

„Dok sam odjeven u haljinu života pomenuti vakuf, t. j. rečeni dućan s označenim granicama, neka bude pod mojom upravom, a nakon moje smrti, ako mi Bog podari potomstvo, neka s njime upravljaju moja muška djeca a poslije njih bolja i pametnija moja ženska djeca i to po redu s koljena na koljeno, a kad ovih nestane, neka iz Sejh Bagdadine mahale šerijatski sudac dotičnog vremena izabere jednog pravednog i pobožnog čovjeka i postavi mutevelijom. Nadalje odregjujem, da se u označenim granicama postojeći dućan svake godine sa znanjem mutevelije daje pravednu i poštenu čovjeku pod kiriju te da se od ove kirije na prvom mjestu plati godišnja mukata dotičnom vakufu, a za tim, kad bude potrebito, da se ovaj dućan imade popravljati i održavati, a mutevelija da ima sebi svake godine po tri groša od ove kirije kao godišnju mutevelijsku plaću primati a ostatak od ove kirije da se izdaje onome, koji bude imam u medžidu u mahali Šejh Bagdadinoj, i to preko ruku mutevelije. Ove uvjete izgovorivši i govor svršivši priznade rečeni mutevelija Husein efendija izjave napisanog zavještača Husein Bajraktara pred njime i potvrdi. Iza toga rečeni zavještač Husein Bajraktar preokrenu svoj govor na drugu stranu radi povratka i reče: I ako je kod imami Azama Numana, sina Sabitova babe Hanifina — neka mu je božja milost — uvakufljenje nekretnina istinito, ono ipak nije neosporno te na osnovu ovoga tražim, da mi se rečeni dućan u moje imanje povrati i muteveliji naredi, da od njega ruke potegne. Na što rečeni mutevelija, Husejn efendija, odgovori: Kod drugog imama Ebu Jusufa postaje vakuf istinitim i zakonitim, ako zavještač rekne, „Ja vakuf učinih“, te zbog toga ne mogu ga vratiti zavjetniku u njegovo imanje.“ Na ovo šerijatski sudac, komu neka Bog podari moć, da svaku tešku stvar lahkim putem dovrši, obje stranke saslušavši, razmisli se, da ne bi bio zabranioc dobra, presudi, da je zavjetovanje istinito i zakonito, koje postaje po zaključcima stare uleme pravim, istinitim i čistim šerijatskim vakufom, kao što je gore uvjetovano. Ko bi ovo riješenje oprovrgnuo, neka Bog njegovo ime na strašnom sudu oprovrgne, jer Bog sve čuje i zna, a zavjetniku neka milostivi tvorac svijeta podari nagradu.

„To se dogodi i napisa treći dan zilkadeta god. 1239. (= 1823. p. Is.).

„Svjedoci ovoga: Husein ef., imam Šejh Bagdadina mesdžiđa, Sarač Salih Bajraktar, sin Hadži Ahmedov, Sarač Hasan Bajraktar, sin Mustafin, Mula Mehmed, sin Ibrahimov Hadži Abdagića, Ibrahim baša čizmedžija, sin Mehmedov, tabak Ibrahim baša, sin Mustafin, mula Mehmed čizmedžija, sin Islamov, mula Mehmed, sin Hafiza Ibrahim efendije, Salih baša čizmedžija, sin Osmanov, Delioglić Sokoli, Oglija Žildžo, tabak Murad baša, sin Smajilbašin, Mustafa baša Abadžija, sin Muradbašin i mula Hasan čizmedžija, sin Džaferov."

XIII. Mesdžid Ašik Memije.

U Bjelavici ulici uz brdo s lijeve strane do Bistričkog potoka, koji se je zvao u staro vrijeme Bistra rijeka te je zbog toga narod prozvao tu okolicu Bistrikom, nalazi se jedan mesdžid, koga je sagradio Ašik Memija god. 959. (= 1551.). *(Slika 25.)* Mesdžid je pomalešan, drven s drvenom minarom. Minara je kao obično na dvanaest ćoškova, a na minari je bakreni alem od dvije jabuke a više njih je koplje kao i u svake džamije i mesdžida a na njemu izrezana je jazija (pismo) ovako: „Šta hoće Bog, to će i biti."

Slika 25. Ašik Memin mesdžid u Bjelavici.

Mesdžid je pokrit ćeremitom, imade šesnaest prozora. U mesdžidu ima osim jednog drvenog ćursa, prosto izragjenog i musandara (kamerija), ispod koje vode vrata u mesdžid. S obje strane ulaza su odignute sofe ogragjene drvenim parmacima. Dvorište opasuje sa tri strane duvar a na sokačnom duvaru ima s obje strane vrata po jedan prozor, prem u dvorištu neima niko ukopan[1]).

Izokola ima golema bašča a njen prihod odregjen je imamu istoga mesdžida. Pod mesdžidom u ovoj bašči s lijeve strane kraj duvara ima dva tri groba sasvim stara te narod priča, da je tu ukopan sagraditelj istog mesdžida, Ašik Memija, sa svojom porodicom. Na nišanima neima nikakva tariha. Prigodom velikog požara god. 1109. (= 1697.) i ovaj je mesdžid izgorio, ali su ga poslije kratkog vremena stanovnici pomenute mahale obnovili. I toga vremena bili su imam Hasan i mujezin Hadži Mahmud Baša.

---

[1]) Prozori u duvaru harema džamije prave se obično za to, da prolaznici mogu vidjeti grobove te pokojnicima čitati fatihu.

U sidžilima kjutubhane Careve džamije našao sam jedan carski berat, u kome se spominje ovaj mesdžid te se tu veli:

برات عالیشان خاقانی

مدینهٔ سرای بوسنه‌ده واقع عاشق ممی محله‌سنده واقع مسجد شریفك قربنده اولان باغچه‌نك غله‌سنی المق اوزره جامع مزبورده بابرات مستقل امامی اولمدیغندن مسجد مزبوره اکثر ایامنده خالی واز قدیم مربوط اولدیغی غله‌نك نا اهل اکل وبلع ایلدیکندن مسجد مزبور جماعتدن محروم وخالی ومعطل قالمسنه بری اولمغله مسجد مذکوره امام نصب وتعیینی اولنان جماعهٔ اهالیسنك مختاری ارباب استحقاقدن اشبو رافع توقیع رفیع الشان خاقانی ابراهیم خلیفه ابن سلیمان هر وجهله لایق ومحل مستحق اولمغین جهت مذکوره باغچهٔ مرقومه‌نك غله‌سی وظیفه‌سیله توجیه اولنوب یدینه مجدداً برات شریف عالیشانم ویرلمك بابنده اقضی قضاة المسلمین قاضیسی مولانا السید عبدالرحیم زیدت فضائله عرض ایتمکین موجبنجه مزبوره صدقه ایدوب اشبو برات همایون عنایتمقرونی ویردم و بیوردمکی بعدالیوم واروب مزبور ابراهیم خلیفه ابن سلیمان ذکر اولنان مسجد شریفده امام اولوب خدمت لازمه‌سنی وبیقصور مرعی ومؤدی قلدقدنصوکره باغچه مرقومه‌نك غله‌سی وظیفه‌سیله متصرف اولوب دوام عمر ودولتم ایچون دعایه مداومت کوستره شویله بیلوب علامت شریفه اعتماد قیله تحریرا فی الیوم التاسع والعشرن من رجب الفرد سنه ست وعشرن ومائتین والف.

قسطنطنیه

„Pošto se doznalo, da u džamiji Ašik Memi u Sarajevu nema imama, koji bi se od prihoda jedne uvakufljene bašče izdržavao, te da s toga prihode ove bašče pobiru nesposobne osobe za imama, jedu i uživaju pa da se u ovoj bogomolji ne vrši bogosluženje, te da je po volji i želji stanovnika te mahale izabran za imama Ibrahim Halifa, sin Sulejmana, kao za to sposobna ličnost, preporučen je za to mjesto od tamošnjeg šerijatskog kadije Esejidi Abdulrahim efendije, koji moli, da mu se za tu službu izda moj carski berat: našao sam se pobugjenim potvrditi izbor pomenutog imama Ibrahim Halifu, sina Sulejmanova, i imenovati ga u tom svojstvu te izdajući mu ovaj moj carski berat, naregjujem mu, da tu dužnost bez pogrješke vrši i odregjenu plaću prima, da se za mene i za moju državu bogu moli i u svemu po ovom carskom beratu vlada. Pisano u prestonici Carigradu 29. redžeba god. 1226.“ (= 1811.).

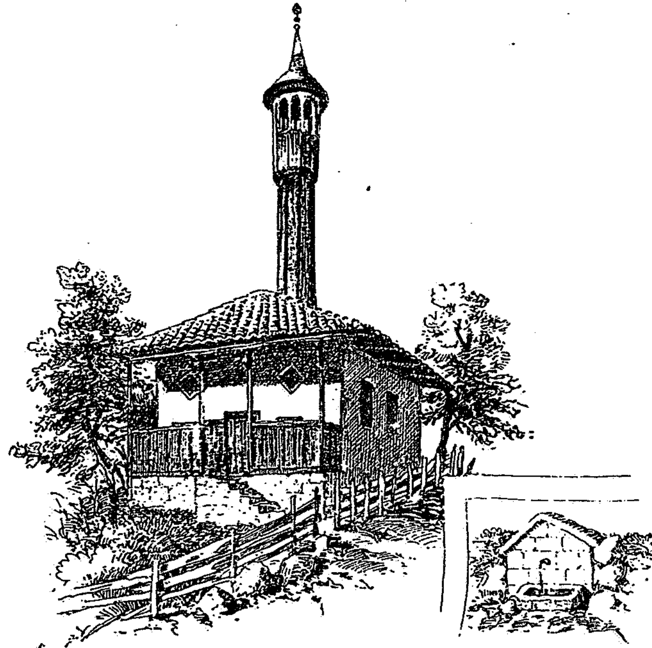
XIV. Timurhanova džamija u Berkuši.

Ispod Trebevića na jugozapadnoj strani u Toki ulici s lijeve strane nalazi se H. Timurhanova džamija, koja se u zvaničnom popisu Halilpaše Čose zove Timurhanova džamija u mahali Berkuši. *(Slika 26.)*

Džamija je pomalešna, sada drvena, šimlom i ćeremitom pokrita s drvenom minarom; 7 *m* je duga i široka, na svakom duvaru ima po 4 pendžera. U džamiji imade mimber, ćurs, musandara a sve troje prosto izragjeno. Sofe su ispred džamije pomalešne i daskama ogragjene. Dvorište džamije sasvim je malešno. Na desnoj strani kraj džamije imadu dva groba bez natpisa, na jednome samo je isklesan datum 971. g. a narod govori, da je to grob sagraditelja iste džamije. S lijeve strane džamije ima

golemo groblje, ali su tu pokopani većinom neznatni ljudi i žene te na malo kojem nišanu ima natpisa.

Merhum Timurhan bio je glasoviti trgovac u Sarajevu a sagradio je džamiju sa kamenitom munarom god. 968. (= 1560.) i uz džamiju napravio je mekteb i česmu a za pokriće potreba uvakufio nekoliko hiljada akči gotovog novca i sve to za vakuf svezo.

Slika 26. Timurhanova džamija u Berkuši.

Prigodom velikog požara god. 1109. (= 1697.) ova džamija nije izgorjela, što tvrdi i iskaz bosanskog valije Ćose Halilpaše, koga je on god. 1112. (= 1700.) o izgorjelim džamijama i mesdžidama objelodanio. Taj iskaz ovako glasi:

„Ova džamija u Berkuši i sad se u dobrom stanju nalazi i u njoj se narod Bogu moli.

„Prigodom požara god. 1109. (= 1697.) u ovoj džamiji bio je imam i hatib Mehmed Deda a mujezin Husejn, koji su sa ostalim službenicima primali plaću od tekućih kamata od gotovog novca, koji je prigodom požara uništen i upropašćen, s toga gori navedeni službenici mole plaću iz Carigrada.“

Poslije, t. j. g. 1249. (= 1833.), otisla se zemlja kraj ove džamije i džamija se sa munarom srušila te je od ovog mjesta do 150 *m* dalje spuzala, gdje se i danas temelji njeni vide. Nekoliko godina poslije, god. 1274. (= 1857.), ovu je džamiju drvenom munarom obnovila Fatme Kanite hanuma, žena Mustafa paše Babića, a kći Mehmed Sejid efendije Homarije (Hajri zade), ali pošto je džamija na vlažnoj zemlji podignuta, to je propala i porušena te je tadašnja uprava vilajetskog vakufa ovu džamiju god. 1317. (= 1900.) na novo podigla i proširila.

Danas ima ova džamija od uvakufljenih dobara samo jednu malu kućicu i jedan berberski dućan u Bravadžiluk čaršiji, koji je rečena merhuma Fatme Kanite hanuma uvakufila a ostale potrebe namiruje uprava vakufa.

Prvi dobrotvor ove džamije, Timurhan, ukopan je kraj vrata džamije.

Oporuku druge dobrotvorke, merhum Fatme Kanite hanuma, od god. 1306. (= 1888.) nalazi se u izvorniku megju spisima uprave vakufa.

XV. Podor mesdžida Bostarića u Gjeki.

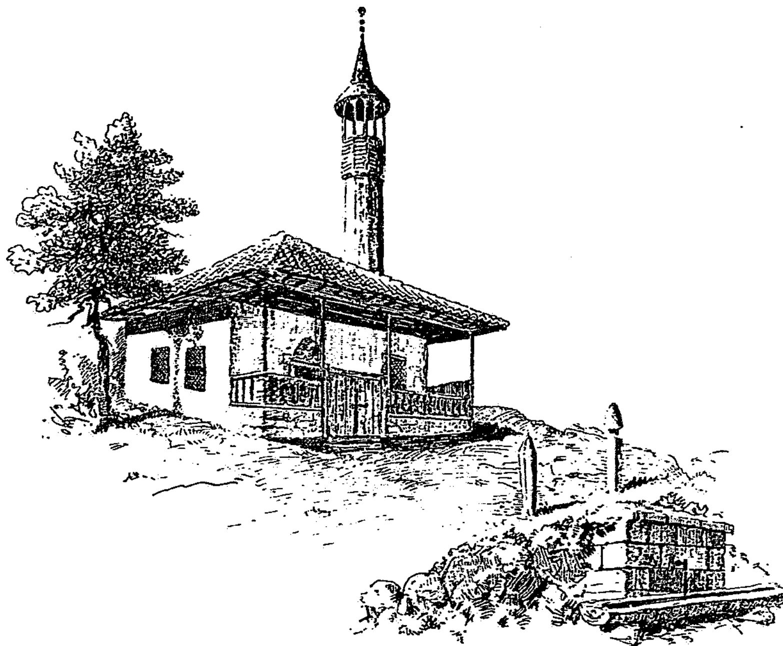
Idući uz brdo pri vrhu na lijevoj strani ulice Gjeke ima podor džamije, koji se i danas još dobro razaznaje te se vidi, da je tu nekad bila džamija.

U starim zapisima piše, da je tu bio mesdžid H. Derviš Mustafe Bostarića. H. Derviš Mustafa sagradio ga je god. 959. (= 1551.) ali nije ostavio nikakva vakufa za nj. Premda mesdžid za velikog požara godine 1109. (= 1697. p. Is.) nije izgorio, ipak su njegovi službenici poginuli. Uslijed tadašnje nesreće opustila se je ova mahala, stanovnici je napustiše i zato se i ovaj mesdžid sam od sebe do temelja porušio. Što je od zemljišta ovoga mesdžida preostalo, što još nisu komšije prisvojile te je ono i danas pusto.

Mesdžid je bio drven s drvenom minarom, tek je temelj bio sagragjen od vrlo velika tesana kamena. Sama vakufska uprava nije ni znala za ovaj mesdžid, dok ju nisam prošle godine na nj upozorio te sa Adil ef. Smailbegovićem izišao i premjerio ga.

XVI. Hitri Sulejmanov mesdžid u Begovcu.

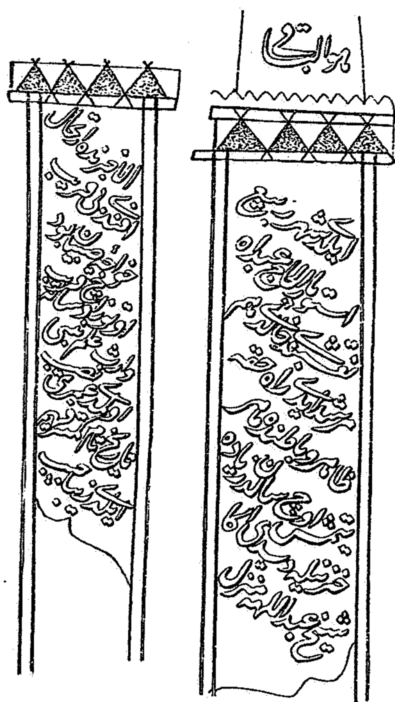
Pod Trebevićem, u ulici Begovac, u mahali zvanoj Palje, imade jedan mesdžid, koji se zove Hitri Sulejmanov mesdžid. Mesdžid stoji na vrh ulice na uglu, pomalešan je, drven, ima drvenu minaru a pokriven je ćeremitom. Vrata su mu kao i ograda oko sofa od drvenih dasaka; sofe su kao obično zadignute oko 70 *cm* od tala a četiri drvena stupca sa sofa nose krov. Mesdžid zaprema prostor od 9 *m* u četvrt a ima osam prozora na četiri strane. *(Slika 27.)*

Slika 27. Hitri Sulejmanov mesdžid na Pajama; grob Hadži Abdullah ef. Stupara.

Kako razabiremo iz starih spisa, sagradio ga je Hitri Sulejman ef. g. 986. (1578.) ovaj mesdžid sa kamenom minarom te je oko istoga uvakufio svoju prostranu bašću za muslimansko groblje. Preselivši se u vječnost, pokopan je sam u istom groblju u blizini mesdžida na desnoj strani a i dan danas se muslimani kopaju u ovom groblju. Nišani na grobu osnivača su oko 1 *m* visoki, na osam ćošeta, bez saruka a više glave na nišanu iskopana je udubina, koliko što more jedna srednja jabuka uljeći, te žene za lahka porogjaja siplju malo vode u tu rupu pa je onda crpaju i piju kao lijek.

Kraj istoga Hitri Sulejmana ef. ukopan je godine 1311. i moj umrli hodža i šejh Gjihanović ili, kako ga narod zvao, Stupar H. Abdullah, ef. Spjevao i uklesao sam mu na nišan ovaj samrtni tarih: *(Slika 28.)*

Slika 28. Tarih na nišanu Hadži Abdullah ef. Stupara u dvorištu Hitri Sulejmanova mesdžida.

„Stupar Hadži Abdullah ef. preseli se u vječnost u mjesecu rebiul- aharu, kaočlan šehovskog reda nakšijsko-halidijskog šeh i dječinji hodža; 33 godine upućivaše svakog na pravi put, bijaše obdaren javnim i tajnim znanjem kao sljedbenik pejgamberov i bi mu sugjeno živiti samo 73 godine. Usklikom izreče mu smrtni tarih, žaleći ga veoma Fehmija: „Šejhi Abdullah efendiji neka milostivi Bog dade mjesto u raju." God. 1311." (= 1895.).

God. 1109. (= 1697.) za velikog požara izgori i ovaj mesdžid a i gotovi novac, što ga je sagraditelj bio uvakufio, propade za neprijateljske navale. Imam toga vremena bijaše Ismail a mujezin Husejn. Do nekoliko godina popravljen je isti od strane vlasti s pomoću mahaljana. God. 1211. (= 1796.) udario je grom u m.naru pomenutog mesdžida, koji se iza tog dosti oborio. 1274. (= 1857.) ponovno ga napravi Kanite hanuma, kći Muhammedi Seid ef. Homarije a supruga Mustafa-paše Babića, sina Omerbegova i sagradi drvenu minaru i ova zgrada i dan danas stoji te ju evo donosimo u slici. Ali pošto mesdžid nema nikakva osobitog vakufa, daje vakufska uprava imamu i mujezinu vazifu. U dnu groblja ovoga mesdžida imade jedna česma, koja i dan danas teče. Za popravak i uzdržavanje te česme uvakufila je god. 1187. (= 1773.) stanovnica Careve mahale u Sarajevu, Safija hanuma, kći Mustaj-begova svoj jedan dućan pred Kolobarom-vakfija Safijje-hanume o ovom vakufu nalazi se u sidžilu br. 14. u Carevoj džamiji u kutubhani.

Evo ovdje donosimo s kratkim prijevodom i njen original radi uspomene i rahmeta rečenoj Safijji-hanumi.

الحمدالله الواقف على احوال العباد الذى وعد للمحسنين والمتصدقين لايحضى يوم الميعاد واكرمهم باحراز المثوبات الجملة فى دارالاخرة والمعاد وبشرهم بنيول الدرجات العاليات ذات العماد والصلوات والسلام على افضل الرسل محمد الداعى امته الى سبيل الرشد والسداد بانواع العبادات من الصلوة والصدقات والجهاد وعلى آله واصحابه الباذلين اموالهم بخلوص الفوادالطيبين الطاهرين عن وثمة الضلالة والالحاد والفساد اما بعد اشبوكتاب صحت انجامك تحرير وانشاسنه باعث وبادى وتسطير واملاسنه داعى اولدوكه حسناته طالبه وتبرعات ومبراته راغبه اولان مدينهٔ سراى بوسنه‌ده جامع عتيق محله‌سى ساكنه‌لرندن صفيه بنت مصطفى بك نام خاتون »كل شىء هالك الا وجهه« آيت كريمه‌سندن بودار فنا سريع الزوال اولديغنى تفكر واذامات ابن آدم ينقطع عمله الا عن ثلث علم ينفع به وولد صالح يدعوا له وصدقة جارية كلام صحت مقرونى تدبر ايدوب طرفندن وقف آتى البيانى تقرير وكيل مسجل شرعيسى اولان محلهٔ مذكوره ساكنندن الحاج مصطفى ابن سراج محمد اغا نام كسنه مجلس شرع شريف نبوى ومحفل منيف مصطفوى ده لاجل المحاكمة والتسجيل ولاتمام الوقف الاتى والتكميل متولى نصب وتعيين ايلديكى ابراهيم بشه ابن مصطفى محضرنده بالوكاله اقرار وتقرير اعتراف ايدوب وقف آتى صدورينه دكين موكله‌م مزبوره صفيه‌نك سلك ملكنده وضبط وتصرفنده اولوب قولوباره خانى اتصالنده واقع برطرفى محمود بشه دكانى وبرطرفى خان قولوباره قپوسى قنادى وبرطرفى طريق عام ايله محدود سنوى بوز طقسان ايكى اقچه مقاطعه‌سيله برباب دكانى جميع تصرفات شرعيه‌سى نافذه وتبرعات مرعيه‌سى حائزه اولديغى حالده سائر املاك وعقاراتندن اخراج وافراز ايدوب وقف صحيح مؤبد وحبس صريح مؤكد ومخلد ايله وقف وحبس ايدوب شويله شرط ايلديكى مادامكه حيوتده اوله امور توليت مذكوره يدنده اولوب نفس ذاتنه مشروط وبر وفق دلخواه رأينه مربوط اوله وقتا باامرالله بى زوال وبحكم پادشاه لا يزال »كل نفس ذائقة الموت« جامندن شربت مماتى نوش »وكل من عليها فان« كلام بلاغت انجامى كوش ايدوب بو دنياى فانيدن سراى عقبايه رحلت ايلدكده مزبور ابراهيم بشه سنوى اوچ غروش ايله وقف مذكوره متولى اوله وبعد وفاته جهت توليت مزبوره اولاد واولادينه مشروطه اوله ومقاطعهٔ مذكوره ايله ذكر اولنان دكانك تعميراتنه هر سنه ايكى غروش وظيفهٔ متولى بعد الاخراج باقى قلان دكان مزبور اجاراتندن مدينهٔ سرايده خترى سليمان افندى نام ديكر باغوواچ محله‌سنده واقع صو چشمه‌سى تعمير وترميماتنه خرج وصرف اولنه ديو شروط وقيود بعدالتمام وكيل مزبور الحاج مصطفى كلامنى رجوعه عاطف وزمام مرامنى جانب استرداده صارف اولوب اكرچه امام اعظم وهمام افخم حضرتلرينك رأى خطيرلرنده صحيح وجائزدر لكن عالم ربانى وفاضل صمدانى عندنده وقف باطل ومتفرع عليه اولان شروط وقيودى عاطل اولوب وقفدن رجوع واقف ايچون امر معتبر ومشروع اولمغله ذكر اولنان دكان كما كان مؤكلهٔ مزبوره مالنه ادخال اولنمسى بالوكاله مطلوبمدر ديدكده متولئ مزبور جوابنده فى الواقع حقيقت حال بسط اولنان منوال اوزره اولديغى محل اشكال اولمايوب لكن امام

فضل ربانی وخبر کامل یزدانی امام ابو یوسف حضرتلرینك رأی منیرلری اوزره واقف مجرد
وقفت دیکله لزومی افاده ایدوب رجوع واسترداد امر محالدر دیو ردندن ابا واستبعاد ایدوب
فصل وحسمه طالبان اولدقلرندن حاکم شرح الله صدره ورفع بالسعادة قدره افندی حضرتلری دخی جانب
وقفه نظر ومناع للخیر اولمقدن حذر ایدوب تمهید قواعد وقفی اوله وتشیید مبانی خیری احری
کوروب صحت ولزومنه وعموم وخصوصنه بقول من یراه حکم شرعی صحیح شرعی وقضاء صریح
مرعی ایلدکدنصوکره فصار وقفاً صحیحاً شرعیاً وحبساً صریحاً مرعیاً «فمن بدله بعد ما سمعه فانما
اثمه على الذین یبدلونه ان الله سمیع علیم» واجر الواقف على الله الجواد الکریم حرر فی الیوم السابع
عشر من صفر الخیر لسنة سبع وثمانین ومائة والف.

شهود الحال

حسین بشه محضر، اسماعیل بشه لیلی، قره محمد بشه عم ایاز پاشا، ابراهیم بشه بیکوغه،
درویش حافظ اوغلی، احمد علمدار قزاز اوغلی، مصطفى اغا جانباز اوغلی

„Hvala bogu onome, koji poznaje stanje svojih robova i koji obećaje dobrim i darežljivim bezbrojnu plaću na strašnom sudu te ih nadari svojstvom, da steku lijepe nagrade na onom vječitom svijetu a obradova ih. da će postići visoki stepen na sudnjem danu. Neka je selati selam najodabranijem poslaniku Muhamedu, koji je pozivao svoje sljedbenike na pravi i stalni put raznim molitvama, klanjanjem, dijelenjem i ratom; neka je i njegovoj kućnoj čeljadi i onim drugovima, koji su trošili svoj imetak dragovoljno i veselog srca, i koji su bili čisti i očuvani od kriva vjerovanja i svakog zla.

„Uzrok je pisanju ovih redaka slijedeći:

„Safija kći Mustafa begova, stanovnica stare Careve mahale u Sarajevu, promislivši da će svaka stvar osim boga vremenom propasti i da je ovaj svijet lažan i brzo prolazan i znajući da čovjeku, kada umre, prestanu svi poslovi osim troje: korisnog znanja, kojim se narod kasnije koristi, dobrog djeteta, ako se za njega bogu uzmoli i neumrle vječite zadužbine, ponuka ju ovo, da i ona slijedeće učini:

„Njen po šerijatu potvrgjeni punomoćnik Hadži Mustafa, sin sarača Mehmed age, stanovnik pomenute mahale, dogje lično na šerijatski sud, da ju zastupa radi upisivanja i utvrgjenja doli navedenog vakufa, te poče u prisustvu Ibrahim baše, sina Mustafina, koga je pomenuta Safija imenovala mutevelijom, slijedeće govoriti:

Moja spomenuta vlastodavka Safija, kao stvarna posjednica i slobodna darovateljka, odvojila je od svog ostalog nepokretnog imetka jedan dućan kraj hana Kolobare, koji graniči s jednu stranu dućanom Mahmudbašinim, s drugu stranu vratima Kolobare hana, s treću općim putem i koji je pod Gazi Isabegovom mukatom, za koju se 192 pare godišnje plaća, te rastavivši ga od svog imetka, uvakufljiva isti dućan istinitim, vječitim šerijatskim vakufom sa slijedećim uvjetima: Dok je ona živa, da ovim vakufom kako ona hoće upravlja, a kad joj stigne u uši glas, da štogod ima na svijetu prolazna, kad ispije smrtnu čašu i kad joj stigne božija zapovijest, zapovijest onoga boga, koga nestati neće, dočim će sve živuće okusiti smrtnu gorčinu te kad s ovoga prolaznoga svijeta na vječiti pregje, neka bude pomenuti Ibrahim baša mutevelijom rečenom vakufu uz tri groša godišnje plaće a poslije njegove smrti njegova djeca kao nasljednici s koljena na koljeno neka budu mutevelije. Da se od godišnje kirije ovog dućana najprije plaća

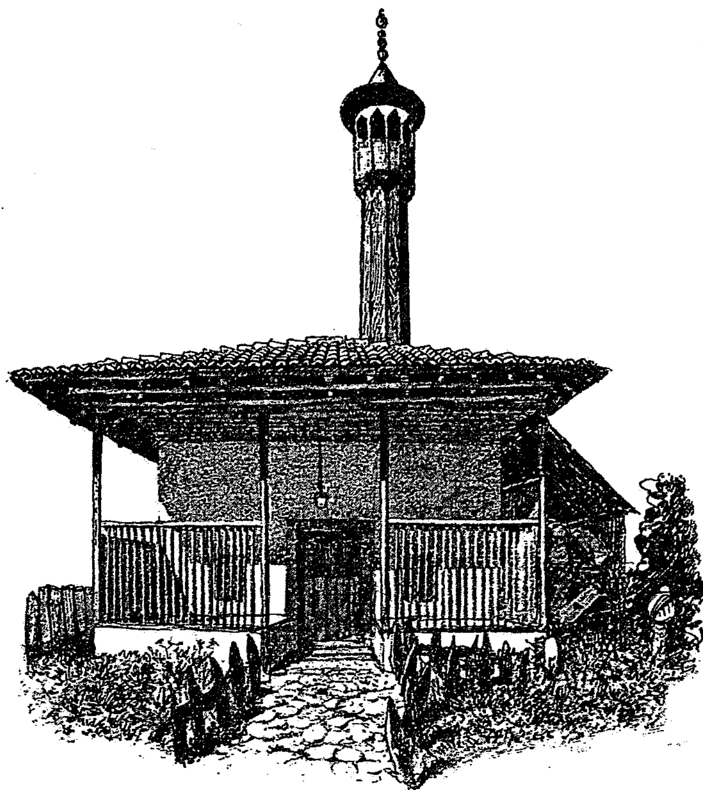
godišnja mukata dotičnom vakufu, da mutevelija svoju godišnju plaću od tri groša naplaćuje, da se svake godine po dva groša od ove kirije na popravak ovog dućana troši i zadržava a ostatak da se troši na opravak i popravak česme sa vodom, koja postoji uz mesdžid Hitri Sulejman efendije u mahali Begovcu u Sarajevu. Pošto se ovo sve u sidžil zavelo, izjavi zastupnik dobrotvorke, pomenuti Hadži Mustafa, da od navedenog zavjeta odustaje, jer da on nije proveden po propisima božijih ugodnika, premda je po zakonu dozvoljen i opravdan, pa za to traži, da mu se zavjetovani dućan vrati u posjed i vlasništvo. Prisutni mutevelija na to primjeti, da odobrava zahtjev zastupnika zavjetnice, ali veli, da je ovo zavjetovanje po propisima drugog imama, Ebu Jusufa, pravovaljano, čim se pred sudom izrično izrekne, da se nešto u tu i tu svrhu zavjetuje, stoga je raspravljajući šerijatski sudac, komu neka bog dade moć, da teške stvari lahko riješava, pomoću suglasnih predloga stare uleme, riješio, da ovaj zavjet kao stvaran, istinit i na šerijatu osnovan ostaje u krijeposti. Ko bi ovo riješenje oprovrgao, neka bog njegovo ime na strašnom sudu oprovrgne, a dobrotvorku neka svojom milošću nagradi.

„To se dogodi i napisa u Sarajevu 17. safera 1187. (= 1773.).

Svjedoci ovoga: Husein baša Muhzur, Smajil baša Lijalija, Kara Mehmed baša iz Ajaz-pašine mahale, Ibrahim baša Bičuga, Derviš Hafizović, Ahmed Bajraktar Kazazović i Mustafa-aga Džambaz.“

XVII. H. Sejidov mesdžid u Huremuši.

Više Bistričke stanice u ulici Huremuša, na desnoj strani raskršća jedan je mesdžid, za koga narod veli da je H. Sejjidov mesdžid. *(Slika 29.)*

Slika 29. Hadži Sejidov mesdžid u Huremuši ili u Vlaškoj mahali.

Sagraditelj mu bijaše H. Sejjid Ali, sin Hasanov, god. 971. (= 1563.) a napravljen je od čerpića te ima munaru od drveta na dvanaest ćoškova, kao što je to i u običaju

bilo kod drvenih minara. Uz mesdžid ima harem, ogragjen s drvenim parmacima. Od sokačnih vrata do papučluka ima oko 12 koraka. Sofe su oko 70 *cm* zadignute, krov je pokrit šimlom a po šimli je položen ćeremit. Na sofama ima četiri drvena stupca, koji drže krov.

Mesdžid je iznutra posve priprosto izragjen, sedam je koraka dug, a jedanaest širok. Svega ima u njem osam prozora. U dvorištu s desne strane ima nekoliko grobova, koji su dosta neugledni a većinom bez natpisa.[1])

Kako se razabire u zvaničnim spisima, koji se nalaze u Carevoj kutubhani, bijaše sagraditelj ovoga mesdžida H. Sejjid Alija, godine 973. (= 1565.) nadzornik Gazi Isabegova vakufa.

Iste godine bio je imamom ovoga mesdžida Ali halifa, kojeg je za njegova odsutstva zastupao Bešir halifa.

Prigodom provale Eugenove u Sarajevo, god. 1109. (= 1697.), izgorio je i ovaj mesdžid kao i mnoge druge džamije, mesdžidi i druge javne zgrade od silne dušmanske navale; ali na sreću su ga kasnije stanovnici ove iste mahale na novo sagradili.

U vrijeme velikog požara bio je imam u ovom mesdžidu Ibrahim, mujezin Hasan koji su do tada primali plaću od kamata uvakufljenih novaca.

God. 1118. (= 1706.) spremila je sarajevska ehalija molbu u Carigrad, da se ponove pogorjele džamije a u njoj se o ovome mesdžidu piše ovako:

„H. Sejjidova mesdžida imam i mujezin primali su plaću od kamata uvakufljenih novaca. Ali pošto su uvakufljeni novci u požaru izgorjeli te službenici ovoga mesdžida ne primaju nikakve plaće, za to stanovnici iste mahale mole, da bi im se plaća namirila iz državnih sredstava.“

Pošto rečeni mesdžid nije imao posebnog vakufa, uvakufio je stanovnik te mahale, Muhamed Ćemo, sin Alijin, svoju bašču u korist mesdžida god. 1212. (= 1797.) a od te bašče postoji i dan danas neki dio a neki dio iskupila je željeznička uprava za istočnu željeznicu.

U zadnje vrijeme ovaj se je mesdžid bio oharabio, ali ga god. 1316. (= 1898.) vakufska uprava do temelja srušila i na novo sazidala, malo ljepše i tvrgje nego što je prije bio.

Po narodnom pričanju zove se mahala, u kojoj stoji ovaj mesdžid „Vlaškom mahalom“ i to zato, jer je sultan Fatih Mehmed II., osvojivši Sarajevo, zatekao ovdje nekoliko vlaških kuća.

S desne strane mesdžida, preko sokaka, ima pomalešno groblje, veoma staro, ogragjeno sa tri strane klesanim kamenom, jedino groblje u Sarajevu, ogragjeno na ovakov uredan način.

Pošav od mesdžida na lijevo prama istoku ima jedno golemo muslimansko groblje popunjeno raznolikim grobovima. Ima tu pokopanih hodža, šehova, aga a i prosta naroda, megju kojim se i moj stric Mehaga Kemura nalazi. Groblje se zove „Na Turbetu“ a istim se imenom zove i današnja mahala. Naziv ostao je po tome, što je ovdje ukopan rahmetli Koštro Husejin ef., kojemu je narod poslije napravio turbe. *(Slika 30.)*

Turbe je oko 4 *m* dugo i široko a nalazi se na dnu ćoška pomenutoga groblja. Od sokaka zakovano je parmacima i pokrito šimlom, a unutri ima kubura, nišani su na osam uglova od kamenja bez saruka i natpisa. Više glave je nišan na vrhu malo

---

[1]) Rahmetli Fadil paša piše u svojoj kronici, da je ovdje ukopan glasoviti učenjak: Hodža Idris ef.

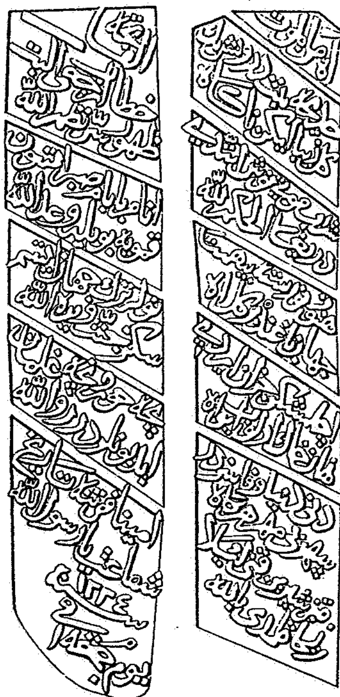
izrovan tu žene siplju po malo vode, zatim se pomole Bogu i pocrpaju je a tu vodu onda upotrebljuju za razne lijekove.

Slika 30. Turbe Husejn ef. Koštre za baščama kraj Hrida.

Nije mi poznato, ni ko je bio ni kada je živio Koštro Husejin ef., te do danas nisam mogao naći nigdje tariha o njemu; ali po nišanima gledajuć ukopan je prije 300 god. Turbe je bilo sasvim oharabljeno, ali ga je preklani popravila supruga Dr. Halid bega Hrasnice.

Uz ovo se turbe nalazi grob poznate dobrotvorke Hatidže, kćeri Derviš bega Babića, a na njem se nalazi poetičan tarih, koji eto donosimo. *(Slika 31.)*

Slika 31. Tarih na nišanu Hadidže, kćeri Dervišbega Babića, kraj Koštrina turbeta.

„Hatidža kći Derviš begova, pupolj ružin, iznenada ispi smrtnu čašu. Velika je šteta, ali sudba božja!"

„U mladosti svojoj ne bijaše joj ravne, bijaše jedna ruža u bašči ovoga svijeta.

„Tek što je procvala, jesenski ju vjetar stiže i zavi u crnu zemlju.

„Svijet je lažan i prolazan, laživo mu je i stanje.

„Kamo Širin, kamo Lejla? Ta i Zulejha ne osta, tako mi Boga!

„Božja zapovijed je neoboriva, ona će se svakome ukazati.

„Nek mi se majka i otac strpe, jer svakome je ovako Božje obećanje.

„Što zato ako napustim ovaj lažni svijet, ako mi Bog dadne mjesta u osam rajeva?

„U raju ima mnogo rajskih djevojaka i momaka a svi su vječiti, tako mi Boga.

„Ej Emine smrtni je tarih:

„Poslaniče boži odgovaraj za nju na strašnom sudu!

„U godini 1224. (= 1809.) 1. muharema, u petak."

XVIII. Džamija Hadži Alije Sagra na Hridu.

Na Hridu u hridskoj ulici ispod „Gaja" imade jedna džamija, koja se u zvaničim spisima piše Sagr H. Alije džamija. *(Slika 32.)*

Slika 32. Džamija Sagr Hadži Alije na Hridu.

Džamija stoji izmegju dvije ulice, sagragjena je od čerpića a šimlom i ćeremitom pokrita. Minara je drvena. U džamiji, dugoj 11 aršina, ima kao i u svakoj drugoj mimbera s desne a ćurs s lijeve strane te musandara i 16 prozora; vrata su drvena, oko 180 *cm* visoka a 120 *cm* široka. Papučluk je do 2 *m* širok a okolo 4 *m* dug; sofe sa 3 *m* širokim papučlukom po srijedi široke su koliko i džamija, t. j. 11 aršina a duge su 5 aršina, prema dvorištu ogragjene drvenom ogradom. Dvorište, premda je podosta prostrano, nema grobova. I ono je prema sokaku ogragjeno seoskim drvenim parmacima od 1 *m* visine. S lijeve strane sokačnih vrata ima u haremu mekteb, o kome ćemo niže pisati.

Merhum Sagr Hadži Alija bio je u Sarajevu glasoviti trgovac i kao takovi sagradio je god. 956. (= 1549.) ovu njegovim imenom prozvanu džamiju i uz nju jedan mekteb

a za potrebe ove džamije i mekteba zavjetovao je izvjestan imetak; ali je ova džamija zajedno sa mektebom prigodom velikog požara god. 1109. (= 1697.) izgorjela i u prah pretvorena.

Do deset godina iza toga sagradio je na ovom garištu Hadži Mustafa, sin Osmanov, Zenikija zvani, stanovnik Peltek-Husamudin mahale (Džinin sokak) u Sarajevu, novu džamiju s mektebom i zavjetovao nekoliko hiljada akči u gotovom novcu, da se od prihoda ove gotovine džamija i mekteb održavaju i popravljaju, što svjedoči niže navedeno njegovo oporučno pismo, zabilježeno u 43. sidžilu Careve kutubhane:

حمد موفور وشكر نامحصور اول و اقف امور جمهول اولان رب الارباب ومالك الرقاب
حضرتلرينك دركاه اقدس وباركاه مقدسلرينه مقصور ودخى صلوة سلام مامرت الدهور وكرت
الاعوام والشهور اول سيد الانام وسيد خاص وعام حبيب خدا محمد مصطفى صلى الله عليه وسلم
حضرتلرينك مرقد معطر ومشهد منورلرينه اولسونكه نظام عالم وانتظام احوال بنى آدم انلرك
شرعى ايله ثابت ودايمدر ودخى طيبهٔ آل واصحاب واشباه طاهرهٔ اولاد واحباب اوزرلرينه
ولسونكه هر برى طريق حقه هادى وسبيل توفيقه مناديلردر رحمه الله عليهم اجمعين اما بعد
اشبو كتاب صحت نصابك تحريرينه باعث وبادى وبو خطاب مشكين نصابك تسطيرينه سبب داعى
اولدركه مدينهٔ سراى بوسنه محلاتندن پلتك حسام الدين محله سى ساكنلرندن طالب الخيرات وراغب
الصدقات المبرات الحاج مصطفى بن عثمان بودنيايى دون وفرش قلمون دار بوار وجايى بى قرار
اولوب نعمتى نعمت وعزتى ذات ايدوكنه عالم ودخى مزرعهٔ آخرت وانفاقى دار جنت اولوب
«وماتقدموا لانفسكم من خير تجدوه عندالله» مضمون شريفنه ودخى «ما عندكم ينفد وما عندالله باق»
مفهوم منيفه جازم اولمغله تزور رجاسيله وجه آتى اوزره مبرانه ساعى اولوب كافهٔ افارير تقاريرى
صحيحه ونافذه اولديغى مجلس شريف نبوى ومحفل دين منيف مصطفويده وقف جانى الذكره
لاجل التسجيل متولى نصب ايلديكى احمد بشه ابن فضل الله محضرنده طوعاً ورغبةً اقرار وتقرير
كلام ايدوب اطيب اموال واحسن منالمدن يوزاوچ بيك ايكيوز فضى نقد رايج فى الوقت اقچه افراز
وسائر املاكمدن ممتاز قيلوب وقف صحيح مؤيد وحبس صريح مخلد ايله حسبة لله الاحد وطلبا
لمرضاة الرب الصمد وقف وحبس ايدوب متولئ مذكوره تسليم ايلدم اولدخى وقفيت اوزره اخذ
وقبض ايلدى وشويله شرط ايلدمكه مبلغ مزبور متولئ مذكور ايله سنه ده اون اون بر حسابى
اوزره على وجه الحلال استرباح واستغلال ايچون سيمالرنده آثار امانت ظاهر وبشرنده انوار
استقامت باهر اولان تجار ذوى الاقتدار واهل حرفدن حسن معامله ايله صاحب اشتهار اولانلر
ايله معامله اولنوب مفلس ومعسر ومعاند ومسافر اولنمادن ومخالطهٔ ربوا وهلاك وتوادن وبالجمله
ضياع احتمالى اولان يرلردن حذر اولنوب زياده احتياط واهتمام برله منوال مشروح استغلال و
استرباح ايدوب اعمال ايليه بعناية الله المتعال حاصل اولان نما وغلالدن وربح حلالدن ابتدا جهت
توليت يومى بشر اقچه وظيفه مزبور احمد بشه مشروطه اوله ومدينهٔ مزبورده حريد محله سنده
بنا ايلديكم جامع شريفده امام اولنلره يومى ايكى اقچه مشروطه اوله وجامع مزبور قربنده واقع
عتيق معلم خانه يوردنده بنا ايلديكم معلم خانه ده جامع مزبورده هركيم امام اولورسه معلم صبيان

اولوب یومی بش اقچه وظیفهٔ مشروطه‌سی اوله بعد التعلیم صبیانه دعا ایدوب ثوابنی روحمه و والدیم روحلرینه وسائر مؤمنین ومؤمنات ارواحلرینه اهـدا ایلیه ودخی شویله شرط ایلدمکه یومی ایکی اقچه وظیفه جامع مزبورك قنادیل وزیت یاغنه خرج وصرف اولنوب لیالیٔ مبارکه‌لری ورمضان شریف کیجه‌لرنده ایقاد اولنه وهرسنه یوز یکرمیشر اقچه‌لو شمع عسل لیلهٔ رغائبده جامع مزبورده اسراج اولنه وجامع مزبورده هرکیم مؤذن اولورسه ایقاد قنادیل واسراج شمع عسل ایدوب خدمتی مقابله‌سنده یومی بر اقچه وظیفهٔ مشروطه‌سی اوله ودخی شویله شرط ایلدمکه ربح مزبوردن یومی اوچ اقچه جامع مزبورك تعمیرینه خرج وصرف اولنه ودخی شویله شرط ایلدمکه ساکن اولدیغم بلتك حسام الدین محله‌سی مسجدی قربنده اولان معلم صبیان اولان معلمه بعـد ادای خدمت یومی بش اقچه وظیفه‌سی مشروطه اوله ومعلم خانهٔ مزبورك تعمیر ایچون یومی بر اقچه مشروطه‌سی اوله ودخی شـویله شرط ایلدمکه مادامکه حیاتده اولام وقف مزبوره کندم متولی اولوب مبلغ مزبوری وجه مشروح اوزره استرباح واستقلال ایدوب بفضل‌الله تعالی حاصل اولان ربح ونماسندن قاچ سـنه‌ده حاصـل اولورسه جامع مزبورك کرمد ومعلم خانه‌نك بناسنه خرج وصرف ایلیم و وقف مزبوری شروط مذکور اوزره اجرا ایلیوب عزلی ونصب ارباب وظائف ونقص وزیادهٔ مصارف وابدال وتبدیل وتغییر واستبدال وتحویل وتکثیر کندو یدمده والحاصل منفرد ومستقل ومستبد اولوب کمسنه مانع ومزاحم ومنازع ودافع اولمیه اولدمکه نفس مطمئنه‌م کوشـنه «ارجعی الی ربك راضیة مرضیة» نداسه ایریشوب اجابة لهنده الدعوة عظیمة طوطیٔ جان عزیزم بوقفس آب وکلدن خلاص وبودامکه چمن بی حاصلدن مناص بولوب طیرانی کلستانی عالم قدس وسیرانی کلشت فضای انس ایلیه جهت تولیت مزبوره مسفور احمد بشه‌یه مشروطه اولوب مادام حیاً وقفمه متولی اوله وبعد وفاته محلتین مزبورتین وقفمه ناظر اولوب کمی اختیار ایدولرسه وقفمه متولی ایده‌لر دیو واقف مذکور شروط مرقومه‌سنی منوال مشروح اوزره تعیین وتنصیص ایدوب ختم الکلام واستیفاء مراد ایلدکده متولی مزبور واقف مرقومی شفاهاً تصدیق ووجاهاً تحقیق ایتدکدنصوکره واقف عارف سهل‌الله علیه کل الموافق عنان کلامنی سمت آخره صاوف اولوب متولیٔ مزبور مواجهه‌سـنده تقریر دعوا وتصویر مدعی ایدوب وقف نقود ضمننده اولان شروط وقیود عندالائمة الثلثة البخاری علیهم رحمة الملك الخبیر باطل وحلیهٔ صحتدن عاطل اولمغین وقف مزبوردن رجوع ایلدم دیو مبلغ مزبوری اسـترداد ایده‌جك متولیٔ رشید جواب سدیده اغاز ایدوب فی الواقع لدی الائمة الثلثه وقف نقود منوالی مشروح اوزره‌در لکن امام معتبر وهمام جنت مقر حضرت امام ذفر علیه رحمة الملك الاکبردن امام انصـاری علیه رحمة الباری روایتی اوزره وقف نقود ضمننده اولان شروط وقیودك صحتی مقرردر دیو تسلیمدن امتناع ایدوب حاکم موقع صدر کـتاب مسـتطاب طوبی له وحسن مأب حضرتلری حضورنده مترافعان فصل وحسمه طالبان اولدقلرنده حاکم مشار الیه اسـبغ الله تعالی نعمه علیه حضرتلری دخی جانب وقفی او وادلهٔ متولیٔ احری کوروب وقف مزبورك امام مرقوم علیه رحمة الملك

القوم رأى شريفي ومذهب منيفي اوزره صحتنه حكم شرعى وقضاء صريح مرعى ايلدكدنصـوكره
فصار وقفاً صحيحاً شرعياً وحبساً صريحاً مرعياً «فمن بدله بعد ماسمعه فانما اثمه على الذين يبدلونه
ان الله سميع عليم» واجرالواقف على الله الجواد الكريم جرى ذلك وحرر فى اليوم الثانى والعشرين
من شهر ربيع الاخر لسنة سبع والعشرين ومائة والف .

شهـــود الحـال

كاتو زاده حسن چلبي ، مصطفى افندى پوزغاوى كاتب محكمه ، عطار حاجى عثمان عن م قاضى بالى افف ،
حاجى ابراهيم بن حاجى مصطفى ، مجلد احمد چلبي ، حلاج حاجى ابراهيم بن حاجى على ،
عرقبه‌جى حسين چلبي عن م حصكى خاتون ، الشيخ حسن افندى واعظ .

„Prinašajući neizmjernu slavu i neograničenu hvalu sveznajućemu stvoritelju i gospodaru cijeloga svijeta i sjajnom pragu njegovom i onome gospodaru, komu budi božiji selati selam, dok traju godine i mjesecovi, koji je gospodar svega žiteljstva zlog i dobrog, božijem odabranom milosniku Muhamedu, njegovom mirisavom grobu i razsvijetljenom mezaru, na čijem se šerijatu osniva uprava svijeta i na svjetlu mu kućnu čeljad, drugove vršnjake, djecu i prijatelje, koji su božije robove upućivali na pravi put.

„Ovo je uzrok pisanju ove lijepe i pravedne oporuke:

„Hadži Mustafa Zenikija, sin Osmanov, stanovnik Peltek-Husamudin mahale u Sarajevu, kao dobrotvor i sklon darovanju, razumivši da je ovaj svijet nedostižan i prelazan a ljudsko tijelo nevječito, nego privremeno, čast mu ništava a uživanje mukotrpno, te da je ovaj svijet njiva vječnog svijeta a trošenjem na dobrotvorne svrhe da se stiče raj i kako je Bog u kurânu rekao: što prigotovite na ovom svijetu, naći ćete onamo kod Boga, jer što od imanja zadržite uza se to je privremeno a što ostavite na amanetu kod Boga, to je vječito, — odvažio sam se na osnovu gore rečenih izreka na slijedeće:

„Da se na šerijatskom sudu, gdje važe svi govori, upiše dolje navedeni vakuf, dajem u prisustvu po meni imenovanog privremenog mutevelije Ahmed baše, sina Fazlulahova, dragovoljno slijedeće očitovanje:

„Od mog čistog i lijepo stečenog imetka odvajam 103.200 srebrnih gotovih akči, koje se sada troše i za ljubav jedinog Boga ovu sumu za uvijek uvakufljujem i tražim božijega rizaluka za to te predadoh ovaj zavjetni novac prisutnom muteveliji u ruke i on ga primi za vakuf, a za to stavljam slijedeće uvjete: Pomenuti uvakufljeni novac imade rečeni mutevelija izdavati na godišnje kamate od 10 ili 11%, koliko je dozvoljeno, i to onim ljudima, koji se po svojoj spoljašnosti poštenim smatraju, te imućnim i poštenim trgovcima i zanatlijama, a da se kloni i da dobro pazi, da ovaj novac ne izdaje ljudima propalicama, neplatišima, smutljivcima, petljancima i strancima i da strogo pazi, da zakladu ne ošteti, nego da novac upotrebljuje, kako je gore rečeno, a što Bog naspori od tih kamata dohotka, da od njega najprije uzima pomenuti mutevelija Ahmed baša po pet akči dnevne muteveliske plaće. Dalje odregjujem imamima po meni podignute džamije na Hridu u Sarajevu po dvije akče dnevne plaće, a kogod u ovoj džamiji bude imam, taj će biti i mualim (učitelj) u mektebu, koga sam kraj ove džamije na zemljištu starog mekteba sagradio, a za to će pobirati pet akči dnevne plaće a nakon mektebskog predavanja da se moli Bogu za moju dušu, za duše mojih roditelja i ostalih muslimana i muslimanki. Odregjujem, da se po dvije akče dnevno

troše zak upovanje zejtina za kandilja, koji će se uz mubareć noći i uz svjetli ramazan pripaljivati i osvjetljavati, a svake godine da se izdaje po 120 akči za mukavu, koja će se regajibske mubareć noći u pomenutoj džamiji paliti, a mujezin, koji bude u ovoj džamiji pripaljivaće kandilje i mukavu i za te dužnosti imati će po jednu akču dnevne plaće.

„Nadalje odregjujem, da se od ovih kamata po tri akče dnevno troše na popravak ove džamije, da se mualimu mekteba pokraj mesdžida u Peltek Husamudin mahali, u kojoj ja stanujem, izdaje za tu dužnost po sedam akči dnevne plaće, a za popravak ovog mekteba odregjujem dnevno po jednu akču.

Dalje stavljam uslov, da ću ja biti dok sam živ mutevelija pomenutog vakufa, te da ću zavjetovanu zakladu po stavljenim uvjetima na kamate izdavati i s pomoću božijom stečene dohotke, za koliko se godina umnože, trošiti ću na ćeremit za pomenutu džamiju i podizanje mekteba i ovim ću vakufom upravljati po ovdje navedenim uvjetima, pridržavajući sebi pravo, da službenike ovih zavoda po svojoj uvigjavnosti postavljam, otpuštam, da im plaću smanjujem i povisujem, promjenjujem, zamjenjujem, prevrnem i pomnožim, u kratko rečeno, da u svakom pogledu ovim zavjetovanim imanjem samostalno upravljam i da me niko u tome ne smeta i ne zavidi, a kad dogje vrijeme, te moje uši čuju glas, koji će moju čistu dušu pozvati, da izigje iz tijela i ona se na to odazove i oprosti se od kaveza, koji se sastoji od vode i zemlje te nagje vječiti san iza bezkorisne zeleni i steće vjekovno lijetanje po rajskim neprolaznim baščama, neka onda pripadne muteveliluk pomenutom Ahmed baši, a dok je živ neka on bude mutevelija, a nakon njegove smrti neka nadgledaju moj vakuf stanovnici gori rečenih dviju mahala i koga oni izaberu, neka bude mutevelija mome vakufu. Tako izgovorivši pomenuti zavjetnik, kao što smo gori kazali, svrši govor i od njega imenovani privremeni mutevelija pred njim to priznavši i osvjedočivši se umni zakladnik, koga neka Bog uputi na svako zvanje, oprovrgnu govor na drugu stranu te pred pomenutim mutevelijom u vidu tužbe zatraži povratak zavjetovanih gotovih para, nadodavši ovo: Ja odustajem od uvakufljenja rečenog vakufa, za to, što je po nazoru trojice imama, — koje neka Bog sveznani na onom svijetu pomiluje, takovo uvakufljenje ništetno, te tražim, da mi se pomenuta svota povrati. Na ovo otvori usta pametni mutevelija i tvrdim odgovorom reče: Do duše tako je kod trojice imama glede uvakufljenja gotovih para, ali imami Ensarija rivajet čini, da je po imami Zuferu, probranom imamu, kome je mjesto u raju u istihradžu propisano, da je takovo uvakufljenje gotovih para istinito, te pred ovim šerijatskim sudijom, kome želim dobro na oba svijeta, kažem, da ne mogu povratiti novac.

„Raspravljajući šerijatski sudac, koga neka Bog obaspe milostima, uvidivši mutevelijine dokaze prečima te na osnovu čiste pameti rečenog lijepog imama presudi, da je ovo uvakufljenje istinito, i to izrekavši postade ovaj zavjet pravim šerijatskim vječitim vakufom. Ko oprovrgne ovo zavjetovanje, neka Bog njegovo ime oprovrgne na strašnom sudu, jer Bog sve čuje i zna, a zavjetniku neka plaću podijeli svemogući Bog. Ovo se desi i napisa 22. dan Rebijulahara 1127. (= 1714. g.).

Svjedoci ovoga: Hasan Čelebija Ćato, Mustafa efendija Požegavija, pisar mehkjeme, Hadži Osman atarija iz Kadi Bali ef. Mahale, Hadži Ibrahim, sin Hadži Mustafin, Ahmed Čelebija mudjelid, Hadži Ibrahim, sin Hadži Alin Halać, Husein Čelebija arakijadžija iz Haseki Hatun mahale (sada Čemerlina ulica) i Šeh Hasan ef. vajiz.

Godine 1236. (= 1820.) napravili su Mustafa Ahmedov sin i Ibrahim Osmanov sin, stanovnici sela Ribice, fočanskog kotara, o svom trošku u spomenutoj mahali

jednu kuću i odrediše, da u njoj mogu samo imami gore spomenute džamije **stanovati,** te su i jedan njihov dućan u Pazarbulama u Sarajevu zavjetovali, da se od **kirije ovog** dućana popravlja kuća i džamija, te je ovo uvakufljeno ovom vakfijom u sidžilu **br. 61. :**

الحمد لله الذی جعل الصدقة الجاریة سبباً للنجاة من النار و وسیلة الی دخول جنته تجری
من تحتها الانهار والصلوة والسلام علی سیدنا محمد المصطفی المختار وعلی آله واصحابه الاخیار اما بعد
سبب تحریر کتاب شرعی وموجب تسطیر خطاب مرعی اولدرکه مدینهٔ فوجه قضاسنه تابع ریجه
قریه‌سی ساکنلرندن مصطفی بشه بن احمد وابراهیم بشه بن عثمان نام کمسنه‌لرك طرفلرندن وقف
آتی البیانی تقریر وتسجیل شرعی ورجوع واسترداد مرعی‌یه وکیلی سجل شرعیلری اولان
مدینهٔ مزبوره‌ده حواجه زاده الحاج احمد محله‌سی سکانندن الحاج احمد افندی ابن عبد الله نام کمسنه
مجلس شرع خطیر لازم التوقیرده مرقومان مصطفی وابراهیم وقف آتی البیانی متولی نصب وتعیین
ایلدکلری صاغر الحاج علی محله‌سی سکانندن اشبو رافع الکتاب بایرو حسن بشه ابن حسن نام
کمسنه محضرنده بالوکاله اقرار تام وتقریر کلام ایدوب مؤکلرم مرقومان مصطفی وابراهیم بوندن
اقدم وفات ایدن مورثلری طومروقچی الحاج محمددن ارثاً مالك ومتصرف اولدقلری جملهٔ املاك
واطیب اموالللرندن سالف البیان صاغر الحاج علی محله‌سنده واقع برطرف عبد الله بشه منزلی
وبرطرفی موکلام مزبوران بغچه‌سی وطرفین طریق عام ایله محدود وممتاز برباب ملك منزل ایله مدینهٔ
مزبوره‌ده بازار بوله سوقنده کائن برطرف الحاج مصطفی اغا دکانی وبرطرف فیض الله بك دکانی و
برطرف منلا ابراهیم دکانی وطرف رابع طریق عام ایله محدود وممتاز عرصه‌سی وقف وبناسی ملك
برباب دکان ایله اوکنده برعدد پیکه‌یی باذن متولی ملکلرندن افراز واخراج وخالصاً لوجه الله تعالی
وطلباً لمرضات ربه العلی الاعلی وقف صحیح شرعی وحبس صریح مرعی ایله وقف وحبس ایدوب
شویله شرط ایلدیلرکه سالف الذکر صاغر الحاج علی محله‌سنده کائن جامع شریفنده هرکیم امام اولور
ایسه منزل مرقومده مجاناً ساکن اولوب ودکان مرقوم ایله پیکهٔ مزبوره معرفت متولی ایله
هر سنه امین کمسنه‌لره اجارهٔ مثلیله ایجار وحاصل اولان اجاره‌سندن ابتدا دکان مرقوم ایله
پیکهٔ مزبوره‌نك مقاطعهٔ ذمنیلری جانب وقفه بعد الادا اجارهٔ مذکوره‌دن جهت تولیت الملق اوزره
متولی اولنلر سنوی بش غروش وظیفه‌یه متصرف اوله وباقی قلان اجارهٔ یدنده حفظ ایدوب
جامع شریف مزبور ایله منزل ودکان وپیکهٔ مرقوم اجارهٔ مذکوره ایله لدالاقتضا تعمیر وترمیم
اولنه دخی شویله شرط ایلدیلرکه اشبو حسن بشه مادامکه لابس جامه حیوة اوله وقف مذکوره
متولی اولوب وظیفه مذکوره‌یه متصرف اوله وبعد الوفات رأی حاکم ایله محلهٔ مرقومه اهالیسی
معرفتیله امین ومستقیم برمتولی نصب وتعیین اولنوب وظیفهٔ مزبوره‌یه متصرف اوله دیو وکیل
مزبور الحاج احمد افندی مؤکلان مزبورانك شروط اوقافنی بالوکاله بیان وتقریر وختم کلام
ایلدکده متولیٔ مرقوم حسن بشه دخی وکیل مزبور الحاج احمد افندینك جمیع کلمات مشروحه-
سنده وجاهاً وشفاهاً تحقیق وتصدیق ایتدکده نصو کره وکیل مرقوم الحاج احمد افندی عنان کلام
سمت رجوعه عاطف وصوب استرداده صارف اولوب اکرچه امام ابو حنیفه نعمان بن ثابت

رحمة الله عليه قتنده عقارك وقفيتى صحيحه لكن لزوميله اتصافدن عاريه‌در بناء عليه منزل ودكان و
بيكهٔ مرقومه‌يى مؤكللرم مزبورانك كماكان ملكيتلرينه ارجاع ومتولى مزبورك كف يدينه تنبيه
اولنمسى بالوكاله مطلوبمدر ديدكده متولى مرقوم حسن بشه جوابه تصدى ايدوب امام ثانى ابو
يوسف حضرتلرينك قتنده وقف مجرد وقفت ديمكله لازم ومعتبردر ديو ملكيته ارجاعدن امتناع
وفصل وحسمه طالبان اوكلرنده حاكم شرع خطير سهل الله عليه كل امر يسير طرفين دليللرين
تأمل ومناع للخير اولمقدن حذر ايدوب فصار باتفاق علمائنا وقفاً صحيحاً شرعياً وحبسا صريحاً
مرعياً على النهج المشروح «فمن بدله بعد ما سمعه فانما اثمه على الذين يبدلونه ان الله سميع عليم» و
اجر الواقف على الله الجواد الكريم جرى ذلك وحرر فى غرة محرم الحرام لسنة ستة وثلثين ومأتين
والف.

شهـــــــــــود الحال

سوو اشچى صالح بشه، بقال مراد بشه بن سليان، مصطفى بسه بغاچيك، قتمچه عبدى
بشه بن ابراهيم، چنار اوغلى عبدى بشه، رستم اوغلى محمد بشه، چاپقون اوغلى فيض الله
بشه، بقال منلا لطف الله، محمد اغا مانجو بن محرم.

„Hvala onome Bogu, koji je učinio te je milostinja spas od pakla a uzrok ulaska u raj, u oni raj, kroz koji teku vrela; neka je selati selam našemu gospodaru odabraniku Muhamedu, njegovoj kućnoj čeljadi i dobrim drugovima.

„Uzrok je pisanju ove oporuke slijedeći:

„Mustafa baše, sina Ahmedova i Ibrahim baše, sina Osmanova, stanovnika sela Ribice, kazaje fočanske potvrgjeni po šerijatu zastupnik, Hadži Ahmed ef., sin Abdulahov, stanovnik Hadže zade Hadži Ahmed mahale (Hrvatin) u Sarajevu, dolazi radi upisivanja i dokaza, i radi utvrgjenja po šerijatu povratka pred šerijatski sud, kome treba čast odavati, i očituje slijedeće:

Bajro Hasan baša, sin Hasanov, stanovnik Sagr Hadži Ali mahale (Hrid), kojega su gore pomenuti Mustafa i Ibrahim postavili mutevelijom dolje navedenog vakufa, progovori pred njima:

„Moji opunomoćitelji Mustafa i Ibrahim naredili su mi, da njihovu kuću, koja im je pripala u našljedstvo iza Hadži Mehmeda Tomrukčije, dolje opisanu u Sagr Hadži Ali mahali, koja graniči s jednu stranu Abdulah bašinom kućom, s drugu baščom mojih opunomoćitelja, a s dvije strane općim putem, te u istom gradu u Pazarbulskoj čaršiji jedan dućan, kome je zemljište Gazi Mehmed begova vakufa, a graniči s jednu stranu Hadži Mujaginim dućanom, s drugu Fejzullah begovim dućanom, s treću stranu Mula Ibrahimovim dućanom, a s četvrtu stranu općim putem i pred njim jedno kreve, da s dozvolom mutevelinom izvadim iz njihova imanja i samo za ljubav velikog Boga pravim šerijatskim običnim vakufom uvakufljujem sa slijedećim uvjetima: Kogod bude imam u džamiji Sagr Hadži Alinoj mahali, da u pomenutoj kući besplatno stanuje, a pomenuti dućan s krevetom sa znanjem mutevelije neka se izdaje svake godine pravednom čovjeku pod kiriju i od čistog prihoda toga da se na prvom mjestu plati dućanska i krevetska godišnja mukata dotičnom vakufu, a iza toga, kogod bude mutevelija ovog vakufa, neka sebi uzima po pet groša godišnje plaće, a ostatak kirije nek pridržaje kod sebe u slučaju, da bi bilo potrebito popraviti džamiju, kuću,

dućan i krevet. I još stavljam uvjet, dok je živ ovi Hasan baša, da on bude pomenutog vakufa mutevelija, a nakon njegove smrti neka šerijatski sudac u sporazumu s mahalskim stanovnicima imenuje mutevelijom pravednog čovjeka, te i ovi neka ima toliku plaću pobirati.

„Gori navedeni zastupnik Hadži Ahmed ef. ovo izgovorivši, rečeni mutevelija Hasan Baša potvrdi lično njegov govor. Zatim rečeni zastupnik preokrenu govor na povratak i reče: i ako je kod imami Azama Numana, sina Sabitova — neka mu je božija milost — uvakufljenje nekretnina istinito, nije ono potvrgjeno, te na osnovu toga tražim, da se rečena kuća, dućan i kreve povrati mojim opunomoćiteljima u njihovo imanje i da se naredi rečenom muteveliji, da od tog potegne ruke. Ovo izgovorivši, prisutni gori rečeni mutevelija Hasan baša stavi ove riječi kao odgovor: „Kod drugoga imama, Ebu Jusufa, postaje vakuf vakufom, čim zavjetnik izgovori „vakuf učinih“, te na osnovu toga ne mogu dopustiti, da se povrati.“ Na to šerijatski sudac, komu neka Bog svaki teški posao olakša, promislivši, što je korisnije te da nebi bio zabranjivač dobra, osudi muteveliji i postade to zavjetovanje pravim šerijatskim vječitim vakufom, kao što je gori opširno navedeno te se ovo ne smije nikad ni prodati, ni upropastiti. Ko bi ovo oprovrgo, neka Bog njegovo ime na strašnom sudu oprovrgne, jer Bog sve zna i čuje, a zavjetniku Bog milostivi neka plati. Ovo se dogodi i napisa početkom Muharema 1236. (= 1820. g.).

„Svjedoci ovoga: Salih baša Sivo aščija, Murad baša sin Sulejmanov bakal, Mustafa baša Begačić, Abdi baša Kamenica sin Ibrahimov, Abdi baša Čanaroglija, Mehmed baša Rustemović, Fejzullah baša Čapkunoglu, Mula Lutfulah bakal i Mehmed aga Mandžo, sin Muharemov.

Iza toga, god. 1249. (= 1833.), nalazi se u šerijatskom sidžilu u kjutubhani, broj 74., kako je neka Nefisa, kći Mehmedova, stanovnica Gazi Mehmed begove mahale u Sarajevu, svoju šestinu velike bašće „Čaparaševa“ zvane, u Sagr Hadži Alinoj mahali za osvjetljavanje ove džamije uvakufila. Iz gori navedenog šerijatskog sidžila broj 74 donosimo ovdje u prijevodu doslovice taj hudžet (osudu):

مدينهٔ سراى بوسنه‌ده محمد بك محله‌سى ساكنه‌لرندن ايكن بوندن اقدم وفات ايدن
صاحبة الخيرات والحسنات طالبة الصدقات والمبرات نفيسه بنت محمد نام خاتونك وصى مختارى اولان
محلهٔ مزبوره سكاننده‌ن موحيك منلا صالح بن مصطفى نام كمسنه مجلس شرع منيرده بالوصايه اقرار
تام وتقرير كلام ايدوب متوفاى مرسومه نفيسه خاتون حال حياتنده وكمال عقل وصحتنده جميع
تصرفات شرعيه‌سى جائزه وتبرعات مرعيه‌سى نافذه اولديغى حالده وفاتندن ايكى اى مقدم مدينهٔ
مزبوره‌ده صاغر الحاج على محله‌سنده كائن لدى الاهالى والجيران معلومة الحدود والقطع چاپاراش
بغچه‌سى ديمكله عريف برقطعه كبير بغچه‌ده مالكه ومتصرفه اولديغم سدسى حصه شايعه‌م بامر الله
تعالى فوت اولديغمده ثلث مالمدن افراز اولنوب حسبة لله الصمد وقف صحيح مؤبد وحبس صريح
مخلد ايله وقف وحبس اولندقدنصوكره شو وجهله شرط ايلدمكه حصهٔ بغچهٔ مذكوره سائر اوقاف
بغچه‌لرى مثللو نظارت ومعرفتمله بهر سنه اجارهٔ مثليله طالبينه ايجار وحاصل اولان غله‌دن برر
مقوى اشترا ومارالذكر صاغر الحاج على محله‌سنده واقع مسجد شريفه وضع وايقاد اولنوب
غله‌دن فضله هر نه قالورسه خدمت نظارت وتوليت اولمق اوزره حياتده اولدقچه بالكه شرط وتعيين

ایدوب اشبو وجه اوزره وصیت مذكوره‌سنی تنفیذه بنی وصی مختار نصب واختیار ایدوب بنده خی
وصیت مذكوره‌یی قبول ایتدیكمدنصوكره مرسومة نفیسه خاتون مصرة على وصیتها فوت اولدقده
ثلث مالنی جمیع وصایاسنه مساعد اولمغله وصایت محكیه‌م جسبیله متوفاة مزبوره نفیسه‌نك ثلثی
مالندن حصهٔ بغچهٔ مذكوره‌یی بعدالافراز تعیین وتصریح ایلدیكی شروط مزبوره وقیود مرقومه
ایله عمل اولنمق اوزره وقف مؤید وحبس مخلد ایله وقف وحبس ایلدم حالا خصوص مزبوره
واقف اولان بیغرض مسلمیندن استخبار اولنوب حصهٔ بغچهٔ موقوفهٔ مرقومه‌یی وقفیت اوزره
بالتولیه تصرف وایجارمده اولوب شروط مذكوره وقیود مرقومه ایله عمل اولنمق اوزره طرف
شرعی مطهردن وثیقهٔ تحریر وتسجیل ویدیمه دفع واعطا اولنمق مطلوبمدر دیدكده متوفاة مرسومه
نفیسه خاتونك حصراً وارثی اولان متوفا كسری زاده عبدالله افندینك صلبی كبیر اوغلی منلی محمد
ایله دامادلری منلا محمد بن الحاج عمر قوندو ومنلا مصطفى بن منلا درویش عمر زعفرانی ومنلا
محمد بن منلا صالح حاجی بك اوغلی نام كمسنه لر لاجل الاخبار مجلس شرعه حاضرون اولوب استخبار
اولندقلرنده فی الحقیقه قضیه وصی مختار مرقوم منلا صالحك تفصیل وبیان وشرح وعیان ایلدیكی
وجه اوزره متوفاة مرسومه نفیسه بنت محمد نام خاتون حال حیاتنده حصهٔ بغچهٔ مذكوره‌یی جهت
مذكوره ایله وصیت ومزبور منلا صالحی وصی مختار نصب واختیار ایتدیكنی مورثمز متوفای ثانی
مرقوم عبدالله افندی بلورانه اقرار واعتراف ایتمشدر دیو هر بری على طریق الشهاده خبر
ویردكلرنده موجبنجه حصهٔ بغچهٔ مذكوره على قول من یراه لازماً من الائمة المجتهدین وجه محرر
اوزره وقف اولوب شروط وقیود مزبوره ایله عمل اولنمق اوزره اشبو وثیقه انیفه كتب وترقیم
وید مرقومه دفع تسلیم اولندی جرى ذلك وحرر فی سلخ شعبان المعظم لسنة تسع واربعین ومائتین
والف.

شهود الحال

قاپقجی منلا محمد بن صالح عن م ایلیجك، بقال برجقه‌لی احمد بن سلیمان، قوچ احمد سنجقدار
ابن احمد، قهوه‌جی محمد بن صالح اختیار، مصطفى بن سلیمان عن م خوبیار اغا، منلا ابراهیم
بن منلا محمد بایرو، براوو مصطفى بن ابراهیم، موییاجی صالح بن على باكو.

„Preminule već dobre gospogje i tražiteljice Nefise hanume, kćeri Mehmedove, koja je stanovala u Gazi Mehmed begovoj mahali u Sarajevu, nadzornik Mula Salih Muhić, sin Mustafin iz iste mahale, dolazi pred svjetli šerijatski sud kao odaslanik u stvari upisivanja u vakuf slijedećega te kaže: Gori rečena umrla Nefise hanuma u svome zdravlju i pri čistoj svijesti, kad je mogla svim svojim imetkom upravljati, a prije smrti na dva mjeseca, odredila je, da se šestina u njenoj velikoj takozvanoj Čaparaševoj bašči u Sagr Hadži Alinoj mahali u Sarajevu sa granicama poznatim megju komšijama, kada ona s božijom zapovijesti umre, iz cijelog imetka odvoji trećina te za božiji hatar pravim vječitim vakufom uvakufi sa slijedećim uvjetima: Da se ima iznajmiti rečeni dio pomenute bašče s mojim znanjem kao i ostale vakufske bašče, a od prihoda iste da se kupi jedna mukava Sagr Hadži Alinoj džamiji, a ostatak, koliko god ostane prihoda, da ostane meni kao plaća za nadzorništvo

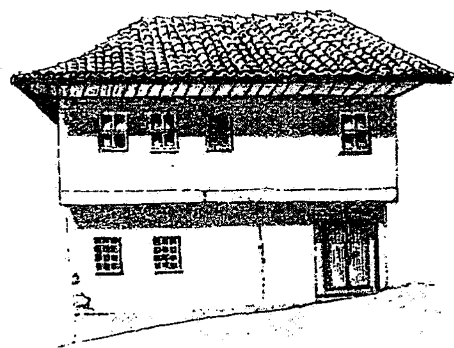
toga vakufa i dok sam živ da ja imadem nadzirati. Na taj način pomenuta me je izabrala i staraocem za čin odredila i ja se toga primio te gori navedena Nefise hanuma, ne porekavši ovaj zavjet umrije, a ja, u sporazumu sa šerijatskim sudom, popisah svu njezinu ostavštinu te pošto može priteći taj dio u pomenutoj bašči preko ostalih potreba, po gori navedenim uslovima, ja kao staraoc za čin, uvakufljujem ga za uvijek. Tako izgovorivši i posvjedočivši sa nepristranim muslimanima svoje navode, zatražih od strane čistog šerijata, da se presudi, u sidžil upiše i presuda o tome u ruke dade. Na ovo pozva kadija miraščije gore spomenute umrle Nefise hanume i to: Mula Mehmeda Hadži Begovića, Mula Salihova sina, te ih upitavši za navode gori spomenutog staraoca za čin, Mula Saliha, da li je tako, i da li oni na to pristaju, očitovaše oni jednoglasno, da oni znadu, da je njezin miraščija Abdulah ef. Česrija to kazivao, zato oni svak napose izjaviše, da na to pristaju. Na što kadija, uvidivši za pravo na šerijatskim osnovama, koje su istihradž učinili stari imami, osudivši, da se po gori označenim uvjetima ima ravnati, napisa i izdade mu u ruke ovu odluku.

„To se napisa zadnjeg dana u velikom mjesecu šabanu 1249. (= 1833.).

Svjedoci ovoga: Mula Mehmed Kajikčija sin Salihov iz mahale Iplidžik Sinan (Sirokac u gradu), Ahmed Brčkalija, sin Sulejmanov bakal, Ahmed Sandžakdar, sin Ahmedov kovač, Mehmed Kahvedžija Ihtijar, sin Salihov, Mustafa, sin Sulejmanov iz Hubijar agine mahale (Medrese), Mula Ibrahim Bajro, sin Mula Mehmedov, Mustafa Bravo, sin Ibrahimov i Salih Bećo mutapčija, sin Alin.

Godine 1275. (= 1858 g.) zavjetovao je Hadži Salih, sin Hasanov, otac sadašnjega muvekita u Carevoj džamiji, Ali efendije Faginovića, ovoj istoj džamiji 1400 groša u gotovu novcu i jedan bakreni kazan te je ove legate uvakufio.

Zatim je godine 1319. (= 1901.) umrli Hadži Mustafa Hasećija sin Hadži Mehmedov, stanovnik Jakub pašine mahale u Sarajevu (Maguda mahala) naredio, da se treći dio od njegovog cjelokupnog imetka na dobrotvorne svrhe upotrebi te je od tog zavjeta njegovog imanja podignut novi mekteb kraj gori rečene džamije, pošto je stari od duže vremena bio uništen i za mjesto mu se nije znalo.

Slika 33. Mekteb u dvorištu Sagr Hadži Alijine džamije.

Ovaj se mekteb i sada nalazi u dobrom stanju i u njemu se uči. *(Slika 33.)*

U blizini ove džamije nalazi se mekteb a na nj' se odnosi ovaj berat:

محلهٔ مزبوره‌ده مکتب صبیانك برات شریف عالیشانك صورتی بودر.

مدینهٔ سرای بوسنه‌ده واقع اصحاب حیاتدن مرحوم ومغفورله زانو الحاج مصطفی نام صاحب الخیرك صاغر الحاج علی محله سنده بنا ایلدیکی مکتب شریفنده وقف وشرط وتعیین اولنان محلهٔ مزبوره‌ده واقع بغچه‌نك غله‌سیله سنوی یوز پاره وظیفه ایله معلم صبیان اولان عبدالله خلیفه علیل واختیار اولوب کندی حسن رضاسیله جهت مذکوره‌سنی صلبی اوغلی اوباب استحقاقدن شبو رافع توقیع رفع الشان حاقنی احمد خلیفه هر وجهله لایق ومحل ومستحق اولمغین باباسی

فارغ مرقومك قصر يدندن كندويه توجيه اولوب برات شريف عاليشانم ويرلمك رجاسنه اقضى
قضاة المسلمين مولانا قاضيسى اسماعيل افندى زيد فضائله عرض ايتمكين موجبنجه مزبوره صدقه
ايدوب اشبو برات همايون عنايت مقرونى ويردم وبيوردمكه بعداليوم واروب مزبور احمد خليفه
ذكر اولنان مكتب شريفده باباسى فارغ مرقومك يرينه معلم صبيان اولوب خدمت لازمه سنى
بيقصور مرعى ومؤدى قلدقدتصوكره سنوى يوز پاره وظيفه سيله متصرف اولوب واقفك روحى و
دوام عمر ودولتم ايچون دعايه مداومت كوستره شويله بيلوب علامت شريفمه اعتماد قيله لر تحريراً
فى اوائل شهر جمادى الاول لسنة ست وثمانين ومائة والف .

استانبول

„Hair sahibija[1]), Hadži Mustafa Zeno zvani, sagradio je jedan mekteb uz džamiju Sagr Hadži Alinu u Sarajevu i zavjetovao jednu bašču u istoj mahali te s prihodom bašče i još sa stotinu para imenovao mualimom istoga mekteba Abdullaha Halifu, koji je sad sasvim ostario i iznemogao te je dragovoljno tu službu svome punoljetnom sinu Ahmed Halifi, koji je za to sposoban i posjeduje sada ovi moj previšnji berat — ustupio, te je uslijed toga sarajevski kadija Ismajil efendija molio, da se Ahmed Halifa na to mjesto imenuje i da se o tome besplatni carski berat izdade: s toga se na to smilovah i potvrdih Ahmed Halifu za mualima ovog mekteba, naregjujući mu da od danas na mjesto oca ide u mekteb i dužnost mualima savjesno vrši i za zavjetnikovu dušu i za moj život i carstvo da se Bogu moli.

„Napisa se početkom Džemazulevela 1186. (= 1772.). Istanbol“

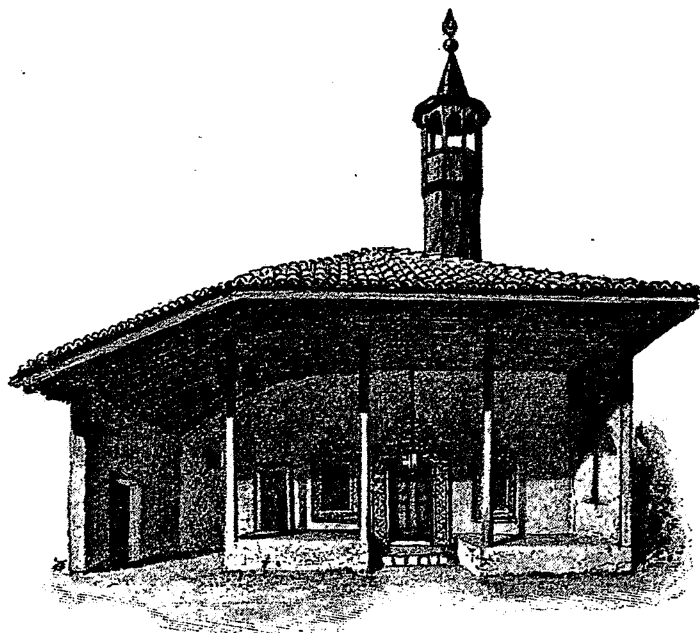
XIX. Hadži Timurhanov mesdžid u Čeljigovićima.

Hadži Timurhan, sin Alin, bio je stanovnik Čoban Hasan vojvode mahale u Sarajevu. On je imao jednoga sina po imenu Memi Šaha, koji je bio vrlo bogat.

Ovaj Memi Šah ode na Ćabu god. 972. (= 1564.) i obavivši tu svetu dužnost, vrati se u Džidu, gdje u Imaretu Evrenos begovu g. 973. (= 1565.) umre, a njegov veliki imetak naslijedi otac mu Hadži Timurhan i njime god. 974. (= 1566.) podigne ovaj mesdžid a za potrebe njegove zavjetova nekoliko hiljada akči. *(Slika 34.)* I ovaj je mesdžid prigodom velikog požara god. 1109. (= 1697.) do temelja izgorio, što posvjedočuju iskazi mahalskih stanovnika i Ćose Halil paše; s toga su stanovnici ove mahale molili državu, da na praznom garištu mesdžida Hadži Timurhanova u mahali Čeljigovićima podigne novu bogomolju, koja je požarom stradala te su njeni poslužitelji ostali bez plaće i da se imamu Mustafi odredi dnevna plaća po šest akči, a mujezinu Mehmedu po pet akči.

Poslije toga, god. 1196. (= 1781.), podigao je na ovom istom zemljištu Subašić Hadži Mehmed, sin Hadži Ahmedov, stanovnik Kućuk Kjatib mahale (na Mlinima) posve nov mesdžid i uz njega jednu dječačku školu, što nam posvjedočuje niže priopćena oporuka, zabilježena u 22. sidžilu kutubhane Careve džamije. Ovaj isti zakladnik odredio je drugom oporukom, koju takogjer donosimo, da se od prihoda njegove zaklade mjeseca redžeba, šabana i ramazana svake godine dijeli hljeb muslimanskim gjacima, koji u njegovoj zakladnoj školi uče nauku.

[1]) Gospodar dobročinstva, dobrotvor.

Slika 34. Hadži Timurhanov mesdžid u Čeljigovićima.

Poslije toga je neki Hadži Mehmed, sin Fazlulahov, Bičakčić prezimenom, stanovnik Bakir baba mahale (Terezija ulica), zavjetovao svoje tri sobe u ulici Halačima, koje se pod kiriju izdaju i stavio u oporuci, koju niže donosimo uvjet, da se prihod kirija od ovih soba upotrebljuje na popravak česme kraj mesdžida Hadži Timurhanova, česme u Alifakovcu ulici i česme kraj Kozje ćuprije.

Ova oporuka zabilježena je u 81. sidžilu.

الحمد لله الملك الستار الحليم الغفار الذی جعل الصدقة الجارية سبباً للنجاة من النار ووسيلة الی
دخول الجنة التی تجری من تحتها الانهار ثم الصلوة التامات والتسليمات الزاكيات علی افضل المخلوقات و
اشرف الموجودات محمد المصطفی المختار وعلی آله وصحبه الاخيار حمد او تاج تاوك سخن است صدر هر
نامهٔ بو وكخن است فلهذا برصحيفهٔ لطيفه خيراحتوا اولا حمد خدا ايله ابتدا وثانيا درود متعاقب
الورود اوله صاحب الحوض المورود والمقام المحمود اول مظهر قول پاك لولاك . . . . اول مطهر
سرماعر فناك روضهٔ منوره شرفنا كلرينه هزاران درود وهزاران سلام ذمابر روان رسول انام پس
انكه ثناها باصحاب اوبا آل وباولاد واحباب او بعد حمد خدا و نعت رسول اوله حاطر ثنان اهل
قبول بتوفيق الله الملك الهادی بوصحيفهٔ خير املا وانشاسنه باعث وبادی بودركه مدينهٔ سرای بوسنه
حفظها الله عن الافات والمحنه ده كوجك كاتب محله سی سكانندن صوبانی زاده الحاج محمد بن الحاج
حمد اسكنه الله تعالی جنته دار الخلد والقرار نص قاطع »ما عندكم ينفذ وما عند الله باق« مناى شريفنه
متفطن وبرهان ساطع يوم لا ينفع مال وبنون الا من اتی الله بقلب سليم مضمون بديع البيانته متيقن
ومستضح اولوب اذا مات ابن آدم ينقطع عمله الا عن ثلث علم ينتفع به وولد صالح يدعوله وصدقة جاريه
حديث شريف نبی يه واقف والمرء يستظل بظل صدقة جواهر الفاظ حضرت سيد الابراره عارف اولمغين
تحصيل مذكان قدسيه وتكميل معارف انسيه بابنده صرف مقدور وسعی مشكور قيلوب احسن كما
احسن الله اليك من جاء بالحسنة فله عشر امثالها نظم بلاغت نظاملريله درون الهام مشحونلرين
تشزيق ايدوب الصدقة فديه للمعاصی يوم يوخذ بالنواصی مضمون منيفنه اطلاع ومال اطيب ايله

دنیا و آخرتده انتفاع مراد ایدوب جناب موفق الامال جانبندن بنا واحیاسنه موفق اولدقلری مدینهٔ مزبورهده حاجی تیمورخان محله‌سنده واقع مسجد شریف ومقام لطیف واتصالنده اولان مکتب منیف سنین کثیره‌دن وزمان وفیره‌دن برو بالکلیه خراب وفنا پذیر ایکن مجدداً بنا وکما هو اخری اتمام واحیا ایلدکدنصوکره مومی الیه الحاج محمد مجلس شرع شریف نبویده ومحفل قضاء منیف مصطفویده وقف آتی البیان متولی نصب وتعیین ایلدیکی اشبو رافع الکتاب معتق الحاج مصطفی بن عبدالله نام کمسنه محضرنده تقریر کلام ایدوب بلطفه سبحانه وتعالی بنا واحیاسنه موفق اولدیغم مسجد مذکور ایله مکتب مرقومک لوازم ومصالحلرینه وخدمه‌لری وظیفه‌لرینه اطیب مالمدن واحسن منالمدن عبه‌جیان سوقنده برباب دکان مع مخزن ودکان مذکور اوکنده دیکر برباب دکان صغیر وقارشوسنده برپیکه عرصه‌لری چغلی زاده دینکله شهیر رستم پاشا وقفی وبنالری ملك وبچاقچیلر سوقنده برباب دکان عرصه‌سی کمال بك وقفی وبناسی ملك وبزیستان چشمه‌لرینه قارشو بربرینه متصل ایکی باب دکان واوکلرنده کذلك عرصه‌لری محمد بك وقفندن وبنالری ملك اولمغین یدمده الان اوقاف مذکوره متولیلرك اذن تذکره‌لری موجبنجه مأذون بالوقف اولدیغمه بناء ذکر اولنان بش باب دکاکین ایله مخزن واوچ پیکه‌یی خالصاً لله وابتغاء لمرضات الله وقف صحیح مؤید وحبس صریح مخلد ایله وقف وحبس ایلدم وشویله شرط ایلدمکه دکاکین مذکورون پیکه‌لری اجاره‌لرندن مسجد مزبورده امام نصیب ایلدیکم حافظ علی افندی یومی برر پاره‌دن سنوی طقوز غروش امامت وظیفه‌یه متصرف اوله وبعده مسجد مذکورده هرکیم امام اولور ایسه وظیفهٔ مرقومه‌یه متصرف اوله ومسجد مذکورده هرکیم مؤذن اولور ایسه کذلك یومی برر پاره‌دن سنوی طقوز غروش وظیفه‌یه متصرف اوله و مسجد مرقوم مناره‌سنده لیالی مبارکه ولیالیٔ رمضان شریفده اشعالی قنادیل ایچون هر سنه بشر غروش روغن زیت آلوب ایقاد اولنه وهرکیم قنادیل مذکوره ایقاد ایدر ایسه سنوی برغروش وظیفه‌یه متصرف اوله ودخی مسجد مذکورده هر سنه ایکیشر مقوی ایقاد ایچون شمع روغن یدیشر غروش متولی معرفتیله صرف اولنه وهر سنه ماه ربیع الاولك اون ایکنجی کیجه‌سنده معروف اولان مولد شریف نبی علیه السلام درون مسجدده قرائت اولنوب متولی معرفتیله سنه‌ده اونر غروش قرائت مولد لوازمی ایچون صرف اولنه وبنا ایلدیکم مکتب منیف مذکوره معلم صبیان نصب ایلدیکم مومی الیه امام حافظ علی افندی سنوی اون بش غروش معلم صبیان وظیفه‌سنه متصرف اوله وایام رمضان شریفده هرکون اوتوز پاره نان عزیز اشترا اولنوب معلم ومتولی معرفتیله مکتبده تعلیم قرآن ایدن صبیانلره ومستحق کوردکلری سائر فقرالك اوشاقلرینه تصدق اولنه وجامع عتیق محله‌سنده ابوالفتح سلطان محمد خان علیه الرحمة والغفران جامع شریفه‌سی قارشوسنده واقع مکتب عتیقده هرکیم معلم صبیان اولور ایسه سنوی اون بش غروش وظیفه‌یه متصرف اوله وسراج علی محله‌سنده اولان مکتب شریفده کذلك هرکیم معلم صبیان اولور ایسه اولدخی سنوی اون بش غروش وظیفه‌یه متصرف ومتولی مومی الیه الحاج مصطفی سنوی طقوز غروش ایله تولیت والتی غروش کتابت مجموعی سنوی اون بش غروش وظیفه ایله جهتین مذکورتینه مشروطیت اوزره متصرف اوله بعده اولاد واولاد واولادینك ارشدی تولیت

جهتلرینه متصرف اوله‌لر وبعدالانقراض امانت ایله معروف واستقامت ایله موصوف اولان کمسنه حاکم الوقت معرفتیله متولی وکاتب نصب اولنه ودخی شویله شرط ایلدیکه وقف مذکورده ذکر اولنان اوچ مکتبك صبیانلری حسبی ناظر اوله‌لر وظائف مذکوره ومصارف مرقومه دن صوکره ازدیاد ایراد وقف دکاکین مذکوره‌نك مقاطعهٔ قدیمه‌لری ادا ایدیلوب دخی ازدیاد نه‌قدار قالور ایسه مسجد مذکور ایله مکتب ودکاکین وبیکه‌لرین تعمیر وترمیملر ایچون متولیٔ وقف حفظ ایدوب محتاج تعمیر اولدقده ازدیاد مرقومه‌یی تعمیر وترمیمه صرف ایلیه ومعاذالله تعالی ایراد وقفه نقصان ترتب و یاضعف طاری ویاخود کثرت تعمیره محتاج اولوب ایرادك ازدیادی تعمیره وفا اتمز ایسه مرتزقهٔ وقف وظیفه‌لرینی رقیه اوزره الالر دیو شروط وقیودینی وجه مشروح اوزره بیان وتقریر ایدوب ختم کلام واستیفاء مرام ایلدکده متولیٔ مومی الیه دخی واقف مزبوری جمیع کلماتنده وجاهاً تصدیق وشفاهاً تحقیق ایلدیکدنصوکره واقف مومی الیه الحاج محمد عنان کلامنی سمت رجوعه عاطف وزمام مرامی صوب استرداده صارف اولوب پیشوای کل و رهنمای سبیل سلطان سریر اجتهاد صاحب الهدایة والارشاد امام اقدم واعظم وهمام افخم واکرم رفیع الشان حضرت ابوحنیفه امام نعمان کوفی عامله الله تعالی بکرمه الجلی والخفی حضرتلرینك رأی خطیر ومذهب منیری اوزره عقارات مذکوره‌نك وقفیتی اکرچه صحیحه‌در لکن منزلهٔ عاریتده اولمغله لزومی اتصافدن عاریه اولمغین واقف ایچون وقفندن رجوع امر معتبر ومشروعدر بناء علی ذلك ذکر اولنان بش باب دکان ومخزن وبیکه‌لری کماکان ملکمه ادخال اولنمق مطلوبمدر دیدکده متولیٔ مومی الیه الحاج مصطفی رشید مقابله‌سنده برکلام سدید تدارك ایدوب اکرچه حقیقت حال منوال مشروح اوزره اولدیغی محل اشکال اولمیوب لکن امام فاضل ربانی وحبر کامل صمدانی الشهیر بالامام الثانی امام ابی یوسف خفظه الله تعالی عن موجبات اللهف والتأسف حضرتلرینك رأی منیری وقول منیفی اوزره واقف مجرد وقفت دیمکله لزومی مقید وواقف ایچون وقفندن رجوع واسترداد امر بعیددر دیو رد تسلیمدن امتناع وخصومت ونزاع ایدوب وقف مزبورك صحت ولزومنه حکم اولنمق بالتولیه‌تمطلوبمدر دیدکده حاکم شریعت نصاب وحامم فضیلت انتساب طوبی له وحسن مآب افندی حضرتلری دخی جانب وقفه دیدهٔ عنایتلری ایله نظر ومناع للخیر اولمقدن حذر ایدوب تمهید وقف اولی وتشیید صانی خیری احری کوروب ائمه بینلرنده اولان خلافه عالماً علی رأی من یراه لازماً وقف مذکورك صحت ولزومنه وخصوص و عمومنه حکم صحیح شرعی وقضاء صریح مرعی ایدوب فصار وقفاً صحیحاً شرعاً وحبساً صریحاً مرعیاً »فمن بدله بعد ما سمعه فانما اثمه علی الذین یبدلونه ان الله سمیع علیم« واجرالواقف علی الله الجوادالکریم جری ذلك وحرر فی الیوم الحادی والعشرین من شهر ذی القعدة الشریفة لسنة ست وتسعین ومأتة والف من هجرة من له غایة العز والمجد والکرم والشرف .

شهود الحال

منلا محمد زلجی زاده، منلا صالح زلجی زاده، علی زاعیم مظفری، منلا ابراهیم مظفری

شيشو منلا مصطفى مظفرى، منلا محمد ابن ابراهيم افندى المزبور، مظفرى زاده ابراهيم افندى،
منلا محرم زلجى زاده، منلا صالح عبولهزاده، حافظ كتب محمود، مجلد الحاج صالح،
خلواجى منلا احمد، عبدالله ابن الحاج احمد، حسين بشه دباغ.

Sadržaj H. Mehmeda Subašića vakfije.

„Bogu hvala, koji svjetske grijehe pokriva i oprašta, onomu Bogu, koji je učinio te su vrela milosti uzrokom spasenju od pakla i uzrokom ulazu u raj, u onaj raj, kroz koji vrela teku. Dalje neka je potpuni selat i čisti selam najodabranijemu stvorenom čovjeku, a to je vrlo odabrani Muhamed i njegovoj kućnoj čeljadi i dobrim drugovima. Bogu prinosimo pri svakom početku rada kao i svršetku rada veliku hvalu!

Hadži Mehmed Subašić, sin Hadži Ahmedov, stanovnik Kučuk Kjatib mahale (Mlini), koga neka Bog obdari vječnim rajem, shvativ bistro božju zapovijed u kuranu koja glasi:

„Što prigotovite od dobara sebi u napredak, naći ćete kod Boga onoga dana, kada neće pomoći ni blago ni djeca, već ono, što se ostavlja s čistim srcem na amanet kod Boga.“ Nadalje pejgamber kaže: „Kad čovjek umre, prestaju mu svi poslovi, osim troje, a to su korisno znanje, pobožan našljednik i neprestana darovana milostinja;“ a druga pejgamberova zapovjed veli: „Čovjek će na strašnom sudu hladovati u hladu svojih dobročinstava!“

„Pomenuti zakladnik, shvativ dobro ove rečenice, očitovao je u prisustvu Hadže Mustafe, sina Abdullahova, koga je on za svoju zakladu imenovao mutevelijom i zbog koga se ovi dokumenat piše, pred ovim svjetlim šerijatskim sudom, kako je on providnošću božjom obnovio mesdžid u Timurhan mahali a uz njega podigao školu, koji su od neko vrijeme bili u ruševnom stanju, te je za izdržavanje ovih humanih zgrada i plaćanje njihovih poslužitelja kao od uprave vakufske ovlašćeni posjednik zavjetovao jedan dućan sa magazom u Abadžiluk ulici i kraj ovoga jedan drugi mali dućan i prema ovima jedno zemljište krevetno, koje su nekretnine vezane za vakuf Čegale zade Rustem pašin; osim ovih u Bičakčijskoj ulici jedno dućansko zemljište, vezano za Kemal begov vakuf i prema Bezistanskim česmama dva dućana, jedan uz drugi vezana, i do njih zemljišta, koja spadaju Mehmed begovu vakufu; u svemu dakle zavjetovao je i uzakladio pet dućana, jednu magazu i tri dućana i odvojivši ove nekretnine od svog ostalog nepokretnog imetka ustupio ih je kao zakladu pomenutom muteveliji uz niže slijedeće uvjete: da se od kirija ovih zgrada plaća Hafiz Ali efendiji, imamu pomenutog mesdžida. po jedna para dnevne plaće, što godišnje iznaša devet groša, a poslije njega ko drugi bude imam, da mu se ista svota u ime godišnje plaće izdaje, a mujezinu u ovom mesdžidu, ko god bude, da mu se daje jedna para dnevno, t. j. devet groša godišnje plaće i da se za palenje kandilja u ovom mesdžidu na munari mubareć večeri i po noći na svjetli ramazan kupi svake godine po pet groša zejtina a pripaljivaču kandilja da se dade svake godine po jedan groš nagrade; nadalje, da se u pomenutom mesdžidu svake godine pale po dvije mukave i da se po sedam groša u tu svrhu potroši i da se svake godine u oči dana 12. rebijulevela u istoj bogomolji, kao na dan rogjenja božjeg poslanika i pejgambera, uči mevlud i da pomenuti mutevelija svake godine plati deset groša nagrade onome, koji bude taj mevlud čitao. Osim toga naregjujem, da se u pomenutoj školi, koju sam ja podigao, izdaje imamu Hafiz Ali ef., koga sam ja za učitelja odredio po petnaest groša godišnje plaće i da se uz svjetli ramazan svaki dan po trideset para hljeba kupi i ovaj hljeb da mutevelija sa učiteljem razdijeli djeci, koja uče kurân

i koja to inače zaslužuju, pa ma bili i sirotni momci; da se učitelju stare dječačke škole prema džamiji cara sultan Mehmed hana Fatiha daje po petnaest groša mjesečne plaće a tako isto i učitelju, koji bude predavao nauku u školi Sarač Alinoj mahali da se po petnaest groša plaće izdaje. Pomenutom muteveliji za njegovu dužnost odregjujem devet groša godišnje plaće za muteveliluk i šest groša za pisarstvo, u svemu dakle petnaest groša godišnje plaće, i ove dužnosti da prelaze s koljena na koljeno na njegove punoljetne potomke, a u slučaju, da ovih smrću nestane, da na njihovo mjesto tadašnji šerijatski sudac izabere sposobnu i podesnu ličnost za muteveliju i pisara gore spomenutih mojih zaklada sa istim pravima i plaćom, da budu nadzornici gori navedenih mojih zakladnih triju škola. Dalje stavljam uslov, da se od viška prihoda po izdatku ovdje označenih troškova isplaćuje stara mukata na dućane i ostala uvakufljena nepokretna dobra, a ako štogod preko toga preteče, da se višak utroši na opravak i popravak pomenutog mesdžida i dućana, a — ne daj Bože — ako ne bi zakladni prihodi mogli odregjene troškove za popravke podmirivati, da se u tom slučaju plaće ukinu, dok se zgrade ne poprave.

„I zakladnik dovršivši gore navedena svojevoljna zakladna očitovanja, prisutni mutevelija sve to lično potvrdi i usmeno priznade, ali poslije toga istače se pomenuti zakladnik Hadži Mehmed i svoj govor preokrenu na drugu, protivnu stranu i reče: da se po uzakonjenim propisima velikih božjih milosnika i imama Ebu Hanifa Numana Kjufije mogu razne zaklade činiti, ali da se to ne odnosi na one vrste nekretnina, koje ja u zakladu dajem i s toga pripada mi pravo, da od tih očitovanja odustanem te na osnovu toga tražim, da se meni vrate pomenutih uvakufljenih pet dućana, magaza i zemljišta u posjed. Na ovo pomenuti mutevelija odrješitim odgovorom reče: „I ako je u stvari tako, ipak se po uzakonjenim propisima drugog velikog božjeg ugodnika, Ebu Jusufa, vakuf smatra uzakonjenim, čim se on vlastitim očitovanjem zavjetuje te od toga nije moguće odustati; s toga se ne može gore navedena zaklada zakladniku vratiti u posjed i za to tražim, da se ova zaklada sudskim riješenjem i osudom utvrdi". Na osnovu ove izjave raspravljajući šerijatski sudija, komu neka Bog podari moć i snagu, da svaku tešku stvar lahko dovrši, riješio je obzirom na suglasni zaključak stare uleme, da se ova zaklada i uvakufljenje kao na zakonu osnovano prizna i potvrdi te se ono proglašuje istinitim i neoprovrzivim zakonitim zavjetom i legatom, koji se ne može uništiti. Ko bi ovo riješenje oprovrgnuo, neka Bog njegovo ime na strašnom sudu oprovrgne.

„Ovo se dogodi i napisa 21. dan mjeseca zilkadeta god. 1196 (= 1781.).

„Svjedoci ovoga: Ibrahim ef. Muzaferija, Mula Mehmed, sin Ibrahimov Muzaferija, Mula Mustafa Muzaferija, Mula Ibrahim Muzaferija, Ali Zajim Muzaferija, Mula Salih Zildžo, Mula Mehmed Zildžo, Mula Muharem Zildžo, Mula Salih Abulović, Mahmud, knjižničar, Hadži Salih, knjigovezac, Mula Abdullah halvadžija, Abdullah, sin Hadži Ahmedov i Hasan baša tabak.

حالا وقفیهٔ شرعیه وقوعندنصوکره واقف مزبور الحاج محمد بن الحاج احمد نام کمسنه
حسنات اجلندن احسن مالندن مدینهٔ سرای بوسنه‌ده واقع الحاج بشیر خانی قربنده معلومة الحدود
سنوی اوچیوز آلتمش اقچه مقاطعه‌سیله عرصه‌سی الحاج حیدر وقفی وبناسی ملك برباب دكان
ومحزن وفوقانیده برباب حجره ملکندن افراز واطلاق واوقاف سابقه‌سنه ضم والحاق ایدوب
شویله شرط ایلدیکه اوقاف سابقاسنك متولیسی الحاج مصطفی مستأجرینه ایجار واجاره‌سنی احذ
تولیت حسبیله وبنا ایلدیکم مکتب شریفده اوقویان صبیان وطالبین وفقراء ومساکین ایچون رمضان

شريفده كل يوم يتمش پاره نان عزيز اشترا اولنوب متولئ مزبور ومعلم صبيان يديله تصدق اولنه
ومزبور دكانك توليتى مزبور الحاج مصطفى يه شرط وتعيين ايتدكدنصكره حاكم موقع صدر
كتاب طوبى له وحسن مآب افندى حضرتلرى وقفيت مذكوره يى على قوله من يراه صحتيله حكم
صحيح شرعى ايتمكله تقضى وذالابى محال وفتح وابطالى ممتنع الاحتمال اولديغى بومحله قيد وشرح
ويريلدى حرر فى اليوم الخامس عشر من رجب لسنة تسع وتسعين ومأة والف.

„Pomenuti dobrotvor i zakladnik Hadži Mehmed, sin Hadži Ahmedov, osnovav ove zaklade, odvojio je od svoga čistog imetka jedan dućan, magazu i na gornjem boju ove jednu hudžeru, nepokretno imanje kraj Hadži Beširova hana u Sarajevu, koje je podignuto na zemljištu Hadži Hajdarova vakufa a komu se plaćalo 360 akči godišnje mukate a leži u izvjesnim granicama te je time svoj zakladni fond povećao, ovlastivši pomenutog muteveliju, da ove uvakufljene nekretnine svake godine izdaje pod kiriju, od koje će kao mutevelija uz svjetli ramazan svaki dan uzimati po sedamdeset para hljeba i ovaj u sporazumu sa dotičnim učiteljem u mojoj zakladnoj školi dijeliti djeci i ostalim siromašnim gjacima kao moju milostinju. Ovu zakladu kao i potvrdu pomenutog mutevelije i izvršitelja zavjetnih čina potvrdio je svojim riješenjem dotični smjerni šerijatski sudac, komu neka Bog da moć, da teške stvari lahko riješava, te se s toga ova zaklada ne može oprovrgnuti i ukinuti.

„Tako pisano 15. dan mjeseca redžeba god. 1199. (= 1784.).

بنه وقف مزبوره ملحق وقفيه‌دن صوكره واقف مزبور الحاج محمد بن احمد نام كمسنه
مدينهٔ مزبوره‌ده خان الحاج بشير درونده برباب مخزن ايله فوقانيده ايكى اوطه معلوم الحدود
سنوى يدى يوز يكرمى آقچه مقاطعه‌سيله عرصه‌سى الحاج حيدر وقف وبناسى ملك وخسرو بك
وقفنده بيوك دكانيله ايكى قات مخزن سنوى اللى درت اقچه مقاطعه‌سيله ملكندن افراز واطلاق
واوقاف سابقه‌يه ضم والحاق ايدوب وشويله شرط ايلديكه اوقاف سابقه‌نك متوليسى الحاج مصطفى
مستاجرينه ايجار وايجاره‌سنى اخذ وقبض توليت حسبيله وذكر اولنان مكتبه دخى رمضان
شريفده يكرمى بش كوندن كونده يوز پاره نان عزيز اولنوب اوقويان صبيان معلم يديله تصدق
اولنه ومزبور الحاق اولان خان مزبوره‌ده مخزن ايله ايكى اوطه وبيوك دكان ايله ايكى قات مخزنهٔ
توليتى الحاج مصطفى يه شرط وتعيين واكا توليتنه ضم سنوى يكرمى بش غروش كنديسنه آله و
بووجهيله وقفك برناظر لزومى اولديغندن مظفرى زاده بك امام الحاج محمد افندئ تعيين ايلدم
واكا دخى سنه‌ده يكرمى غروش تعيين ايلدم بوجه وقفنه ضم تكميليدر حرر فى غره رجب الفرد
لسنة ثمان ومأتين والف.

„Iza toga ovaj je isti zakladnik Hadži Mehmed, sin Hadži Ahmedov, odvojio od svoga čistog imetka jednu magazu i više ove na gornjem boju dvije sobe u Hadži Beširovu hanu u Sarajevu, koje stoje na zemljištu Hadži Hajdarova vakufa, komu se plaća 720 akči godišnje mukate a leži u poznatim granicama i u istom hanu veliki dućan i dvokatne magaze, podignute na zemljištu Husrev begovu, komu se 54 akče godišnje mukate plaća, te je time svoj zakladni fond povećao i stavio uslov, da mutevelija ostalih njegovih zaklada, Hadži Mustafa, može ove zakladne nekretnine izdavati

nudiocima pod kiriju, ovu primati i od ove za dvadeset i pet dana svjetlog ramazana svaki dan po stotinu para hljeba kupovati i hljeb sa dotičnim učiteljem dijeliti djeci, koja uče u njegovoj zakladnoj školi, i da pomenuti mutevelija Hadži Mustafa ima svake godine iz ovog prihoda primati dvadeset i pet groša mutevelijske plaće, a pošto je u ovoj zakladi potreban i jedan nadzornik, to sam za tu službu imenovao Hadži Mehmed ef. Muzaferiju imama i odredio mu dvadeset groša godišnje plaće i time ovu moju zakladu dopunio. Pisano početkom redžeba god. 1208.“ (= 1793.).

الحمد لله الواقف على كل حال المنزه عن التغيير والانتقال والصلواة والسلام على محمد
الموصوف بمكارم الاخلاق ومحاسن الخصال وعلى آله واصحابه العارجين الى معارج الكمال اما بعد
اشبو وقفية صحيحة الغماوى ووثيقة شرعية المصاوينك تحرير وانشاسنه وتسطير واملاسنه بادى
اولدركه مدينهٔ سراى بوسنه‌ده باقيربابا محله‌سى ساكنلرندن صاحب الخيرات وراغب الحسنات بچاقجى
الحاج محمد بن فضل الله ابن عبدالله مجلس شرعشريف انورده وقف جانى البيانه متولى نصب و
تعيين ايلديكى مدينهٔ مزبوره‌ده مفتى سليمان محله‌سى سكاننندن خربه زاده منلا ابراهيم ابن الحاج احمد
محضرنده اقرار صحيح شرعى واعتراف صريح مرعى ايدوب چونكه بودنياى بى بقا كشتزار عقبا
اولوب المرء يستظل تحت الصدقاته مؤداسنجه جناب حق وفياض مطلقدن روز حشر وجزا ويوم
نشر ولقاده جمله حفاة وعراة دفتر حسنات وسيئاتده سايه خيرات وظل صدقات تحتنده مستظل
ومستريح اولمق رجاسيله مدينهٔ مزبوره‌ده حلاجان سوقنده واقع برطرفى حلاج على دكانلرى و
برطرفى حلاج الحاج درويش دكانى وبرطرفى حلوو منلا ابراهيم مخزنى وطرف رابعى طريق عام
ايله محدود وممتاز عرصه‌سى مقاطعهٔ معلومه‌لو مرحوم طورعلى بك وقفى وبناسى ملك اولان بربرينه
متصل اوچ باب تحتانى مستأجر اوطه‌لريمى ملكمدن اخراج وحسبة لله تعالى با اذن متولى واقف
مومى اليه وقف صحيح مؤبد وحبس صريح مخلد ايله وقف وحبس ايدوب شويله شرط ايلديكى
اوطه‌هاى محدود مذكوره بهرسنه معرفت متولى ايله طالبنه ايجار وسنوى حاصل اولان
اجاره‌سندن اولا عرصه‌لرى مقاطعه‌سى واقف مومى اليه متوليسنه اعطا اولنه وباقى اجاره‌سندن
سالف الذكر مفتى سليمان محلسنده على فاقواج ديمكله عريف ديوان بولنده جريان ايدن چشمه و
تيمورخان محلسنده كائن چشمه ايله كچى كوپريسى جوارسنده واقع چشمه‌لك تعميرات مقتضه‌لرينه
لزومى مقدار مبالغ خرج وصرف اولنه ووقف مزبوره مرقوم منلا ابراهيم متولى نصب وتعيين
ايله‌مكله خدمت لازمه‌سين كما هو حقها بعد الاداء اجارهٔ مذكوره‌دن بهرسنه اللبشرغروش توليت
وظيفه‌سنه متصرف اوله وعرصهٔ مذكوره مقاطعه‌سيله چشمه‌لرك تعميرات مصارفى بعد الايفا و
وظيفهٔ توليتى بعد القبض اجارهٔ مرقومه‌دن فضله قلان مبالغ على وجه الحلال رهن قوى وياخود
كفيل قوى ايله زياده ونقصان اولمیوب اونى اون بر حسابى اوزره بايد متولى بهرسنه استرباح
اولنوب حاصل اولان ربح ونما يد متولئ مزبورده بالادخار اوطه هاى مذكوره‌نك لدى الاقتضا
تعمير وترميمنه ومعاذالله تعالى بر وجهله قضازده اولور ايسه مجدداً بنا وانشاسنه خرج وصرف
اولنه ومرقوم ابراهيم وقف مذكوره برمنوال محرر متولى اولوب ذكر اولنان محله‌لر اهاليس حسبى

ناظر اوله‌لر وبعد وفاته اولاد ذكوری واولاد ذكورینك سناً اكبر واوشد واصلحی بطناً بعد بطن وقرناً بعد قرن وقف مذكوره متولی اوله‌لر وبعدالانقراض معرفت شرع ومارالذكر محله‌لر اهالیسینك رأی واتفاقلریله امین ومستقیم بركسنه وقف مذكوره متولی نصب وتعیین اولنوب شروط مذكوره ایله تولیت مزبوره متصرف اوله دیو تمهید شرائط وترتیب نوابط ایلدوب اوطه های محدود مذكوری فارغاً عن التواغیل متولی مرقومه تسلیم اولدخی وقفیت اوزره تسلیم وقبض ایدوب سائر متولیلر كبی بعد التصرف واقف مومی الیه الحاج محمد عنان كلام سمت رجوعه عاطف وزمام مقالی صوب استرداده صارف ایدوب جهت مباره‌دن برجهت عرصهٔ مرقومه اوزرنده اولان ابنیه‌نك جهت اخرایه وقفیتی بعض مشایخ كرام حضراتنك مذهب شریفلرنده غیر صحیحه اولمغله اوطه‌های مذكوره‌نك وقفیتدن رجوع ایلدم اوطه‌های مذكوره‌یی ملكمه ادخال ومتولی مرقومك قصر یدینه تنبیه اولنمسی مطوبمدر دیدكده متولیٔ مرقوم جواب سدیده متصدف اولوب اگرچه حال بسط اولنان منوال اوزره اولوب لكین بعض مشایخ آخر صحتنه ذاهب اولدیغی مقرردر دیو رد وتسلیمدن امتناع وهربری مقتضاسنجه فصل وحسم طالبان اولدقلرنده حاكم موقع صدر كتاب طوبی له وحسن مأب حضرتلری طرفینك كلامنی بعدالتأمل والتفكر صحت وقفی ترجیح واعتبار وطرف وقف خبری تقدیم وایثار ایدوب امام ابو یوسف حضرتلری قتنده واقف مجرد وقفت دیمكله وامام محمد حضرتلری قتنده تسلیم الی المتولی وذكر تأبید ایله وقف لازم اولدیغندن امامین مشار الیهك مذهب خطیرلری اوزره عرصهٔ مرقومهٔ مزبوره اوزرنده اوطه‌های مذكوره ابنیه‌سی وقفیتك لزومنه حكم وتسجیل ایتمكین من بعد وقف مزبور صحیح ولازم ودوام وتأبیدی مستلزم اولوب نقضی وتحویل محال وتبدیل وتغییری ممتنع الاحتمال اولدی »فمن بدله بعد ما سمعه فانما اثمه علی الذین یبدلونه ان الله سمیع علیم« واجرالواقف علی الحی الجوادالكریم جری ذلك و حرر فی الیوم السابع والعشرین من شهر شعبان المعظم لسنة اثنی وستین ومأتین والف.

شهود الحال

كوركچی زاده منلا حسن، تفنكچی منلا مصطفی، درویش علی حلوجی ابن علی، قلفه باشی منلا حسن، بچاقچی عثمان سنجقدار، واوغلی منلا صالح، حریرزاده منلا مصطفی، فتحی مراد، طونه زاده منلا محمد، نوالی زاده محمد اغا.

„Hvala Bogu tvorcu i poznavaocu svakog vremena, nepogrješivom i neprolaznom gospodaru svijeta. Neka je milost i slava na onoga Muhameda, koji je gospodar lijepe naravi i primjernog vladanja, i njegovoj obitelji i onim njegovim drugovima, koji su bili postigli vrhunac sreće i svakog dobra. Istiniti uzrok pisanja ove oporuke, koja dobiva oblik šerijatskog dokumenta jest ovaj: Stanovnik Bakir baba mahale u Sarajevu, javni veliki dobrotvor Hadži Mehmed Bičakčić, sin Fazlulahov, došav pred ovi svjetli šerijatski sud u dobrotvornoj namjeri, u prisustvu od njegove strane imenovanog mutevelije Mula Ibrahima Hazbe, sina Hadži Ahmedova, stanovnika Mufti Sulejman mahale (Babića bašča), dao je svojevoljno niže slijedeće istinito očitovanje: Pošto je ovaj prolazni svijet i život tek nešto privremeno, te se od milostivog tvorca svijeta nadamo smrtnom

času, koji nikoga ne može mimoići, to sam odlučio, da prije smrti izvršim dobrotvorni čin, koji se na onom vječitom svijetu nagragjuje. Odvojio sam od moga čistog nepokretnog imetka tri sobe na gornjem boju u Halaćima ulici u Sarajevu, a graničeći s jedne strane dućanima Alije Halaća, s druge dućanom Hadži Derviša Halaća, s treće magazom Ibrahima Halve, a s četvrte javnim putem, koje leže na zemljištu Tur Ali begova vakufa i plaćaju redovitu mukatu, te sam iste željan božjega puta sa prisutnim mutevelijom na dobrotvorne svrhe ovom istinitom oporukom za uvijek zavjetovao i u zakladu ih predao s uvjetom, da pomenuti mutevelija ove tri zavjetovane sobe svake godine nudiocima izdaje pod kiriju i od ove kirije da na prvom mjestu plaća godišnju mukatu dotičnom muteveliji Tur Ali begova vakufa, a ostatak kirije da upotrebljuje na opravak i popravak česme u Mufti Sulejmanovoj mahali, u ulici Alifakovcu, česme u Timur han mahali i napokon česme kraj Kozje ćuprije. Neka ovoj zakladi postavljeni mutevelija, pomenuti Mula Ibrahim, povjerenu mu dužnost točno i pravedno vrši i neka od kirije prima svake godine po 50 groša plaće, a pošto za popravak navedenih česama potrebite novce potroši i svoju godišnju plaću primi, ako mu ostane od kirije viška, neka daje taj višak od 10 do 11%, kako je dozvoljeno, na kamate izvjesnim ljudima uz sigurne zaloge ili na jamstvo te neka i od ovog prihoda i priploda navedene sobe po potrebi opravlja i popravlja; a ako bi — ne daj bože — ove sobe elementarnim nepogodama propale, da ih na novo podigne. Muteveliji Ibrahimu dajem pravo, da on uz nadzor mahalskih stanovnika ostane kao mutevelija moje zaklade dok je živ, a kad on umre, da to pravo prelazi na njegove najstarije članove porodice i da to pravo s koljena na koljeno prelazi isključivo na njegovu mušku porodicu, a ako bi ove nestalo ili ako bi izumrla, u tom slučaju imaju pravo stanovnici pomenute mahale u sporazumu sa šerijatskim sudom izabrati podesno i sposobno lice za tu mutevelijsku dužnost i čast, koje će gore istaknuta prava imati naslijediti. Izgovorivši ovo pomenuti zakladnik, predade zavjetne nekretnine prenosnim putem pomenutom muteveliji, a pošto ih ovaj uvjetno u posjed kao i ostale mutevelije primi, istaknut će se pomenuti zakladnik Hadži Mehmed i svoj govor preokrenu na drugu stranu i reče protivno: Pošto je po propisima nekih imama nemoguće uvakufiti zgrade, napravljene na tugjem vakufskom zemljištu i namijeniti ih drugoj svrsi, za to odustajem od zavjetovanja navedenih soba i tražim, da mi iste mutevelija u posjed povrati. Na to pomenuti mutevelija stalnim odgovorom reče: „I ako je u istinu ovako kao što govori zakladnik po jednim imamima, ipak je po propisima drugog imama Ebu Jusufa i imama Mehmeda dovoljno, da zakladnik rekne: Ja to i to uvakufljujem i predajem muteveliji u ruke; s toga na osnovu ovih propisa ne mogu pristati, da se zakladniku zavjetovani imetak vrati te tražim, da se na osnovu ovoga sudi.“ Na osnovu ove izjave raspravljajući šerijatski sudac, komu neka Bog podari moć, da svaku tešku stvar lahko dovrši, riješio je obzirom na suglasni zaključak stare uleme, da se ova zaklada i uvakufljenje kao zakonito prizna i potvrdi te da postaje istiniti zavjet i legat, koji se ni u kom slučaju ne može prodati. Ko bi ovo riješenje oprovrgnuo, neka Bog oprovrgne njegovo ime na strašnom sudu, jer Bog sve čuje i zna, a zakladniku neka vječni i milostivi tvorac svijeta dade nagradu.

„Ovo se dogodi i napisa 27. mjeseca šabana god. 1262. (= 1845.) Svjedoci ovoga: Mula Hasan, Ćurčić Mula, Mustafa Tufekčija, Derviš Alija, Halvedžija Mula, Hasan Kalfa baša, Osman Bičakčić sandžakdar, sin mu Mula Salih, Mula Mehmed Tunjić i Mehaga Novalić.

XX. Česma i turbeta na Alifakovcu.

Slika 33. Tarih na nišanu Jahjaefendića na Alifakovcu.

Na velikom groblju na Alifakovcu nalaze se dva krasna, od kamena zidana turbeta, koja se svojim slikovnim položajem već iz daleka ističu te upadaju u oči svakom posjetniku Sarajeva.

U jednome od njih ukopan je Mehmed Jusuf, sin sarajevskog kadije Ahmedefendije Jahjaefendića, koji je umr'o god. 1194. (= 1779.) u svojoj četrnaestoj godini, te ga je otac ukopao pokraj grobnice Jusufpaše Ćuprilića i načinio mu turbe na četiri kamena stupa, koji nose otvoreni svod.

Natpis na spomeniku više pokojnikove glave glasi: *(Slika 33.)*

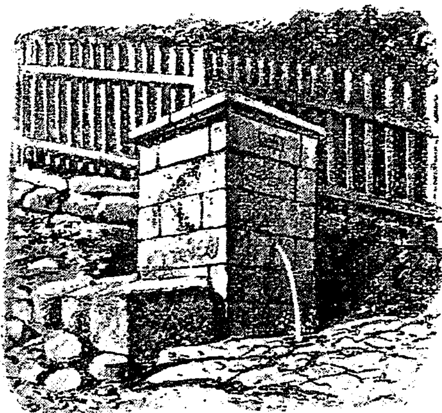
„Sin", što ga je Bog dao imenjaku Ahmeda, ponosa svijeta, sarajevskom kadij-Jahjaefendiću, valjan, pametan i uzoran, skonča u ovom gradu svoj život i pregje samac na oni vječni svijet.

„Neka mu Bog dade na put milost, neka mu za uvijek udijeli mjesto u raju. Datum mu je u obliku dviju molitava: Muhamed neka gospoduje u vječnom Misiru. 1194. god." (= 1779.).

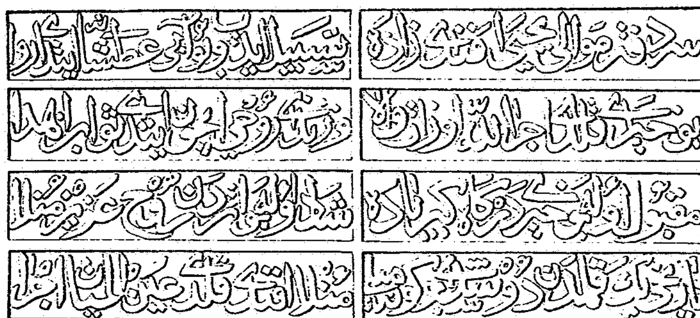
Isti kadija Ahmedefendija popravio je na molbu matere mu, a za dušu svome sinu, česmu *(slika 34.)*, koja se i danas još nalazi na Alifakovcu, a natpis *(slika 35.)* na njoj glasi:

„Jahjaefendić, poglavica šerijatskih sudaca učini za dušu svome sinu ovo dobročinstvo, napajajući žedne. Bog ih nagradio i neka primi ovaj zavjet svojom dobrotom. Dušu Azis Mulinu neka obveseli ova zadužbina".

„Mejlija izbaci datum na ovaj način: Mula efendija učini da živa voda proteče. 1194. (= 1779.)".

Slika 34.
Česma Jahjaefendića na Alifakovcu.

Slika 35.
Tarih na česmi Jahjaefendića na Alifakovcu.

Za popravak ove česme uvakufio je isti nad-kadija stanovitu svotu a vakfija o toj zakladi glasi ovako:

الحمد لله لملك الستار الحليم الغفار الذى جعل الصدقة الجارية سبباً للنجاة من النار ووسيلة الى دخول الجنة التى تجرى من تحتها الانهار ثم الصلواة التامات والتسليمات الزكيات على افضل المخلوقات واشرف الموجودات محمد المصطفى المختار وعلى آله واصحابه الاخيار اما بعد سبب تحرير كتاب شرعى وموجب تسطير خطاب مرعى اولدركه حالا مدينهٔ بوسنه‌ده مسند نشين شريعت انور مولانا يحيى زاده فضيلتلو احمد افندى وفقه الله تبارك وتعالى من الخير مايريد ومايشاء حضرتلرى نص قاطع «ما عندكم ينفد وما عندالله باق» معناى شريفنه متفطن وبرهان ساطع «يوم لا ينفع مال ولا بنون الا من اتى الله بقلب سليم» مضمون بديع البيانه متيقن اولمغله تحصيل ملكاه قدسيه وتكميل معارف انسيه بابنده صرف مقدور وسعى مشكور قيلوب احسن كما احسن الله اليك من جاء بالحسنة فله عشر امثالها نظم بلاغتنظاملريله درونه الحام مشحونلرينى تشويق «والمرأ يستظل تحت ظل صدقة» حديث شريفه واقفاً جناب موفق الامال جانبندن احيا واجراسنه موفق اولدقلرى مدينه سراى بوسنه‌ده وكيل حرج محله سنده واقع بيكلك قناق عرصه‌سى قربنده طريق جاده اوزرنده اولان صو چشمه‌سى سنين كثيره‌دن برو بالكليه خراب وفنا پذير ايكن مجدداً اساسندن بنا وكما هوالاخرى احيا واجرا واتمام ايلدكدنصوكره واقف مومى اليه حضرتلرى مجلس شريف نبويده ومحفل قضاء منيف مصطفويده وقف آتى البيانه متولى نصب وتعيين ايلديكى محلهٔ مذكوره سكانندن اشبو رافع الكتاب بشلى الحاج مصطفى اغا بن عثمان نام كمسنه محضرنده تقرير كلام ايدوب بتوفيق الله سبحانه وتعالى بنا واحيا واجراسنه موفق اولديغم چشمهٔ مرقومه‌نك صو يولى اصلاحنه وتعمير وترميمنه اطيب اموالدن واحسن منالدن يوزغروش حساب چورك يكرمى درت بيك اقچه افراز ووقفيت اوزره خالصاً لوجه الله العظيم وطلباً لمرضاته الكريم وقف مؤبد وحبس مخلد واشبو متولى الحاج مصطفى آغايه تسليم ايدوب شويله شرط ايلدمكه متولى وقف شريف اولنلر نقود موقوفهٔ مذكوره‌يى اونى اون بر بچوق حسابى اوزره كتب فقهيهٔ معتبره‌ده ذكر اولنديغى وجه اوزره دور شرعى شرايطنه رعايت ايدرك مستقرضينه معاملهٔ شرعيه ايله اقراض واولوجهله الزام ربح ايله اعمال ايدوب حاصل اولان سنوى تمامى اوچ بيك آلتيوز چورك آقچه‌دن صو يولجى نصيب ايلديكم اعرج حسين بشه‌يه يومى ايكيشر چورك آقچه وظيفه ويريله وباقى ايكى بيك سكز يوز سكسان چورك آقچه چشمهٔ مرقومه‌نك اقتضا ايتدكچه صو يوللرى اصلاحنه وسائر مواضعلرى تعمير و مرماتنه تعيين ايلدم ودخى شويله شرط ايلدمكه اهالئ محله مرقومه وقف مذكورمه حسبى ناظرلر اولوب متولئ وقف مذكور دخى نقود موقوفهٔ مرقومه‌يى اهالئ محله اتفاقيله معلوم الحال ومجرب الاطوار كمسنه‌لره دور شرعى ايله اقراض وسنوى تماسندن صو يولجى‌يلك وظفهٔ مرقومه‌سى ويريلدكدنصوكره تماى مذكوره‌نك اذديادى چشمه مرقومه‌نك محتاج تعمير اولان محلنه صرف اولنمق ايچون متولئ وقف مذكور حفظ ايليه ديو شروط وقيودنى وجه مشروح اوزره بيان و تقرير وختم كلام واستيفاى مرام ايلدكدنصوكره متولئ مومى اليه دخى وجاهاً تصديق وشفاهاً تحقيق ايلدكدنصوكره واقف مومى اليه حضرتلرى عنان كلامنى سمت رجوعه عاطف وزمام

مرامی صوب استردادە صارف اولوب پیشوای کل ورهنمای سبل امام اقدم واعظم رفیع الشان حضرت نعمان وامام فاضل ربانی امام ابو یوسف المشهور بالامام الثانی وامام عالم صمدانی امام ثالث امام محمد ابن حسن الشیبانی حضراتنك رای منیر ومذهب خطیرلرندە نقودك وقفی صحیح اولمامغلە مبلغ مزبورك وقفدن رجوع وکما کان ملکمە ادخال اولنمق مطلوبمدر دیدکدە متولئ مومی الیە رشید مقابلەسندە برکلام سدید تدارك ایدوب اکرچە ائمۀ ثلثە قتلرندە نقودك وقفی غیر صحیح اولدیغی بی اشتباهدر لکن انصاری روایتی اوزرە امام زفر حضرتلرینك قتندە نقودك وقفی صحیحدر دیو رد وتسلیمدن امتناع وخصومت ونزاع ایدوب وقف مزبورك صحت ولزومنە حکم اولنمق بالتولیە مطلوبمدر دیدکدە حاکم موقع صدر کتاب مستطاب طوبی لە وحسن مآب افندی دخی طرفینك مقدماتنە نظر ومبطل خیر اولمقدن حذر ایدوب ائمە بینلرندە اولان خلافە عالماً علی رأی من یراە وقف مزبورك صحت ولزومنە حکم صحیح شرعی وقضای صریح مرعی ایدوب فصار وقفاً شرعیاً علی النهج المشروح »فمن بدلە بعد ما سمعە فانما اثمە علی الذین یبدلونە ان الله سمیع علیم« واجر الواقف علی الله الجواد الکریم جری ذلك وحرر فی الیوم الحادی عشر من شهر شوال المکرم لسنة اربع وتسعین ومائة والف من هجرة من لە غایة العز والشرف.

شهـــــــــــود الحـال

فخر القضاە چوقەجی زادە محمد افندی. فخر القضاە فهمی عمر افندی، کاتب اول شامی محمد افندی، کاتب ثانی کسری زادە احمد افندی، قسام السید محمد امین افندی، کاتب الحاج مصطفی مصری، کاتب شیخ عبد الله المقید، کاتب منلا محمد قروی زادە، کاتب السید محمد افندی. ابلاغی زادە الحاج محمد اغا، شیخ ابراهیم قادری، ودیکر شیخ عثمان مولوی، شیخ عثمان ترابی، قابو اوغلی دیکر عبد الله بشە، بقال عبد الله بشە، چوقەجی مصطفی بشە ابن ابو بکر، چوقەجی منلا محمش، الحاج مصطفی بناز، عبد الله علمدار بناز، صالح اغا ذرکر، الحاج عبد القادر، علی خلیفە امام بطمیر، مؤذن حاجی محمد قالدوم، مؤذن منلا محمد بن قرە صالح.

— وغیرهم —

„Bogu hvala gospodaru pokrivaču sramota i oprostitelju grijeha te onome, koji je učinio tekuću darežljivost uzrokom spasa od pakla i uzrokom ulaska u raj, u onaj raj, kroz koji teku vode tekuće, te nek je potpuni sala i čisti selam na najpribranijeg stvora i najodličnijeg odabranika Muhamedi Mustafu i na njegovu kućnu obitelj i dobre drugove. Uzrok je pisanje ove oporuke uvažene u šerijatu slijedeći:

„Sarajevsko-bosanski šerijatski sudac, veleučeni Ahmed ef. Jahjaefendić, došao je lično pred ovi svjetli šerijatski sud i u prisustvu Hadži Mustafe Bešlije, sina Osmanova, stanovnika Vekilharč mahale u Sarajevu, zbog koga se ovaj dokumenat piše, a koga je on za niže slijedeće uvakufljenje mutevelijom postavio, dade slijedeće očitovanje: Ja sam s pomoću božijom o svom trošku podigao na novo jednu česmu u Vekilharč mahali u Sarajevu, koja je od duže vremena bila u porušenom stanju te sam je obnovio i oživio. Ova česma postoji u pomenutoj mahali, kraj beglučkog državnog zemljišta na javnoj ulici, te da bi se ista u redu održavala,

opravljala i popravljala i njezini kanali očuvali, odvojio sam od svog čistog imetka sumu od stotinu groša, koja iznaša 24.000 nezdravih akči, te sam istu u tu svrhu zavjetovao i predao je pomenutom muteveliji na raspoloženje s uvjetima, da on ovu sumu izdaje tražiocima na godišnje kamate sa 10 do $11^1/_2\%$ na zajam i da taj zajam po šerijatskim propisima osigura, kapital sa ovim povečava, a prihod od ovih kamata, koji će iznašati 3600 nezdravih akči godišnje, da upotrebljuje na gori navedene svrhe. Da od ovoga prihoda svake godine izdaje nadzorniku ovog vodovoda, Husein baši, po dvije akče dnevne plaće, a ostatak od 2880 nezdravih akči da troši po potrebi na opravak i popravak pomenute česme. Nadalje stavljam uslov, da stanovnici ove mahale budu ovoj mojoj zakladi nadzornici i da mutevelija ovoga vakufa u sporazumu sa ovim ljudima višak od ovih prihoda izdaje na zajam podesnim i poštenim ljudima i te zajmove da izdaje po propisima šerijata, a prihod da upotrebljuje na plaću vodovodnog nadzornika i na sve moguće opravke i popravke ove moje česme. Ovo izrično očitovanje zakladnika prisutni mutevelija priznade kao stvarno i potvrdi ga, u kom momentu pomenuti zakladnik istače se i svoje zakladno očitovanje na drugu stranu okrenu i oprovrgnu, rekavši: da po propisima velikih imama na ime najprvog, najvećeg i najznanijeg imama Numana, drugog imama Ebu Jusufa i trećeg imama Muhameda ne može biti istinito zavjetovanje gotovog novca, s toga ja od zavjetovanja odustajem i tražim, da mi se ovaj zavjetovani novac u posjed vrati. Na to prisutni mutevelija kategoričnim odgovorom reče, da i ako zbilja po propisima navedenih velikih imama uvakufljenje gotova novca ne vrijedi, ali ipak po istinitim dokazima Ensarije od imama Zufera uvakufljenje gotovog novca važi, kad se ono kao svršen čin dovrši; s toga ne mogu uvakufljeni novac zakladniku vratiti, nego tražim, da se to uvakufljenje sudbenim putem osnaži. Stoga je šerijatski sudac, komu neka da Bog moć, da svaku tešku stvar lahko izvrši, riješio na osnovu zaključka stare uleme, da se ovo uvakufljenje smatra kao na zakonu osnovano te ga kao takovo potvrgjuje i proglašuje istinitim vakufom i legatom. Ko bi ovo riješenje oprovrgnuo, neka Bog njegovo ime oprovrgne, jer Bog sve zna i vidi.

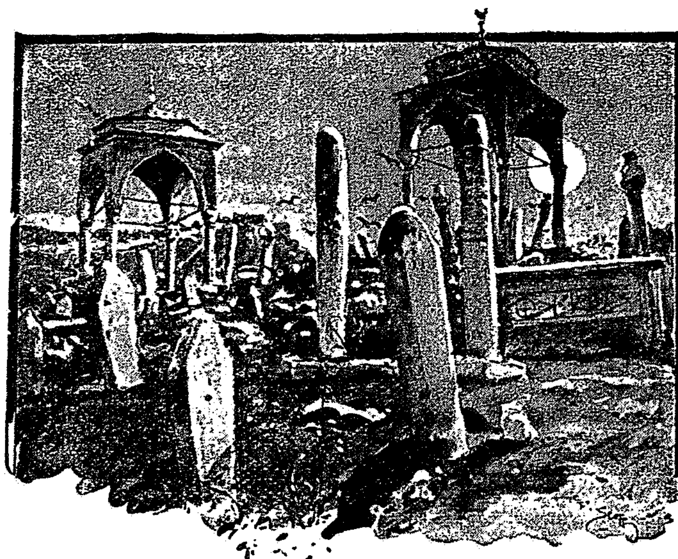
„Tako riješeno i napisano 11. dan mjeseca ševala 1194. (= 1776. god.).

„Svjedoci ovoga: Mehmed ef. Čohadžija, kadija, Osman Fehmi ef., kadija, Mehmed ef. Šamija, prvi pisar, Ahmed ef. Ćesrija, drugi pisar, Mehmed Emin ef., kasan, Hadži Mustafa Misirija, pisar, šejh Abdulak, pisar, Mula Mehmed Kurević, pisar, Esejid Mehmed ef., pisar, Hadži Mehmed Ablagija, šejh Ibrahim Kaderija, šejh Osman Mevlevija, šejh Osman Turabija, Abdullah baša Kapić, Abdi baša Bakal, Mustafa baša Čohadžija, Mula Memiš Čohadžija, Hadži Mustafa Pencz, Abdulah Bajraktar zerger Salihov, Ali kalifa Imam, Mehmed Kaldum, mujezin, Mula Mehmed Karasalihović, mujezin, Ibrahim ef. Imam, Hasan Baša Muhzur, Smajil baša Muhzur, Osman baša Muhzur i Sulejman baša Muhzur.

Kraj ovoga turbeta nalazi se turbe Jusuf paše Ćuprilića. *(Slika 36.)* Jusuf paša živio je u Sarajevu kao medjzub (subudalast) i kako stariji ljudi pričaju, bio je sebi napravio navrh čaršije Zildžiluka jednu sobu i iskopao bunar kraj iste. Kad je umr'o, na mjesto te njegove sobe od Djumišića vasijeta napravljena je na istom mjestu medresa, koja je do skoro postojala, a bunar u avliji rečene medrese, dok nije bio zasut, nazivao se Jusuf pašin bunar, a voda njegova upotrebljavala se za liječenje groznice.

Kad je spomenuti Jusuf paša umr'o, tačno nisam mogao naći, premda je merhum muvekit Salih efendija pisao o tome neke podatke, koji se nisu meni dopali, za to ih nisam za podlogu ni uzeo. Mula Mustafa Ašeskija piše u svojoj kronici od 1170. (= 1756.),

da je izmegju pokojnika što ih nabraja da su umrli u ono deset godina, izmegju 1160. i 1170. (= 1746.—1756.), bio i pomenuti Jusuf paša.

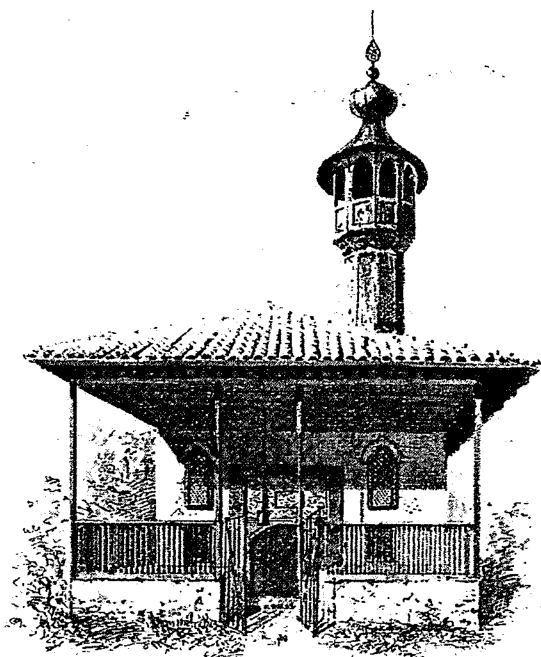
Slika 36. Turbe Jahjaefendića i Jusufpaše Čuprilića na Alifakovcu.

Kasnije, kad je umr'o sin sarajevskog kadije Jahjaefendića te ga je otac ukopao do groba Jusuf pašina, napravio je i svome sinu a i Jusuf paši lijepo turbe.

Unaokolo oko ovih turbeta velika su groblja, koja su popunjena dobrotvorima, mulama, kadijama, ulemom i ostalim odličnicima, a megju ovima leži i Mehmed paša Biščević i Hadži Mustafaga Bešlija.

XXI. Mufti Sulejmanova džamija.

Pod Carinom na Babića bašči ima jedna džamija, koja se zove Mufti Sulejmanova džamija, a tako se i mahala oko nje zove Mufti Sulejmanovom. *(Slika 37.)*

Slika 37. Mufti Sulejmanova džamija na Babića bašči.

Džamija je na lijevoj strani Babića bašče ulici, nadomak kafane. Sagragjena je od čerpića, duga i široka po 9 metara, a pokrita je šimlom i ćeremitom. Munara je drvena i posve jednostavno napravljena. U džamiji imade ćurs, mimber i musandara, sve od drveta prosto izragjeno. Od sofa i s desne i lijeve strane imaju po četiri prozora, a od kibleta, nemalo na ćošku s lijeve strane, jedan okrugao. Sofe su u ove džamije po 2 *m* dugačke, a po 3·5 *m* široke. Drveni stupci sofa drže krov, a izmegju stupova ogragjene su sofe drvenim parmacima.

Osnivač ove džamije, muftija Sulejman ef., bio je god. 973. (= 1565.) u Gazi Husrefbegovoj medresi u Sarajevu muderis, a u isto vrijeme i sarajevski muftija. To razabiremo iz jedne sudske odluke, koja je zavedena u sidžilu sveska druga, na 263. strani te ju ovdje iznosimo:

اولدركه مرحوم غازی خسرو بك مدرسه سنده مدرس اولوب مفتی اولان مولانا
سليمان افنديننك وكيل شرعيسی صالح خليفه بن اينخان نام كمسنه اسكندر كتخدا محله سندن اولوب
فوت اولان جعفر بن عبداه نام كمسنه نك يتيملرينه وصی اولان ابراهيم بن عبداه وزوجه سی
امينه نك وكيلی حاجی علی بن فيروزی مجلس شرعه احضار ايدوب ادعا ايديكه مؤكلمك جهت قرضدن
متوفای مزبور ذمتده بشيوز التمش ايكی اقچه حقی واردر طلب ايدرن ديديك عب الانكار وعقيب
الاستشهاد نصوح خواجه بن محمد وحاجی محمود بن خضر نام كمسنه لر مدعی مذكورك تقريرينه
موافق شهادت ايدوب شهادتلری حيز قبولده واقع اولیجق اداسنه حكم اولندی عب الطلب
قيد سجل اولندی . فی سنه ٩٧٣

شهود الحال

نصوح حلوائی ، مصطفی بن احمد ، كيوان بن عبداه ، حاجی علی بن فرهاد

Sadržaj:

„Salih Halifa, sin Inhanov, iskazani zastupnik Mevlana Sulejmana ef., muftije i muderisa medrese pokojnog Gazi Husrev bega, tužio je Ibrahima, sina Abdullahova, skrbnika malodobne djece pokojnog Džafera, sina Abdullahova iz Skender ćehajine mahale i Hadži Aliju sina Firozova, kao zastupnika Emine, žene pokojnog Džafera Abdullahova, te je u prisustvu ovih kod šerijatskog suda izjavio, da je pokojni Džafer Abdullahov njegovom vlastodavcu od zajma ostao dužan 562 akči, pa to pravo traži od njih. Pošto zastupnici tuženih porekoše ovu tvrdnju, a odmah zatim Hodža Nusuh, sin Mehmedov i Hadži Mahmud, sin Hrzov posvjedočiše navode tužiteljeva zastupnika, to se ovo svjedočenje kao istinito priznalo i osuda se izreče, da tuženi zastupnici nazočnu tražbinu plate te se ovo po zahtjevu u sidžil zavede.

„Svjedoci ovoga: Nusuh Halvaija, Mustafa, sin Ahmedov, Kejvan, sin Abdullahov i Hadži Alija, sin Ferhadov.“

Poslije, t. j. god. 1109. (= 1697.) prigodom velikog požara i ova je džamija izgorjela, te se o ovoj izgorjeloj džamiji u Halil pašinu iskazu veli ovako: Džamija Mufti Sulejmanova prigodom navale inovjeraca izgorjela je i sad je u ruševinama.

God. 1118. (= 1706.) napisali su stanovnici sarajevski molbu, u kojoj su naveli, da je Mufti Sulejman efendina džamija u vrijeme velikog požara izgorjela i zemljište prazno ostalo, stoga su prihodi od uvakufljenog imetka uginuli, za to mole državu, da ovu džamiju obnovi i imamu džamije, Aliji, da se odredi šest akči, a mujezinu Aliji

četiri akče dnevne plaće. Do nekoliko godina ovu su džamiju sa državnom pomoću stanovnici pomenute mahale obnovili, ali su njeni poslužitelji ostali bez plaće. Stoga je god. 1188. (= 1774.) Hadži Mustafa Alčić, sin Mehmedov, stanovnik careve mahale, svojom oporukom ovoj džamiji za izdržavanje imama i mujezina i za osvjetljavanje zavjetovao neku izvjesnu gotovinu, a tu oporuku, koja je u sidžilu br. 16. zavedena, iznosimo ovdje:

الحمد لله الملك الستار الذى جعل الصدقة الجارية سبباً للنجاة من النار والصلوة والسلام على محمد المصطفى المختار وعلى آله واصحابه الاخيار اما بعد سبب تحرير كتاب شرعى وموجب تسطير خطاب مرعى اولدركه مدينهٔ سراى بوسنه‌ده جامع عتيق محله‌سى ساكنلرندن الجى زاده الحاج مصطفى ابن محمد نام كمسنه «من جاء بالحسنة فله عشر امثالها» معناى شريفنه متفطن والمرأ يستظل تحت ظل صدقات مضمونه متقن اولوب مدينهٔ مزبوره‌ده واقع على پاشا محله‌سنده مجدداً بر مكتب بنا وكما هو الاخرى اتمام ايلدكدنصوكره مجلس شرع خطير لازم التكريمده وقف آتى البيانه نصب وتعيين ايلديكى متوليسى اشبو رافع الكتاب مستطاب لاوين ار قرانداش محمد آغا ابن محمد محضرنده تقرير كلام وتعبير عن المرام ايدوب بحمدالله تعالى بناسنه موفق اولديغم مكتب شريف ايله مسجد آنى الذكرك وظيفه‌لرينه اطيب مالمدن درتيوز غروش بحساب چورك طقسان التى بيك آقچه افراز ووقفيت اوزره خالصاً لوجه‌الله وقف مؤبد وحبس مخلد واشبو متولى‌يه تسليم ايدوب شويله شرط ايلدمكه متولئ مومى اليه نقود مرقومهٔ مذكوره‌يى اونى اون بر بچق حسابى اوزره دور شرعى وكفيل قويه‌يه ربط ايده‌رك مستقرضنه معاملهٔ شرعيه ايله اقراض واولوجهله الزام ربح ايله اعمال ايدوب حاصل اولان سنوى نماسى اون درت بيك درتيوز چورك آقچه‌دن مكتب مذكوره نصب وتعيين ايلديكم معلم صبيان محمد خواجه‌يه يومى آلتيشر صاغ آقچه وظيفه ومفتى سلمان محله‌سنده واقع مسجد شريفده امام اولانه يومى اوچر آقچه وظيفه ومسجد مذكوره مؤذننه يومى برر صاغ آقچه وظيفه متولئ مومى اليه محمد آغايه سنوى درت غروش وظيفه ويريله جمعا وظائف مذكوره سنوى سكز بيك يوز آلتمش چوروك آقچه ايدر مجموع وظائف مذكور سنوى سكز بيك يوز آلتمش آقچه ويريلدكدنصوكره ايراد مذكورك آلتى بيك ايكى يوز قرق چوروك آقچه ازديادى اولوب زيادهٔ مذكوره‌دن مسجد مذكوره ايقاد شمع ايچون سنوى اوچ غروش ويريلوب باقى بش بيك بشيوز يكرمى چوروك آقچه دخى ديوان كاتب محله‌سنده واقع ايكى عدد صو چشمه‌لرينك تعميرلرينه متولى معرفتيله حرج وصرف اولنوب مكتب مذكور اتصالنده واقع معلوم المقدار بغچه‌يى متولئ مومى اليه طالب اولنلره ايجار ايدوب حاصل اولان اجاره‌يى مكتب تعميرينه حرج وصرف ايليه ديو شرطى بيان وتقرير ختم كلام ايلدكده متولى مومى اليه دخى وجاهاً تصديق وشفاهاً تحقيق ايلدكدنصوكره واقف مومى اليه الحاج مصطفى كلامى سمت رجوعه عاطف وصوب استرداده صارف اولوب امام اقدم واعظم رفيع الشان حضرت نعمان وامام فاضل ربانى ابى يوسف المشهور بالامام الثانى وامام عالم صمدانى محمد بن حسن الشيبانى حضرتلرينك راى منيرلرنده نقودك وقفى صحيح اولمامغله مبلغ مزبورك وقفندن رجوع وكما كان ملكمه ادخال اولنمق مطلوبمدر ديدككده متولى

مزبور مقابلەسندە بركلام سديد تدارك ايدوب اگرچه ائمه ثلاثه قتلرندە نقودك وقفى غير صحيح اولوب لكن انصارى روايتى اوزرە امام زفر قتندە نقودك وقفى صحيحدر ديو رد وتسليمدن امتناع ووقف مذكورك صحت ولزومنه حكم اولنمق بالتوليه مطلوبمدر ديدكدە حاكم موقع صدر كتاب طرفينك مقدماتنه نظر ومبطل خير اولمقدن حذر ايدوب ائمه بينلرندە اولان خلافه عالما على رأى من يراه وقف مزبورك صحت ولزومنه حكم صحيح شرعى وقضاء صريح مرعى ايدوب فصار وقفاً شرعياً على النهج المشروح «فمن بدله بعد ما سمعه فانما اثمه على الذين يبدلونه ان الله سميع عليم» واجر الواقف على الله الجواد الكريم جرى ذلك وحرر فى اليوم الحادى عشر من رجب لسنة ثمان وثمانين ومائة والف من هجرة من له غاية العز والمجد والشرف.

Sadržaj:

„Bogu hvala gospodaru i zatorniku svjetskih sramota i onome, koji je učinio milostinju spasom od pakla. Milost i slava budi na onoga Muhameda Mustafu, koji je dobroćudan i probran i na njegovu kućnu čeljad i njegove drugove, koji su postigli vrhunac slave! Istiniti i stvarni uzrok pisanju ovog dokumenta jest ovaj: Hadži Mustafa Alčić, sin Mehmedov, stanovnik stare džamije mahale u Sarajevu, dovršivši gradnju jedne dječačke škole u Alipašinoj mahali po uputama rečenice: „Čovjek će hladovati pod hladom svoje milostinje na strašnom sudu“, došao je lično pred ovaj šerijatski svjetli sud i u prisustvu svoga rogjenog brata Mehmeda, sina Mehmedova, zbog koga se ovo piše, a koga je pomenuti Hadži Mustafa Alčija postavio, mutevelijom za niže slijedeće zavjete, izrično pred sudom dade slijedeće očitovanje: Sa blagodarnom božjom pomoći ja sam nedavno podigao jedan mekteb te sam za izdržavanje ovog mekteba i drugog niže slijedećeg mesdžida od svoga ukupnog pokretnog imetka odvojio 400 groša, t. j. po računu nezdravih 96.000 akči, i ovu sumu kao zavjetni i zakladni novac prisutnom muteveliji na raspolaganje stavio i to uz niže slijedeće uvjete: da on ovaj gotovi depozitni novac putem šerijatskog suda sa jakim jamstvom uz 10 do $11^1/_2$% kamata izdaje nudiocima na zajam i tim kamatama da glavnicu povećava, a prihod od ovoga, koji iznaša 14.400 nezdravih akči, da upotrebljuje na izdržavanje i plaću Mehmeda hodže, koga sam za učitelja u prije spomenutoj školi imenovao i to da mu daje po šest zdravih akči dnevne plate, imamu Mufti Sulejmanovog mesdžida po tri akče dnevne plaće, a mujezinu iste bogomolje po jednu zdravu akču dnevne plaće, njemu pako kao muteveliji po četiri groša godišnje plaće, što u svemu iznaša godišnje 8160 nezdravih akči, i kad se ova suma izda, onda ostaje viška 6240 nezdravih akči, od koga viška će izdavati godišnje po tri groša za mukavu, koja će se u pomenutom mesdžidu paliti, a ostatak od 5520 nezdravih akči da troši na opravak i popravak dviju česama u Divani kjatib mahali (u gradu pod Bijelom džamijom). Nadalje neka pravednim nudiocima izdaje pod kiriju jednu bašču, koja postoji kraj pomenute škole i od te kirije neka ovu istu školu opravlja i popravlja. Ove uslove zavjeta zakladnikova prisutni mutevelija lično potvrdi i priznade ih kao istinite, ali u isti čas zakladnik se istače i svoj govor preokrenu na drugu stranu i reče protivno: Pošto je po propisima velikog imama Numana, Ebu Jusufa i Muhameda nemoguće davati u zakladu gotov novac te je takovi zavjet nevaljan, s toga ja odustajem od toga zavjetovanja i tražim, da mi se od mutevelije povrati novac, dan u zakladu, i da se momc imetku pripoji. Na to prisutni mutevelija tvrdim odgovorom reče: I ako

je u istinu po propisima navedene trojice imama protivno davati gotov novac u zakladu, opet imami Ensarija tvrdi, da je čuo od imama Zufera, da se gotov novac može davati u zakladu; s toga razloga ne mogu već zavjetovani novac zakladniku vratiti, nego tražim, da se ovo zavjetovanje stavi u okvir zakona. Na osnovu ove izjave raspravljajući šerijatski je sudac — komu neka Bog podari moć, da svaku tešku stvar lahko dovrši — riješio obzirom na suglasni zaključak stare uleme, da se ova zaklada i uvakufljenje kao zakonito priznaje i potvrgjuje te postaje istinitim zavjetom i legatom, koji se ne može ukinuti. Ko bi ovo riješenje oprovrgnuo, neka Bog njegovo ime na strašnom sudu oprovrgne, jer Bog sve čuje i zna, a zakladniku neka vječni i milostivi tvorac svijeta dade nagradu.

„Ovo se dogodi i napisa mjeseca Redžeba 21. dan god. 1188 (= 1774.)"

Slika 37. Grob Mustajbega Babića u dvorištu Mufti Sulejmanove džamije.

Godine 1225. (= 1810.) bijaše ova džamija trošna i ruševna te ju je stanovnik ove mahale, Huseinaga Kahvenjak, obnovio i obojio.

U dvorištu ove džamije izmegju ostalih grobova nalazi se grob sarajevskog muteselima (okružnika) Mustajbega Babića, sina Ahmedbegova, koga grobnice sliku ovdje donosimo, a koji je preminuo god. 1224. (= 1809.). *(Slika 37.)*

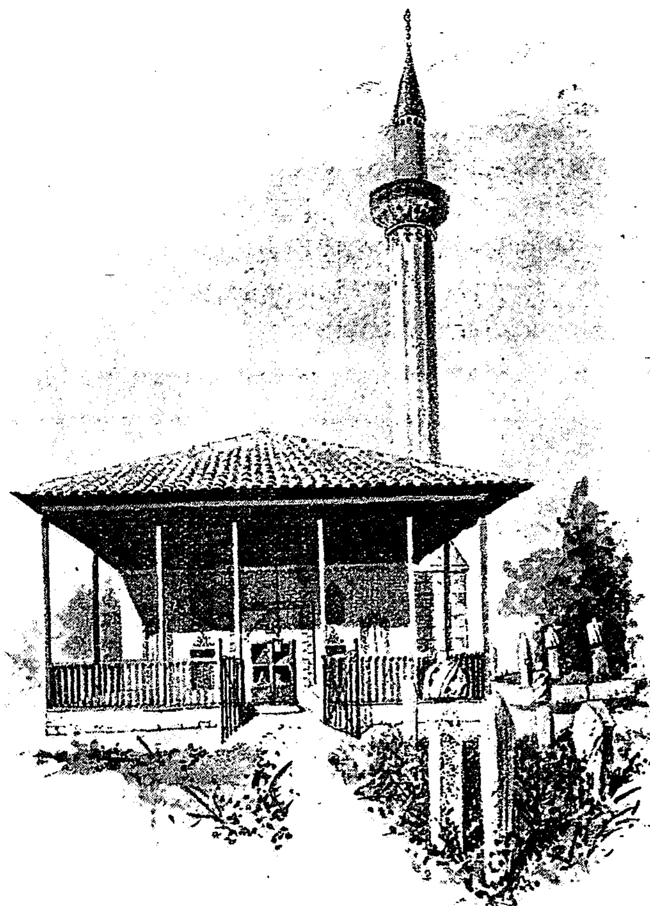
XXII. Vekilharčova („hadžijska“) džamija pod Alifakovcem.

Pod Alifakovcem, na lijevoj strani, nadomak obale rijeke Miljacke, imade jedna džamija, koju narod zove „Hadžijskom džamijom". Ime joj je otale, što bi sarajevske hadžije pri polasku i pri povratku sa Ćabe u toj džamiji klanjali hadžijski namaz. U istinu se zove ova džamija „Vekilharčova džamija". *(Slika 38.)*

Ona je dosta prostrana i ozidana ćerpićem a pokrita je šimlom i ćeremitom i ima veoma visoku kamenitu munaru. Na sva četiri duvara su po četiri prozora. U njoj je mimber, ćurs i musandera i ako je to sve od drveta, ipak je malo ljepše izragjeno nego u ostalim džamijama. Sofe su dosta duge i široke, a podignute kao i u drugih džamija. Oko sofa drže drveni stupovi strehu, a izmegju stupova lijepo su izragjenim parmacima ogragjeni.

Sa dvije strane džamije imade dosta prostran harem, koji je pun grobova odličnih ljudi. S desne strane do sokaka ukopani su Morići: Hadži Mehmed aga Pašo i brat

mu Ibrahim aga, koje je smaknuo god. 1170. (= 1756. p. Is.) bosanski valija Kjamil Ahmed paša.

Slika 38. Vekilharčova džamija pod Alifakovcem.

O smaknuću ovih Morića sa njihovim pristalicama veli Savfet beg Bašagić u svojoj „Kratkoj uputi u povijest Bosne“, str. 104., da su od duže vremena živile dvije porodice sarajevske u zavadi, i to: Morići i Halilbašići, te kad su svaki za se stekli pristalica i po čaršiji se ubijali i krv proljevali i tako uzrokovali u varoši i megju narodom nesigurnost i bunu, dodijalo je to Sarajlijama te pohvataše Moriće, Pašagu i Ibrahim agu, Mehmed agu Halilbašića i dvadeset i tri njihove pristaše. Moriće i ostale pobiju u gradskom zatvoru, a Mehmed agu Halilbašića otpreme u Travnik, gdje ga vezir zadavi.

Mula Mustafa Bašeskija u svojoj kronici o tome veli izrično ovako: Od god. 1160. (= 1747.) do god. 1170. (= 1756.) većina Sarajlija bijahu pristali uz buntovnike te kroz to burno vrijeme nisu htjeli priznavati starješina, nego bi se na hiljade njih u hrpama po kafanama i sokacima skupljali, a njihove se vogje ponosile s time, koji ih ima više.

Po kronici Bašeskinoj pobili su ovi buntovnici sa svojim vogjama kroz rečenih deset godina na pravdi Boga niže slijedeće osobe, veleći doduše, da je glavni uzrok tome taj, što su zabiti i paše radili nepravdu, sirotinji činili nasilja i zulume i preko svega toga od naroda zahtijevali, da ih uznosi i hvali.

Poginuli su poimence ovi: Abdi baša Čokadar, Drenjić, Nakošević, Keškić, jedan kršćanin, Zec, Kulović, Karić, Mendzildzić, Smajilović, Baščaušević, Smajil Bičakčija, malešno dvoje djece na Romaniji, Lendić Abdo, Hadži Ibrahim Uščuplija, Vretić, Hodić, Hadži Abdija Ekmeščija, Fazlija Beširević, Ćato Tutundžija, Kantardžić. Abdi

baša, jedan hodža, drugi Drenjić, Čahidžija Bravo, Selamović, Zrinjić, Julardžić, Cosić, Memić, Surikuš, Alagić Ali aga, Kadija, Meco Sabljar, Hadži Kadrić, Tucić, Husein Bubić, Mehmed Otlakčić, Halilbašića sluga, Salma Čokadar, Hadži Kadrinović, kazandžija, jedan ekmeščija, Hatemović, Kućuk Alija bećar, Hadži Mustafa, Hasan baša Džulabija, Palić, Nurko Abadžija, Murgić, Ljubišić, Ćorbar, jedna hrišćanka Stoja, Alija Beharović, brat Alije Madžara, Hadži Ahmed trgovac, Redžo bojadžija, jedan na Vratniku, jedan seljak na Bjelavama, jedan poturčenik, Mujezinović, Husein Čizmedžija, Fazlihodžić, Jelečanović, jedan kršćanin, jedan ciganin, Zuberović, Halid Aračadžija, Ali beg Kujundžija, Hrzić, Ćurčića robče, trojica hrišćana, Ibrahim baša Kolukčija, Očkić, Selim baša Kolukčija, Alaj beg Alija, na Bakijama dvojica, na Vogošći u džamiji dvojica, Ahmed Mestvedžija, Sejtanović, Nakašević, jedan na Carini, pastorak Smajila Sakića, Rakarević i jedan pokraj hamamskoga groblja.

Na to, god. 1170. (= 1756.), nekoliko bazrgjana zdogovorivši se, dogjoše sarajevskom zabitu Mehmed agi u konak i nakon dogovora pozvaše glavnog vogju buntovničkog Sari Murata u konak, gdje ga Mehmed aga sam udavi.

Začuv to buntovnici navale na konak te poubiše ovih šest sarajevskih prvaka i bazrgjana: Kara Hadži Aliju, Hadži Sulejmana, Mehmed efendiju Kujundžiju, Hadži Ćatu, Kara Hadži Hasana i Hadži Krinozu. To se dogodilo 13. dan džemazulahara god. 1170. (= početkom marta 1756.). Toga dana bijaše toplo i lijepo vrijeme bez snijega, ali po božjoj odredbi oko ićindije navukoše se crni oblaci i tu noć iznenada pade veliki snijeg, zbog koga nije mogao ni jedan buntovnik nikuda umaći i pobjeći, a poštenim ljudima su bili dosadili te kroz tri četiri dana pohvataše dvadeset i trojicu buntovnika te ih u gradu podaviše i u znak toga za svaku glavu po jedan top sa grada ispališe.

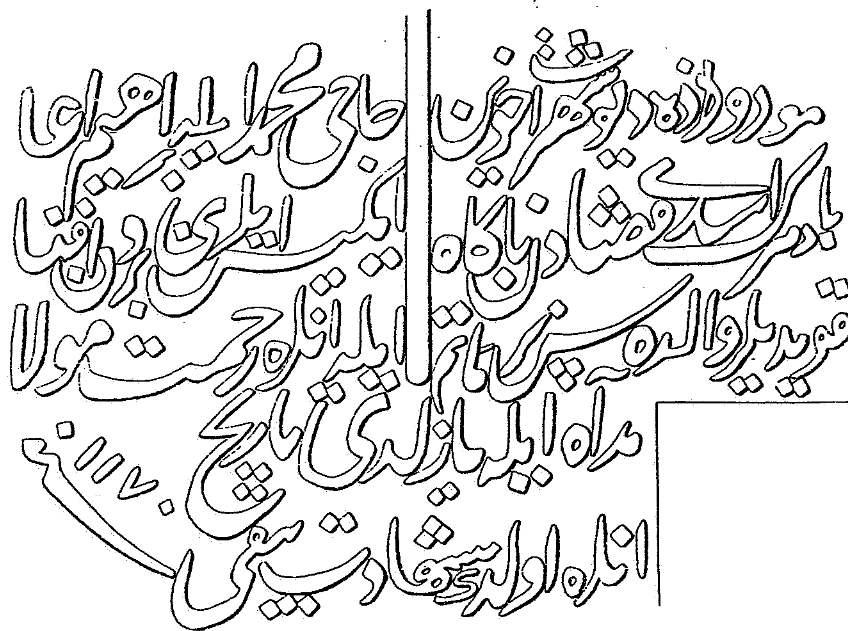
Podavljeni su ovi: Hadži Mehmed aga Pašo Morić, brat mu Ibrahim aga, kojima je ocu bilo ime Mustaf aga, a djedu Hasan aga. Rečeni Morići uvakufili su prije smrti na godinu dana u gornjim Tabacima više Careve ćuprije na rijeci Miljacki a pod mukatom Gazi Isa begovom devet kola mlinova pod jednim krovom i to s uslovom, da se po 50 groša godišnje od prihoda ovih mlinova šalje poslužiteljima Meke i Medine, a ostatak njihovim našljednicima, o čemu tvrdi vakfija upisana u šerijatskom sidžilu broj 15. od god. 1187. (= 1773.).

Hadži Mehmed Pašo aga Morić nije imao poroda, a od Ibrahim age Morića ostalo je jedno muško dijete, komu je bilo ime Mustafa.

U Sarajevu kraj Jediler turbeta u Čohadžića džamiji u haremu ukopan je jedan Morić Ibrahim aga god. 1170. (= 1756.), ali on mora da je bio poginulim Morićima stričević ili što bliže, jer su ovi u Vekilharčevnoj džamiji ukopani. Sliku grobnica obih smaknutih Morića u Hadžijskoj džamiji i faksimil natpisa njihova tariha, koji im je više glava u duvaru uzidan, donosimo ovdje. *(Slika 39.)* Natpis glasi ovako:

„Morićima, po imenu zvana braća, Hadži Mehmedu i Ibrahim agi, puhnuo iznenada smrtni i gorki vjetar te obojicu usmrti za čas. Ostaviše majku punu žalosti, a njima neka Bog učini milost. S jednim uzdahom napisa se datum: „Njima bi vječita pogibija. 1170." (= 1756. p. Is.).

Osim udavljene dvojice Morića i ovi su još udavljeni: Hajdar baša, Mumin Sarač, Hasan Čiplak, Hasan Čolak, Muhzur Tabak, Hasan Hrčun, Danijal Čizmedžija, Ibrahim Jugurdžija, Ćutahija, Vrabac, Bećir Arnaut, Salih Vladika, Kunić, Krnjić, Tursun, Jusufović Kazaz, Šabić, Memija, Hadži Tifur, a Mehmed agu Halilbašića otpremiše u Travnik, gdje je bio udavljen.

Slika 39. Tarih Morića, uzidan u duvaru Vekilharčove džamije.

Iza ovih dogagjaja ostaviše njihove pristalice zavičaj te se kojekuda razbjegoše.

Ovoj jasnoj i opširnoj kronici mora svak da vjeruje s razloga toga, što je Mula Mustafa Bašeskija sve te kobne dogagjaje svojim očima gledao i sve dnevne slučajeve i čak elementarne nepogode svojom rukom bilježio.

O katastrofi, koja je zatekla Moriće za počinjene zulume, priča i slijedeća narodna pjesma, koju radi općeg interesa ovdje bilježim:

Ferman dogje iz Stambola,
Bujruldija iz Travnika,
Da hvataju dva Morića,
Dva Morića, dva pašića,
Morić Ibru, Morić Pâšu.
Uhvatiše dva Morića,
Bile ruke savezaše
I u grad ih povedoše.
Haber ode staroj majci,
Stara majka pitu kuva,
U ruci joj oklagija,
A u drugoj zlatan ibrik.
Oklagiju prelomila,
Zlatan ibrik o tle udri.
Poletjela stara majka,
Bosonoga bez papuča,
Gologlava bez fesića.
Kad je bila kroz Sarače,
Firjad čini, kose čupa,
Pa govori stara majka:
Jazuk vama svi Sarači,
Što pustiste dva Morića,
Dva Morića, dva pašića?
Sustiže ih nad Kovačim
Pa govori stara majka:
Bogom brate, kolćehaja,
Pusti meni jednog sina,
Na poklon ti svi Sarači,
Svi Sarači i Kovači,
Na Glasincu dva čiftluka,
Na Zagorju tanka kula!
Odgovara kolćehaja:
Ajde kući stara majko,
Pustiću ti oba sina,
Baš bez pare i dinara! —
Kad su bili uz Jekovac,
Progovara Morić Pašo:
Bogom brate, kolćehaja.
Der zastavi jasakčije,
Naokolo nobetčije,
Popusti mi bile ruke,
Da pogledam po Saraj'vu.
Posluša ga kolćehaja,
I zastavi jasakčije,
Naokolo nobetčije,
Popusti mu bile ruke,
Pa zapjeva Morić Pašo:
Sarajevo široko si,
Baščaršijo mamur ti si,
Bezistanu mračan ti si,
Atmejdanu ravan ti si,
Latinluče dugačak si,
Lipa Maro lipa ti si,
Dosta si nas nahranila
A i žedne napojila,
Od dušmana sačuvala!
Vrime dogje za rastanak. —
I u grad ih uvedoše,
U tamnicu zatvoriše.
Kad je bilo po akšamu,
Izlazio kolćekaja,
Dovikuje nobetčije,
Izved'te mi dva Morića,
Morić Ibru, Morić Pašu.
Izvedoše na avliju,
Izlazio kolćehaja,
U ruci mu svilen gajtan,
Stade davit Morić Ibru.
Pa govori Morić Paši:
Jel' ti žao tvoga brata?
Odgovara Morić Pašo:
Ja ne žalim svoga brata,

Već ja žalim staru majku:
Osta jadna sirotica!
Udaviše dva Morića,
Pred kapiju izbaciše,
A dva topa ispališe.

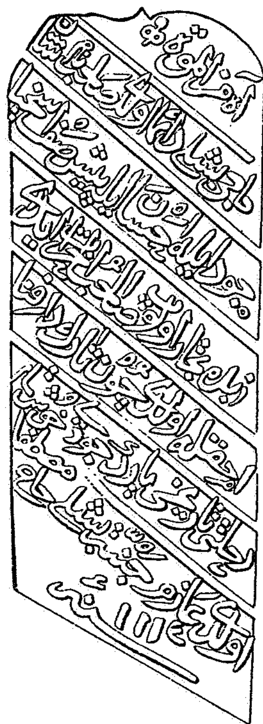
Osjeti se stara majka,
Pa poleće gologlava.
Pred kapiju dolećela,
Tudi nagje oba sina,
Na nogam im bukagije,

A na rukam lisičine,
A na vratu svilen tenef.
Kad to vidje stara majka,
U njoj živoj srce puklo.

Osnivač „hadžijske“ ili pravije „Vekilharčove džamije“, Vekilharč, došao je zajedno sa sultanom Fatih Mehmed hanom u Sarajevo i nastanio se u ovoj mahali pa je i ovu džamiju sa kamenitom munarom podigao i za izdržavanje njeno zavjetovao nekoliko hiljada akči gotova novca.

Prigodom velikog požara god. 1109. (= 1697.) izgori ova džamija, ali su je odmah stanovnici iste mahale sa novčanim prilozima i sa kamatskim prihodima obnovili, a Ćose Halil paša u svome iskazu veli o ovoj džamiji ovako: Džamija u Vekilharčovoj mahali prigodom velikog požara izgorjela je, ali sa gotovinom vakufovom i pomoću stanovnika iste mahale ova je džamija obnovljena i u njoj se redovito klanja, i poslije požara po svigjenim računima, nakon popravka džamije nagjeno je u gotovom novcu 21.000 akči, koje su vlasništvo ove džamije.

Sarajevski gragjani u svojoj peticiji, poslatoj državnoj vlasti, vele o ovoj džamiji ovako: Vekilharčova džamija izgorjela je, ali hvala Bogu zgrada je obnovljena; plaće poslužitelja namirivale su se od kamatnih prihoda ove džamije, što sada nije moguće, s toga mole državu, da odredi imamu Ibrahimu 10 akči dnevno, hatibu Huseinu pet akči dnevno, prvom mujezinu Abdullahu i drugom mujezinu Mehmedu po šest akči dnevne plaće. U ovo vrijeme je u ovoj džamiji muderis Elsejid Mehmed efendija, koji ima deset akči dnevne plaće, pa mole državu, da ona i to plaća.

Slika 40.
Tarih na nišanu Hadži Mustafa age Bešlije na Alifakovcu.

Godine 1170. (= 1756.) Morići, koji su ukopani u haremu ove džamije, oteli su prije svoje smrti a za njihova nasilničkog vremena od Gazi Isabegova vakufa bašču, koja se i sada nalazi prema ovoj džamiji, s onu stranu rijeke Miljacke te su ga za imametluk iste džamije zavjetovali. Kasnije je stanovnik rečene mahale, glasoviti trgovac Hadži Mustafaga Bešlija, na uglu ove džamije podigao jedan dječački mekteb i ekmeščijski dućan te ih ovoj džamiji zavjetovao.

Kada je pomenuti Hadži Bešlija prešao u vječnost, g. 1214. (= 1799.), ukopaše ga na Alifakovcu više Jusuf pašina turbeta, a Muhamed Djudi efendija Čohadžić spjevao mu je ovaj smrtni tarih, koga donosimo u faksimilu. *(Slika 40.)*

To jest:

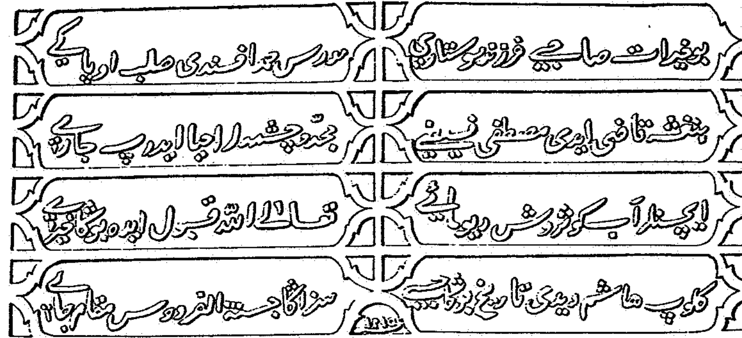
„Hadži Bešlija uvijek bijaše poznat i glasovit.

„Darežljivošću i milosrgjem prednjačio je darežljivima, bio je trgovac i dobrotvor. Božjom naredbom ostavi ovaj prelazni svijet.

„Napisa Djudija lijep i potpun prelazni mu datum.

„Krenu rajskom kraju Bešlija Hadži Mustafa“ god. 1214. (= 1799.).

Sa lijeve strane sokačnih vrata pomenute džamije napravio je godine 1215. (= 1800.) Mustafa Fejzi ef., sin Hamdi efendije Mostarca, jednu česmu, više koje je na kamenoj ploči ovaj tarih isklesan: *(Slika 41.)*

Slika 41. Tarih više česme kod Vekilharčove džamije.

U prijevodu:

„Gospodar zadužbine Mostarca muderisa Hamdi efendije istiniti sin i potomak.
„Binefšeski kadija Mustafa Fejizija na novo napravi ovu česmu i ona proteče.
„Napajaći reći će, da je rajska voda.
„Veliki Bog nek primi od njega ovu zadužbinu.
„Dogje Hašim i izreče mu za božju ljubav datum:
„Dostojan je, da mu Bog dadne u raju visoko mjesto. God. 1215.“ (= 1800.)

Kasnije, t. j. god. 1263. (= 1846.), stanovnik pomenute mahale, sarajevski muftija Mehmed Šakir efendija Mujidović zavjetovao je u korist ove džamije jedan dućan sa magazom u čaršiji Oprkanju, o čemu se vakfija nalazi u 83. broju sidžila, na strani 25, koju evo donosimo.

الحمد لله الواقف على كل حال المنزه عن التغيير والانتقال والصلاة والسلام على محمد الموصوف بمكارم الاخلاق ومحاسن الخصال وعلى آله واصحابه العارجين الى معارج الكمال اما بعد اشبو وقفية صحيحة الفحاوى ووثيقة شرعية المطاوينك تحرير وانشاسنه داعى وتسطير واملاسنه ساعى اولدركه مدينهٔ سراى بوسنه صانها الله تعالى عن الافات والمحنه محلاتندن وكيل الخرج محله سى سكانندن طالب الخيرات وراغب الحسنات مائل البر والنوال مراتب المجد والكمال امل الخير والتقوى مأذوناً بالفتوا محمد شاكر افندى ابن المرحوم المبرور محمد معيد افندى بو دنياى دنيه يه عين عبرتله نظر ايلدكلرنده نعيمى معرض زوالده ومقيمى شرف ارتحالده ايتديكى ملاحظه ايدوب "وما تقدموا لانفسكم من خير تجدوه عند الله" آيت كريمه سينك مفهوم شريف ومعناى منيفندن دخى آكاه وخبير وصداى الصدقة فدية للمعاصى يوم يؤخذ بالنواصى كوش وهوشلرنده جايكير اولوب افضل صدقات واحسن حسنات فوايد مستمره وعوايد مستقره اولان صدقهٔ جاويه اولديغنه بناء مجلس شرع شريف شامخ البيان ومحفل منيف راسخ الاركانه حاضر اولوب وقف آتى لاجل التسجيل وبراى التسليم والتسبيل متولى نصب وتعيين ايلدكلرى اشراف قضاة كرامدن احمد منيب افندى ابن محمد سالم افندى محضرنده نثار كلام جواهر نظام وايثار الفاظ ثريا انتظام ايلديلركه مدينهٔ مزبوره ده غزغايان سوقنده ارنقچيان نام ديكر اوپرقان ديمكله معروف وموصوف محلده واقع برطرف متوفا سفر اوغلى ابراهيم سنجقدار ورثه سى دكانى وبرطرف الحاج شعبان زاده لرك مخزن جدارى ايله محدود وطرفينى طريق عام ايله مسدود ومشدود اولوب الى هذا الوقت والآن سلك ملكمده شراء منسلك اولان عرصه سى سنوى آقچه مقاطعة قديمه لو مرحوم عيسى بك وقفى وبناسى ملك بر باب

قلايجى دكانى ووواسنده كائن بر باب مخزنمى حسبة لله الـكريم ورغبة لمرضات الرب الرحيم «يوم لا ينفع مال ولابنون الا من اتى الله بقلب سـليم» رجاسـيله بنيت صادق وعزيمت واثق وقف صحيح شرعى مؤبد وحبس صريح مرعى مخلد ايله وقف وحبس ايدوب شويله شرط ايلدمكه دكان ومخزن محدود مذكوره بهر سنه بامعرفت متولى اجارهٔ مثلى ايله آخره ايجار اولنوب اجارهٔ حاصله‌دن اولا واقف مشـار اليه عيسى بك وقف شريفنه سـنوى عايد اولان آقچه مقاطعهٔ زمين ادا اولندقدنصـوكره اجارهٔ مذكوره‌دن باقى قلان مبالغدن بهر سنه يتمش بشر غروش افراز ورروغن زيت اشتراء وسالف البيان وكيل حرج محله‌سنده واقع جامع شريف ومعبد لطيفك دروننده و رنباره‌سنده ليالئ مباركه ورمضان كثيرالفيضان كيجه‌لرنده ايقاد قناديله حرج وصرف اولنه ودخى جامع شريف مذكورده هركيم امام اولور ايسه اضرهٔ مذكوره‌دن سنوى اللى‌بشر غروش وكذلك جامع شريف مزبورده هركيم مؤذن اولور ايسه اجارهٔ مذكوره‌دن سنوى يكرمى بشر غروش ايله توظيف اولنه‌لر ودخى اجارهٔ مذكوره‌دن جامع شريف مذكورك تعميرات ايچون بهر سنه اوز غروش بشقه بشقه يد متوليده ادخار وحفظ اولنوب عندالحاجه جامع شريف مذكور ايله دكان و مخزن مزبور تعمير وترميملرينه بايد متولى خرج وصرف اولنه واجارهٔ مذكورك مصارفات مزبوره‌دن باقيسى هرنه‌مقدار فضله قالور ايسه جهت توليت اولوب متولى اولنلر بعدادای حدمت وظيفه‌يه متصرف اوله‌لر ودخى شويله شرط ايلدمكه مادامكه لابس لباس حياة اولام جهت توليت مذكور اولا كنديمه وكنديمدنصوكره ذكور واناثدن اصلح وارشـد اولاديمه واولاد اولاديمه مشروطه اولوب وبعده مدينهٔ مزبوره‌ده اجراى احكام دين مبين واحياى اعلام شرع متين ايدن موالئ عظام رأى حطيرلريله برشخص مستقيمه تفويض وتسليم اولنه ودخى سروشنهٔ تغيير وتبديل و سردفتر تعويل وتحويل قيود وشروطى مرهٔ بعداخرى دست اختياريمه مربوط اولوب وقف مذكورك فروعنده على وجه‌المشروح تصرف ايليم ديو تمهيد شرائط وترتيب ضوابط ايليوب دكان ومخزن موصوفى حالتين عن‌الشواغل اولدقلرى حالده متولئ مومى اليهه تسليم ايلدم اولدخى على وجه المعتاد تسـلم ايلدى ديو اقرارتام ايله كلام خير انجامنى تمام ايلدكده متولى مومى اليه واقف مومى اليهك كلمات مشروحه‌سـنده بالمواجهه تصديق وتقريرات مشروعه‌سـنده بالمشافهه تحقيق ايلدكدنصـوكره واقف مومى اليه انعم الله تعالى فى الدارين عليه امر وقفده اجالهٔ كلام وامالهٔ عطف مرام ايدوب عرصهٔ وقفده مبنى اولان ابنيه حكم منقولانده اولوب ومنقول ومحول قسمنك وقفيتى مفخر ائمه كبار اولان امام اعظم وهمام اقدم سراج‌الملة والدين استاد ائمة المجتهدين ابو حنيفه نعمان ابن ثابت الـكوفى حضرتلوينك مذهب حطير ورأى منيرلرنده جائز وصحيح اولمديغى كتب معتبرات فقهيه تصريح اولنوب وعرصه‌سى برجهته وقف اولان ملك ابنيه دخى جهت اخرايه وقفيتى بعض ائمه كرام قتنده صحيح اولمامغله بناء على ذلك وقف مزبوردن رجوع ايدوب ذكرى مسـبوق اولان دكان ومخزن محدود مذكوره‌يى كالاول ملكمه استرداد وتسـليمنى مراد ايدرم ديدكلرنده متولى سخن سـاز جواب باصوابه آغاز ايدوب فى‌الحقيقه ذكر اولنان ابنيه دكان

ومحزن حكم منقولده اولدیغی جای اشکال دکلدر لکن منقول متعارفده عرف دخی عموم اوزوه در
حتی مظهر عنایت بی غایت رحمانی امام ثالث محمد بن حسن الشیبانی رأی منیرلرنده منقول متعارفك
تسلیم الی المتولی ایله وقفیتی صحیح اولوب بوندن ماعدا برجهت اخرایه وقف اولسه ایکیسنك مطلقا خبرده
اتحادینه نظر اولنور بعض ائمهٔ کرام وفقهای ذوی الاحترام قسمت وجوازنه ذاهب اولمشلردر و
امام عالم ربانی ابو یوسف الشهیر باالامام الثانی رأی خطیرلرنده واقف مجرد وقفت دیمکله وقف
صحیح ولازم اولمغله اصلا رجوعه محال واسترداده احتمالی یوقدر دیو رد و تسلیمدن امتناع وحصومت
ونزاع اولنوب حاکم موقع اعلی الکتاب وفقه الله تعالی سبیل الصواب حضرتلری حضورنده
مترافعان وفصل وحسمه طالبان اولدقلرنده حاکم مشار الیه اسبغ الله تعالی نعمة علیه جدل خصمینه
نظر ومبطل خیر اولمقدن خدوایدوب وقف آنف البیانك اولا علی رأی من یراه صحته وثانیاً امامین
قوللری اوزوه لزومنه حکم صحیح شرعی وقضای صریح مرعی ایدوب من بعد وقف مرقوم
صحیح ولازم اولوب نقض ونقیضنه مجال ومحال وتغییر وتبدیلنه امکان عدم الاحتمال اولدی «فمن
بدله بعد ما سمعه فانما اثمه علی الذین یبدلونه ان الله سمیع علیم» واجر الواقف علی الله الجواد
الکریم جری ذلك وحرر فی الیوم الحادی والعشرین من شهر المحرم الحرام لسنة اربع وستین
ومأتین والف من هجرة من له العز والشرف.

شهود الحال

فخر الامراء المجاهدین میرلوا عزتلو السید محمد فاضل پاشا ابن السید مصطفی نورالدین افندی،
فخر المدرسین الکرام فضیلتلو حافظ صالح رجائی افندی ابن ابراهیم حلمی افندی، فخر القضاة
الکرام ذهادتلو الحاج محمد حلمی افندی ابن الحاج ابراهیم، فخر الاقران السید محمد اغا ابن
السید الحاج صالح اغا ذلجی زاده، فخر الاقران صالح اغا ابن ابراهیم آغا راغب زاده،
فخر الاقران الحاج احمد اغا ابن الحاج عبدالله اغا تخمیسجی، فخر الامثال الحاج عبدالله
سنجقدار ابن منلا محمد زغفرانی زاده، فخر الکتاب کسری زاده عبدالله راشد افندی،
فخر الکتاب عبدالله عینی افندی ابن حسن اغا، فخر الکتاب مصطفی افندی ابن حسن فهمی افندی،
فخر الکتاب السید محمد هاشم افندی ابن داود عارف افندی.

„Bogu hvala, poznavaocu svakog vremena, koji je čist od prevrate i prelaza. Neka je selati selam na Muhameda, onoga, koji je gospodar najljepših ćudi i načela, te na njegovu kućnu obitelj i drugove mu, koji su postigli vrhunac sreće i znanja. Uzrok pisanja je ovaj: Stanovnik Vekilharč mahale, sarajevski muftija Mehmed Šakir efendija, sin Merhum Mehmed Mujid efendije, poznati dobrotvor i pobožni muž, koji promišlja i zna, da je ovaj svijet prelazan a oni posmrtni vječan i kao odlični poznavalac vjerskih propisa i načela, došao je lično pred ovaj šerijatski sud i u prisustvu Ahmed Munib efendije, sina Mehmed Salim efendina, koji je kadijskog reda i jedan izmegju prvih sarajevskih gragjana, koji je za niže označeno dobrotvorno legatno uknjiženje od strane predrečenog dobrotvora u svojstvu mutevelije imenovan, dao je slijedeće dobrovoljno očitovanje: Ja sam odlučio, da jedan moj dućan i za legjima ovoga dućana jednu magazu, što leže u poznatoj ibričiskoj čaršiji (Oprkanja) u Sarajevu, u granicama s jedne

strane dućanom našljednika Ibrahim sandžakdara Seferovića, s druge zidom magaze Hadži Šabanovića, a s treće i četvrte putevima, za božiju ljubav u dobrotvorne svrhe zavjetujem, što ovim i činim i za to stavljam slijedeće uslove: da ove nekretnine koje potpadaju pod vakuf Isabegov i plaćaju za to godišnju mukatu od akči[1]), stvarno, istinito i vječito zavjetujem te ovlašćujem prisutnog muteveliju, da ih drugima svake godine pod kiriju izdaje i to po primjernoj najamnini i da od ovih prihoda na prvom mjestu plaća godišnju mukatu akči[1]), pripadajuću Isabegovu vakufu, kao zemljištnu pristojbu, a zatim od ostalog prihoda da svake godine odvoji po 75 groša i za ove novce kupi zejtina i ovaj utroši u Vekilharčovoj džamiji na paljenje kandilja uz mubareć večeri i uz svjetli ramazan. Dalje, da od prihoda ove kirije plaća godišnje po 50 groša imamu i mujezinu po 25 groša godišnje plaće i to onom imamu i mujezinu, koji budu u pomenutoj džamiji služili. Nadalje, da od ovih prihoda potroši na opravak i popravak ove džamije godišnje po deset groša, a tako isto na popravak i opravak zavjetovanog dućana i magaze po deset groša godišnje i da te odregjene sume mutevelija kod sebe zadržava i kad ustreba da ih na te svrhe troši, a što preteče preko ovih troškova i izdataka, ma kolika suma ostala, da pripada mutevelijama kao njihova godišnja plaća i nagrada. Dalje stavljam uslov, da sam ja, dok sam u životu mutevelija ovoga moga vakufa, a poslije moje smrti da to pravo prelazi na moju rogjenu mušku i žensku djecu, koja su punoljetna i pametna, i da to pravo s koljena na koljeno moji potomci nasljegjuju, a kad bi ovih nestalo, da na to mjesto dotične šerijatske sudije i djeljitelji pravde izaberu sposobna i podesna muža za muteveliju i u tom svojstvu da ga imenuju, a za sada da on sva prava raspolaganja i upravljanja ovih nekretnina sebi pridržava. S toga dakle ovaj dućan i magazu bez ikakovih tereta čisto i nepomućeno predajem rečenom muteveliji i on ih po običaju prima. Pošto je pomenuti mutevelija sve ove uslove vakifove tačno razumio i lično potvrdio, prevrnu u tom momentu rečeni oporučitelj vakif i oprovrgnu svoja očitovanja i reče, da se ove vrste zgrade kod uvakufljenja smatraju kao pokretno imanje, a takovo imanje po propisima i nazorima velikog imama Ebu Hanife Numana ne može se uvakufiti, koju okolnost i kitab fikha tvrdi, s toga on od tog uvakufljenja odustaje i traži, da mu se zavještani dućan sa magazom u posjed i vlasništvo preda. Na ovo prisutni mutevelija odrješito reče: da je u stvari tako, kako vakif navodi, ali obzirom na nazore i propise trećeg velikog imama Muhameda Hasanova, u kojima se veli, da je svako uvakufljenje istinito i stvarno, čim se ono dotičnom muteveliji na raspolaganje ustupi, ili, ako se zavjetovanje i na drugi dobrotvorni način provede, u tom slučaju će dotični šerijatski sudac odrediti probitačne riješenje, a u ostalom i drugi veliki imam, Ebu Jusuf, u svojim propisima i nazorima izrično veli, da se svako uvakufljenje kao svršen čin smatra, čim vakif izrekne: to i to uvakufljujem; s toga dakle za vraćanje uvakufljenih nekretnina ne postoje zakonske mogućnosti te se taj zahtjev ne može uvažiti. Raspravljajući šerijatski sudac, komu neka da Bog moć, da teške stvari lahko rješava, uzevši u pretres sve raspravne činjenice izdade osudu, da je ovo uvakufljenje istinito i stvarno i da nema nikakve mogućnosti, da se ono može preinačiti i oprovrgnuti, nego da se smatra kao zakonom utvrgjeni legat. Ko bi ovu osudu oprovrgnuo, njega će Bog za to na strašnom sudu kazniti, jer Bog sve vidi i zna.

„Pisano 21. muharema god. 1264. (= 1847.).

---

[1]) U originalu fali broj.

Svjedoci ovoga: Esejidi Mehmed Fadil paša, sin Esejidi Mustafa Nurudin efendije, mirilivaji prvi državni vojnički časnik, Hafiz Salih Ridžaji efendija, sin Ibrahim Hilmi efendin, veliki kadija i ostali.

Poslije toga je ovaj sarajevski muftija Mehmed Šakir efendija Mujidović umr'o godine 1275. (= 1858.) i ukopan je u haremu iste džamije a na uzglavlju mu stoji još nepovrijegjen ovaj natpis: *(Slika 42.)*

„U Bosni Sarajevu bijaše njegova fetva vrlo ugledna.

„Prelazni svijet ostavi a primi mjesto u raju.

„U ovoga odabranog muža bijahu godine dosegle svoj vrhunac.

„Na svako pitanje znao je odgovoriti bez zastajanja.

„U našemu gradu ne osta mu ni cigli jedan vršnjak.

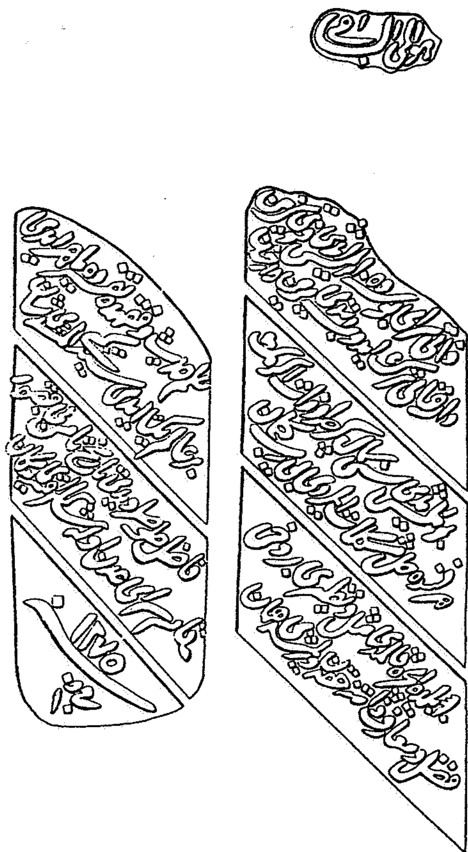
„Sami ga Bog bijaše obdario znanjem i odličjem.

„U hadisu, fikhi i tevsiru bio je vješt.

„Jedini alim bijaše, koji je bio glasovit kao Sejid.

„Fadil od svega srca reče mu potpuni smrtni datum:

„Mjesto u rajskoj velikoj kući neka bude Sakir efendiji. 1275." (= 1858. god.)

Slika 42. Tarih na nišanu sarajevskog muftije Muhamedi Šakir ef. Mujidovića u dvorištu Vekilharčove džamije.

XXIII. Medresa Abdulkerim ef. Sim zade Gjumišića.

Na vrhu Zildžiluk čaršije, na obali rijeke Miljacke bijaše jedna lijepa i prostrana medresa, koja se je zvanično zvala Sim zade Abdulkerimova medresa, a narod ju je zvao „Drvenijom" i to zbog drvene ćuprije, koja je bila odmah niže kamene ćuprije pod Bendbašom, upravo do nje. Medresa je bila dugačka oko 18 metara a u širinu 8 metara. Od rijeke Miljacke i s istoka bila je jednokatna sa devet soba na dônjem boju i dershanom (soba za predavanje), a od kibleta bile su šupe, s lijeve strane vrata, za potrebu softa. Vrata su bila na svod i visoka oko $2^1/_2$ metra a široka 180 *cm*, a od zapada bio je i gornji boj, gdje je bila soba za muderisa i soba za klanjanje, koje je načinila Mustajpašinica i još jedan kahve odžak.

Avlija (dvorište) bila je dosta duga, a u njoj je bio i bunar Jusuf paše Ćuprilića, koji niže spominjemo.

Kad se je dovršila gradnja ove medrese od vasijeta merhum Sim zade Abdulkerim efendina i to 1189. (1775. g.), spjevao je tadašnji najvještiji pjesnik, rogjeni Sarajlija, šejh Mehmed Mejli efendija ovaj pjesnički tarih:

تاریخ

مطلع شمس معارفدر بو زیبا مدرسه
نور پاش معرفت اولسه نوله بیش و پسه
بونده تحصیل اولنور انواع علم و معرفت
صرف و نحو وفقه وتفسیر وحدیث وهندسه
حضرت حق حشره دك معمور وآباد ایلیه
بو دعائی ایلمك لازمدر انجق هرکسه
میلیا تحسین برله دیدیلر تاریخنی
مجمع ارباب علم اولدی بو رعنا مدرسه
سنه ١١٨٩

To jest: „Iz ove lijepe medrese rodiće se sunce znanosti.
„Nebi bilo ni vrlo začudno, ako bi se svjetlost znanosti protegla i na posjetioce iste.
„Ovdje neka se uče raznolika znanja: sintaksa, fikha[1]), tefsir[2]), hadis[3]) i zemljomjerstvo.
„Neka ju Bog uzdrži uspravnu do strašnog suda.
„Ovako se Bogu moliti zaista je potrebno svakom čovjeku.
„Mejlija sa pohvalom izreče joj tarih: U ovoj lijepoj medresi zbor je učenjaka.“ 1189. (= 1775.).

Ova medresa je postojala do prije nekoliko godina, a kad se ukazala potreba da se uredi Miljacka i obala na njoj od istočne strane, platila je beledija bivšoj vakufskoj upravi odštetu te je ova porušena, a za primljene novce bi napravljen muslimanski konvikt u Dugom sokaku.

Osnivač ove medrese, Abdulkerim efendija (Gjumišić), pred svoju smrt god. 1177. (= 1763.) zavjetovao je treći dio svoga cijelog imetka u dobrotvorne svrhe i naredio, da se od tog zavjetovanog imetka sagradi jedna medresa u Sarajevu, koja će se prozvati njegovim imenom.

١١٧٧ تاریخنده وفات ایدوب سرایده واقع یدیلر تربه‌سی اتصالنده وبستریق پتوغی یاننده‌كی مزاریستانده مدفون بولنان ومقبره‌سنك صندقه‌سی اوزرنده كرچه نشان طاشلری موجود ایسه‌ده تاریخ وفاتی منقوش بولنمیان قضاة سته‌دن سیم زاده عبدالكریم افندینك وصایت حجتی اولنوب سرای محكمهٔ شرعیه‌نك ١١٨٢ تاریخلو وطقوز نومرولی سجلك یتمشنجی صحیفه‌سنده محرر وصایت حجتنك صورتی زیره عیناً درج اولندی.

باعث ترقیم اولدركه مدینهٔ سرای بوسنه‌ده محمد بك محله‌سی سكاننده‌ن ایكن بوندن اقدم وداع عالم فانی ایدن اشراف قضات كرامدن سیم زاده عبدالكریم افندی ابن محمد افندینك معمول

[1]) Vjeronauka.
[2]) Tumačenje kurana.
[3]) Pejgamberove a. s. zapovijedi.

بها وصيتنامه‌سی ناطق اولدتنی اوزوه مدرسه بناسنه وعرصه ووظيفه‌سنه وصيت وتعيين ايلديكی اوچ بيك غروش حالا مدرسهٔ مذكوره ناظری فخرالمدرسين الكرام مفتیٔ سابق الحاج محمد افندی ومدرسهٔ مذكوره بناسنه باصحت شرعيه وصی نصب وتعيين اولنان چوقه‌جی زاده محمد افندی ابن مصطفى بك نام كمسنه‌لرك طلب ومعرفتلريله ومعرفت شرعله وجوه اهالی حاضر اولدقلری حالده مدرسهٔ مرقومه‌يه تعيين اولنان مبلغ مرقوم خارجه چيقاروديلوب محاسبه‌سی رؤيت وبنا اولمق اوزوه نظام ويريلان محاسبه دفتريدركه بروجه آتی ذكر اولنور وقع فی الحادی عشر من رجب لسنة اثنی وثمانين ومائة والف .

خان وقوللق يری و مخزنلرده مشترك حصهٔ ثلث اقچه‌سی منلا مصطفى ده ١٢٠٠ غروش بيك ايكی يوزدر؛

عرصه‌در محلة الحاج عيسى مع مصارف ٤٥٠ غروش درت يوز اللی در؛

وارث مزبور منلا مصطفى ده اجاراندن ١٠٠ غروش يوزدر؛

درذمه مفتیٔ سابق الحاج محمد افندی بكفالت حاجی مصطفى بن الحاج اسماعيل ياتمسك ٢٥٠ غروش ايكی يوز اللی در؛

ثلثه تعيين اولنان مستقل ملك منزل وتحتانيسنده بقال دكانی غروش ٥٠٠ بشيوز غروشدر؛

كذلك ثلثه تعيين اولنان مستقل قصاب دكانی در سوقاق قصابان غروش ٣٠٠ اوچيوز؛

دخی مزبور محمد افنديده نقود غروش ٢٠٠ ايكی يوزدر؛

جمعاً يكون غروش ٣٠٠٠ يالكز اوچ بيك غروشدر.

وجه مشروح اوزوه محاسبه‌سی معرفت شرعله رويت اولنديغی بومحله شرح ويريلدی.

Ovo dokazuje šerijatski hudžet u sidžilu broj 9. na stranici 70.

Stanovnik Gazi Mehmed begove mahale, Gjumišić Abdulkerim efendija, sin Mehmed efendin, koji je umro g. 1177. (= 1763.) u Sarajevu, te je prema sadašnjoj kasarni ukopan kraj Jediler turbeta u groblju do Bistričkog potoka. Grob mu je i dan danas ogragjen otesanim kamenjem a nišani su mu visoki okolo 1·5 *m* sa velikim sarukom, ali na žalost na uzglavlju nema natpisa.

On je bio po zvanju nadkadija.

Spomenuti šerijatski hudžet glasi ovako:

„Stanovnik Mehmed beg mahale u Sarajevu, Abdulkerim efendija Gjumišić, sin Mehmed efendin, koji je bio reda nadkadijskog, a koji je prije izvjesnog vremena umr'o, naredio je sa svojom cijenjenom oporukom, da se na ime njegovo podigne jedna medresa i za istu da se kupi zemljište i u tu je svrhu zavjetovao svotu od 3000 groša, a za nadzornika te gradnje postavio Hadži Mehmed efendiju, bivšeg muftiju i muderisa za tutora, a za izvršioca gradnje odredio je šerijatskom odlukom Mehmed efendiju Čohadžića, sina Mustafina, te je posredovanjem ovih i nekoliko uglednih gragjana sa dozvolom šerijatskog suda odvojio zavjetovanu svotu za gradnju te medrese i sastavio se niže slijedeći troškovni račun.

„Pisano 11. redžeba 1182. (= 1768.).

„Jedna trećina u zajedničkom hanu, kuluku i magazama prodana je za 1200 groša i ove pare su kod Mula Mustafe.

„Zemljište u Hadži Isa mahali sa troškovima kupljeno je za 450 groša. Kod gori rečenog Mula Mustafe kao našljednika nagjeno je od pokupljene kirije 100 groša.

„U bivšeg muftije sarajevskog, Hadži Mehmed efendije je 250 groša prema senetu, a jamac je Hadži Mustafa sin Hadži Smajilov.

„Od odregjene trećine jedna kuća i pod njom bakalski dućan: 500 groša. Na isti način jedan kasapski dućan u Kasapskoj čaršiji, koji je na tretinu procijenjen: 300 groša. Još kod pomenutog Mehmed ef. gotovine 200 groša, sve ukupno iznaša 3000 groša.

„Na ovi se način od strane šerijata vidio račun.

„Zatim šerijatski sud izasla komisiju na lice mjesta u Hadži Isa mahalu, na vrh Zildžiluka čaršije kraj rijeke Miljacke na kupljeno prazno zemljište, i to: kadiju i muderisa Osman efendiju, sarajevskog muftiju Sejid Mehmed efendiju i sarajevskog muteselima Abdullah agu, koji došav na lice mjesta otvoriše vijeće i zatražiše kako od bližnjih komšija tako i od komšija tabaka s onu stranu Miljacke dozvolu za gradnju iste i da li kakve zaprijeke postoje ili ne postoje, i pošto su svi odgovorili, da nikakve zaprjeke nema i da od te gradnje nikomu štete biti neće te da je to mjesto pogodno za gradnju medrese, s toga se ovo u sidžil zavede 21. džemazulahira 1189. (= 1775.) Gradnja ove medrese odmah se otpočela.“

بوسنه سرای قاضیسی احمد افندینك مهری آلقنده و فی ١٦ شوال ١١٩٣ تاریخلو تذكرهلك صورتیدر.

نفس سرای بوسنه واقع سیم زادا عبدالكريم افندی مدرسهسنده بلا وظیفه مدرس اولان علی افندینك ضرورت حالی بركمال وشایستهٔ مرحمت اولمقدیغی بوسنه ایالتنده واقع نوهسل قضاسنك جزیهسنه اوزان ضمیله وظیفه تعیین اولنمسی سرای بوسنه نائبی علی افندی عرض ایتمكین صادر اولان فرمان عالی موجبنجه یومی اون آقچهسنك سنویسی حساب ایتدیرلدكده اوتوز بش غروش قرق سكز آقچهیه بالغ اولدیغی آناطولی محاسبهسندن ویومیهٔ مذكوره مقابلهسنده مارالذكر نوهسل قضاسی جزیهسنه اون درت عدد ادنی جزیه اوزانی ضم اولندیغی صورتده غیراز معاش وكتابت ایجاب ایدن مالی مبلغ مزایده كفاءت ایلدیكندن بشقه بریجق غروش اون آلتی آقچه سعی میریسی اقتضا ایلدیكی جزیه محاسبهسندن دركنار وحساب اولنمغله طقسان درت سنهسندن اعتبار ایله جزیهٔ مذكوره اولمقدار ادنی جزیه اوراقی ضم ومقابلهسنده ینه جزیهٔ مزبوره مالندن آلمق اوزره مدرسی مومی الیه یومی اون ایكی آقچه وظیفه توجیه وتعیین اولنوب برانی و جزیه محاسبهسنه علم وخبری ویرلمك بابنده دفتردار شق اول عزتلو السید الحاج مصطفی افندی تلخیص ایتمكله تلخیصی موجبنجه توجیه وبرات وجزیه محاسبهسنه علم وخبری ویرلمك بابنده تاریخ مزبوره صادر اولان رؤس همایون موجبنجه علم وخبری ویرلمكله برات عالیشان یازلمق فرمان اولندیغی برآنده شرح ویرله.

وما توفیع
الا بالله
عبده احمد

Po oporuki merhum Simzade Abdulkerim efendije i ako je medresa u Sarajevu god. 1182. (= 1768.) sagragjena bila, ipak vazifa muderisu odregjena nije, već je tadašnji šerijatski kadija Ali efendija u Carigrad predložio, da se tome muderisu iz državnih prihoda neka vazifa (plaća) ustanovi i odredi, te je po sadržaju dolje navedene Teskire od džizije i mjerenja u kotaru Novosel (današnji Petrovac) vazifa ustanovljena. Teskira glasi ovako:

„Pod pečatom sarajevsko bosanskog kadije Ahmed ef. izdata je 16. ševala 1193. (= 1779.) niže slijedeća teskira:

Pošto se doznalo, da muderis Simzade Abdulkerim ef. medrese Ali efendija nema za tu dužnost odregjene plaće, to je sarajevsko bosanski šerijatski sudija Ali efendija stavio predlog, da se ovom muderisu od džizije i mjerenja u kotaru Novosel u bosanskom vilajetu odredi plaća i o tome carski ferman izda, jer da on tu plaću zaslužuje.

Po carskom fermanu ustanovljena je ovom muderisu dnevna plaća po dvanaest akči, što iznaša trideset i pet groša i 48 akče godišnje plaće, to je ovo po anadolskim računarskim knjigama odregjeno a ima se od džizije i mjerenja kotara Novoselskog izdavati, a pošto isti porezi nisu više sume kao licitando prodati mogli postići, jer se od ovog $1^1/_2$ groš i 16 akči za druge troškove izdavalo, to je ovom muderisu od navedenih prihoda po 12 akči dnevna plaća odregjena i to izdanje potvrdio i defterdar Esejid Hadži Mustafa i naregjeno je, da se od gori navedenog datuma ta muderisova plaća sa potvrdom primitka izdaje i o tome carski berat izda, što ovim potvrgjuje.

(m. p.) Ahmed.“

O muderizu ove medrese, Hadži Mehmed Sadik efendiji, saznajemo kroz ovaj berat:

برات شريف عاليشان

سراى بوسنه‌ده متوفى سيم زاده عبدالكريم افندى ثلث مالندن وصيت و تعيين ايلديكى مدرسه‌نك با برات عالى وظيفهٔ معينه ايله مدرس اولان چوقه‌جى‌زاده شيخ محمد بن مصطفى كندو حسن رضاسيله جهت مذكورى وظيفهٔ مرسومه‌سيله ارباب استحقاقدن اشبو رافع توقيع رفيع‌الشان خاقانى الحاج محمد صادق خليفه‌يه فراغ وقصر يد وعتيق براتى تسليم ايتمكله مزبور دخى هر وجهله لايق ومحل ومستحق اولمغين فارغ مرقومك فراغندن جهت مذكور وظيفهٔ مرسومه‌سيله توجيه اولنوب يدينه برات شريف عاليشانم ويرلمك بابنده استدعا ايتمكين اعلم العلماء المتبحرين افضل الفضلاء المتورعين ينبوع الفضل واليقين شيخ الاسلام سلمه السلام ومفتى الانام مولانا مصطفى عاشر ادام الله تعالى فضائله اشارت ايتمكين اشارتلرى منطوقنجه مزبوره صدقه ايدوب اشبو برات همايون عنايتمقرونى ويردم وبيوردمكه بعد اليوم وارروب مزبور الحاج محمد صادق ذكر اولنان مدرسه‌ده فارغ مرقومك يرينه مدرس اولوب خدمت لازمه‌سن بيقصور مرعى ومؤدى قلدقدنصكره وظيفهٔ معينه‌سيله متصرف اولوب دوام عمر ودولتمچون دعايه مداومت كوستره وشويله بيلوب علامت شريفه اعتماد قيله‌لر تحريراً فى اليوم التاسع والعشرين من ذى القعدة الشريفة لسنة اربع عشر و مأتين والف .

قسطنطنيه

„Carski visoki berat.

„Pošto je dosadašnji muderis medrese, koju je od zavjetovanog trećinskog imetka sagradio pokojnik Abdulkerim efendija Gjumišić u Sarajevu kao dobrotvor, šejh

Mehmed efendija Čohadžić, sin Mustafe, od te beratske službe dragovoljno odstupio i ustanovljenu za to plaću napustio i predložio, da se za to mjesto postavi sposobni Hadži Mehmed Sadik Halifa, komu je i svoj stari berat sa carskim visokim fermanom predao i da mu se ista plaća odredi, to sam se našao ponukanim, saslušav mnijenje vjerskog starješina, visokoučenog izbranika i mudrog velikodostojnika, glasovitog muftije i šejh ul islama Mustafa Ašera, koga neka Bog u njegovom znanju učvrsti i udovoljavajući zahtjevu odstupljenog muderisa, imenovati istoga Hadži Mehmeda Sadika na upražnjeno mjesto muderiza sa istom plaćom, i o tomu ovaj moj carski berat besplatno izdajem i naregjujem, da od današnjeg dana imenovani novi muderis svoju novu dužnost otpočne i bez pogreške vrši sa već odregjenom plaćom te da se za me i moje carstvo Bogu moli. Neka tako znate i po mojim carskim naredbama postupate.

„Pisano dana 29. mjeseca zilkadeta god. 1214. (= 1799.) u Carigradu.“

Iza toga poslije tri godine ovaj isti Sadik efendija poslao je bosanskom valiji radi svoje plaće pismenu molbu, na koju je valija odgovorio bujruldijom.

Godine 1197. (= 1782.) zavjetovao je Hadži Abdulkadir efendija Muzaferić, sin Hadži Ahmedov, stanovnik šejh Ferah mahale, 1300 groša u dobrotvorne svrhe i naredio, da se od prihodnih kamata ove zavjetovane svote dade dnevno 12 akči plaće muderisu, koji bude u pomenutoj medresi naučavao nauku, a petorici gjaka ove medrese, koji u njoj stanuju, da se daje dnevno po pet akči potpore.

Godine 1265. (= 1848.) zavjetovala je Fatima Kanite hanuma, kći Mehmed Sejid efendije Hajrića, a supruga Mustafa paše Babića, stanovnica Čekrkči Muslihudin mahale, neke nekretnine ovoj medresi, a vakfija u sidžilu broj 85. glasi:

حمدموفور وشکر نا محصور اول واقف امور جمهور ورازق وحوش وطیور اولان رب
الارباب ومالك الرقاب حضرتلرینك درکاه اقدس وبارکاه مقدسلرینه مقصوردر وصلاة وسلام صدهزار
ودرود بیشمار اول لؤلؤ یکتای بحر جود نرکسی بی همتای باغ شهود ومقبول درکاه آله محروم
حرم لی مع الله حبیب خدا شفیع روز جزا محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم حضرتلرینه وآل کرام
واصحاب عظام اوزرلرینه محصوردر اما بعد اشبو کتاب عنبرین نقاب صحت نصابك باعث وبادی
وبوخطاب مشکین صوابك تسطیرینه سبب وداعی اولدرکه مدینهٔ سرای بوسنه‌ده چقرقچی مصلح
الدین محله‌سی ساکنه‌لرندن صاحبة الخیرات والحسنات راغبة البر والبرکات فخرالنساء المخدرات تاج
الخواتین المستورات فاطمه قانته خانم بنت المرحوم المبرور خیری زاده محمد سعید افندی طرفندن
امر وقف آتی البیانی تقریر واتمام وتسجیل وتأییدنده کمال اهتمام مصلحتی ایچون وکیل اولدیغی
ذات مومی الیهایی معرفت شرعیه ایله عارفان اولان قالین الحاج علی محله‌سندن سنجقدار احمدخواجه
بن عمر وتیمورخان محله‌سندن احمد اغا بن اسماعیل نام کمسنه‌لرك شهادتلری ایله وکالتی شرعا ثابت
وثبوت وکالتنه حکم شرعی لاحق اولان واقفه مومی الیهانك دامادی اولوب سواری ردیفه عساکر
شاهانه قائمقامی رفعتلو جنی زاده علی بك بن الحاج عثمان بك مجلس شرع شریف رفیع الشان و
محفل دین منیف منبع الارکانده وقف خجستهٔ تسجیل وصحت ولزومیله اتصافی تکمیل اراده‌سیله
متولی نصب وتعیین ایلدیکی الحاج یوسف بن محمد نام کمسنه مخضرنده بالوکاله تقریر کلام صافی و

تعبیر عن المرام وافی ایدوب مؤکلهم مومی الیها قانته فاطمه خانم وقتا که دنیا دون وفرش بوقلمون دار پایدار وجای قرار اولمیوب نعمتی نعمت وعزتی ذلت ایدوکنه عالم ومزرعه آخرت وانفاق زاد جنت اولوب «وما تقدموا لانفسکم من خیر تجدوه عند الله» مضمون شریفنه ودخی «ماعندکم ینفد وما عند الله باق» مفهوم منیفه جازمه اولوب بو دار فنا سریع الزوال اولدیغی تدبر ایتمکین وقف جائی صدورینه دکین سلك ملك صحیحنده منسلك اولدیغی مدینهٔ مزبوره ناحیه‌سنه تابع بوطمیر جماعتنده اوسیك چیفتلکی جوارنده واقع تحدید وتوصیفدن مستغنی نهرزویوینه اوزرنده سقف واحد تحتنده دائر درت کوز دقیق آسیابلرینی بجملة التوابع والملحقات وکافة الحدود والمشتملات سائر املاکی و عقاراتندن اخراج وافراز ونیول مثوبات جمیله تمناسیله احراز وحسبة لله تعالی وطلباً لمرضاته الاعلی الاعلی وقف صحیح مؤبد وحبس صریح مخلد ایله وقف وحبس ایدوب شویله شرط ایلدیکه آسیابهای مذکوره بروجه معتاد بهر سنه با معرفت متولی اجارهٔ مثلیله آخره ایجار وحاصل اولان اجاره‌سندن آسیابهای مذکوره‌نك سنوی تعمیرات مقتضیه وعادیه‌سنی بعدالافراز باقی قلان اجاره سندن متولیده محفوظ اولوب مدینهٔ مزبوره‌ده سیم زاده مدرسهٔ منیفه‌سنده تعیین سرجزء خان مدرسی الحاج محمد طاهر افندی وبعده مدرسهٔ مذکوره‌ده هرکیم مدرس اولورایسه سرجزءخان اولوب مدینهٔ مزبوره مدرس اوطه‌سیله معاً آلتی باب اوطه‌لرك هربرنده تحصیل علوم نافعه ایله مقیم طلبه افندیلردن سرجزء خوان مومی الیهدن ابتدا اولنوب علی طریق مناوبه بهر یوم برجزء شریف تلاوت وبلا انقطاع هرآیده برختم شریف تکمیل وجمعیت اوطه‌سنده جمله‌سی موجود اولدقلری حالده ختم شریف دعاسنی ایدوب حاصل اولان مثوبات جلیله‌سنی واقفه مومی الیها حیاتده اولدقچه والدینی روحلرینه اهدا ایده‌لر وبعد وفاتها واقفه مومی الیهانك کندی روحنه ومشرقدن مغربه دکین کافهٔ اهل ایمان ارواح طیبه‌لرینه اهدا اولنه واجاره باقیه مزبوره‌دن سرجزء خوان مومی الیه بهر ماه یکرمی بش غروش وسائر بش نفر جزء خواندن هر برینه بهر ماه اون غروش که جمعاً یتمش بش غروش ماهیه من حیث المجموع سنوی طقوزیوز غروش متولی یدیله وظیفهٔ نظیفه‌لری ویریله ودخی شویله شرط ایلدیکه مدینهٔ مزبوره‌ده وکیل خرج جامع شریف ومعبد لطیفنده بهر هفته برکون تعیین ایله جماعت مسلمین ومسلمات وخاصةً اخوات ومؤمناته وعظ ونصیحت ایچون دیندار وپرهزکار اهل علم واهل قرائت برذات ممدوح الصفاتی معرفت متولی ایله انتخاب ونصب واجارهٔ مزکوره‌دن سنوی یوز غروش وواعظ مومی الیه بهر سنه شهور ثلثه یعنی رجب، شعبان ورمضان شریف آیلرنده قرآن عظیم الشاندن برختم شریف تلاوت وثوابنی کذلك واقفه مومی الیها حیاتده اولدقچه ابوینی روحلرینه وبعد وفاتها کندو روحنه اهدا ایلیوب کذلك اجارهٔ مذکوره‌دن سنوی یوز غروش مع وعظیه جمعاً سنوی ایکیشر یوز غروش باید متولی وظیفه‌سی ویریله ودخی شویله شرط ایلدیکه مدینهٔ مزبوره‌ده کائن صاغر الحاج علی محله‌سنده واقع چشمه‌نك قنوات ومجرالرینك اقتضا ایتدکچه تعمیر وترمیم مصارفات واقعه‌سیله چشمهٔ مذکوره واطرافنی دائما نظافت ایچون هرجانبندن اوتوزر ذرعه مقداری قالدیرم تعمیر ولدی الحاجه تجدید اولنوب

مصارفات مذكوره اجارهٔ مزبوره‌دن بايد متولى ايفا اولنه ودخى شويله شرط ايلديكه ذكر مسبوق آسيابهاى مزبوره تعمير وترميم ووظائف مرقومه اصحابنه بعد التسليم چشمهٔ مزبوره تعميرات مصارفى دخى بعدالايفا اجارهٔ مذكوره‌دن باقى فضله نه مقدار ظهور ايدر ايسه وقف مذكوره هركيم متولى اولور ايسه ظيفه‌سى اولمق اوزره فضلهٔ مزبوره‌يه متصرف اوله ودخى شويله شرط ايلديكه واقفه مومى اليهانك زوج داخلى افتخارالامراء المجاهدين ميرلوا سعادت اخنوا عزتلو السيد مصطفى پاشا نجل المرحوم السيدعمر بك افندى حضرتلرينى وقف مزبوره متولى نصب وتعيين ايليوب پاشاى مشار اليه مادامكه حصه‌مند نعمت عزالمنان صحت وبهره‌مند فراغ عافت اوله امور توليت مذكوره يدنده اولوب وقتاكه بامر الله بى زوال وبحكم پادشاه لايزال «والله يدعوا الى دار السلام» دعوت عظيمه‌يه اجابتكوستروب بلطفه العظيم مسافر مقام عليين ومجاور خلد برين اوله پاشاى مشاراليه حضرتلرينك نوباده عمرعزيزى اولاد ذكورندن اصلح وارشد واعقل امجدى وقف مذكوره متولى اوله واولاد ذكورى منقرض اولور ايسه اولاد اناثدن بشره‌لرنده آثار صلاحى ظاهر وديانت واستقامتى باهر اولان متوليه اوله واولاد اناثى منقرض اولورايسه اولادى اولادينه واولاد اولادلرينه قرناً بعد قرن بروجه مشروح اولاديت مشروطيت اوزره وقفنه متولى اوله‌لر وبقضاء الله تعالى پاشاى مشار اليه حضرتلرينك اولاد اولادلرينه دخى انقراض طارى اولور ايسه امانت واستقامت ايله معروف وديانت وصلاح حالى ايله موصوف اولان رأى حاكم الشرع ايله وقفنه متولى نصب وتعيين اولنه ديو شروط وقيودينى بالوكاله بعدالاتمام وكيل مومى اليه على بك واقفه مومى اليها اسبغ الله نعمه الجليله عليها طرفندن عنان كلامنى سمت رجوعه عاطف وزمام مرامنى جانب استرداده صارف اولوب اكرچه سلطان سرير اجتهاد وصاحب الهداية والارشاد امام اعظم وهمام افخم حضرتلرينك مذهب خطيرلرنده وقف املاك صحيح وجائزدر لكن عالم ربانى وفاضل صمدانى امام محمد ابن حسن الشيبانى رأى خطيرلرى اوزره وقف باطل ومتفرع عليه اولان شروط وقيودى عاطل اولوب وقفدن رجوع واقف ايچون امر معتبر ومشروع اولمغله آسيابهاى مذكور مؤكلهم مومى اليهانك كما كان ملكنه ادخال اولنمق بالوكاله مطلوبمدر ديدكده متولى رشيد جواب سديده آغاز ايدوب اكرچه حقيقت حال بسط اولنان منوال اوزره اولديغى محل اشكال اولميوب انجق امام فاضل ربانى وخبر كامل صمدانى امام أبو يوسف حضرتلرينك رأى منيرلرى اوزره واقف مجرد وقفت ديمكله لزومى افاده ايدر ديو رجوع واسترداد امر مخالف وعنادر ديو اباء واستبعاد ايدوب فصل وحسمه طالبان اولدقلرنده حاكم حاسم شرح الله تعالى صدره ورفع بالسعادة قدره افندى حضرتلرى جانب وقفه نظر ومناع للخير اولمقدن حذر ايدوب تمهيد قواعد وقفى اولى وتشييد مبانئ خيرى اخرى كوروب بقول من يراه صحت ولزوميله وخصوص عمومنه حكم صحيح شرعى ووقف صريح مرعى ايليوب فصار وقفاً صحيحاً شرعياً وحبساً صريحاً مرعياً «فمن بدله بعد ما سمعه فانما اثمه على الذين يبدلونه ان الله سميع عليم» واجرالواقف على الله الجواد الكريم جرى ذلك وحرر فى اليوم الخامس من ذى الحجة الشريفة لسنة خمس وستين ومأتين والف .

شهر ———————————————— د الحال

محمد شاكر افندى مفتى سراى ،   مدرسين كرامدن سليمان صبحى افندى ،   قضاة كرامدن الحاج مصطفى محبى افندى ،   قضاة كرامدن سعدالله افندى على قاضى زاده ،   زيلجى زاده السيد محمداغا ، الحاج احمد اغا تحميسى زاده ،   الحاج احمد درويش اغا خانجى زاده ،   حسين اغا ماشو زاده ، صالح اغا ژيغه زاده ،   غزغانى محمداغا رامى زاده ،   حسيب افندى ، على رضا افندى ،   عبدالله راشد افندى كسرى زاده ،   صالح راغب افندى كوركجى زاده ،   صالح صبرى افندى حلمى افندى زاده ،   حويو زاده ملا صالح ،   سوخته زاده احمد افندى ،   على قاضى زاده على افندى ، سوخته زاده ملا احمد .   جابرى زاده ملا عمر ،   مصطفى افندى بۆيۆ زاده ،

خواجه احمد سنجقدار   وغيرهم

„Hvala nebrojena i neograničena onome poznavaocu sviju poslova i onome, koji hrani sve životinje te neka je sto hiljada selata i selama onome, koji je izmegju svega svijeta odabran kao zrno bisera, božjem milosniku i posredniku za grješnike na strašnom sudu, odabraniku Muhamedu i njegovoj časnoj obitelji i uzvišenim drugovima. Uzrokom je pisanja ove pravedne oporuke slijedeći: Poznata dobrotvorka i darovateljica Fatima Kanite hanuma, kći umrlog Mehmed Sejid efendije Hajrića, stanovnica Čekrkči Muslihudin mahale, za niže slijedeće uvakufljenje i uknjiženje opunomoćila je svoga zeta Ali bega Dženetića, sina Hadži Osman begova, majora carske otomanske rezerve, a ovu punomoć dokazali su i potvrdili Ahmed hodža sandžakdar, sin Omerov, stanovnik Kalin Hadži Ali mahale i Ahmed aga, sin Ismajilov, stanovnik Timurhan mahale, te je ovaj punomoćnik u prisustvu Hadži Jusufa, sina Mehmedova, koga je oporučna dobrotvorka mutevelijom imenovala, u ime svoje vlastodavke kod ovog šerijatskog suda izjavio slijedeće očitovanje: Pošto se znade, da je ovaj svijet prolazan i njegov sjaj i njegove kuće nisu vječite, a cijelo je njegovo biće i uživanje ništetno, ali na njemu ipak valja posijati sjeme za onaj svijet, kao što nam je Bog kurânom zapovjedio, veleći izrično: Što prigotovite za sebe od dobra, naći ćete ga kod Boga. I dalje je zapovijedio: Što je kod vas, to je prolazno, a što ostavite kod Boga, to je vječito. Ove rečenice dobro promislivši nakani se ona, da ovo dobro djelo stvarno izvrši. S toga ja, kao njen ovlašteni punomoćnik, u ime njeno ovdje očitujem, da je moja vlastodavka od svog cjelokupnog nepokretnog imetka odvojila jednu svoju vlastitu vodenicu sa četiri okna na rijeci Zujevini u selu Osijeku, butmirskog džemata, kotara sarajevskog i ovo nepokretno imanje u dobrotvorne svrhe zavjetovala i stvarno ga i istinito uvakufljuje sa slijedećim uvjetima: Da uvakufljenu vodenicu pomenuti mutevelija kao običajno svake godine po primjernoj cijeni izdaje pod kiriju, da od prihoda ovih kirija najprije popravlja zavjetovanu vodenicu, a što mu preteče od prihoda da mutevelija kod sebe drži i da od toga glavnom muderisu i serdžuzhanu Hadži Mehmedu Tahiru i poslije njega, koji bude muderis, da uči djuzhove i da u šest soba u ovoj medresi, gdje se gjaci uče korisnim naukama, sa ovim muderisima naizmjence svaki dan po jedan džuz uče i da bez prestanka svakog mjeseca po jednu hatmu prouče i da svi skupa džematile dovu za hatmu prouče i da se Bogu mole za dušu njenih roditelja, dok je ona živa; a kad i ona umre, da se Bogu mole i za njenu dušu i za duše svih pravovjernih muslimana živućih od istoka do zapada, te da se ovom glavnom muderisu i serdžuzhanu daje po 25 groša mjesečne nagrade, a ostaloj petorici da se

daje po 10 groša mjesečne nagrade, što u svemu iznaša 75 groša, a godišnje 900 groša. Stavlja još ovaj uslov, da se u Večilharčovoj džamiji u Sarajevu postavi jedan valjan i spreman propovjednik, koji će u ovoj džamiji po jedan dan u hefti propovijedati narodu, a da mu se za to od pomenute kirije po 100 groša godišnje nagrade daje i da ovaj isti vajiz svake godine u mjesecima redžebu, šabanu i ramazanu iz uzvišenog kurâna hatme uči i Bogu se moli za duše njenih roditelja, dok je ona živa; a poslije njene smrti i za njezinu dušu te da mu se i za to izdaje po 100 groša godišnje, u svemu dakle 200 groša godišnje nagrade da mu se plaća od strane pomenutog mutevelije. Dalje stavlja uslov, da se od ovih prihoda održava česma i njen vodovod u Sagr Hadži Ali mahali (Hrid) i da se to u redu održava i da se napravi kaldrma oko ove česme u prostoru od 30 aršina, da se održava i obnavlja i da troškove oko toga od navedenih prihoda pomenuti mutevelija izdaje. Dalje stavlja uslov: Pošto se na gori rečenu vodenicu opravak i popravak njezin izvjesna suma potroši i dohodci muderisima i gjacima isplate i na popravak i održavanje gori rečene česme i vodovoda potroši, da ostatak, koliko ga bude, pripada mutevel̇iji ovoga vakufa, koji bude. Iza toga stavlja uslov, da pomenuta vakifa imenuje svoga muža, poznatog borca i junaka miriliva Mustafa pašu, sina Sejid Omer begova, za muteveliju njezina pomenutog vakufa, da on bude, dok je živ, mutevelijom toga vakufa, a kad on po redu umre i njegova se duša u rajske bašče naseli, da bude mutevelija njegovo muško punoljetno i pametno dijete, a ako bi ova muška loza izumrla, da to pravo muteveliluka pregje i na punoljetnu i pametnu djecu ženskog roda; ako bi i ovih smrću nestalo, da to pravo pregje na njihove potomke s koljena na koljeno; a kad bi i ovih slučajno smrću nestalo i izumrlo, da se za muteveliju ovoga vakufa preko dotičnog šerijatskog sudca za tu službu podesna osoba izabere i imenuje. Sve ove uslove pomenuti zastupnik Ali beg izgovorivši preokrenu svoj govor na drugu stranu i reče: Da je po propisima nekih velikih imama dozvoljeno, da se može neka nekretnina na dobrotvorne svrhe zavjetovati, ali propisi i nazori imama Mehmeda Hasanova vele, da se takovo zavjetovanje smatra kao osporivo i nesvršeno; s toga traži, da se njegovoj vlastodavci zavjetovana vodenica vrati u vlasništvo i posjed. Na to prisutni mutevelija odrješit govor otvori i reče: Da ta stvar zbilja tako postoji, ali da se po propisima i nazorima velikog imama Ebu Jusufa ovako zavjetovanje smatra gotovim činom, čim dotični legator rekne: „Ja to i to u vakuf dajem", s toga ne može pristati, da se uvakufljeno imanje vrati zavjetovateljici, nego traži, da se to zakonskim osnovama utvrdi. Raspravljajući šerijatski sudac — komu neka Bog da moć, da teške poslove lahko vrši — pretresavši sve činjenice, nagje za shodno i zakonito te riješi osudom, da se ovo zavjetovanje smatra stvarnim i istinitim i na zakonima i šerijatskim propisima osnovanim te se kao takovo i potvrgjuje.

„Pisano 5. zilhidžeta 1265. (= 1848.).

„Svjedoci ovoga: Mehmed Šaćir efendija, sarajevski muftija, Sulejman Safer ef., muderis, Hadži Mustafa Muhibi ef., kadija, Sadullah ef. Alikadić, kadija, Sejid Mehmed aga Zildžić, Hadži Ahmed Derviš aga Handžić, Husein aga Mašić, Salih aga Žiga, Mehmed aga Ramić, kazandžija, Ali Riza ef. Hasibović, Abdullah Rašid ef. Ćesrić, Salih Ragib ef. Ćurčić i drugi."

Godine 1246. (= 1830.) zavjetovala je neka žena Fatme Dudija, kći Hasan age Pehlivana, stanovnica Careve mahale, neke prihode u korist ove medrese. To dokazuje vakfija u sidžilu broj 69. zavedena.

الحمد لله الملك المتعال ذى العظم والبقاء والجلال الذى لايجرى فى ملكه التبديل والاستبدال ولايتصور فى سلطانه التحويل والانتقال والصلواة والسلام على سيدنا محمد صاحب الشريعة المصونه عن النسخ والزوال وعلى آله واصحابه ذوى الفضل والكمال اما بعد سبب تحرير كتاب شرعى و موجب تسطير حطاب مرعى اولدركه مدينهٔ سراى بوسنه ده جامع عتيق محله‌سى ساكنه‌لرندن فخر المخدرات فاطمه طوطى بنت حسين اغا پهلوان نام خاتون طرفندن وقف آتى ايله شروط وقيوداتى الذكرى تقرير واتمام رجوع واسترداده وكيل اولوب ذات مرسومه‌يى معرفت شرعيه‌ايله عارفان اولان محلهٔ مذكوره ساكنلرندن منلا صالح بن محمد وچوبان حسن محله‌سى سكانندن الحاج صالح علمدار بن حاجى احمد نام كمسنه‌لرك شهادتلريله وكالتى ثابت وثبوت وكالتنه حكم شرعى لاحق اولان جامع عتيق محله‌سى ساكنلرندن وقضات كرامدن معدنلى باشاعيليچ حافظ عثمان افندى بن محمد نام كمسنه مجلس شرع شريف شامخ الاركنده واقفه مرسومه وقف آتى البيانه متولى نصب وتعيين ايلديكى چوبان حسن محله‌سى اشبو رافع الكتاب منلا عبدالله بن الحاج على محضرنده بالوكاله اقرار تام وتقرير كلام ايدرب موكلهم مرسومه فاطمه طوطى خاتون وقتاكه بودنياى دون ونقش بوقلمونك عمرانى خراب وحاصل تراب اولوب روز حشر وجزا ويوم نشر تقاده جمله حفاة وعراة حساب دفتر حسنات وسيأتده ايكى سايهٔ خيرات وظل صدقات تحتنده مستظل ومستريح اولمق رجاسيله متصرفه اولديغى جملهٔ املاك واطيب ا.و النلدن اولوب مدينهٔ مزبوره تمه‌سى قرالرندن قوشوه ديمكله عريف قريه‌ده معلومة الحدود والمقدار ايكى باب ملك منزلى ايله اطرافلرنده كائن بغچه‌ها وابنيهٔ سائره‌يى خالصاً لوجه الله وابتغاء لمرضاة الله تعالى ملكندن افراز واخراج ووقف صحيح مخلد وحبس صريح مؤبد ايله وقف وحبس ايدوب شويله شرط ايلديكه اشبو منلا عبدالله مادامكه لابس جامهٔ حيات اوله وقف مذكوره متولى اولوب بعد وفاته اولاد ذكورى واولاد ذكورينك اولاد ذكورى قرناً بعد قرن وبطناً بعد بطن على السويه وقف مذكوره متولى وعند عدم اولاد الذكور اولاد اناثى واولاد اناثنك اولادى كذلك وقف مذكوره متولى اوله‌لر وچوبان حسن محله‌سى ساكنلرندن كابو اوغلى منلا سليمان وبعد وفاته اولادى واولاد واولاى وقف مذكوره ناظر حسبى اوله‌لر ومتولى مرقومك اولاد واولاد واولادى بعد الانقراض نعوذ بالله الملك الفياض ناظر مرقومك اولادى واولاد واولادى وقف مذكوره متولى اوله ودخى شويله شرط ايلديكى ابنيه وبغچه‌هاى مذكوره ايجاره وغله‌سندن بهر سنه قرق غروش نان عزيز واوتز غروش شمع روغن يد متولى ايله اشترا ومدارس حجره‌لرنده ساكن طلبهٔ علوم فقراسنه توزيع وبهر سنه موكلهم مرسومه فاطمه طوطى ايله ابوينى ارواحنه ثوابى هبه واهدا ايچون قرآن عظيم الشانى قرائت ايله اوچ عدد ختم شريف ايدن كمسنه‌لره قرق بش غروش اعطا وكذلك بهر سنه يوم عرفه‌ده ذبح ايله واقفهٔ مرسومه‌وارواحنه‌هبه‌وهديه اولنمق ايچون اون بشر غروش اوچ رأس قوچ اشترا ويوم مزبورنه ذبح ايله لحوم وجلديى فقرا ومساكينه تصدق وبرمنوال محرر مثوباتى هبه واهدا اولنه ومصارف مذكوره بعد الافراز والاداء فضلة اجاره وغل باقيه‌دن لدالحاجه ابنيه مزبوره

يد متولى ايله تعمير وترميم اولنوب فضله هر نه قالور ايسه مبالغ وظيفهٔ توليت اولمق اوزره متولى اونلر متصرف اوله‌لر ديو شرط وقيوديني تعيين وبيان وابنيه واملاك مذكوره‌يى فارغاً عن الشواغل متولى مرقومه تسليم اولدخى وقفيت اوزره قبض وتسلم ايدوب سائر متوليلر اوقافده تصرف ايتديكلرى كبى تصرف ايلدى ديو بالوكاله تقرير وشروط وقيوديني مذكورى اتمام ايلدكده متولى مرقوم دخى وكيل مومى اليهى جميع كلمات مشروحه سنده وجاهاً تصديق وشفاهاً تحقيق ايتدكدنصوكره وكيل مرقوم حافظ عثمان افندى عنان كلامنى بالوكاله سمت رجوعه عاطف وزمام وزمام مرامى صوب مرامه صارف اولوب اكرچه امام اقدم واعظم وهمام افخم واكرم رفيع الشان حضرت ابو حنيفه امام نعمان الكوفى عامله الله بكرمه الجلى والخفى حضرتلرينك رأى حطير و مذهب منيرى اوزره املاك وابنيهٔ مذكوره وقفيتى صحيحه لكن لزوم ايله اتصافدن عاريه اولمغله ابنيه واملاك مذكوره وقفيتندن مؤكلهم مرسومه طوللى فاطمه خاتون رجوع ومتولى مرقوم يدندن استرداد ايله كماكان ملكنه ادخال اولنمق بالوكاله مطلوبمدر ديدكده متولى وشيد تدارك كلام سديد وجواب باصوابه تصدى ايدوب اكرچه حقيقت حال منوال مشروح اوزره اولديغى محل اشكال اولميوب لكن امام فاضل ربانى وحبر كامل صمدانى الشهير بالامام الثانى ابو يوسف امام يعقوب حضرتلرينك رأى منيرى اوزره واقف مجرد وقفت ديمكله لزومى مفيد وواقف ايچون وقفندن رجوع استرداد امر بعيد وامام ثالث محمد بن حسن الشيبانى رأى سديدلرنده تسليم الى المتولى ايله وقفه لزوم عارض اولور ديو ابنيه واملاك مذكوره‌يى رد وتسليمدن امتناع وخصومت ونزاع ايدوب وقف مزبورك صحت ولزومنه حكم اولنمق بالتوليه مطلوبمدر ديدكده حاكم موقع صدر كتاب طوبى له وحسن مآب افندى حضرتلرى ديدهٔ عنايتلريله جانب وقفه نظر ومناع للخير اولمقدن حذر ايدوب تمهيد امانى وقف اولى وتشييد مبانى خيرى اخرى كوروب عالماً بالخلاف الجارى بين الائمة الاسلاف فى امور الاوقاف ابنيه واملاك مرقومه‌نك وقفيتنك صحت لزومنه خصوص وعمومنه حكم صحيح شرعى وتسجيل ايله قضاء صريح مرعى ايدوب فصار وقفاً صحيحاً شرعياً وحبساً صريحاً مرعياً »فمن بدله بعد ما سمعه فانما اثمه على الذين يبدلونه ان الله سميع عليم« واجر الواقف على الله الجواد الكريم حرر فى اليوم التاسع من شهر ذى الحجة الشريفه لسنة ست واربعين ومأتين والف .

شهود الحال

تاجر الحاج ممش محمد عن محلهٔ باقر بابا، ملا حسين بن صالح نعلچه‌جى عن م مرقومه، قزاز

يماق صالح بن ابراهيم صاريك عن م الحاج ادريس، تاجر ملا محمد بن عبد الفتاح عن م

يعقوب باشا وغيرهم

„Bogu hvala, poznavaocu svakog vremena, koji je nepromjenljiv i neprolazan, neka je selati selam na Muhameda, koji je gospodar najljepših ćudi i načela, te na njegovu kućnu obitelj i drugove mu, koji su postigli vrhunac sreće i znanja. Uzrok pisanja ovaj je: Stanovnica Careve mahale u Saraj-Bosni, žena Fatima Dudija, kći Hasanage Pehlivana, po svjedočenju Mula Saliha, sina Mehmedova, stanovnika

iste mahale i Hadži Saliha bajraktara, sina Hadži Ahmedova, stanovnika Čoban Hasan mahale, čiju su identičnost isti kod suda dokazali, opunomoćila je Hafiz Osman efendiju Pašalića Majdanliju, kadiskoga reda, sina Mehmedova, stanovnika Careve mahale, da ispred nje i u ime njezino izvrši niže slijedeće zavjetno očitovanje i uknjiženje, te je isti na osnovu tih dokaza u prisustvu Mula Abdullaha sina Hadži Alina, stanovnika Čoban Hasan mahale, inicijatora ovoga, koga je gore spomenuta Fatima Dudija mutevelijom niže označenih i zavjetnih nekretnina postavila, u ime svoje vlastodavke kod ovog šerijatskog suda dao slijedeće očitovanje: Moja vlastodavka, pomenuta Fatima Dudija kaduna, poznajući da je ovaj svijet prelazan a oni nebesni vječan i nepromjenljiv, gdje se ovosvjetska dobra djela nagragjuju, da bi dobro djelo učinila, odvojila je od svog cjelokupnog imetka dvije kuće sa baščama i nuzgrednim prostorijama, postojeće na kraju varoši u poznatom selu Koševi, čije su granice poznate, te ih u dobrotvorne svrhe zavjetovala kao za navijek stvarno i istinito zavjetovani legat i za to stavila slijedeće uvjete: da od strane njezine za ovaj vakuf imenovani i prisutni mutevelija Mula Abdullah bude i ostane mutevelijom dok je živ, a kad on umre da to pravo prijegje na njegovu mušku djecu s koljena na koljeno, a ako ovih nestane da to pravo prijegje na njegovu žensku djecu s koljena na koljeno, a Mula Sulejman, sin Kjabin, stanovnik Čoban Hasan mahale, da bude nadzornik toga njezina vakufa, a poslije njegove smrti da to pravo nadzornika prelazi na njegove potomke s koljena na koljeno, a ako bi mutevelini potomci, sačuvaj Bože, izumrli, da budu mutevelije sinovi i potomci spomenutog nadzornika Mula Sulejmana; da se uvakufljene nekretnine preko spomenutog mutevelije svake godine pod najam daju i da se od ovih prihoda svake godine po 40 groša kupi hljeba i po 10 groša zejtina i da se ovi hljeb i zejtin razdijeli megju sirotinju talebu, koja stanuje po medresama. Da se svake godine od ovih prihoda izdaje po 45 groša onoj osobi, koja će za dušu njenih roditelja proučiti kurânske tri hatme. Dalje, da se pred bajram svake godine kupe tri kurbana po 15 groša, i kad se ovi zakolju i ogule, da se za spas njezine duše meso od ovih kurbana kao i koža toga dana megju sirotinju razdijeli. Kad se sve ovo potroši da mutevelija od ostatka prihoda zavjetovane nekretnine opravlja i popravlja, a preko svega toga što ostane viška od prihoda, da taj višak ostane kao godišnja plaća za dotičnog mutevelija. Kad je sve ovo punomoćnik vakife očitovao i dovršio, reče: da ove nekretnine čiste i nepomućene pomenutom muteveliji kao uvakufljene na raspolaganje i upravljanje predaje, a mutevelija reče, da ih kao uvakufljene prima i da će sa njima upravljati i raspolagati, kao i ostale vakufske mutevelije. Pošto ovaj punomoćnik sve gore spomenuto očitova i to očitovanje prisutni mutevelija lično i usmeno potvrdi, tada i u tom momentu zastupnik vakife, Hafiz Osman efendija, svoje očitovanje preinači i oprovrgnu, rekavši: da su ovakova uvakufljenja po propisima i nazorima velikog imama Ebu Hanife Numana dozvoljiva i ostvarljiva, ali pošto se ovo uvakufljenje smatra kao naručeno i ne dovršeno, to on u ime svoje vlastodavke Fatime Dudije kadune zahtjeva, da se uvakufljene nekretnine od pomenutog mutevelije oduzmu i njemu u posjed predadu. Na ovaj zahtjev prisutni mutevelija dade odrješit odgovor i reče: i ako je zbilja tako u stvari, ipak je po nazorima i propisima drugog imama Ebu Jusufa imami Jakubu svako uvakufljenje svršen čin, čim se izrekne: „to i to dajem u vakuf", te stoga nije moguće uvakufljene nekretnine vratiti. Po propisima i nazorima trećeg imama Muhameda, sina Hasanova, smatra se uvakufljenje svršenim činom, čim se ono dotičnom muteveliji na upravljanje i raspolaganje preda; s tih temeljitih razloga nemogu dozvoliti, da se ove nekretnine zavjetnici povrate, nego zahtjevam,

da se to zavjetovanje šerijatskom osudom osnaži. Sve ovo uzevši u pretres raspravljajući šerijatski sudac, komu neka da Bog moć, da teške stvari lahko rješava i pomišljajući na vakufske interese, izdade osudu, da se ovo uvakufljenje smatra na zakonu osnovano, istinito i stvarno te kao takovo potvrgjuje. Ko bi ovu osudu preinačio i oprovrgnuo, njega će Bog na strašnom sudu kazniti, jer Bog sve vidi i zna.

„Pisano 9. zilhidžeta 1246. (= 1830.).

„Svjedoci ovoga: Hadži Memiš Mehmed, trgovac iz mahale Bakr baba (At mejdan), Mula Husein, sin Salihov nalčadžija iz iste mahale, kazaz Jamak Salih Sarić, sin Ibrahimov, iz mahale Hadži Idris (Žabljak) i trgovac Mula Mehmed, sin Abdullfetahov, iz mahale Jakub pašine (Maguda) i ostali.“

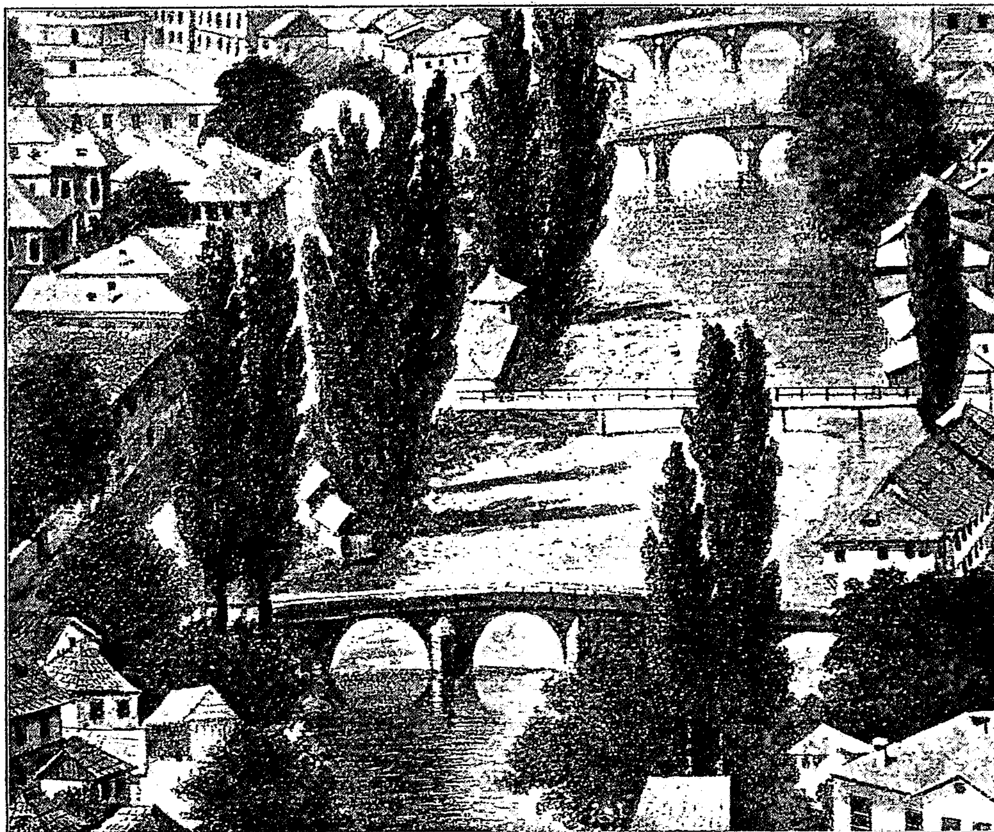
Pred svoju smrt zavjetovao je ovoj medresi Ali Abid efendija Kapić, sin Mahmud Nedima efendije, a unuk H. Alin, jednu svoju kuću u Halač Davudovoj mahali. Ova je kuća po okupaciji izgorjela, a zemljište (arsa) za kuću u Većil Harč mahali u Toplik ulici istibdal učinjena (zamijenjena).

Isti Abid ef. preminuo je pred okupaciju na četiri godine.

Medresa ova, kad se je srušila gore rečena kuća, pripala je Merhemića medresi.

XXIV. Šehercehajina ćuprija.

Šehercehajina ćuprija blizu Bendbaše *(slika 43. a)* napravljena je godine 1027. (= 1617.), a njen osnivač bio je sarajevski ćehaja (načelnik), nekakov Hadži Husein, koji natpisom po računu ebdžeda tvrdi, kada je ta ćuprija sagragjena. G. 1259. (= 1843.)

Slika 43.
a) Šehercehajina ćuprija. *b)* Drvenija ćuprija, do nje na lijevoj obali medresa Abdulkerim ef. Srnića.

dogodilo se velika poplava vode, koja je sa desne strane rijeke na ovoj ćupriji sagragjene dvije kule razorila te je tadašnji zapovjednik grada Sarajeva, Mustafa paša Babić, ove kule obnovio i popravio i na kamenu od kule isklesao natpis, koji se i danas nepovrijegjen nalazi. On glasi ovako:

„Od velike vodene poplave poruši se s ove strane ćuprija. Babić bi obnovitelj ovog dobročinstva. Mustafa paši neka dade Bog dug život."

Jedna kula sa svodom na ovoj ćupriji bi porušena god. 1297. (= 1880.), ali je te porušene dijelove do godinu dana sarajevska beledija popravila i obnovila.

God. 1322. (= 1904.) dignute su stare ploče i ćuprija bi proširena, a mjesto ovih ploča napravljena je ograda ćuprije gvozdenim parmacima i tako obnovljena.

XXV. Drvenija ćuprija.

Niže rečene ćuprije bila je jedna drvena ćuprija uz Gjumišića medresu, koja se zvala „drvenija" a tim istim imenom nazivala se i pomenuta medresa. *(Slika 43. b.)*

Kako piše mula Mustafa Bašeskija u svojoj kronici, deset dana iza kasuma god. 1206. (= 1791.) od velikih kiša pridošla je rijeka Miljacka toliko, da je sve ćuprije osim Šeherije porušila i da je protekla kroz Kračule ulicu tako, da je jednu tursku ženu spasio komšija nemusliman, iznesavši je na legjima iz njene kuće.

Iza ove poplave do nekoliko dana je tada glasoviti dobrotvor Hadži Mustafaga Bešlija ovu ćupriju drveniju na novo podigao, te je ista postojala sve do 1312. god., kada se je uz Miljacku kej napravio, kojom prigodom ove je ćuprije sasvim nestalo.

XXVI. Hadži Isatov mesdžid u Dugom sokaku.

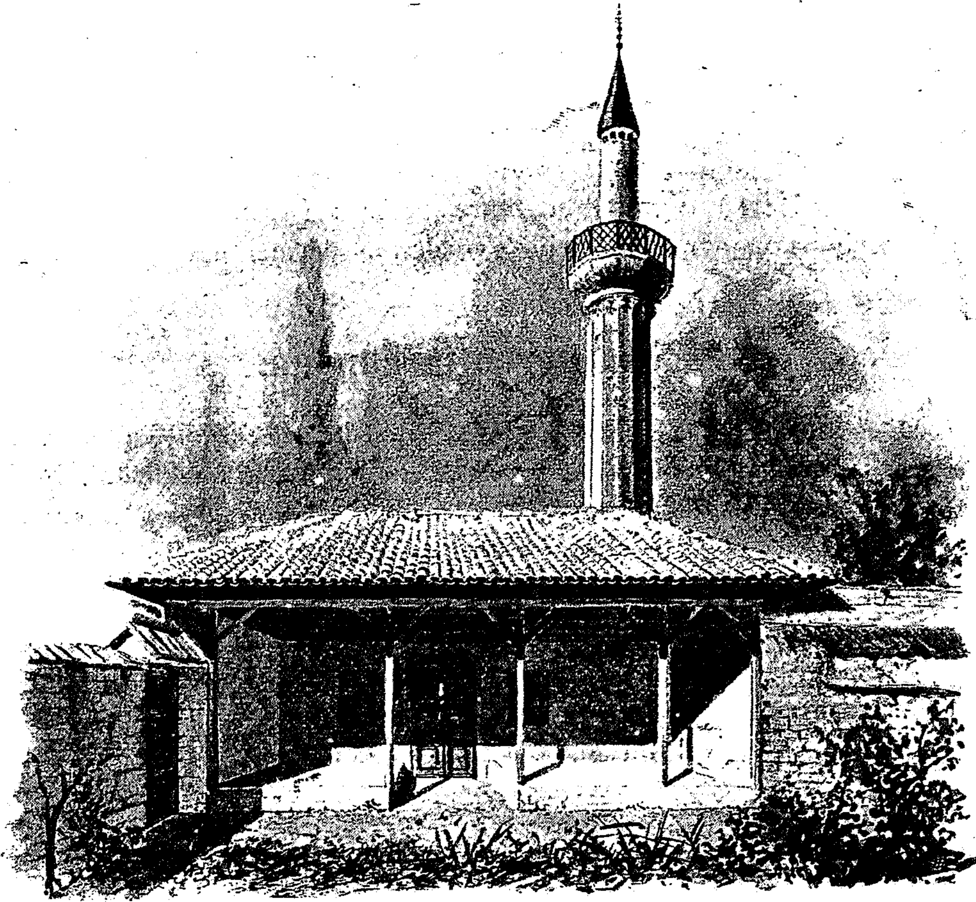
U Dugom sokaku na desnoj strani uz brdo ima jedan mesdžid, koji se piše Hadži Isatov mesdžid, dug 9 *m* a širok 11 *m*, ozidan od čerpića a pokrit šimlom i ćeremitom. *(Slika 44.)* U njemu imade ćurs i mimbera, a na sva četiri duvara po dva prozora. Munara mu je kamenita, a šerefe na njoj željezno. Sofe pred mesdžidom su oko 4 *m* dugačke i široke, a papučluk je preko 2·5 *m* širok. Drveni stupci sa sofa nose strehu. Dvorište je dosta potijesno, ali sva je prilika, da su nešta zemljišta pritisle komšije. Mesdžid je lijepo popravljen i obojen, ali bezbeli zbog toga, što je u blizini istog mesdžida kuća bivšeg vakufskog mufetiša, dočim se tu, kako se čuje, na žalost samo klanja akšamski namaz, premda imam dobiva mjesečne plaće po 6 kruna od centralne vakufske uprave.

Pri ulazu u isti mesdžid, na desnoj strani uz vrata, imade jedna česma, koju je nedavno sarajevska beledija napravila.

God. 1040. (= 1630.) živio je u ovom kraju jedan tada čuveni naučenjak Hadži Isa efendija, koji je tu imao kuću i bašču. Od ovih nekretnina otvorio je tri sokaka, a na sredini im sagradio ovaj mesdžid, te je za održavanje istoga zavjetovao nekoliko hiljada akči gotova novca. Za tim je bio imenovan muftijom u Budimu, gdje je god. 1050. (= 1640.) kao muftija i umr'o.

God. 1095. (= 1683.), kada je Budim muslimanima oduzet, vratiše se potomci ovog muftije na staro svoje gnijezdo te su do nekoliko godina naprijed stanovali u Sarajevu i kako zvanični zapisnici tvrde, većinom su bivali kadije. Za navale principa Eugena izgorio je i ovaj mesdžid prigodom velikog požara, god. 1109. (= 1697.) do

temelja, ali ga je poslije toga obnovio Hadži Ali ef., Čohadži zade, vrlo učeni kadija i stanovnik iste mahale. Toga vremena bio je u ovom mesdžidu imam nekakav Sulejman ef., a mujezin Mustafa, a dobivali su plaću od kamatnih prihoda zavjetovane

Slika 44. Hadži Isatov mesdžid u Dugom sokaku.

gotovine, ali pošto je ta gotovina bila propala, ostaše ovi službenici bez plaće te su s toga stanovnici mjesni, godine 1118. (= 1706.), poslali molbu na državnu vlast, da im ona odredi plaću. Pošto im je ova molba odbijena, to je merhum Hadži Ali efendija Čohadžija u tu svrhu zavjetovao svoja četiri dućana u Halačima, što tvrdi niže slijedeća šerijatska odluka:

تحقق عذر شرعیه بناءً خصوصی آتی الذکرك محلنده کتب وتحریری التماس اولنمغین
صوب شرع انوردن مولانا سلیمان چلبی ابن محمد افندی تعیین وارسال اولنوب اولدخی مدینهٔ
سرایده سوق دباغان بالاده نهر مؤشتانیچه قربنده واقع ابنیه‌سی محترق منازع فیه اولان عرصه‌لر
اوزرینه واروب زیل صحیفه‌ده محررالاسامی مسلمین ایله مجلس شرع خطیر ایلدکده مدینهٔ مزبوره‌ده
خیراتی واقع مرحوم الحاج عیسی محله‌سی امامی اسماعیل چلبی ابن سلیمان افندی ودیوانه کاتب
محله‌سی امامی مصطفی خلیفه ابن صالح خلیفه نام کمسنه‌لر مجلس شرع معقود مذکورده ذکر آتی
التی عدد دکان عرصه‌لرینه باذن المتولی وضع یدی متحقق اولان غرانیچه‌لی علی بك ابن احمد
محضرنده هر بری اوزرینه دعوی وتقریر کلام ایدوب اشبو مشاهده ومعاینه اولنان عرصه‌لرك
دردی ذکر اولنانه الحاج عیسی وقفندن اولوب جامع شریفی امامنه مشروطه وایکی عرصه‌سی دخی

uspostave i očiste i da se u nepristranih muslimana raspita i sazna, kolika je mukata ovih zemljišta i te činjenice da se zavedu u vakufske zapisnike i iskaze. Na ovaj je zahtjev ovih šest zemljišta izmjereno i oni su prostrani u duljinu četrdeset i tri aršina, a u širinu dvadeset i osam aršina, a kad se odbije prostor, koji otpada na dva zemljišta, što pripadaju vakufu Divan Ćatiba od 12 aršina i $^{3}/_{3}$, ostaju četiri zemljišta vakufu Hadži Isinu u prostoru od 28 aršina i $^{3}/_{3}$, koja su preostala od četiri dućana, te se na taj način ovaj razmjer sviju šest zemljišta uspostavio i konstatirao. Što se tiče starih mukata, koje terete ova zemljišta, to su prisutni svjedoci Derviš Abdullah, sin Hadži Šabanov, stanovnik mahale Ivlakovali Hadži Mehmedove i Ahmed baša Lijalija, sin Šabanov, na stavljena im pitanja vjerodostojno dokazali, da se na svako ovo pojedino zemljište plaćalo stare mukate po 270 akči godišnje. Stoga je sudski izaslanik u društvu sa Salihom, sinom Abdullahovijem, kahvedžijom i Muhzurom Mustafom, sinom Salihovim, došao pred sud i o toku ove rasprave pismenim izvješćem sud izvjestio te se zbilja i kod ovog suda ispostavilo i utvrdilo, da se gore spomenuta svota mukatske pristojbe na sporna zemljišta plaćalo: Stoga je i ovaj sud, na osnovu tih stvarnih dokaza, riješio i naredio tuženom Alibegu, da na ova zemljišta svako na po se plaća po 270 akči godišnje mukatske pristojbe te se ovo riješenje u sudske zapisnike zavelo i strankama izdalo.

„Pisano 10. džemazul ahira god. 1136. (= 1723.).

„Svjedoci ovoga: Mustafa Čelebija Tiro, Jašar baša Bakalbaša, Hadži Mustafa Kečedžija, Mehmed Čelebija berber, Hadži Ahmed Kopriva, Smajil aga Kahvedžija, Hasan Čelebija iz mahale Hadži Isa, Sejfulah Halifa, sin Šabanov, Salih baša Muhzur, Bajram Čelebija, Mehmed aga Kazaz, Jusuf baša Kantarija, Deli Ahmed Tabak, Derviš Tahir, sin Huseinov i drugi.

مدينهٔ سراى بوسنه‌ده الحاج عيسى محله‌سنده استيلاء كفاردن صكره مرحوم چوقه‌جى
الحاج على افندى مجدداً بنا ايلديكى مسجد شريفك با برات عالى امام ومتوليسى اولان اشبو رافع
الكتاب قضاة كرامدن محمد افندى ابن مصطفى بك مجلس شرع شريف انورده جامع عتيق محله‌سى
ساكنلرندن الحاج ابراهيم بن الحاج مراد محضرنده بالتوليه اوزرينه دعوى وتقرير كلام ايدوب
مسجد مزبورك امامى وظيفه‌سنه مقاطعه‌لرى مشروطه اولان وقف عرصه‌لرندن اولوب دباغان بالا
سوقنده واقع سنوى ايكى يوز يتمش اقچه مقاطعه‌لو درت قطعه عرصه ۆقف اوزرنده بنا اولنمش
مزبور الحاج ابرهيمك اون باب مخزنى اولوب اشبو يدنده اولان عتيق حجت شرعيه ناطق اولديغى
اوزره سنوى مقاطعه مشروطه‌لرى اولان بيك سكسان اقچه‌يى طلب ايتديكمده مجرد مخازن مذكوره‌نك
صاحب اولى اولان مورو مصطفى اغا واوغللرينك تغلب وطغيان اثناسنده برتقريبله مقاطعهٔ مذكوره
تنزيل ونقصان اوزره متولى سابق تذكره‌لرنده تصريح اولنديغندن مقاطعهٔ مذكوره‌يى تماماً اداده
مخالفت ايدر سؤال اولنوب تماماً اليويرمسى بالتوليه مطلوبمدر ديدكده عقب السؤال مزبور الحاج
ابراهيم جوابنده فى‌الواقع وقف مزبور عرصه‌لرنده مبنى اون باب مخزنى اولديغنى اقرار لكن
سنوى مقاطعه‌لرى درت يوز سكسان اقچه‌در ديوب يدنده اولان متولى سابق تذكره‌لرينى ابراز و
بينلرنده اختلاف واقع اولمغله كتب فقهيه‌يه مراجعت اولندقده جامع الفصولينده سئل النسفى عن
ارض وقف فيه بناء مملوك وكان صاحب السكنى قداستأجر الارض باجر مثله يومئذ فتبدل المتولى

ذكری سبق ایدن دیوان کاتب وقفندن اولوب کذلك محله‌سی جامعی امامنه مشروطه اولوب حالا
بنالری بو دفعه واقع اولان حریق غالبده محترق اولمغین حدودلری معلوم اولمیوب بعد المساحه
حدودلری تفریق وتمییز وهرعرصه‌نك مقاطعهٔ قدیمه‌سی دخی بیغرض مسلمیندن سؤال اولنوب
دفتر وقفه قید ایتدیرلمك مطلوبمزدر دیدکلرنده فی الواقع ذکر اولنان التی عدد عرصهٔ حالیه‌نك
طول وعرضی ساحه اولندقده جمله‌سنك طولی قرق اوچ ذراع وعرضی یکرمی سکز ذراع اولوب
دیوان کاتب وقفندن اولان ایکی عرصه‌یه اون ایکی ذراع برثلث بعدالافراز الحاج عیسی وقفنك
سائر وقف دکاکینی طرفندن دورت عرصه‌نك طولا یکرمی سکز زراع ایله ثلثان زراع باقی قالوب
منوال محرر اوزره تقسیم وتفریق اولندقدنصکره ذکر اولنان عرصه‌لرك مقاطعهٔ قدیمه‌لری دخی
لاجل الاخبار مجلس معقود مذکوره حاضر اولان ایوقوه‌لی الحاج محمد محله‌سی اهالیسندن درویش
عبدالله بن الحاج شعبان ولیلی احمد بشه ابن شعبان نام کمسنه‌لردن استخبار اولندقده اشبو مشاهده
اولنان بهر عرصهٔ مذکوره‌نك سنوی مقاطعهٔ قدیمه‌سی ایکیشر یوز یتمش اقچه اولدیغنی هر بری
علی طریق الشهاده خبر ویردکلرنی مولانای مزبور محاننده کتب وتحریر وبعده معاً بعث اولنان
قهوه‌جی صالح بن عبدالله ومحضر مصطفی بن صالح ایله مجلس شرعه کلوب علی وقوعه انها و
تقریر ایتدکلرندنصکره ذکر اولنان عرصه‌لرك سنوی اولمقدار قدیمی مقاطعه‌لری اولدوغی مجلس
شرعده دخی اخبار اولنمغین موجبنجه ذکر اولنان هرعرصه‌نك سنوی مقاطعه قدیمه‌لری اولان
ایکیشر یوز یتمش اقچه‌یی ادایه مزبور علی بکه بعد التنبیه الشرعی ما وقع بالطلب کتب اولندی
فی الیوم العاشر من جمادی الآخر لسنه ست وثلثین ومأة والف .

شهود الحال

مصطفی چلبی تیرو یشربشه سربقال، الحاج مصطفی کچه‌جی، محمد چلبی بربر، الحاج احمد
قوپروی، اسماعیل اغا قهوه‌جی، حسن چلبی عن محلهٔ الحاج عیسی، سیفاه خلیفه ابن
شعبان، صالح بشه محضر، بیرام چلبی، محمد اغا قزاز، یوسف بشه بن قنطار،
عمر بشه دنوی، دلی احمد دباغ، محضر درویش طاهر بن حسین

„Da bi se niže slijedeća šerijatska rasprava na licu mjesta obavila, poslan je po zahtjevu stranaka od strane ovog šerijatskog suda Mevlana Sulejman Čelebija, sin Mehmed efendin, koji došavši na lice mjesta u ulicu Gornji Tabaci kraj rijeke Moštanice, gdje se vodi spor o nekim izgorjelim zgradama i zemljištima, i tamo sastavi šerijatsko vijeće od niže navedenih lica i raspravu otpočne. Ovoj raspravi pristupiše Ismajil Čelebija, sin Sulejman efendin, imam Hadži Isa mahale i Mustafa Halifa, sin Saliha Halifa, imam Divan Ćatib mahale i kao tužitelji navedoše, da je prisutni Alibeg, sin Ahmed begov, Gazanicalija zvani, bez znanja i dozvole odnosnih mutevelija ovdje prisvojio šest komada zemljišta, od kojih četiri pripadaju vakufu Hadži Isatovu za izdržavanje džamijskog imama, a druga dva zemljišta pripadaju vakufu Divan Ćatib džamije, od kojih se izdržavao imam džamije, a na kojima su zgrade prigodom velikog požara izgorjele, te s toga nije moguće sada istima prave granice ustanoviti. S toga zahtijevamo, da se ova zemljišta premjere i njihove granice

„Svjedoci: Ibrahim baša Bolo, Salih baša, mutapčija, Mula Mehmed, abadžija, Mula Salih, mujezin halač, Derviš Abdullah ef., Sejid Fejzulah ef., šejh Abdullah, pisar i Ali Hodža, bojadžija.

Tijekom se vremena munara ovog mesdžida srušila, te je stanovnik Careve mahale, Misirija Hadži Hasan ef., pred svoju smrt od svog imetka iz temelja sagradio munaru od kamena, što dokazuje niže slijedeća odluka, koja je na licu mjesta sastavljena.

Ona glasi ovako:

مصری حاجی حسن وفائی افندینك ثلث مالینك حجت شرعیه‌سیدر .

مدینهٔ سرای بؤسنه‌ده باقربابا محله‌سی سکانندن باعث هذه الکتاب موستاری احمد افندی ابن عمر محفل قضایه کلوب تقریر کلام وافادهٔ مرام ایدوب مدینهٔ مزبوره‌ده جامع عتیق محله‌سی ساکنلرندن ایکن بوندن اقدم وفات ایدن مصری وفائی خطاط الحاج حسن افندی ابن عبدالله نام متوفی المرء یستظل بظل صدقات مفهوم حدیث منیفی تدبیر و اذا مات ابن آدم ینقطع عنه عمله الا عن ثلث علم ینتفع به وولد صالح یدعو له وصدقة جاریة کلام کهربار سیدالابراری تفکر ایدوب خیرات وحسناته طالب وصدقات وتبرعاته راغب اولوب حال حیاتده وفاتدن درت کون مقدم وصیت ایلدی شو وجهله که بعدالوفات جمیع مخلفات معرفت شرعیله تحریر ، ثلث مالی افراز اولنوب ثلث مالندن برموجب وصیت ابتدا تجهیز وتکفینه واسقاط صلواة واحاطهٔ قبره یتمش ایکی بیك اقچه خرج وصرف اولنه وعرب حسن خدمتکارینه یدی بیك ایکیوز اقچه وعثمان خدمتکارینه اوچ بیك آلتیوز اقچه اعطا اولنوب حجت وصایت خرجی یتمش ایکی بیك اقچه قلمیه بیك درتیوز قرق اقچه ومحضرانه بیك ایکیموز اقچه وقاضیعسکر طرفندن کلان چوقه‌داره یکرمی طقوز بیك بشیوز یکرمی اقچه وطوپال الحاج محمد بنا ایلدیکی مکتب طلبه‌سنه برقطعه مصحف شریف ایچون درت بیك طقوز یوز یکرمی اقچه ومکتب مذکور دوشمه‌سیچون کبیر کلیم اوچ بیك یوز یکرمی اقچه واورطه کلیم ایچون بیك طقوز یوز یکرمی اقچه ویانبولی کبه ایچون یدییوز یکرمی اقچه و ابنیهٔ آتی‌الذکر کشفلرینه اوچ بیك طقوز یوز طقسان اقچه وکشف حجتی قلمیه‌سی بیك التیوز سکسان اقچه برای کتخدا وحدامیه بیك ایکیوز اقچه ومحضران ایکیوز یکرمی درت اقچه که جمعاً ایکیوز درت بیك یدییوز الی درت اقچه معرفت شرعیله مصروفاتم اولان بعدالاخراج باقی قلان ثلث مذکوردن ایکیوز اوچ بیك طقوز بوز طقسان التی اقچه اذن شرعله وجوه بره وصایتم حسبیله خرج وصرف ایلدیکم ابنیه طرف شرع انوردن کشف وتحریر وصورت دفتر وحجت اولنوب یدیمه اعطا اولنمق بالوصایه مطلوبمدر دیدکده فی‌الواقع صوب شرع مطهردن مولانا محمد افندی ابن علی افندی تعیین وارسال اولنوب اولدخی مدینهٔ مزبوره‌ده طوراجق محله‌سنده واقع وصی مزبور احمد افندی ابن عمر ثلث مال مذکوردن بالوصایه مجدداً بنا واحیا ایلدیکی جامع شریف مناره‌سنه واروب محضر مسلمنده بناده وقوف تامی اولان استاد ومعماران سرای متمکنلرندن ذمی اوستویه ولد میخات وطومه ولد نیقوله ایله بعدالکشف والمعاینه مجددا بنا اولنان منارهٔ مذکوره کراسته وعمله‌سی یوز یکرمی بیك اقچه وجامع مذکور حرمی اتصالنده دیوار والتی پنجره تیمورلرینه و

بعد زمان والزاد اجرمثله فابی مالك البناء الا بالاجرالاولی والمتولی الجدید لا یرضی الا باجر المثل الآن هل للمتولی ذلك قال نعم دیو مصرح بولنوب ومتولی مومی الیهك یدنده اولان فتاوای شریفه‌سنده دخی بو مقوله مقاطعه‌نك مقداری خصوصنده صاحب بنا ایله عرصه متولیسی بنلرنده اختلاف واقع اولیجق اجر مثل مقدارینه دکین متولینك قولی مقبول ومعتبر اولدیغی مسطور و ذکر اولنان اون باب مخزنك مقاطعهٔ مثللری بیك سکسان اقچه‌دن دخی زیاده اولدیغی لدی الشرع الانور ظاهر ومزبور الحاج ابراهیم دخی مقر ومتصرف اولمغین موجبنجه ذکر اولنان اون باب مخزندن بهر سنه بیك سکسان اقچه اجاره زمین جانب وقفه بعد الحکم الشرعی ماهوالواقع بالطلب کتب اولندی فی غره ذی القعدة الشریفه لسنة تسع وثمانین ومأة والف.

شهود الحال

ابراهیم بشه پولو تابع ابلاغی، صالح بشه مطاقچی، ملا محمد عباجی، مؤذن ملا صالح حلاج، درویش عبد الله افندی، السید فیض الله افندی، شیخ عبد الله کاتب، علی خواجه بیاجی وغیرهم

„Začetnik pisanja ovog hudžeta, Mehmed efendija, sin Mustafa begov, kao imam i mutevelija, ovlašten carskim beratom, došao je pred ovi šerijatski sud i u prisustvu Hadži Ibrahima, sina Hadži Muratova, stanovnika Careve mahale u svojstvu tužitelja, te reče, kako je poslije navale inovjeraca merhum Hadži Alija Čohadžija u mahali Hadži Isatovoj u Sarajevu podigao jedan mesdžid i za osiguranje plaća za imama podigao na četiri vakufska zemljišta u gornjim Tabacima ulici četiri zgrade, na koje se plaćalo po 270 akči godišnje mukate, te pošto je na ovom istom zemljištu, komu sam ja mutevelija i nadzornik, tuženi Hadži Ibrahim, sin Hadži Muratov, podigao deset magaza to ja na osnovu starog šerijatskog riješenja (hudžeta), po komu je propisano, da se za ova zemljišta plaćalo godišnje mukate 1080 akči, koju sumu tražio sam od tuženog, premda se zna, da je ona mukata snižena uslijed nasilja Mustafa age Morića i njegovih sinova, koji su bili prije vlasnici toga, što se ustanovljuje i teskerom tadanjega mutevelije, ali ipak od tuženog tražim, da mi plati utuženu potpunu mukatu. Na pitanje tuženi Hadži Ibrahim Hadži Muratović priznade, da je na tom zemljištu podigao deset magaza, i da se na ovo glasom teskere starog mutevelije plaćalo samo 480 akči godišnje mukate, te se zbog ove zamršene rasprave izlegao spor, koji je dao povoda, da se obrate na fikijske kitabe. U kitabu džamiul fusulejinu veli se na ime, da je imami Nesefija, zapitan, kome će se presuditi, ako na vakufskom zemljištu bude napravljena zgrada, a zemljište bude uzeto pod primjernu kiriju te bi se kasnije mutevelija promijenio i zatražio povišicu kirije na zemljište, a vlasnik zgrade bi se tome protivio i ne htio pristati na povišicu, a novi mutevelija bi se tome protivio, odgovorio je imami Nesefija, da se u tom slučaju prizna pravo mutevеliji. Zbog toga je pomenuti mutevelija i tužitelj u tom smislu pokazao i fetvu, na osnovu koje se ustanovljuje, da je mukata na preporna zemljišta bila više od 1080 akči godišnje, što je i sam tuženi napokon priznao: s toga se ova osuda izreče i tuženom naredi, da na prepornih deset magaza plaća dotičnom muteveliji 1080 akče godišnje zemljišne pristojbe, te se ista osuda strankama dostavila.

„Pisano početkom mjeseca zilkadeta godine 1189. (= 1775.).

i ocjenjivanje niže slijedećih zgrada 3990 akči i za troškove i pisanje ovog ocjenjivanja 1680 akči, a za ćehaju i sluge 1200 akči i najposlije za druge poslužitelje 224 akče, u svemu skupa iznosi 204.754 akče, te sam ovu sumu posredovanjem šerijata do sada izdao i potrošio, a kad se ovo odbije od trećine zavjetovanog imanja, ostaje još svota od 203.996 akči, koju sam svotu takogjer sa dozvolom šerijata kao ovlašteni tutor izdao za podizanje zgrada i potrošio te molim sud, da to pregleda i na licu mjesta ocjeni i na osnovu te ocjene meni izda iskaz i sudsko riješenje, što kao ovlašteni izvršilac legatov tražim. Po ovome zahtjevu izaslan je sa strane suda Mevlana Mehmed ef. Aliefendić, a došav on na lice mjesta u Duradžik mahalu u prisustvu muslimana i zidarskih vještaka iz Sarajeva: Ostoje Mihatovića i Tome Nikolića, pregledaše po pomenutom tutoru Ahmed ef. podignute zgrade i ocjeniše, da je za podignuće munare džamijske, za materijal, majstore i radnike potrošeno 120.000 akči, nadalje utrošeno je za zid i šest gvozdenih demira u dvorištu ove džamije, za musluk i krov džamijski ćeremita i drugog materijala 7256 akči. Nadalje procijenitelji i vještaci, zidarski neimari Ismajil baša Ibrahimović i Jovan Petrović, pregledaše i druge po ovom tutoru od zavjetovanog tretinskog imanja podignute zgrade i procijeniše, da je na podizanje munare u džamiji u Hadži Isatovoj mahali potrošeno 48.000 akči a u popravak šejhi Bagdadina mesdžida 20.540 akči, nadalje na popravak Sejidi Abdullah efendine medrese 7200 akči, što sve skupa iznaša sumu 203.996 akči, te pomenuti vještaci očitovaše, da je odista toliko utrošeno i da nijedna akča ne fali, što svi prisutni jednoglasno potvrdiše i posvjedočiše, te je ovi sudski izaslanik u društvu sa Omer agom čokadarom Sulejmanovićem i Ismajil bašom Ahmedovićem došao pred ovaj sud, objavio o rezultatu rasprave i podnio pismeno izvješće, koje se od strane ovog suda kao vjerodostojno potvrgjuje i označuje i stranki napisa i uruči.

„Pisano 7. dan mjeseca redžeba 1184. (= 1770).

„Svjedoci ovoga: Mula Omer Sohta, Ljubinjac, Mula Mustafa Mlávo, Mostarac, Mula Mustafa Hafizović, Ahmed ef. Muderis, Sejid Mehmed ef., sarajevski muftija, Hadži Mustafa Serhadlija, Hadži Mustafa Bešlija, Hadži Mehmed Ablaković i drugi.

Godine 1250. (= 1834.) umr'o je nekakav Hadži Mustafa Frška, te je po njegovom zavjetovanju na popravak ovog mesdžida potrošeno 317 groša.

XXVII. Mesdžid Hadži Davuda Halača za Konakom.

U ulici „Za Konakom“ prema sadašnjoj pivari ima jedan mesdžid, koji se u zvaničnim spisima piše Halača Hadži Davuda, a narod ga zove „Za Konakom“ ili „u Murdariji“. *(Slika 45.)*

Mesdžid je dosta malešan, od čerpića ozidan a pokrit je šimlom i ćeremitom. U sva četiri duvara bila su po 4 pendžera, ali je kasnije dućan, napravljeni u haremu, zaklonio tri pendžera i pô. Dvorišta nema u njemu, niti išta osobita.

Hadži Davud podigao je ovaj mesdžid god. 962. (= 1554.) i za pokriće njegovih potreba zavjetovao je nekoliko hiljada akči gotovih novaca, a za muteveliju imenovao Huseina sina Džaferova, nekog Redžeb hodžu za imama a nekog Kurda Veliju za mujezina, a zatim je god. 965. (= 1557.) umr'o.

Poslije njegove smrti ostala su mu djeca malodobna te je za tutora njihova od strane šerijatskog suda imenovan nekakav Hadži Bali. Od god. 973. (= 1565.) imamo za imamstvo ovog mesdžida slijedeće svjedočanstvo.

موصاق ايله جامع بوشيده سنه كرهميد يدى بيك ايكيوز اللى التى اقچه وينه مدينهٔ مزبورهده
الحاج عيسى محله سنده كذلك وصى مذكورك ثلث مال مرقوم ايله مجدداً بنا واحيا ايلديكى مناره
محضر مسلمنده استاد معمارادن اسماعيل بشه ابن ابراهيم وذمى يزوان ولد پتره ايله بعدالكشف
منارهٔ مذكورهنك دخى بناسنه وصى مزبور قرق سكز بيك اقچه حرج وصرف ايلديكى وينه
شيخ بغدادى محله سنده اولان مسجد شريف تعميراتنه يكرمى بيك بشيوز قرق اقچه السيد عبدالله
افندى مدرسهسى تعميراتنه يدى بيك ايكيوز اقچه كه من حيث المجموع ذكر اولنان ابنيه اوزرينه
ايكيوز اوچ بيك طقوز يوز طقسان التى چوروك اقچه حرج وصرف اولنوب براقچه نقصان بيله
اولديغى معلوممز دكلدر ديو مرقومون معمارلر اتفاق واتحاد ايدوب على الشهاده خبر ويركلرندنصكره
مولانای مومى اليه واقع حالى محللرده كتب وتحرير ومعاً بعث اولنان چوقدار عمراغا ابن سليمان
ومحضر اسماعيل بشه ابن احمد ايله مجلس شرعه كلوب وقوعه انها وتقرير ايتمكن موجبنجه بعد
التنفيذ الشرعى ما هوالواقع بالطلب كتب اولندى فى اليوم الثامن عشر من شهر رجب الفرد لسنة
اربع وثمانين ومأة والف .

شهود الحال

ملا عمر سوختهٔ عن قضاء لوبين . ملا مصطفى ملاوى زاده الموستارى ، ملا مصطفى السيد حافظ ،
احمد افندى المدرس ، السيد محمد افندى المفتى ، الحاج مصطفى سرحدلى ، الحاج
مصطفى بشلى ، الحاج محمد ابلاق زاده ، محمد افندى المعيد الموستارى بمدرسه خسرو بك ،
ملا على الموستارى الاى بك زاده وغيرهم

„Stanovnik sarajevske Bakr baba mahale, začetnik ovoga pisanja, Mostarac Ahmed ef. Omerović, dogje lično pred ovaj šerijatski sud i izjavi svoju slijedeću želju i očitovanje: Prije kratko vrijeme umr'o je ovdašnji stanovnik Careve mahale Misirlija krasnopisac Hadži Hasan ef., sin Abdullahov, koji promisli, da će čovjek hladovati pod hladom dobročinstava. Tu pejgamberovu rečenicu i rečenicu koja glasi: Čovjek kad umre, svi mu se poslovi presijeku, osim tri, i to: korisno znanje, valjano dobro dijete i tekuća sadaka, pa je za života, i to četiri dana pred smrt, odredio niže slijedeće zavjete, koji se imadu poslije njegove smrti izvesti i rasporediti i to: Da se poslije njegove smrti putem šerijatskog suda tačno prepiše sva njegova pokretna i nepokretna ostavština i da se od cjelokupnog njegovog pronagjenog i popisanog imetka odvoji treći dio i od ovoga da se najprije potroši zavjetovana svota za njegov pogreb, a za tim da se 72.000 akči potroši u ime oprosta za zanemarene namaze i za ogradu grobnice, zatim da se njegovom slugi arapu Hasanu dade 7200 akči, a drugom slugi Osmanu 3600 akči da se uruči; za konstatovanje i izvršenje ostavštine od 72.000 akče i za pristojbu pisanja ostavštine da se izda 1440 akči, činovnicima suda (muhzurima) da se izda 1200 akči, da se dade čokadaru, koji je došao amo kao izaslanik Kazaskera, svota od 29.520 akči, nadalje da se za djecu, koja se uče u mektebu, podignutom po Hadži Mehmedu Topalu, kupi jedan musafi šerif za svotu od 4920 akči, da se za prostirku ovoga mekteba kupi jedan veliki ćilim u vrijednosti od 3120 akči, jedan srednji ćilim od 1920 akči i jedno jambolsko ćebe u vrijednosti od 720 akči; napokon da se odredi za pregledanje

2400 akči a u ime kamata kao za neku robu — čohu — 240 akči. Jamac za to Ibrahim, sin Kurtov i Turhan, sin Hasanov.. Od početka rebijulevela 973. god. za godinu vade."

„Od istog vakufa uzima 2000 akči stanovnik Careve mahale, Mehmed, sin Alin a u ime kamata kao za cijenu čohe daje 200 akči. Uzima od Ahmeda sina vakifova ove novce za godinu dana vade, računajući od početka rebijulahara god. 973. (= 1565.). Jamac: Hasan, sin Mehmedov. Svjedoci: Sadi, sin Uvejisov, Memi šah, sin Alin, Ibrahim, sin Ajasov i Kurt Velija, mujezin istog mesdžida."

Donosimo ovdje još i molbu stanovnika pomenute mahale, zavedenu u sidžilu br. 2. na 90. strani, u kojoj oni vele, da su tadašnjeg imama ovog mesdžida Mahmuda sa tog zvanja zbacili i traže, da se novi imam odredi i imenuje. Ona glasi:

„Stanovnici Halač Hadži Davud mahale, Hadži Idris, sin Alin, Sejid Ahmed, sin Hasanov, Mustafa, sin Alin, Nezir, sin Mahmutov, Hadži Mehmed, sin Omerov i ostali dadoše u šerijatskom sudu očitovanje, kako imam Hadži Davudova mesdžida, Mahmud, postupa po svojoj volji te ga više ne trebaju i za to traže, da se na njegovo mjesto za imama postavi prijašnji imam ovog mesdžida Mevlana Muslihud-in Elbostani sa dvije akče dnevne plaće. S toga se po ovom zahtjevu ovo u sidžil zavede. Pisano 2. safera 974." (= 1566.)

Poslije toga, prigodom velikog požara god. 1109. (= 1697.), i ovaj je mesdžid izgorio, ali su ga mahalski stanovnici o svom novcu god. 1115. (= 1703.) obnovili, a godine 1118. (= 1706.) napisali su sarajevski stanovnici opširan iskaz, u komu su nave'i, koliko je prije nekoliko godina navalom inovjeraca izgorjelo džamija i mesdžida i poslali taj popis u Carigrad, moleći državu, da izgorjele džamije i mesdžide obnovi, odnosno opravi i da i neke plaće poslužiteljima ovih bogomolja odredi. Za ovaj naš mesdžid veli se u pomenutom izkazu ovako:

„Navalom inovjeraca izgorio je i mesdžid Halača Hadži Davuda i naregjenjem božijim ova je uništena bogomolja popravljena, te su imam Husein efendija, koji je imao šest akči dnevne plaće i mujezin Abdullah sa četiri akče dnevne plaće, koju su od prihodnih kamata uvakufljenog gotovog novca primali, ostali bez službe uslijed uništenja zaklade i mole, da im te plaće država iz svojih sredstava odredi."

Godine 1221. (= 1806.) stanovnik pomenute mahale, Hadži Hasan, sin Ibrahimov, kazaz, uvakufio je ovom mesdžidu jedan svoj dućan u Kazazima. To tvrdi ova oporuka, koja je zavedena u 46. broju sidžila.

الحمد لله الملك الستار الذى جعل الصدقة الجارية سبباً للنجاة من النار والصلوة والسلام
على سيدنا محمد المصطفى وعلى آله واصحابه الاخيار اما بعد سبب تحرير كتاب شرعى وموجب
تسطير خطاب مرعى اولدر كه مدينهٔ سراى بوسنه‌ده حلاج داود محله‌سى سكانندن قزاز الحاج حسن
بن ابراهيم نام كمسنه طرفندن وقف آتى الذكرك تقريره وكيل اولوب بما هو النهج الشرعى وكالتى
ثابت اولان محلهٔ مزبوره سكانندن صحانى ملا محمد بن الحاج احمد نام كمسنه مجلس شرع خطير لازم
التوقيرده لاجل المحاكمه ولتسجيل وقف آتى البيان متولى نصب وتعيين ايلديكى طرپال ايحان محله‌سى
سكانندن شريكى قزاز الحاج يوسف بن عبدالله محضرنده بالوكاله اقرار تام وتقرير كلام ايدوب
موكلم مزبور الحاج حسن جملهٔ املاك واطيب اموالندن مدينهٔ مزبوره‌ده برطرفى غورده زاده
سليمان اغا دكانى وبعضاً حصكى عبدالله اغا مخزنى وبرطرفى جينو حصكى مصطفى اغا دكانى وبعضاً

Slika 45. Mesdžid Hadži Davuda Halača za Konakom.

„Imam Hadži Davudova mesdžida. Husein, sin Jusufov, kao zakoniti imam, izjavio je pred šerijatskim sudom u prisustvu Ahmeda i Hadži Mahmuda, sinova Hasan Hadžinih, kao uslovnih imama, da je dosadašnji imamovog mesdžida Hasan umr'o te daova imamska služba uslovno pripada prisutnim Ahmedu i Hadži Mahmudu; ali pošto oni to ne traže, to zahtjevam, da se ta služba meni podijeli. Na to prisutni Ahmed reče, da on a i njegov pomenuti brat Hadži Mahmud ne traže da budu imami i pošto se dosadašnji mutevelija ovoga mesdžida, Husein, sin Džaferov, nalazi za sada u Misiru, nisam sve dotle, dok se on vrati i dok ja i brat ne zatražimo da budemo imami, protivan, da se pomenuti Husein imenuje imamom ovog mesdžida sa dvije akče dnevne plaće, što se ovim zapisnikom i potvrgjuje.

„Pisano u mjesecu saferu god. 973. (= 1565.)"

Ovoga mesdžida imam, polazeći u Carigrad, prenio je imamsku dužnost na Mahmud Halifu i to dragovoljno, što se vidi iz slijedećeg šerijatskog zapisnika: „Husein, sin Jusufov, imam Hadži Davudovog mesdžida, na koju dužnost ima i carski berat, izjavio je pred ovim šerijatskim sudom slijedeće: Sada putujem u Carigrad, s toga dužnost ovog imamluka dragovoljno ustupam začetniku ovog zapisnika, Mahmud Halifi, sinu Alije Kurda, sa dvije akče dnevne plaće te ga u tom svojstvu u mjesto sebe ostavljam, a pošto na to pristaju i stanovnici pomenute mahale, to se on u tom svojstvu imenuje i potvrgjuje, i o tome se ovo u sidžil zavede.

„Pisano početkom redžeba god. 973. (= 1565.)"

Još donosimo i slijedeću svjedočbu, po kojoj je na mjesto po oporučitelju postavljenog mutevelije Huseina, sina Džaferova, imenovan mutevelijom njegov rogjeni sin Ahmed, koja glasi:

„Pošto je Husein, sin Džaferov, naročiti mutevelija vakufa Hadži Davudova pošao nekud u drugi vilajet, to se ukazala potreba, da se ko drugi postavi mutevelijom; s toga se po zahtjevu Ahmeda, sina Hadži Davudova, imenuje i potvrgjuje on mutevelijom ovog vakufa, te se to u sidžil zavodi. Pisano 29. ševala god. 973. (= 1565.)."

Odnosno uvakufljenih gotovih novaca donosimo ovdje dvije zadužnice, koje glase ovako: „Od Halača Hadži Davuda vakufskih novaca daje mutevelija Ahmed, sin Vakifov, sa znanjem nadzornika Husein Halife Memiji, sinu Kurd Alinu, stanovniku iste mahale,

Sadržaj vakfije glasi:

„Bogu hvala, gospodaru i zatorniku svjetskih sramota, onome, koji je učinio dobrotvornost izvorom spasa od pakla. I neka je veliki selati selam našem efendiji, odabraniku Muhamedu i njegovoj obitelji i dobrim drugovima. U produljenju ovoga pisanja, koje se obavlja putem šerijata neka služi slijedeće: Hadži Hasan, sin Ibrahimov, stanovnik Halač Davud mahale u Sarajevu, kazaz, opunomoćio je od svoje strane Mula Mehmeda Sahaniju, sina Hadži Ahmedova, stanovnika pomenute mahale, čija je punomoć kod ovog suda priznata kao dokazana, te je ovaj punomoćnik ovlašćen, da u ime svoga vlastodavca izvrši niže slijedeće dobrovoljno zavjetovanje, na osnovu čega je u prisustvu Hadži Jusufa sina Abdullahova, stanovnika Topal Inhan mahale u Sarajevu (Vratnik), kazaza, kao odregjenog mutevelije, sa kojim će ovlaštenu dužnost izvršiti, dao u zapisnik niže slijedeće očitovanje: Moj vlastodavac, rečeni Hadži Hasan, odvojio je od svoga cjelokupnog nepokretnog imanja jedan dućan i uz ovaj jednu magazu, koje nekretnine postoje u Sarajevu, u granicama: s jedne strane dućan Sulejmanage Gurge, s druge magaza Abdullaha Hasekije, s treće dućan Džine Mustafage Hasekije, a s četvrte štala Kolobarskog hana i javni put i magaza Hadži Mustafe Gore, koje su nekretnine na zemljištu Gazi Isa begova vakufa podignute i plaća se ovoj zakladi 85 para godišnje mukate, te ove nekretnine u ime vlastodavca s odobrenjem prisutnog mutevelije za uvijek zavjetuje u dobrotvorne svrhe uz niže slijedeće uvjete: da se ove zavjetovane nekretnine svake godine povjerljivoj osobi uz primjernu godišnju kiriju iznajmljuju, te da se od ove najamnine plaća najprije odregjenih 85 para mukate, a zatim se muteveliji odregjuje 5 groša godišnje mutevelijske plaće, a ostatak kirije da mutevelija prima i da po potrebi zavjetovani dućan i magazu opravlja i popravlja, a zatim da u pomenutom mesdžidu Halač Hadži Davudovu krov opravlja i popravlja i da rečeni mutevelija Hadži Jusuf ostane u toj dužnosti dok je živ, a nakon njegove smrti da stanovnici ove mahale, u sporazumu sa dotičnim šerijatskim sucem, izaberu podesna i sposobna čovjeka za muteveliju. Ovo očitovanje zastupnika oporučiteljeva prisutni mutevelija Hadži Jusuf potvrdi kao istinito i stvarno, ali u tom momentu zastupnik vakifov, Mula Mehmed, oprovrgnu svoja očitovanja i reče, da je ovakvo zavjetovanje po propisima i nazorima velikog imama Ebu Hanife Numana istinito, nu ono se ipak smatra osporivo i neizvršeno, s toga zahtjeva u ime svoga vlastodavca, da se uvakufljeni dućan i magaza spoje sa ostalim nepokretninama njegovog vlastodavca i muteveliji da se naredi, da ista povrati. Na ovo mutevelija Hadži Jusuf odgovori, da ne može zavjetovane nekretnine vakufu povratiti, jer po propisima drugog imama Ebu Jusufa dovoljno je kad se kaže, da se neka nekretnina u dobrotvorne svrhe zavjetuje i time je zavjetovanje stvarno svršena stvar. Na to je šerijatski sudac, kojem neka Bog sve mučne stvari olakša, preslušavši izjave obiju stranaka i o tome potanko promislivši, da nebi bio uzrokom zabrani dobrotvornih čina, izrekao osudu u korist vakufa te ove nekretnine postadoše istiniti i stvarni legat vakufov. Ko bi ovo poslije nas oprovrgnuo, neka mu Bog njegovo ime na strašnom sudu oprovrgne, jer Bog sve čuje i zna, a plaću neka vakifu podijeli milostivi Bog. Pisano 9. dan rebijulevela god. 1221. (= 1806.).

Svjedoci: Omer ef., sin Ali ef., Hadži Mula Osman, sin Mehmed ef., Mujezin Hadži Salih, Hadži Mehmed Batić, Muharem Bajraktar, Čajić Mustafa baša Muharemović i drugi.“

Godine 1314. (= 1896.) stanovnik ove mahale Abdaga Šahinagić, praveći kuću kraj ovog mesdžida, popravio je i ovu bogomolju i kraj njenih vrata sagradio jedan dućan, koji je ovom mesdžidu zavjetovao.

قولوباره خان آخوری وبرطرفی غورو الحاج مصطفی اغا مخزه‌سی وطرف رابعی طریق عام ایله محدود و ممتاز سنوی سکسان بش پاره مقاطعه‌لو عرصه‌سی مرحوم غازی عیسی بك وقفی وبناسی ملك برباب دکان ایله وراسنده اولان مخزنی باذن متولی وقف صحیح شرعی وحبس صریح مرعی ایله وقف ایدوب شویله شرط ایلدیکه دکان مذکور ایله مخزن مرقوم بهر سنه امین کمسنه‌لره اجاره مثلیله ایجار و اجارهٔ حاصله‌دن اولان سکسان بش پاره مقاطعهٔ مذکوری بعدالاداء وظیفهٔ تولیت اولمق اوزره سنوی بش غروش متولی متصرف اولوب باقی قلان اجاره‌سی متولی معرفتیله اونی اون بر حسابی اوزره دور شرعی وکفیل قویه‌یه ربط ایده‌رك مستقرضینه معاملهٔ شرعیه ایله اقراض اولوجهیله الزام ربح ایله اعمال ایده‌رك مال وقف مذکوری متولی بالامان اخذ وقبض ولدی الاقتضا دکان مذکور ایله مخزن مرقومك تعمیر وترمیمنه سالف البیان حلاج داود محله‌سنده واقع مسجد شریف ومعبد لطیف پوشیده‌سی تعمیر وترمیمنه حرج وصرف اولنه وجهت تولیت مذکوره مرقوم الحاج یوسف متصرف اولوب بعد وفاته محلهٔ مذکوره اهالیسی امانت ایله معروف واستقامت ایله موصوف برکمسنه‌یی انتخاب وحاکم الوقت معرفتیله متولی نصب اولنه دیو شروطنی بالوکاله بیان وتقریر وختم کلام ایلدکده متولی مزبور الحاج یوسف وکیل مزبور ملا محمد نام کمسنه‌یی وجاهاً تصدیق وشفاهاً تحقیق ایلدکدنصکره وکیل مزبور ملا محمد عنان کلامنی سمت رجوعه عاطف اولوب اگرچه امام اعظم ابو حنیفه نعمان ابن ثابت رحمه الله قتنده عقارك وقفیتی صحیحه لکن لزومیله اتصافدن عاریه‌در بناء علی ذلك دکان مذکور ایله مخزن مرقوم مؤکلم مرقوم الحاج حسنك ملکیتنه ارجاع ومتولی مزبورك کف یدینه تنبیه اولنمق بالوکاله مطلوبمدر دیدکده متولی مزبور الحاج یوسف جوابه تصدی ایدوب امام ثانی ابو یوسف حضرتلرینك قتنده واقف مجرد وقفت دیمکله لازم ومعتبردر دیو ملکینه ارجاعدن امتناع ایلدکده حاکم شرع خطیر سهل الله علیه کل امر عسیر حضور معالی ارتساملرنده ترافع وبووجه اوزره تنازع ایلدکلرنده حاکم حاسم طرفینك دلیللرین تأمل ومناع للخیر اولمقدن حذر ایدوب وقف مذکورك صحت ولزومیله حکم ایدوب فصار باتفاق العلماء وقفاً صحیحاً شرعیاً فمن بدله بعد ما سمعه فانما اثمه علی الذین یبدلونه ان الله سمیع علیم واجر الواقف علی الله الجواد الکریم جری ذلك وحرر فی الیوم التاسع من شهر ربیع الاول لسنة احدی وعشرین ومأتین والف .

شـــــــــــــــــــــــــــــــهود الحال

عمر افندی بن علی افندی، حمامی ملا عثمان ، دمرجی الحاج حسین ، الحاج خلیل، مؤذن الحاج صالح، بقال ملا عثمان، باتو اوغلی الحاج محمد، فنرجی محمد بشه ، کابو اوغلی محرم علمدار ، محرم اوغلی مصطفی بشه وغیرهم

١٣١٤ تاریخنده محلهٔ مذکور اهالیسند شاهین آغیچ عبدی اغا مسجد مزبور یاننده کی کندو خانه‌سنی بنا ایدرکن مسجد مذکور اعمار وحرمی قپوسی اتصالنده برباب دکانی احداث ایله مسجد مزبوره‌یه ربط ایلمشدر .

U prevodu: „Neka bude ovo mjesto u savršenom redu uvijek otvoreno. Tako vam onoga jedinoga, u koga vjerujete.

Gospodar dobročinstva Jakub paša.

God. 897. (= 1491.).“

Za mesdžidom nalazi se poširok harem, koji je popunjen muslimanskim grobovima, megju kojima se nalaze četiri groba braće Čelja, koji su živili u X. vijeku po hedžri u mahali Čeljugovićima, koja je prozvana njihovim imenom.

Tradicije narodne vele, da je bilo sedmero braće Čelja i da su imali u Čeljugovićima vlastitu tekiju i bavili se jedino bogosluženjem.

Najstariji njihov brat zvao se Sulejman deda i bio je šeh u ovoj tekiji.

Ovaj je ukopan niže svoje braće megju kućama kraj puta. Nišani spomenute četvorice braće su visoki oko 1·30 *m*, sa sarukom a na osam ćoškova.

Sva ova četiri nišana izdubljena su na uzglavlju kao findžani i kad se ove izdubine napune vode od kiše, crpaju ovu vodu žene kašikama i piju je radi liječenja raznih bolesti. Ako bi bila suša, donose žene od kuće vodu i čitajući neke dove uljevaju je u ove izdubine pa je poslije opet uz čitanje kašikom crpaju u naročite sudove i nose kućama za lijek u raznim bolestima.

Spomenuti Šeh Sulejman efendija napisao je pred svoju smrt jedno pismo sultanu u Carigrad, u komu je prorokovao buduće dogagjaje: da će se Rusija i Njemačka sporazumiti i tursku carevinu oštetiti i to najviše zbog toga, što će joj biti memuri zulumčari, podmitljivci i nepravedni.

Radi zanimivog sadržaja iznio bi to pismo ovdje, ali pošto u njemu ima dosta nepristojnih izraza, valja mi za sada od toga odustati.

Spomenuta tekija u Čeljugovićima dopala je kasnije nekoj Gjulbadži, ženi šehovskog reda, koja je umrla iza Banjalučkog boja i ukopana je kraj Jusuf paše Ćuprilića. Od ove se tekije sada poznaje samo zemljište.

Merhum Jakub paša, bosanski sandžak beg, sagradio je god. 897. (= 1491.) ovaj mesdžid sa munarom od drvene gragje. Nedaleko od Sarajeva a u neposrednoj blizini varošice Vareša uredio je on gvozdene majdane i podigao tu duhaonice a deseti dio od prihoda ovih majdana ostavio je kao zavjet ovom mesdžidu. U 17. sidžilu, u jednom kupoprodajnom dokumentu govori se, kako je na nekoliko mjesta u Sarajevu bilo mukata ovoga paše. Jakub paša kao bosanski namjesnik češće je ratovao po Crnoj Gori i Ugarskoj i svugdje bio pobjeditelj a naročito se odlikovao godine 898. (= 1492.) u ratu, kada je bana Derenčina razbio i ovoga živa uhvatio i u Carigrad poslao. Poslije toga bio je zatočen u Karahisar sahibu zajedno sa karamanskim vladarom te je ovdje i svoj život skončao. Ovaj paša bio je i pjesnik te je o vogjenim ratovima nekolike kite pjesama spjevao.

Prema Jakub pašinu mesdžidu sagradio je neki Hadži Mustafa, sin Ejubov, stanovnik Hadže zade Hadži Ahmedove mahale godine 1200. (= 1785.) jedan dječački mekteb a za potrebe njegove uvakufio je u niže slijedećoj vakfiji[1]) označene nekretnine.

Ova glasi:

الحمد لله الملك المتعال * ذوالعظمة والبقاء والجلال * الذى لا يجرى فى ملكه التبديل

والاستبدال * ولا يتصور فى سلطانه التحويل والانتقال * والصلوة والسلام على سيدنا محمد صاحب

[1]) U 25. sidžilu u knjižnici kod Careve džamije.

Sarajevske džamije i druge javne zgrade turske dobe.

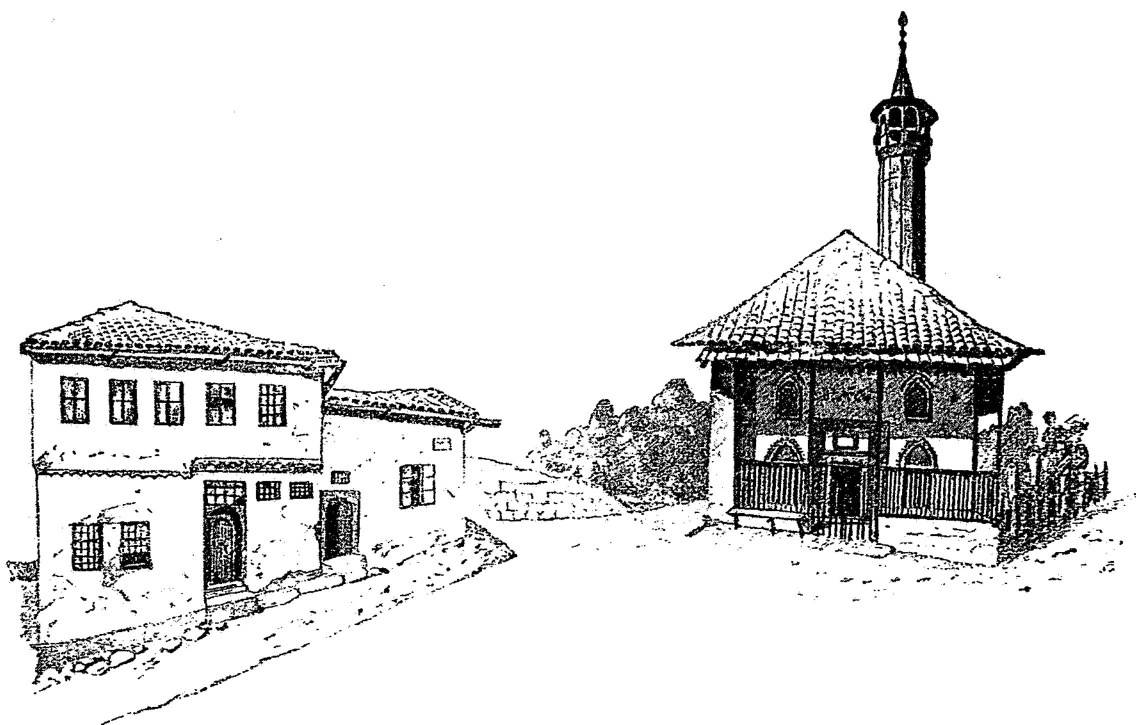
Priopćio

Šejh Sejfudin Kemura (Sarajevo).

(Nastavak.)

XXVIII. Jakubpašin mesdžid u Magudi.

Na ćošku Magude i Megare ulice imade jedan mesdžid, koji se prozvao kao i mahala Jakub pašinim imenom. Mesdžid je od čerpića sazidan a pokrit je šimlom i ćeremitom. Dug je oko 8 *m* a širok 6 *m*. Na desno od strane kibleta i od vrata imade po 4 prozora a na lijevom duvaru od sokaka samo dva prozora. *(Slika 49.)*

Slika 49. Jakub pašin mesdžid i mekteb u Magudi.

Desni duvar moli Boga i ljude za popravak, jer ako se ne popravi, neće proći dugo vrijeme i on će se oboriti. Pred mesdžidom imadu pomalešne sofe, izmegju kojih je papučluk, koji vodi u mesdžid. Više vrata nalazi se danas ovaki natpis:

كشاد باد دولت هميشه را اين دركاه
بحق اشهد ان لا اله الا الله

صاحب الخيرات يعقوب باشا
فى سنه ٨٩٧

ولزوميله حكم ايدوب فصار باتفاق علمائنا وقفاً صحيحاً شرعياً واجر الواقف على الله الكريم
جرى ذلك فى اليوم الثامن عشر من جمادى الاولى لسنة مائتين والف من الهجرة النبويه

شهود الحال

فيض الله بشه ابن ابراهيم اغا . الحاج حسن علمدار ، صالح بشه ابن نذير دباغ ، احمد بشه عرقيه جى
ابن سليمان ، ملا اسماعيل ابن حسن عرقيه جى ، حسن بشه ابن عمر دباغ ، محمد افندى قروى زاده ،
عبد القادر بشه قهوه جى ، ملا فيض الله ابن ابراهيم ، ابراهيم بشه سوره لى ، بخورجى حسن بشه
ابن على ، واسم افندى بن عبد الله افندى ، حسن بشه محضر وغيرهم

„Velikomu Bogu hvala, gospodaru veličine i vječnosti i onome Bogu, u čijem carstvu nema preobrazbe, ni promjene, niti se može zamisliti promjena i prolaznost. Neka je selati selam našemu gospodinu Muhamedu, gospodaru šerijata, koji je šerijat neizvrgnut promjeni i prestanku, njegovoj kućnoj obitelji drugovima, koji su došli do spoznaje i time postigli vrhunac slave. Uzrok pisanja ovog dokumenta jest slijedeći: Od strane Hadži Mustafe, sina Ejubova, stanovnika Hadže zade Hadži Ahmed mahale u Sarajevu ovlašćeni punomoćnik Ali efendija, sin Ibrahimov, bojadžija, došao je lično pred ovaj šerijatski sud i kao ovlašteni punomoćnik za izvršenje oporučnih poslova i parnica oko toga, došao je lično pred ovaj šerijatski sud i u prisustvu Ibrahim efendije, sina Osmanova, stanovnika Hadže zade Hadži Ahmed mahale, koga je on za uknjiženje niže navedenog vakufa postavio mutevelijom, dao je slijedeće izjave, odnosno svojevoljno očitovanje: Moj vlastodavac, prije rečeni Hadži Mustafa, odvojio je od svojih nekretnina jedan pekarski dućan u Jakub pašinoj mahali, koji graniči s jedne strane Abdullah bašinom kućom, s druge, treće i četvrte putem i jedan dućan pokraj merhum Firoz begova hamama, koji graniči sa Hadži Šabanovim dućanom, Kabodaje Abdullah bašinim dućanom, dućanom drugoga Hadži Mustafe i putem i čije zemljište pripada Firoz begovu vakufu, na koji se plaća izvjesna godišnja mukata, nadalje jedan dućan u Varešu u sarajevskom kotaru, koji graniči s jedne strane Islam bašinim dućanom, s druge hanom Mula Abdullaha Visočaka, s treće i četvrte putem te je sve ove nekretnine izričnom željom stvarno uvakufio s tim uslovima, da on ostaje mutevelijom i upravnikom zavjetovanih dućana, da može s njima do svoje smrti raspolagati i po potrebi to raspolaganje mijenjati, a kad on umre, da postane mutevelijom ovaj Ibrahim efendija, koji je mualim u mektebu Jakub pašine mahale, kojega je on sagradio te da kao mutevelija zavjetovanim dućanima raspolaže i upravlja a da mu u tome budu nadzornici stanovnici pomenute mahale. Oporučitelj je stavio ovake uslove: da pomenuti mutevelija zavjetovane dućane povjerljivim osobama izdaje uz primjernu godišnju kiriju pod najam i od tih prihoda najprije da opravlja i popravlja zavjetovani mekteb i dućane a ostatak da se izdaje mualimu, koji bude u tom mektebu, kao njegova godišnja plaća a kad rečeni Ibrahim efendija umre, da bude na njegovo mjesto mutevelijom ona osoba, koja se tada desi kao mualim u prije rečenom mektebu sa istim pravom i plaćom. Pošto rečeni mutevelija ove uslove izreče i ustvrdi ih te je punomoćnik Ali efendija sve te njegove navode lično i usmeno razumio i potvrdio, oprovrgnu on svoje navode glede toga uvakufljenja i reče, da su ovake vrsti uvakufljenja po propisima i nazorima velikog imama Ebu Hanifa dozvoljiva, ali se smatraju kao privremena i naručena, s toga kao ovlašteni punomoćnik odustaje od uvakufljenja i zahtijeva, da se prisutnom mutevelji naredi, da uvakufljene predmete vrati

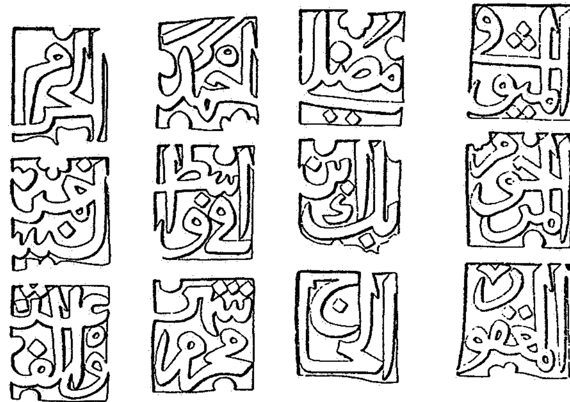
الشريعة المصونة عن النسخ والزوال * وعلى آله واصحابه ذوى الفضل والكمال * وبعد سبب تحرير كتاب وموجب تسطير مقال اولدركه مدينهٔ سراى بوسنه‌ده خواجه زاده الحاج احمد محله‌سى سكاننددن الحاج مصطفى بن أيوب نام كمسنه طرفندن وقف آتى البيانى اقراره وخصومت ودعوايه مسجل شرعيسى اولان طباغ على افندى ابن ابراهيم نام كمسنه مجلس شرع خطير لازم التوقيرده وقف آتى البيانى لاجل التسجيل والمحاكمه متولى نصب وتعيين ايلديكى سالف الذكر خواجه زاده الحاج احمد محله‌سى سكاننددن ابراهيم أفندى ابن عثمان محضرنده بالوكاله اقرار وتقرير كلام ايدوب موكلم مومى اليه الحاج مصطفى‌نك جهة املاكندن اولوب يعقوب پاشا محله‌سنده واقع برطرفى عبدالله بشه خانه‌سى واطراف ثلاثه‌سى طريق عام ايله محدود برباب حباز دكانى ومرحوم فيروز بك حمامى قربنده واقع برطرفى الحاج شعبان دكانى وبرطرفى قپودانى عبدالله بشه دكانى وبرطرفى ديكر الحاج مصطفى دكانى وطرف رابعى طريق عام ايله محدود بناسى ملك وعرصه‌سى فيروز بك اوقافندن سنوى مقاطعهٔ معينهٔ معلومه‌لو وقف دكانى باذن متولى ومدينهٔ مزبوره قضاسنه مضاف واروش قصبه‌سنده كائن برطرفى اسلام بشه دكانى وبرطرفى ويسوقه‌لى ملا عبدى خانى وبرطرف طريق عام ايله محدود برباب دكانى وقف صحيح شرعى وحبس صريح مرعى ايله وقف ايدوب شويله شرط ايلديكه مادامكه واقف مبرور مرقوم لابس حيواة اوله وقف مذكوره متولى اولوب دكاكين مرقومه تصرفنده اوله وحسب الاقتضا تبديل وتغيير يدنده اوله وبعد وفاته سالف الذكر يعقوب پاشا محله‌سنده واقف مبرور مرقوم بنا واحيا ايلديكى مكتبده معلم صبيان اولان اشبو ابراهيم أفندى وقف مذكوره متولى اولوب تصرفنده اوله ومحلهٔ مزبوره اهاليسى حسبى ناظر اولوب نظارت ايليه و شويله شرط ايلديكى دكاكين موقوفهٔ مرقومه بهر سنه معرفت متولى ايله بر امين كمسنه‌يه اجارهٔ مثليله ايجار وحاصل اولان اجاره‌سندن اولا مكتب مزبور ايله دكاكين موقوفهٔ مرقومه حسب الاقتضا معرفت متولى ايله تعمير وترميم اولنه واجاره حاصله‌سندن هرنه‌كه باقى قالور ايسه مكتب مرقومده معلم صبيان اولان خواجه‌يه وظيفه اولمق اوزره متصرف اوله ومزبور ابراهيم أفنديننك وفاتندن صكره مكتب مرقومده هركيم معلم صبيان اولورسه وجه محرر اوزره اولدخى وقف مذكوره متولى اولوب وظيفهٔ مرقومه‌يه متصرف اوله ديو شرط اوقافى تمام وبو مقامده ختم كلام ايلدكده متولى مومى اليه ابراهيم أفندى وكيل مزبور على أفندى جميع تقريراتنده وجاهاً تحقيق وشفاهاً تصديق ايلدكدنصكره وكيل مزبور على أفندى عنان كلامى سمت رجوعه عاطف اولوب اگرچه امام اعظم أبو حنيفه رحمه الله قتنده عقارك وقفيتى صحيحه لكن لزومله اتصافدن عاريه‌در بناء عليه دكاكين مرقومه واقف مبرور مرقومك ملكيتنه ارجاع اولوب متولئ مومى اليه ابراهيم أفنديننك كف يدينه تنبيه اولنمق بالوكاله مطلوبمدر ديدكده متولى مومى اليه جوابه تصدى ايدوب امام ثانى أبو يوسف حضرتلريننك قتنده واقف مجرد وقفت ديمكله لازم ومتبردر ديو ملكيتنه ارجاعدن امتناع ايلدكده حاكم شرع خطير سهل الله عليه كل امر عسير حضور معالى ارتسامليرنده ترافع وبو وجه اوزره تنازع ايلدكلرنده طرفيننك دليللرينى تأمل ومناع للخير اولمقدن حذر ايدوب وقف مذكورك صحت

U ovoj džamiji imade šestnaest prozora a sofe su okolo četiri metra duge i široke. Drveni stupovi u nje drže strehu. *(Slika 50.)*

U ove džamije bila je minara kamenita a stoji iznimno s lijeve strane do ulaza. Takih džamija sa minarom na lijevoj strani džamije bilo je samo tri u Sarajevu.

Godine 1291. (= 1874.) bijaše jednoga dana strahovit vjetar u Sarajevu, koji je ovu minaru svojom silom porušio te se ova minara ni do danas nije obnovila.

U džamije sa desne strane za legjima ima veliko dvorište, puno grobova; megju njima nalazi se i jedan grob, u koga su nišani od Ušćupskog kamena a natpis mu glasi ovako *(slika 51.)*:

Slika 51. Natpis s nišana Musali-bega u dvorištu Hrvatinske džamije.

„Umrli Musali beg sin Hadži Ahmedov umrije u polovici mjeseca muharema god. 1025. (= 1616.)."

Sudeći po mjestu, gdje je ovaj ukopan i po natpisu, mora se misliti, da je on bio sin sagraditelja ove džamije.

Kako se razabire iz zvaničnih dokumenata, ovu je džamiju sagradio Hadži Ahmed Hodžić godine 1106. (= 1597.) i za pokrića njenih potreba bio je uvakufio nekoliko hiljada akči a imamom postavio Islama, sina Nusuhova, mujezinom Nusullaha, sina Hadži Džaferova.

Godine 1011. (= 1602.) stanovnik ove mahale, Mevlana Hadži Hurem, sin Balin, podigao je jedan dječački mekteb u ovoj mahali i još neke dobrotvorne zgrade, koje ćemo u njegovoj vakfiji spomenuti, a iste godine napisao je oporuku, u kojoj se spominje ime sagraditelja ove džamije svjedokom.

حاجى حرم أفندى وقفيه‌سى

الحمد لله المحمود الأواه المحمود نعماؤه محذر عباده من لطفه العميم بواسطة الرسل من يوم
عظيم يجعل الولدان شيباً لينتهوا ويقدموا من الدنيا الفانية الى الاخرة الباقية لانفسهم نصيباً والصلوة
والسلام على من عجز المهرة بما أتى به من فسيح المقالة وحاز قصبات السبق فى حيز الرسالة نبع ينبوع
الصدق من لسانه ولمع نور الحق من بنانه محمد الشفيع المشفع فى حق اصحاب الاثام يوم يؤخذ بالنواصى
والاقدام وعلى آله البررة العظام واصحابه الخيرة الكرام ما ضحكت الدفاتر ببكاء الاقلام ونظمت دنا
نظم الشريعة بحسن الانتظام * اما بعد بادى تسطير كتاب شرعى التبيان بودركه ترتيب بنيان وقف

njegovom vlastodavcu. Na ovo mutevelija jasnim riječima odgovori, da je po nazorima drugog imama Ebu Jusufa glede uvakufljenja nekretnina dovoljno, kad se samo rekne „uvakufljavam to i to“, pa s toga zavjetovnih nekretnina ne mogu vratiti. S tih razloga raspravljajući šerijatski sudac, komu neka Bog dade, da mučne poslove lahko svršava, pomno proučavajući raspravni predmet izreče osudu, da je ovo zavjetovanje po zakonu stvarno, istinito i na šerijatu osnovano i time da je ovaj legat uzakonjen.

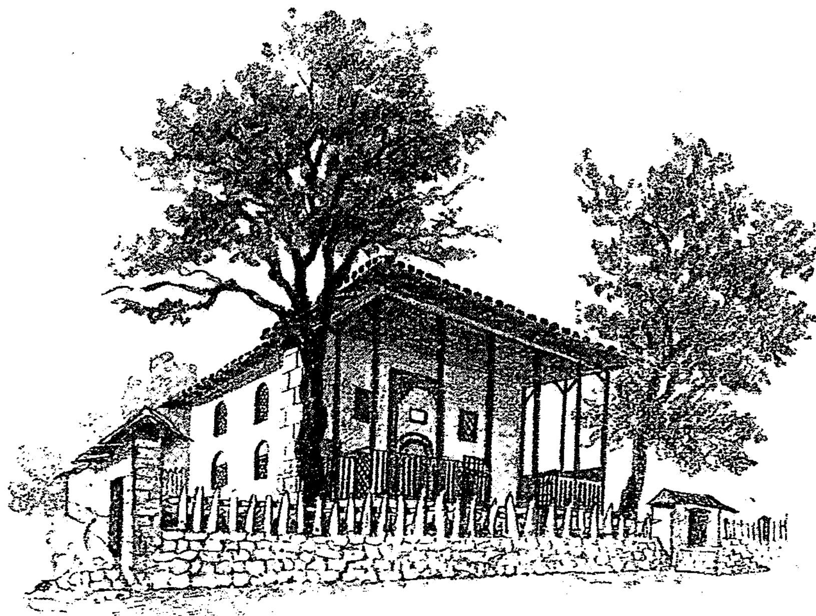
Pisano 28. džemazulavela 1200.

Svjedoci ovoga: Fejzullah baša, sin Ibrahimov, Hadži Hasan bajraktar, Salih baša Nezirović tabak, Ahmed baša, sin Sulejmanov i drugi.“

Godine 1275. (= 1858.) Mula Ahmed Terović, sin Hadži Mehmedov, stanovnik Jakub pašine mahale, zavjetovao je treći dio od svoga vasijeta i to 1600 groša, da se potroši na ogradu groblja kraj ovog mesdžida, i da se u ovom mesdžidu svake godine pali po jedna mukava i da se česma u ovoj mahali opravlja i popravlja. O tome se čuva vakfija u centralnoj upravi vakufa. Iste godine ostavila je neka žena imenom Nefisa kaduna jednu svoju bašču u Gazi Mehmedbegovoj mahali za pokriće potreba ovog mesdžida. Tabak Hadži Abdija, sin Hadži Ahmedov, stanovnik pomenute mahale, zavjetovao je ovom mesdžidu jednu kuću sa četiri sobe u Čekrkči Muslihudinovoj mahali. Ovaj isti Hadži Abdija i brat mu Hadži Pašo uvakufili su u korist ovog mesdžida jedan dućan u Saračima ulici.

Godine 1325. (= 1907.) uvakufila je Derviša, kći Hadži Ibrahimova a supruga Osman age Varešanovića, stanovnica iste mahale, u korist ovog mesdžida jednu svoju kuću i bostan.

XXIX. Hadže zade Hadži Ahmedova džamija u Hrvatinu.

Slika 50. Džamija Hadže zade Ahmeda u Hrvatinu.

Na ćošku ulice Hrvatina i Turbe ulice imade jedna džamija, koja se u zvaničnim dokumentima zove Hadže zade Hadže Ahmedovom a narod ju zove džamijom u Hrvatinu. Džamija je dosta široka i dugačka a sazidana je od čerpića i drveta a pokrita je šimlom i ćeremitom. U njoj imade kao obično u svake minber, ćurs i musandara.

اولورسه مزبور خطابت وتعليم رقبه اولنميه ودخی شويله شرط ايلدم حاجی احمد محله‌سنده مزبور اقچه ربحندن حاصل اولان اقچه ايله برمعلم خانه بنا اولنه جماعت مسلمين قنغی موضعده محل و مستحق كوررلرسه آنده بنا اولنه ويومی يدی اقچه وظيفه معلمه اوله ويومی اوچ اقچه وظيفه خليفه‌يه اوله ومزبور خلاتی وتعليمی اولادمه واولادم اولادينه قرناً بعد قرن وبطناً بعد بطن شرط ايلدم وبعد انقراض الاولاد العياذ بالله صانهم الله عن الانقراض شحمان خليفه ابن تيمور خان وابناء اولادينه واولاد اولادينه نسلاً بعد نسل شرط ايلدم وبعد انقراض اولاد رأی حاكمله تفويض ايلدم محل ومستحق اولانه توجيه ايليه ودخی شويله شرط ايلدم خسرو بك جامعنده امام اولان مولانا حسام الدين الشهير بشيخ قرا يومی بش اقچه وظيفه ايله هر يوم بر جزء شريف تلاوت ايدوب وظيفهٔ مرقومه‌يه متصرف اوله وبعد ابناء اولادی واولاد اولادی قرناً بعد قرن تلاوت ايدوب وظيفهٔ مرقومه‌يه متصرف اوله‌لر وجزء شريف تلاوت اولنوركن ختم شريف اتمام اولندقده عادت حسنهٔ معروفه وطريق مألوفه اوزرينه ارواح الانبياء والمرسلين خصوصا منهم للسيد المرسلين محمد مصطفی‌يه ودخی جميع ارواح مؤمنينه وواقفك روحنه واولاد وانسابنه وابوينه دعا ايدوب فاتحه ايله ختم ايده واولاد منقرض اولدقدنصكره صانهم الله عن الانقراض مذكور بش اقچه وظيفه‌دن مزبور جمعه جامعمده خطيب اولان كمسنه رمضان آينده تراويح جماعتيله قيلوب يومی بر اقچه وظيفه‌يه متصرف اوله مسجدمده جمعه كونده ورمضان آينده مؤذن اولانه يومی بر اقچه زياده وظيفه‌سی اوله شرط وتعيين ايلدم ومزبور بش اقچه‌دن مكتبده معلم اولانه ايكی اقچه وخليفه‌يه بر اقچه اوله شرط ايلدمكه جهت تعليم طقوز اقچه اوله وخلافت درت اقچه اوله ودخی شويله شرط ايلدم هركيم دار قراده شيخ اولورسه درسلر اوقوندقدنصكره جهريله بر فاتحهٔ شريف تلاوت ايده ويومی بر اقچه وظيفه‌يه متصرف اوله ودخی شويله شرط وتعيين ايلدم جهت توليت يومی اوچ اقچه اوله ومذكور محمد خليفه ابن بالی مادامكه قيد حيوتده اوله توليته متصرف اوله وبعد مرحوم شحمان خليفه ابن تيمور خان متولی اوله وابناء اولادی واولاد اولادی قرناً بعد قرن وبعد انقراض الاولاد صانهم الله عن الانقراض مزبور محله خلقی كيمی معقول كوررلرسه رأی حاكمله اول متولی اوله ودخی شويله شرط وتعيين ايلدم مذكور باغچه محصولی ايله باغچه‌نك اطرافی ومزبور مسجد ايله مكتب وديكر مكتب تعمير وترميم اولنه باقی نه قالورسه كدك وزوايد ايچون حفظ اولنه ودخی باغچه‌ده حالی اولان يرلرده هر ييل اون آغاج يمش دكله وزوايددن مكتبلره اوچر مصحفشريف آلونه وهر برمصحف اوچ جلد اوله وتعميرلری دخی زوايددن اوله ومقدم مذكور اولان مصحفشريف مزبور حاجی احمد جامع شريفنده دورخوان اولانلر ايچنده دور اوقيه‌لر شويله شرط ايلدم مسفور مصحفشريف تعميره محتاج اوليجق زوايددن تعمير اولنه ودخی شويله شرط وتعيين ايلدم مذكور حاجی احمد جماعت ومرتزقه عموماً وقفمه حسبی ناظر اوله‌لر الی انتهاء الدوران وقفاً صحيحا شرعيا علی منهج الشرع القويم ومسلك الصراط المستقيم اوقاف مزبوره وشرائط مذكوره معين ومبين اولدقدنصكره واقف مزبور توليت مذكوری محمد خليفه‌يه تفويض ايدوب وقف مزبوری بالكليه ملكندن اخراج

آتی البیانده بطریق الوقفیة الشرعیة وشارط شرایط الاصلیة والفرعیه اولان محروسهٔ سرایده خواجه زاده الحاج احمد جامع محله‌سنده صاحب الخیرات والحسنات وطالب الجنات والدرجات فخر العلماء مولانا الحاج حرم بن بالی حق سبحانه وتعالی حضرتلری کلام قدیمنده «الذین ینفقون اموالهم سراً وعلانیة فلهم اجرهم عند ربهم ولا خوف علیهم ولا هم یحزنون بیوردیغی وحضرت رسالت پناه صلی الله علیه وسلم اذامات ابن آدم ینقطع عنه عمله الا عن ثلاث علم ینتفع به وولد صالح یدعوا له وصــدقة جاریة الا وهوالوقف بیوردیغی حدیث شریفك مضمونه اطلاع صادق وتأمل فایق کوستروب بوعالم ناپایداره عین اعتبار ایله نظر ایدوب جناب حقدن سعادت ابدیه وسیارت سرمدیه‌یی رجا ایدوب صدق نیت وخلوص طویت ایله محفل شرع شریفده بالطوع والرضا اقرار واعتراف ایدوب ایتدیکه حال صحت تصرفات شرعیه ونفاذ تبرعات ملیه‌ده خالص اموالمدن وصالح اعمالمدن و ملك مقوم صرمحمدن حسبة لله العظیم وطلبا لمرضاته الـکریم ورغبة للثوابه الجزیل یوم یستظل المرء تحت ظل صدقاته ایله عامل اولوب سکسان التی بیك درتیوز عثمانی اقچه نقض نضی مسکوك رایج فی الوقت مالمدن افراز وکمال امتیاز ایله ممتاز ایدوب وبر کلام قدیم ودخی الحاج علی محله‌ســنده قرسطج دیمکله معروف ومشهور موضع قربنده برقطعه باغچه‌یی اوزرنده واقع اولان ایکی اویله واشجار مثمره وغیر مثمره‌سیله وبکار چشمه‌ســیله وبالجمله توابع ولواحقیله که بر طرف طاهر ملــکیله وقره جعفر ملــکیله ومویتافجی بالی ملــکیله وبرطرف پوتوق وبرطـرف حسن بن اسکندر ملــکیله ومقابر مسلمین ایله وبرطرف طریق عام ایله محدود اولوب وقف مؤبد ایله وقف وحبس ایلدم واشــبو مولانا محمــد خلیفه ابن بالی نام کمسنه‌ئی متولی نصب ایدوب تسلیم الی ید المتولی ایلدکمدنصکره شویله شرط ایلدم مبلغ مرقومی اوقاف مزبور متولی اولان کمسنه ایله طریق شرعی اوزره رهن قوی ویا کفیل ملی ایله ویا ایکیسی ایله بیله برمقتضای حال هربرسنده رعایت شرائط شرعیه‌ده بلااهمال اتمام تام ایله اون درهمی اون بر درهم اولمق حسابی اوزره علی وجه الحلال استرباح اولنه تجار ذوی الاقتدار واهل ثروة ویسارله که سیمالرنده اثر امنیت پیدا وبشره‌لرنده انوار استقامت هویدا اوله معامله ایدوب مخلطهٔ ریب وربادن وضیاع مال اولان یرلردن احتراز تام ایله ابا ایلیه ودخی شویله شرط ایلدم مادامکه قید حیوتده اولام مبلغ مرقومك ربحنه ومصحف شریفك تلاوتنه وباغچه‌نك محصولنه کیف ماأشاء متصرف اولوب کندو نفسم معیشتنه صرف ایلیم وتولیت وتبدیل وتغیر وتقلیل وتکثیر المده اوله مادامکه قید حیوتده اولام وفاتمدنصــکره مزبور سکسان التی بیك درتیوز اقچه‌نك ربحندن حاصل اولان اقچه‌دن دولنه نشاط نام قریه‌ده بنا ایلدیکم جامع شریفده هرکیم خطیب اولورسه یومی ایکی اقچه وظیفه‌یه متصرف اوله ومسجدك آلتنده بنا ایلدیکم مکتبده هرکیم معلم اولورسه یومی اوچ اقچه وظیفه‌یه متصرف اوله وشویله شرط ایلدم هرکیم خطیب اولورسه معلم اول اوله خطابت وتعلیم بری برندن آیرلمیه ومذکور خطابتی وتعلیمی اقرباءمزدن قولدیکلی علی بن ولینك قادر اولان اولادینه واولادینه اولادی اولادینه شرط وتعیین ایلدم اولاد منقرض اولدقدنصکره رأی حاکمه تفویض ایلدم واکر وقفه بریردن نقصان کلوب رقبیه احتیاج

zavjetovanje predajem mu u ruke uz niže slijedeće uslove: da pomenuti mutevelija gotovi novac izdaje na kamate za 10 do 11 dirhema, koliko je dozvoljeno i da preko šerijatskog suda od zajmoprimaca uzme jake garancije ili zaloge ili ova oba sredstva sigurnosti te da u sporazumu sa trgovcima i bogatim ljudima taj moj zavjetovani imetak od propasti čuva, dalje, dok sam ja živ, da ja uživam te kamatne prihode i da sa legatima raspolažem i za sebe i svoje potrebe trošim, da je u mojoj ruci, da mogu ovo zavjetovanje promijeniti, povećati, umanjiti i muteveliluk pridržati, a poslije moje smrti, da se prihod od ovih 86.400 akči troši na dobrotvorne svhe: i to, da se izdaje hatibu, koji bude u džamiji u selu Dônji Nešat, koju sam ja podigao, dnevno po dvije akče a u dječačkom mektebu pod istom džamijom, koji sam podigao, mualimu (učitelju), koji tamo bude, po tri akče dnevne plaće i da pomenuti hatib bude i mualim u mektebu pa da se te dužnosti jedna od druge ne odvajaju, a džihet imamski i hatibski da se podjeljuje najsposobnijem sinu moga srodnika Alije Koldukdžije, sina Velina, a kad bi ovi izumrli, dozvoljavam dotičnom šerijatskom sucu, da on na te dužnosti meće koga hoće. Ako bi slučajno ovaj vakuf zadesila šteta, da se u ime naknade te štete ne smije ni hatibu, ni mualinu smanjiti dnevna plaća. Dalje da se od kamata, koje će se pobirati, podigne jedan dječački mekteb u Hadže Zade Hadži Ahmedovoj mahali i to na onom mjestu, gdje budu mahalski stanovnici našli skladno mjesto a mualim i njegov zamjenik da tu imaju po tri akče dnevne plaće, a ove džihete da imaju vršiti moja djeca i njihovi potomci dok neizumru i kada njih nestane, da se ti džiheti imadu dati Šahman Halifi, sinu Timurhanovu, i to pravo da prelazi njegovoj djeci s koljena na koljeno; a kada slučajno i ovi izumru, da dotični kadija na to mjesto postavi sposobna lica.

„Dalje stavljam uslov, da mi se svaki dan prouči za dušu po jedan džuz (20 strana iz kurana) a to da obavlja imam Gazi Husrev begove džamije, Mevlana Husamun, zvani Šeih-ul-kurâ, za dnevnu plaću od 5 akči, a poslije njega da to pravo naslijedi moja unučad i njihova djeca s koljena na koljeno, dok ih bude teklo. Pri svršetku kurana svaki put ima čitalac u dovi spomenuti sve pejgambere i poslanike, mene, moga oca, majku i moje ostalo potomstvo. Ako bi ovi moji potomci izumrli, ima se od ovih dnevnih pet akči, odregjenih za učenje, dati po jedna akča dnevno imamu, koji će klanjati teraviju uz ramazanski mjesec u mojoj džamiji, a mujezinu ove džamije po jedna akča, hodži u mom mektebu po dvije akče a njegovom zamjeniku po jedna akča dnevno. Još stavljam uslov, kogod bude šeih-ul-kurâ u Sarajevu neka glasno prouči fatihu meni za dušu a za to da ima jednu akču dnevne plaće. Za muteveliluk moga vakufa odregjujem Mehmedu Halifi, sinu Balinu, po tri akče dnevno a iza njega neka bude mutevelijom Šahman Halifa, sin Timurhanov, a poslije njih njihova djeca, a ne daj bože, ako bi ovi izumrli, neka stanovnici pomenute mahale u sporazumu sa šerijatskim sudcem odaberu za to mjesto sposobno lice. Od prihoda bašče imade se ova bašća zagragjivati, mesdžid, koga sam ja napravio, popravljati a tako i mekteb pokraj mesdžida i drugi mekteb, koji će se napraviti u Hadža zade Hadži Ahmedovoj mahali da se od tih prihoda popravljaju i svake godine da se u mojoj bašči po desetero plodnih voćaka usadi a od ostatka njihova prihoda, da se u moje mektebe kupe po tri musafi šerifa i svaki da bude u tri sveska uvezan, a ako bi se ovi poderali, da se od ovog viška poprave te da se moj uvakufljeni i gore spomenuti musaf dade u Hadže zade Hadži Ahmedovu džamiju, da se u ovoj džamiji u petak pred podne proučava. Kako službenici moga vakufa, tako i svi stanovnici Hadže zade Hadži Ahmedove mahale imadu besplatno nadziravati moj vakuf dok

ايدوب. مشار اليه متولى يه تسليم ايدوب مومى اليه دخى قبض وتسلم ايليوب توليته مباشرت ايتدكده
واقف مذكور وقفندن رجوع ايدوب شويله ديلديكه وقف مذكورى ملكمه رد ايليه بناء على مذهب
الامام الاعظم ابى حنيفه نعمان بن ثابت رحمه الله كه نقود وقفيتنه عدم جوازنى تمسك ايدينوب
حاكم الوقت حضـورنده مرافعه اولوب متولى مومى اليه امامـين رحمهما الله قوللرى موجبنجه
نقودك وقفيتنك جوازنى دعوا ايدوب مخاصمه ايتدكده قاضى مشار اليه بو بابده علماء مجتهدين و
ائمهٔ مهديين رضوان الله تعالى عليهم اجمعين ما بينلرنده واقع اولان خلافه عالم اولوب امام زفر
اصحابندن قول انصارى عليه رحمـة البارى حضرتلرينك روايت مقتضاسنجه مبلغ مرقومك و
مصحفشريفك وباغچه لك وقفيتنه ولزومنه وضمننده شروطنه حكم ايلدى حكماً صحيحا شرعياً لازماً
جرى ذلك وحر فى اوائل شهر ربيع الاخر من شهور سنة احدى عشر و الف__________

ش____هود الحال

احمد افندى الحافظ الشهير يازيجى زاده، خواجه زاده الحاج احمد، حاجى احمد بن اسكندر،
حاجى على بن بالى الصـوفى، حاجى جعفر بن طور على، نورالله بن الحاج جعفر المؤذن،
عمر بن اسكندر المؤذن، محمد خليفه الخطيب فى جامع بالى بك، ابراهيم خليفه طاشجى زاده،
اسلام بن نصوح الامام، بشير بن حسين المؤذن، ولى ابن اويس

Sadržaj oporuke:

„Bogu hvala, onome, čije se ime nada sve uznosi, čija su djela slavna i koji je svojom blagodati očuvao svoje robove od muka na strašnom sudu i to preko svojih poslanika, onoga dana, kada će sva čeljad osijediti od božijeg straha; onome Bogu, koji nam je zapovjedao, da priugotovimo štogod od dobra za vječni svijet. I nek je selat onomu Muhamedu, koji će se na strašnom sudu moliti za svoje griješne privrženike, kad budu angjeli griješnike za noge i glavu hvatali i u pakao bacali. Neka je selat i njegovoj uzvišenoj obitilji, njegovim odabranim drugovima, koji su čuvali šerijat od propasti i promjene. Povod pisanju ovog testamenta je ovaj:

„U očuvanom Sarajevu, stanovnik Hadži Ahmeda Hodžića mahale, ponos hodža, Mevlana Hadže Hurem, sin Balin, gospodar zadužbine željan raja i njegovih odličnih mjesta, razumjevši i shvativši božju zapovijed, kojom u kurânu zapovijeda ovako: onima koji troše danju i noću svoju imovinu tajno i javno na dobrotvorne svrhe, biće nagrada od Boga te neće biti ni brižni ni strašljivi od strašnoga suda. Pojmivši dalje pejgamberovu rečenicu, koja glasi: Kada čovjek umre, ojalove mu se svi poslovi osim troje i to: korisna znanja, dobrog djeteta, koje se za nj bogu moli i vrela milostinje, a to je uvakufljenje. Shvativši ovo, da učini vječito dobro i da mu svemogući bog podijeli vječno dobro nakanio se je čistim srcem i pobožnom voljom da od svog čistog i pravog imetka za ljubav božju zavjetuje niže slijedeće zaklade, i to: 86.400 srebrnih akči, koje su se toga doba trošile, jedan svjetli mushaf i u mahali Sagr Hadži Alinoj (Hrid) kod mjesta „Krstaca“ zvanog jednu bašču s dvije kuće, bunarom, i razno plodno i neplodno drveće sa svim okolinama, koje graniče s jednu stranu Tahirovom zemljom, s drugu zemljom Kara Džaferovom i Balije Mutapčije, a s treće potokom, zemljom Hasana Skenderova i muslimanskim grobljem, a s četvrtu općim putem; a za mutevelju postavljam mevlana Mehmed Halifu, sina Balina, i cijelo ovo

teče svijeta i vijeka. To sve izgovorivši dodade još, da je od svoga imetka odvojene predmete i uvakufljene nekretnine predao u ruke pomenutom muteveliji Mehmedu Halifi kao stvarni i na zakonu utvrgjeni vakuf a pomenuti mutevelija primiv ovaj vakuf na upravu, tek da otpočne svoje mutevelijske dužnosti vršiti, vakif se osvrnu i reče: Tražim da mi se pomenuto uvakufljenje povrati, jer po imami Azamu Numanu, sinu Sabitovu, koga neka božja milost obaspe, uvakufljivanje gotovog novca nije priznato stalnim. Na što rečeni mutevelija odrješitim riječima odgovori, da je to uvakufljenje priznato stalnim i istinitim od dvojice imama. Na ovo se dotični šerijatski sudac zamisli i u pretresanje zadubi te nakon dugog promišljanja o raznovrsnim ustanovama i propisima velikih imama (neka je na njih sviju božja milost!) obazre se na imami Zufarove ustanove i nazore, koji su se doznali od imami Insarije, te izreče pravu istinitu šerijatsku osudu, da je uvakufljenje gotovine, musafa i bašče stvarno i istinito. Ovo se dogodi i napisa početkom rebijulevela god. 1011. (= 1602.).

Svjedoci ovoga Hafiz Ahmed efendija Jaridžić, Hadži Ahmed Hodžić, Hadži Ahmed, sin Skenderov, Hadži Alija, sin Balin, Hadži Džafer, sin Turalin, Nurulah, sin Hadži Džaferov mujezin, Omer, sin Skenderov mujezin, Mehmed Halife, hatib balibegove džamije, Ibrahim Halife Taščić, Islam, sin Nesuhov imam, Bešir, sin Huseinov i Velija, sin Uvejisov.“

Godine 1109. (= 1697.) prigodom velikog požara i ova je džamija izgorjela a Ćose Halil paša u svome izkazu, poslatom na Portu 1112. god. (= 1700.) veli o ovoj džamiji ovo: „Džamija Hadže zade Hadži Ahmedova u istoimenoj mahali izgorjela je prigodom navale inovjeraca te ju stanovnik ove mahale Husein baša svojim sredstvima obnovio i sarajevski gragjani pisali su porti pismo godine 1118. (= 1706.), u komu javiše, da je ova džamija izgorjela, ali da je pomoću božjom obnovljena, nu da nema sredstava, da se njezini poslužitelji isplaćuju, jer su prihodi od gotovih novaca uginuli i s toga mole državu, da se imamu i hatibu Šeh Ahmedu odredi po 15 akči a mujezinu Abdulahu po 6 akči dnevne plaće.“

U 17. broju sidžila od g. 1189. (= 1775.) našao sam jedan berat, koga niže donosim:

مدينهٔ سراى بوسنه‌ده خواجه زاده احمد نام صاحب الخيرك بنا ايلديكى جامع شريفنده يومى
التى صاغ اقچه وظيفه ايله امام ويومى درت صاغ اقچه وظيفه ايله خطيبى ووظيفهٔ معينه ايله متولى
اولان يوسف خليفه ابن حسن فوت اولوب يرى خالى وخدمت لازمه‌سى محلول ومعطل قالمغله
يرينه ارباب استحقاقدن اشبو رافع توقيع رفيع الشان خاقانى ابراهيم خليفه ابن رمضان هروجهله
لايق ومحل مستحق اولمغين متوفاى مرقومك محلولاندن كندويه توجيه اولنوب يدينه برات شريف
عاليشانم ويرلمك رجاسنه اقضى قضاة المسلمين قاضيسى مولانا السيد احمد زيدت فضائله عرض ايتمكين
موجبنجه مزبوره صدقه ايدوب اشبو برات همايون عنايتمقرونى ويردم وبيوردمكه بعد اليوم واروب
مزبور ابراهيم خليفه ابن رمضان ذكر اولنان جامع شريفده امام وخطيب ومتولى اولوب خدمت
لازمه‌لرى بيقصور مرعى ومؤدى قيلدقدنصكره جمعا يومى اون صاغ اقچه وظيفه ووظيفهٔ معينه‌سيله
متصرف اولوب واقفك روحى ونيم دوام عمر ودولتم ايچون دعايه مداومت كوستره شويله بيلوب
علامت شريفه اعتماد قيلهلر تحريراً فى اوائل شهر صفر الخير لسنة تسع وثمانين ومأة والف ———

„U Hadže zade Hadži Ahmedovoj džamiji u Sarajevu, koju je ovaj dobrotvor podigao, smrću Jusufa Halife, sina Hasanova, koji je u ovoj džamiji bio imam sa šest

zdravih akči dnevne plaće i hatib sa četiri zdrave akče dnevno i sa izvjesnom plaćom i mutevelija ove džamije, pa pošto su ta mjesta ostala prazna i nepopunjena, to je od strane veleučenog šerijatskog kadije Mevlana Sejid Ahmed efendije na ova službena mjesta predložen Ibrahim Halifa. koji je u svakom pogledu za ta službena mjesta sposoban i podesan, te se moli, da ga imenujem i na to mu moj carski berat izdam. Uvaživ podneseni predlog, našao sam se pobugjenim, imenovati pomenutog Ibrahim Halifu imamom i hatibom sa deset zdravih akči dnevne plaće i mutevelijom pomenute džamije sa izvjesnom plaćom, te mu u to ime izdajem besplatno ovaj moj carski berat i naregjujem mu, da od danas ta službena mjesta nastupi i plaću prima i da te službe bez pogrješke vrši i da ze moli za dušu ovog vakifa i da se za mene i moje carstvo Bogu moli. Neka se po ovom carskom visokom beratu postupa. Pisano početkom safera 1189. (= 1775. god.)“

O prihodima i rashodima gore spomenutog vakufa merhum Hadži Hurem ef. imademo i jedan račun, koji je pregledan i dovršen god. 1191. (= 1777.) od početka mjeseca muharema, do svršetka mjeseca zilhidžeta god. 1191. (= 1777.) Prema tom računu bilo je prihoda od bašče ovoga vakufa: 3600 akči, kirije od četiri dućana 9360 akči, ukupno 12.960 akči a troškovi iznosili su: 10.550 akči.

Od toga plaćalo se hodži Mustafa efendiji u mektebu Hadže zade Hadži Ahmedovu po 14 zdravih akči dnevno (= 5040 akči), Mustafa efendiji muteveliji tri zdrave akče dnevno (= 2160 akči), pisaru ovog vakufa po dvije akče dnevno (= 1440), imamu i hatibu u džamiji u selu Dônji Nešat, sarajevski kotar po dvije zdrave akče dnevno (= 1440 akči), za četiri dučana godišnje mukate 80 akči, za pristojbu pisarije za pomenutu vakufsku bašču 150 akči, za drva u mektebu 2400 akči. U svemu je dakle bilo rashoda 10.550 akči.

Jedan carski ferman, kojim se imenuje mekteb-hodža u mektebu merhum Hadže Hurem efendinu, nalazi se u sidžilu broj 36. a sadržaj mu je ovaj:

برات شريف عاليشان

مدينهٔ سراى بوسنه‌ده خواجه زاده الحج احمد محله‌سنده واقع مولانا الحاج حرم ابن بالى نام صاحب الخيرك بنا ايلديكى معلم خانه‌ده يومى اون درت اقچه وظيفه ايله معلم صبيان اولان مصطفى خليفه بلا ولد فوت اولوب يرى خالى و خدمت لازمه‌سى محلول و معطل قالمغله يرينه متوفاى مرقومك اوغلنك صلبى اوغلى ارباب استحقاقدن اشبو رافع توقيع رفيع الشان خاقانى محمد بن عثمان خليفه هر وجهله لايق و محل مستحق اولمغله جهت مذكوره وظيفهٔ مرسومه‌سيله متوفاى مرقومك محلولندن توجيه اولنوب يدينه برات شريف عاليشانم ويرلمك رجاسنه اقضى قضاة المسلمين قاضيسى مولانا شيخ زاده السيد محمد سعيد زيدت فضائله عرض اتمكين موجبنجه مزبوره صدقه ايدوب اشبو برات همايون عنايتمقرونى ويردم و بيوردمكه بعد اليوم واروب مزبور محمد بن عثمان خليفه ذكر اولنان مكتب شريفده متوفاى مرقومك يرينه معلم صبيان اولوب خدمت لازمه‌سنى بيقصور مرعى ومؤدى قيلدقدنصكره يومى اون درت اقچه وظيفه‌سيله متصرف اولوب دوام عمر و دولتم ايچون مداومت كوستره شويله بيلوب علامت شريفه اعتماد قيله‌لر تحريراً فى اليوم التاسع عشر من شوال المكرم لسنه عشر ومأتين والف

قسطنطنيه
المحروسه

„Carski visoki berat.

„U mahali Hadže zade Hadži Ahmedovoj u Saraj-Bosni postoji jedan dječački mekteb, koga je dobrotvor Mevlana Hadži Hurem aga, sin Balin, podigao, u komu je mektebu bio hodžom Mustafa Halifa, koji je za tu dužnost dobivao po četrnaest akči dnevne plaće te je bez poroda umro a njegovo mjesto ostalo je prazno i nepopunjeno, a veleučeni šeriatski sudac Mevlana Šeih zade Esejid Mehmed Sejid ef. predložio je za to mjesto Mehmeda, sina Osman Halifina, rogjenoga unuka umrloga, koji je za tu službu u svakom pogledu sposoban i podesan, te je molio, da se ovi na to mjesto sa već odregjenom plaćom imenuje i da mu se o tome izdade visoki carski berat. S toga sam se našao pobugjenim imenovati istog Mehmeda na to mjesto sa odregjenom plaćom i besplatno izdati mu ovaj moj visoki carski berat te mu naregjujem, da to mjesto od danas zauzme i da tu dužnost bez pogrješke vrši i odregjenu plaću da prima te da se za mene i moju državu bogu moli. Neka se po ovome postupa.

„Pisano 19. ševala g. 1210. (= 1795.)"

Stanovnica pomenute mahale, neka Dudija, uvakufila je prihode od svoje bašče na Hridu i odredila, da se od ovih prihoda daje plaća mujezinu ove džamije, što tvrdi niže navedeni carski berat, koji sam iz sidžila broj 52 izvadio:

مدينهٔ سرای بوسنه‌ده خواجه زاده الحاج احمد نام صاحب الخيرك احيا ايلديكی جامع شريفنده
مؤذنلك جهتنه صاحبهٔ خيراتدن طوطی نام خاتون جامع مذكور جوارنده واقع خريد ديديكله عريف
برقطعه باغچهٔ موقوفه‌سنك غله‌سندن وظيفهٔ معينه تعيين و جهت مذكوره بلا برات متصرف اولان
ارباب استحقاقدن اشبو رافع توقيع رفيع الشان خاقانی سليمان خليفه ابن ابراهيم هر وجهله لايق
محل مستحق اولمغين جهت مذكور وظيفهٔ مرسومه‌سيله توجيه اولنوب يدينه مجدداً برات شريف
عاليشانم ويرلمك بابنده اقضی قضاة المسلمين قاضيسی مولانا شيخ زاده السيد محمد سعيد زيدت فضائله
عرض ايتمكين موجبنجه مزبوره صدقه ايدوب اشبو برات همايونم عنايت مقرونی ويردم وبيوردمكه
بعد اليوم واروب مزبور سليمان خليفه ابن ابراهيم ذكر اولنان جامع شريفده مؤذن اولوب خدمت
لازمه‌سنی بيقصور مرعی و مؤدی قيلدقدنصكره باغچهٔ موقوفهٔ مذكور غله‌سندن وظيفهٔ معينه‌سيله
متصرف اولوب دوام عمر و دولتم ايچون دعايه مداومت كوستره شويله بيلوب علامت شريفه اعتماد
قيله‌لر تحريراً فی اليوم الثانی عشر من شهر جمادی الآخر لسنة سبع وعشرين ومائتين والف

قسطنطنيه

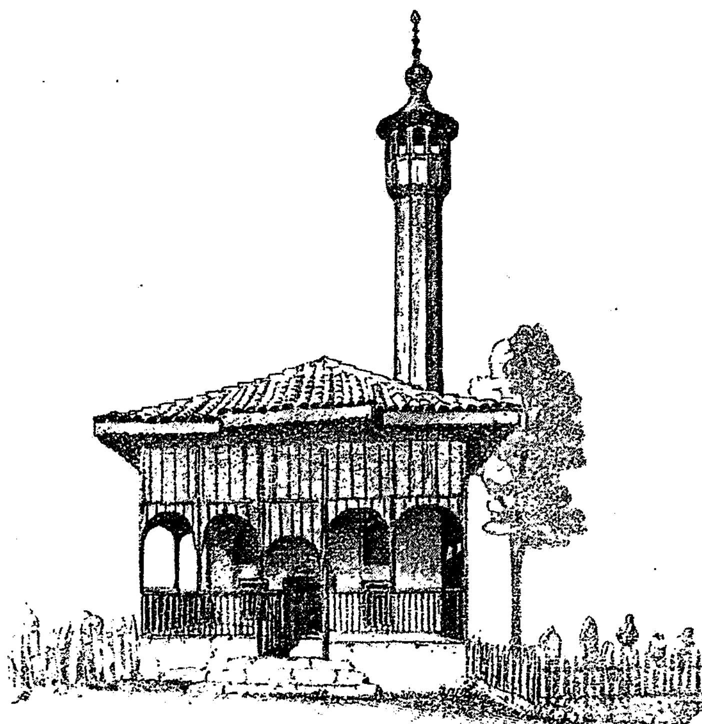
„Dobrotvorka Dudija kaduna uvakufila je prihod od svoje bašče na Hridu u blizini džamije Hadže zade Hadži Ahmedove u Sarajevu i te prihode namijenila kao plaću mujezinu ove džamije Sulejman Halifi, sinu Ibrahimovom, koji je za tu službu u svakom pogledu podesan i sposoban te je ovu službu sa izvjesnom plaćom dosada bez carskog visokog berata vršio, pa zato je nadležni visokoučeni šerijatski sudac Mevlana Šeih zade Esejidi Mehmed Sejid efendija podnio mome carskom prijestolu prijedlog, da se ovi mujezin na to mjesto sa istom plaćom potvrdi te da mu se o tome izdade novi carski visoki berat. S toga sam se našao ponukanim imenovati istoga u tom svojstvu i potvrditi i izdati mu ovaj visoki carski berat bezplatno te mu nalažem, da to službeno mjesto sa izvjesnom plaćom od danas počne bez pogrješke vršiti,

plaću od prihoda uvakufljene bašče primati i Bogu se moliti za moje zdravlje i opstanak moje države. Neka tako zna i po tome da se upravlja i mojim naredbama pokorava.

Pisano 12. džemazulahira g. 1227. (= 1812.) u Carigradu.“

XXX. Mesdžid Hadži Mehmeda Vlakovalije u Vlakovcima.

Pri vrhu Bakarevića ulice, a na ćošku Hrvatina ulice, nalazi se mesdžid, koji se zvanično zove „Hadži Mehmeda Vlakovalije“. Mesdžid je od čerpića sazidan, pokrit šimlom i ćeremitom a po šest metara je dug i širok. Od vrata s desne strane ima četiri prozora, na lijevom duvaru tri a od kibleta dva prozora. *(Slika 52.)*

Slika 52. Mesdžid Vlakovalije Hadži Mehmeda u Vlakovcima.

Do prije nekoliko godina nije u ovom mesdžidu bilo minare, a sadanju napravila je vakufska uprava od drvene gragje.

Na lijevoj strani mesdžida ima nešto groblja, ali u njemu nije nitko od znamenitih ljudi ukopan.

Merhum Hadži Mehmed, osnivač ovog mesdžida, rodom je iz sela Vlakova u kotaru Visočkom, odakle se u Sarajevo naselio. Godine 962. (= 1554.) otišao je na Ćabu i vrativ se, sagradio je ovaj mesdžid god. 966. (= 1558.) a za održavanje zavjetovao je nekoliko hiljada akči gotova novca. Za muteveliju vakufa postavio je svoga najstarijeg rogjenog sina Hadži Behrama, za imama Sefer Hodžu, sina Hizirova, a za mujezina nekakva Ibrahima.

O njegovoj zakladnoj imovini govore ove još do danas sačuvane zadužnice:

1. „Od zakladne imovine Hadži Mehmeda Vlakovalije preko mutevelije Hadži Behrama, sina vakifova, uzeo je dužnik Nusuh, sin Abdullahov, iz istog sela 500 akči u gotovu zajma. Jamac Nusuh Ćelebija, muderis Kemal begove medrese. Dana 1. muharema 973. (= 1565. god.). Vada godina dana.“

2. „Od zakladne imovine Hadži Mehmeda Vlakovalije preko mutevelije Hadži Behrama, sina zakladnikova, uzeo je Hasan Balija, sin Hadži Mehmeda Vlakovalije, 6000 akči gotova novca u zajam a ovi novci naplaćeni su od dužnika Nusuha, sina Abdullahova i Ibrahima, sina Abasova. Dug se računa od 1. muharema 974. (= 1566.) za godinu dana vade. Kamate u stvarima računaju se na 635 akči. Jamac: brat zajmoprimčev Hadži Behram, sin Hadži Mehmedov. Svjedoci: Nusuh Čelebija, muderis Kemalbegove medrese i Sefer Hodža, sin Hizirov, imam."

3. „Od zakladne gotovine Hadži Mehmeda Vlakovalije, posredovanjem mutevelije Hadži Behrama, sina vakifova, uzeo je u zajam Džafer, sin Mahmudov, iz iste mahale početkom mjeseca muharema god. 974. (= 1566.) 1700 akči sa 150 akči kamata u stvarima za godinu dana vade."

4. „Od zakladne gotovine Hadži Mehmeda Vlakovalije, preko mutevelije Hadži Behrema, sina vakifova, uzeo je u zajam kasap Jahja, sin Uvejisov, stanovnik iste mahale, početkom mjeseca muharema godine 974. (= 1566.), za godinu dana vade svotu od 1000 akči a da u ime kamata plati 130 akči kućne kirije. Ovi dužnik kasap Jahja, sin Uvejisov, dao je očitovanje pred šerijatskim sudom u prisustvu mutevelije Hadži Behrema, da on ovomu prodaje svoju kuću, bašću i bostan u pomenutoj mahali, koja megjaši s jedne strane uz Kurda Aliju, s druge uz Ibrahima hodžu mujezina, s treće uz Hadži Ferhada a s četvrte uz put i dok ovaj dug isplati, da mutevelija prima od ove kuće 130 akči kirije. Pošto je na ovo mutevelija pristao, to se isto u sidžil zavelo početkom muharema godine 974. (= 1566.). Svjedoci: Hadži Tur-Alija, sin Timurov, Sefer, sin Hasanov i Sefer hodža, sin Hizirov, imam."

Od ove zaklade izdao je početkom 974. godine pomenuti mutevelija Hadži Behram na kamate Hasanu, sinu Junuzovu iz iste mahale 1500 akči, Kurdu, sinu Kasimovu iz Terzibašine mahale 1000 akči i Aliji, sinu Mehmedovu, 1000 akči.

Jedan sin Hadži Mehmeda Vlakovalije, po imenu Hasan, spominje se u jednom kupoprodajnom ugovoru, koji je s toga prilično zanimiv, jer iz njega doznajemo, koje su bile cijene nekretninama u ono doba. Sadržaj ovom ugovoru je ovaj:

„Hasan, sin Hadži Mehmedov iz mahale Vlakovalije, dao je pred ovim šerijatskim sudom slijedeće očitovanje: Ja sam ovdje prisutnomu hadži Aliji, sinu Hizirovu, prije dvije godine prodao moje nekretnine u blizini Isabegove banje u Sarajevu, koje graniče sa tri strane putem a s četvrte imanjem Hadži Alije kupca i vakufskom baščom Mehmeda Kujundžije i to tri tabačka dućana, jednu stolarsku radionicu i jedan tabački stup sa sobom kraj rijeke Miljacke, sve to za 23.000 akči i ove novce sam od kupca primio i nekretnine mu u vlasništvo predao. Pošto ovu kupoprodaju kupac Hadži Alija lično i usmeno potvrdi, to se ovo kao istiniti čin presudilo i u sidžil zavelo u mjesecu zilhidžetu 973. Svjedoci: Hadži Ferhad, sin Hadži Mehmedov, Mustafa Čelebija, sin Musin, Hadži Hurem, sin Hizirov i Hadži Mehmed, sin Ishakov."

Godine 1109. (= 1697.) i ovaj je mesdžid prigodom velikog požara izgorio a godine 1112. (= 1700.) veli Ćose Halil paša o njemu u svom iskazu ovo:

„Mesdžid Vlakovalin u istoimenoj mahali izgorio je za navale inovjeraca te je i danas u ruševnom stanju. Iza toga poslije nekoliko godina ovaj su mesdžid mahalski stanovnici obnovili a za poslužitelje ove bogomolje i njihove plaće poslali su molbu na državnu vlast slijedećeg sadržaja: U mesdžidu Hadži Mehmeda Vlahovalije imao je imam Abduselam šest akči dnevne plaće a mujezin Ibrahim četiri akče dnevne plaće, koju su od kamata na zajam izdavane gotovine primali, a pošto toga sada nemaju, molimo državu, da im ove plaće odredi."

Kada se ovaj mesdžid opet obarao, obnovio ga je Mula Mustafa, sin Ahmedov, Mudželidović, stanovnik iste mahale, god. 1216. (= 1801.) a za održavanje bogomolje zavjetovao je nekoliko hiljada akči. Vakfija, koja se o tome nalazi u sidžilu br. 40., str. 165., ima ovaj sadržaj:

حمد بحد وشكر لا يعد اول خالق الموت والحيوة وواقف اسر و الخفيات اولان رب العزتك دركاه مقدسلرينه اولسونكه جميع كائنات عجيبة التركيب وجملهٔ موجودات غريبة الترتيبى اوسلوب فايق اوزره ابداع خصوصا نوع بنى آدم احسن تقويم اوزره اختراع ايدوب صدقات اغنياء اخيارى وزريعهٔ دخول جنان عاليات ودعوات فقراء ابرارى وسيلهٔ رفع درجات رفيعات ايلدى وجوا هر صلوات صفا نظام بى غايه وزواهر تسليمات مسكية الختام بى نهايه اول سلطان جمهور انبياء عنوان اصفيا ابو القاسم محمد المصطفى صلى الله عليه وسلم حضرتلرينك اوزرينه اولسونكه امتنه مثوبات خيراتى بيان واظهار جزاء صدقات عيان واشكار ايلدى وجملهٔ آل واطهار وزمرهٔ اصحاب ابرارلرى اوزرينه اولسونكه هر برى نجم منير ودلالتده آفتاب بى نظيردر رضوان الله تعالى عليهم اجمعين اما بعد ارباب البابه روشن وباهر واصحاب ادابه عيان وظاهردركه دنيا دار فنا ومقرعنا در مسرتى ايله ملالتى متعاقب وعزتى ايله ذلتى متناوب اولمغله هر عاقل أديب وعبد منيبه لايق اولان اولدركه بو دنياء دنيه‌نك سرورى وظاهرى هزار شرورى متضمندركه الدائميوب امرده سفر ايده‌جكى صعب المسالك وكذركاه كثير المهالك زاد وفروقوت فراوان حاصل ايدوب الدنيا مزرعة لاخر حاصلها والتقرب الى الله تعالى بخيرات فاخرهٔ مزرعهٔ دنياده تخم خيراتى وزراعت وبر حسناتى حراثت ايله تحصيل ملكات قدسيه وتكميل معارف السنيه بابنده صرف قدرت وبذل مكنت قلمغله روز حشرده هيئت بهيه اوزره محشور ونعم دار النعيم ومسرور اوله بو مقدمات واجبة لقبول وقضاياى واضحة المدلوله بناء باعث الكتاب نصاب مدينهٔ سراى بوسنه محلاتندن ايولاقوه‌لى الحاج محمد محله‌سى ساكنلرندن صاحب الخيرات والحسنات وطالب الصدقات والخيرات مجلدزاده ملا مصطفى ابن احمد نام كمسنه مجلس شرع شريف احمدى ومحفل دين محمديده وقف آتى الذكرك تصديقه لاجل التسجيل والاحكام متولى نصب وتعيين ايلديكى على شاكر افندى ابن محمد محضرنده اقرار صحيح شرعى واعتراف صحيح ايدوب وقتاكه حضرت حق وجواد جانبندن كندويه واصل اولان نعم حددن بيرون عددن افزون ايدوكين تذكر ايدوب سبب اجر جزيل وباعث ثواب جميل اولوب يوم يستظل المرء بظل حسناته فحواسنجه تذكر يوم قيامتده كندو حسنات صدقاتى سايه‌سنده اسودهٔ حال اوله‌جق خيراته عنان واختيارنى صرف ايدوب محض مال واطيب منالندن يتمش ايكى بيك چورك نقد رائج فى الوقت اقچه ابراز وسائر اموالندن افراز ايدوب وقف صحيح شرعى وحبس صريح مرعى ايتدكدنصكره شويله شرط ايلدمكه مبالغ مذكوره يد متولى ايله سنه‌ده اونى اونبر بچق حسابى اوزره رهن قوى وكفيل ملى لدى الاحتياج ايكيسندن برى على وجه الحلال استرباح واستغلال اولنوب بفضل الله تعالى حاصل اولان ربح ونماسندن محلهٔ مزبوره‌ده تعمير واحيا ايلديكى مسجد شريفده جهت امامت يومى التى صاغ اقچه وظيفه‌سين شرط وتعيين وجهت مؤذن يومى درت صاغ اقچه وظيفه

شرط وتعيين وجهت واعظ تفسير وحديثه قادر بركمسنه واعظ اولوب مسجد مذكورده قيش
كيجه‌لرنده بعد العشاء مسلمينه وعظ ونصيحت ايليه يومى اوچ صاغ اقچه وظيفه‌سين شرط وتعيين
وجهت توليت يومى برصاغ اقچه وظيفه‌يين شرط وتعيين وشويله شرط ايلدمكه توليت مزبوره يه لباس
حياتى لابس اولدقجه كندم متصرف اولام بعد لوفات رأى حاكم ايله بر مستقيم وديندار كمسنه وقفمه
متولى نصب اولنه ديو شرط وتعيين ايلدم ومبلغ مزبورى متولى مذكوره تسليم اولدخى تسلم قبض و
سائر متوليلر اوقافده تصرف ايلدكارى منوال اوزره تصرف ايله ديدكده غب التصديق واقف مشار اليه
سمت وفاقدن جانب شقاقه عازم اولوب وقف نقود عند الائمة الثلاثه مفقود اولمغين وقف مذكوردن
رجوع ايلدم مبلغ مزبورى استرداد ايده‌رم متولئ مزبور جواب باصوابه متصدى اولوب اكرچه
وقف نقود عند الائمة الثلاثه مفقودر لكن حضرت امام زفردن امام انصارى عليه الرحمة البارى
روايتى اوزره صحيح وجائز اولديغنه بناء مبلغ مذكورى تسليمدن امتناع ايده‌رم ديوب حاكم موقع
صدر كتاب طوبى له وحسن مآب حضورنده مترافعان اولدقلرنده حاكم مشار اليه طرفينك كلامنده
تفكر دقيق وتأمل اليق ايدوب امام مومى اليه حضرتلرينك رأى منيرلرى اوزره وقف نقودك
صحتنه حكم ايديجك مزبور سمت آخرده نزاع ايدوب اكرچه حكم مزبور صحيح اولدى لكن
امام اعظم وهمام اقدم ابو حنيفه الكوفى جوزى خير الجزاء الاوفى حضرتلرى قتنده صحت مستلزم
لزوم دكلدر آكا بناء مبلغ مزبورى طلب ايده‌رم ديو تكرار حاكم مشار اليه حضورنده مرافعه
اولدقلرنده حاكم مومى اليه جانب وقفه نظر ومبطل خير اولمقدن حذر ايدوب عالماً بالخلاف بين
الائمة الاسلاف مراعيا لما يجب مراعاته فى تسجيل الاوقاف وقف مذكورك لزوملرينه دخى حكم
ايلديكى وقف مزبور صحيح ولازم اولدى من بعد نقص ونقضنه مجال محال وتبديل وتغييرينه امكان
ممتنع احتمال اولدى «فمن بدله بعد ما سمعه فانما اثمه على الذين يبدلونه ان الله سميع عليم» واجر
الواقف على الله الحى الكريم جرى ذلك فى غره محرم الحرام لسنة ست وعشرة ومائتين
والف

شهود الحال

فخر اشباه سعادتلو طورناجى مصطفى اغا سردنكجدى بكتاش اغا حافظ زاده سرعتيق مصطفى
اغا الحاج احمد علمدار دباغ ملا محمد حاجى زاده الحاج ذو الفقار علمدار كاتو درويش
علمدار چيوقچى صالح بشه دباغ مجار عثمان بشه اوغلى مصطفى بشه صحانى مؤذن ملا محمد
الحاج عبد الله سوختة زاده ژونو ملا محمد صالح بشه ابن يحيى حمامى ملا عثمان سراج الحاج
عثمان علمدار محضر صالح بشه محضر على بشه

„Počinjemo pomoću velikoga boga, onoga boga, koji cio svijet hrani i koji će mu pravo suditi, jer je on najveći i najpravedniji. Svijet u njemu nalazi luč prosvjete a pred njegovim imenom valja da strepimo od straha i pobožnosti. Zahvaljujemo onom bogu, koji poznaje sve dogagjaje, što se zbivaju danju i noću i salatu selam doprinašamo i onome pejgamberu, koji je vjeran, te njegovoj obitelji, koja nas upućuje na pravovjernost. U početku svakog starog i novog spisa upotrijebiti je riječi zahval-

nice bogu, a za to i pri ovoj mojoj lijepoj namjeri, koja počinje dobrim djelima, u prvom redu ide zahvalnost Bogu a na drugom neprestani salat odabranim pejgamberima, čija imena ovo pisanje najljepše ukrašuju. Raspoznav uzbugjenim srcem, da je sve na ovom svijetu prolazno i nestalno a što je kod Boga, da je vječito, a što se na ovom svijetu posije, da će se na onom vječnom požeti: imajući ovo na umu, dobrotvori, ljudi i žene, čineći dobra djela, nadaju se, da će ih na onom vječitom svijetu uporediti sa ljudima svjetla lica i tonuti u rajska miomirisna naselja. Uzrok je ovoga pisanja niže slijedeća oporuka: Stanovnik sarajevske mahale Vlakovali Hadži Mehmedove, Mulla Mustafa Mudželitović, sin Ahmedov, sklon dobročinstvima i raznim milostinjama, došao je lično pred ovi svjetli šerijatski sud i u prisutnosti Ali Sakir efendije, sina Mehmedova, dade slijedeće istinito i svojevoljno očitovanje: Sjećajući se, da ću poslije svoje smrti na onom strašnom sudu i svijetu u hladovini svojih dobročinstava uživati nebesko naselje, odvojio sam od svoga čistog i vlastitog imetka 72.000 čuruk akči[1]) te sam ovu svotu u dobrotvorne svrhe istinito i stvarno zavjetovao sa ovim uslovima: da ovu zavjetnu svotu ovlašteni mutevelija izdaje svijetu na zajam i to sa 10 ili najviše 11% godišnjih kamata, uz jako jamstvo i dobre zaloge te da kamatne prihode upotrebljuje na dobrotvorne svrhe a naročito da od ovog dohodka izdaje imamu mesdžida, koga sam ja obnovio i popravio po šest zdravih akči dnevne plaće a mujezinu u istom mesdžidu četiri zdrave akče dnevne plaće; dalje da se u ovom mesdžidu odredi jedan valjan i sposoban vajiz (propovjednik), koji će pravovjernim muslimanima u zimne noći poučne vjerske propovjedi davati i da mu se za tu dužnost daje po tri zdrave akče dnevne plaće, a za dnevnu mutevelijsku plaću odregjujem, da mu se daje po jedna zdrava akča dnevne plaće; s tim uslovom, da taj tevlijet, odnosno muteveliluk ostaje na mome imenu dok sam ja živ, a poslije moje smrti, da na to mjesto izabere dotični šerijatski sudac podesnu i vjernu ličnost. To izgovorivši dodade, da je ovu zavjetovanu svotu predao prisutnom muteveliji u gotovu a ovaj je potvrdio, da ju je zaista primio i obeća, da će svoju mutevelijsku, dužnost, kao i ostale vakufske mutevelije, vršiti. Kad su se ove činjenice već potvrdile spomenuti vakif, oprovrgnu svoje zavjetovanje i reče, da ovaj zavjet nije zakonom osnovan, jer se gotov novac, ako prelazi trećinu imetka dotičnog zavjetnika, ne može zavjetovati, nego mu se mora vratiti. Na ovo prisutni mutevelija odriješito odvrati, da se ovo zavjetovanje po propisima i nazorima velikog imama Ensarije smatra istinitim i stvarnim, jer se i gotov novac, čim se preda iz ruke u ruku, smatra zavjetnom zakladom i zbog toga ne može ga zavještaču vratiti, nego traži od raspravljajućeg sudca, da tu zakladu sudskim riješenjem potvrdi. Sudac šerijatski, komu neka da Bog, da svaku mučnu stvar lahko riješi, uzevši u razmišljanje i pretres ovo sporno zavjetovanje, obzirom na propise i nazore velikog imama Ebu Hanifa i brižan, da vakufsko dobro uzme u zaštitu, riješio je, da se zavjetovana zaklada smatra stvarnim i istinitim zavjetom i legatom i kao takova se od strane suda potvrgjuje. Ko bi ovo riješenje oprovrgnuo, neka ga Bog na strašnom sudu za to kazni.

Pisano početkom mjeseca muharema god. 1216. (= 1801.).

Svjedoci ovoga: Mustafa aga turnadžija, Bektaš aga serdengeštija, Mustafa Hafizović seratik, Hadži Ahmed bajraktar, Mula Mehmed Tabaković, Hadži Zulfikar bajraktar i drugi.“

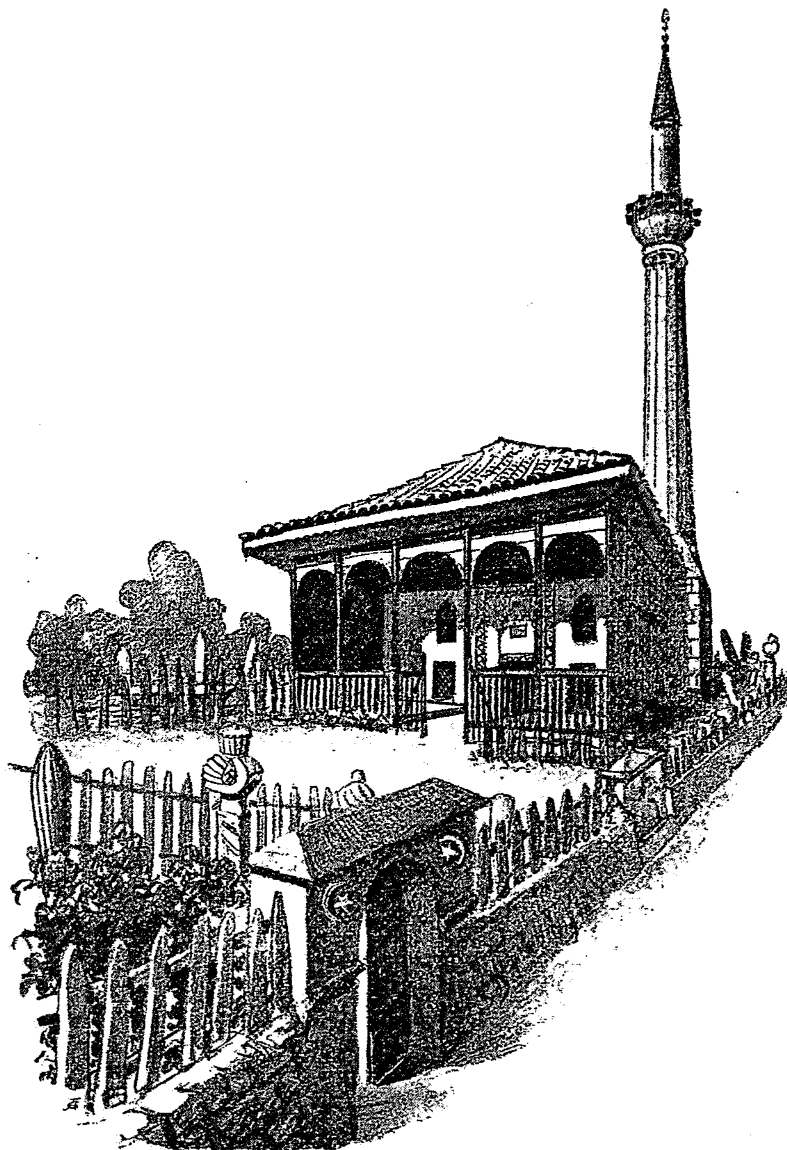
---

[1]) 3 čuruk akče vrijedile su jednu zdravu paru.

Poslije zavjetovao je Hadži Sulejman, sin Hadži Mehmeda Sokolije, stanovnik iste mahale, za ovaj mesdžid godine 1297. (= 1880.) pet stotina groša, da se u njemu mukava pali, a godine 1302. (= 1885.) zavjetovao je stanovnik iste mahale Hadži Ismajil, sin Ismajilov tabak, od svojih šest kirajdžiskih soba u Gornjim Tabacima, da se imamu ovog mesdžida daje 150 groša godišnje a mujezinu 50 groša godišnje a za dvije mukave 75 groša.

XXXI. Džamija Hadži Sinana Kečedžije.

Na početku Bakarevića i Hulusine ulice na ćošku nalazi se prama istoku džamija Hadži Sinana Kečedžije a i mahala se po njoj zove istim imenom. Narod priča, da je taj Sinan bio čobanin, koji je čuvajući koze po Jarčedolima sa svojim bratom Mehmedom

Slika 53. Džamija Kečedži Hadži Sinana na ćošku Bakarevićeve i Hulusine ulice.

jednoga dana nabasao u jednoj pećini na novce, koje podijeliše megju se. Sinanov brat Mehmed sagradi ćupriju na istočnom kraju Sarajeva, koja se i danas naziva „Kozja ćuprija“, a Sinan ode na Ćabu i kad se otuda vratio, sagradi ovu džamiju. Džamija, premda je od ćerpića sazidana, ipak je lijepa i pokrita šimlom i ćeremidom

a ima kamenu minaru. Džamija je oko 8 *m* duga i široka a sa sviju strana ima po četiri prozora. *(Slika 53.)*

Dvorište je dosta prostrano, popunjeno grobnicama. Za mihrabom ima jedan grob ogragjen tesanim kamenjem a nišani su na osam ćoškova bez saruka. Narod govori, da je to grobnica hajirsahibije, ali na žalost na uzglavlju nema nikakva natpisa.

Ispred džamije ima vrlo začudno izragjenih spomenika a tu su većinom Sokolovići ukopani.

Na jednome spomeniku ima ovaj natpis *(slika 54.)*:

Slika 54. Natpis s nišana Sokolije u Kečedžinoj džamiji.

„Umrli i od boga pomilovani bosanski miralaj Zejnulabidin Sokolović. 1226. (= 1811.)"

Na ćošku obih spomenutih ulica vide se i ostanci turbeta. Turbe je bilo kamenito, kao Ćuprilićevo svedeno, na kamenitim stupcima. Po starim spisima veli se, da je ovo turbe vrlo poznato, ali nisam mogao saznati, tko je tu ukopan. Narod priča, da je tu ukopana žena nekog sarajevskog kadije sa djetetom. I doista se tu vigjaju dvije grobnice, jedna velika i jedna mala, ali nišani im fale.

Nezna se, kada je turbe srušeno, ali se njegovo kamenje i sada nalazi na istom mjestu sabrano u hrpu.

Hadži Sinan Kečedžija sagradio je ovu džamiju godine 951. (= 1544.) i uz nju kamenu minaru, ali za održavanje njeno nije ništa zavjetovao. Kad je Sofi Mehmed paša u Bosni bio valijom podigao je kraj ove džamije jedan mekteb a vakfija o tome, pisana godine 962. (= 1554), postoji i danas. Za potrebe ove džamije i mekteba zavjetovana je jedna ženska banja u Šejh Ferah mahali (Abdesthana) i nekoliko kuća na at mejdanu t. j. u Bakr baba Hadži Ali mahali, a sve ove zgrade sagradio je pomenuti bosanski valija Sofi Mehmed paša. Da to utvrdim iznosim zadužnicu, iz koje se ovo razabire:

„Hajdar, sin Abdullahov, poreznik (džabija) Mehmed pašina vakufa, došao je sa kršćankom Margaritom, kćeri Markovom, pred ovaj šerijatski sud te izjavio, da je prisutna Margarita dužna ovoj zakladi 1000 akči pa te novce od nje traži. Na pitanje rečena Margarita odgovori, da je zbilja vakufu Mehmed pašinu dužna 1000 akči te bi osugjena da taj dug plati.

Pisano 25. rebijulevela god. 973.[1]) (= 1565.)."

---

[1]) Po jednom hudžetu u sidžilu br. 2. od 29. muharema god. 937. (= 1565.) razabiremo, da je po Atmejdanu bilo kuća, megju inim i Jigita Gazipašića, koji su plaćali mukatu Sofi Mehmedpašinu vakufu.

Ovaj vakuf bio je tako opsežan, da je kao i Gazihusrefbegov i Isabegov imao posebnog nadzornika (meramatčiju), koji je imao nadgledavati stanje gragjevina vakufskih. To svjedoči hudžet, koji eto iznosimo:

نفس سرايده محمد پاشا اوقافنه يومى يكرمى اقچه ايله مرمتجى اولان پيرى بن قاسم حسن
اختياريله فراغت ايدوب يرى حالى وخدمتى محلول اولمغين اشبو رافع رقعۀ عبوديت غازى بن
پاشا يكت محل همت ومستحق عنايت ومختار متولى اولوب توجيه صدقه بيورلمق رجاسنه پايۀ سرير
اعلايه عرض اولندى
شـــــــهود الحال :
پيرى بن اينخان و نصوح بن عبد اه

„Pošto je Pirija, sin Kasimov, dobrovoljno odstupio sa službe gragjevnog nadglednika, za koju je imao od Mehmedpašina vakufa u Sarajevu dvadeset akči dnevne plaće, ostalo je ovo mjesto upražnjeno te se na ovo mjesto kao sposoban i zaslužan predlaže Gazija, sin Paša Jigitov i moli se visoka država, da ovaj predlog uvaži i milostivo podijeli to mjesto rečenom izabraniku. Svjedoci ovoga: Pirija, sin Inhanov i Nusuh, sin Abdullahov."

O mektebu Sofi Mehmedpašinu saznajemo iz ove tužbe:

نفس سرايده محمد پاشا بنا كردهسى اولان مكتب خانهده معلم اولان عبدالغفار بن سنان
خواجه مزبور محمد پاشا اوقافنه حالا جابى اولان حيدر بن عبدالله نام كمسنهيى محفل شرعه احضار
ايدوب ايتديكه سنه احدى وسبعين وتسع مائة شوال وذى القعده وذى الحجه آيلرنده يوز طقسان
وسنه اثنى وسبعين وتسع مائة ربيع الاخر جاذى الاول وجماذى الاخر آيلرندن يوز يتمش ورجب
وشعبان آيلرندن يوز اون اقچه كه جمعاً بشيوز يتمش اقچه اولور بشر اقچه حسابى اوزره اولان
وظيفهمدن وقفده باقى قالمشدر حالا طلب ايدهرين ديجك مزبور حيدردن سؤال اولندقده حق
يوقدر آلمشدر ديدكده بينه طلب اولندقده بينهدن اظهار عجز ايدوپ مزبور عبدالغفار خليفهيه
يمين تكليف اولنوپ يمين بالله ايتدكدنصكره مبلغ مرقوم اداسنه حكم اولنوب غب التصديق قيد
سجل اولندى الواقع ٢٦ ربيع الاول سنه ٩٧٣
شـــــــهود الحال
على خليفه الامام حاجى سيدى عمر بن محمد سپاهى شاكر خليفه بن رمضان

„Abdulgafur, sin Sinan hodžin, učitelj u mektebu Mehmed pašinu u Sarajevu, tužio je kod ovog šerijatskog suda džabiju Mehmed pašina vakufa Hajdara, sina Abdullahova, da mu je ostalo nenaplaćeno 190 akči od mjeseca zilkadeta i zilhidžeta godine 971. (= 1563.), a od mjeseca rebijulahira, džemazulevela i džemazulahira godine 972. (= 1564.) 170 akči i od mjeseca redžeba i šabana godine 973. (= 1565.) 110 akči, u svemu dakle 570 akči od mjesečnih plaća, koje mu je vakuf dužan, te tražim naplatu ovog duga od tuženog džabije Hajdara. Na stavljeno pitanje Hajdar odgovori, da tužitelj nema prava šta tražiti, jer je te ostatke plaće već naplatio, ali pošto tužitelj Abdulgafur Halifa nije imao za to svjedoke, to mu se ponudi za dokaz zakletva i pošto je on prihvati i položi, to se izreče osuda, da se utužena svota imade tužitelju platiti. Ova se osuda potvrgjuje i u sidžil zavodi

dana 26. rebijulevela godine 973. (= 1565.). Svjedoci ovoga: Alija Halifa imam, Omer, sin Mehmed Spahin i Šaćir Halifa, sin Ramadanov, imam".

Poslije toga zavjetovala je neka žena imenom Fatma, stanovnica ove mahale, ovoj džamiji nekoliko hiljada akči, što se razabire iz ove zadužnice:

„Dužnik Halil, sin Mehmedov iz Kečedžine mahale uzeo je na zajam iz fonda Fatme hanume 3600 akči od 1. muharema godine 973. (= 1565.) za godinu dana vade, za koje se 360 akči računa za vrijednost čohe. Jamac za ovaj zajam Abdija, sin Mehmedov, iz Kečedži Hadži Sinanove mahale. Ovaj zajam učinjen je preko Sinan Hodže imama".

Neki Haradži Hadži Husein aga, koji je godine 968. (= 1560.) umr'o, ostavio je, odnosno zavjetovao je prije smrti nekoliko hiljada akči u korist ove džamije, da se u istoj bogomolji za njegovu dušu uče džuzovi i time fond osnovao. To se razabire iz nekih zadužnica, što ih ovdje iznosim:

1. Dužnik, imam Sinan Halifa, sin Nusuhov, uzeo je iz fonda Haradži Hadži Huseinova, odnosno iz zaklade Kečedži Hadži Sinanove džamije preko Hadži Ibrahima mutevelije zajam u svoti od 6000 akči početkom mjeseca muharema godine 973. (= 1565.) za godinu dana vade. Kao kamata računa se u stvarima 720 akči. Jamac Hadži Ibrahim Karagjoz, drugi imam ove džamije".

2. Dužnik Džafer, sin Abdullahov, stanovnik Sarač Ismail mahale, uzeo je iz fonda Haradži Hadži Huseinova preko Duraka mutevelije zajam u iznosu od 3600 akči početkom muharema godine 974. (= 1566.) za godinu dana vade. Kao kamata računa se u stvarima 360 akči. Jamac hadži Mahmud, sin Ahmedov iz iste mahale.

3. Dužnik Džafer, sin Abdullahov, iz Sarač Ismail mahale uzeo je iz fonda Haradži Hadži Huseinova, odnosno iz zaklade Kečedžine džamije zajam u iznosu od 3600 akči početkom muharema godine 974. (= 1566.) za jednu godinu dana vade. Kao kamata računa se u stvarima 360 akči. Jamac Hasan, sin Alin, iz Hasan vojvodine mahale.

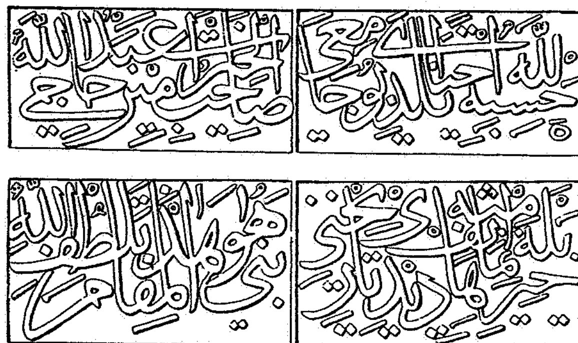
4. Nusuh, sin Paša Jigitov, iz Bakr baba mahale došao je lično pred ovaj šerijatski sud i u prisustvu Hajdara sina Abdullahova, džabije Mehmed pašina vakufa i njegova brata Gazije, sina Paša Jigitova, dade slijedeću izjavu: moj prisutni brat Gazija ostao je pomenutom vakufu dužan svotu od 1925 akči i zadržao još kod sebe, te ja s toga nisam u stanju da ovu tražbinu naplatim; a pošto je on za tu svotu kao jamac bio u zatvoru, ima ovu svotu sam Gazija naplatiti. Ovu izjavu potvrdiše prisutni džabija Hajdar i Gazija i na to pristanu. S toga se ovo po zahtjevu Hasana Muhzura u sidžil zavede.

Pisano 29. muharema g. 973. (= 1565.).

Ova je džamija godine 1109. (= 1697.) prigodom velikog požara izgorjela, ali je minara ostala čitava, a u iskazu, napisanom godine 1112. (= 1700.) po naredbi Ćose Halil paše, veli se za ovu džamiju ovako: „Džamija Kečedži Hadži Sinanova prigodom velikog požara izgorjela je te je i sada u ruševnom stanju, premda je minara nepovrijegjena ostala".

Poslije šest godina iza ovoga dogagjaja poslali su sarajevski gragjani na državnu vlast molbu, u kojoj su naveli, da je džamija Kečedži Hadži Sinanova prigodom velikog požara do temelja izgorjela te mole državu, da je obnovi i odredi plaću hatibu i imamu Huseinefendiji po 15 akči dnevno, prvom mujezinu Mehmedu i drugom mujezinu Mustafi po 6 akči dnevne plaće, koliko su i do sada od kamatnih prihoda ove džamije i fondova njenih, koji su uništeni, primali.

Ova je džamija do god. 1177. (= 1763.) bila prilično ruševna, ali ju je sarajevski čuveni beg i zapovjednik Hadži Abdullah aga obnovio te se o tome i sada više vrata nalazi natpis *(slika 55.)*:

Slika 55. Natpis više vrata Kečedži Hadži Sinanove džamije.

„Za božju ljubav obnovi ovu džamiju
Srećom ovom svršetku nevigjenik izgovori ovaj datum:
Dobrotvor ovoga, gradski zapovjednik Hadži Abdullah,
Napravi ovo mjesto božjim darom. God. 1177. (= 1763.)“.

Drugi obnovitelj ove džamije, merhum Hadži Abdullah aga, počeo je ovu džamiju godine 1176. (= 1762. po Is.) graditi a iza toga je u korist ove džamije neki Ahmed, sin Huseinov, stanovnik Bakče Isabeg mahale u Sarajevu zavjetovao nekoliko hiljada akči gotova novca u dobrotvorne svrhe a osim toga odredio je 2400 dirhema, da se u njoj uz uč ajluke (redžep, šaban i ramazan) pobožnom muslimanskom narodu poučne propovijedi drže. O tome izdao je oporučno pismo, koje je u 10. broju sidžila zavedeno. Sadržaj oporuci je ovaj:

بسم الله الرحمن الرحيم و به نستعين الحمد لله مشيد قوايد الخيرات ممهد قوانين الحسنات
خالق الارض والسموات والصلوة والسلام على الذين اصطفي لاسيما على حبيبه المصطفي وعلى آله نجوم الهدى
واصحابه مصابيح الدجى اما بعد فلايخفى على كل عاقل اديب دان نفسه ان الدنيا الدنية ما هى بدار اقامة
ومقام بل عز ذل ونعما نقم وشرابها سراب والدار السلام لهى الحيوان اعدت لمن يعمل لما بعد الموت والسعيد
من حاسب نفسه وقاس يومه بامه وسعى كل يوم زيادة فى دينه ورضى بالقليل من الرزق ووثق بما عند الله
تعالى ويعلم ان الحسنات يذهبن السيأت واشرف الحسنات الصدقات وافضل الصدقات ابقاتها واحسن الخيرات
ادوامها واغنانها واجزالها يوم الثنا ويوم تجد كل نفس ما عملت من خير محضراً وان المساجد لله وانما يعمر
مساجد الله من آمن بالله واليوم الآخر وان عمار المسجد اهل الله فلما احاط الواقف المبرور احمد بن حسين عن
محلهٔ بغجه عيسى بك بمضمون هذه الدلالات وحقق بمكنون تلك المقدمات من الله تعالى عليه بهداية فجاء
واعترف واقرطايعاً على هذه المنول المحرر بعد لدى مجلس الشرع الخطير لازم التوقير وشهد بذلك على نفسه
الشريف بانه تصدق عن جهد مقال ووقف من خالص امواله واطيب اكسابه فى حال حياته وكمال عقله و
صحته ما هو له وملكه ثمانى واربعين الف درهم رايج الوقت اربع عشرة آلاف واربعمأة درهم من النقود

وثلث وثلاثين آلاف وست مأة درهم من ثمن المصحف الشريف مقوما بها فدفع النقود والمصحف المزبورتان وسلمها الى يد المتولى حافظ الكتاب ملايحيي فقبض هو من يده على نسق المذكور وقبل وتسلم ثم باع المتولى المصحف من الواقف واشتراه هو منه بالمباعة الشريعة بحكم الولاية والتفويض الشروط المحررة فى الوقفية الشرعية المسطورة الآتية ذكرها المدفوعة الى المتولى المحكوم عليها بالوقفيه واللزوم على رأى من جوّزه من الأئمة المجتهدين المهديين واخذ المتولى تمام مأتين غرشا من يد الواقف ثم هو شرط ان يكون توليت الوقف والتصرف فيها والقيام على موجبها ولوازمها لنفسه ما دام روحه انيسه فيتصرف فيها كيف يشاء ثم فوض الواقف امر التولية فقط واناب مناب نفسه حافظ الكتاب ملايحيي والتزم هو ما دام لابسًا لباس الحيواة فاذا قضي نحبه فلاعقابه الاصلح فالاصلح وفوض امر النظارة للمفتى السابق الحاج محمد افندى فو ينجه وى ما دام حيًا ثم لاعقابه الارشد فالارشد والتزم هو ايضًا وشرط الواقف المشار اليه على كل متولى فى نوبته ان يستعمل الثمن المزبور باجمل صنوف الاستغلال واكمل وجوه الاستعمال وانفعهم وان يسعى بالجد والجهد فيما رزق الله تعالى من الفوايد والربح يصرف لمصارفها المعينة المسطورة الآتية فيعطى فى كل سنة ابتداء رجب الشريف الفين واربعمأته درهم للمفتى الحاج محمد افندى المزبور ما دام حيًا ولمن يكون بعده فى نوبته واعظًا وناصحًا بشرط ان يعظ الناس وينصحهم فى كل اسبوع مرةً واحدةً فى جامع المحلة كجه‌جى سنان عند التربة المشهورة من محلات سراى بوسنه وشرط الواقف المبرور خدمة الواعظية له ولاعقابه الذكور الاصلح فالاصلح على حسب الاستعداد الى تمام الانقراض ثم الامر الى رأى الحاكم فى الاصلح وان لا تترك الخدمة بغير عذر شرعى وشرط من ربح المزبور وعين ان يصرف بعد عزله عن بساط الحيوة للمتولى كل يوم درهمين وللناظر درهمًا وما بقى منها بالغًا ما بلغ بعد افراز الوظائف المعينة للواعظ والمتولى والناظر يصرف ويعطى للامامة لمن كان امامًا فى جامع المرقوم بشرط نظارة امامه ايضًا لاستعمال الدراهم الموقوفة لكيلا يستعمل المتولى برأيه ثم ان الواقف المبرور لما امور وقفه المسطور على النمط المزبور فوض امر التولية فقط الى حافظ الكتاب ملايحيي بعد ان وكله واناب مناب نفسه وحرج من البين فبعد ذلك اراد ان يرجع من هذه الاوقاف وان يردها الى ملكه كما كان قبله متمسكًا بعد اللزوم على مذهب الامام الاعظم أبى حنيفه الكوفى رحمه الله فقابله ملايحيي المتولى بالامتناع عن الرد محتجًا بلزومه على مذهب الامام الثانى محمّد بن حسن الشيبانى رحمهما الله فتخاصما حتى ترافعا الى الحاكم فنظر المولى المومى اليه وتأمل فى هذه المسئلة المختلفة فيها بين العلماء المهديين رحمهم الله تعالى فرجع الى المتولى التحرير المشار اليه جانب الوقف على جانب الملك برأيه الصايب وفكره الثاقب وحكم هو بصحة وقضية الاوقاف المذكورة بلزومها بناء على قول الامامين الهمامين عالمًا بالاختلاف بعد رعاية شرايط الحاكم والتسجيل فصار الوقف صحيحًا مرعيًا لازمًا باجماع الامة وأئمة الملة مسجلا محكومًا بصحته ولزومه حاويًا على شروطه ماضيًا على قيوده فلا يحلُّ لاحد ممن يؤمن بالله واليوم الآخر ان يغير هذا الوقف اويبدله اويعطله او يبطل شرائطه ويحوله لانه

قد ارتكب الحرام واستوجب الاثام فكيف يتعرض له مسلم بعد ما سمع قول رب العالمين الا لعنة الله على الظالمين فانما اثمه على اللذين يبدلونه ان الله سميع عليم فمن سعى فى احكامه على ما قدر وبقاته على ما حقق فاجره على رب الارباب وصلى الله افضل صلواته على افضل مخلوقاته محمد وآله اجمعين جرا اصل وشروطه وقيوده وتسجيله ولاشهاد عليه ولتحرير فى تارخ اوائل شهر رمضان المبارك لسنة ست وسبعين ومأة والف

شهود الحال

مصطفى افندى الكاتب   محمد افندى الكاتب   احمد افندى الكاتب   عمر افندى الكاتب
الجى اوغلى مصطفى ابن محمد   مخضر اسماعيل   مخضر سليمان   عثمان الزعيم عن قضاء زنيجه   وغيرهم

„S božijom pomoći počinjemo i od njega pomoći tražimo.

„Hvala onome Bogu, koji je utvrdio stupce dobročinstava i zakone legata i stvoritelju neba i zemlje. Neka je selat i selam božjim odabranicima a osobito njegovom odabranom milosniku Mustafi, njegovoj kućnoj obitelji i njegovim drugovima, koji su bili zvijezde putokaznice. Iza toga veli se, da ne može biti niko ni mudar ni pametan, ako ne promisli i ne uvidi, da je ovaj prolazni svijet nevječit i da je stanje njegovo kratkovremeno, sve životne udobnosti i razne plemićke odlike da su samo jedno ljudsko poniženje a njihova razna pića da se prikazuju tek kao varava slika, dočim pravi život jest i ostaje na onom svijetu nebesni raj i to samo za one, koji su se na prolaznom svijetu pripravili, vršeći dobra djela, da na onom vječitom svijetu slavu uživaju.

„Svaki je oni čovjek dobar, koji danomice sam proračuna svoje dnevne poslove, i koji se marljivo trudi, da svaki dan što više postigne napretka u vjerskim dogmama, te se zadovolji sa malo jela a da uvijek ima na umu, da je sve ono istinito, što ima kod Boga i da shvati, da sva dobra djela i dobročinstva brišu grijehove; a najbolji su poslovi darežljivost, koja se smatra vječitom.

„Bog, samotvorac, kazao je u kuranu, da će svako naći na strašnom sudu prigotovljeno slavlje, što ga pojedini postizava dobročinstvom.

„Kad je dobri zavještač Ahmed, sin Huseinov, stanovnik Hadži Isatove mahale u svojoj pameti razmislio ove rečenice, dogje svojevoljno pred ovaj šerijatski sud i dade slijedeću izjavu:

„Ja uvakufljujem od svoga čistog imetka, koji sam u čistoj savjesti i potpunom zdravlju i životu zaradio, 48.000 drama novca, koji se u prometu sada nalazi, i to: 14.400 drama u gotovini i 33.600 drama vrijednosti jednoga mushafa, te ove zavjetovane stvari predajem u ruke hafizi-kjutubu Mula Jahja efendiji, koji ih primi uz navedene uvjete. Iza toga rečeni Mula Jahja prodade pomenuti mushaf rečenom vakifu, od koga za isti primi čistih 200 groša i vakif stavi uslov, da on ovome vakufu ima biti mutevelijom sve dotle, dok mu se duša sa tijelom druži te da sa ovim upravlja po svojoj volji, a iza njega da bude mutevelijom Mula Jahja efendija hafizi-kjutub, sve dotle, dok je u živoj haljini odjeven, a poslije njega, da to pravo naslijede njegovi potomci, koji budu za to najsposobniji a nadzorništvo toga pripusti bivšem sarajevskom muftiji Hadži Mehmed efendiji Fojničaninu doživotno a poslije njega to pravo prelazi na njegova najsposobnijeg potomka. Za tim stavio je još

slijedeći uslov, da svaki mutevelija, dok je u tom položaju, ima ovaj gotovi novac izdavati na kamate po šerijatskim propisima, da ih od svake propasti dobro čuva i da nastoji, da ih sa većim prihodima priplodi a kamate da troši u doli navedene svrhe, i to: da svake godine početkom redžeba izda 2400 dirhema pomenutom Hadži Mehmed efendiji muftiji, dok je ovaj u životu, a poslije njega da ih daje onome, koji će držati narodu u džamiji Kečedži Sinanovoj propovijed svake sedmice po jedan put i to kraj poznatog turbeta. Stavlja dalje uslov, da ovu propovijed održava rečeni muftija, dok je on živ, a poslije njegove smrti da to vrše njegovi sposobni potomci, a kada ovi izumru, preporučuje šerijatskom sudcu onoga vremena, da on po svojoj uvigjavnosti postavi sposobna propovjednika i da se ta služba ne napušta bez šerijatskih zaprjeka. Nadalje stavlja uslov, da poslije njegove smrti odregjeni mutevelija prima od vakufskih prihoda po dva drama dnevne plaće a nadzornik po jedan dram dnevne plaće, a što bude preko ovih plaća preostalo, neka cio ostatak daje imamu, koji bude u rečenoj džamiji kao služitelj a gotove novce imaće mutevelija u sporazumu sa rečenim imamom na kamate izdavati.

„Kad je sva ova očitovanja pomenuti dobri vakif dovršio, naumi da opozove ovaj svoj zavjet i da zavjetovanu zakladu vrati u svoj posjed, jer da ovaj čin po propisima Imami Azama Ebu Hanife, na koga neka je božija milost, nije stvarno izveden; ali imenovani mutevelija, Mula Jahja, usprotivi se tome na osnovu propisa drugoga imama Muhameda, sina Hasanova (nek je na njega božija milost!) i reče, da je taj zavjet stvarno izvršen čin.

„Raspravljajući kadija pretresavši navedene raznolike nazore, o kojima raspravlja ulema, pronagje shodnim, da ovaj spor u korist vakufa riješi te izreče osudu, da je ovaj vakuf stvarno svršen i na pravim šerijatskim propisima osnovan. Svaki onaj, koji vjeruje u Boga i u strašni sud ne smije ovo zavjetovanje oprovrći i uništiti ili njegove bitne uslove preokrenuti, osobito kada pomno prouči niže navedene božije riječi, koje glase: A zar nije božije prokletstvo na nasilnike? A grijeh je i onima, koji oprovrgavaju zavjete, jer Bog sve čuje i zna, a ko bude čuvao ovaka zavjetovanja, Bog će ga nagraditi.

„Neka božji blagoslov bude najvećem njegovom izabraniku Muhamedu i njegovoj cijeloj kućnoj obitelji.

„Napisa se u početku ramazana god. 1176. (= 1762.).

„Svjedoci ovoga: Mustafa efendija, Mehmed efendija, Mula Mahmud, Ahmed efendija i Omer efendija, pisari, Mustafa Alčić, sin Mehmedov, Muhzur Ismajil, Muhzur Sulejman, Osmanbeg iz Zenice i drugi."

Godine 1275. (= 1858.) uvakufila je stanovnica Kečedžine mahale, Merjem hanuma, kći Ali bega Dženetića, jednu kuću nad Kovačima pod mukatom Sejh Ferahovom i jednu magazu u Berberskoj čaršiji pod mukatom Isa begovom u razne dobrotvorne svrhe, koje je odijelila na osamnaest dijelova, te je namijenila dva dijela za dvije mukave u Kečedžinoj džamiji, jedan dio za mukavu u Hadži Kemaludinovoj džamiji a jedan da se ženskinju u tri mjeseca u Kečedžinoj džamiji obdržava propovjed.

Kasnije je uvakufio komšija ove mahale Hadži Osmanbeg Dženetić u korist ove džamije tri svoja dućana u Kazazskoj čaršiji u Sarajevu, a sadržaj njegove oporuke, prepisane u sidžilu br. 82., str. 105., glasi od prilike:

جنتی زاده الحاج عثمان بك بن علی بکك کچه‌جی سنان جامع شریفنه دائر وقفیه‌سیدر

الحمدلله الذی جعل الصدقة الجاریة سبباً للنجاة من النار ووسیلةً الی دخول الجنة تجری من تحتها الانهار والصلوة والسلام علی افضل المخلوقات محمّد المصطفی المختار وعلی آله وصحبه الاخیار وبعد اشبو صحیفهٔ حسناتك باعث تحریری ووثیقهٔ خیراتك موجب تسطیری بودرکه مدینهٔ سرای بوسنه‌ده چوقه‌جی سلیمان محله‌سی سکانندن جنتی زاده الحاج عثمان بك افندی ابن علی بك طرفندن وقف آتی ایله شروط و قیود آتی الذکری تقریر واتمامه ورجوع واستردادی دعواسنه بما هوالنهج الشرعی وکیل ثابت الوکاله‌ی الحاج عیسی محله‌سی سکانندن علی رضا افندی ابن محمد حسیب افندی مجلس شرع شریف شامخ الارکانده واقف مومی الیه وقف آتی البیانه متولی نصب وتعیین ایلدیکی کچه‌جی سنان محله‌سنده ساکن اشبو رافع الکتاب باقری زاده محمد آغا بن مصطفی آغا بن ابراهیم آغا محضرنده بالوکاله اقرار تام وتقریر کلام ایدوب موکلم مومی الیه الحاج عثمان افندی وقتا که بودنیا دون ونقش بوقلمونك عمرانی خراب وحاصلی تراب اولوب روز حشر جزا ویوم نشر واقاده جملهٔ حفاة وعراة حساب دفاتر وسیاتده ایکن سایهٔ خیرات وظل صدقات تحتنده مستظل ومستریح اولمق رجاسیله متصرف اولدیغی جمله املاك واطیب اموالمدن اولوب تحت تصرفنده بولنان مدینهٔ مزبوره‌ده قزازان سوقنده واقع برطرفی احمد منیب افندی دکانی وبرطرفی حاجی مصطفی اوغلی نظیف آغا دکانی ومخزنی و طرفینی طریق عام ایله محدود وممتاز بری برینه متصل وبرطرفی اوزیجه‌لی الحاج محمد دکانی وبر طرفی زیغه‌زاده صالح آغا زوجه‌سی مخزنی وبرطرفی استویان ذمی دکانی وطرف رابعی طریق عام ایله محدود وممتاز عرصه‌لری سنوی مقاطعهٔ معلومه‌لو مرحوم اسفندیار وقفی وبناسی ملك اوچ کیمنك دکاکینی باذن متولی خالصا لوجه‌الله تعالی وابتغاء لمرضاته وقف صحیح مخلد وحبس صریح مؤبد ایله وقف وحبس ایدوب شویله شرط ایلدیکه اشبو محمد آغا مادامکه لابس پیراهن حیوة اوله وقف مذکوره متولی اولوب بعد وفاته معرفت شرع وسالف الذکر کچه‌جی سنان محله اهالیسنك رأی ومعرفت واتفاقلریله امین ومستقیم برکمسنه‌یی متولی نصب وتعیین اولنه ودخی شویله شرط ایلدیکه دکاکین مزبوره بهرسنه ید متولی ایله امین کمسنه‌لره اجارهٔ مثلیله ایجار اولنوب حاصل اولان اجاره‌لرندن اولا وقف مزبوره عائد اولان مقاطعهٔ ذمیلری بعدالافراز والادا اجارهٔ حاصلهٔ باقیه‌دن سالف الذکر کچه‌جی سنان محله‌سی جامع شریفنده هرکیم امام اولور ایسه سنوی یوز یکرمی غروش وظیفه‌یه متصرف اوله وجامع شریف مزبورده هرکیم مؤذن اولور ایسه سنوی آلتمش غروش وظیفه‌یه متصرف اوله وبهرسنه اللی غروشلق ایکی عدد شمع روغن مقوی آلنوب جامع شریف مزبوره وضع وایقاد اولنه وبهرسنه شهر صیام ومغفرت ارتسامده یوز یکرمی غروش روغن زیت آلنوب جامع شریف مزبوره‌ده ایقاد قنادیل اولنه وشهور ثلثه‌ده جامع شریف مزبورده کرسیسنده جماعت مسلمینه وعظ ونصیحت ایچون برعالم وفاضل بولوب وعظ ونصیحت ایچون هرکیم واعظ اولور ایسه اللی غروش وظیفه‌یه متصرف اوله دکاکین مرقومه‌نك بهرسنه اون غروشدن اوتوز

غروش حفظ ایدوب لدی الاقتضا تعمیر وترمیملرینه صرف اولنه وفضله اجارهٔ باقیه‌دن یکرمی
غروش وظیفهٔ تولیت اولمق اوزره متولی اولانلر متصرف اوله‌لر دیو شروط وقیودی تعیین وبیان
ودکاکین محدود مذکوره‌یی فارغاً عن الشواغل متولیٔ مومی الیهه تسلیم اولدخی وقفیت اوزره
قبض وتسلم ایدوب سائر متولیلر اوقافده تصرف ایتدکلری کبی تصرف ایلدی دیو بالوکاله تقریر و
متولیٔ مومی الیه وکیل مومی الیهی جمیع حکمات مشروحه‌سنده وجاهاً تصدیق وشفاهاً تحقیق
ایتدکدنصکره وکیل مومی الیه علی رضا افندی عنان کلامی بالوکاله سمت رجوعه عاطف وزمام
مرامی صوب استرداده صارف اولوب عرصهٔ موقوفه اوزرنده اولان ملك اولان حکم منقولانده
اولوب ومنقول ومحول قسمنك وقفیتی جائز وصحیح اولمدیغی کتب معتبرات فقهیه‌ده مسطور و
صریح اولمغین بناء علیه متولیٔ مومی الیه محمد آغا دکاکین محدوده‌یی مه‌دن کف ید ایدوب موکلم مومی
الیه الحاج عثمان بك ملکنه کما کان ادخال اولنمسی بالوکاله مطلوبمدر دیدکده متولیٔ مومی الیه
متصدی جواب اولنوب فی الواقع حال منوال مشروح اوزره اولدیغی محل اشکال اولمیوب لکن
منقول متعارفده عرف دخی عموم اوزره اولوب حتی مظهر عنایت بیقایات رحمانی امام الثالث
محمد ابن حسن الشیبانی رأی منیرلرنده منقول متعارفك تسلیم الی المتولی ایله وقفیتی صحیح اولوب
بوندن ماعدا برجهت اخرایه وقف اولسه ایکیسنك مطلقا خیرده اتحادینه نظر اولنور بعض ائمهٔ
کرام وفقهاء ذوی الاحترام قسمت وجوازینه ذاهب اولمشلردر وامام عالم ربانی ابو یوسف الشهیر
بالامام الثانی رأی خطیرلرنده واقف مجرد وقفت دیمکله وقف صحیح ولازم اولمغله اصلا رجوعه
محال واسترداده احتمال یوقدر دیو رد وتسلیمدن امتناع وخصومت ونزاع ایدوب حاکم موقع صدر
کتاب وفقه الله تعالی سبیل الصواب حضرتلری حضورنده مترافعان وفصل حسمه طالبان اولدقلرنده
حاکم مشار الیه بالبنان جدل خصمیته امعان نظر ومبطل خیر اولمقدن حذر ایدوب وقف سالف
البیانك اولا علی رأی من یراه صحته وثانیا امامین قوللری اوزره لزومنه حکم صحیح شرعی وقضاء
صریح مرعی ایدوب من بعد وقف مرقوم صحیح ولازم اولوب نقضی ونقضینه مجال محال وتغییر و
تبدیلنه امکان عدیم الاحتمال اولدی فمن بدله بعد ما سمعه فانما اثمه علی الذین یبدلونه ان الله سمیع
علیم واجر الوقف علی الله الجواد الکریم حرر فی الیوم الخامس عشر من شهر جمادی الاولی لسنة
ثلاث وستین ومأتین والف

شهود الحال

شنبل الحاج مصطفی　　ماشو زاده حسن اغا　　ژیغه زاده صالح اغا　　الحاج سلیمان قپودان
کوسیك ملا ابراهیم　　اینجه آغیك عبدی اغا　　اشتته ملا صالح　　صقوللی زاده یماق صالح
قزانجی الحاج صالح　　درویش افندی خلوصی　　وغیرهم

„Hvala onome Bogu, koji je učinio vječitu darežljivost uzrokom spasenja od pakla i uzrokom ulaza u oni raj, kroz koji vrela teku, te nek je selatu selam najodabranijem stvoru Muhamedu Mustafi i njegovoj kućnoj čeljadi i dobrim drugovima.

„Povod pisanja ove dobrotvorne oporuke jest slijedeći: Stanovnik Hadži Sulejman Čokadžine mahale u Saraj-Bosni, Hadži Osmanbeg Dženetić, sin Alibegov, opunomoćio

je sa šerijatskom punomoći Ali Riza efendiju, sina Mehmed Hasib efendina, stanovnika Hadži Isatove mahale, da ovaj ispred njega kao ovlašteni zastupnik izvrši niže označeno uvakufljenje i o tome da vodi proces i daje prigovore. Na osnovu toga rečeni punomoćnik pristupi lično pred ovaj šerijatski sud i u prisustvu Mehmed age Bakarevića, sina Mustafina a unuka Ibrahimova, stanovnika Kečedži Hadži Sinan mahale, kao imenovanog mutevelije izjavi niže slijedeće očitovanje: Moj pomenuti vlastodavac, Hadži Osmanbeg Dženetić, pojmajući, da će mu doći vrijeme, da sa ovog prelaznog svijeta na onaj vječiti svijet preseli, gdje će se sva zemaljska dobročinstva na strašnom sudu priznati, odvojio je od svoga čistog imetka niže slijedeće nekretnine, namijenivši ih na dobrotvorne svrhe i to: tri dućana u Kazazskoj čaršiji u Sarajevu, koja graniče s jedne strane dućanom Ahmed Munib efendije, sa druge dućanom i magazom Nazifage, sina Hadži Mustafina i općim putem te su sva tri dućana jedan do drugoga a sa drugih strana graniče dućanom Hadži Mehmeda Užičanina, magazom žene Salih age Žige, dućanom Stojana hrišćanina i općim putem, na čija se zemljišta plaća izvjesna godišnja mukata Isfendijarovu vakufu, te je iste dućane za navijek na dobrotvorne svrhe zavjetovao i stvarno ih sa odobrenjem prisutnog mutevelije u vakuf dao i za upravljanje istih stavio uvjete, da imenovani mutevelija Mehmed aga bude doživotni mutevelija ovoga vakufa a kad on umre, da na njegovo mjesto odobrenjem šerijatskog suda stanovnici Kečedži Sinanove mahale izaberu i imenuju sposobnu i podesnu osobu za muteveliju. Dalje, da ova uvakufljena tri dućana dotični mutevelija svake godine izdaje potražiocima pod primjernu godišnju najamninu i od ove najamnine na prvom mjestu da plaća godišnju mukatu nadležnom vakufu a od ostatka kirije da izdaje po stotinu i dvadeset groša godišnje plaće imamu, koji bude u Kečedži Sinanovoj džamiji služio, a po šezdeset groša godišnje plaće mujezinu iste džamije. Dalje, da od prihoda istih dućana kupuje svake godine po dvije mukave, koje će se u pomenutoj džamiji paliti i svake godine u vrijeme mjesečnog posta da kupuje po stotinu i dvadeset groša zejtina, koji će se u kandiljima ove džamije paliti. Osim toga da izdaje po pedeset groša godišnje sposobnom i učenom vajizu, koji će pravovjernom muslimanskom narodu uz tromjesečne mubareć dane propovjed davati te da svake godine od svakog dućanskog prihoda zadržava po deset groša, što čini godišnje trideset groša i ove novce da troši na opravke i popravke ovih dućana kad bude potrebovalo i da se izdaje po dvadeset groša godišnje plaće dotičnom muteveliji. Sve ovo pomenuti punomoćnik očitovavši, dodade još i reče, da je uvakufljene dućane čiste i bez tereta prisutnom muteveliji na raspolaganje i upravljanje predao, što i mutevelija priznade i obeća, da će svoju mutevelijsku dužnost kao i ostale vakufske mutevelije vršiti. Iza toga je pomenuti punomoćnik Ali Riza efendija svoja očitovanja na drugu stranu okrenuo, rekavši, da ovo uvakufljenje po propisima šerijatskih knjiga u cijelosti nije izvedeno i za to se ne može smatrati kao istinito, s toga u ime svoga vlastodavca traži i zahtjeva, da mu se uvakufljene nekretnine u posjed povrate i da se to prisutnom muteveliji naredi. Ali prisutni mutevelija na to odrješito odgovori i reče, da je po propisima trećega imama Muhameda, sina Hasana Šibanije, uvakufljenje ovakih nekretnina istinito kao svršen čin, čim se uvakufljeni predmeti dotičnom muteveliji na raspolaganje i upravljanje predadu a propisi drugog imama Ebu Jusufa vele, da je uvakufljenje gotov čin, čim vakif rekne: „to i to uvakufljujem“, s toga dakle ne postoje nikakve mogućnosti, da se uvakufljene nekretnine vakifu u posjed vrate te ih i on povratiti neće.

„Raspravljajući šerijatski sudac uzevši u pretres ovaj vakufski spor i izbjegavajući protivnosti naročnih propisa izreče presudu, da je ovo uvakufljenje po zakonskim

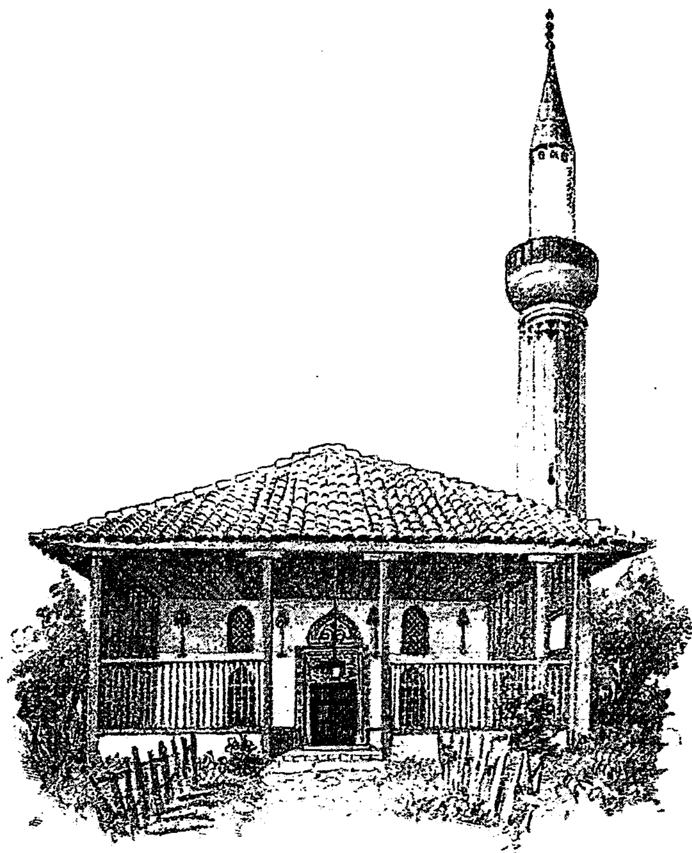
propisima stvarno i istinito izvršeno te ga kao svršen čin potvrgjuje s time, da se ono ne može oprovrći, promijeniti i uništiti. Ko bi ovu presudu oprovrgao ili uništio, Bog će na strašnom sudu ove grijehe na njegov vrat natovariti, jer Bog sve zna i vidi a vakifa darovaće vječitim rajskim naseljem.

„Ovo se dogodi i napisa 15. dan mjeseca džemazul evela god. 1263. (= 1846.).

„Svjedoci ovoga: Hadži Mustafa Šinbel, Husein aga Mašić, Salih aga Žiga, Hadži Sulejman Kapetanović, Mula Ibrahim Cosić, Abdaga Indjagić, Mula Salih Šteta, Hadži Salih kazandžija i Salih aga Sokolija."

XXXII. Gazi Mehmedbegova džamija na Bistriku.

Na Bistriku, na ćošku ulicâ „Bistrik džamija" i „Bistrik medresa", imade jedna džamija Gazi Mehmedbegova, koju narod zove Bistričkom džamijom. *(Slika 56.)*

Slika 56. Džamija Gazi Mehmedbega na Bistriku.

Džamija je u četvrt, po devet metara duga i široka a na sva četiri zida ima po četiri prozora. Sazidana je od čerpića, pokrita šimlom i ćeremitom a ima kamenitu minaru. Izmegju dvije sofe pred džamijom je papučluk oko dva metra širok; sofe su ogragjene od dvorišta debelim parmacima a izmegju parmaka drže drveni stupci strehu. U džamiji ništa osobita nema, nego kao i u ostalih, ćurs, minber i musandera. Harem je dosta širok i prostran, ali nema grobnica, nego je zasagjen voćem, a zbog toga i zbog hanikaha Šejh Ibrahim efendije Bistrigije više džamije prema kibletu, džamija je dosta mračna.

Harem ogragjen je sa dvije strane prema gori spomenutim ulicama čerpićem. U starim spisima veli se, da je bosanski sandžakbeg Gazi Isabeg, sin Ishakbegov, pošto je napravio sadašnju Carevu džamiju, banju i druge zgrade, napravio na ovom mjestu jedan mesdžid s drvenom munarom na ime svoga sina Mehmed bega, komu je poklonio zemljišta kraj svoga hana, sada zvanog „Kolobara" i to na istočnoj strani; gdje su sada pazarbule. Ovo razabiremo iz Isabegove vakfije, koja se nalazi u sidžilu broj 77. na strani 51., pisane 866. (=1461. g.)

Poslije je spomenuti Mehmedbeg imenovan hercegovačkim sandžakbegom i tu je odkupio zemljišta kao čiftluke, koji se zovu „Gnojnica" i uvakufio ih za ovaj mesdžid. Godine 908. (= 1502.) digao je kao elbasanski namjesnik, vojsku i osvojio tvrgjavu Drač te dobio zato naslov „Gazije", kako tvrdi Ćatib Čelebija u „Takvim tevarihu" na 113. strani. Iza toga bude imenovan bosanskim sandžagbegom i tom prigodom na svome zemljištu u Sarajevu napravi bezistan u sadašnjoj čaršiji „Pazarbule" zvanoj, a od istočne strane hana „Kolobare", u čaršiji Bazargjanskoj podigne jednu zgradu od dva boja, nazvanu „Kjarban Saraj" t. j. veliki han. Na dônjem boju napravi dućane a na gornjem sobe za goste i ove zgrade uvakufi svome mesdžidu. Toga istoga vremena obori on onaj mesdžid i sagradi ga iz nova sa kamenom minarom, proširi i poljepša ga i pretvori carskim fermanom u džamiju a na Bistričkoj ulici napravi dječinji mekteb, koji je doskora postojao. Više vrata džamije isklesao je na kamenitoj ploči o tome natpis, koji doduše danas ne postoji, ali ga u svojoj Sejahatnami spominje Evlijaj Čelebija.

On glasi ovako:

تاريخ

ابن عيسى بك محمد بك بنى
جامعاً للقاعدين الخاشعين

كان موصوفاً بعدل وسخا
هو في الدنيا أمير السائلين

قيل تاريخاً لهذا الجامعي
معبد الاعيان دار العارفين

— سنه ٩٢٦ —

„Sin Isabegov Mehmedbeg sazida džamiju za klanjače i bogobojazne. Isti bijaše vrlo pravedan i milosrdan za sirotinju.

„Bijaše na ovom svijetu zaštitnik sirotinje.

„Reče se datum ovoj džamiji: Bogomolja narodna, kuća znajućih."

„Godine 926. (= 1519.)."

Godine 963. (= 1545.) bio je u ovoj džamiji imam Omer Halifa, sin Ferhadov, a hatib Muslihudin, sin Ahmedov.

Godine 973. (= 1565.) bio je ovaj vakuf u vrlo dobrom stanju a imao je velike prihode, što nam tvrde šerijatski hudžeti, koji se nalaze u sidžilu br. 2. u kjutuhhani Careve džamije a glase ovako:

1. „Imam i hatib u ovoj džamiji bio je Muslihudin Halifa, a mutevelija Ahmed Čelebija, sin Hadži Mahmudov, koji je ujedno bio i mutevelija Gazi Isabegova vakufa,

oca Gazi Mehmedbegova, ali pošto je stanovao u Ušćupu, bio mu je zastupnik njegov brat Osman Čelebija, sin Hadži Mahmudov, koji dolazi na šerijatski sud i daje slijedeće očitovanje:

„U dućanu Gazi Mehmed begovih dućana u Bazrdjanskoj čaršiji sjedio je pod kirijom Hasan, sin Abdullahov, za trinaest akči mjesečne kirije, a pošto je ovaj umr'o, to ovi dućan izdajem pod kiriju Timurhanu, sinu Jusufovu, opet po trinaest akči mjesečne kirije, što se upisa u sidžil 11. rebijulevela god. 973.“ (= 1565.).

2. „Početkom redžeba rečene godine zastupnik mutevelin izdaje jedan drugi dućan Ahmedu, sinu Hamzinom, za trinaest akči mjesečne kirije. Pomenutog vakufa bio je iste godine pisar Murad aga, koji je 14. dan redžeba rečene godine u prisustvu Hasana, sina Alina, u šerijatskom sudu dao slijedeće očitovanje:

„Pošto ovoga vakufa mutevelija Ahmed Čelebija živi u Ušćupu te mene sa pismom zove, da tamo dogjem, s toga, dok ja odem i otuda se povratim, ostavljam na svoje mjesto za pisara ovoga Hasana, sina Alina, sa četiri akče dnevne plaće i on se te dužnosti prima.“

Slijedeći nam hudžet u sidžilu br. 2., pisan god. 973. (= 1565.) tvrdi, da je bilo mnogo dućana Gazi Mehmedbegovih u Sarajevu.

„Mutevelija Gazi Isabegova i sina mu Mehmedbega vakufa u Sarajevu, Ahmed Čelebija, sin Hadži Mahmudov, daje na šerijatskom sudu ovako očitovanje, i to u prisustvu džabije istog vakufa Mahmuda, sina Kurt Alina, te veli: „Primio sam od ovoga Mahmuda džabije i to za godinu 972. (= 1564.) u ime dućanskih kirija 12.953 ½ akče, a od zemaljskih mukata 2078 ½ akči, što iznaša 15.032 akče, koje sam od istog na nekoliko obroka potpuno primio“.

Ako se usporedi, koliki su nekoć bili prihodi ove džamije sa današnjim stanjem džamije, koji jedva dozvoljava, da se isplaćuju imam i mujezin, dolazi se do uvjerenja, da su mutevelije ovaj vakuf gotovo upropastili i uništili. U istom sidžilu nalazimo i ovaj dokumenat o uvakufljenju gotovog novca za ovu džamiju:

اولدرکه حسین بن فرید نام کمسنه محمد بك محله سنده دباغ فرید بن عبد الله نام کمسنه یی مجلس
شرعه احضار ایدوب ایتدیکی اثنی وسبعین وتسعمائه ده طریق حجده مزبور فریدك اوغلی حاجی مصطفی
فوت اولوب کندی مالنك ثلثندن ایکی جزؤ تلاوتی ایچون یدی بیك ایکیوز اقچه وصیت ایدوب
لکن ثلث مالندن ایکی بیك ایکیوز اقچه دن زیاده چیقمیوب متوفای مزبور حاجی مصطفی دن
مزبور فریده ارثله انتقال ایدن مالدن بش بیك وثلث مالدن ایکی بیك ایکیوز اقچه که جمعا یدی
بیك ایکیوز اقچه یی متوفی مزبورك وصیتی موجبنجه مالندن افراز ایدوب مزبور حاجی مصطفانك
روحیچون حسبة لله العظیم وقف ایدوب وبنی متولی نصب ایدوب مبلغ مرقومی بکا تسلیم ایلیوب
شویله شرط ایلدیکه مبلغ مرقوم اونی اونبر اقچه حسابی اوزره معاملهٔ شرعیه اولنوب ربحندن حاصل
اولان اقچه دن یومی برر اقچه ایله قرآن عظیمدن ایکی جزؤ بعد صلوة الصبح محمد بك جامع شریفنده
تلاوت اولنه واشبو حاجی فرهاد بن علی مادامکه قید حیاتده در اول تلاوت ایلیه دیو شرط ایلدی
ومزبور حاجی فرهادك عذر شرعیسی اولمیوب اوچ کوندن زیاده تلاوتی ترك ایدرسه عزل اولنوب
آخره توجیه اولنه دیو شرط ایلدی ومزبور حاجی فرهادك فوتندن صکره ذکر اولنان جزؤلرك
تلاوتی وتولیتی ونظارتی مزبور فرید کندو اصلح اولادینه واولادینك اولادینه بطنا بعد بطن و

نسلا بعد نسل شرط ایلدی واولادی منقرض اولدقدن صکره حاکم الوقت کیمه دیلرسه توجیه ایده
دیو شرط ایدوب وقف ایلدی حالا دخل وتعرض ایدر دیدکده مزبور فریددن سوأل اولندقده
غب الانکار و عقیب الاستشهاد عدول مسلمیندن حاجی جعفر بن عبدالله وحاجی امیر شاه بن
اینه بکی نام کمسنه‌لر متولی مزبور حسینک تقریرینه موافق وجه مشروح اوزره وقفنه وشرطنه و
ومبلغ مذکور متولی‌یه تسلیم اولنوب متولی دخی قبض ایلدیکنه شهادت شرعیه ایدوب شهادتلری
غب التصدیق الشرعی خبز قبولده واقع اولیجق مبلغ مرقومک جواز وقفیتنه حکم اولندی حکماً
صحیحا شرعیا بعد ذلك مزبور دباغ فرید متولی حسین ایله مرافعه اولوب حین حصومتده وقف
دراهمك عدم لزومنی اجماع ایلیوب مبلغ مرقوم یدی بیك ایکیوز اقچه‌یی ملحکمه رد اولنمه‌سین
طلب ایدرم دیجك جانب وقف اولی وافضل کورلوب عالماً بالخلاف من بین الائمه داعیا بما یجب
دعا ینه مبلغ مرقومك وقفیتنه ولزومنه حکم اولندی حکماً صحیحا شرعیا غب الطلب قید سجل
اولندی • ربیع اخر سنه ۹۷۳

شهود الحال
نصوح بن محمد حاجی جعفر ابن عبد الله حاجی امیر شاه بن اینه بکی حاجی محمد بن اسکندر
ابراهیم بن تیمور خان موسی بن سلیمان وغیرهم

„Neki Husein, sin Feridov, došao je pred ovaj šerijatski sud i u prisustvu Ferida, sina Abdullahova, tabaka i stanovnika Mehmetbegove mahale, dao slijedeće očitovanje: Godine 972. (=1564.) umro je sin ovoga Ferida Abdullahovića Hadži Mustafa na putu za hadž a prije toga zavjetovao je od trećine svoga imetka 7.200 akči, da se u Mehmedbegovoj džamiji uče neki dijelovi iz kurana, ali od te trećine zavjetnog imetka jedva se može sabrati 2.200 akči; a pošto je prisutni Ferid Hadži Mustafin imetak naslijedio, to tražim da se od naslijegjenog imetka oduzme 5.000 akči a od trećine zavjetovanog imetka 2 200 akči, u svemu 7.220 akči, koji mu je novac prisutni Ferid Abdullahović i predao i on ga kao ovlašteni mutevelija primio s uslovima, da ove novce daje na kamate po 10 i 11% i da od tih kamatnih prihoda izdaje po jednu akču dnevne plaće Hadži Ferhadu, sinu Alinu, koji će za spas vakifove duše po dva dijela iz kurana svako jutro u Mehmedbegovoj džamiji učiti, uz uvjet, ako bi bez opravdanog uzroka propustio tri dana da te djelove u džamiji uči, da se od te dužnosti ukloni i ta dužnost da se drugom ustupi, a kad bi ovaj Hadži Ferhad umro, da ta dužnost pregje na njegove pametne i odrasle sinove i s koljena na koljeno na ostale potomke kao našljedna dužnost; a ako bi i njegovo potomstvo izumrlo, tada može dotični šerijatski sudac za to mjesto izabrati koga on hoće. I sa tim uslovima ovo je zavjetovanje utvrgjeno. Na ova očitovanja odgovori prisutni Ferid, sin Abdullahov, da to sve nije istinito i temeljito, te ih poreče, ali prisutni i pravedni muslimani Hadže Džafer, sin Abdullahov i Hadži Emir Sah, sin Ajinebegov, osvjedočiše se o navodima pomenutog mutevelije i rekoše. da su vidili, kako je prisutni Ferhad pomenutom muteveliji te novce uručio i ovaj ih primio. S toga se ovo svjedočenje priznade istinitim i osuda se izreče, da je ovaj zavjet na zakonu osnovan i za to se kao stvaran i po šerijatu opravdan potvrgjuje i u protokol zavodi.

„Pisano u rebijulahiru 973. (= 1565. godine). Svjedoci ovoga: Musa, sin Sulejmanov, Ibrahim, sin Timurhanov i drugi.“

Ove iste godine umro je stanovnik ove mahale Mahmud Čelebija, sin Kemalbegov, a Kemalbeg je bio osoba, koji je načinio džamiju u svojoj mahali, koja ime njegovo nosi, a narod je zove Koševa.

Prigodom velikog požara 1109. (= 1697. godine) izgorjela je i ova džamija, a u izvješću Halilpaše Ćose, pisanom putem šeriatskog suda 1112. (= 1700. godine), veli se: „Džamija Gazi Mehmedbegova izgorjela je pri navali i velikom požaru, ali pošto joj je vakuf imućan, kirija se naplatila i ona je od toga na novo podignuta pa se u njoj sada pet puta dnevno klanja“.

Toga vremena se je u istoj džamiji držalo predavanje softama svaki dan i muderis je bio Hadži Hasan efendija sa dnevnom plaćom od deset akči a subotom držao je narodu predavanje Šeh Hasan efendija sa dnevnom plaćom od deset akči, što nam tvrdi molba narodna, poslata u Carigrad 1118. (=1706. godine).

Koliko se razumije iz starih zapisnika, izgorio je prigodom navale principa Eugena i pomenuti bezistan i kjarban saraj a mutevelije ovoga vakufa davali su kasnije ova zemljišta pod mukatu raznim ljudima. Ali prem je ova mukata i danas u gruntovnici ubilježena, naplaćuje se slabo.

Da su u ovoj džamiji dugo vremena postojali neki džiheti, to nam tvrdi carski visoki berat, koji se nalazi u sidžilu broj 18. na strani 69. a koji ovdje sa prijevodom donosimo.

On glasi ovako:

سرای بوسنهده خیراتی واقع اصحاب خیراتدن مرحوم ومغفورله محمدبك نام صاحب الخیرك
بنا ایلدیکی جامع شریفنده واقف مومی الیهك دکاکین اوقافندن المق اوزره یومی برپچق اقچه ومدینه
موستارده وقف اولنان باغ محصولندن یومی اوچ صاغ اقچه وظیفه که جمعا یومی درت بچق اقچه
وظیفه ایله واعظ وناصح اولان شیخ حسن خلیفه فوت اولوب یری حالی وخدمت لازمهسی
معطل قالمغین یرینه ارباب استحقاقدن اشبو متوفای مرقومك صلبی اوغللری علمادن اشبو رافعان
توقیع رفیع الشان خاقانی الحاج عبدالوهاب وملا مصطفی نامان کمسنهلر هر وجهله لایق ومحل و
مستحق اولملریله جهت مذکوره وظیفهٔ مرسومهسیله باباسی متوفانك محلولندن مذکورانه علی الاشتراك
توجیه اولنوب یدلرینه برات شریف عالیشان ویرلمك رجاسنه استدعا ایتملریله جهت مزبوره وظیفهٔ
مرسومهسیله متصرفکن بوندن اقدم وفات ایدن شیخ حسن ولد محمدك مکهٔ مکرمه مجاورلرندن
مجلس شرعه حاضر اولان بوسنوی الحاج عبدالوهاب خلیفه ایله حالا سرای بوسنهده ساکن ملا
مصطفی صلبی صحیح اوغللری اولدیغنی بوسنه اهالیسندن علی طریق الشهادة محفل شرعیاتده خبر
ویردکلرینی بالالتماس حضور عالیه روم ایلی شرعیاتحیسی اولان قدوة العلماء المحققین مولانا محمود
زید علمه اعلام ایتمکین بالفعل شیخ الاسلام سلمه السلام ومفتی الانام اولان مولانا محمد امین ادام
الله تعالی فضائله اولادیتنی عند الشرع ثابت اولمغله جمعا جهات مذکور صلبی اوغللری اولدیغنه
بناء عبد الوهاب وملا مصطفی خلیفهلره توجیه بیورلمق موجودر دیو اشارت ایتملریله مولانای مشار
الیهك اشارتلری منطوقنجه مزبورانه صدقه ایدوب اشبو برات همایون عنایتمقرونی ویردم وبیوردمکه
بعد الیوم واروب مزبوران عبد الوهاب و ملا مصطفی خلیفه نام کمسنه ذکر اولنان جامع شریفده
باباسی متوفانك یرینه واعظ وناصح اولوب خدمت لازمهلرین بیقصور مرعی ومؤدی قیلدقـ نصکره

جمعاً یومی درت بچق صغ اقچه وظیفه‌لریله بروجه اشتراك متصرفلر اولوب واقفك روحی و بنم
دوام عمر و دولتم ایچون دعایه مداومت کوستره شویله بیلوب علامت شریفمه اعتماد قیله‌لر تحریراً
فی اواسط شهر ربیع الاخر لسنة تسعین ومأة و الف

قسطنطنیه

„Pošto je umro Šejh Hasan Halife, bivši propovjednik i poučnik u džamiji merhum Mehmed bega u Saraj-Bosni, koja je zadužbina ovog velikog dobrotvora, a za tu službu je dobivao tri zdrave akče dnevne plaće od prihoda ovih vakufa i jednu i pô akče od vinogradskog prihoda u Mostaru, u svemu dakle četiri i pô akče dnevne plaće, ostalo je ovo mjesto prazno i nepopunjeno, pa su rogjeni sinovi pokojnika, Hadži Abdulvehab i Mula Mustafa, koji su reda ulemskog, podnijeli molbu, da im se to mjesto, za koje su zbilja sposobni, podesni i spremni, podijeli i da se carskim beratom imenuju. Da su pomenuti našljednici pravi i istiniti rogjeni sinovi merhum Šejh Hasana, sina Mehmedova, i to Hadži Abdulvehab Halifa, koji je kod šerijatskog suda u svjetloj Meki bio i Mula Mustafa, koji se u Sarajevu nalazi, osvjedočili su na pomenutom sudu neki bosanski gragjani, te je to svjedočenje preko rumelijskog šerijatlije Mevlana Mahmuda predano velikom naučenjaku, stupu vjerskih dogma šeih ul islamu Mehmed Eminu, komu neka Bog znanje pomnoži, da ga potvrdi i ovjerovi: Na osnovu čega imenujemo po molbi ovog najvećeg vjerskog dostojanstvenika na upražnjeno mjesto propovjednika i poučitelja sa četiri i po akče dnevne plaće Hadži Abdulvehaba i Mula Mustafu kao zajedničke službenike gori rečene džamije, zadužbine merhum Mehmed bega i dajemo im ovi carski visoki berat u ime toga besplatno i naregjujemo im, da to mjesto od danas zauzmu i službu bez pogrješke vrše i mole se Bogu za mene i moje carstvo i dušu ovog vakifa. Neka tako znadu i po mojim zapovijedima postupaju.

„Pisano u polovini mjeseca rebijulahira 1190. (= 1776. g.) u Carigradu.“

Iza toga do malo vremena postaviše službenici ove džamije mnoge neke džihete (dužnosti), za koje dotični mutevelija nije ni znao, a kada su mu oni tražili naplatu džiheta, dosadi to njemu te ode pred šerijatski sud i kaže tamo, da je vakfija ove džamije izgorjela i zamoli da mu se prepis ove vakfije dobavi iz Carigrada.

Pošto se ni u Carigradu nije mogla ova vakfija pronaći, to mu se prepis nije mogao poslati, već mu je mjesto toga poslat slijedeći visoki carski ferman, koji govori o ispravkama džiheta, a koji se nalazi u sidžilu broj 20 na strani 108. te ga ovdje donosimo:

فرمان شریف عالیشان

اقضی قضاة المسلمین اولی ولاة الموحدین معدن الفضل والیقین رافع اعلام الشریعة والدین
وارث علوم الانبیاء والمرسلین المختص بمزید عنایة الملك المعین مولانا سرای بوسنه قاضیسی زیدت فضائله
توقیع رفیع همایون واصل اولیجق معلوم اوله که سنکه سرای بوسنه قاضیسی مولانای مومی الیه
اسماعیل پاشا زاده محمد أمین زیدت فضائله‌سن سدهٔ سعادتمه مکتوب کوندروب مدینهٔ سرای بوسنه‌ده
متوفی محمد بك ابن المتوفی غازی عیسی بك نام صاحب الخیر وقفنك بر وجه مشروطه متولیسی
ابراهیم خلیفه مجلس شرعه واروب و نفس مزبورك مدینهٔ مزبوره‌ده واقع جامع شریفنه وقف ایلدکی

عقاراتنك وقفيهٔ معمول بهاسی مقدما واقع اولان احراق عظیمه‌ده محترق وضایع اولمغله مرتزقه‌دن بعضیلری طمع خامه تبعیت ولزومی اولمیان جهات احداثیله مصارف وقفی تکثیر ایتملریله سنوی ایرادی امامت وخطابت وسائر جهات لازمه وظیفه‌سنه وفا ایلمدیکندن غیری جامع مذکورك شمع وقنادیله ومصالح تعمیرینه نسنه قالمیوب جهات محدثه غیر لازمه سببیله جامع مرقوم خرابه مائل اولمغین واقف مرقومك وقفیهٔ معمول بهاسنك قیدی محلندن اخراج وصورت دفتر خاقانی منطوقنجه محدث اولان جهاتك قیدلری ترقین اولنمق بابنده در علیه‌یه عرض واعلام ایدییور دیو الحاح وفی الحقیقه حال منوال محرر اوزره اولدیغنه ثقاة اخباریله سنکه مولانای مومی الیه‌سن سنکدخی علمك محیط اولمغله واقع حالی بالالتماس عرض ودفتر خانهٔ عامره‌مده محفوظ دفتر خصوصه مراجعت اولندقده بوسنه سنجاغنده سرای ناحیه‌سنه تابع وقف مسجد محمد بك ابن عیسی بك در نفس سرای فرمان شریفیله جامع اولمشدر عن محصول دکاکین در نفس سرای فی سنه اون بر بیك بشیوزیکرمی سکز اقچه وعن محصول چفتلك درلواء هرسك درقضاء موستار فی سنه طقوز یوز قچه برموجب عتیق زیاده‌سی ترمیم اچون صرف اولنور یکون اون ایکی بیك طقوز یوز یکرمی سکز اقچه منها جهت خطابت فی یوم اوچ وجهت امامت فی یوم درت وجهت تعلیم فی یوم درت وجهت مؤذن فی یوم اوچ وجهت قیم فی یوم بر وجهت شمع حصر فی سنه یوز وجهت کتابت فی یوم ایکی وجهت تولیت عشر عن المحصول فی سنه بیك ایکیوز سکسان اوچ وجهت تعریف بر وجهت جبایت متولینك رأینه منوطدر فی یوم ایکی مزبورك بنا ایتدیکی مسجدك امامنه ومؤذننه وسائر وظائفه صرف اولنور دیو برموجب دفتر عتیق دفتر موصلده محرر قلمیله تحریر وجهات قدیمه وحادث اولان جهاتك قیدلری علی التفصیل روز نامچهٔ عسکریدن بعد السؤال مدینهٔ سرای بوسنه‌ده واقع صحاب خیراتدن محمد بك نام صاحب الخیر جامع شریفنك عقاراتی محصولندن آلمق اوزره یومی اوچ اقچه وظیفه ایله تعریف خوان ویومی اوچ قچه صلاسنده معتمد جهتلری احمد محلولندن دیکر احمد بن علی‌یه بیك بوز اللی اتی سنه‌سی جماذی الاخرنده وینه وقف مومی الیهك عقاراتندن یومی درت اقچه ایله جبایت جهتی عبدالکریم محلولندن احمد ابن علی‌یه سنهٔ مزبوره رمضانك غره‌سندن وینه یومی درت اقچه وظیفه ایله جامع مذکورده مؤذن اول جهتی عبد الله محلولندن محمده بیك یوز اللی طقوز سنه‌سی ربیع الاخرنده وینه جامع مذکور وقفندن یومی براقچه ایله معتمد جهتی عبد الوهاب رفعندن صاحب اول محمد خلیفه‌یه بیك یوز التمش طقوز سنه‌سی ربیع الاخرنده وینه واقف مومی الیهك مکتب شریفنده یومی ایکی بچق اقچه ایله مکتب وظیفه‌سی ویومی بر اقچه ایله جامعنده دورخان جهتلری عبدالله محلولندن محمده بیك یوز یتمش سنه‌سی صفرنده وینه صاحب الخیرك اوقافی وعقاراتی عشر محصولی معینه‌سیله وقفك تولیتی جهتی اولادیت ومشروطیت اوزره متصرفی صالح فوتندن صلی اوغلی ابراهیمه بیك یوز یتمش بر سنه‌سی صفرنده وینه یومی درت اقچه ایله صلاخوان ویومی بر اقچه ایله موقد قنادیل جهتی محمدعلی محلولندن ارقرنداشی عبدالکریم بن علی‌یه بیك یوز یتمش طقوز سنه‌سی جماذی الاخرنده وینه یومی ایکی صاغ اقچه وظیفه ایله وقف مزبورك کتابتی جهتی عمر بن علی محلولندن صلی اوغلی صالح خلیفه‌یه بیك یوز سکسان

سنه‌سی محرمنده وینه مومی الیهك جامع شریفنه وقفی عقاراتندن یومی یدی آقچه وظیفه ایله امامت جهتی و یومی بش آقچه وظیفه ایله خطابت جهتی و ینه اوچ آقچه وظیفه ایله سر محفل و یس خوان و ملك خوان و نباء خوان جهتلری محمد محلوالندن حافظ مصطفی بن الحاج محمد ده بیك یوز سکسان اتی سنه‌سی ذی الحجه‌سنده و ینه مومی الیهك جامع شریفنك وقفندن اق اوزره یومی بر بچق آقچه ایله ومدینهٔ موستارده وقف اولنان باغ محصولندن یومی اوچ آقچه جمعاً یومی درت بچق آقچه ایله وعظیه جهتی شیخ حسن محلولندن صاپی کبیر اوغللری الحاج عبدالوهاب و ملا مصطفایه علی‌الاشتراك باشارت شیخ الاسلام بیك یوز طقسان سنه‌سی ربیع الاخرنده توجیه وحالا هر برلری بشقه بشقه قید و براتیله مقید اولدیغی بعد اخراج خصوص مزبور وجه محرر اوزره اولوب ووقف مزبورك تولیت وجهات سائره سنك قیدلری عسکری روز نامچه‌سنده اولدیغی افتخار الاماجد والاكارم بالفعل رئیس الکتاب اولان الحاج عمر وحید دام مجده اعلام اتمکین صادر اولان فرمان عالی‌یه امتثالا رئیس الکتاب مومی الیهك اعلامنه نظراً اصحاب خیراتدن متوفی محمد بك ابن غازی عیسی بکك مدینهٔ سرای بوسنه‌ده واقع بنا ایلدیکی جامع شریف واوقافی مسقفاتندن حاصل اولان غلاتی اقل قلیل اولوب وتفیاسی دخی ضایع ومحترق اولمغله بووجهله وتفیاسی شروطنه ظفر ممکن اولمیوب جامع مذکورك خدامی و جابیدن دخی بعض کمسنه‌لر بر مدتدنبرو طمع خامه اتباع وهر بری بر بهانه ایله خلاف شرط وقف ومغایر عمل قدیم عسکری براتیله بشقه بشقه یومیه وظیفه‌لر احداث ایلدکلرینه بناءً جامع مذکور واوقافنك مصالح وتعمیرینه غله وقفدن وفا ایلمدیکندن ماعدا جامع مذکور خراب ومائل تراب اولوب شموع وقنادیله دخی ایقاد اولنمیوب وقف مذکوره بووجهله غدر اولندیغی حالا شروطیت اوزره متولیسی اولان ابراهیم خلیفه سنکه مولانای مومی الیهدن طرفکه انها واشتکا واهالیدن بیغرض کمسنه‌لر دخی حال منوال محرر اوزره اولدیغی محاندن مجلس شرعده خبر ویردکلرینی ناطق عرض اولنمغله وقف مزبورك ربع وغلاتی قراء ومزارعدن اولمیوب بالجمله مسقفاتدن حاصل اولدیغی دفتر خاقانی ناطق وشرط واقف وعمل قدیمه مخالف مجدداً وظیفه احداثی خلاف شرع اولمغین متولیء مزبورك یدنده اولان صورت دفتر خاقانی ومحاسبه دفتری منطوقنجه وقف مذبورك مرتزقه‌سیچون قدیمدن تعیین اولنان وظیفه‌لر ایفا وتقریر وخلاف شرط واقف وعمل قدیم عسکری براتیله صکره‌دن احداث اولنان وظیفه‌لر محللندن رفع والغا وقیدلری ترقین ووقف مزبورك بقا وعمارینه سبب اولمغله بر منوال محرر خلاف عمل قدیم دفتر خاقانی ومحاسبه دفترندن خارج صکره‌دن احداث اولنان وظیفه‌لر محللندن رفع وترقین ومتولیء مذکورك وجه مذکور اوزرینه یدینه طغرالی فرمان عالیشانم عنایت واحسان اولنق مثوبات جلیله‌دن اولدیغی بالفعل روم ایلی قاضیعسکری شرعیا تجیسی اولان مولانا أبو بکر زید علمه اعلام اتمکین اعلاسی موجبنجه امر عالیشانم صدورینی اعلم العلماء المتبحرین افضل الفضلاء المتورعین بالفعل شیخ الاسلام ومفتی الانام اولان مولانا محمد شریف ادام الله تعالی فضائله اشارت اتمکین اشارتلری موجبنجه محدث جهات قیدلری الغا وترقین وعلم وخبر بابنده فرمان عالیشانم صادر اولمشدر بیورلدی وصول بولدقده بوبابده صادر اولان فرمان

جليل لقدرم موجبنجه عمل دحى برمنوال محرر مولانای مشار اليهك اشارتلری موجبنجه عسكری روزنامچه سنده اولان جهات محدثه نك قيدلری رفع وترقين اولنمغله سنكه مولانای مومى اليهسن فيما بعد قيدلری مرقن جهات مذكوره نك براتى سند اتخاذيله مزبورلره متولئ مذكوری وظيفه مطالبه سيله تصدى و رنجيده ايتديرميوب مضمون امر شريفمله عامل اوله سن شويله بيله سن علامت شريفه اعتماد قيله سن تحريراً فى اوائل شهر شعبان المعظم لسنه اثنى وتسعين ومأة والف

قسطنطنيه
المحروسه

„Visoki carski ferman.

„Ti moj nadkadijo muslimanski, vrijedni prvenče megju učenjacima, stupu uzvišenog šerijata, neka ti Bog uzdrži i pomnoži tvoje znanje, ti saraj-bosanski nadkadijo! Kada primiš ovaj moj visoki carski ferman, neka ti je ovo na znanje:

„Ti saraj-bosanski nadkadijo, Mehmed Emine Smajilpašiću, poslao si mome prejasnom prijestolu pismo, u kome javljaš: da je Ibrahim Halifa, priznati mutevelija vakufa umrlog Mehmedbega, sina Gazi Isabegova, u Saraj-Bosni, došao pred svjetli šerijatski sud i izjavio, da je prigodom velikog požara vakfija, po kojoj se je uvakufljenim imanjem pomenutog dobrotvora i vakifa Mehmedbega, sina Gazi Isabegova, upravljalo, izgorjela te je izgubljena pa sada zbog toga slučaja poslužitelji džamije ovog vakufa zahtijevaju i traže veću plaću i hoće da ustanove neke nepotrebne službene dužnosti i time da vakufske troškove povećaju, a osim toga i inače godišnji prihodi ovoga vakufa ne mogu da pokriju plaće imama, hatiba i drugih poslužitelja te ne ostaje i nedostaje troškova za osvjetlenje i popravak pomenute džamije, koja je već počela da se ruši. S toga ste tražili sa pismom ovamo u Carigrad upućenom, da se prepis ove vakfije iz carske defterhane izvadi i pošalje, i o tome slučaju i ti si, moj nadkadijo, svoje mnijenje i istinitost toga potvrdio. Prema tome i po iskazima, koji su u pohrani u mom carskom arhivu, tvrdi se, da je mesdžid Mehmedbega, sina Gazi Isabegova u Sarajevu, sa mojim carskim fermanom pretvoren u džamiju, da su prihodi od dućana u Sarajevu iznašali godišnje 11.528 akči a prihodi od čiftluka u Mostaru u Hercegovini 900 akči godišnje i da se je po starim računima na ovu bogomolju godišnje trošilo 12.928 akči. Za plaću hatiba davalo se po tri akče dnevno, za plaću imama po četiri akče dnevno, za plaću mualima po četiri akče dnevno, za plaću mujezina po tri akče dnevno, za plaću čišćenja i metenja džamije po jednu akču dnevno, za osvjetlenje i prostirku džamije po stotinu akči godišnje, za plaću knjižničara po dvije akče dnevno a u plaću dotičnog mutevelije da se računa od g. 1183. (= 1769.) deseti dio od svih prihoda a kao plaća za džiheti tarif[1]) da se daje jedna akča, dočim plaću za džabiju (onaj koji pobira vakufske kirije) odregjuje mutevelija po svojoj uvigjavnosti. I izdavanje ovih sviju plaća zabilježeno je u starim i novim tefterima i izkazima. Što se tiče još starijih džiheta (dužnosti) i novo ustanovljenih, to smo tražili opširno izvještaje iz dnevnika, vogjenih kod vojnih vlasti, koji dadoše slijedeća objašnjenja: Od prihoda vakufa Mehmedbegove džamije u Saraj-Bosni, koja je dobrotvorno djelo, postojali su ovi džiheti i plaće: tri akče za džiheti tarif nisu prije postojale, dočim se je plaćalo po tri akče dnevno povjereniku vakufa Ahmedu, koji je umr'o, te je ta dužnost

---

[1]) Džiheti tarif je neko učenje koje mujezin uči u petak, kad hoće imam da uči hutbu.

prešla na drugog Ahmeda, sina Alina, računajući od početka mjeseca džemazulahira 1156. (= 1743. g.) Džabiji ovog vakufa plaćalo se je po četiri akče dnevno; i ta dužnost poslije smrti bivšeg džabije Abdulkerima prešla je na Ahmeda, sina Alina, računajući od početka ramazana 1156. (= 1743. g.); dalje po četiri akče dnevne plaće mujezinu pomenute džamije, koje se počelo tek u mjesecu rebiulahiru 1159. (= 1746. g.) plaćati, (a to mjesto ostalo je smrću mujezina Abdullaha upražnjeno); dalje plaćala se po jedna akča dnevno džamijskom povjereniku, a ovo je, pošto je dignut povjerenik Abdulvehab, odregjeno Mehmed Halifi prijašnjem povjereniku i to računajući od mjeseca rebiulahira 1169. (= 1755. g.); dalje plaćalo se mektebskom hodži po dvije i pô akče dnevno i jednu akču za devrihanski džihet, koja su se mjesta smrću Abdullaha ustupila Mehmedu, i to računajući od mjeseca safera 1170. (= 1756. g.), a dotičnom muteveliji odregjen je deseti dio od sviju prihoda pomenutog vakufa, koji mu se u ime godišnje plaće daje sa pravom našljedstva. A pošto je bivši mutevelija Salih umr'o, postao je njegov rogjeni sin Ibrahim mutevelijom početkom mjeseca safera 1171. (= 1757. g.). Dalje bilo je odregjeno po četiri akče dnevne plaće mujezinu Muli a jedna akča dnevne plaće davala se pripaljivaču kandilja Mehmed Aliji, koji je umr'o, a tu dužnost naslijedio je njegov brat Abdulkerim, računajući od mjeseca džemazulahira 1170. (= 1756. g.); dalje su odregjene dvije zdrave akče dnevne plaće knjižničaru ovog vakufa, Omeru, sinu Alinu, koji je umr'o, a tu dužnost naslijedio je njegov rogjeni sin Salih Halifa, računajući od mjeseca muharema 1180. (= 1766. godine); dalje odregjeno je od prihoda džamijskih dobara po sedam akči dnevne plaće za imama ove džamije a po pet akči dnevne plaće za hatiba ove džamije, nadalje po tri akče dnevne plaće za nadmujezina i čitatelja pojedinih kurânskih dijelova, koje je smrću Mehmeda prešlo na Hafiz Mustafu, sina Hadži Mehmedova, i to računajući od mjeseca zilhidžeta 1186. (= 1772. godine); dalje odregjena je jedna i po akča od prihoda sarajevskih dobara i tri akče dnevne plaće od prihoda od vinograda u Mostaru, u svemu skupa četiri i po akče dnevne plaće za džihetvaiza (propovjedača), koje su smrću propovjedača Hasana prešle na njegove rogjene punoljetne sinove Hadži Abdulvehaba i Mula Mustafu na zajedničko uživanje. S toga se ove službe po predlogu šejh ul islama početkom mjeseca rebijulahira 1190. (= 1776. godine) potvrgjuju e svi su ovi zapisi naposebno zavedeni i beratima utvrgjeni i svi se zapisi nalaze u dnevnicima vojničkih vlasti zavedeni, što potvrgjuje Hadži Omer, reis ul kutab (t. j. ministar inostranih djela) i o tome svoje riješenje izdaje te se na osnovu toga riješenja utvrdilo, da su vakufi džamije dobrotvora Mehmedbega sina Gazi Isabegova, odnosno prihodi od ovog vakufa vrlo umanjeni i neznatni, da je vakfija, t. j. zavjetno pismo pomenutog dobrotvora izgorjela i zagubljena pa da se zbog toga ne ispunjavaju svi uslovi zavjetnikovi i poslužitelji iste džamije kao nezahvalnici izmišljaju i stvaraju neke nove službe i dnevne plaće te čak ni prihodi ove džamije ne mogu pokriti troškove popravka i opravka ove džamije i njoj pripadajućih nekretnina pa se džamija, u kojoj se ni kandilji ne pripaljuju, nalazi skoro u ruševnom stanju, što je štetno po tu bogomolju. Tu okolnost potvrdili su, kako ti to ovamo javljaš po prijavi dotičnog mutevelije Ibrahim Halife, vjerodostojnim iskazima, napisanim kod tamošnjeg šerijatskog suda, otmjeni gragjani. Prihodi ovoga vakufa ne dolaze od ziratnih zemalja, nego od čistih nekretnina u zgradama, što se i u protokolima arhiva tvrdi, a pošto se neki poslužitelji naprotiv uslovima zavjetnikovim uspostavljaju nove službe i plaće, koje su oprječne šerijatskim propisima, treba ove svakako ukinuti i treba po iskazima arhiva i po računima dotičnog mutevelije, kod koga

se isti nalaze poslužiteljima ove džamije odrediti plaće po starim propisima, koji se ni najmanje ne kose uslovima zavjetnikovim, a one ustanove, koje su poslije toga ustanovljene, valja konačno ukinuti i vratiti vakuf u staro imovno stanje te utvrditi, a o svemu tome da se pomenutom mutevceliji izda moj carski ferman grbom ukrašeni.

„Zahtjev ovakog sadržaja podnio je rumelijski kazasker i šerijatski sudac Mevlana Ebu Bekir, na osnovu čega je moj najpreči doglavnik, veliki šerijatski nadsudija, mudri i visokoumni velikodostojnik šeih ul islam Mevlana Mehmed Šerif, komu neka Bog umnoži znanje, zatražio, da izdam moj carski visoki ferman i da naredim, da se nove ustanove u ovoj džamiji ukinu i da se postupa po starim propisima i uslovima zavjetnika. S toga sam se našao ponukanim izdati ovaj moj visoki carski ferman, kojim naregjujem, da se po predlogu pomenutog najvećeg sudije postupa i da novo ustanovljene službe, koje u dnevnicima vojničkih vlasti ne postoje, čim vam ovaj moj carski ferman stigne u ruke, ukinete i da pazite, da se takvi slučajevi nedogagjaju i da se po starim spisima ravnate te da se dotičnom muteveliji u njegovim dužnostima nikakve smetnje i zapreke ne čine, nego da se tačno po ovoj mojoj carskoj zapovjesti postupa.

„Neka tako znaš i mojim nalozima da se pokoravaš.

„Pisano u početku mjeseca šabana 1192. (= 1778. godine) u Carigradu“.

Da je kasnije muteveliluk oduzet od njegova potomstva i prenešen u Sarajevo, to nam tvrdi slijedeći mutevelijski berat, koji se nalazi u sidžilu broj 52. na strani 57.

Berat glasi ovako:

برات شريف عاليشان

مدينهٔ سراى بوسنه‌ده واقع اصحاب خيراتدن مرحوم غازى محمد بك نام صاحب الخيرك احيا ايلديكى وقفنك وظيفهٔ معينه ايله اولاديت ومشروطيت اوزره متوليسى اولان ابراهيم بن صالح فوت اولوب يرى خالى وخدمت لازمه‌سى محلول ومعطل قالمغله يرينه متوفاى مرقومك صلبى كبير اوغللرى ارباب استحقاقدن اشبو رافعان توقيع رفيع الشان خاقانى سليمان وصالح نام قرداشلرده هر وجهله لايق ومحل ومستحق اولملريله توليت مذكور وظيفهٔ معينه‌سيله متوفاى مرقومك محلولندن توجيه اولنوب يدلرينه برات شريف عاليشانم ويرلمك رجاسنه اقضى قضاة المسلمين قاضيسى مولانا شيخ زاده السيد محمد سعيد زيدت فضائله عرض ايتمكين موجبنجه مزبورەلره صدقه ايدوب اشبو برات همايون عنايتقرونى ويردم وبيوردمكه بعد اليوم واروب مزبور سليمان وصالح نام قرنداشلر ذكر اولنان وقفك متوفاى مرقومك يرينه بروجه اشتراك وبروجه مشروطه متوليلرى اولوب دوام عمر و دولتم ايچون دعايه مداومت كوستره شويله بيلوب علامت شريفه اعتماد قيله‌سز تحريراً فى اليوم الحادى عشرين من شهر ربيع الاول لسنه سبع وعشرين ومأتين والف

قسطنطنيه

„Visoki carski berat!

„Pošto je dosadanji mutevelija merhum Gazi Mehmed begova vakufa u Sarajevu, Ibrahim, sin Salihov, umr'o, i to njegovo mjesto skopčano sa izvjesnom plaćom i uslovljeno pravom našljedstva ostalo upražnjeno i nepopunjeno te je s toga tamošnji šerijatski sudac Mevlana Esejidi Mehmedi Sajid Šehović — komu neka Bog znanje pomnoži — predložio umrloga mutevelije punoljetne rogjene sinove Sulejmana i Saliha,

koji su za tu službu podesni i sposobni i da na to imaju pravo, molio, da se isti na upražnjeno mjesto mutevelije sa ustanovljenom plaćom imenuju i postave i o tome, da im se moj carski visoki berat izda: izdajem na osnovu ovog predloga njima ovaj moj visoki carski ferman besplatno i naregjujem, da od danas ova braća Sulejman i Salih u ovom vakufu na mjesto umrlog budu zajedničke mutevelije sa izvjesnom odregjenom plaćom i sa poznatim uslovima vakifovim i da svoje dužnosti bez pogrješke obavljaju i mole se Bogu za mene i moje carstvo. Neka to znadu i neka se mojim naredbama pokoravaju.

„Pisano dana 21. rebijulevela 1227. (= 1812.) u Carigradu.“

*

Iza toga je ovaj vakuf ne malo sav upropašćen i danas dobiva nešto prihoda od čiftluka iz Mostara, imade jedan mali dućan u Saračima u Sarajevu i nešto se od mukate naplaćuje: jednom riječi: da ovu bogomolju ne potpomaže novčanim sredstvima g. Muhamed Enveri ef. Kadić stanovnik iste mahale, ona bi se već davno zatvorila i srušila.

Prije nekoliko godina g. Kadić je isposlovao neku malu potporu od bivše vakufske uprave za popravak minare, koja se bješe nagela da sruši, te je on pomoću svojom popravi a gori rečeni mekteb, koga nije bilo moguće obnoviti, preuze g. Muhamed Enveri ef. Kadić na se, da na mjestu mekteba podigne o svom trošku dućan od solidnog materijala u korist ove džamije i tu je gradnju već otpočeo.

*

Uz ovu džamiju od kibleta ima jedna tekija, koja se zove „Bistrigin hanikah“, o kojoj sam pisao, kad sam opisivao carevu džamiju, a za dokaz, da i dan danas šehovi ove tekije uzimaju desetinu od nekih sela, donosimo slijedeći carski berat, koji glasi:

برات شريف عاليشان

ارباب استحقاقدن اشبو رافع توقيع رفيع الشان خاقانى بوسنوى ابراهيم خليفه زيد صلاحه
ديوان همايونمه عرضحال ايدوب بوسنه سنجاغنده ويسوقه ناحيه سنده اوچ بيك يوز درت اقچه
بازار بيه‌لاويچ وبيك درتيوز التمش اقچه بازار جرقوه‌ناق وبيك سكز يوز اون ايكى آقچه بازار
ويراناق و بيك اوچيوز اقچه بازار دورمارنه شمدى يعنى نام ديكر وودووويى نام
قريه‌لرك جهت معيشت اولمق اوزره عشرلرى ايله مدينهٔ سرايده واقع محمد بك جامع قربنده
خانقاهك مشيختنه متصرف قرنداشى يعقوب ولدش شيخ محمد افندى فوت اولوب قرأ مرقوم ايله
مشيختى محلول اولمغله محلولندن كندويه توجيه ويدينه برات عاليشانم ويرلمك بابده استدعاى عنايت ايتمكين
موجبنجه توجيه اونمق فرمانم اولمين حقنده مزيد عنايت شاهانهم ظهوره كتوروب بيك يوز سكسان
سنه‌سى جمادى الاولى‌نك اون دردنجى كونى تاريخيله مورخ ويريلان رؤس همايونم موجبنجه بو برات
همايونى ويردم وبيوردمكه مزبور بوسنوى ابراهيم خليفه زيد صلاحه واروب متوفاى مرقوم قرنداشى
يرينه خانقاه مذكورك مشيختنه متصرف اولوب اداى خدمت ايلدكدنصكره بوندن اول جهت معيشت المق
اوزره قريهٔ مزبورلرك عشرلرى ايله مشيخت مذكوره‌يه توجيهله متصرف اوله كلنلر ايسه مزبور دخى

اولوجهله تصرف اولوب اشبو برات عاليشانمه مغاير طرف اخردن هيچ فرد مانع ومزاحم اولميوب دخل
تعرض قلميه لر شويله بيله لر علامت شريفه اعتماد قيله لر تحريراً فى ليوم العشرين من جمادى الاخر لسنة
ثمانين ومأة والف

وصل والينا فى ٢٧ من شعبان سنه ١١٨١

بمقام اسلامبول
المحروسه

Sadržaj visokog carskog berata:

„Ibrahim efendija Halifa, Bošnjak, podnio je mome carskom prijestolu molbu, u kojoj navagja, da je njegov brat Jakub, koji je bio šeh u tekiji u blizini Mehmed begove džamije u Sarajevu, umro i to njegovo službeno mjesto šehovsko ostalo prazno i nepopunjeno te moli, da on na mjesto umrlog mu brata u toj tekiji bude za šeha izabran i imenovan i da se o tome imenovanju izda moj visoki carski berat, jer da mu to mjesto po pravu i pripada.

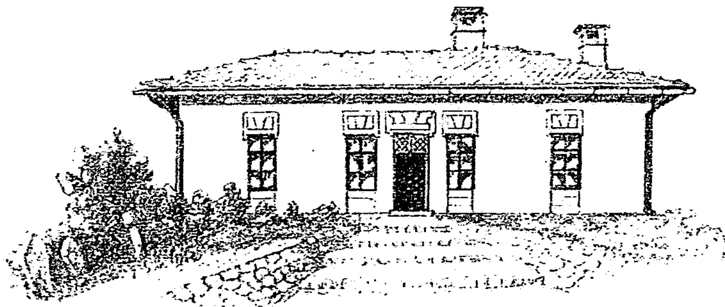
„Za izdržavanje ove tekije odregjeno je, da se kupi desetina od niže navedenih sela u Visočkoj nahiji u Bosanskom Sandžaku, i to: 3104 akči od sela Bjelemića, 1460 akči od sela Jave, 1812 akči od sela Vrbnjak, 1300 akči od sela Domarine.

„Na osnovu njegove molbe udostojao sam ga svoje carske milosti te ga imenovao za šeha pomenute tekije i ovi moj carski berat mu dne 14. džemazulevela 1180. izdao te rečenom Ibrahim Halifi Bošnjaku zapovijedam, da tu upražnjenu službu tekijskog šeha zauzme i vrši i kako se do sada desetina od navedenih sela za izdržavanje te tekije primala, neka se na taj način i odsele prima i naplaćuje. Naregjujem dalje, da se ovome mome carskome beratu niko ne protivi niti mu ikakve smetnje stavlja a primite na znanje i prema tome postupajte.

„Pisano 20. dan džemazul ahira 1180. (= 1766. god.) u Carigradu."

XXXIII. Mekteb Hadži Osman-bega Dženetića na Bistriku.

Na kraju Bistrik mahale stoji na lijevoj strani uz Bistrik Dženetića Hadži Osmanbega mekteb. Hadži Osmanbeg napravio je ovaj mekteb pred svoju smrt i naredio da se ukopa u dvorištu njegovom, gdje je i ukopan s nekoliko članova svoje porodice. *(Slika 57.)*

Slika 57. Dženetića mekteb na Bistriku

Mekteb je bio još prije četiri godine od čerpića, stara zgrada, ali ga je vakufska uprava srušila i iz temelja sazidala novi muški mekteb, kome nema para u našem lijepom Sarajevu.

Ovdje donosimo merhum Hadži Osmanbegovu vakfiju s kratkim sadržajem.

جنتی زاده الحاج عثمان بك
ابن المرحوم علی بكك مكتب صبيانه دائر وقفيه‌سيدر

الحمدلله الواقف علی كل حال المنزه عن التغيير والانتقال والصلواة والسلام علی محمّد الموصوف بمكارم الاخلاق ومحاسن الخصال وعلی آله واصحابه العارجين الی معارج الكمال اما بعد اشبو وقفيهٔ جليل الشان و جريدهٔ بديع العنوانك تحرير وانشاسنه بادی وتسطير واملاسنه عادی اولدركه مدينهٔ سرای بوسنه‌ده چوقه‌جی سليمان محله‌سنده ساكن جنتی زاده الحاج عثمان بك ابن المرحوم علی بك نام صاحب الخير طرفندن تحقق عذر شرعی‌يه بناء وقف آتی الذكرك شروط وقيودينی تقريره بما هو النهج الشرعی وكيل ثابت الوكاله‌سی بلتك حسام الدين محله‌سی سكانندن درويش علی أفندی بن علی مجلس شرع شريف شامخ الاوتاده موكل مومی اليه ذكر آتی وقفنه متولی نصب وتعيين ايلديكی مخدوم اصالتلزوملری اولوب سواری رديف عساكر شاهانه امراسندن بيكباشی علی بك مواجهه‌سنده اقرار صحيح شرعی واعتراف صريح مرعی ايدوب موكلم مومی اليه احوال عالم بی ثباته عبرت وبصيرت ايله نظر ايدوب جناب رب الارباب جلت عظمته حضرتلری كنديلرينه احسان ايلديكی نعم جليله‌يی ملاحظه برله عنان اختياری سمت خيراته صارف اولوب نيت خالصه ايله وطويت صادقه ايله وقف آتی صدورينه دكين مسلك ملك صحيحنده منسلك مارالذكر محمدبك محله‌سنده واقع برطرف بابی زاده بكلرك منزلی وطرفينی عبد القادر بيكذاده بيكلرك ملك منزل وباغچه‌لری وطرف رابعی طريق عام ايله محدود وممتاز برقطعه عرصه‌سنی واوزرنده مبنی ايكی باب اوطه‌لريله مدينهٔ مزبوره‌ده فشنكچيان عتيق سوقنده كائن برطرف واقف مومی اليه الحاج عثمان بك مخزن جداری وبرطرف درويش ابراهيم اغا مخزنی وبرطرفی فشنكجی عبديد عبد اللهك ورثه‌لری عرصهٔ خاليه‌سی وطرف رابعی طريق عام ايله محدود وممتاز عرصه‌سی سنوی اوچيوز طقسان ايكی آقچه مقاطعهٔ قديمه‌لو عيسی بك وقفی وبناسی مؤكلم واقف مومی اليهك ملكی اولديغی بربرينه متصل ايكی باب دكانرينی وكذلك طراقچيان عتيق سوقنده واقع برطرفی متوفی ترابو الحاج صالح افندی دكانی وبرطرفی قصبه زاده‌نك مخزن جداری وطرفينی طريق عام ايله محدود وممتاز اولوب سنوی يوز اللی اتی اقچه مقاطعهٔ قديمه‌لو عيسی بك وقفی وبناسی موكلم واقف مومی اليهك ملكی برباب دكان ووراسنده برباب مخزنی دخی جمله عقار واملاكندن افراز وامتياز برله حسبةً لله المتعال وطلباً لمرضاته فی كل الاحوال وقف صحيح شرعی مؤبد وحبس صريح مخلد ايله وقف وحبس ايدوب شويله شرط وتعيين ايلديكه ذكری سبقت ايدن برقطعه ملك عرصه‌سنده عبد القادر بكذاده بيكلر منزلی جانبندن طولاً يكرمی التی زراع وطريق عام طرفندن اوچ زراع بحساب تربيعی اوچيوز اوتوز سكز زراع يری افراز واولا واقف مومی اليهك مرغ روح قفس تندن طيران وجسدلری بی‌جان قالدقده عرصهٔ مقررهٔ مذكوره‌ده دفن اولنق وبعده سائر اقربا وتعلقاتندن وفات ايدنلر ايچون مدفن ومزارستان اولمق اوزره تعيين وتخصيص ايدوب وذكر اولنان ايكی عدد اوطه مكتب صبيان اولوب

عرصهٔ باقیه ده مکتب مذکوره‌ده معلم صبیان بولنانلر ضبط واستدکاری سبزه وسائره زرع ایله انتفاع
اولنه‌لر ودخی شـویله شرط ایلدیکه مکتب مذکورده هرکیم معلم صبیان اولور ایسه هر یوم سورهٔ
یس شریفی بردکره وسورهٔ اخلاص شریفی اوچ کره تلاوت ایدوب ثوابنی موکلم واقف مومی
الیهك روحنه اهدا ایده‌لر ودخی دکاکین مذکوری باید متولی هرسنه اجارهٔ جاری ایله آخره
ایجار اولنوب اجاره حاصله‌دن هرسنه عرصهٔ مذکوره‌نك مقاطعهٔ مذکورینی جانب وقف مذکوره
ادا ودکاکین مذکوره‌نك تعمیرینه مقتضی مصارفات واقعه‌سنی بعد الاخراج اجاره مذکوره‌دن
باقی قلان مبالغ هرنه مقدار اولور ایسه التی اقچه‌یه اعتباراً درت اقچه‌سی مکتب مذکورده هرکیم
معلم صبیان اولور ایسه سنوی اولمقدار وظیفه‌یه متصرف اوله و بر اقچه‌سی ید متولیده محفوظ
اولوب مکتب مذکورك لدی الحاجه تعمیرینه صرف اولنه و بر اقچه دخی وقف مزبوره هرکیم
متولی اولور ایسه وظیفه‌سی اولمق اوزره متصرف اوله ودخی شـویله شرط ایلدیکه مخدوملری
مومی الیه علی بك مادامکه لابس حیات اوله وقف مزبوره متولی اولوب بعد وفاته اولاد ذکوری
واولاد ذکورینك اولاد ذکوری بطناً بعد بطن وفرعاً عن اصل ما تعاقبوا وتناسلوا تولیت مذکوره
متصرف اوله‌لر واولاد ذکوری بعد الانقراض تولیت مذکوره وجهات سائره مرقومه‌نك توجیه
وتعیینی مدینهٔ مزبوره‌ده اجرای احکام دین مبین واحیاء اعلام شرع متین ایدن موالی عظام و
حکام ذوی الاحترام افندیلر حضراتنك رأی منیر و تدبیرلرینه مفوض اوله دیو تعیین شروط
وتخصیص قیود وتبیین عقود برله ختم کلام واستیفاء مرام ایتدکدنصکره بالجمله ذکر اولنان
عرصه ایله اوزرنده مبنی اوطه‌لری وعرصه‌های وقف اوزرنده مبنی دکاکین ومخزن مذکوری
فارغاً عن الشواغل متولی مومی الیه تسلیم ایلدیکنده اولدخی وقفیت اوزره بالتولیه قبض وتسلم
وسائر متولیلرك اوقافده تصرفلری کبی تصرف ایلدی دیدکده عقب التصدیق الشرعی امر وقف
تمام وحال تمام انجام بولمش ایکن وکیل مرقوم درویش علی افندی سمت وفاقدن جانب شقاقه
سلوك ایله وقف مزبوردن بالوکاله رجوع ومتولی مومی الیه ایله خصومت ونزاعه شروع ایدوب
وقف منقول مفخر ائمهٔ فحول امام اعظم ابو حنیفه نعمان ابن ثابت الکوفی حضرتلرینك مذهب
خطیر ورأی منیرلرنده غیر صحیح ووقف عقار دخی صحیح لکن غیر لازم اولمغله موکلم مومی الیه
وقف مزبوردن رجوع ایدوب ذکری مسبوق عرصه ایله اوزرنده مبنی اوطه‌لری وعرصه‌های
وقف اوزرنده مبنی دکاکین ومخزن مزبور ابنیه‌لرینی کالاول ملکنه ادخال ایدرم دیدکده متولیٔ
سخن ساز جواب باصوابه آغاز ایدوب اکرچه حال ذکر اولنان منوال اوزره‌در لکن امام محمد
ابن حسن الشیبانی روایتی اوزره دکاکین ومخزن مذکورك وقفیتی صحیح اولوب عارف صمدانی ابن
ابی یوسف الشهیر بالامام الثانی رأی خطیرلرنده واقفك مجرد وقفت قولیله وقف صحیح ولازم و
صحت لزومی مستلزم اولمغله رد و تسلیمدن امتناع وبالتولیه خصومت ونزاع ایدوب وقف مذکورك
صحت ولزومنه حکم اولنمق مطلوبمدر دیدکده حاکم صدر کتاب طوبی له وحسن مآب افندی حضرتلری
طرفینك مقدماتنه نظر ومبطل خیر اولمقدن حذر ایدوب عالماً بالخلاف الجاری بین الائمة الاسلاف

ومرعيا بجمع ما لابد من فى الحكم بالاوقاف على رأى من يراه من الائمة المجتهدين وقف منوبورك
اولا صحته وثانياً لزومه وشروط مذكورك جوازينه واقف موى اليه اضافت ايله وكيل مرقوم
درويش على افندى محضرنده حكم صحيح شرعى وقضاء صريح مرعى ايتمكين وقف منوبور صحيح
ولازم وحبس صريح ومتحتم اولدى من بعد نقض وتحويلى محال وتبديل وتغييرى عديم الاحتمال
اولدى فمن بدله بعد ما سمعه فانما اثمه على الذين يبدلونه ان الله سميع عليم واجر الواقف على الله
الجواد الكريم جرى ذلك وحرر فى اليوم الخامس من شهر ذى الحجه لسنة ثلاثه وستين ومائتين
والف

شهود الحال

بلوكى ملا احمد — فيض الله بك — الحاج محرم بك — ملا صالح اشكنه — ملا ابراهيم حوجيك — عبدالله
اغا انجه اغا — صالح اغا زغه زاده — اغليك ابراهيم — مخضر حاجو — حسيب زاده على افندى
عبدالله راشد افندى — الحاج صالح حمزه — ملا صالح عبديحو حيك — ملا احمد حاجى حاجى عثمان اوغلى
ملا محمد غرابلى زاده — كسرى زاده ملا شريف — حماى زاده ملا ابراهيم — زركرياق صالح
ملا مصطفى وغيرهم

*

„Vakfije Hadži Osmanbega Dženetića, sina Alibegova, koji se odnosi na dječački mekteb.

„Hvala bogu, poznavaocu svakog vremena, nedosežnom od propasti i prolaznosti; neka je selat i selam Muhamedu, koji je obdaren najljepšom ćudi i načelima, i njegovoj kućnoj obitelji i onim drugovima, koji su bili postigli vrhunac znanja i sreće. Uzrokom je pisanju ove oporuke slijedeći: Hadži Osmanbeg Dženetić, sin umrlog Alibega i stanovnik Čokadži Sulejman mahale u Sarajevu, opunomoćio je ispred sebe za očitovanje i uknjiženje niže slijedećeg oporučnog zavjeta Derviš Ali efendiju, sina Alina, stanovnika Peltek Husamudin mahale u Sarajevu, koji došavši lično pred ovaj šerijatski svjetli sud očitova, da je njegov vlastodavac za niže slijedeće uvakufljenje postavio mutevelijom svoga sina, konjičkog majora u pričuvi, Alibega Dženetića, te u prisustvu ovoga kao punomoćnik vakifov očitova slijedeće: Moj vlastodavac Hadži Osman beg Dženetić, shvativ biće ovoga svijeta i nadajući se vječnom uživanju na onom drugom svijetu, odvažio se, da učini i izvrši dobrotvorno djelo te je u svrhu toga zavjetovao jedno zemljište, na kome su napravljene dvije sobe u Mehmedbegovoj mahali, u granicama s jedne strane zgrada Babića našljednika, s druge i treće zgrada i bašča našljednika Abdulkadirbega a s četvrte put, zatim dva dućana sa miljčevima u ulici staroj fišekčiskoj, koji graniče s jedne strane zidom magaze njegova vlastodavca, sa druge Derviš Ibrahimovom magazom, sa treće praznim zemljištem našljednika Abdullaha fišekčije a sa četvrte putem, na koje se nekretnine plaća Isabegovu vakufu 392 akče godišnje stare mukate, a osim toga jedan dućan i za legjima ovoga jednu magazu u staroj tarakčiskoj čaršiji[1]) u Sarajevu, koji graniči s jedne strane dućanom merhum Hadži Salih ef. Trebe, s druge duvarom magaze Kasubića a s treće i s četvrte putem, na koje se nekretnine plaća godišnje 156 akči stare mukate Isabegovu vakufu a odvojivši ove nekretnine od svoga cjelokupnog nepokretnog imanja, ustupa ih na dobrotvorne svrhe i za navijek ih u to ime stvarno i istinito zavjetuje uz slijedeće uvjete: da se od navedenih zavjetovanih

---

[1]) Sada Kundurdžiluk.

zemljišta sa strane miljča i zemljišta Abdulkaderovih našljednika ostavi u duljinu dvadeset i šest aršina a od strane puta tri aršina zemljišta, u svemu dakle 338 kvadratnih aršina, te da se na ovom odvojenom zemljištu napravi groblje i da se u tom groblju on, kad mu dogje sugjeni čas da umre, ukopa a poslije njega da se i njegova porodica u ovom istom groblju sahranjuje. Da se od one dvije gore spomenute uvakufljene sobe sagradi dječački mekteb a na preostalom zemljištu da može mualim, koji bude u ovom mektebu, za svoje potrebe sijati zelen i druge usjeve. Dalje, da je dotični mualim, koji bude u ovom mektebu, dužan svaki dan za spas duše vakifove proučiti po jedan put „jasîn šerif" a po tri puta „ihlas", da pomenute dućane ovlašteni mutevelija svake godine izdaje za primjernu kiriju u najam i da od one najamnine najprije plati propisane godišnje pristojbe mukata nadležnom vakufu, da od toga ove dućane po potrebi opravlja i popravlja a od ostatka ovih prihoda, ma koliko toga bilo, da od 6 akči četiri akče dnevne plaće daje mualinu, koji u ovom mektebu bude nauku predavao, jednu akču da zadržava dnevno mutevelija za opravak mekteba a jedna akča dnevno da se izdaje kao plaća muteveliji, koji bude u ovom vakufu. Dalje stavio je uslov, da njegov sin, pomenuti Alibeg, bude mutevelijom ovoga vakufa do svoje smrti, a kad on umre, da to pravo pregje na njegovu mušku djecu s koljena na koljeno, a kad bi ovi izumrli, da mutevelijom izabere i imenuje dotični šerijatki sudac, koga on za sposobna i podesna po svojim bistrim nazorima pronagje. Izgovoriv ovlašteni punomoćnik rečene uslove, dodade još, da ove uvakufljene nekretnine predaje bez ikakvih tereta i nameta na raspolaganje i upravljanje pomenutom muteveliji, a ovaj potvrdi, da ih je kao mutevelija na raspolaganje primio, obećavši, da će sa njima upravljati kao i ostale vakufske mutevelije. Kad se gore napisano sve dovršilo i htjelo da se privede u zakonitu valjanost, pomenuti derviš Ali efendija, kao ovlašteni zastupnik vakifov, oprovrgnu svoja očitovanja na drugu stranu i reče: Ja odustajem od uvakuvljenja ovih nekretnina i stvar smatram spornom, jer po propisima i nazorima velikog imama Ebu Hanife Numana ovo uvakufljenje nije istinito, premda se zna, da se nekretnine ove vrsti mogu uvakufiti; ali pošto se ovo uvakuflenje smatra kao naručeno, to ja od njega odustajem i u ime vlastodavaca tražim, da mi se u posjed i vlasništvo povrati. Na ovo prisutni mutevelija odrješito odgovori ovo: I ako stvar tako stoji, ipak po propisima i nazorima velikog imama Muhameda, sina Hasanova, ovo se uvakufljenje smatra kao stvarno i istinito a po nazorima drugog imama Ebu Jusufa uvakufljenje smatra se kao svršen čin, čim se rekne, da dotični vakif to i to uvakufljava: s tih osnovanih razloga ne mogu dozvoliti, da se uvakufljene nekretnine oporučitelju vrate, nego zahtjevam, da se o tome izreče osuda. Raspravljajući šerijatski sudac, komu neka da Bog moć, da teške stvari lahko riješava, uzevši u pretres sve gornje navode, izreče osudu, da je ovo uvakufljenje istinito, potrebno i uslovi da su stvarni, te da nema mogućnosti, da se oporučitelju povrate, nego se ovo uvakufljenje zakonom osnažuje i ovom osudom potvrgjuje. Ko bi ovo oprovrgnuo, neka ga Bog na strašnom sudu kazni.

„Pisano 5. dan zilhidžeta 1263. (= 1846. god.).

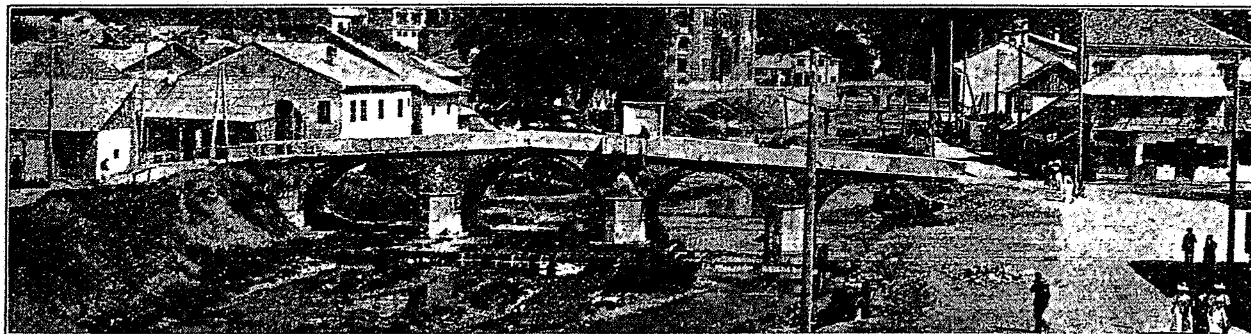
„Svjedoci ovoga: Mula Ahmed Buljugija, Fejzulahbeg, Hadži Muharembeg i ostali."

XXXIV. Careva, Latinska ćuprija i Ćumurija.

Careva ćuprija.

Još prije nego li Osmanlije osvojiše čitavu Bosnu sagradio je čuveni državnik Gazi Isa beg u Sarajevu jednu drvenu džamiju na istom mjestu, gdje i sada stoji Careva džamija a prema ovoj sagradio je drvenu ćupriju na rijeci Miljacki.

Kad je Sultan Fatih Mehmed han II. u Bosnu lično došao i osvojio cijelu zemlju, došao je pred njega rečeni Gazi Isa beg, da mu se pokloni i predao mu džamiju, što ju je sagradio. Od toga se vremena džamija i ćuprija prozvaše carevom. Po vremenu ova se je drvena ćuprija obarala dok je nije bujica rijeke sasvim uništila te je u mjesto ove, godine 916. (= 1510.), Gazi Husrevbeg, sin Abdulgafur begov, načinio od lijepo tesanog kamena novu kamenitu ćupriju. *(Slika 58.)*

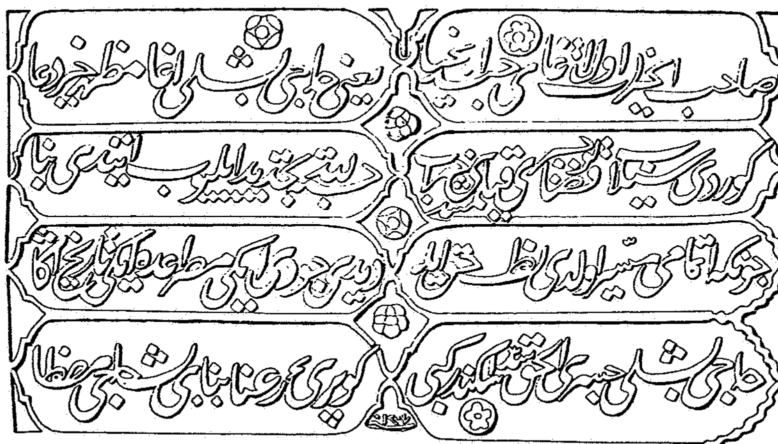

Slika 58. Careva ćuprija.

Prigodom velike poplave godine 1038. (= 1628.) i ova se ćuprija porušila, a poslije toga do godinu dana popravio ju je i opravio o svom trošku sarajevski posjednik Hadži Husein aga Haradžlija.

Isti udes zadesio je i opet ovu kamenitu ćupriju godine 1206. (= 1791.), te je poplavom porušena, ali godinu dana kasnije popravio ju je o svom trošku sarajevski trgovac i dobrotvor Hadžimustafaga Bešlija a onda je čuveni učenjak i ulema kadijskog reda, Mehmed Džudi efendija Čohadžić, stanovnik Hadži Isatove mahale u Sarajevu, u čijoj je porodici bilo mnogo učenjaka i kadija, spjevao u slavu opravka ove ćuprije jednu pjesničku kiticu, koja je uklesana bila s istočne strane u korkaluku [1]).

Ovaj natpis glasi *(slika 59.)*:

Slika 59. Natpis Careve ćuprije.

To jest:

„Gospodar dobročinstva i prvak darežljivih ljudi, a to je Hadži Bešlaga, vrijedan lijepa spomenika.

---

[1]) Na sredini ćuprije bijaše mala izbočna terasa sa kamenim klupama, na kojima bi se prolaznici odmarali. To je takozvani korkaluk.

„Ugledav kako je nenadana bujica ovu ćupriju porušila, za božiju ljubav ju obnovi i napravi.

„Kad mu bi sugjeno, da je s pomoću božijom dovrši, Džudija mu izreče u dvije kitice dva datuma.

„Hadži Bešlina ćuprija zaista je stalna kao Aleksandrov zid; ćupriju lijepu napravi Bešlija Hadži Mustafa" god. 1206. (= 1791.).

Isti Hadži Bešlija napravio je i tri dućana kraj ove ćuprije s istočne strane Miljacke i uvakufio ih za popravak podova ispod ćuprije a na to odnosi se šerijatski hudžet.

„Uzrok je pisanju slijedeći:

„Pošto je prije dvije godine božijom prividnosti usljed poplave i velike bujice rijeke Miljacke u Sarajevu stara Careva ćuprija na ovoj rijeci više od polovine porušena i time narodu prolaz i promet sprijočen te je zbog toga narod u velikim poteškoćama, obnovio sam godine 1207. (= 1792.) od svoga čistoga imetka poplavom porušene dijelove ove ćuprije i ćupriju iz temelja u staro stanje priveo, pa pošto su i podovi ispod ove ćuprije često puta izloženi truleži, to sam i njih opravio i popravio. Osim toga sam sa desne strane ove ćuprije na praznom zemljištu načinio tri dućana i to: jednu ekmekčinicu i jednu aščinicu a na lijevoj strani iste jednu bakalnicu te sam zavjetovao, da se od kirija ovih dućana odvaja koliko treba i da se za opravak i popravak ovih podova potroši. I zavjetujući ove dućane za navijek, pridržavam sebi pravo, da ja budem dok sam god u životu mutevelijom ovoga vakufa, a poslije moje smrti da bude mutevelijom ovoga vakufa moj stari iskusni i vjerni sluga Fejzullah Bajraktar, koga ovim dokumentom imenujem mutevelijom. Kad se svi gornji opravci i popravci obave, što preteče od prihoda ovih dućana, to ostavljam muteveliji pomenutom na raspolaganje i u što god ih on potroši, to mu priznajem, te se zbog toga ovi zvanični dokumenat napisa i pomenutom muteveliji predade, da ga gdje treba može pokazati.

„Pisano 15. šabana godine 1208. (= 1793.). Svjedoci ovoga: Hadži Mehmed Ablagija, Hadži Abdaga Boiga, Isabeg, trgovac, Mehmed baša Turbe, dućanski komšija, Osman aga Hasanović, Muharem baša, ekmeščija, Mustafa, sin njegov, i drugi."

Ova ćuprija porušena je prije nekoliko godina a gradska općina načinila je modernu od betona, pomaknuv je nekoliko koračaja bliže u os Konak ulice.

Uslijed poplave porušene su godine 1206. (= 1791.) sve sarajevske ćuprije, a da se namaknu prometna sredstva sagradio je tadašnji dobrotvor i zakupnik tahmisa, Hadži Nuhan Bičakčić, prema svome tahmisu, a izmegju Careve i Latinske ćuprije jednu drvenu ćupriju, koja je do prije četrdeset godina na istom mjestu postojala, ali je sada davno nema.

Latinska ćuprija.

U sidžilu broj 2., godine 973. (= 1565.), piše, da je malo prije ove godine sarajevski ajan, po imenu Ali Ajni beg, sagradio ovu ćupriju od kamena. Godine 1206. (= 1791.) porušila je nagla bujica rijeke Miljacke ovu ćupriju te je ostala nekoliko godina ruševna.

Kasnije je sarajevski trgovac i veliki bogataš, stanovnik Nedžar Hadži Ibrahimove mahale (Mjedenica), Hadži Abdullah aga Briga, sin Ibrahimov, pred svoju smrt odredio trećinu od svog imanja, da se potroši u dobrotvorne svrhe.

Kada je god. 1212. (= 1797.) umro, došli su sarajevski ajani, ulema i ostali gragjani pred šerijatski sud i zamoliše dotičnog kadiju, da se od gori navedenog vasijeta Brigina ponovi ova ćuprija i od kamena sazida.

Molba sarajevskih gragjana ima ovaj sadržaj:

معروض داعیء دولتلریدرکه

مدینهٔ سرای بوسنه‌ده ساکن اشراف قضاة کرام ومدرسین ووجوه اهالی مجلس شرعه کلوب تقریر کلام وبسط عن المرام ایدوب برقاچ سنه مقدم مدینهٔ سرایدن جریان ایدن نهر میلاچقه کثرت باران سببیله عظیم طغیان ایدوب بلده‌ده بیکك سرای سمتنده واقع جامع عتیق محله‌سنده اولان احجاردن جسری کسر هدم وکلی خراب ایتمکله اصحاب خیراتدن اولوب بوندن اقدم وفات ایدن بریغه دیمکله عریف الحاج عبدالله نام متوفانك برموجب وصیت ثلث مالی وجوه خیرات و حسناته علماء عظام ومدرسین کرام ووجوه اهالی نظارت واتفاقلریله صرف اولنمق اوزره وصیت وتنفیذ وصایاسنه دخی احمد جیران علمداری وصی مختار نصب وتعیین ایدوب جسر مذکورك مجدداً بناسنی بالاتفاق رأی وصواب کوریلوب انجق بناء مذکوره‌ده مهارتی نمایان اولان طاشجی معمارلردن صنعتده باهر ومجرب الاطوار لوبین قضاسنده متمکن معمار ذمی ریستو یکرمی نفر نجارك بناء مذکوره‌ده بولنملری محتاج کلی ویومیه‌لری رایج اولدیغی اوزره عن نقد وصی مختاری یدندن آلنمق اوزره رابطهٔ قویه‌یه ربط اولنمغین نجاران مسفورلرك بر آن اقدم قضاء لوبیندن اخراج و مدینهٔ سرایه ایصاللری ایچون لوبین قاضیسی افندی داعیلریله ضابطانه خطاباً بیورلدیء خطیر استدعای عنایت ایتملریله اولکه واقع الحال بالالتماس حضور عالیلرینه اعلام اولندی اولبابده امر لحضرت من له الامر حرر فی الیوم الثالث والعشرین من جمادی الاخر لسنة اثنی عشر ومأتین والف ——————

الداعی لدوام دولتکم العالی
حسن اسعد القاضی بمدینهٔ سرای
بوسنه

„Preuzvišenom Gospodinu!

„Sarajevski odlični gragjani, kadije i muderisi dogjoše osobno pred ovaj šerijatski sud i izjaviše slijedeće:

„Prije nekolike godine nabujala je veoma rijeka Miljacka, koja teče kroz Sarajevo, te je potopom mnoge štete učinila i tom prigodom do temelja srušila kamenitu ćupriju na njoj u Carevoj mahali u neposrednoj blizini begluka (današnje Franje Josipa kasarne) te je naša želja, da se ova porušena ćuprija obnovi. S toga smo našli za shodno, da se ova ćuprija podigne dobrotvornim legatima nedavno umrlog Hadži Abdullaha Brige, čuvenog dobrotvora, koji je treći dio od svog cjelokupnog imetka ostavio u dobrotvorne svrhe i za izvršioca ovih dobrotvornih djela postavio Ahmed Bajraktara Džirana a nadzorništvo njegovih dobrotvornih gragja povjerio je nama: s toga smo mi jednoglasno zaključili, da se za gradnju ove ćuprije dobave najvještiji majstori, a ti su neimar Risto i njegovih dvadeset drugova zidara, koji stanuju u varoši Ljubinju, te je nužno da se ovi za gradnju ove ćuprije što prije dobave i da im nadnice po čaršijskoj vrijednosti plaća odregjeni izvršioc oporuke dobrotvorca i da se

u tome smislu ljubinjskom kadiji pošalje visoka naredba. Po zahtjevu gori navedenih odličnih gragjana podastirem Vam pismenu želju i molbu.

„Pisano 23. džemazul ahara godine 1212. (= 1797.). Hasan Esad, kadija sarajevski m. p.“.

Na ovu prestavku izdao je tadašnji bosanski guverner Mustafa paša slijedeću bujruldiju:

باصح دولتلو مصطفى پاشا والئ بوسنه حالا

لوبين قضيسى افندى وضابطانى

درون اعلامده انها واستدعا اولندیغی وجهله ابنیهٔ خیریهٔ مذکورهده اعمال اولنمق ایچون
معمار مسفورى يكرمى نفر نجاران ايله قضاء مذكوردن معرفت شرعله ترتيب واخراج وايجاب ايدن
يوميهلرى وصى مختار طرفندن ويرلمك اوزره بر آن اقدم مدينهٔ سرايه ارسال وايصال ايتدرمكه
اهتمام ومسارعت ايليوب اغماض ومسامحه كونه حالاتدن تحاشى ومباعدت ايلهمز ديو

فى غرهٔ ب سنه ١٢١٢

„Gospodinu ljubinjskom kadiji i upravitelju kotara.

„Kao što je u šerijatskom ilamu napisano, naregjujem Vam, da što prije spremite dvadeset zidara sa pomenutim neimarom u Sarajevo a njihove nadnice plaćati će se od strane izvršioca legatova i da u tom poslu neoklijevate.

„Pisano početkom redžeba god. 1212. (= 1797.).“

Kad su ovi zidari u Sarajevo došli, sastavio je rečeni izvršioc legata u prisustvu sarajevskih gragjana i majstora proračun za gradnju ćuprije i nekolicine dućana i soba uz nju, od kojih će prihodi služiti za budući popravak ove ćuprije.

Taj proračun glasi ovako:

Za čišćenje baščaršije	36	groša	—	para,
za trošak izvagjenog materijala oborene ćuprije iz vode . . .	137	„	39	„
„ zidarske nadnice, kojih je bilo 2419 plaćeno	2549	„	20	„
„ hljeb za 111 dana	165	„	—	„
„ putni trošak zidarima, 28 nadnica po 60 para	42	„	—	„
„ 12 komora po 5 groša	60	„	—	„
knjigonoši 2. put plaćeno	18	„	—	„
za nadnice zidarima za 1081 dan izdano	924	„	22	„
„ 1460 nadnica izdato	608	„	—	„
zidarskom ćehaji za 99 dana plaćeno	99	„	—	„
za kreč, irgate i drugi materijal	63	„	—	„
„ crni barut izdato	43	„	15	„
nejmaru zidarskom za dvije duge haljine izdato	50	„	—	„
zidarima i nadničarima dato peškeša	20	„	—	„
za zidarski teferić dato	50	„	—	„
„ prenoćište zidara dato	20	„	—	„
opet za prenoćišta dato	30	„	—	„
Jovanu neimaru za 76 nadnica izdato	114	„	20	„
Maksimu kovaču dato	189	„	21	„
za 12 testera zidarskih	13	„	—	„
„ $42^1/_2$ oke gvožgja	8	„	25	„

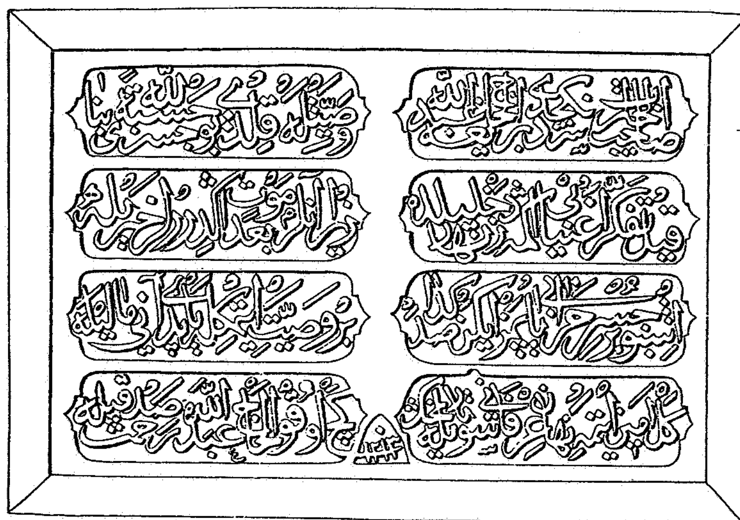
za 2004 velika kolca izdato	121	groša	—	para
„ 324 komada velikih hrastovih kolaca dato	224	„	—	„
„ $14^1/_2$ tovara hrastova drveta po 21 p. na tovar	8	„	—	„
„ 140 velikih smrčevih drveta dato	142	„	15	„
„ 250 srednjih smrčevi drveta dato	218	„	—	„
„ 206 komada hrastovih drveta dato	96	„	34	„
„ baskija čemera	34	„	—	„
„ 312 velikih podnica	391	„	—	„
„ 300 komada trenica	75	„	20	„
„ zemlju i pijesak u 1769 tovara dato	263	„	21	„
Ahmedu Tasčiji i njegovim drugovima dato	368	„	—	„
Grgi Tasčiji plaćeno	130	„	—	„
Trifku Tasčiji plaćeno	46	„	—	„
za 2047 komada sedre plaćeno	1896	„	—	„
„ 263 oke olova dato	204	„	—	„
„ 489 tovara kreča	532	„	—	„
„ 390 tovara kamena za kaldrmu i duvarove	62	„	—	„
„ kreč opet dato	24	„	—	„
„ gvožgje i klince	449	„	—	„
„ 83 tezgere	16	„	36	„
„ 6 pletenih kola	18	„	—	„
„ užeta	20	„	—	„
„ lopate, ćuskije i trnokope	60	„	—	„
čaušima i radnicima bakšiša	80	„	—	„
za 2179 komada šindre	89	„	32	„
„ tavanske daske	32	„	—	„
„ 196 oka ćetena	9	„	—	„
Hasanagi nadzorniku kreča dato	50	„	20	„
dato pisaru, što je na ćupriji napisao natpis	8	„	—	„
plaćeno klesaru za natpis	2	„	—	„
za zemljište s desne strane plaćeno	280	„	—	„
„ zemljište s lijeve strane	354	„	—	„
„ trošak zvaničnog izvida	435	„	—	„
dato Hasanu bajraktaru za 130 dana nadzora	130	„	—	„
za vanredni trošak	300	„	—	„
„ dovršenje dviju kuća i za ćeremid	562	„	—	„

„Svega skupa potrošeno za zidanje ove nove ćuprije i okolnih zgrada suma od 13.435 groša, koje je potrošio Ahmed Bajraktar izvršioc legatov.

„Napisa ovi račun sa znanjem šerijatskim i sarajevskih prvaka sarajevski kadija Esejid Mehmedi Sadullah Numanpašić".

Ovaj račun zaveden je u sidžilu broj 38. na strani 144.

Po svršetku ove ćuprije spjevao je Mehmed Emin efendija Isević, tada glasoviti pjesnik, ovaj tarih *(slika 60.)*:

Slika 60. Natpis Latinske ćuprije.

„Dobrotvor zapovjednik mrtve straže Abdullah Briga napravi ovu porušenu ćupriju za božiji hator.

„Promisli na bogataše, pa ih nemoj spominjati sa zlima, jer se oni iza smrti spominju po dobročinstvima.

„Ovaku jednu porušenu ćupriju, koju nebi napravilo stotinu siromaha, napravio je on jednom oporukom svojim imetkom.

„Hodi Emine, ne sakrivaj znanja, izgovori joj datum:

„Kada god pregješ preko ćuprije, prouči Hadži Abdullaha blagoslov iz svega srca. God. 1213. (= 1798.)."

God. 1303. (= 1886.), kad je uz Miljacku načinjen kej, proširilo je ovu ćupriju gradsko poglavarstvo a ploča sa tarihom tada je dignuta.

Ova se ćuprija zove „Latinskom" zato, jer je s desne strane Miljacke od davnine bio takozvani Latinluk, u kome stanovaše katoličko žiteljstvo Sarajeva.

„Ćumurija."

Niže Latinske ćuprije, gdje se nalazi današnja željezna ćuprija, koju narod zove Ćumurijom, bijaše mala drvena ćuprija, koju je sagradio sarajevski ajan Hadži Hasan. Nju spominje ovaj šerijatski hudžet, koji se nalazi u sidžilu broj 2. od god. 973. (= 1565).

محمية سراى عسس باشيسى اولان احمد بن اورج نام كمسنه محميهٔ سرايده فرنكلر محله سنده
ايوان ووتودراغ وميحايلو ولد پراغيك وپتره ولد ديراغيك وشيمون ولد مارتين وغيريلرى
مجلس شرعده احضار ايدوب ايتديكه حاجى حسن كوپروسندن فرنكلر محله سنى مزبور فرنكلر كيجه
ايله بكلمكه مقدما ضامن اولمشلردر حاليا بكلمك ايچون تهديد وتنبيه اولنسون ديو طلب ايلبز
ذكر اولنان ذميلره وغيريلرينه محله لرين بكله سونلر ديو تنبيه و تأكيد اولنديغى اجلدن غب الطلب
قيد سجل اولندى تحريراً فى ٢٥ ربيع الاول سنه ٩٧٣

Sadržaj:

„Ases baša[1]) u gradu Sarajevu, Ahmed, sin Oručov, dovodi pred ovaj šerijatski sud Ivana, Kudraga, Mihajla Dragića, Petra Dragića i Šimuna, sina Martinova i druge te veli slijedeće:

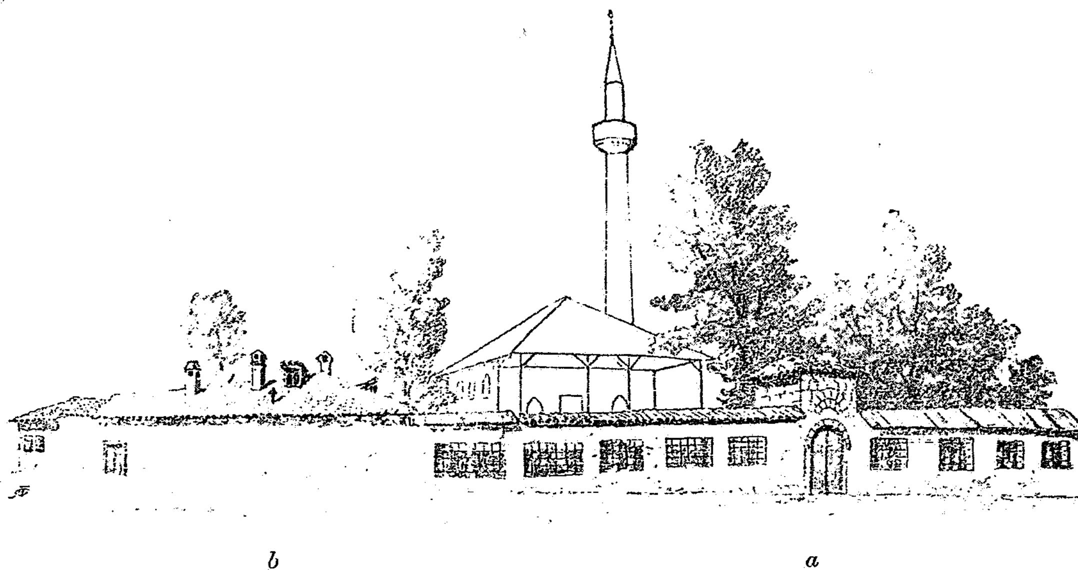
„Franci (Latini) franačke mahale prije su obećali, da će obnoć čuvati ćupriju Hadži Hasanovu te sada tražim, da im se strogo naredi, da pomenutu njihovu mahalu po noći čuvaju.

„Kako stari ljudi vele, ova se ćuprija prozvala zato „Ćumurijom", što su u staro vrijeme donosili bakali garu od ćumura i bacali je pod ovu ćupriju".

XXXV. Bakrbabina džamija na At mejdanu.

Pošav od At mejdana — danas Franje Josipa I. trga — zapadu, bijaše jedna džamija, koja se zvala Bakrbabe Hadži Alije džamija a narod je zvao „na At mejdanu". Džamija je bila od ćerpića ozidana i pokrita šimlom i ćeremitom a svojom veličinom i prostorom spadala je megju najveće. U nje bila je kamenita minara a minber, ćurs i musandera od drveta bili su krasno izragjeni. Na desnom i lijevom duvaru bilo je po šest prozora a od kibleta i sofa po četiri prozora.

Sofe su bile veoma prostrane i ogragjene finim parmacima, nad njima su stupci držali krov. *(Slika 61.)*

Slika 61. *a* Džamija Bakrbabe Hadži Alije, *b* medresa Misirije Hadži Smail efendije.

Pri ulazu u džamiju, na desnu stranu, bile su dvije česme a u dvorištu bilo je šest česama, koje je po kronici Mula Mustafe Bašeskije bio napravio neki Hadži Ibrahim Tulić a kasnije ih popravio Hadži Arif aga Bičakčić.

Hadži Alija Bakrbaba podigao je ovu džamiju godine 951. (= 1544.). Minara je bila vrlo majstorski i vještački napravljena, tako, da joj u Sarajevu nije bilo ravne. Kraj džamije, do samoga džamijskog harema na zapadnom kraju, sagradio je isti dobrotvor i jedan dječački mekteb. Da li je kakve gotovine za održavanje džamije i mekteba ostavio, to nisam mogao pronaći, samo sam našao u sidžilu od godine

[1]) Noćni čuvar čitavog grada.

973. (= 1565.), da je neka Fatme hanuma za rečeni mekteb zavjetovala nekolike hiljade akči gotovog novca a tadašnji mutevelija Rizvan halifa davao ga je na kamate. Ove godine bili su imam i hatib Mustafa hodža a mujezin Memi Halife, sin Hadži Sulejmanov.

Iza toga je ova džamija neko vrijeme bila ruševna, te ju je obnovio Hadži Mehmed Medbesarović (medbesar znači dalekovidac), stanovnik pomenute mahale. Ovu okolnost tvrdi merhum Ćose Halil paša u svome iskazu predloženom porti godine 1112. (= 1700.), gdje izmegju ostaloga veli, da je nova džamija u Bakrbaba mahali navalom inovjeraca izgorjela, ali su iza kratkog vremena ovu džamiju obnovili stanovnici mahalski. Za njezine potrebe zavjetovao je isti nekolike hiljade akče gotovog novca, koji se spominje u muteveliјskim računima, koje ćemo niže navesti.

Ovoga vremena bio je u ovoj džamiji imam nekakav Mehmed Halifa, hatib Ismajil, prvi mujezin Mehmed, a drugi mujezin Ismajil.

Jedan hudžet, koji se odnosi na ovu džamiju glasi ovako:

متولئ سابقدن مال وقفی اخذ ایدن کمسنه فوت اولوب بر قریه اهالیسی کفیل اولدیغنی
متولئ جدید ادعا وکفلا یمیندن نکول ایتملرینه حکم صورتیدر

محمیهٔ سرایده خیراتی جمیله وحسنات جزیله صاحبی مدبصر زاده الحاج محمد وقفی متولیسی اشبو رافع البرهان الحاج محمد نام کمسنه مجلس شرع شریف لازم التوقیرده محمیهٔ مزبور ناحیه‌سنه تابع قیوه جماعتی اهالیسندن امام عبد الکریم خواجه وخلیل ابن حسن وذاکر بن درویش و عبدالمؤمن بن بالی ورجب بن عمر ومصطفی بن حسام وعلی بن غضنفر وعمر بن سلیمان ومصطفی بن حسن ودرویش بن حسین وسلیمان بن حسن وشعبان بن عثمان ودرویش بن ابراهیم ومحمد بن مصطفی و حسین بن عثمان وحسن بن محمود وسائرلری مواجهه‌لرنده اوزرلرینه دعوا وتقریر کلام ایدوب وقف مزبوره سابقا متولی اولان ـیم زاده محمد افندی یدندن هرسك سنجاغنده واقع چاینچه قصبه‌سی ساکنلرندن سنان بك زاده عمر بك نام کمسنه مال وقف مذکوردن عن الاصل آلتمش بیك آقچه‌یی استدانه ایدوب قبل الادا وفات ایتمکن مبلغ مزبوری امر وقبولی حاویه کفالت صحیحهٔ شرعیه ایله بالاده اسامیلرینی مسطور قریه مذکور اهالیلری کفیل اولمشلردر سؤال اولنوب الویرلمسی مطلوبمدر دیدکده اثر السؤال وعقیب الانکار مدعی مزبور الحاج محمددن تقریر دعواسنه مطابقه بینه طلب اولندقده اتیان بینه‌دن اظهار عجز ایتمکن استخلاف اولندقلرنده مسطور الاسامی اولان قریهٔ مذکور اهالیلری یمیندن نکول ایتملریله مبلغ مذکوردن کلا و بعضا متوفای مزبور عمر بك یدندن اخذ و استیفا ایتمیوب و یاخود طرف شرعیه‌دن بر طریقله ذمتی مطالبه‌دن ابراء و اسقاط ایتمدوکنه مدعی مزبور الحاج محمده یمین تکلیف اولندقده اولدخی یمین بالله العلی الاعلی ایله مصدق اولدقدنصکره موجبیله مبلغ مطلوب مذکور آلتمش بیك آقچه‌یی مزبورونك ادالرینه بعد الحکم ما وقع بالطلب کتب اولدی حرر فی الحادی والعشرین من شوال المکرم سنه ١٠٩٥

„Mutevelija poznatog sarajevskog dobrotvora Hadži Mehmeda Medbesarovića, Hadži Mahmud, došao je lično pred ovaj šerijatski sud i optužio stanovnike općine Kijeva, kotara sarajevskog, i to: Hodžu Abdulkerima, imama, Halila Hasanovića,

Saćira Derviševića, Abdulmumina Balića, Redžeba Mehmedovića, Mustafu Husamovića, Aliju Gazanferovića, Omera Sulejmanovića, Derviša Huseinovića, Sulejmana Hasanovića, Šabana Osmanovića, Derviša Ibrahimovića, Mehmeda Mustafića, Huseina Osmanovića, Hasana Mahmudovića i ostale i u prisustvu istih rekao je, da je bivši mutevelija pomenutog vakufa Mehmed effendija Gjumišić od imetka vakufskog pozajmio u gotovom novcu Omer begu Sinanbegoviću iz Čajnića, okružja hercegovačkog, sumu od 60.000 akče, pa pošto je pomenuti dužnik Omer beg Sinanbegović umro a ovaj dug nije isplatio, a za osiguranje ovog duga jamčili su gori pomenuti stanovnici općine Kijeva, tražim, da se taj dug od njih naplati.

„Ovaj navod tužiteljev tuženi sasvim porekoše i zato se zatražiše od tužitelja svjedoci; ali pošto on izjavi, da za dokaz toga duga nema svjedoka, to se ponudiše tuženi, da polože prisegu, da nisu bili jamci i platci toga duga. Ali oni uskratiše polaganje prisege i zatražiše, da tužitelj mutevelija Hadži Mahmud položi prisegu, kako ovaj dug od umrlog dužnika Omer bega niti putem šerijata, niti kojim drugim načinom nije naplatio, što tužitelj i učini i u tom smislu prisegu položi, na osnovu čega tuženi budu osugjeni, da plate utuženu svotu od 60.000 akče, što im bude saopćeno.

„Pisano 21. ševala godine 1095. (= 1684.)".

Slijedeći hudžet svjedoči nam, da je Hadži Mehmed Medbeserović uvakufio za ovu džamiju gotovine.

متولی دور شرعی حوقیله مجتمع اولان مرابحه‌دن اثبات صورتیدر

مدینهٔ سرایده واقع مدبصر زاده الحاج محمد وقفی متولیسی اولوب زمرهٔ مدرسیندن اشبو رافع الکتاب سلیمان افندی بن عیسی افندی مجلس شرع خطیر لازم التوقیرده مدینهٔ مزبوره‌ده افرنك محله‌سی اهالیسندن میحو ولد میحایلو نا ذمی مواجهه‌سنده بالتولیه اوزرینه دعوا و تقریر کلام ایدوب بوندن اقدم مرقوم میحو مال وقف مزبوردن عن الاصل اون اوچ بیك آقچه‌یی استدان دور شرعی لحوقیله بموجب شروط واقف سنوی بیك اوچر یوز قچه جانب وقفه مزبور مرابحه ویرمك اوزره التزام و رح ایدوب الحالة هذه عن الاصل مبلغ مذکور اون اوچ بیك آقچه ایله اوچ سنه‌ده مجتمع اولان رابحهٔ شرعیهٔ مرقومه‌دن اوچ بیك طقوز یوز آقچه‌یی مرقوم میحودن طلب ایلدکده اراده تعلل ایدر سؤال اولنور آلویرلم مطلوبمدر دیدکده عقب السؤال و عقیب الانکار مدعئ مزبوردن مدعاسنی بینه طلب اولندقده عدول احرار رجال مسلمیندن محمد حلمی بن مصطفی چلبی و عثمان چلبی بن رضوان نام کمسنه‌لر لاجل الشهادة مجلس شرعده حاضران اولوب اثر الاستشهاد الشرعی فی الواقع بوندن اقدم مرقوم ذمی میحو مال وقف مزبوردن عن الاصل مبلغ مذکور اون اوچ بیك آقچه‌یی استدان ودور شرعی لحوقیله سنوی بیك اوچر یوز آقچه جانب وقف مزبور مرابحه ویرمك اوزره حضوریمزده التزام و رح ایدوب بو وجه مدعا مرابحهٔ شرعیه‌دن اوچ سنه‌ده اوچ بیك طقوز یوز آقچه ذمتنده مجتمع اولمشدر بز بو خصوصه بو وجه اوزره شاهدلرز شهادت دخی ایدرز دیو هر بری ادارهٔ شهادت شرعیه ایلدکلرنده بعد التعدیل والتزکیه شهادتلری خیز قبولده واقع اولدقدنصکره موجبیله مبالغ مطلوبین مذکورین اون آلتی بیك

طقوز يوز آقچه جانب وقف مزبور مرقوم ميخودن بعد الحكم الشرعى ما هو لواقع ـاح صفر
سنه ١١٠٧

„Mutevelija vakufa Hadži Mehmeda Medbeserovića u Sarajevu, Sulejman efendija Isević muderis, došao je lično pred ovaj svjetli šerijatski sud i u prisustvu Miće Mihajlovića, stanovnika Latinske mahale u Sarajevu, i ovoga tužio, da mu je prije izvjesnog vremena od vakufskog imetka posudio u gotovom novcu svotu od 13.000 akči, da mu na ovu svotu daje 1300 akči godišnjih kamata, kako su i ugovorili i kako te kamate odgovaraju šerijatskim propisima; a pošto su za tri prošle godine kamate narasle na 3900 akči, tražim da se i ove kamate sa glavnicom od tuženog Miće Mihajlovića u korist vakufa naplate.

„Na pitanje tuženi Mićo Mihajlović zaniječe ovaj dug sa kamatama sasvim a za dokaz toga duga zatražiše se od tužitelja svjedoci i on pred ovaj sud dovede Mehmed Hilmiju, sina Mustafe Čelebije i Osmana Čelebiju, sina Rizvanova, otmjene muslimane, koji na stavljena im pitanja dadoše slijedeće očitovanje: Prije nekog vremena uzajmio je u prisutnosti našoj tuženi Mićo Mihajlović od pomenutog vakufskog imetka svotu od 13.000 akči i pred nama se obvezao na pozajmljenu svotu plaćati 1300 akči godišnje kamate, s toga dakle duguje on doista sa kamatom od tri godine pomenutom vakufu 13.000 akči glavnice i 3900 akči kamata. Mi to znamo i tako svjedočimo. Pošto se ovo njihovo svjedočenje kao istinito potvrdilo, to se osudi tuženi Mićo Mihajlović, da plati pomenutom vakufu svotu od 16.900 akči i ova se osuda izdade.

„Pisano koncem safera 1107. (= 1695.)“.

Godine 1262. (= 1845.) zavjetovao je nekakav Hadži Mehmed Bičakčić, sin Fazlulahov, iz Bakrbabine mahale ovoj džamiji jednu svoju magazu i sobu u Halačima ulici. Njegova se vakfija nalazi u 80. sidžilu u kutubhani Careve džamije a datirana je 27. šabana 1252. (= 1845.) Mutevelijom svoga vakufa imenovao je Hafiza Mustafu ef. Furdu, sina Abdulahova, a objekt vakufa bijaše magaza i uz nju kirajdžijska soba u Halačima, koja je graničila magazama Mula Hasana Pomaje, Mula Hasana Tokića, Hafiz Hasan ef. Hadži-Jahjaefendića, vakufom hrvatinske česme i javnim putem, a plaćalo se je za nj mukata Tur-Alibegovu vakufu. Od prihoda vakufa imala se plaćati najprije mukata, dalje imamu Bakrbabine džamije godišnje po 50 groša, dvojici mujezina po 10 groša a osim toga imalo se kupovati i paliti svake godine po jedna mukava od 4 oke. Što bi preostalo prihoda, imao je mutevelija davati na kamate od 10—11% a time popravljati zavjetovane nekretnine.

Nekoliko godina kasnije zavjetovala je Najila, kći Ahmedagina iz Ajaspašine mahale neke nekretnine u Sarajevu i okolici a jedan dio namijenila je i ovoj džamiji. Iz vakufname u 85. sidžilu, str. 76. pisane 5. ševala 1266. (= 1848.) saznajemo, da je objekt vakufa deset dijelova od njenih 32 dijela dućana i magaze u Sarajevu kraj Careve ćuprije i mlina u Kobiljdolu, džematu butmirskom a osim toga 3000 groša gotovine. Mutevelijom imenovan je Hadži Mehmed Semiz iz Hadže Kemaludin mahale a od prihoda imao je davati vajizu, koji će propovijedati u Bakrbabinoj džamiji, po 100 groša godišnje, potrošiti po 50 groša za mukavu, koja će se paliti u istoj džamiji, a za spas njene duše i njenih roditelja imao je kupiti o svakom kurban bajramu po 3 ovna od sto groša. 150 groša opredijeljeno je za popravak uvakufljenih predmeta a ostatak dopao je mutevelijі kao plaća.

Ova je džamija bila vrlo široka i vidna. Godine 1295. (= 1878.), u vrijeme okupacije, uzeta je za vojničko slagalište te je kroz nekoliko godina ostavši bez

opravke i popravke došla sasvim u porušeno stanje i najposlije god. 1312. (= 1895.) oborena sa munarom. Gore spomenuti mekteb je vakufska uprava oborila i na zemljištu istog podigla je golemu vakufsku zgradu.

Uz harem spomenute džamije, na istočnoj strani, napravio je g. 1154 (= 1741.) Ismajil efendija Misrija jednu medresu od deset soba, koja i dan danas postoji i u njoj se uči. Za uzdržavanje njeno uvakufio je nekoliko hiljada akči gotovog novca i jedan han u Mačkovcu, što razabiremo iz ove molbe:

دولتلو عنايتلو عامهٔ فقرا ومساكينه لا سيما ايتام بيكسان مرحمتلو افندم سلطانم حضرتلرى
دولت واقبال وسعادت واجلال ايله صاغ اولسون عرضحال يتيم بيكس بودركه چراغ وخاص داعىء
بالا خلاصلرى اولان بابامز فلان مقتولاً فوت اولوب مدينهٔ مزبورده خيراتى واقعه مرحوم
مصرى الحاج اسماعيل نام صاحب الخيرك چلبى بازارى قضاسنه تابع ماچقووچه‌ده بنا ووقف ايلديكى
خانك اجارهسندن آلمق اوزره ويومى وظيفهٔ معلومه‌سيله بوندن اقدم متوليسى اولان قنطارى
مصطفى آغا زاده عبدالباقى توليت مذكوره‌يى حسن رضاسيله بابام متوفاى مزبور حياتنده قصر يد
و فراغت ايلديكى بالتواتر مجلس شرعده اخبار اولنمغين فضيلتلو ملا افنديمز حضرتلرى آستانهٔ
دولت اشيانه‌يه عرض و افاده ايتمكن مراحم اصفانه ومكارم دستورانه‌لرندن نياز ومتضرعدركه
بودردمند بيكس ويتيم بى مددرس قوللرينه ترحماً وتكرماً توليت مذكورى بو داعىء دولتلرينه
توجيه ويديه برات عاليشان احسان بيورلمق رجاسيله دولت عليه‌يه تحرير بيورمالرى بابنده لطف
وكرم واحسان دولتلو عنايتلو افندم سلطانم حضرتلرينكدر

حرر فى ٢٢ ل سنه ١١٦٩

عبداء

„Preuzvišeni gospodaru, milosniče uboge sirotinje, neka te Bog sa državom u zdravlju i sreći poživi. Ovu poniznu molbu podnosim Vam i javljam Vam, da je moj otac prije uslijed umorstva umro a dok je bio živ, uživao je izvjesnu sumu mutevelijske plaće kao mutevelija uvakufljenog jednog hana, po dobrotvoru Hadži Ismajil efendiji Misri, koga je isti dobrotvor u selu Mačkovcu, rogatičkog kotara podigao i uvakufio. Čuo sam od ljudi, da je moj otac još za života ovaj muteveliluk sa plaćom pred šerijatskim sudom dragovoljno ustupio Abdulbakiragi Kantariji, sinu Mustafaginu i da je dotični šerijatski sudac poslao o tome izvješće u Carigrad; ali pošto sam vrlo siromašnog stanja, to ponizno molim Vašu preuzvišenost, da meni milostivo povratite i podijelite tu mutevelijsku službu i da mi o tome visoki carski berat isposlujete, što zavisi od vaše milosti i dobrote.

Pisano 22. ševala god. 1169. (= 1755.)

Abdullah.

Godine 1188. (= 1774.) napravio je Abdullah efendija Kantamirija, stanovnik Jakub pašine mahale (Magude), prema rečenoj medresi vrlo lijepu knjižnicu, na četiri čoška od klesanog kamena, u koju je bio uvakufio sve svoje ćitabe a kasnije i svoju kuću u Magudi u korist Misrine medrese i svoje kjutubhane, što tvrdi šerijatski hudžet od 9. šabana 1212. (= 1797.) u 37. sidžilu na strani 204.:

مدینۀ سرای بوسنه‌ده یعقوب پاشا محله‌سی ساکنه‌لرندن ایکن بوندن اقدم وفات ایدن
خدیجه بنت الحج مصطفی نام متوفانك ورثه‌سی لابوین قزقرنداشلری ریحانه وعارفه و برموجب
وصیت ثلث مالنی تنفیذینه وصیء مختاری ملا مصطفی بن احمد افندی انحصاری تحققندنصکره
مرسومه ریحانه خاتون طرفندن منزل آتی البیانده حصه‌سنی طلب و دعوایه وکیل اولدیغی ذات
مزبوره‌ئی معرفت شرعیه ایله عارفان پلتك حسام الدین محله‌سی ساکنندن زوجی حافظ ملا صالح
بن صالح وکیکبیر محله‌سی سکانندن ماچقو اوغلی ملا عبد الله ابن ملا احمد نام کمسنه‌لرك شهادتلریله
وکالت ثابت وثبوت وکالتنه حکم شرعی لاحق اولان الحاج عیسی محله‌سی سکانندن فیرو و ملا صالح
بن ابراهیم وکذلك مزبوره عارفه طرفندن منزل آتی البیانك حصه‌سنی طلب ودعوایه وکیل اولدیغی
ذات مزبوره‌ئی معرفت شرعیه ایله عارفان اولان خواجه زاده الحج مصطفی محله‌سی ساکنندن درزی
سلیمان بشه ابن یعقوب ومزبور حافظ ملا صالحك شهادتلریله وکالتی ثابت وثبوت وکالتنه حکم شرعی
لاحق اولان حلاج داود محله‌سی ساکنندن غوزو الحاج مصطفی آغا ابن الحاج عمر موکله‌سی مزبوره
عارفه‌نك اذنیله مجلس شرعده توکیل ایلدیغی غزغانی الحاج علی محله‌سی ساکنندن قارو عبدالله بشه
ابن حسن نام کمسنه‌لر هر بری مجلس شرع خطیر لازم التوقیرده متوفاة مرسومه‌نك ربیبی ووصیء
مختاری اشبو رافع الکتاب مزبور ملا مصطفی طرفندن تحقق عذر شرعیه بناء منزل آتی البیانك
خصومت ورد جوابه بما هو المنهج الشرعی وکیل مسجل شرعیه‌سی اولان چترجی مصلح الدین محله‌سی
ساکنلرندن حمامی ملا عثمان بن محمد افندی محضرنده هر بری بالوکاله اوزرینه دعوی وتقریر کلام
ایدوب متوفاة مرسومه خدیجه خاتون مقدم فوت اولان زوجی موستاری احمد افندینك جملۀ
ترکه‌سندن اولوب سالف الذکر یعقوب پاشا محله‌سنده واقع تحدید وتوصیفدن مستغنی بر باب ملك
منزلده زوجه‌سی متوفات مرسومه خدیجه خاتونه ارثاً منتقله اولان ثمن حصه‌سنی دفتر قسامه ادخال
وموکلریمز مرسومتان ریحانه وعارفه‌یه اصابت وانتقال ایدن حصه‌لرینی ضبط اتمك مراد ایلدیکمزده
اشبو ملا عثمانك موکلی مزبور ملا مصطفی ممانعت ومنزل مذکوری مستقلاً ضبط وتصرف ایدر
سؤال اولنوب موجب شرعیه‌سی اجرا وحصۀ ارثیه‌لرینی ضبط اولنق بالوکاله مطلوبمزدر دیدکلرنده
غب السؤال وکیل مرقوم ملا عثمان جوابنده فی الواقع بر وجه مدعا منزل مذکوری متوفای اول
قنطمیری عبدالله افندی ابن احمد بن الحاج محمد وقفی اولوب مؤکلم مزبور ملا مصطفینك باباسی
مزبور احمد افندی وقف مذکورك متولیسی اولوب مومی الیه دخی شویله شرط اتمشدر که منزل
مذکورك سکناسی اولان واقف مومی الیهك حفیدی مرحومه قزی عارفه‌نك صدری اوغلی ملا
مصطفی‌یه وبعد وفاته اولاد اولادینه قرناً بعد قرن وبطنا بعد بطن وتعیین ووقف مذکورك متولیسی
دخی اولاد ذکورینك اصلح وارشد واعلم واحجدینه مشروطه اولوب اگر حفید مزبور ملا
مصطفی بلا ولد وفات ایدرسه والد امجدی متولیء مزبور احمد افندی حیوتده اولورسه منزل
مذکورك سکناسی اولا کندویه واولاد اولادینه قرناً بعد قرن وبطنا بعد بطن شرط وتعیین وتولیت
مذکور دخی اولاد ذکورینك اصلح وارشدینه مشروطه اولوب بعد الانقراض متولیء مزبور

احمد افندینك ار قرنداشلرندن یاخود اولادلرندن برکمسه بولنورسه کذلك وقف مذکوره متولی اوله وبعد الانقراض منزل مذکور معرفت شرعله بیع من یزید اولنوب ثمنندن حاصل اولان ربح ملالندن ابتدا وظیفهٔ جهت تولیته متولی یومی اون اقچه و محلهٔ مذکوره مسجدنده امام اولان یومی اون اقچه ومؤذن اولان یومی درت اقچه ومدینهٔ مزبورهده اصحاب خیراتدن مصری الحاج اسماعیل بنا واحیا ایلدیکی مدرسهٔ شریفه قربنده واقع کتبخانهده حافظ کتب اولان یومی اون درت اقچه ومدرسهٔ مذکورهده هرکیم مدرس اولورسه یومی اون اقچه وظیفهیه متصرف اوله ومدرسهٔ مذکورهنك تعمیرینه یومی التی اقچه وکذلك مسجد مذکورك تعمیرینه یومی التی اقچه اوله وتعیین اولنان وظایف وتعمیراتدن باقی هرنه قالورسه مدرسهٔ مذکورهده حجرهٔ نشین اولان غربای طلبهیه توزیع وتقسیم اولنه دیو وقف مؤبد ایله وقف وشرط ایتمکله موکلم مزبور ملا مصطفی الحالة هذه متولیٔ مزبور احمد افندینك اصلح اولادی اولدیغی حسبیله شرط واقف اوزره منزل مذکوری ضبط وتصرف ایدر دیو فعله مقابله ویدنده اولان سابقا سرای بوسنه قاضیسی فضیلتلو محمد افندینك امضاسیله ممضی وختمیله مختوم برقطعه وقفنامهٔ معمول بهائی ابراز ایدوب نظر اولندقده فی الواقع دفع مشروحنه مطابق وشرع شریفه موافق اولمغین عقیب الاستنطاق وعقیب الانکار وکیل مزبور ملا عثماندن دفع مشروحنه مطابق بینه طلب اولندقده عدول احرار رجال مسلمیندن اولوب مدینهٔ مزبورهده خواجه کمال الدین محلهسی ساکنلرندن کسری زاده فضیلتلو مفتی احمد افندی ابن علی افندی وچوقهجی سلیمان محلهسی ساکنلرندن بویاجی علی خواجه ابن ابراهیم نام کمسنهلر لاجل الشهاد مجلس شرعه حاضران اولوب اثر الاستشهاد فی الحقیقه مدینهٔ سرای بوسنهده یعقوب پاشا محلهسنده واقع تحدید وتوصیفدن مستغنی منزل مذکور متوفی قنطمیری عبدالله افندی ابن احمد ابن الحاج محمدك وقفی اولوب واقف مومی الیه ملا عثمانك موکلی مزبور ملا مصطفینك باباسی متوفای ثانی بوسنالی احمد افندی وقف مذکورك متولیسی اولوب واقف مومی الیه دخی شویله شرط ایتمشدرکه منزل مذکورك سکناسی اولا واقف مومی الیهك حفیدی مرحومه قزی عارفهنك صدری اوغلی ملا مصطفییه وبعد وفاته اولاد اولادینه قرناً بعد قرن وبطنا بعد بطن شرط وتعیین ووقف مذکورك تولیتی دخی اولاد ذکورینك اصلح وارشد واعلم واجدینه مشروطه اولوب واکر حفید مزبور ملا مصطفی بلا ولد وفات ایدرسه والدا مجدی متولیٔ مزبور احمد افندی حیوتده اولورسه منزل مذکو-رك سکناسی اولا کندویه واولاد اولادینه قرناً بعد قرن وبطنا بعد بطن شرط وتعیین وتولیت مذکور دخی اولاد ذکورینك اصلح وارشدینه مشروطه اولوب بعد الانقراض متولیٔ مزبور احمد افندینك ار قرنداشلرندن یاخود اولادلرندن برکمسه بولنورسه کذلك وقف مذکوره متولی اوله وبعد الانقراض منزل مذکور معرفت شرعله بیع من یزید اولنوب ثمنندن حاصل اولان ربح ملالندن ابتدا وظیفهٔ جهت تولیته متولی یومی اون اقچه ومحلهٔ مزبوره مسجدنده امام اولان یومی اون اقچه ومؤذن اولان یومی درت اقچه ومدینهٔ مزبوره اصحاب خیراتدن مصری الحاج اسماعیل بنا و احیا ایلدیکی مدرسهٔ شریفه قربنده واقع کتبخانهده حافظ کتب اولان یومی اون درت اقچه و

مدرسهٔ مذکورهده هرکیم مدرس اولورسه یومی اون اقچه وظیفهیه متصرف اوله ومدرسهٔ مذکوره
نك تعمیرینه یومی التی اقچه وکذلك مسجد مذکورك تعمیرینه یومی التی اقچه اوله وتعیین اولنان
وظایف وتعمیراتدن باقی هر نه قالورسه مدرسهٔ مذکورهده حجرهٔ نشین اولان غربای طلبهیه
توزیع وتقسیم اولنه دیو وقف مؤبد ایله وقف وشرط ایدوب واولحینده سرای بوسنه حاکمی
فضیلتلو محمد افندی وقف مذکورك صحت ولزومنه حکم وحجت وتسجیل شرعی اولندیغی معلوممزدر
حالا منزل مذکور بموجب وقفیه موکل مزبور ملا مصطفی یدنده ابقا اولنمسی لازمدر بز بو
خصوصه بو وجه اوزره شاهدلرز شهادت دخی ایدرز دیو هر بری متفق اللفظ والمعنی ادای شهادت
شرعیه ایتدکلرنده بعد رعایت مراسم القبول شهادتلری خیز قبولده واقعه اولمغین موجبنجه منزل
مذکور کماکان وقف اولمق اوزره ابقا و وکیلان مزبوران فیرو ملا صالح و قارو عبد الله بشهنك
بیوجه اولان مطالبه ومعارضهلری شرعاً منع ودفع برله ماهو الواقع بالطلب کتب اولندی فی الیوم
التاسع من شعبان المعظم سنه ۱۲۱۲

شـ ________________________________ ـهود الحال

اشراف قضاة کرامدن خیری زاده فضیلتلو محمد سعید افندی فخر الاشباه سعادتلو الحاج حمد بك
متسلم سرای حافظ ابراهیم افندی الامام بجامع عتیق حافظ السید مصطفی افندی الخطیب
تجار الحاج احمد اغا ترهبینلی اونجی سرعتیق احمد بشه ماچقو اوغلی ملا ممش ملا چو
الحاج مصطفی چیزمجی الحاج فیض الله پاپوچار اوغلی الحج صالح چیزمجی ابراهیم بشه
چیزمجی اوغلی مصطفی بشه ملا محمد بن الحاج ابوبکر قازقچی زاده ملا عبد الله چیزمجی
امام ملا حسین محمد علمدار غوشی زاده صوفته زاده الحاج عبد الله قافه باشی اوغلی محرم
علمدار سراج ملا عمر بن رجب وغیرهم

Sadržaj hudžeta:

„Bivša stanovnica Jakub pašine mahale u Saraj-Bosni, Hatidža, kći umrlog Hadži Mustafe, umrla je prije izvjesnog vremena a njen imetak naslijedile su njezine rogjene sestre Rejhana i Arifa i oporukom pokojnice imenovani skrbnik i izvršioc oporuke Mula Mustafa, sin Ahmed efendin, koji će trećinu od njena imetka odvojiti i u dobrotvorne svrhe upotrebiti.

„Pomenuta Rejhana, da utuži i dobije pripadajući joj dio našljedstva, opunomoćila je u ime svoje po svjedočenju njenog muža Hafiza Mula Saliha, sina Salihova, stanovnika Peltek Husamudin mahale i Mula Abdulaha Mačkovića, sina Mula Ahmedova, stanovnika Kebkebir mahale, kojima je njena identičnost poznata, Mula Saliha Hiru, sina Ibrahimova, stanovnika Hadži Isine mahale, a ova je punomoć od šerijatskog suda potvrgjena pravovaljanom. Isto tako je i pomenuta našljednica Arifa u ime svoje u tom smislu opunomoćila Hadži Mustafu Goru, sina Hadži Omerova, stanovnika Halač Daud mahale, a to opunomoćenje posvjedočili su Sulejman baša, sin Jakubov terzija i stanovnik Hadže zade Hadži Mustafine mahale i gore spomenuti Hafiz Mula Salih, kojima je identičnost pomenute vlastodavke poznata, te je i ova punomoć od strane ovog suda potvrgjena. Zatim je pomenuti Hadži Mustafa Goro po odobrenju njegove vlastodavke Arife u ime njeno opunomoćio Abdullah bašu Karu, sina Hasa-

nova, stanovnika Gazgani Hadži Aline mahale, te su ovi punomoćnici pred ovim šerijatskim sudom u prisustvu Mula Osmana Hamamije, sina Mehmed efendina, stanovnika Čekrči Muslihudinove mahale, kao ovlaštenog punomoćnika pomenutog Mula Mustafe, tutora i muža pokojnice, svaki zasebno, stavili slijedeći tužbovni zahtjev, rekavši, da je umrla Hatidža kaduna od svoga davno umrlog muža Ahmed efendije Mostarca, naslijedila jednu kuću, koja je i u uručbenoj ispravi na njeno ime zavedena, te su poslije njene smrti ovu kuću naše vlastodavke Rejhana i Arifa kao našljednice naslijedile, i zbog toga htjeli smo i tražili smo, da njima pripadajuće dijelove odvojimo i u posjed dobijemo; ali nas u tome smeta rečeni Mula Mustafa, vlastodavac prisutnog punomoćnika Mula Osmana, koji svojevoljno prisvaja ovu po našim vlastodavkama naslijegjenu kuću te njom upravlja. S toga zahtijevamo kao punomoćnici, da nam se dijelovi te kuće u ime naših vlastodavki u posjed i uživanje ustupe.

„Na ovo prisutni punomoćnik Mula Osman reče, da prijeporna kuća spada u vakuf prije umrloga Abdullah efendije Kantamirije, sina Ahmedova a unuka Hadži Mehmedova, i da je otac njegova vlastodavca Mula Mustafe, pomenuti Ahmed efendija, mutevelija toga vakufa, stavio ovaki uslov, da ovom vakufu budu mutevelija stanovnici uvakufljene kuće: i to najprije njegov unuk Mula Mustafa, sin umrle Arife, i da to pravo njegovi našljednici s koljena na koljeno našljegjuju, a ako bi slučajno ovaj Mula Mustafa bez poroda umr'o, da muteveliluk pregje na rečenog Ahmed efendiju i da on u tome svojstvu ostane doživotno, a kad on umre, da to pravo pregje na njegove našljednike s koljena na koljeno, a kad bi slučajno i ovi izumrli, da muteveliluk pregje na rogjenu braću Ahmed efendinu ili na njihove našljednike i potomke; a ako i ovih nestane, da se ova zavjetna kuća putem šerijatskog suda javnom dražbom proda i od dobivenog utrška da se kamate upotrebe u dobrotvorne svrhe i to: da se na prvom mjestu izdaje dotičnom muteveliji ovoga vakufa po deset akči dnevne plaće, zatim po deset akči dnevne plaće da se plaća imamu, koji bude u ovom mahalskom mesdžidu, a mujezinu iste po četiri akče dnevne plaće; dalje, da se izdaje knjižničaru (hafizikjutubu) u kutubhani, koja je u blizini medrese Hadži Smajila Misrije, koju je ovaj u Sarajevu podigao po 14 akči dnevne plaće a muderisu, koji u ovoj medresi bude predavao nauke, da se daje dnevno po 10 akči plaće; dalje, da se zaračunava svaki dan po 6 akči dnevno za opravak i popravak ove medrese a tako isto po 6 akči dnevno za opravak i popravak pomenutog mesdžida; a ako bi štogod preko ovih izdataka preostalo, da se taj ostatak razdijeli na siromašne gjake pomenute medrese. Pošto je dakle njegov vlastodavac, rečeni Mula Mustafa, sin Ahmed efendin, sve uslove vakifove ispunjavao, zato on na osnovu istih smatra ovu kuću vakufskim legatom i njom upravlja, a u potvrdu toga rečeni punomoćnik Mula Osman pokaza sudu o tome vakufu napisanu vakufnamu, koju je bivši sarajevski kadija, veleučeni Mehmed efendija, svojom rukom potpisao i vlastitim pečatom potvrdio. Sadržaj ove vakufname potpuno potvrgjuje navode zastupnika Mula Mustafina, Mula Osmana, i sasvim je na šerijatskim propisima osnovan; ali zastupnici tužiteljica ipak ne pristaju na ta dokazala, zbog čega se radi vjerodostojnih dokaza zatražiše od Mula Osmana svjedoci, koji će njegove navode potvrditi, te on pred sud dovede pravdoljubive muslomane, i to: veleučenog muftiju Ahmed efendiju Ćesriju, sina Ali efendina, stanovnika Hadže Kemaludin mahale i Ali hodžu Bojadžiju, sina Ibrahimova, stanovnika Čokadži Sulejmanove mahale, koji na stavljena im pitanja svjedočiše slijedeće: Mi u istinu znamo, da je prijepornu kuću u Jakub pašinoj mahali Abdullah efendija Kantamirija, sin Ahmed efendijin, a unuk Hadži Mehmedov na dobrotvorne svrhe uvakufio i stavio uslov, da na ovom

vakufu bude mutevelijom dugo umrli Ahmed efendija Mostarac, otac pomenutog Mula Mustafe, vlastodavca Mula Osmanova, i vakif je stavio uslov, da na prvom mjestu stanovnici pomenute uvakufljene kuće, odnosno pomenuti Mula Mustafa, a iza njega njegovi po redu našljednici s koljena na koljeno budu mutevelije, a ako bi ovaj Mula Mustafa bez poroda umr'o, pomenuti Ahmed efendija, ako bi tada još u životu bio, a poslije njega njegovi našljednici s koljena na koljeno i stanovnici pomenute kuće a kad bi i oni izumrli, da budu mutevelije ovome vakufu Ahmed efendina braća ili neki od njihove djece; a ako bi i ovih nestalo, da se ima uvakufljena kuća putem šerijatskog suda javnom dražbom prodati a utržak ovog na priplod izdati i od priplodnih kamata da se dotičnom vakufskom muteveliji izdaje po deset akči dnevne plaće, imamu mahalskog mesdžida takogjer deset akči dnevne plaće a mujezinu u istoj bogomolji po četiri akče dnevne plaće; dalje, da se izdaje po četrnaest akči dnevne plaće knjižničaru kod dobrotvorne medrese Hadži Smajila Misrije a muderisu, koji bude u ovoj medresi nauke predavao, da se daje po deset akči dnevne plaće; da se računa po šest akči dnevno na opravak i popravak pomenute medrese i mahalskog mesdžida a što bi preko ovih izdataka preostalo, da se taj ostatak razdijeli na siromašne gjake pomenute medrese. Mi pozitivno znamo, da se ova kuća sa navedenim uslovima uvakufila, što inače tvrdi i vakufnama sarajevskog kadije Mehmed efendije. Mi to znamo i tako svjedočimo i s toga bi trebalo, da se ovaj vakuf po šerijatskim propisima pravovaljanim potvrdi i uprava povjeri pomenutom Mula Mustafi.

„Ovo jednoglasno svjedočenje navedenih svjedoka uvaži se kao vjerodostojno i ovo se uvakufljenje priznade kao stvarno izvršen čin te se kao takovo i potvrgjuje a tužitelji se sa svojim neosnovanim parbenim zahtjevom na osnovu šerijatskih propisa odbijaju.

„Pisano 9. dan šabana 1212. (= 1797. g.)

„Svjedoci ovoga: Mehmed Sajid ef. Hajrić, kadija, muteselim sarajevski Hadži Ahmed beg, Hafiz Ibrahim ef., imam careve džamije, Hafiz Mustafa ef. Hatib, Hadži Ahmed aga Trebinjac, trgovac, Ahmed baša, Mula Memiš Mačković, Hadži Mustafa Mačković, Hadži Salih Jabučar, Mula Abdullah kaukčija, Mula Husein čizmedžija, imam, Mehmed bajraktar Gušić, Hadži Abdullah Softić, Muharem bajraktar Kalfabašić i drugi."

U istoj medresi bio je muderis a u kjutubhani hafizi kjutub (knjižničar) Osman Halifa, koji je imenovan ovim beratom:

Carski visoki berat.

„U medresi, koju je podigao u Saraj-Bosni dobrotvor Hadži Ismajil Misrija, bio je muderis i hafizi kjutub Ahmed Halifa, koji je imao za tu dužnost sedam zdravih akči dnevne plaće. Pošto je on umr'o, to ga je u toj dužnosti naslijedio njegov sin Mehmed Halife, koji je ovu službu bez berata obavljao a za tim i on umr'o. Ovo je mjesto ostalo upražnjeno pa je javljeno s molbom, da je za to mjesto sposoban i vrijedan predavač ove medrese Osman Halifa i da je za to mjesto na svaki način podesan i spreman pa se za to moli, da se imenuje sa odregjenom plaćom i da mu se o tome imenovanju izda moj carski berat. Saslušavši mnijenje i predlog moga doglavnika i visokoučenog nadmuftije, šeih ul islama Mustafe Ašir efendije, koga neka Bog na tom zvanju održi, uvaživ njegove nazore, imenujem od danas pomenutog Osman efendiju Halifu muderisom ove medrese i hafizikjutubom pomenute kjutubhane sa sedam zdravih akči dnevne plaće i o tome mu izdajem ovaj moj carski visoki berat

sa visokom naredbom, da ta službena mjesta zauzme i da dužnosti svoje bez pogrješke vrši, da se moli bogu za moje zdravlje i opstanak moje velike države. Neka to znade i neka se mojim naredbama pokorava.

„Pisano 17. Safera 1215. (= 1800. g.) Carigrad“.

God. 1260. (= 1844. g.) zavjetovao je u korist ove medrese Hadži Mehmed Hilmi efendija Goro sumu od 10.000 groša, što tvrdi u sidžilu broj 79 zavedena vakfija, koju na javnost iznosimo:

الحمد لله الذی اعز خواص عباده بصرف اموالهم الی انواع الخیرات واعانهم علی اکتساب
اصناف المحامد والمبرات والصلوة والسلام علی رسوله ونبیه محمد خیر البریات و علی آله واصحابه الی
یوم یستظل المرء فیه تحت الصدقات اما بعـد اشبو وقفیهٔ جلیل الشان وجریدهٔ بدیع العنوانك
تحریر وانشاسنه بادی وتسطیر واملاسنه باعث اولدر که مدینهٔ سرای بوسنه‌ده وکیل الخرج محله‌سنده
ساکن صاحب الخیرات والحسنات عمدة العلماء العاملین وزبدة الصلحاء السالکین الحاج محمد حلمی افندی
ابن المرحوم الحاج ابراهیم ابن الحاج محمد غورو مجلس قویم شامخ الارکان ومحفل دین مستقیم
راسخ البنیانده وقف آتی البیان لاجل التسجیل متولی نصب وتعیین ایلدیکی مدرسین کرام وعلماء
عظامدن عبدالله رشید افندی ابن المرحوم ابراهیم حلمی افندی محضرنده اقرار صحیح شرعی و
اعتراف صریح مرعی ایدوب احب مال وراغب منالمدن نقد رایج فی لوقت اون بیك غروش
افراز وکمال امتیاز ایله ممتاز ایدوب حسبة لله تعالی و طلباً لمرضاة ربه الاعلی بالخلوص التام و بمزید
الاهتمام وقف صحیح مؤبد وحبس صریح مخلد ایله وقف وحبس ایدوب شویله شرط وتعیین
ایلدمکه مبلغ مذکور اون بیك غروش علی وجه الحلال بایدی متولی رهن قوی ویا کفیل ملی ایله
بهر سنه علی التعاقب والتوالی زیاده ونقصان اولمیوب وتامیه نامیله دخی برسنه‌یه التمیوب اونی اونبر
حسابی اوزره استرباح اولنوب حاصل اولان اون بیك غروش ربح وغادن مدینهٔ مزبوره‌ده باقر بابا
محله‌سنده واقع اصحاب خیراتدن بصری الحاج اسما یل حضرتلرینك بنا بیوردقلری مدرسهٔ منیفده
اودهٔ مخصوصه‌ده مقیم ونشر علوم ایله طالبنی مستفید بیوریلان هرکیم مدرس اولور ایسه بهر ماه
وظیفه‌سی اولمق اوزره اون بش غروشدن سنوی یوز سکسان غروش وظیفه‌یه متصرف اوله
ودخی مدرسهٔ لطیفهٔ مذکوره‌ده مدرسه مخصوص اوطه‌سندن ماعدا سکز عدد باب حجراتده
تحصیل علم وفنون ایله مشغول طلبه ایچون بهر حجره‌نك ماهیه‌سی بدیشر بچق غروشدن برسنه‌لق
وظیفه‌سی طقسان غروشدن جمعاً سکز حجره‌نك برسنه‌لق وظیفهٔ معینه‌لری یدیبوز یکرمی غروش
اولمق اوزره بهر طالبك مدت اقامتنه کوره بایدی متولی تقسیم اولنه واثنای سنه‌ده ویاخود آیلرنده
طالبیندن بریسی صله‌یه رحم ایچون دار دیارینه کیدوب برآی قدر حجره‌سی بکلنوب برماه مدتده
کلوب حجره‌سنه رغبت وکما کان ایچنه کیروب اقامت ایدر ایسه وظیفه‌سی تماماً ویریله واکر برآیی
تجاوز ایدوب اوطه‌سنه طالب آخر ظهور ایدر ایسه حجره‌سی بشقه‌سنه ویریلوب اوتوردیغی کوندن
وظیفه‌سی حساب اولنه واکر ذکر اولنان حجراتدن بریسی یاخود برقاچی معطل قالور ایسه
معطل قالدیغی آیلرده جمع اولان مبالغه فضلهٔ وقف دیو تسمیه ومبلغ مذکوری دخی بایدی متولی

بروجه مشروح استرباح اولنوب حاصل اولان ربحندن مدرسهٔ مذکوره حجراتنك تعميره محتاج اولان محله خرج وصرف اولنه ومبلغ مذکور بيك غروش ربحندن باقی قلان يوز غروش جهت توليت وظيفه‌سی اولوب متولی اولانلر بهر سنه بعد ادای خدمت اخذ وقبض ايده‌لر ومعاذالله تعالی طرف شتی‌دن بر طريقيله مال وقفه زيان ترتب ايدر ايسه اول زيان برقضاء ايله متولی بولنانلرك انده بركتم و بلعی واهمال ومنعی اولميوب بشقه برحادثه‌سيله اولديغی تبين اولدقده بلا اهمال مال وقف رقيه اولنوب اتمام اولنه وبن فقير تقصير لابس لباس حيات اولدقچه وقف مذکورك توليتی بكا ووفاتمدنصكره بطناً بعد بطن اولاد ذکوريمه واولاد اولاديمك ذکورينه واولاد اولاد اولاديمك ذکور ذکورينك اکبر و ارشد واصلحنه وبعد الانقراض اقربامك اصلحنه وبعدالانقراض مدينهٔ مزبوره‌ده مأذوناً بالافتا بولنان وذکر اولنان مصری الحاج اسماعيل مدرسه‌سنده مدرس بولنان افنديلر حضراتنك رأی ومعرفتی ايله مستقيم وديندار وامور وقفی رؤيتنه ظاهرالاقتدار اولان بر مستحق کمسنه متولی اولوپ وظيفهٔ مزبوره‌يه متصرف اوله وکذلك مدينهٔ مزبوره‌ده مأذوناً بالافتا بولنان افنديلر حضرتلری بروجه حسبی وقف مزبوره ناظر اولوپ وقف مزبورك مداومتی و برمنوال مشروح بالجمله عموم وخصوص وقفك کما ينبغی ادامتی خصوصنده نظارت وسعی وهمت بيوروب عندالله الملك الغفور مثاب ومأجور اوله‌لر ووقف مزبورك تبديل وتغيير وتکثير وتوقيری حياتده اولدقچه هرکره‌ده يدمده اوله وبامرالله تعالی دور ايام وکرور اعوام ايله اجرای شرائط مذکوره متعذر اولور ايسه ربح مذکور بيك غروشك جهت توليت اولان يوز غروش وظيفه‌سين متولی بولنانلر بعد الاخذ باقی طقوز يوز غروشی مطلقا فقراء مسلمينه صرف اولنه ديو شرائطه تمهيد وترتيب صوابط ايليوب مبلغ مذکور اون بيك غروشی فارغاً عن اشواغل متولیء مومی اليه تسليم اولدخی وقفيت اوزره قبض وتسلم ايلدکدنصکره واقف مومی اليه افندی حضرتلری عنان کلام سمت رجوعه عاطف وزمام وافی صوب استرداده صارف اولوپ بشوای کل ورهنمای سبل امام اقدم واعظم رفيع الشان حضرت نعمان ابن ثابت وفاضل ربانی امام ابو يوسف المشهور بالامام الثانی حضراتنك رأی منير ومذهب خطيرلرنده نقودك وقفی غير صحيح اولمغله مبلغ مذکورك وقفندن رجوع وکما کان ملکنه ادخال اولنمق مطلوبمدر ديدکده متولیء مومی اليه افندی حضرتلری ذاتنده رشيد ومدرك مقابله‌سنده برکلام سديد تدارك ايدوب جوابنده فی‌الحقيقه لدی‌الامامين‌الجليلين وقف نقود غير صحيح اولديغی بی اشتباهدر لکن امام عالم صمدانی امام ثالث محمد بن الحسن الشيبانی وجنت مقر امام زفر حضرتلرندن امام انصاری روايتی اوزره وقف نقود ضمننده اولان شروط وقيودك صحتی مقرردر ديو رد وتسليمدن امتناع وخصومت ونزاع ايدوب وقف مزبورك صحتنه حکم اولنمق بالتوليه مطلوبمدر ديدکده حاکم موقع صدر مستطاب طوبی له وحسنمآب افندی حضرتلری کتب فقهيه‌يه مراجعت بيورلدقده ولما جری التعامل فی وقف الدنانير والدراهم فی زمان زفر بعد تجويز صحة وقفهما فی روايته دخلت تحت قول محمد المفتی به فی وقف کل منقول فيه تعامل کما لايخفی فلا يحتاج علی هذا الی تخصيص القول بجواز وقفها لمذهب زفر من روايته الانصاری

وقد افتى صاحب الخير بجواز وقفها ولم يحث خلافا كما فى لمح ديو شرح ملتقى داماده تصريح بيو-
رلديغندن موجبنجه طرفينك مقدماتنه نظر ومبطل خير اولمقدن حذر ايدوب عالماً بالخلاف الجارى
بين الائمة الاسلاف وقف مزبورك امام محمد وامام زفر حضرتلرينك مذهب خطير ورأى منيرلرى
اوزره صحتنه حكم صحيح شرعى وقضاء صريح مرعى ايلدكدنصكره واقف موى اليه تكرار نزاعه
شروع وبسط مقدمات رجوع ايدوب اكرچه نقود مذكورهنك صحت وقفيتى حكم حاكم ايله صحيحه
اولدى لكن امام اعظم وپيشواى افخم ابو حنيفه حضرتلرى قتنده مستلزم صحت لزوم اولمامله وقفدن
رجوعه مكذب وفسخ وابطاله قدرت اولمغين وقف مزبورهدن بو وجهله رجوع ايتدم ديو تكرار
دعوايه استرداد ايدجك متولىء موى اليه دخى جوابه تصدى ايدوب اكرچه امام مشار اليه رحمة الله
تعالى عليه قول شريفى اوزره صحت لزومى مستلزم دكلدر لكن امامين همامين ابو يوسف يعقوب ابن
ابراهيم الامام الثانى و امام الثالث محمد ابن حسن الشيبانى مذهب شريفلرنده صحت لزومدن غيرى
مفارقدر ديو تكرار واقعه مره بعد اخرى مدافعه ايدوب قضاء سابقى احكام رجاسيله لزوم وقفه
دخى قضا التماس ايدجك حاكم مشار اليه متولىء موى اليهه موافقت بيوروب وقف مذكورك لزومنه
دخى حكم صحيح شرعى وقضاء صريح مرعى ايتمكين من بعد حكم حاكم مشار اليه وقف مزبور صحيح
ولازم اولوب نقص وتحويلى محال وتبديل وتغييرى ممتنع لاحتمال اولدى فمن بدله بعد ما سمعه فانما
اثمه على الذين يبدلونه ان الله سميع عليم واجر الواقف على الحى الجواد الكريم جرى ذلك وحرر
فى اليوم الخامس عشر من شهر صفر الخير لسنة ستين ومائتين والف ——————————

Ova glasi ovako:

„Hvala onome bogu, koji odlikuje darežljive svoje robove, koji troše svoj imetak u dobrotvorne svrhe, i kojima je pomogao da steku na vječitom svijetu visoka mjesta; nek je selatu selam i njegovom poslaniku i proroku, koji je bio ponos stvorenju i njegovoj kućnoj obitelji i drugovima do strašnog suda!

„Povod pisanja jest slijedeći:

„Stanovnik Vekilharč mahale u Saraj-Bosni, dobrotvor i učenjak Hadži Mehmed Hilmi efendija, sin pokojnog Hadži Ibrahima a unuk pokojnog Hadži Mehmeda Gore, došao je lično pred ovaj svjetli i pravedni šerijatski sud i u prisustvu po njemu izabranog i imenovanog mutevelije Abdullah Rešid efendije, sina Ibrahim Hilmi efendina, poznatog učenjaka i prvaka, dao je slijedeće istinito očitovanje: Ja sam od svoga imetka odvojio 10.000 groša u gotovom novcu i ovu sam svotu za ljubav božiju iskrena srca i u čistoj namjeri na dobrotvorne svrhe zavjetovao i kao stvarni i istiniti zavjet na vječito odredio uz niže slijedeće uvjete: da pomenuti mutevelija ove zavjetovane novce od 10.000 groša, po 10 ili 11% kamata, koliko je po zakonu dozvoljeno, tražiocima sa dobrim jamstvom ili dovoljnim zalogom daje u zajam te da taj posao bez prestanka nastavlja i radi i da od četvrtine tih kamatnih prihodah daje mjesečne plaće po petnaest, godišnje stotinu i osamdeset groša, onome muderisu, koji bude predavao nauku talebi, koja uči u medresi u Bakrbabinoj mahali, koju je kao dobrotvor podigao Hadži Ismajil Misrija; dalje da talebi, koja u osam soba ove medrese uči, na svaku sobu daje po sedam i pô groša mjesečno, što iznosi godišnje 720 groša, i to da mutevelija izdaje talibima, koji tu budu stanovali; a ako bi tijekom godine koji talib otišao kuda na stranu pa bi se do mjesec dana u medresu vratio, da mu ipak mute-

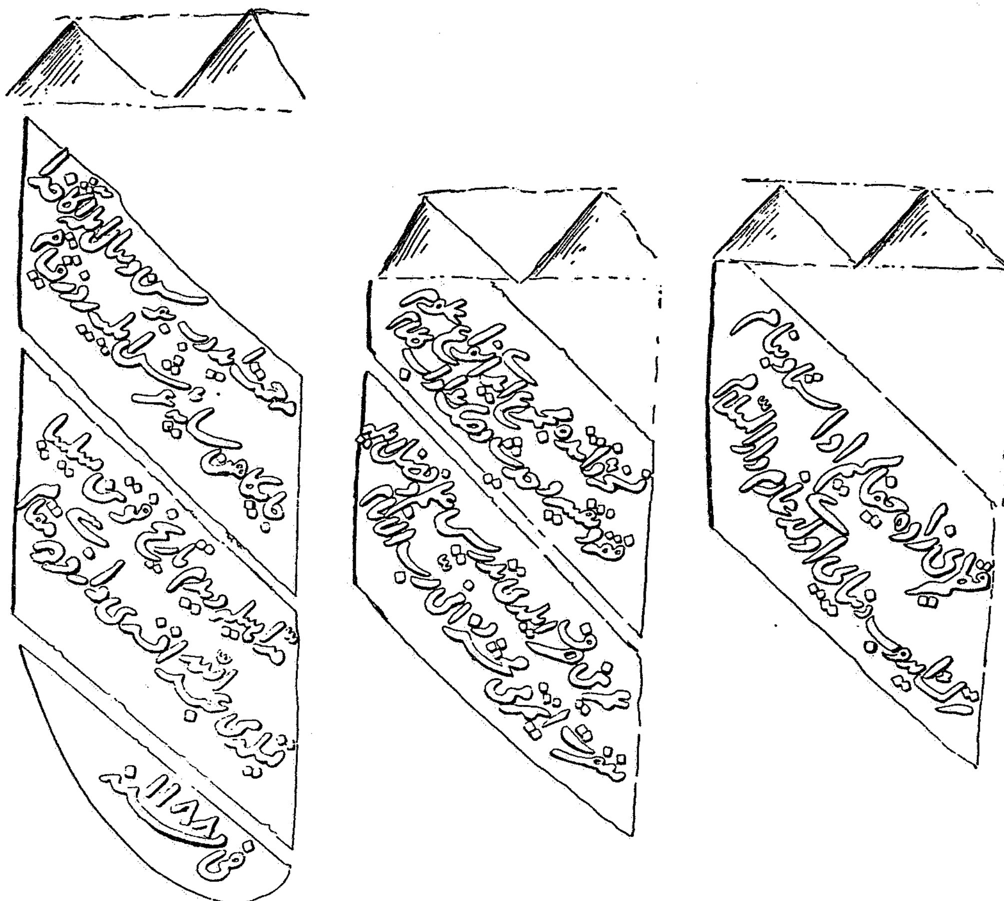
velija tu odregjenu plaću izdaje; ako li se ne bi do mjesec dana vratio te bi drugi talib u tu njegovu sobu došao i naselio se, neka se ovomu ta plaća računa; a ako bi slučajno bila jedna soba ili više talibskih soba ostalo praznih i neplaćenih, da se te izostale i neisplaćivane plaće računaju kao vakufsko dobro, koje će pomenuti mutevelija, kao i ostale novce, na zajmove upotrebiti i od tog prihoda opravljati i popravljati rečene sobe u medresi; a od hiljade groša prihoda ostavših stotina groša, ima se računati kao godišnja plaća dotičnom muteveliji za vršenje tih dužnostih. Nedaj bože, ako bi kakvim slučajem ovaj vakifov imetak zadesila kakva elementarna ili druga nesreća, kojoj nebi mutevelija kriv bio, namiriti će štetu vakifovo imanje. Nadalje vakif očitova, da će on biti mutevelija ovoga svoga vakufa sve dotle, dok on bude živio, a kad on umre, da to pravo prelazi na njegovu mušku djecu i na njihove potomke s koljena na koljeno; a kad ovi slučajno izumru, da to pravo pregje na njihove bližnje srodnike; a da i ovi slučajno nestanu, tada imade muderis, koji bude u pomenutoj Hadži Misrinoj medresi, u sporazumu sa muftijom pravo izabrati i imenovati podesna i u vakufskim poslovima vješta čovjeka za muteveliju sa već odregjenom plaćom, a oni da mu budu kao besplatni nadzornici, koji će paziti da se ovaj vakuf sa svim njegovim bitnim uslovima održava. Promjena, povećanje, umanjenje ovoga vakufa zavisi od moje volje sve dotle, dok ja budem živ, a poslije mene da budu mutevelije moja muška djeca po starini i pameti, a poslije njih muderisi iste medrese, a nadzornikom onaj, koji bude sarajevski muftija.

„Pošto je sve naprijed rečeni vakif izgovorio, reče, da je uvakufljenih 10.000 groša pomenutom muteveliji bez tereta, čistog, gotovog novca dao i on tu sumu primio i primitak iste potvrdio. Tada se istače vakif i svoje gornje navode o uvakufljenju oporeče i oprovrgnu, nadodavši, da se po nazorima i propisima velikih imama Ebu Hanifa i Ebu Jusufa gotov novac ne može uvakufiti, s toga on od tog uvakufljenja odustaje i traži, da mu se predati novac vrati. Na ovo prisutni mutevelija odrješito reče, da mu je poznato, da se po tim propisima gotov novac ne može uvakufiti, ali po nazorima i propisima trećeg imama Muhameda, sina Hasanova Šejbanije, i imami Zufera po pričanju Ensarinu veli se, da je uvakufljenje gotovoga novca na zakonu osnovano i na temelju toga ne mogu na nikakav način te uvakufljene novce natrag povratiti, nego tražim i zahtjevam, da se to uvakufljenje osudom potvrdi. Šerijatski pravedni sudac, saslušavši njihove prepirke, obrati se na fikihske ćitabe, gdje nagje u „Damadu“ (— komentar na Multeku —), da se može gotov novac i svaka pokretna stvar uvakufiti te se veli, da je imami Ensarija čuo od imami Zufera, da je takovo uvakufljenje dozvoljeno i da je ovaj o tome izdao i fetvu. Na to šerijatski sudac, lijepo promislivši, izreče osudu na osnovu vjerskih propisa imami Muhameda i imami Zufera u korist vakufa, našto iza toga vakif opet nastavi ovako: I ako je izrečena osuda za uvakufljenje toga novca, ipak ima mjesta utoku po propisima velikog našeg imama, Halifina oca, nek je na njega božija milost, te ja na osnovu toga opet tražim, da mi se novci povrate. Iza ovog govora nastavi mutevelija i reče: I ako je kod imama Azama uvakufljenje gotovog novca nedozvoljeno i nezakonito, ipak je kod drugog imama Jakuba, sina Ibrahimova i trećeg imama Muhameda, sina Hasani Šejbanina, — neka im je od boga milost — dovoljno to, kad vakif rekne: „Ja uvakufih to i to“ i da uvakufljenu pokretninu preda u ruke, te ovi imami nikako ne dozvoljavaju, da se te pokretnine vraćaju: ja dakle po drugi put umoljavam šerijatskog sudca, da o tome u korist vakufa ponovnu osudu izreče. S time se složi i šerijatski sudac i pristane uz rečenog muteveliju te presudu izreče, da je ovo uvakufljenje po šerijatu istinito i

stvarno i da se ne može preinačiti i poništiti; a tu presudu pri koncu potvrdi sa kuranskom rečenicom, koja glasi: Ko bi oprovrgao nakon što čuje i sazna, neka bog njegovo ime na strašnom sudu oprovrgne, jer bog sve zna i čuje. Neka bog dobrotvoru i vakifu dadne plaću. Ovo se dogodi i napisa 15. safera 1260. (= 1844.)".

U ove džamije je dvorište dosta široko i sa tri strane popunjeno grobovima muslimanskih alima, aga i begova. Na lijevoj strani do medrese nalazi se ukopan dobrotvor rečene kjutubhane, Abdullah efendija Kantamirija.

Tarih mu glasi ovako *(slika 62.)*:

Slika 62. Natpis s nišana Kantamirije Abdullah efendije u džamiji Hadži Alije Bakrbabe.

„Ovaj čuveni i poznati alim Kantamirija, što na veliku štetu napusti ovaj svijet a ode u vječitu kuću, bješe obdaren raznovrsnim znanjem, to jest fikhom, tefsirom, hadisom, risanjem i vještim govorom. Svoj vijek je proveo predavajuć nauke i znanosti.

„Kako ga neće bog na strašnom sudu pomilovati?

„Bog neka se smiluje njegovoj starosti.

„Neka mu bog dadne na strašnom sudu, da počiva u hladu pod najvećim svodom nebesnim.

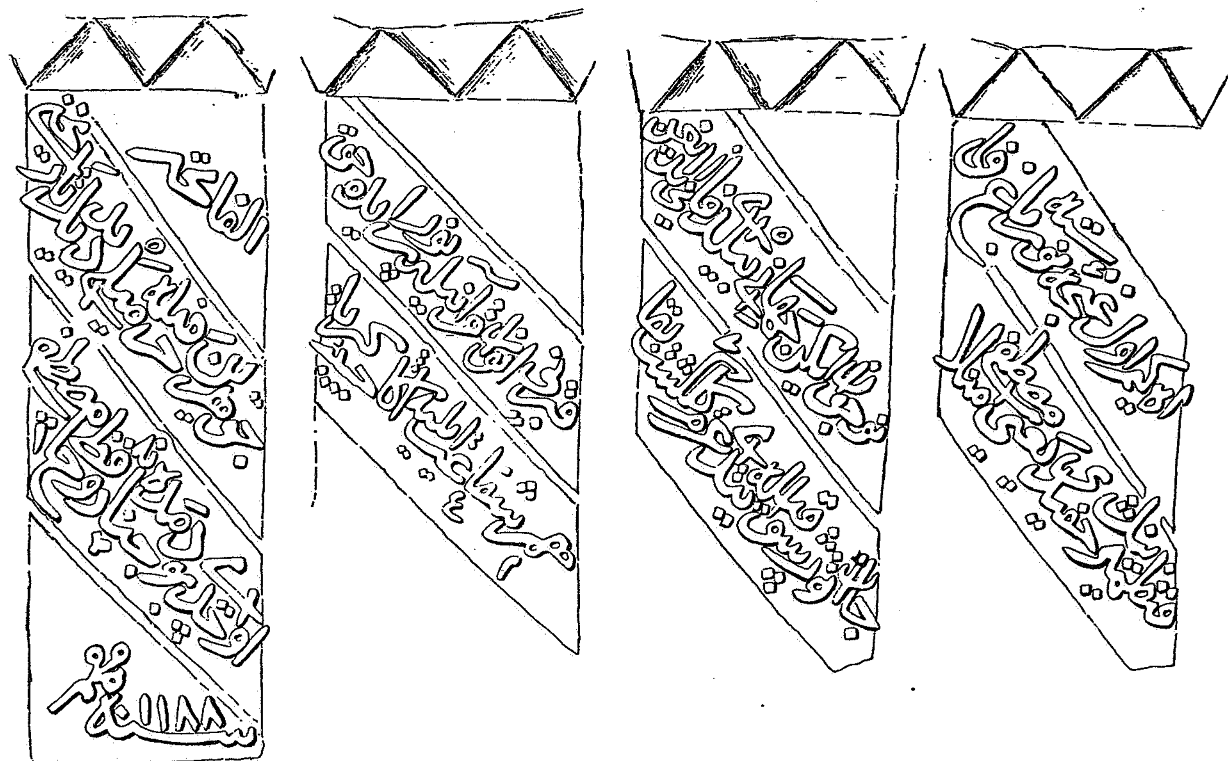
„S jednim potezom pera izreče mu Mejlija smrtni datum:

„Abdullah efendija nagje sebi mjesto u velikom gizdavom raju".

1188. (= 1774 g.).

Do njegova groba ukopan je njegov unuk Hafiz Mustafa efendija.

Natpis mu ovako glasi (*slika 63.*):

Slika 63. Natpis s nišana Kantamirinog unuka Hafiz Mustafa effendije u džamiji Hadži Alije Bakrbabe.

„Lijep li bijaše ružičasti pupak u ovoj prolaznoj bašči,
„Kantamirin unuk t. j. Mula Mustafa.
„Znajući, da je ovaj svijet prolazan, u najljepšoj svojoj mladosti
„Ispusti svoju dušu dragovoljno za vječitim cvjetnjakom.
„Neka mu bog prosvijetli grob sa kurânskim svjetlilom
„A neka ga veliki božji poslanik blagoslovi.
„Piknjastim slovima Mejlija mu izreče smrtni datum:
„U ovi čas odleće duša Hafiz Mustafina u raj. 1188. (= 1774.)“.

Za ovoga Hafiz Mustafu piše Bašeskija, da je nekoliko dana iza djedove smrti umr'o, i to od vručice u dobi od 14 godina, te da je vrlo mnogo svijeta u povorci bilo.

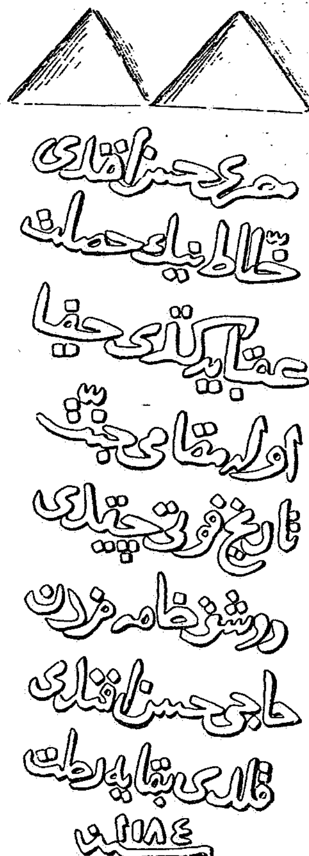
U blizini ovih grobova nalazi se grob Hadži Hasan efendije Misirije, koji je kao što smo u prošlom broju pisali, pred svoju smrt odredio trećinu svoga imetka u dobrotvorne svrhe, te se od toga vakufa napravio Šejh Bagdadin mesdžid, Hadži Isatov mesdžid i još neke druge stvari.

Natpis njegov ovako glasi (*slika 64.*):

„Hasan efendija Misrija bijaše krasnopisac i lijepe naravi.
„Velika šteta! Ode u vječnost. Neka mu da Bog mjesto u raju.
„Iz pera mi ispadoše dva broja, te mu rekoh smrtni datum:
„Hadži Hasan efendija prijegje u vječnost. 1184.“ (= 1770.).

Osim ovih grobova, ima još suviše grobova i da ne bi sa pisanjem oduljili, nalazimo, da je ovo napisano dosta.

Još nalazimo jedan vrlo zanimiv natpis, koga je spjevao merhum Mejlija (*slika 65.*):

Slika 64. Natpis s nišana Misri Hasan ef. u Bakrbabinoj džamiji.

Slika 65. Natpis s nišana Hafiz Zulfikara u Bakrbabinoj džamiji.

„Iz tjelesnih korica izišavši duša Mula Zulfikareva, sredi si u rajskoj bašti počivalište.

„On kao talib (gjak) otišavši s ovoga svijeta na vječni, nadam se, da će ga Bog uvrstiti u šehitske redove na strašnome sudu.

„Mejlija mu reče tarih piknjastim slovima:

„Šteta što Zulfikareva duša nakani da se preseli u vječnost. 1176. (=1762.)“.

XXXVI. Ojandži zade Hadži Ibrahima mesdžid na Zelenom mejdanu.

Niz Mjedenicu ulicu, na lijevoj strani, nedomak prema sadašnjoj vatrogasnoj kasarni, na zelenom mejdanu u Tereziji ulici imade jedan mesdžid koji se zove „Ojandži zade Hadži Ibrahimov mesdžid“[1]). I mahala se ovako zvala ali je narod zove „Na zelenom mejdanu“. *(Slika 66.)*

Mesdžid je dug i širok po sedam metara, a s desna i s lijeva kao i od kibleta ima po četiri prozora a sa sofa samo po dva. Mesdžid ima drvenu munaru, pokrit je šindom i ćeremitom a ima, kako se čuje, prilično vakufa. Usprkos tome je dosta porušen.

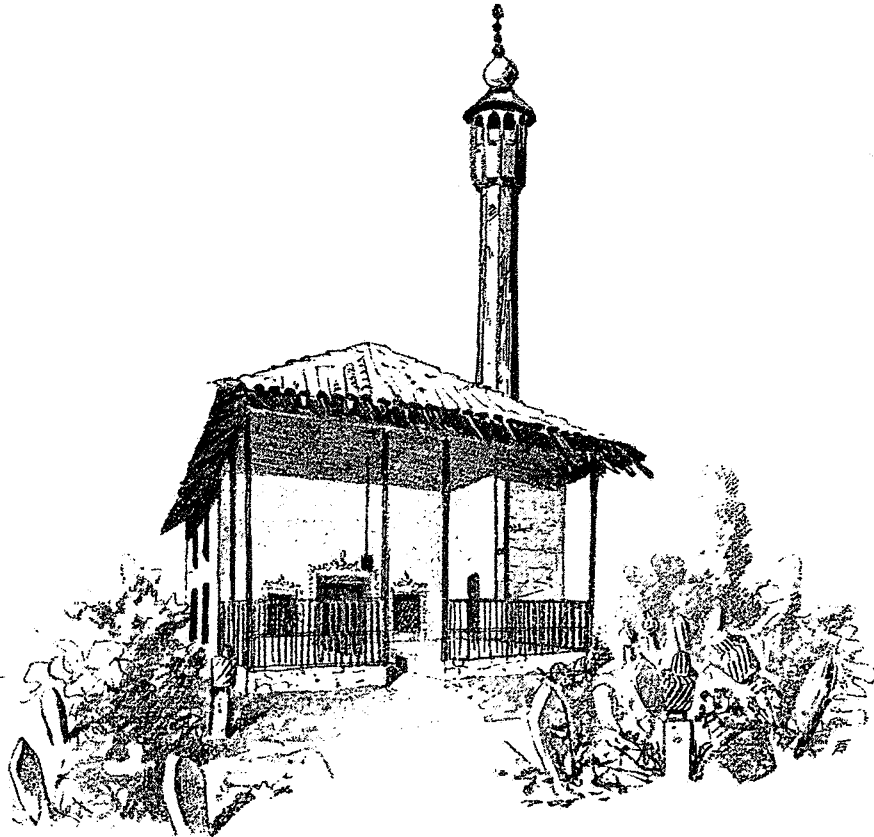
Ispred mesdžida i sa desne strane ima dosta prostran harem, popunjen grobovima, ali ovi nemaju osobite važnosti.

---

[1]) „Ojandži zade“ znači sin budilnika. U staro vrijeme, kad nije bilo topova ni prangija narod je imao u svakom predjelu grada u Sarajevu po jednog čovjeka koji je uz ramazan budio narod na ručak, da ne bi prispali, a ovaj budilnik imao je za to plaću, koju je uzimao u nekom dijelu od državnih poreza.

Ojandži zade Hadži Ibrahim podigao je ovaj mesdžid od prilike 1000 (= 1591. g.), a šta je odredio za održavanje istoga nisam mogao pronaći.

Poslije toga, prigodom velikog požara dogodivšeg se 1109. (= 1697. g.) i ovaj je mesdžid izgorio te u iskazu Ćose Halil paše o ovom mesdžidu piše ovo: „U molbi, što su je sarajevski muslimani 1118. (= 1706. g.) državnoj upravi poslali, veli

Slika 66. Mesdžid Hadži Ibrahima Ojandži zade na Zelenom mejdanu.

se, da je prigodom velikog požara i mesdžid Ojandži zade Hadži Ibrahimov izgorio, ali da je pomoću božjom isti obnovljen, te da su poslužiteljima ove bogomolje davane plaće od kamatnih prihoda, koji su propali i uginuli, i s toga mole državu, da iz svojih sredstava odredi imamu Abasu po 6 akči, a mujezinu Mehmedu po 4 akče dnevne plaće.

Godine 1176. (= 1762. g.) uvakufila je Sabiha, kći Durakova, stanovnica pomenute mahale u korist ovog mesdžida jedan svoj vlastiti dućan u Abadžijskoj ulici, te je o tome u sidžilu broj 10 zavedena ova vakufija:

الحمد لله واقف لاحول دائما بالغدو والاصال واصلى على النبى الامين وعلى آله هداة الدين
بيت: حمد او تاج تارك سخن است : صدر هر نامهٔ نو وكهن است : فلهذا بو صحيفه خير اختوا :
اولا حمد خدا ايله ابتدا : وثانيا درود متعاقب الورود : اول صاحب الحوض المورود : والمقام
المحمود بيت اول مظهر قول پاك لولاك : اول مظهر سترّ ما عرفناك : روضهٔ منورهٔ شرفنا كلرينه
شكوفهٔ خوشبو تحيه وسلام اهدا اولنوب نظم : هزاران درود هزاران سلام : زما بر روان رسول
انام : پس آنكه ثناها باصحاب او : بال وباولاد واحباب او : بعد حمد خدا ونعت رسول بيت اوله
خطر نشان اهل قبول بو نميقهٔ مقرونه الخلوص ورقيمهٔ مشمونه الخصوص بعون الله الملك الهادى

تحریر و انشاسنه باعث و بادی بودرکه مدینهٔ سرای بوسنه‌ده ـ صانها الله تعالی عن الافات والمحنه ـ محلاتندن اویابحیی زاده محله‌سی ساکنه‌لرندن صبیحه بنت طوراق نام خاتون وقتاکه حدیث رسول خدا اکثرو وذکر هازم للذات رسیده سامعهٔ قبولی اولوب یعنی الموت الذی هوالمفرق بین الجماعات من الاخوة والاخوات والبنین والبنات من الاباء والامهات مخرب الدور والقصور ومعمر للحدود والقبور معنای بدیع البیاندن تیقظ وانتباه ومتاثره ودل آکاه اولوب لان یتصدق المرء بدرهم فی حیواته خیرله من ان یتصدق بمده بدینار کلام جواهر نظام سیدالانام مستدعاسنجه سه یك درم‌که آنرا بدست خود دهند به بود زان که ازوی آن صدد هند نظم صحت آمیز نصیحت انکیز مصداقنه عارفه والمرء یستظل بظل صدقاته معنای منیفنه واقفه اولمغین بوجهان غیر جاویده تخم زاده آخرت باشیده ایدوب ماعندکم ینفد وماعندالله باق ذهن دراکنه منساق اولمغین مزبوره صبیحه خاتون مجلس شرع شریف نبوی ومحفل منیف مصطفوی‌ده وقف آتی البیانه لاجل المحاکمه والتسجیل والمحافظه عن الاضاعة والتعطیل متولی نصب وتعیین ایلدیکی الحاج ابراهیم بن احمد عفی عنهما الرب الصمد محضرنده بالطوع الصاف اقراره اعتراف ایدوب حالا یدمده وتصرفمده ملك وحقم اولوب مدینهٔ مزبوره‌ده اصحاب خیرات حسناتدن مرحوم و مغفور فیروز بك نام واقف مبرورك وقفی عقارندن اولوب عبه‌جیان سوقنده واقع بر طرفی شیخ یوسف وقفی دکانی وبرطرفی حسین بشه دکانی و برطرفی جدار وقف وطرف رابعی طریق عام ایله محدود وبناسی ملك وعرصه صرفه‌سی مقاطعهٔ سنویه ایله واقف مشار الیه وقفی اولوب دکان محدود مذکورك بنا واجاره‌سنی خالصاً لله وابتغاء لمرضاة الله مال وملکمدن اخراج وامتیاز ایدوب وقف صحیح مؤبد وحبس صریح مخلد ایله وقف وحبس ایلدم وشویله شرط ایلدمکه ماه سریع الافول حیاتکرفتار محاق ممات اولمیه وقف مذکور تولیتی و رؤیت و تمشیتی نفس ذاتمه مشروطه ورأی وارادتمه منوطه اوله تبدیل و تغییر وتقلیل وتکثیر ید تصرفمه مفوض اوله ووقتاکه روح روان وعندلیب جان قفس بدندن آهنك طیران ایلیه اشبو الحاج ابراهیم وقفمه متولی اولوب دکان مذکور اجاره‌سندن بهر سنه اوچیوز آلتمش آقچه وظیفه‌یه متصرف اوله و بعد وفاته اتفاق آراء اهالیء محلهٔ مزبوره ایله رأی حاکم الوقت ایله مستقیم وأمین برکمسنه متولی نصب وتعیین اولنه وسالف الذکر محلهٔ مذکوره‌ده واقع مسجد شریف ومقام نظیفده هرکیم امام اولورایسه اون غروش وظیفهٔ سنویه‌یه متصرف اولوب عقیب صلواتده بنی دعای خیرایله یاد دیو تقریب ایله روحمی ووالدینم روحلرینی شاد ایلیه دیو ختم کلام و استیفای مرام ایلدکدنصکره واقفهٔ مبروره جعل الله سعیها مشکوره عنان کلامنی سمت رجوعه صارفه وزمام مرامنی جانب استرداده عاطفه اولوب پیشوای کل رهنمای سبل امام اعظم و همام افخم سلطان سریر اجتهاد صاحب الهدایة والارشاد حضرتلرینك مذهب خطیرلرنده اگرچه وقف جائز ولکن غیرلازمدر امام عالم ربانی امام محمد بن حسن الشیبانی رأی خطیرلری اوزره وقف باطل وضمننده اولان شروط وقیودی عاطل اولمغین وقف ایچون رجوع امر معتبر ومشروع اولمغله ذکر اولنان دکان ملکمه کماکان ادخال اولنمق مطلوبمدر دیدکده متولیء رشید جواب

صواب وسديد ايله مقابله ايدوب اكرچه حقيقت حال بسط اولنان منوال اوزره اولديغى محل اشكال
اولميوب لكن فاضل صمدانى الشهير بالامام الثانى امام أبى يوسف أى منيرى اوزره واقف مجرد
وقفت ديمكله لزومى افاده ايدر وقفدن رجوع امر محالدر ديو فصل وحسمه طالبان اولدقلرنده
حاكم حاسم حفظ الله عن المآثم افندى حضرتلرى جانب وقفه امعان نظر ومناع للخير اولمقدن حذر
ايدوب صحت ولزومنه وعموم وخصوصنه بقول من يراه حكم صحيح شرعى ايله حكم ايدوب فصار
حكماً صحيحاً شرعياً وقضاءً صريحاً مرعياً فمن بدله بعد ما سمعه فانما اثمه على الذين يبدلونه ان الله
سميع عليم واجر الواقف على الله الجواد الكريم جرى ذلك وحرر فى اليوم السابع والعشرين من
رجب الفرد لسنة ست وسبعين ومائة والف

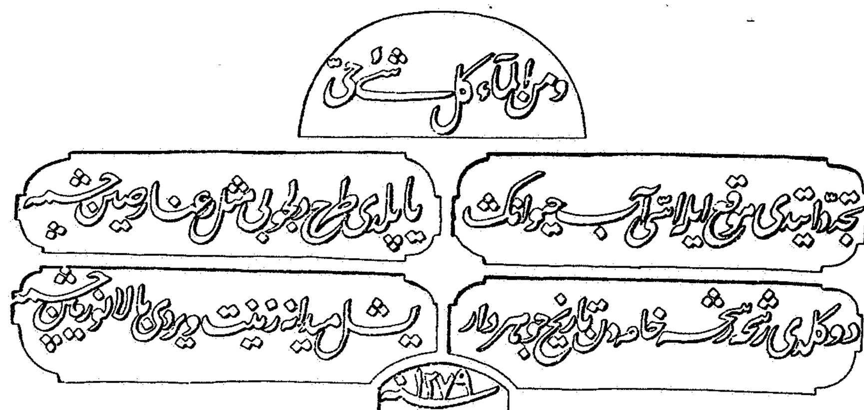
شهود الحال

عثمان بشه — ملا محمد اسكندر خواجه — قره محمد بشه درزى — ملا مصطفى بن سليمان
ملا احمد قزاز بن صالح — يوسف بشه ذركر — صالح بشه قايجى — قره صالح بشه حباز
قهوجى صالح بشه ابن محمد — على بشه درزى

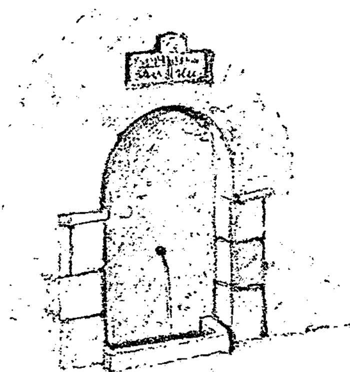
„Počinjemo pomoću velikoga boga pisati, onoga boga, koji hrani cio svijet i koji će pravedno mu suditi a djela su mu najviša, jer je on najznatniji i najpravedniji. Svijet u njemu nalazi luču prosvjetlosti. Zahvaljujemo onom bogu, koji poznaje sve dogagjaje, što se zbivaju danju i noću. Sa velikom pobožnosti i počasti neka je na hiljade hiljada salata i selama od nas božijem poslaniku, koga je bog poslao svijetu. Još neka je čast i slava njegovim pravovjernim drugovima, obitelji i porodici. U ime pobožnosti i poštovanja prema tvorcu svijeta i njegovim poslanicima počinjemo pisati slijedeće: U Saraj-Bosni, koji grad neka bog sačuva od svakih elementarnih nesreća i slučajeva, u mahali Ojandži zade stanujuća Sabiha, kći Durakova, promislivši riječi božijeg poslanika, da je vas užitak ovoga svijeta lažljiv a smrt da rastavlja skupine, braću od sestara i sinove i kćeri od roditelja, da pustoši kuće i ćoškove a popravlja i podiže grobnice i spomenike. Dalje sjetivši se rečenice: da je bolje za čovjeka, ako za života podijeli jedan dram srme, nego poslije smrti dvije stotine drama i još znajući, da će se hladovati na strašnom sudu pod hladom svoga dobročinstva, pripravi se ista na ovom prelaznom svijetu, da zasije sjeme za onaj svijet, pošto nam je bog kazao u kuranu: „Što je kod vas to je prolazno, a što ostavite kod boga to je vječito.“ Na osnovu ovih stavaka, pomenuta žena Sabiha došla je lično pred ovaj šerijatski sud, da izvrši dolje označeno oporučno djelo te je u prisustvu Hadži Ibrahima, sina Ahmedova, komu neka bog grijehe oprosti, koga je ona za svog predbježnog muteveliju imenovala, te svojevoljno izrekla slijedeće očitovanje: ja sam vlasnica i posjednica jednog dućana u Abadžijskoj ulici u Sarajevu, koji graniči s jedne strane vakufskim dućanom Šejh Jusufa, s druge dućanom Husein baše, s treće bezistenskijem duvarom a s četvrte putem, koji dućan stoji na vakufskom zemljištu zaklade umrlog Firoz bega, te se za nj ovom vakufu izvjesna godišnja mukata plaća, pa sam ovi dućan od ostalog moga nepokretnog imetka odvojila i u dobrotvornu svrhu ga zavjetovala i za uvijek ga ustupila istinitim i stvarnim zavjetnim činom, sa tim uslovom, da isti legat ostaje pod mojom upravom i nadzorom, sve dotle dok ja živim, a kad dogje vrijeme da ovaj svijet smrću promijenim i da moja duša kao slavulj iz kafaza iz mene izleti, da prisutni Hadži Ibrahim mome vakufu bude mutevelija i da od kirije

dućanske prima svake godine 360 akči mutevelijske plaće, a kad on umre, da na njegovo mjesto za muteveliju izaberu stanovnici pomenute mahale u sporazumu sa dotičnim šerijatskim sudcem sposobna i povjerljiva čovjeka, te da ovaj novoizabrani postane moga vakufa mutevelija. Da se od dućanske kirije daje svake godine po deset groša, onoj osobi, koja bude imam u spomenutoj džamiji, uz dužnost, da se pri bogosluženju moli za spas moje duše i za spas duša mojih roditelja.

„Ovim završivši svoje očitovanje i želju, isti čas pomenuta zavještateljica oprovrgnu svoj govor i reče, da traži, da joj se ta zavjetovana nekretnina povrati u posjed, jer da se isti zavjet po propisima i nazorima velikih imama i božjih ugodnika, a naro-

Slika 67. Natpis česme (vodovoda) na Zelenom mejdanu.

Slika 68. Česma (vodovod) na Zelenom mejdanu.

čito po vjerskim nazorima velikog imama Mehmeda, sina Hasanova, ima smatrati kao naručen a još ne dovršen, te stoga traži, da joj se zavjetovana nekretnina vrati i sa ostalim njenim imetkom spoji. Na ovo prisutni mutevelija reče odrješitim izrazom, da ti propisi postoje, ali u propisima i vjerskim nazorima drugog velikog imama Ebu Jusufa veli se, da zavjetu treba samo jedna riječ zavjetnikova kada rekne „zavjetujem“ i tim je ovi čin svršen, s toga tim prigovorom zavjetnice nema osnova i s toga zahtjeva, da ovaj čin zavjetovanja šerijatski sudac potvrdi zakonitim osnovom. Raspravljajući šerijatski sudac, komu neka da bog moć, da teške stvari lahko rješava, obzirom na istaknute činjenice izreče osudu, da je ovo zavjetovanje istinito, stvarno i neosporno i da legat dobiva svoju zakonitu moć.

Pisano 27. redžeba 1176. (= 1762.). Svjedoci ovoga: Osman baša Nakaš, Mula Mehmed, Skender Hodža, Kara Mehmed baša, terzija, Mula Mustafa, sin Sulejmanov,

Mula Ahmed, sin Salihov, kazaz, Jusuf baša kujundžija, Salih baša sabljar, Kara Salih baša, pekar i drugi.“

Poslije toga od prilike godine 1270. (= 1853.) zavjetovala je Fatme Dževahira, kći Salih age Tahmiščije, sina Ahmed effendina a supruga Mehmed effendije Kadića sina Ismajilova, jednu svoju kuću u pomenutoj mahali, na ulici Zelenom mejdanu, na obali rijeke Miljacke, da se od prihoda ove pokrivaju troškovi pomenutog mesdžida.

Ova Fatme Dževahira hanuma umrla je godine 1286. (= 1869.).

Niže ovoga mesdžida pošav Čobaniji bijaše jedna česma, za koju se nezna, ko ju je podigao, a kasnije je merhum Fadil paša Šerifija popravio i više nje dao uklesati ovaj tarih, koji je sâm spjevao *(slika 67. i 68.)*:

To jest:

„Ponovi mjesto iz temelja žive vode, načini vrlo finu bezprimjernu tvrdu česmu.

„Iz pera protječe piknjastim slovima ovaj datum:

„Zelenom mejdanu dade nakit velika nova prizemna česma. 1279. (= 1862. g.)

XXXVII. Čoban Hasan Vojvodina džamija na Čobaniji.

Na Čobaniji ima džamija prozvana po svom osnivaču Čoban Hasanu. Dosta je široka, duga i lijepo opravljena. U njoj imade od kibleta dva pendžera a s lijeva i s desna po tri, svaki širok po metar a dug 3 metra. Od vrata imade devet prozora te je zbog toga džamija sasvim vidna. *(Slika 69.)*

U džamiji su drveni minber, ćurs i musandara lijepo izragjeni.

Pokrita je šimlom i ćeremitom a minara joj je od kamena sa gvozdenim šerefetom.

Ispred džamije i s desne strane do sokaka ima veliko dvorište, popunjeno grobnicama, a megju njima, baš pod munarom, je grob sagraditelja ove džamije, Čoban Hasan vojvoda a pokraj njega jedne djevojke.

Merhum Hasan vojvode napravio je ovu džamiju sa kamenitom minarom 960. (= 1552. g.) i za održavanje zavjetovao je nekoliko hiljada akči gotova novca. Memi halifu, sina Seferova, postavio je mutevelijom, Hurem Čelebiju nadzornikom, Hasan Halifu imamom, a Osmana, sina Salihova, mujezinom. Iza toga je umro i ukopan u ovoj džamiji pod samom minaron, gdje mu se i danas nalaze nišani, ali bez tariha. Iza smrti ostavio je sina Mustafa Čelebiju, o kome nalazim spomena u ovom spisu:

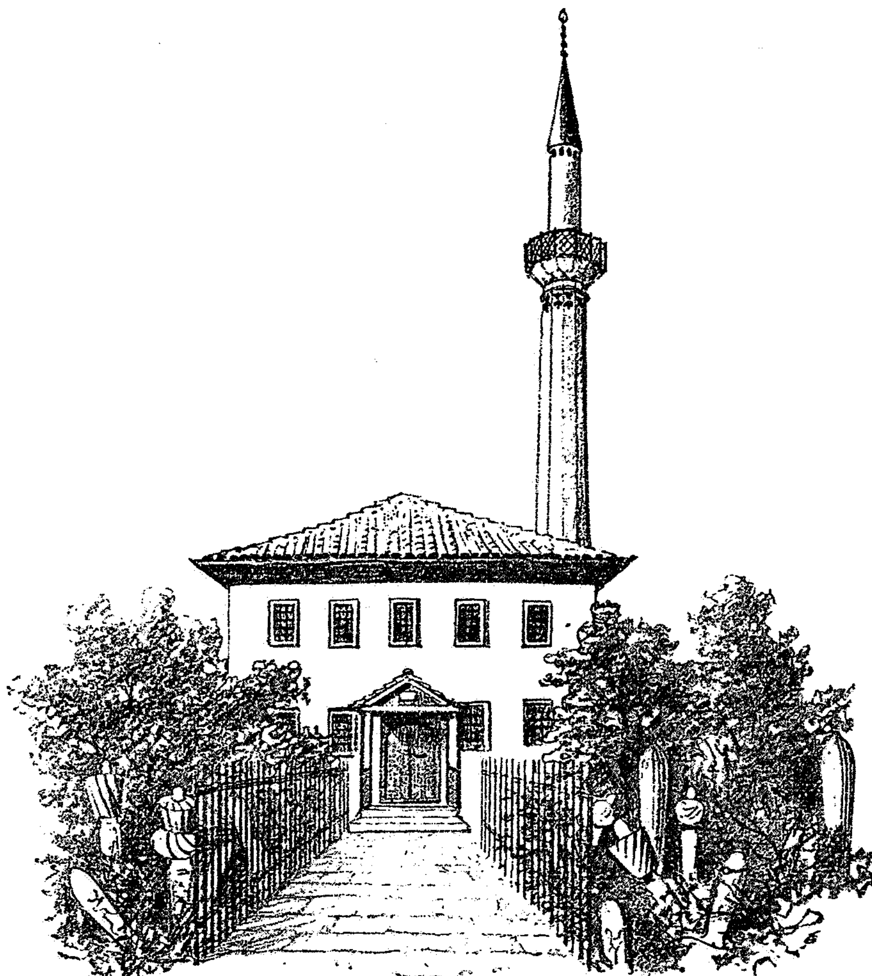
„Hadži Mahmud, sin Hizrov, zamjenik i zastupnik Bišaretbega, mutevelije Gazi Husrevbegova vakufa, došao je lično pred ovaj šerijatski sud i u prisustvu Mustafa Čelebije, sina Hasan vojvodina, stanovnika Hadže Kemaludin mahale i Ferhada, sina Abdullahova, dao je slijedeće očitovanje: Merhum Čerkez Sinanbeg, koji je prije nekog vremena u Madžarskoj poginuo, ostao mu je od vakufskih novaca dužan 10.000 akči a za njega su bili jamci rečeni Mustafa Čelebije i Ferhadbeg te je od ove dužne svote rečeni Mustafa Čelebija platio 3.000 akči a Ferhadbeg 6.000 akči, u svemu dakle plaćeno je 9.000 akči, a ostali su još dužni 1.000 akči, koju svotu tražim da plate. Ovaj ostatak duga osvjedočiše Muslihudin Halifa, sin Ahmedov i Hodža Husein, sin Mustafin, te se ovo njihovo svjedočanstvo priznade i potvrdi i dug priznade vjerojatnim, s toga se ovo u sidžil zavede početkom šabana 973. (= 1565. g.)“

O načinu kako se upotrebljavao ovaj vakifov novac izvješćuju nas ove dužnice:

1. Preko mutevelije Memi halife primio je od gotovog novca vakufa Hasan Vojvode u zajam Hasan, sin Alin, iz Hasan vojvodine mahale svotu od 3.000 akči,

te je dao 300 akči kamata kao kiriju na haljinu i to početkom rebijulevela 973. (1565. g.) Jamac za ovu sumu Mehmed, sin Idrisov iz Vekilharč mahale.

2. Od istog uvakufljenog gotovog novca pozajmio je Memi Halifa mutevelija početkom mjeseca rebijulevela 973. (= 1565. g.) Aliji, sinu Hasanovu, stanovniku iste mahale 1.000 akči, te je zaračunano 100 akči kao kamate za neke prodate knjige. Jamac za ovu svotu Balija, sin Ibrahimov, stanovnik pomenute mahale.

Slika 69. Čoban Hasan Vojvode džamija na Čobaniji.

3. Preko mutevelije Memi Halife uzeo je od ovog vakifovog gotovog novca Mustafa, sin Nesuhov, iz mahale Hasan vojvodine početkom rebijulahira 973. (= 1565.) 2500 akči u zajam za godinu dana a da plati kao kamatu 250 akči u haljinama. Jamci: Alija, sin Muratov i Hurem, sin Alin iz iste mahale i Memija, sin Nesuhov iz Sarač Ismajil mahale. Svjedoci ovoga: Hadži Timurhan, sin Alin, Hadži Piro, sin Hamzin i Memija, sin Mustafin iz iste mahale.

4. Preko mutevelije Memi Halife uzeo je od ovog vakifovog gotovog novca Omer, sin Mustafin i Mehmed, sin Isin 14.000 akči pod kamate na zajam i to početkom 973. (= 1565.).

5. Preko pomenutog mutevelije izdato je na zajam od ovog gotovog novca slijedećim dužnicima, i to: Kujundžiji Beširu, sinu Ahmedovu, sa garancijom Hasana, sina Nesuhova i Malkoča, sina Mehmedova, svotu od 3500 akči. Kasimu, sinu Nesuhovu, 6.060 akči, a jamci su Nusuh, sin Musin i Hasan Kurd.“

6. Veliji, sinu Kurtovu, 3000 akči uz jamstvo Velije, sina Timurova.
7. Pervanbegu 2.500 akči uz jamstvo Berhama, sina Abdullahova.
8. Hadži Piriji, sinu Hamzinu, 4000 akči, uz jamstvo Ibrahima, sina Timurhanova.
9. Dursunu, sinu Abdullahovu, 1000 akči uz jamstvo Huseina, sina Mehmedova.
10. Osmanu, sinu Salihovu, mujezinu, 1000 akči uz jamstvo Pervanbega.
11. Muruvetu, sinu Inhanovu, 2000 akči uz jamstvo Memije, sina Hizrova.

Za provale principa Eugena u Sarajevo god. 1109. (= 1697.) izgorjela je i ova džamija, a Ćosa Halil paša piše o njoj u svom iskazu ovako:

„Džamija Čoban Hasanova u istoimenoj mahali prigodom navale inovjeraca sasvim je izgorjela, ali su je poslije stanovnici mahale obnovili, nu nisu mogli plaćati njene poslužitelje te su pismeno zamolili državu, da odredi po 10 akči dnevno za imama, pet akči za hatiba Hadži Aliju i po šest akči dnevne plaće za prvog i drugog mujezina“.

U sidžilu, koji sadržaje dokumente god. 1176. (= 1762.) našao sam u knjižnici ovaj berat o imenovanju imama i hatiba:

١١٧٦ تاريخنده سجلده مقيد بولنان امامت وخطابت براتنك بورايه نقلنى مناسب كوردك

برات شريف عاليشان

سراى بوسنه‌ده چوبان حسن محله‌سنده واقع جامع شريفك وقفندن المق اوزره سنوى اون غروش وظيفه ايله امام وخطيب اولان صالح بن الحاج يوسف فوت اولوب يرى خالى وخدمتى معطل قالمغله يرينه مختار جماعت ارباب استحقاقدن اشبو رافع توقيع رفيع الشان خاقانى كبير اوغلى عثمان خليفه هر وجهله لايق ومحل ومستحق اولمغين توجيه اولنوب يدينه برات شريفم ويرلمك رجاسنه اقضى قضاة المسلمين قاضيسى مولانا محمد زهنى زيدت فضائله عرض ايتمكين موجبنجه مزبوره صدقه ايدوب بو برات همايونى ويردم وبيوردمكه بعد اليوم واروب مزبور عثمان خليفه ذكر اولنان جامع شريفده باباسى متوفانك يرينه امام وخطيب اولوب اداى خدمت ايلدكدنصكره سنوى اون غروش وظيفه‌سيله متصرف اولوب وقفك روحى ودوام دولتم ايچون دعايه مداومت كوستره شويله بيلوب علامت شريفمه اعتماد قيله‌لر تحريراً فى اواسط شهر شوال لسنة ستة وسبعين ومأة والف

بالمقام
ا-لامبول

„Carski visoki berat.

„Pošto je Salih, sin Hadži Jusufov, bivši imam i hatib u džamiji u Čoban hasan mahali u Saraj-Bosni umro, te je njegovo službeno mjesto ostalo prazno i nepopunjeno, to je tamošnji veleučeni šerijatski sudac Mevlana Mehmed Zihnija za to mjesto predložio najstarijega sina pokojnikova, Osmana halifu, koji je za to mjesto u svakom pogledu podesan i sposoban i molio, da ga imenujem i o tome da mu izdam moj visoki carski berat. S toga po predlogu ovom izdajem ovaj moj carski berat bezplatno i imenujem pomenutog Osmana halifu za imama i hatiba u pomenutoj džamiji sa plaćom od deset groša godišnje, koliko je i pokojnik imao, te mu ovim naregjujem, da te dužnosti od danas bez pogrješke vrši i moli se bogu za mene i moje carstvo i da bude pravi služitelj ove bogomolje. Neka to zna i mojim se carskim zapovjedima pokorava. Pisano u polovini mjeseca ševala 1176. (= 1762.) u Carigradu“.

Godine 1246. (= 1830.) stanovnica careve mahale Fatma Dudija, kći Husein Pehlivanova, glasom vakfije zapisane u 69. broju sidžila, uvakufila je u korist ove džamije niže slijedeće nekretnine:

الحمد لله الذی جعل الصدقة الجاریة سبباً للنجاة من النار ووسیلةً الی دخول الجنة تجری من تحتها الانهار
والصلوة والسلام علی افضل المخلوقات محمّد المصطفی المختار وعلی آله وصحبه الاخیار وبعد اشبو صحیفهٔ حسنانك
باعث تحریری و وقفیه برالك بو که سطیری بودرکه مدینهٔ سرای بوسنده جامع عتیق محله سی
ساکنه لرندن فخر المخدرات فاطمه طوطی بنت حسین پهلوان اغا نام خاتون طرفندن وقف آتی ایله شروط
وقیود آتی الذکری تقریر و اتمامه ورجوع و استرداده وکیل اولوب ذات مزبوره یی معرفت
شرعیه ایله عارفان اولان محلهٔ مذکوره ساکنلرندن ملا صالح بن محمد و چوبان حسن محله سی سکا-
ننندن الحاج صالح علمدار بن الحاج احمد نام کمسنه لرك شهادتلریله وکالتی ثابت وثبوت وکالتنه حکم
شرعی لاحق اولان جامع عتیق محله سی سکاننندن حافظ عثمان افندی ابن محمد نام کمسنه مجلس شرع
شریف شامخ الارکانده واقفهٔ مرسومه وقف آتی البیانه متولی نصب وتعیین ایلدیکی چوبان حسن
محله سی سکاننندن اشبو رافع الکتاب ملا سلیمان بن حسین علمدار محضرنده بالوکاله اقرار تام و
تقریر کلام ایدوب موکلهم مرسومه طوطی فاطمه خاتون وقتاکه بو دنیای دون ونقش بوقلمونك
عمرانی خراب وحاصلی تراب اولوب روز حشر وجزاء و یوم نشر ولقاده جملهٔ حفاة وعراة و
حساب دفاتر حسنات وسیأنده ایکن سایهٔ خیرات وظل صدقات تحتنده مستظل ومستریح اولمق
رجاسیله متصرفه اولدیغی جملهٔ املاك واطیب اموال وعقاراتندن اولوب سالف الذکر جامع عتیق
محله سنده کائن برطرفی سراج مصطفی علمدار قصاب دکانی وبرطرفی نعلو اوغلی یماق صالح دکانی
وبرطرفی نهر میلاچقه مجراسی وطرف رابعی طریق عام ایله محدود وممتاز نصف عرصه سی مقاطعهٔ
معلومه لو غازی عیسی بك وقفی ونصف آخری قاین الحاج علی وقفی وبناسی ملك برباب خانی وینه
محلهٔ مذکوره ده واقع برطرفی مرقوم یماق صالحك دیکر دکانی وبرطرفی نوری احمد اغا ورثه سی
دکانی وبرطرفی چوقدجی زاده مصطفی بك افندی دکانی وطرف رابعی طریق عام ایله محدود و
عرصه سی مزبور الحاج علی وقفی وبناسی ملك سنوی مقاطعهٔ معلومه لو برباب صحانخانه یی موکلهم
واقفهٔ مرسومه طوطی فاطمه خاتون یدنده اولان وقفین مذکورین متولیلرك اذن تذکره لریله
مأذون بالوقف اولدیغنه بناء خالصاً لوجه الله تعالی وابتغاء لمرضاة الله وقف صحیح مخلد وحبس
صریح مؤبد ایله وقف وحبس ایدوب شویله شرط ایلدیکه اشبو ملا سلیمان ما دامکه لابس بیراهن
حیات اوله وقف مذکوره متولی اولوب بعد وفاته اولاد ذکوری واولاد ذکورینك اولاد
ذکوری قرناً بعد قرن وبطناً بعد بطن علی السویه وقف مذکوره متولی وچوبان حسن محله سی
ساکنلرندن پراشلو اوغلی ملا عبدالله وبعد وفاته اولادی واولاد اولادی وقف مذکوره حسبی
ناظر اوله ومتولی مرقومك اولاد اولادی بعد الانقراض نعوذ بالله الملك الفیض ناظر مرقومك
اولادی واولاد اولادی وقف مذکوره متولی اوله ودخی شویله شرط ایلدیکه خان مذکور ایله
صحانخانهٔ مزبوره بهر سنه ید متولی ایله برر ایکی کمسنه یه اجارهٔ مثلیله ایجار اولنوب حاصل اولان

اجاره سندن اولا وقفین مذکورین عائد اولان مقاطعهٔ زمینلری بعد الافراز والاداء اجارهٔ حاصله باقیه‌دن چوبان حسن محله‌سی جامع شریفنده امام اولان افندی‌یه سنوی آلتمش غروش وظیفهٔ امامت وجامع شریف مرقومده مؤذن اولانلره کذلك سنوی آلتمش غروش وظیفهٔ تأذین ویریله وهر سنه قرق غروش ایکی عدد مقوا شمع روغن آلنوب جامع مذکوره وضع وایقاد وقنادیل اولنه وهر سنه لیالیٔ شهر صیام مغفرت ارتسامده یکرمی غروش روغن زیت آلنوب جامع مزبورده‌ده ایقاد قنادیل اولنه وشهور ثلثه‌ده جامع مزبور کرسیسنده جماعت مسلمینه وعظ ونصیحت ایدن واعظ افندی‌یه یکرمی غروش وظیفهٔ تدریس ویریله ووظائف ومصارف مرقومه بعد الافراز والاداء فضله اجارهٔ باقیه‌دن ید متولی ایله خان مذکور وصابونخانهٔ مرقومه پوشیده ومواضع سائره‌لری لدی الحاجة تعمیر وترمیم اولنوب فضله هر نه قالور ایسه مبالغ وظیفهٔ تولیت اولمق اوزره متولی اولنلر متصرف اوله‌لر دیو شروط وقیودنی تعیین و بیان وابنیهٔ مذکوره‌یی فارغاً عن الشواغل متولیٔ مزبوره تسلیم اولدخی وقفیت اوزره قبض وتسلم ایدوب سائر متولیلر کبی تصرف ایلدی دیو بالوکاله تقریر وشروط مذکوری اتمام ایلدکده متولیٔ مرقوم دخی وکیل مومی الیهی جمیع حکمات مشروحه سنده وجاهاً تصدیق وشفاهاً تحقیق ایتدکدنصکره وکیل مرقوم حافظ عثمان افندی عنان کلامنی بالوکاله سمت رجوعه صارف وزمام مرامنی صوب استرداده صارف اولوب بر جهت یره موقوفه عرصه اوزرنده اولان ملك ابنیه‌نك جهت اخری‌یه وقفیتنی بعض ائمهٔ کرام قتنده صحیح اولمدیغندن ابنیهٔ مذکوره‌نك وقفیتندن موکلهم مرسومه طوطی فاطمه خاتون رجوع وابنیهٔ مذکوری متولی یدندن استرداد ایله کما کان ملکنه ادخال اولنمق بالوکاله مطلوبمدر دیدکده غب الاستنطاق متولی مرقوم جوابنده اکرچه حقیقت حال منوال مشروح اوزره اولدیغی محل اشکال اولمیوب لکن بعض آخر مشایخ کرام قتنده جائز اولدیغی مقرر وامام فضل ربانی وخبر کامل صمدانی الشهیر بالامام الثانی أبو یوسف امام یعقوب حفظ الله تعالی عن موجبات التأسف والغیوب حضرتلرینك قتنده وقف مذکوره مقارن دخی اولور و الیوم عمل آنکله‌در دیو رد وتسلیمدن امتناع وحاکم صدرکتاب طوبی له وحسنمآب أفندی حضرتلری حضورنده مترافعان وهر بری مبتغاسنجه فصل وحسمه طالبان اولدقلرنده حاکم مومی الیه لازالت الاحکام نافذة بین یدیه حضرتلری طرفینك کلامنی بعد التأمل والتفکر صحت وقفی ترجیح واحتیار وطرف خیری تقدیم واتیار ایدوب تجویز ایدن بعض مشایخ کرام ومسالك لطیفلری اوزره عرصهٔ موقوفه اوزرنده اولوب ذکری مرور ایدن ابنیه‌نك مع شروطها المذکور صحت وقفیتنه حکم ایتدکدنصکره وکیل مومی الیه عثمان أفندی بو یوزدن دخی بالوکاله مرامنه وصل اولمامغله طریق آخردن سمت رجوعه تصدی ایدوب اکرچه ذکر اولنان ابنیه‌نك جهت اخری‌یه وقفیتنه حکم حاکم لحوقیله صحت حاصل اولوب لکن پیشوای کل ورهنمای سبل امام اقدم واعظم وهمام الافخم حضرتلرینك رای خطیر ومذهب منیری اوزره صحت لزومی مستلزم اولمامغله ابنیهٔ مذکوره‌نك وقفیتندن موکلهم مرسومه فاطمه خاتونه رجوع ایتمکله کما کان ملکیتنه ادخال اولنمسی بالوکاله مطلوبمدر دیدکده

متولی رشید تدارك كلام سدید وجواب با صوابه متصدی اولوپ فی الحقیقه امام اعظم مشار الیه
حضرتلری قتنده صحت لزومی مستلزم اولدیغی مقرر لکن امام أبو یوسف حضرتلری قتنده واقف
مجرد وقفت دیمکله وامام محمد حضرتلری قتنده دخی تسلیم الی المتولی ذکر تأیید ایله وقف لازم
اولور دیو امامین مشار الیهما مذهب خطیرلری اوزره عرصهٔ موقوفه مزبوره اوزرنده اولان
ابنیهٔ مرقومه نك وقفیتنك لزومنه حکم اولنمسی مطلوبدر دیدکده حاکم مومی الیه دام الحق جاریاً
بین یدیه حضرتلری جانب وقفه دیدهٔ عنایتلریله نظر و مناع للخیر اولمقدن حذر ایدوپ تمهید
امانیء وتقی اولی وتسیید مبانی خیری اخری کوروپ عالماً بالخلاف الجاری بین الائمة الاشراف فی
امور الاوقاف ابنیهٔ مرقومه نك وقفیتنك لزومنه و خصوص وعمومنه حکم صحیح شرعی و تسجیل
ایله قضاء صریح مرعی ایدوپ فصار باتفاق علمائنا وقفاً صحیحاً شرعیاً وحبساً صریحا مرعیا
«فمن بدله بعد ما سمعه فانما اثمه علی الذین یبدلونه ان الله سمیع علیم» واجر الواقف علی الله الجواد
الکریم جری ذلك وحرر فی الیوم التاسع من شهر ذی الحجة الشریفه لسنة ست واربعین وماتین
والف

شهود الحال

چیزمجی مصطفی بن درویش اغا عن محله حواجه زاده الحاج احمد — تاجر الحاج ممنی محمد

باقربابا — ملا حسین بن صالح نعلچه‌جی — قزاز یماق صالح بن ابراهیم — صاریك الحاج ادریس

„Hvala bogu onome, koji je učinio tekuću milostinju uzrokom spasa od pakla i ulazom u raj, kroz koji vrela teku, te neka je selati selam odabranom Muhamedu Mustafi i njegovoj obitelji i drugovima.

Stanovnica Careve mahale u Saraj-Bosni, dobrotvorka Fatme Dudija, kći Husein Pehlivanova, opunomoćila je od svoje strane Hafiz Osman efendiju, sina Mehmedova, stanovnika Careve mahale i dala mu punu vlast za uvakufljenje niže označenih nekretnina, na koje on može očitovanje dati, uknjižiti ih i po potrebi odustati od toga uvakufljenja, te su tu punomoć zasvjedočili Mula Salih, sin Mehmedov, stanovnik pomenute mahale i Hadži Salih bajraktar, sin Hadži Ahmedov, stanovnik Čoban Hasan mahale, koji su i identičnost pomenute vakife zasvjedočili, te je zbog toga ovi punomoćnik njezin u prisustvu mutevelije Mula Sulejmana, sina Huseinova, stanovnika Čoban Hasan mahale, koga je vakifa za tu dužnost izabrala i odredila, pred ovim šerijatskim sudom u ime svoje vlastodavke izgovorio slijedeće očitovanje: Moja vlastodavka, pomenuta Fatme Dudija kaduna, pojmajući da je ovaj svijet prolazan, njegove boje i oblici da su gole ruševine, te pošto će svak doći na strašni sud gô i bos a spisi će mu o njegovim djelima visjeti o vratu te se neće moći nitko sakriti od sunčane vrućine u hlad, osim hlada od svojih dobročinstava, i to promislivši, odvojila je od svoga čistog imetka jedan han sa nuzgrednim zgradama u Carevoj mahali, koji graniči s jedne strane kasapskim dućanom Mustafe bajraktara, sarača, s druge dućanom Jamak Saliha Nalića, s treće rijekom Miljackom, a s četvrte putem, a koji je podignut na mukatskom zemljištu Gazi Isabegova vakufa i Kalin Hadži Alina vakufa te se mukata isplaćuje ovim vakufima na dva jednaka polovna dijela, nadalje jedan samarluk (sijenicu) u istoj mahali, koji graniči s jedne strane drugim dućanom Jamak Salihovim, sa druge dućanom našljednika Nuri Ahmedage, s treće

dućanom Mustafabega Čohadžića a sa četvrte putem, koje je zemljište vezano za Kalin Hadži Alin vakuf, komu se plaća izvjesna godišnja mukata, te je ove nekretnine sa dozvolom i sporazumom sa dotičnim mutevelijom za uvjek u dobrotvorne svrhe zavjetovala i istinito uvakufila i to sa slijedećim uvjetima: da prisutni mutevelija Mula Sulejman bude na njezinom vakufu mutevelija dok je živ a poslije njegove smrti da to pravo našljeduju njegova muška djeca s koljena na koljeno a Mula Abdullah Prešljo, stanovnik Čoban Hasan mahale, da bude bezplatni nadzornik i to pravo da i njegovi potomci naslijede, a kada potomci ovoga mutevelije, ne daj bože, izumru, da potomci ovoga nadzornika budu mutevelije. Dalje stavila je uslov, da dotični mutevelija uvakufljeni han sa sijenicom izdaje svake godine sigurnoj osobi pod kiriju po primjerenoj cijeni i da od ovih prihoda na prvom mjestu isplaćuje zemljišne poreze (mukatu) dotičnim vakufima a od ostatka ove kirije da se isplaćuje po 60 groša godišnje plaće imamu džamije u Čoban Hasan mahali a 60 groša godišnje da se plaća mujezinu, koji bude u ovoj džamiji; dalje da se izdaje po četrdeset groša godišnje za dvije mukave, koje će se u ovoj džamiji paliti; dalje da se svake godine kupuje po dvadeset groša zejtina i da se uz posne noći pale u ovoj džamiji kandilji; dalje da se svake godine od ovih prihoda izdaje po dvadeset groša nagrade onome vajizu, koji bude u ovoj džamiji sa ćursa za mjesece redžeb, šaban i ramazan sakupljenom narodu o vjerskim načelima propovjedao, a što bi preko sviju ovih troškova viška preostalo, da taj višak mutevelija kod sebe zadrži i po potrebi na krov i ostale opravke i popravke uvakufljenih zgrada troši; a kad se i to uračuna i oduzme, sve što ostane od ovih prihoda viška, da se taj višak računa kao godišnja plaća dotičnom mutevelijí, koja će se kao našljedno pravo smatrati. Pomenuti punomoćnik vakife, izgovorivši sve navedene uvjete, reče još, da je on navedene uvakufljene nekretnine čiste i bez tereta prisutnom mutevelijí na raspolaganje predao i on ih kao uvakufljeno imanje na raspolaganje i upravljanje primio a pošto je prisutni mutevelija sve ove navode punomoćnikove lično i usmeno kao istinite potvrdio, tada tek punomoćnik uvakufiteljice, rečeni Hafiz Osman efendija, svoja očitovanja prevrnu i oprovrgnu s namjerom, da uvakufljene nekretnine povrati, dodavši, da se to uvakufljenje kao neka naručena stvar smatra, jer da se zgrade na ovakim zemljištima ne mogu po nekim propisima uvakufiti. S toga on u ime svoje vlastodavke Fatme Dudije odustaje od uvakufljenja tih nekretnina i traži, da se iste njegovoj vlastodavci u posjed i uživanje povrate. Na ovo prisutni mutevelija odgovori, da su u nekoliko ti navodi zastupnika vakife vjerovatni, ali po propisima nekih imama ovakve nekretnine mogu se uvakufiti, naročito po propisima drugog imama Ebu Jusufa i imama Jakuba, po kojima se i danas postupa, ovo je uvakufljenje istinito i pravno, s toga ne može uvakufljene nekretnine vakifi vratiti. Zato je šerijatski sudija, komu neka Bog da moć, da može teške stvari lahko riješavati, uzevši u pretres sve navode parbenih stranaka, razmislio i obzirom na postojeće propise pojedinih velikih imama, koji dopuštaju, da se na vakufskim zemljištima podignute zgrade mogu uvakufiti, izreče osudu, da je ovo uvakufljenje istinito i na zakonu osnovano. Ali na tu osudu zastupnik Osman efendija ne pristade, nego svoj govor na drugu stranu okrenu i reče: da se ovakve nekretnine po propisima drugih velikih imama ne mogu uvakufiti, za to traži, da se iste njegovoj vlastodavci povrate. Na ovo odriješito odgovori mutevelija i reče: I ako se može propisima nekih velikih imama vjerovati, ipak se po propisima imama Ebu Jusufa vakuf smatra istinitim, kad se izreče riječ: „To i to uvakufljavam", a po propisima imami Muhameda, vakuf se smatra svršenim uvakufljenim činom, čim se on dotičnom mutevelijí na raspola-

ganje i upravljanje preda, s toga tražim, da se to uvakufljenje zakonitom osudom utvrdi i osnaži. Raspravljajući šerijatski sudac, uzevši u obzir navedene činjenice, misleći i oslanjajući se na koristonosne vakufske nekretnine, po načelima i riješavanjima stare uleme izreče osudu, da je ovo uvakufljenje na šerijatskim propisima osnovano te se smatra kao zakonito, stvarno i istinito uvakufljenje pa ga ovom osudom kao takovo osnažuje i potvrgjuje. Ko bi ovu osudu oprovrgnuo i omalovažio, bog će njegovo ime na strašnom sudu poraziti.

„Pisano 9. zilhidžeta 1246. (= 1830.)

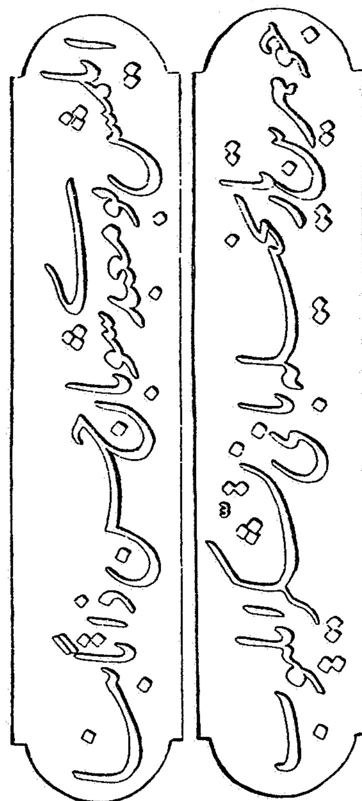
„Svjedoci ovoga: Jamak Salih, sin Ibrahimov Sarić, kazaz iz mahale Hadži Idrisove, Mula Husein, sin Salihov nalčadžija, Hadži Memiš Mehmed trgovac iz Bakrbaba mahale, Mustafa, sin Dervišov, čizmedžija iz Hodže Zade Hadži Ahmedove mahale.“

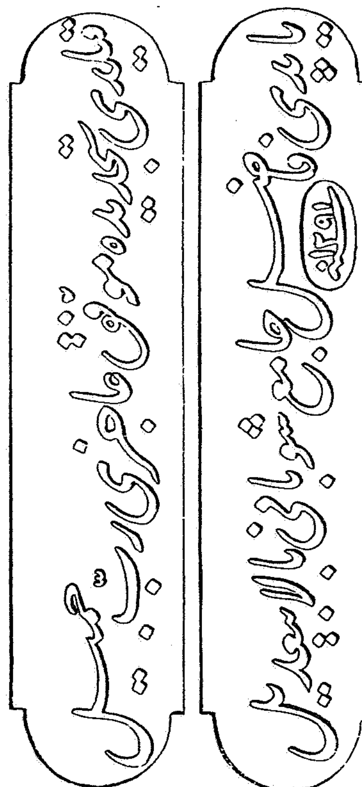
*

Godine 1291. (= 1874.) oborio je pokojni Fadil paša Serifović do temelja ovu džamiju, te ju na novo ljepšu i uredniju sagradio a uz nju oborio je i minaru iz temelja.

O tome spjevao je on ovaj tarih *(slika 70.)*:

Slika 70. Natpis više vrata Čoban Hasanove džamije u Čobaniji.

„Ovu od Čoban Hasana napravljenu bogomolju

„Bog udijeli poniznom robu da obnovi.

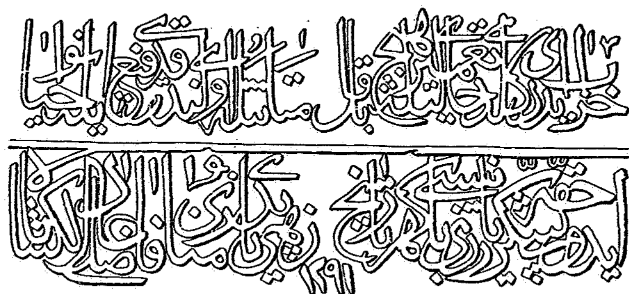
„Piknjastim slovima sagraditelj kao zahvalu izreče datum:

„Fadil napravi džamiju Čobaniju, lijepu bez primjera“.

1291. (= 1874. g.)

Ovaj je datum više vrata na kamenoj ploči isklesan.

Na minari ove džamije, oko četiri metra nad zemljom, imade drugi nadpis, koga je isti Fadilpaša spjevao i isklesao, a glasi *(slika 71.)*:

Slika 71. Natpis sa minare Čoban Hasan džamije u Čobaniji.

To jest: „Buduć sasvim porušena, na taj način, da ju je nemoguće bilo popraviti. Sasvim novu i tvrdu visoku napravi.

„Bogu zahvaljujuć napisa sagraditelj piknjast datum:

„Začudno napravi ovu visoku minaru Fadil, da se svakom dopadne.“

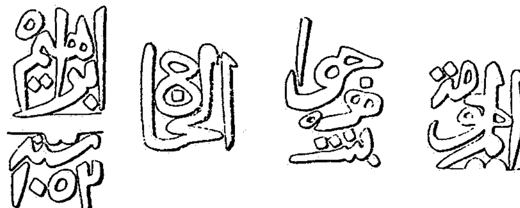
1291. (= 1874. g.)

*

U novije doba su stanovnici ove mahale nabavili jednu kuću u istoj mahali i zavjetovali je ovoj džamiji a dotična se vakfija nalazi u vakufskoj upravi u sidžilu.

Isti mahaljani pretvorili su mekteb Čoban Hasan Vojvodin, koji je bio s lijeve strane džamijski vrata, u dućan a za džamijom u haremu napraviše nov mekteb, koji još i danas postoji i u kome se djeca uče.

Uz gore pomenuti hajir sahibin grob, nalazi se grob jedne djevojke a natpis glasi ovako *(slika 72.)*:

Slika 72. Natpis s nišana Gjevahire u haremu Čoban Hasanove džamije u Čobaniji.

„Merhuma Dževahira, kći Hadži Ibrahimova.

1053. (= 1642. g.)“

Moguće je, da je ova djevojka bila unuka hajir sahibina.

Na drugu stranu hajir sahibina groba, nalazi se jedan grob sa derviškim nišanima.

Merhum Fadil paša Šerifija piše u svojoj kronici, da je to grob Fatihova šehita zvanog Ramadan babe, koji je pri osvajanju Sarajeva pao kao žrtva, a doskoro je na ovom mjestu bilo turbe i kandilj se palio, ali ga sada nema.

Prema ovoj džamiji na tri ugla ulica ima jedno muslimansko groblje, koje je oko 40 metara dugo a 24 metra široko, ali u njima nema nikakva važna spomenika i za to o tome ne možemo ništa ni donijeti. Jedino smo ovdje pronašli grobnicu Mula Saliha Balugdžića imama ove džamije, koji je umro 1213. (= 1798. g.)

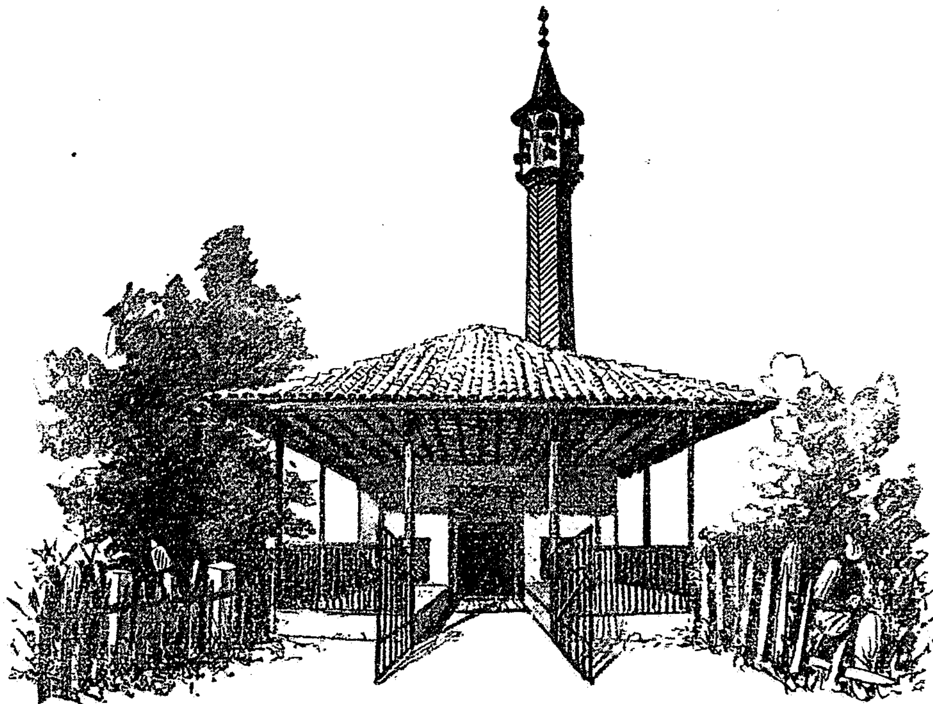
XXXVIII. Abdulhalim agin mesdžid na Mutnom potoku.

Na ćošku ulice Souk Bunara i Čobanije na lijevoj strani stoji Abdulhalimagin mesdžid, kojega narod zove mesdžidom na Mutnom potoku. a u starim sidžilima se zove Skenderćehajinim. *(Slika 73.)*

Mesdžid je oko 8 metara dug i širok, a sofe su mu duge po tri metra, a široke isto toliko. Pred sofama drži šest velikih stupova krov a izmegju njih lijepo su ogragjene sofe sa lijepim drvenim parmacima. Papučluk je dva metra širok. Na svakom duvaru ima po dva pendžera. Groblje je oko mesdžida dosta prostrano.

S desne strane pri ulazu u isti mesdžid medju grobovima nalazi se grob Idris dede, koji je bio vrlo pobožan, a umr'o je god. 1170. (= 1756.)

Do njega nalazi se grob imama ovoga mesdžida, koji se zvao Ahmušin a preminuo je god. 1191. (= 1777.) Mula Mustafa Bašeskija veli za njega, da je bio fin čovjek, posve star i dugačke brade.

Slika 73. Mesdžid Halim age na Mutnom potoku.

Abdulhalim aga bijaše ćehaja Skender bega, a Skender beg bio je pošljednji put bosanski sandžakbeg godine 904. (= 1498) a umrli Abdulhalim aga bio je njegov upravitelj dvora. Skender paša sagradio je jednu tekiju i uz ovu svezao gotovu cijelu okolinu, t. j. sva mjesta u današnjoj Pehlivan Hasan mahali i Abudulhalim aginoj mahali a ove mahale i danas još stoje pod mukatom Skender pašinih vakufa. Umrli Abdulhalim aga molio je svoga gospodara, da mu dozvoli da kupi u ovoj mahali zemljište te mu molba bi uslišana i on kupi zemljište, na komu u ime svoje podigne mesdžid i minaru od drveta godine 910. (= 1504.) Ovom je mesdžidu zavjetovao nekoliko hiljada akči gotova novca, a osim toga u Pašajigit, t. j. Pehlivan Hasan mahali na današnjem čuvenom „Borku“, imao je on svoju fabriku cigla i ćeremita, koja potpada pod mukatu Skender pašina vakufa, te je ovu fabriku svom mesdžidu uvakufio i za mutevelju postavio Mehmeda, sina Daudova, za imama Sinan Halifu, sina Mahmudova a za mujezina Mustafu, sina Ahmedova.

Godine 972. (= 1564.) stanovnice ove mahale Ajiša i Fatima, kćeri Hadži Mahmudove, uvakufile su 7000 akči za ovi mesdžid i postavile su za mutevelju svoga oca Hadži Mahmuda, sina Idrisova a isti je ove pare na kamate izdavao, o čemu se nalazi zapisnik u sidžilu broj 2. na 386. strani.

U istom sidžilu od god. 973. (= 1565.) našao sam ovaj stari berat:

اسکندر کتخدا محلەسندە متمکن اولان حاجی طورخان بن حسن نام کمسنە داود بن عبداه
نام غلام مواجهەسندە اقرار واعتراف قیلوب اشبو چاتیق قاشلو قرەکوزلو اوزون بویلو مجاری
الاصل داود غلامم مالدن آزاد ایلدم اعتاقاً صحیحا شرعیا دیدکدە مزبور داود طلبیلە واقع حالی
قید سجل اولندی

حرر فی اوائل ذی الحجه سنه ٩٧٣

„Hadži Turhan, sin Hasanov, stanovnik Skender Ćehajine mahale došao je pred ovaj šerijatski sud i u prisutnosti Davuda, sina Abdullahova, koji bješe momče razdvojenih obrva, crnih očiju, dugačka stasa, porijeklom Madžar, izjavio očitovanjem, da on pomenutog Davuda, koji mu do tada bješe rob, od toga robstva oslobagja i to sa pravim šerijatskim oprostom. Izgovorivşi ovo, zapisa se po zahtjevu Davudovu u sidžil početkom zilhidžeta 972. godine."

Na 59. strani ovoga sidžila naišao sam na jednu čudnovatu odluku, koju sam našao za shodno, da je ovdi svijetu na vidik stavim. Ona ovako glasi:

زهرا بنت علی نام خاتون نفس سرایدە اسکندر کتخدا محلەسندن محمد بن سید حسن نام
کمسنەنی مجلس شرعە احضار ایدوب ایتدیکە مزبورك یدندە اولان اورتە بویلو الا کوزلو آچیق
قاشلو کلباشە بنت تیمورخان بنم وتیمورخانك صلبیە قزیدر آلان نفس پوژەغەدە حصار محلەسندە
عمر وابراهیم وساکنە نام اوغلانجقلری واردر وحیات ومماتی معلوم اولمیان علی نام کمسنە زوجیدر
مزبورەیە رقیت طاری اولمامشدر صلبیە قزمدر دیو نفس پوژغە نائبی مولانا مصطفی بن احمدك
امضاسیلە ومهریلە ممهور نقل شرعی ابراز ایدوب نظر اولندقدە تقریرینە موافق اولیجق غب
الانکار ذیل نقلدە مسطور اولان شجاع بن یوسف وولی بن محمد نام کمسنەلر مذکور نقلی پوژغە
نائبی مولانا مصطفی بن احمدك نقل اولوب مزبورە زهرایە ویردیکنی شهادت ایتدکلرندە شهادتلری
خیز قبولدە واقع اولوب ومحمد مذکوران شاهدلرە اعتمادی یوغیلە نقل قرشولە دیو تکلیف اولندقدە
نقل قارشولەمم شرع شریف نەایسە بوازرە اجرا اولنسون دیدکدە موصوفە مذکورە کلباشەنك
بر موجب نقل شرعی حریتنە حکم اولنوب بالطلب قید سجل اولندی

فی ١٧ شهر محرم سنه ٩٧٤

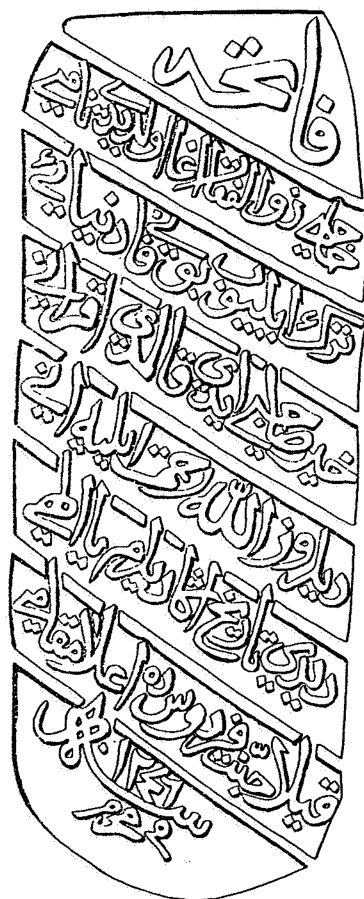
شهود:

حاجی طورخان بن حسن ، حاجی ممی بن حاجی حسام

„Zuhra, kći Alina, došla je pred ovaj šerijatski sud zajedno sa Mehmedom, sinom Sejid Hasanovim, stanovnikom Skender Ćehajine mahale, te je izjavila, da se kod prisutnoga Mehmeda nalazi jedna ženska glava imenom Gjulbaša, kći Timurhanova, koja je srednjeg rasta, plavih očiju i otvorenih obrva, i da je ova ženska njezina i njezinog muža Timurhana rogjena kći, da ona ima djecu Omera, Ibrahima i Sakine, koji i sada žive u Požegi u Hisar mahali, a njen muž bio je Alija, za čiji se život i boravak ništa ne zna. Pošto na nju nije natovareno nikakvo ropstvo, nego je ona moja rogjena kći — i u dokaz ovoga pokaza šerijatsku odluku, koju je Požeški šerijatski sudac

Mevlana Muštafa, sin Ahmedov, svojim potpisom i pečatom potvrdio — i pošto sadržaj pomenute odluke tuženi i prisutni Mehmed, sin Sejid Hasanov, poreče, to su na kraju ove odluke zapisani svjedoci Sudžaija, sin Jusufov i Velija, sin Mehmedov, preslušani izrično dokazali, da je pomenutu odluku izdao požeški kadija Mevlana Mustafa, sin Ahmedov i prisutnoj tužiteljici Zuhri uručio, a ovo se njihovo svjedočenje kao istinito priznade. Nu tuženi Mehmed ne priznade ovo svjedočanstvo, nego zatraži od tužiteljice da mu pokaže navedenu odluku, ali ona reče, da je pokazati neće, te moli, da se ova stvar po šerijatu riješi. S toga ovaj sud presudi, da se na osnovu gori navedene osude pomenuta Gjulbaša oslobogjava, a ova se osuda u sidžil zavodi.

„Pisano 17. muharema 972. (= 1564.) Svjedoci: Hadži Turhan, sin Hasanov i Hadži Memi, sin Hadži Husamov.“

Slika 74. Natpis s nišana Hadži Zulfikar age u Halim aginom mesdžidu.

Za velikoga požara godine 1109. (= 1697.) i ovaj je mesdžid izgorio, te ga u svomu izkazu Ćose Halil paša spominje da je izgorio i da se od njega samo ruševine nalaze. Godine 1118. (= 1706.) napravili su stanovnici ove mahale molbu na državnu vlast, u kojoj su naveli, da je i mesdžid Abdulhalim agin prigodom velikog požara do temelja izgorio, i da je od njega ostalo samo prazno zemljište, te su molili, da se obnovi i tražili, da ga država podigne a imamu Aliji da odredi šest akči dnevne plaće i mujezinu Aliji četiri akče dnevne plaće, jer su ovi tim požarom izgubili službu i plaću, koja im se od kamatnih prihoda ovoga porušenog i izgorjelog mesdžida davala. Nekoliko godina poslije obnovili su stanovnici pomenute mahale sa državnom pomoću ovu bogomolju. Njeno je dvorište dosta prostrano i puno muslimanskih grobova.

U ovoj Abdulhalim aginoj mahali stanovao je neki učenjak, Hercegovac Halil efendija, sin Salihov, koji je 1260. (= 1844.) ovdje umro i u ovom groblju pokopan, kažu da je ovaj Halil efendija bio vrlo obrazovan, pobožan i smjeran muž, tako da od poniznosti 30 godina svoga života svoje oči nije u nebo podigao. Pri njegovoj smrti sastavio mu je Mehmed Essâd effendija Mačković ovaj smrtni spomen:

فخر زهاد صاحب خلق جميل   خوجهٔ صبيان الحاج خليل
ايتدي دنيادن نقل عقبايه خيف   قالدي شاكردان وغلمان پس جميل
فوتنه اسعد ديدي تاريخ تام   جنته اوله سزا حاجي خليل
سنه ١٢٦٠ محرم ١٩

„Ponos dobrih i gospodar lijepe naravi. Dječinji hodža Hadži Halil pregje s ovoga svijeta na onaj vječiti. — Šteta! Osta iza njega lijepe djece, njegovi gjaci. Njegovoj smrti izreče Esad potpun datum. „Raja je dostojan Hadži Halil.“

1260. — 19. muharema. (= 1844.)

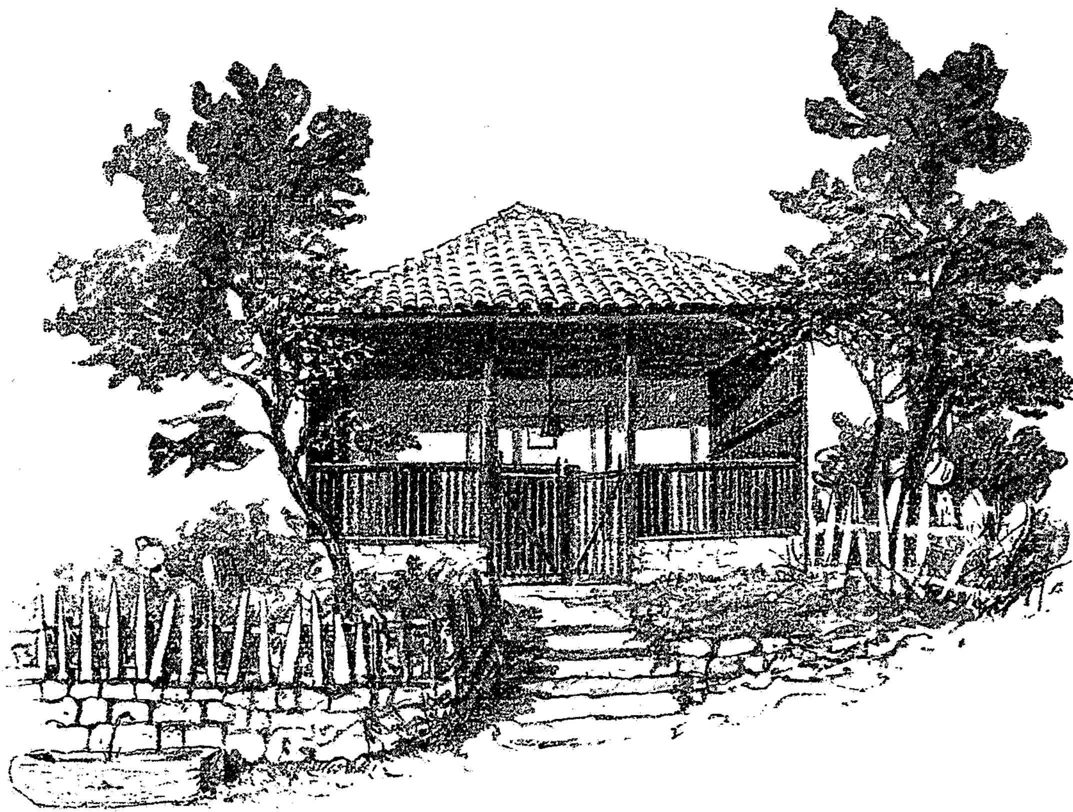
Na protivnoj strani ovoga groba, nalazi se grob Hadži Zulfikar age, stanovnika ove mahale, koji je ovaj mesdžid o svom trošku održavao i popravljao, što mu i natpis tvrdi *(slika 74.)*:

„Hadži Zulfikar zvaše se koji napusti ovaj prolazni svijet. Bješe bezprimjerni gospodar dobročinstava. Prosimo mu božiju milost. Izreče mu se smrtni tarih: „Bože priredi mu u velikom raju visoko mjesto.“

1246. (= 1830.)

XXXIX. Hadži Turhanov mesdžid na Souk bunaru.

Uza Souk bunar ulicu, sa lijeve strane, ima jedan mesdžid, koji narod zove kao i mahalu Souk bunar (studeni kladenac), a zvanično se taj mesdžid zvao Hadži Turhanovim. *(Slika 75.)*

Slika 75. Mesdžid Hadži Turhanov na Souk bunaru.

Dosta je malešan, od čerpića sazidan, a pokrit je šimlom i ćeremitom.

Od ulaza i kibleta imade po dva, a s desna i lijeva po tri prozora. S desne strane mesdžida ima pet do šest mlagjih grobova.

Ispred mesdžida imade nešto zemljišta od jedan metar širine, kuda se prolazi u mesdžid.

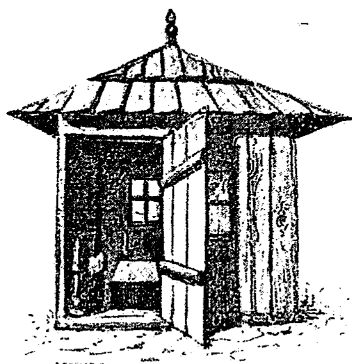
Nadošav mesdžidu imade jedna lijepa česma, a prema istoj turbe, u komu je ukopan Sultan Fatihov vojnik zvani Džebar deda. *(Slika 76.)*

Ovo je turbe bilo izgorjelo prigodom okupacije, ali ga je nekoliko godina kasnije napravio merhum Hadži Ahmed beg Hrasnica.

Više mesdžida, na jugozapadnoj strani, nedomak jevrejskog groblja, bilo je još jedno turbe „Urjan dedovo“, ali iza okupacije oboriše ga seljaci, te je doskora samo baskijama ogragjeno.

Vrlo bi bilo shodno, ako bi se na ovo turbe svratila pažnja mezaristanske komisije.

Hadži Turhan, sin Hasanov, bio je jedan od najboljih pouzdanika Mustafa bega, sina Skender pašina. Kada je ovaj Mustafa beg sa bosanskog namjestništva dignut, osta Hadži Turhan u Sarajevu i nastani se u Skender Ćehajinoj mahali. God. 966. (= 1558.) kupi nešto zemljišta od mutevelije Skender pašina vakufa, koje je pod mukatom ovoga, te na ovom zemljištu podigne mesdžid na svoje ime u Souk bunar mahali. On je ovaj mesdžid, kao i minaru napravio od drvenog materijala a za održavanje bogomolje zavjetovao je nekoliko hiljada akči. Za muteveliju imenovao je nekog Ališaha, sina

Slika 76. Turbe Džebar dedino na Souk bunaru.

Ahmedova, a za mesdžidskog imama nekakva Ibrahim Halifu. Ove navode nalazimo u kupoprodajnom dokumentu, koji je zaveden u sidžilu broj 2 na strani 204. Hadži Turhan bio je živ još godine 973. (= 1565.). Spomenuti spis glasi:

„Alija, sin Alagjuzov, stanovnik Hadži Turhan (Souk bunara) mahale, došao je lično pred ovaj šerijatski sud i svojevoljno očitovao, da je u sudu prisutnoj svojoj ženi Sejidi, kćeri Nusuhovoj prodao za 1800 akči jednu svoju kuću sa baščom, bostanom i ostalim prinadležnostima, koje leže u mahali Hadži Turhanovoj, Souk bunar zvanoj, u granicama s jedne strane Kazaz Velija, s druge Mustafe, sina Husamova, s treće bašča Skender pašine tekije, a s četvrte putem te da je ovu prodajnu svotu od kupovateljice potpuno primio, što i ona potvrdi, a njezinu idendtičnost osvjedočiše Jusuf, sin Alin, Salih, sin Alin, a pošto je kupovateljice izkazani zastupnik Hadži Mustafa, sin Junusov, potvrdio očitovanje prodavaočevo, to se ovaj čin po zahtijevu stranaka zavede u sidžil.

„Pisano 25. rebijulahira 973. (= 1565. g.).

„Svjedoci ovoga: Ibrahim Halifa, imam ovoga mesdžida, Hadži Pirija, sin Alijin, Ališah, sin Ahmedov, mutevelija, Uvejis, sin Mehmedov, Hamza, sin Jahjin, Balija, sin Mehmedov, mujezin, i Hzr, sin Hasanov.“

I ovaj mesdžid je godine 1109. (= 1697.) izgorio, a Halil paša u svome iskazu veli ovo: „Mesdžid Hadži Turhanov u Souk bunar mahali navalom inovjeraca izgorio je, te je sad tamo ruševina“. Sarajevski stanovnici u svojoj peticiji predatoj državnoj vlasti o ovom mesdžidu vele ovako: „Mesdžid Hadži Turhanov u Souk bunar mahali do temelja je izgorio te su tom prigodom imam i mujezin ovoga mesdžida poginuli, a pošto su ovi poslužitelji izdržavani od prihodnih kamata, koji su uginuli, to mole državu da mesdžid obnovi i novijem poslužiteljima plaću odredi“.

Vakufskog Hadži Turhanovog zemljišta bilo je i u Latinluku, što razabiremo iz ovog hudžeta:

ذمی قاوچیچ مارقویه حاجی طورخان وقفی عرصه‌سنه متعلق ویریلان حجت شرعیه صورتیدر

مدینهٔ سرایده خیراتی واقع مرحوم طورخان وقفی متولیسی اولان یحیی افندی ابن احمد افندی نام کمسنه مجلس شرع خطیر لازم التوقیرده رافع هذا السفر الحاجی مارقو ولد قره‌چه نام ذمی مواجهه‌سنده بالتولیه اقرار تام وتقریر کلام ایدوب واقف مزبورك عرصهٔ موقوفه‌لرندن اولوب مدینهٔ مزبوره‌ده فرنکلر محله‌سنده واقع برطرفی دلی حسن و برطرفی ایوو ملکلری وطرفینی طریق عام ایله محدود وممتاز ایکی منزل عرصه‌لرینك متصرفلری اولان چویه‌تقو و فرانو نام ذمیلر حرب کفاره تبعیت و دارالحربه فرار وملحق اولوب انده قرار ایتملریله ذکر اولنان ایکی منزل نقضلرین بوسنه خزینه‌سی طرفندن مرقوم آجی مارقو دیوان تذکره‌سیله تفوض و ذکر اولنان ایکی عرصه سکز سنه‌دن برو خالی قالوب مقاطعه‌سی وقفه واصل اولمامغله طرف وقفدن ایجار اولنق لازم کلوب ومرقوم آجی مارقو دخی طلب اولوب لکن مقاطعهٔ قدیمه‌سی اولان بیك ایکی یوز آقچه کمسنه کمسنه رغبت ایتمیوب ذکر اولنان ایکی عرصه‌نك بیك ایکی یوز آقچه مقاطعه‌یه تحملی اولمدیغنی مجلس شرعده ثقاه صحیحة الکلمات اخبار و انجق آلتیوز آقچه مقاطعه‌یه تحملی اولدیغنی اعلام ایتملریله معرفت شرعله آلتیوز آقچه‌سی تنزیل اولوب بندخی تولیتم حسبیله ذکر اولنان حدود ایله محدود ایکی منزل عرصه‌لرین سنوی آلتیشر یوز آقچه مقاطعه ایله بعد الاذن الشرعی مرقوم آجی مارقویه طرف وقفدن ایجار اولدخی منوال مشروح اوزره استیجار وقبول ایلدی دیدکده غب التصدیق الشرعی ما هو الواقع بالطلب کتب اولندی فی الیوم الرابع والعشرین من ربیع الاخر لسنة ثمان عشرة ومأة والف

شهود الحال

یوسف چلبی مؤذن — عثمان بیك زلجی — عطاء الله چلبی الکاتب — مصطفی بشه قطارجی

علی چلبی درزی عن محله حلاج داود — ابراهیم چلبی محضر — حسین چلبی محضر

صالح چلبی سرمحضران

Sadržaj:

„Jahja efendija, sin Ahmed efendin, mutevelija vakufa merhum Hadži Turhanova u Sarajevu, dogje lično pred ovaj šerijatski sud i u prisustvu Hadži Marka Kaučića, kršćanina, kao mutevelija dade slijedeće očitovanje: U mahali Latinluku, ima dvije kuće na uvakufljenom zemljištu Hadži Turhanovu, koje graniče s jedne strane Deli Hasanovim, s druge Ivinim zemljištem, a s treće i četvrte putem, te su ova zemljišta bila vlasništvo nekakva Cvitka i Franje, koji su iz Bosne pobjegli u tugju vojsku pa su ove nekretnine po potvrdi bosanske blagajne ustupljene rečenom Hadži Marku; a pošto se na ova zemljišta kroz osam godina nije plaćala mukata, to se ova moraju izdati pod najam, da se naplati osamgodišnja zaostala mukata, koja iznaša 1200 akče, a on je ove nekretnine kao vakufski zastupnik predao rečenom

Hadži Marku za godišnju mukatu i najamninu od 600 akči, na koju je svotu Hadži Marko pristao i zgrade u posjed primio, nakon što se riješenjem suda previsoka mukata od 1200 akči snizila na 600 akči, te se ovaj najamni dokumenat potvrgjuje i po zahtjevu stranke napisa.

„Pisano 24. rebijulahira 1118. (= 1706. godine). Svjedoci ovoga: Jusuf Čelebija, mujezin, Osman beg Zildžo, Ataullah Čelebija, pisar, Mustafa baša, kantardžija, Ali Čelebija, terzija iz mahale Halač Daud, Ibrahim Čelebija, muhzur, Husein Čelebija, muhzur i Salih Čelebija, glavni muhzur.“

Godine 1188. (= 1774.) obnovila je Hadže Fatima, kći Hadži Jusufova, stanovnica Buzadži Hadži Hasanove mahale ovaj mesdžid a za potrebe i održavanje zavjetovala je nekretnine spomenute u vakfiji, zabilježenoj u broju 16. sidžila:

حمد موفور وشكر نا محصور اول وقف امور جمهور ورازق وحوش وطيور اولان رب
الارباب ومالك الرقاب حضرتلرينك دركاه اقدس وبارگاه مقدسلرينه مقصوردر وصلوة وسلام
صدهزار درود بيشمار اول لؤلوى يكتا شجر جود ونركس بى همتاى باغ شهود مقبول دركاه
اله محرم حرم لى مع الله حبيب خدا محمد مصطفى صلى الله عليه وسلم حضرتلرينه وآل كرام و
صحاب عظام اوزرلرينه محصوردر اما بعد اشبو كتاب صحت نصابك تحريرينه باعث وبادى
وبو خطاب مشكين نقابك تسطيرينه سبب وداعى اولدركه مدينهٔ سراى بوسنه ده بوزاجى زاده
الحاج حسن محله سى ساكنه لرندن صاحبة الخيرات والحسنات راغبة البر والبركات فخر النساء
المخدرات تاج الخواتين المستورات حاجه فاطمه بنت الحاج يوسف نام خاتون وقتا كه بو دنيا
دون وفرش بوقلمون دار پايدار وجاى قرار اولميوب نعمتى نقمت وعزتى ذلت ايدوكنه عالمه
و مزرعهٔ آخرت انفاق زادجنت اولوب (وما تقدموا لانفسكم من خير تجدوه عند الله) مضمون
شريفنه ودخى (ما عندكم ينفد وما عند الله باق) مفهوم منيفنه جازمه اولوب (انما يعمر مساجد الله من
آمن بالله واليوم الاخر) مضمون بشارت مكنوننه (وان المساجد لله) فحواى سعادت احتواسنه عارفه
وحديث شريف سيادت اليف (من بنى مسجداً لله تعالى بنى الله له بيتاً فى الجنة) متضمن اولديغى وعد
جليل مفهومنه واثقه واولمغين مدينهٔ مزبوره ده حاجى طورخان نام ديگر صوق بيكار محله سنده سكسان سنه
مقدم بناسى محترق و اثرى مندرس اولان مسجد عرصه سى اوزرنده انه لمسجد اسس على التقوى
برمسجد كاه مشيد المتبيان و بر معبد منبع الاركان بنا ومالندن افراز وطريقنى ممتاز واذان واقامت
وفرادى جماعت ايله مسجد مرقومده صلواة مكتوبهٔ اقامت وفرض ونافله وسنت اداسنه مواظبت
ومداومت ايچون نيت خالصهٔ صافيه وطويت طيبهٔ وافيه ايله حسبة لله تعالى وقف مؤبد صحيح
وحبس مخلد صريح بيوردقلرندنصكره بو آنه كلنجه اذان واقامت وطريق مسلوك اولان جماعت
ايله اداى صلوة اولنسان مسجد شريف ومعبد لطيفك مصالح ومهامى دوام وثبات واصحاب
جهاتك وظائفى ادا وسائر لوازم خيراتى ايچون واقعه واقفهٔ اكمل صانها الله فى المواقف عن
جميع الاحوال اطيب اموال واخلص منالرندن اولوب مدينهٔ مزبوره ده كائن منت زاده محمد بك
جامع شريفى قربنده كوشه ده واقع بر باب دكان ايله محزن وينه مدينهٔ مزبوره ده خسرو بك
جامع شريفك حرم لطيفنده كائن مكتب آلتنده واقع برباب محزنى نيت صافيه وعزيمت وافيه ايله

لله الملك الصمد وقف مؤبد وحبس مخلد ایدوب امر وقفی اتمام وتأکید وتأییدندن کمال اهتمام مصالحنی ایچون شرع شریف رفیع الشان ومحفل دین منیف منیع الارکانده وقف خجسته تسجیل وصحت ولزومیله اتصافنی تکمیل ارادەسیله متولی نصب وتعیین ایتدیکی خواجه کمال الدین محله‌سی ساکنلرندن صالح افندی ابن عثمان نام کمسنه محضرنده بالطوع الصاف اقرار واعتراف ایدوب شویله شرط قیلدیکه دکان ومخزنین مرقومه‌نك هر بری ید متولی ایله حسب العاده اجارهٔ مثلیله هر سنه طالبینه ایجار اولنوب اجرت حاصله‌سی وقف ایچون ضبط وید متولیده حفظ اولنه و بنا اولنان مسجد مرقومه‌ده جامع دیانت وصلاح وفائز امانت وفلاح اولان کمسنه امام اولوب اوقات خمسه‌ده ادای خدمت ایتدکدنصکره یومی التی اقچه وظیفه‌یه متصرف اولوب اجارهٔ مذکوره‌دن ادا اولنه وینه مسجد مرقومه‌ده اذان مواقیت عارف وآوازی خوش الحان برکمسنه مؤذن اولوب اوقات مذکوره‌ده ادای خدمت ایتدکدنصکره یومی ایکی اقچه وظیفه‌یه متصرف اولوب اجارهٔ مرقومه‌دن ادا اولنه وروحم ایچون بعدالمغرب کل یوم اوچر اخلاص شریف تلاوت ایدن کمسنه سنوی ایکی یوز قرق اقچه وظیفه‌یه متصرف اولوب وینه سنه‌ده بردفعه علی وجه الترتیل قرآن عظیم الشانك ختم شریفنی قرائت ایدن کمسنه سنوی اوچیوز التمش اقچه وظیفه‌یه متصرف اولوب اجارهٔ مذکوره‌دن ادا اولنه وینه مسجد مرقومه‌ده مقوا تعبیر اولنان شمع روغن ایچون هر سنه اوچیوز یکرمی اقچه اجارهٔ مذکوره‌دن خرج وصرف اولنه وینه مدینهٔ مزبوره‌ده واقع احمد چلبی محله‌سنده وقاین الحاج علی محله‌سنده کائن جامع شریفلرنده کذلك مقوالر ایچون هر برینه هر سنه اوچیوز یکرمیشر اقچه اجارهٔ مذکوره‌دن خرج وصرف اولنه ووقف مذکوره شرط اولندیغی منوال اوزره متولی اولان اجارهٔ مذکوره‌دن یومی بر اقچه وظیفه‌یه متصرف اوله واجارهٔ مذکوره‌دن آرتوب باقی قلان ذکر اولنان دکان ومخزنلر تعمیراتی ایچون ید متولیده حفظ اولنوب تعمیر وترمیم اقتضا ایتدکجه تعمیر وترمیمنه صرف اولنه مادامکه لباس حیاتی لابسه ونفس نفیسه‌م بدنمده آنسه اوله تولیت مذکوره‌یی نفسمه شرط ایلدم ووقف مذکورك تصرفانی یدمده اوله بامرالله تعالی دار فنادن دار بقایه ارتحال ایلدیکمده قزم امهانی تولیت مذکوره‌یه متصرف اوله وبعد وفاتها اولادی واولاد اولادی الی الانقراض بطناً بعد بطن تولیت مذکوره‌یه متصرف اوله‌لر وبعدالانقراض رأی حاکم ایله برکمسنه متولی اولوب وظیفهٔ مرسومه‌یه متصرف اوله دیو قیود وشروطنی اتمام وغرض مقصودینی انجام واختتام برله ذکر اولنان دکان ایله مخزنلری فارغاً عن الشواغل متولئ مزبوره دفع وتسلیم اولدخی وقفیت اوزره بالتولیه قبض وتسلم ایدوب سائر اوقاف متولیلری کبی وقف مذکورده متولئ مزبور تصرف ایلدی دیدکده غب التصدیق الشرعی واقفه مزبوره اوقافدن سمت شقاقه عازمه اولوب عقاراك وقفیتی امام مختار سراج الائمة ابو حنیفه نعمان ابن ثابت الکوفی حضرتلری مذهب شریفلرنده غیر لازم اولدیغندن واقف منفعت وقفی نفسنه شرط ایتمکله عالم ربانی امام محمد بن حسن الشیبانی وبلال بن یحیی البصری مذهبلرنده وقف باطل اولدیغی امر مقرر اولمغله وقف مذکوردن رجوع ایدوب دکان

ومحازن مرقومه ملكمه استرداد ايدرم ديدكده تولى جوابه متصدى اولوب فى الحقيقه حال بسط
اولنان منوال اوزره در لكن امام ابو يوسف حضرتلرينك مذهب شريفلرنده واقف مجرد وقفت
ديمكله وقف صحيح ولازم اولمغين بو قول شريفى اوزره وقف مرقومك صحت ولزومنه وشروط
مذكورهنك نفوذ وجوازينه حكم اولنمسى بالتوليه مطلوبدر ديدكده حاكم موقع صدر كتاب طوبى
له وحسن مآب افندى حضرتلرى بعد المرافعه والتأمل عالماً بالخلاف بين الائمة جانب وقفى اولى
واحرى كوروب امام ابو يوسف حضرتلرينك مذهب شريفلرى اوزره وقف مذكورك صحت و
لزومنه وشروط مرقومك نفوذ وجوازينه حكم صحيح شرعى وقضاء صريح مرعى ايتمكين وقف
مرقوم مؤبد ودائم وصحيح لازم اولوب من بعد نقض وتحويلى وتغيير وتبديلى ممتنع لا احتمالدر
فمن بدله بعد ما سمعه فانما اثمه على الذين يبدلونه ان الله سميع عليم واجر الواقفة على الله الكريم
حرر فى اليوم السابع عشر من ذى القعدة الشريفه لسنة ثمان وثمانين ومائة والف——————

Sadržaj:

„Nebrojena hvala i nekraćena zahvalnost poznavaocu sviju poslova i stvoritelju sviju stvorova i ptica, stvoritelju i gospodaru sviju svjetova; neka je selati selam bezbrojni i onom božijem milosniku Muhamedu Mustafi, koji je odabran kao zrno bisera; neka je i njegovoj odličnoj obitelji velikim drugovima. Uzrokom je pisanju ove lijepe oporuke sljedeći: U gradu Bosna-Saraju stanovnica Buzadžića Hadži Hasana mahale (Logavin sokak), dobrotvorka i ponos čistih neoskvrnjenih žena, Hadže Fatima, kći Hadži Jusufova, shvativ, da je ovaj svijet prolazan i njegov obstanak nevječit a hrana i piće da su dosadna uživanja te da je čast ovoga svijeta golo poniženje ali ipak, da je on njiva, na kojoj valja nešto za onaj svijet usijati, kako je svemogući Bog u kuránu zapovjedio: „Što prigotovite za sebe od dobara, naći ćete kod Boga“, i još je zapovjedio: „Što je kod vas to je prolazno, a što je kod Boga to je vječito“; razumjevši i božiju zapovijed, koja glasi: „Samo popravljaju i napravljaju bogomolje oni, koji vjeruju u Boga i strašni sud“; dalje shvativ sadržaj hazreti pejgamberove rečenice, koja glasi: „Ko napravi mesdžid (bogomolju) za božiju ljubav, Bog će njemu podijeliti mjesto u raju“, napravila je rečena dobrotvorka u spomenutoj Hadži Turhanovoj mahali, zvanoj „Souk bunar“, mesdžid, koji je prije 80 godina do temelja izgorio, na istom zemljištu od svoga čistoga imetka i odvojila je od svog imetka jedan dućan i magazu u pomenutom grada u blizini džamije Mehmed bega Minetovića i u Gazi Husrev begove džamije jednu magazu, pod Gazinim mektebom, te je ove nekretnine za ljubav božiju uvakufila, i to da se u istom mesdžidu džematile klanja, imamu, mujezinu i ostale potrebe da se od prihoda ovih nekretnina namire a za uknjiženje i faktično uvakufljenje ovih zavjetnih nekretnina imenovala je privremenim mutevelijom Salih ef., sina Osmanova, stanovnika Hadže Kemaludin mahale, pred kojim svojevoljno dade slijedeće očitovanje: Pomenuti dućan i dvije magaze neka mutevelija po običaju svake godine izdaje pod kiriju, prihode da prima, a imamu koji bude u mesdžidu što sam sagradila, da klanja u tri vakta, t. j. akšam, jaciju i sabah, te bude posve pobožan, da od rečenih prihoda mutevelija plaća mu po 6 akči dnevne plaće. Isto tako da oni, koji bude u rečenom mesdžidu mujezin, koji mora imati lijep i jasan glas, za to ima po 2 akče dnevne plaće od mutevelije primati. Svaki dan po akšamu da se za spas moje duše prouče po tri ihlasa a ko bude ove ihlase učio da prima od dotičnog

mutevelije 240 akči godišnje plaće. Na isti način neka mi se u godini po jedanput za spas moje duše prouči po jedna hatma (kurân), a ko bude to učio, taj će od mutevelije dobivati po 360 akči godišnje. Na isti način ima se od rečenih prihoda za osvjetljenje ovog mesdžida trošiti godišnje po 320 akči.

„Napokon, da se od pomenutih prihoda potroši za osvjetljenje Ahmed Čelebine džamije i Kalin Hadži Aline džamije na svaku po 320 akči godišnje, a mutevelija kada sve to točno izvrši i isplati, da imade za sebe u ime plaće zadržavati po jednu akču dnevno, a što bude suviška od prihoda ovih, da taj suvišak mutevelija kod sebe zadržava i po potrebi od toga zavjetovane nekretnine opravlja i popravlja. Dok sam ja u žive haljine obučena pridržajem taj muteveliluk za sebe i raspolaganje ovih zavjetnih nekretnina da bude u mojim rukama, a kad ja po božijoj naredbi umrem, da na moje mjesto bude mutevelijom moja kći Umihava, a kad i ona umre, da to pravo naslijede njezini potomci s koljena na koljeno; a kada i ovi izumru i nestane ih, da dotični šerijatski sudac po svojoj uvigjavnosti izabere sposobnu i podesnu ličnost i imenuje mutevelijom sa istom plaćom.

„Izgovoriv zavjetnica sve ove uslove, reče, da je sve zavjetovane nekretnine čiste i bez tereta predala pomenutom mutevelji na raspolaganje i upravljanje, što i sam mutevelija potvrdi i obeća, da će sa zavjetnim nekretninama upravljati, kao i ostale vakufske mutevelije. Kad se ovo uvakufljenje htjelo potvrditi, rečena vakifa oprovrgnu svoje riječi na drugu stranu i reče, da ona od ovog uvakufljenja odustaje, zato, što se po propisima i nazorima velikog imama Ebu Hanife Numana smatra kao naručeno, a ne izvršeno, i što se kosi sa propisima drugih imama Muhameda, sina Hasanova i Bilala, sina Jahjina, i traži, da pomenuti mutevelija dućan i magaze u posjed i uživanje povrati. Na ovo mutevelija odrješitim odgovorom reče: da je po propisima drugog imama Ebu Jusufa ovako uvakufljenje zakonito, čim dotični vakif rekne, „ja to i to uvakufljujem“, s toga tražim, da se to uvakufljenje šerijatskom osudom osnaži. Raspravljajući sudac, komu neka bog da moć, da teške stvari lahko rješava, pretresajući navode stranaka, izreče osudu, kojom ovo uvakufljenje kao istinito, stvarno i zakonito potvrgjuje. Ko bi ovu osudu oprovrgnuo, biti će od boga na strašnom sudu kažnjen, jer bog sve vidi i zna.

Pisano 19. zilkadeta godine 1188. (= 1774.). Megjutim izgubljeni su vremenom vakufi ovoga mesdžida te je neki Hadži Hasan Bakalović ovom mesdžidu poklonio jednu bašču u istoj mahali. Na ovoj istoj bašči posredovanjem Mehmed efendije Ademovića, stanovnika pomenute mahale, sagragjena je jedna kuća god. 1300. (= 1883.) za stanovanje imama, te se ova kuća i danas nalazi u dobrom stanju.

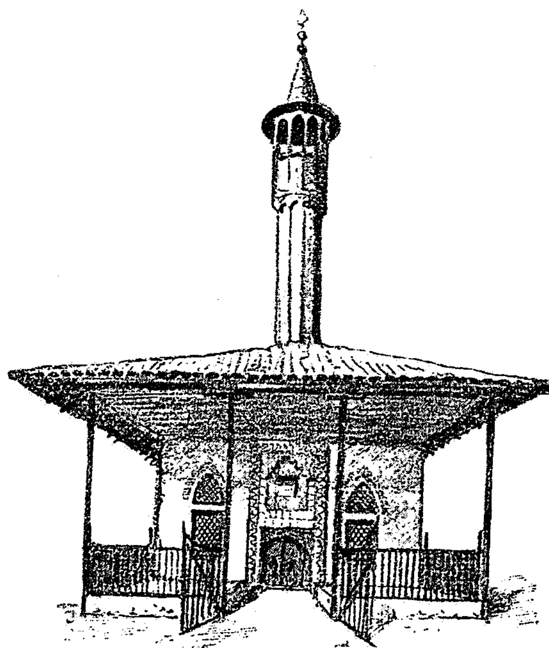
Poznato je, da su prijašnjih vremena bosanski namjesnici stanovali u Travniku, gdje je i centralna uprava zemlje bila ustoličena, a ovi namjesnici su za svoje pouzdanike i privrženike u svakoj mahali u Sarajevu imali po jedan konačić, odnosno kuću s namjerom, kada dogju u Sarajevo, da imaju gdje god sa svojim poslužiteljima prenoćivati, sastati i porazgovoriti a kad su poslije namjesnici carskim fermanom svoju stolicu u Sarajevo premjestili, ovi su konaci predani u vlasništvo pojedinim džamijama i mesdžidima. Zemljište, na kome je u Hadži Turhanovoj mahali, bio taj konak, dopalo je pomenutom mesdžidu, ali od toga do sada nema koristi mesdžid, zato, jer su izvjesni ljudi put ovoga zemljišta prisvojili te se njemu ni s koje strane prići ne može.

Kasnije uvakufljuje stanovnik ove mahale Mujaga Buljubija, sin Ibrahimov, u korist ove džamije jednu svoju bašču u blizini ovog mesdžida. O čem se njegova oporuka nalazi kod šerijatskog suda.

XL. Hasan Pehlivanov mesdžid pod Tekijom.

Nedomak Borka u Tekiji ulici zvanoj imade jedan mesdžid Hasana Pehlivana, a narod ga zove kao i mahalu, „pod Tekijom". (*Slika 77.*)

Mesdžid je ozidan čerpićom, pokrit šimlom i ćeremitom, dug je 8 *m* a širok 7 *m*. Na sva četiri duvara ima po dva prozora, a na desnom i lijevom duvaru još po dva mala okrugla. Sofe su duge oko $2^1/_2$ metra a široke 3. Četiri drvena stupca drže nad njima krov.

Slika 77. Mesdžid Hasan Pehlivana pod Tekijom.

U ovog mesdžida je dvorište sada dosta stiješnjeno kućama, a po svoj su prilici grabljive komšije nekol ko od zemljišta ovog mesdžida prisvojili, jer s lijeve strane kaplja sa mesdžida kaplje u tugju avliju a s desne strane nalazi se nešto nalik na ajakoliju.

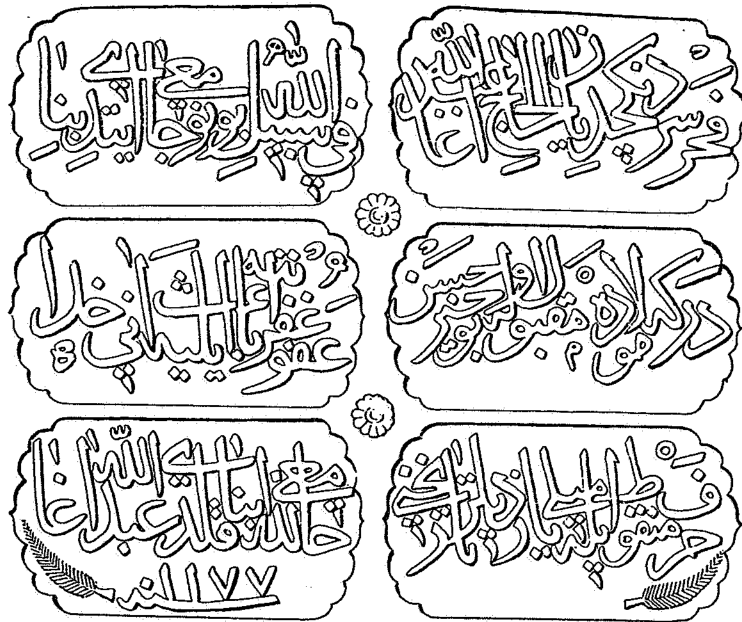
Pehlivan Hasan bijaše pouzdanik Skender pašin te se u njegovoj mahali i nastanio a od njegova je ćehaje dobio nešto zemljišta. Da bi svoje ime ovjekovječio, podigao je ovaj mesdžid god. 928. (=1521.) sa zapadne strane Skender pašine tekije i to od drvenog materijala. Nisam mogao doznati, da li je štogod za održavanje mesdžida zavjetovao, samo sam našao u sidžilu od god. 913. (= 1507.) da je imao dva sina, Nusuba i Gaziju.

Prigodom velikog požara od god. 1109. (= 1697.) i ovaj je mesdžid izgorio, što tvrdi i iskaz stanovnika sarajevskih, ali ga je poslije nekoliko godina t. j. godine 1177. (=1763.) obnovio Hadži Abdullah Briga i to drvenim materijalom a kad je dovršio zgradu, spjevao je čuveni pjesnik Šeh Mehmed Mejli efendija poetičnu kiticu, koja se i sada nalazi uklesana više vrata ovoga mesdžida.

Ona glasi ovako (*slika 78.*):

„Ponos mrtve straže Hadži Abdullahaga
„Za božiju ljubav ovu novu džamiju sazida.
„Da mu bog ovo dobročinstvo primi,
„Da mu ovo dobročinstvo dobavi oprost njegovih grijeha.

„Piknjastim slovima napisa Mejlija spomen i datum:
„Džamiju za božju ljubav napravi Hadži Abdullahaga. God. 1177. (= 1763.)“.

Slika 78. Natpis više vrata mesdžida Hasan Pehlivana.

Kad se ovaj mesdžid stao obarati, ponovio ga je godine 1228. (= 1212.) neki Ibrahim, stanovnik ove mahale te je zamolio sultana kao halifu da ga u džamiju preobrazi. Toj molbi odgovaraju ova dva berata, koja ovdje donosimo:

برات شريف عاليشان

اقضى قضاة المسلمين اولى ولاة الموحدين معدن الفضل واليقين سراى بوسنه‌ده حاكم الشرعى اولان مولانا زيدت فضائله توقيع رفيع همايون واصل اولیجق معلوم اوله كه سنكه مولاناى مومى اليه سن قضاء مزبورده پهلوان حسن محله‌سنده كائن مسجد شريف مرور ازمنه ايله مشرف خراب ومائل تراب اولمش ايكن اصحاب خيراتدن ابراهيم نام صاحب الخير بودفعه مسجد مذكورى مجدداً بنا واحيا ايدوب أداى صلوة جمعه وعيدين ايچون مسجد شريف مذكوره منبر وضع اولنق رجاسنه اذن همايونم استدعا ايلديكى پايهٔ سرير اعلايه تلخيص اولنغين اولبابده اذن همايونم ارزانى قلنمشدر بيوردمكه حكم شريفمله وصول بولدقده بو بابده صادر اولان امر اوزره عمل ايدوب كوره‌سن استدعا اولديغى اوزره ايسه محلهٔ مذكوره‌ده مجدداً بنا اولنان مسجد شريفه منبر وضع ايليوب ائمهٔ حنفيه رضوان الله تعالى عليهم اجمعين حضرتلرينك تجويز بيوردقلرى وجه اوزره برات شريفمله خطيب نصب وتعيين اولندقدنصكره أداى صلوة جمعه وعيدين ايتديره‌سن شويله بيله‌سن علامت شريفه اعتماد قيله‌سن تحريراً فى اواسط شهر ربيع الاول لسنة ثمان وعشرين ومائتين والف

قسطنطنيه

Sadržaj visokog carskog berata:

„Ej ti nadkadijo muslimanskih kadija i prvače megju onima, koji vjeruju u božije jedinstvo, koji si izvor dobrote i znanja. Ti sarajevsko-bosanski kadijo! Kad ti dogje u ruke ovi moj carski visoki berat, primi na znanje, da je u tvom kadiluku u Pehlivan Hasanovoj mahali lijepi mesdžid tijekom vremena zapao u ruševno stanje te ga je dobrotvor Ibrahim zvani sada na novo sagradio i za klanjanje petka i bajrama minberu podigao i mom prijestolu podastro molbu, da mu dozvolim klanjanja istih namaza, pa sam mu to svojom carskom zapovjesti dozvolio. Zapovijedam ti sa mojim naregjenjem, da se imaš ravnati po sadržaju ovoga visokog carskog berata: U pomenutoj mahali u na novo sagragjenom mesdžidu dozvoljavam, da se po hanefijskom mezhebu postavi hatib i da se klanjaju petkovi i bajrami. Tako znajte i po tomu postupajte.

„Upisa se u polovici rebijulevela 1228. (= 1812.) Carigrad.“

Sadržaj drugog berata, koji je podijeljen hatibu ove džamije, je ovaj:

برات شریف عالیشان

سرای بوسنه‌ده پهلوان حسن محله‌سنده کائن مسجد شریف مرور ازمنه ایله مشرف خراب
ومائل تراب اولمش ایکن اصحاب خیراتدن ابراهیم نام صاحب الخیر بودفعه مسجد شریف مجدداً
بنا واحیا وباذن سلطانی منبر وضع ایدوب ادای صلوة جمعه وعیدین ایچون بر خطیب نصب لازم
ومهم اولوب یومی اوچ آقچه وظیفه ایله خطیب نصب وتعیین اولنان ارباب استحقاقدن اشبو رافع
توقیع رفیع الشان خاقانی ابراهیم بن مصطفی هر وجهله لایق ومحل مستحق اولمغین خطابت مذکور
یومی اوچ آقچه وظیفه‌سیله کندویه توجیه اولنوب یدینه برات عالیشانم ویرلمك رجاسنه استدعا
ایتمکین موجبنجه صدقه ایدوب اشبو برات همایون عنایتمقرونی ویردم وبیوردمکه بعد الیوم واروب
مزبور ابراهیم خلیفه ابن مصطفی ذکر اولنان جامع شریفده خطیب اولوب خدمت لازمه‌سنی
بیقصور مرعی ومؤدی قیلدقدنصکره یومی اوچ آقچه وظیفه‌سیله متصرف اولوب دوام عمر ودولتم
ایچون دعایه مداومت کوستره شویله بیلوب علامت شریفه اعتماد قیله‌سز تحریراً فی الیوم الثالث عشر
من شهر ربیع الاول لسنة ثمان وعشرین ومأتین والف ________

قسطنطنیه

„U Bosni-Sarajevu, u Pehlivan Hasanovoj mahali, porušio se lijepi mesdžid tijekom vremena te ga je dobrotvor Ibrahim zvani na novo podigao i sa mojom carskom dozvolom podigao minber, a ukazala se potreba da se radi klanjanja petka i bajrama, imenuje hatib, komu se po tri akče dnevne plaće odregjuje sa imenovanjem. Posjednik ovog mog carskog visokog berata, Ibrahim, sin Mustafin, pronagjen je posve sposobnim za hatiba te sam ga na to mjesto sa tri akče dnevne plaće imenovao i po njegovoj molbi izdajem mu ovaj carski visoki berat besplatno te mu ga predajem i zapovijedam, da od današnjega dana pomenuti Ibrahim Halifa, sin Mustafin, u rečenoj džamiji bude hatibom, da tu službu vrši bezpogrješno i da prima dnevnu plaću od tri akče, i da se za moje carstvo i moj život bogu moli. Tako znajte i po tome postupajte!

„Napisa se 13. rebiulevela god. 1228. (= 1812.) Carigrad.“

Sada je ova džamija gotovo porušena te se u njoj ne klanja ni petak ni bajram, a nemajući nikakvih prihoda, održavaju je stanovnici ove mahale o svom trošku. Ovaj

je mesdžid u zadnje vrijeme bio oharabio, ali ga je popravio Mulaga Merhemić, što tvrdi i tarih više vrata.

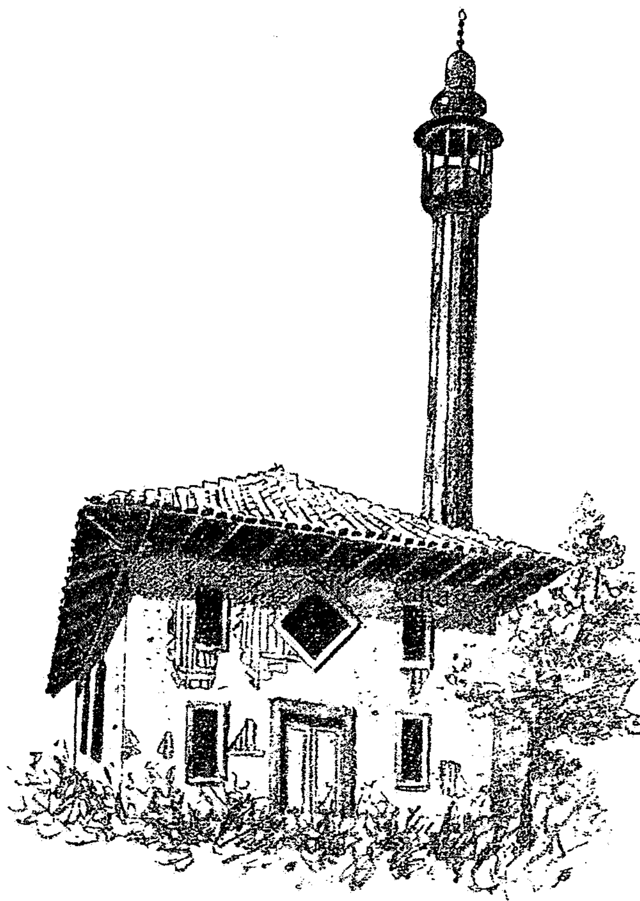
بو مقامی دلکشا تعمیره پك محتاج اولوب — هم نو كنمش ایدی وقفی صاحب الخیرك اكا

حسبةً لله روح واقفی شاد ایلیوب — ایلدی تعمیر وتزيين مرهميك ملا اغا

سنه ۱۲۹۷

XLI. Pešiman Hadži Huseinov mesdžid u Tabačnici.

Niz Tabačnicu ulicu, na lijevoj strani, nalazi se „Pešimana Hadži Huseina mesdžid“, kojega narod zove „u Tabačnici“. Ozidan je ćerpićem a pokrit je šimlom i ćeremitom, a prem je to samo mesdžid, ipak se u njemu nalazi minber i musandera te ćurs, koji je porušen. Na sva četiri su duvara po dva prozora, svaki širok oko jedne metre, a visok tri metra. Sofe su mu od dvorišta zagragjene do krova duvarom, u kome se nalazi pet prozora. *(Slika 79.)*

Slika 79. Mesdžid Pešiman Hadži Huseina u Tabačnici.

U sidžilu broj 2. na strani 60. piše, da se ovaj mesdžid zvao „mesdžid u Halil Hodžinoj mahali“, a iz toga valja zaključiti, da je ovaj mesdžid prvi sagradio neki Halil Hodža i to prije g. 973. (= 1565.), ali se tekom vremena oborio i to po svoj prilici onda, kada je na Sarajevo navalio Vuk Jajčanin.

Kasnije ga je iz nova sagradio stanovnik iste mahale imenom Pešiman Hadži Husein, te se poslije i ovi mesdžid, kao i okolna mahala njegovim imenom prozvao.

Prigodom navale princa Evgenija izgorio je i ovaj mesdžid, što nam tvrdi Cose Halil pašin izkaz, a u narodnoj molbi, koja je 1118. (= 1706.) poslata u Carigrad, veli se, da je izgorio i da još nije obnovljen te da je u njemu bio imam Omer a mujezin da je poginuo.

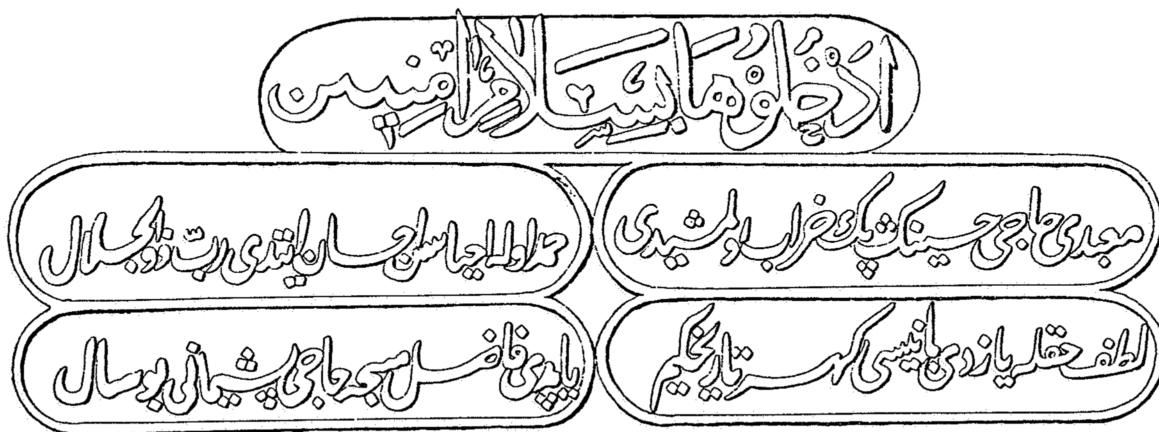
Poslije nekoliko godina ovaj je mesdžid od strane mahalskih stanovnika s državnom pomoću obnovljen.

Nije mi pošlo za rukom pronaći, od kojih se sredstava ovaj mesdžid uzdržavao.

Ovaj se mesdžid poslije dugačkog vremena izobarao te ga je Mehmed Fadil paša Šerifović na novo iz temelja podigao i minaru po orijentalnom ukusu od drveta načinio.

Kada je dovršio ovaj posao, spjevao je tarih mesdžidu i na kamenoj ploči više vrata mesdžida uzidao, gdje se ovi tarih i danas nepovrijegjen nalazi.

On glasi ovako *(slika 80.)*:

Slika 80. Natpis više vrata Pešiman Hadži Huseinova mesdžida u Tabačnici.

„Bogomolja Hadži Huseinova bješe posve ruševna.
„Hvala dragom bogu, kad me obdari, da ga obnovim.
„S božijim darom sagraditelj napisa piknjasti tarih:
„Fadil napravi Hadži Pešimanov Huseinov mesdžid ove godine.
1292.“ (= 1875.)

U vrijeme okupacije i ovaj je mesdžid uzet za vojničku potrebu pa je od onda dosta oštećen. Pošto se ispraznio, nije se više otvorio radi bogomolenja niti se je popravio, a to zbog toga, što u toj mahali skoro ni jedna muslimanska familija ne stanuje. Oko ovog mesdžida bilo je muslimanskog groblja, ali i ono je uništeno.

Na lijevoj strani pri ulazu u mesdžid napravila je bivša vakufska uprava na bivšem groblju kuću na ime Huršid pašina vakufa a njeni prihodi odregjeni su za održavanje muvekithane i kjutubhane careve džamije.

Zemaljska štamparija u Sarajevu.

Sarajevske džamije i druge javne zgrade turske dobe.

Priopćio

Šejh Sejfudin Kemura (Sarajevo).

(Nastavak.)

XLII. Skenderpašina tekija u Sarajevu.

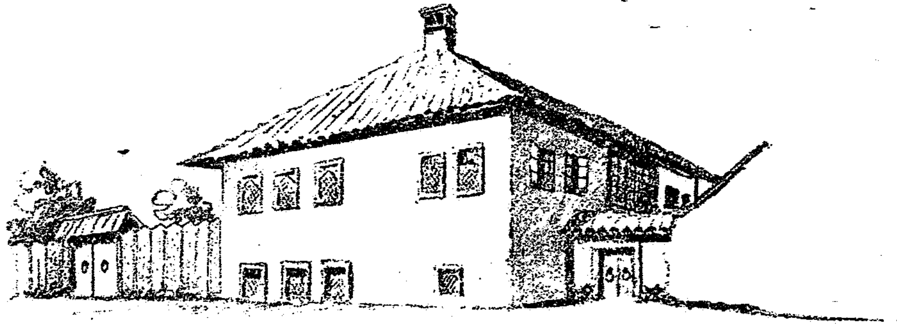
Skenderbeg došao je u Bosnu zajedno sa njenim osvajačem merhum Sultan Fatih Mehmed hanom 867. godine po Hedžri (= 1463.).

Pri osvajanju Bosne odregjen je bio Skenderbeg, da osvoji tvrdi grad Akhisar, drukčije zvani Prusac, koji je potpadao pod grad Jajce, te ga je on i osvojio i tu po naredbi sultanovoj tri godine stanovao, i tim predjelima upravljao. Iza toga Skenderbeg je dobio čin rumenlijskog beglerbega i imenovan za sandžakbega bosanskog, kojom prigodom nije našao za shodno da ostane u varoši Visokom, koja je tada bila prestonica, nego odredi Sarajevo prestonicom i tu se nastani i na kraju Sarajeva do rijeke Miljacke prisvoji jednu veliku bašču. Na tom zemljištu podigne tekiju Nakšibendiskog reda, uz ovu svratište (musafirhanu) i imare i dovede vodovod sa vrela Studene česme zvanog i kraj tekije načini česme. Prema ovoj tekiji kraj Miljacke podigao je jednu veliku kuću sebi za stanovanje a do ove jednu veliku zgradu za svratište a ispod ove jedanaest dućana za berbersku, gvožgjarsku, bakalsku, pekarsku i druge radnje. Od velike bašče, koja je bila kraj tekije, osnovao je četiri mahale a zemljišta im podvrgao mukati. Ove mahale zovu se: Abdulhalim aga Ćehaja Skenderov, Hadži Turhan ili Souk Bunar, Hadži Hasan Pehlivan i Skenderija. Zatim je s one strane Miljacke krajem rijeke Koševe od Šemsi i Ajni sehidskom groblju otkupio prema Musali i uz rijeku Koševu Goricu i Bakarovac mjesta od Pašabega i priključio ih vakufu svoje tekije.

Toga vremena bio je Skenderbeg četiri godine bosanski sandžakbeg i kroz to vrijeme tekije nije mogao dovršiti te kad je dignut s časti ode u selo Veselu stražu, koje pripada Pruscu, u svoje Odžake, gdje mu je stanovao sin Hasanbeg. Njega otpremi u Sarajevo da tekiju dovrši.

Njegov pomenuti sin Hasanbeg do dvije godine poslije dovršio je gradnju pomenute tekije a iza toga vremena došao je Skenderbeg po drugi put za sandžakbega bosanskog i tom prigodom izvan grada na rijeci Moštanici podigao je osamnaest vodenica i trideset i tri česme u varoši.

Na Koševskoj rijeci podigao je trinaest vodenica i za tekiju ih uvakufio. Toga vremena umr'o mu je sin Numan i njegove timare, ispaše u Igmanu i Bjelašnici kao i čifluke u Korči džematu prenio je na svoje ime i priključio ih tekijskom vakufu.

Slika 81. Skenderpašina tekija u Sarajevu.

Tri godine kasnije Skenderbeg bude iz Bosne dignut i ne htjedne da stanuje u odžacima svojim u selu Veseloj straži, nego se odluči da pregleda i druge gradove, te se uputi Višegradu i tamo jedan predjel zemljišta zvani „Ravanluk" prisvoji i na rijeci Ibru podigne vodenicu sa četiri okna a u rogatičkom kotaru čuveni čiftluk „Kovanluk" prisvoji i na rijeci Rogačici podigne tri vodenice. Zatim je na rijeci Bosni, kraj varoši Visokog, podigao jednu vodenicu sa pet okana i sve ove nekretnine uvakufio u korist svoje tekije. Dalje je prisvojio četiri čiftluka u selu Pohvalićima i tri u selu Sušici kraj Sarajeva, kraj sela Kovačića dva čiftluka i u mjestu Čamluk zvanom jedan čiftluk i prihode ovih svezao za tekijski vakuf. U mjestu Halilovićima prisvojio je tri čiftluka i u selu Korči zvanom petnaest čiftluka, a u selu Gornjem Stupu i urgardu trideset čiftluka i sve ove nekretnine pridodao je vakufu svoje tekije, da bi se od prihoda ovih nekretnina imaret i svi ostali službenici pomenute tekije izdržavali i plaćali.

Poslije nekoliko godina došao je Skenderbeg sa tri tuga četvrti put za sandžak bega bosanskog i tom prigodom imenovao je svoga ćehaju Jusuf agu za muteveliju ovoga vakufa i dao mu pred kadijom upravnu vakufa, a zatim imenovao svoga divan efendiju, Ali ef., vakufskim pisarem, a svoga haznadara, Ibrahim ef., vakufskim džabijom. Kad je dobio čin učtuglije pokloni svoj timar Veselu Stražu, koju je od sina Hasan bega naslijedio, svome sinu Mustafabegu.

Iza toga bude pozvan u Carigrad a odavle otpremljen s vojskom na Persiju i tom prigodom steče čin vezira. Merhum Salih ef. Muvekit u svojoj historiji tvrdi, da je Skendarpaša u Bosni kao namjesnik umr'o, dočim ostali vele, da je poginuo na polju Čaldiranu.

Kasnije je ovaj vakuf došao u ruševno stanje i mutevelija njegov, Ahmed Čelebija, sin Hzrov, 973. (=1565. g.), zatražio je od šerijatskog suda dozvolu za popravak istog vakufa i zapisnik o tome nalazi se u sidžilu broj 2. strana 45, a sadržaj glasi ovako:

اولدرکه مرحوم اسکندر پاشا اوقافه متولی اولان احمد چلبی بن خضر مجلس شرعه کلوب
اوقاف مزبوره‌نك طور خانه‌سنك اورتوسی و آغاچلری اودون طامنك یان آغاچلری چوریوب و
قوشوه دکرمنلری بندلرینی سیل صوبی بوزوب ترمیم وتعمیره احتیاج تاملری واردر تعمیر ایچون اذن
طلب ایده‌رین دیدکده قبل شرعدن نصوح خلیفه بن مصطفی واهل وقوفدن داود خلیفه الامام و
ابراهیم چلبی المتولی و بازار باشی شجاع وعبد السلام وسفر بك غلام شاهی ومحمنلردن اوسته سنان

بن عبدالله و اوسته قره علی بن عبدالله نام کسنه‌لر اوزرینه واروب کوردکلرندن مذکور طور خانه
یوز اللی یوك شمله یکرمیشردن اوچ بیك آقچه و اوتوز مقراص آغاجلرینه اونردن اوچیوز آقچه و اوتوز
عدد صوندرمه مرتکلرینه اونبردن اوچیوز اوتوز آقچه واوست آغاجی ایچون یدی عدد آغاج اون ایکیشردن
سکسان درت آقچه واون عدد خانول آغاجنه یکرمی بشردن ایکی یوز اللی آقچه وسکسان عدد سقی
آغاچنه ایکیشردن یوز التمش آقچه واون بیك عدد یکسرینه یکرمی بشردن ایکی یوز اللی آقچه و
والتی یوز قرق مرتك دیرك وسقی یکسرینه آلتمش آقچه که جمعاً درت بیك درتیوز درت آقچه اولور
واودون طاملك اوچ بیك کرپیچنه قرقردن یوز یکرمی آقچه واوچیوز یوك طاشنه برردن اوچیوز
آقچه واون بش یوك شمله‌سنه یکرمیشردن اوچیوز آقچه وبیك یکسریسه یکرمی بشر آقچه که
جمعاً یدییوز قرق بش آقچه اولور قوشوه دکرمنلری بندلرینه اوچیوز اللی آقچه که جمعاً بش بیك
درتیوز طقسان طقوز آقچه ایله اوسته‌لری اجاره‌سندن ماعدا تعمیر وترمیم اولنور دیو تخمین
صحیح ایله تخمین ایلدك دیو شهادت ایدوب شهادتلری حیز قبولده واقع اولمغین وجه مشروح اوزره
تعمیره اذن ویریلجك متولی مزبور طلبیله قید تحریر اولندی حرر فی اواخر شهر ذی الحجه
سنه ۹۷۳

شهود الحال

شجاع خلیفه بن محمود — سدخواجه بن سعدی — پیری بن قاسم — مراد بن عبداه — طورحان بن عبداه — ابراهیم بن اینه‌حان

یحیی بن اسکندر — شیخ شریف بن عبدالله — پروانه بن محمود

„Mutevelija merhum Skender pašina vakufa, Ahmed Čelebija, sin Hzrov, dolazi pred šerijatski sud i izjavljuje slijedeće: U vakufskoj kući vjenčanice, rogovi i streha počele su trunuti i na rijeci Koševi stojeći mlinski bentovi su poplavom pokvareni te tražim od šerijatskog suda dozvolu da ih popravim.

„Na to bi od strane suda poslan na lice mjesta Nesuh Halifa, sin Mustafin, i od vještaka Daud Halifa, imam i mutevelija, Ibrahim Čelebija Šudja čarši-ćehaja, Abdulselam, Seferbeg šahski rob, Sinan sin Abdullahov majstor i Alija sin Abdullahov majstor, koji došavši na lice mjesta učiniše izvid i konstatovaše, da treba za kućnjeg krova stotinu i šest tovara šimle po 20 — to iznosi 3000 akči — za podupiranje i održanje krova 30 drveta, po 10 akči, 300 akči i 30 komada kratkih direka po 10 — iznosi 300 akči — 7 pravih rogova po 12 — iznosi 84 akče, 10 direka za hatule po 20 — iznosi 230 akči, 80 baskija po 2 akče — iznosi 160 akči, 10.000 klinaca po 25 akči — iznosi 250 akči i 600 klinaca za direke i baskije 60 akči, što ukupno iznosi 4404 akče i za kuću 3000 čerpića po 40 — iznosi 120 akči, 300 tovara kamena po 1 akču — 300 akči i 15 tovara šimle po 20 — iznosi 300 akči i 1000 klinaca po 25 akči — iznosi 745 akči, a za popravak benta mlinskog na Koševi 350 akči, što iznosi ukupno 5499 akči, osim dungjerije toliko će se po svoj prilici potrošiti. U ovom smislu podnijeli su sudski povjerenici svoje izvješće, a mutevelija zatraži, da se u sildžil upiše, te se i upisa svršetkom mjeseca zilhidžeta 973. (= 1565.).

„Svjedoci ovoga: Šudja Halife, sin Mahmudov, Sit hodža, sin Sadin, Perija, sin Kasimov, Murat, sin Abdullahov, Durak, sin Abdullahov, Ibrahim, sin Inhanov, Jahja, sin Skenderov, Šerif šeh, sin Abdullahov i Pervane, sin Mahmudov. Ove godine bio je imam ove džamije Osman-halife, Muhjudin-halife i mujezin Husejn, sin Mehmedov.

Iza toga dolazi carski ferman, u kome se dozvoljava popravak istog vakufa, koji se nalazi u sidžilu br. 2 na strani 45., koga niže donosimo, a sadržaj mu glasi:

بالاده محرر کشف حجتی اوزره اشبو فرمان شریف عالیشان صدور بیورلمشدر •

قدوة قضاة الاسلام عمدة ولاة الانام معدن الفضل والکلام مولانا سرای قاضیسی زید فضله

توقیع رفیع همایون واصل اولیجق معلوم اوله که حالیا قپومه عرضی کوندروب نفس سرایده واقع اولان
اسکندر پاشا زاویه‌سی اوقافنه بر موجب شرط واقف متولی اولان احمد کلوب زاویهٔ مزبوره‌نك
و آنبارلرینك و آخورلرینك اورتولری ومحروسهٔ مزبوره داخلنده اولان اون اوچ باب دکرمنلرك
بنالرینی و بوسنه نهری اوزرنده اولان کوپرینك بناسی خرابه مشرف اولوب بالفعل تعمیره احتیاج
تاملری واردر دیدکده اوزرلرینه معمار ومخمن کوندریلوب کوردکلرنده فی الواقع زاویهٔ مزبوره
دکرمنلری وکوپری خرابه مشرفدر ترمیم اولنملری لازمدر دیوب تخمین صحیح ایله زاویه‌نك
تعمیرینه بش بیك آقچه و دکرمنلرك ترمیمنه درت بیك آقچه وکوپرینك ترمیمنه درت بیك آقچه
تخمین ایلیوب وویسوقه قربنده اولان بش باب دکرمنلرك بندلری زیاده سیللر اولوب بالکلیه
خراب اولماغین تعمیرینه یکرمی بیك آقچه آنجق وفا ایدر متولی مزبور طلبیله عرض اولندی
بیوردم که حکم شریفم واردقده ذکر اولنان تعمیراتی اوقاف مزبوره متولیسی معرفتیله دقت واهتمام
ایله ترمیم وتعمیره محتاج اولان یرلری اوسلوب سابق اوزره تعمیر وترمیم ایدوب وواقع اولان
خرجین اوقاف مزبوره محصولندن آلوب صرف وخرج ایلیوب وواقع اولان اخراجاتی سند مفرداتیله
دفتر ایدوب تمام اولدقدنصکره دفتری امضالنوب ومهرلنوب قپومه کوندره سین و یازوب بیلدیره سین
بو بابده کرککی اقدام واهتمام ایدوب تخمین اولنان آقچه‌دن اکسکلی استحکام اوزره ترمیم ایدوب
خرج عبث واتلاف اولنمقدن حذر ایده سین و نه مقدار آقچه صرف اولنورسه متولینك کوندریلان
محاسبه‌سنه قید ایده سین شویله بیله سین علامت شریفه اعتماد قیله سین تحریرا فی الثانی شهر جمادی الاخر
سنه اربع وسبعین وتسعمائه　　　　بمقام
ادرنه

„Prvače muslimanskih kadija, ponos ljudskih prvaka, izvor znanja i govora, Mevlana, sarajevski kadijo, neka ti bog znanje pomnoži! Kad ti ovaj moj visoki carski ferman dogje. primi na znanje, da mi je sada kazano, da je u Sarajevu mutevelija merhum Skender pašine tekije vakufa po uslovima vakifovim, Ahmed došao na tamošnji sud i izjavio, da je rečene tekije kućnji krov kao i krov od kuhinje, štale i hambarova trošan, te dalje od trinaest vodenica krovovi i zgrade da su ruševna stanja a tako i ćuprija na rijeci Bosni [1]) te su ove zgrade sasvim potrebne opravke i popravke, te je za to na lice mjesta otpremljen Mehammin neimar, koji je o tome slijedeće izvješće dao:

[1]) Ovo je pogrješno, jer je govor o ćupriji Skender pašinoj, koja je na rijeci Miljacki prema njegovoj tekiji.

„Pomenuta tekija, vodenice i ćuprija zaista su u ruševnom stanju te su sasvim potrebiti popravka i da treba potrošiti na popravak tekije 5000 akči, za popravak vodenica 4000 akči, a za popravak ćuprije 4000 akči. I rečeni Muhammin pronašao je dana tu svrhu treba od prilike toliko potrošiti. Osim toga pronašao je isti, da su kraj Visokog od postojećih pet vodenica bentovi poplavom sasvim porušeni, i da bi za popravak ovih trebalo najmanje do 20.000 akči potrošiti, o čemu si me ti po zahtjevu mutevelinu izvjestio.

S toga dakle nalažem Vam, kad ovaj moj previšnji ferman tamo dogje, da se navedeni popravci imadu sa znanjem mutevelijinim izvršiti, te da se na te popravke osobita pažnja obrati, da se po izvješću već navedenom te porušene zgrade oprave i poprave i to isključivo od prihoda rečenog vakufa, i o cijelom tom trošku da vi sastavite proračun i iskaz, koji ćete sa svojim potpisom i pečatom potvrditi i mome carskom dvoru spremiti. Pazite dakle pomno da se popravljene zgrade što bolje i tvrgje naprave i da nadzirete, da se novci ne troše na nepotrebita mjesta kao suvišna".

„Neka tako znate i po tome postupate.

„Pisano 2. džemazulahira 974. (= 1566.) u Jedreni".

Da su mlini niz Moščanicu pripadali Skender-pašinu vakufu, u znak tome donosimo ovdje jedan kupoprodajni ugovor, koji se nalazi u sidžilu broj 2 u kutubhani careve džamije, a glasi:

يحيى بن حمزه نام كمسنه محفل شرع شريفده اقرار ايدوب ايتديكه اسكندر پاشا دكرمنلرندن
طوپال زاده محله سنده برطرف سنان خليفه وبرطرف طريق عامله محدود اولان دكرمنك ايكى حصهٔ
شايعه سى ييلده يوز اقچه مقاطعه سيله ومتوليسى احمد چلبى معرفتيله اشبو باعث السجل ابراهيم بن
حسينه ايكى بيك اللى اقچه يه بيع ايدوب وقبض ثمن ايلدم . حرر فى ٢٣ شوال سنه ٩٧٣

شـــــــــهود الحال

جعفر بن مصطفى ، اينه خان بن عبدالرحمن ، حاجى عبدى بن تيمورخان ، حاجى تيمورخان
بن قاسم
وغيرهم

„Jahija, sin Hamzin, daje slijedeće očitovanje u šerijatskom sudu:

„Od Skender-pašinih mlinova ima jedan mlin u Topal-zade H. Inhanovoj mahali (Lubina u Gradu), koji graniči s jedne strane sa Sinan-halifinom kućom, a s druge općim putem, od kojeg se plaća Skender-pašinu vakufu 100 (sto) akči godišnje mukate. U istome mlinu prodajem moja dva dijela, koji se tamo nalaze Ibrahimu, sinu Husejnovu, za 2050 akči sa znanjem mutevulije prijerečenog vakufa, Ahmed Celebije i to s uslovom, da pomenuti Ibrahim ima plaćati godišnju mukatu rečenom vakufu. Zavede se u sidžil i napisa 23. ševala 973. (=1565.)

„Svjedoci toga Gjafer, sin Mustafe, Inehan, sin Abdurrahmana, H. Abdija, sin Timorhana, H. Timorhan, sin Kasima i drugi.

Te iste godine uvakufila je Sejida, kći Atmadžina, stanovnica rečene mahale 3600 akči, da joj se uči po jedan džuz iz kurana za njenu dušu i da se od kamata ovog gotovog novca plaća izvjesna suma onome, koji bude učio kuran.

O tome donosimo niže slijedeću oporuku, koja se nalazi u sidžilu broj 2.

Sadržaj ove oporuke glasi ovako:

---

[1]) Džus je od 30 kuranskih djelova jedan.

سجل ۲ صحيفه ٦٦

اولدركه اسكندر پاشا محله‌سنده ساكنه سيدى بنت اتمجه نام خاتون محفل شرع شريفده
شريف بن نصوح مواجهه‌سنده اقرار و اعتراف قلوب ايتديكى اخلص مالمدن اوچبيك التيوز
اقچه افراز ايدوب حسبة لله العظيم وقف مؤبد ايله وقف ايلدم ومزبور شريف متولى نصب مبلغ
مرقوم اوچ بيك التى يوز اقچه‌يى تسليم الى المتولى ايلدم وشويله شرط ايلدمكه مبلغ مرقومى اونى
اونبر اقچه حسابى مرابحه ايدوب حاصل اولان ربحندن روحم ايچون يومى براقچه ايله برجزؤ
تلاوت اولنه تلاوتين دخى على پاشا جامعنده حالا امام اولان عبدى خليفه‌يه شرط ايلدم مادامكه
قيد حياتده در تلاوت ايليه فوتندنصكره اسكندر پاشا جامعنده هركيم امام و خطيب اولور بعد
صلوة الفجر اول تلاوت ايليه ديو وقف و شرط ايتمشيدم لكن وقفمدن رجوع ايلدم ديجك
متولئ مزبور دخى امام زفر قولنى تمسك ايده‌نوب ويرمزم ديو امتناع كوستروب جواز وقفيتنه
حكم طلب ايليجك مبلغ مرقوم اوچ بيك التى يوز اقچه‌نك جواز وقفيتنه حكم اولنوب حكماً
صحيحاً شرعياً بعد ذلك واقفهٔ مزبوره سيدى متولى مسفور ايله مرافعه اولنوب حين خصومتده
وقف رد ايتمك عدم لزوميله احتجاج ايليوب مبلغ مرقومى ملكنه رد اولنمه‌سن طلب ايليجك
حالده وقف اولى واقفلك كورلوب عالماً بالخلاف من بين الائمة داعياً بما يجب رعايته مبلغ مذكور
اوچ بيك التى يوز اقچه صحت وقفيتنه ولزومنه وضمننده اولان شروطنه على وجه الخصم حكم اولندى
حكماً صحيحا شرعيا غب الطلب قيد سجل اولندى حرر فى ۲٦ محرم سنه ۹۷٤

شهود الحال

ابراهيم چلبى بن على ، احمد چلبى بن حضر المتولى بوقف اسكندر پاشا ، حاجى محمى بن حسين
عثمان بن حسين ، حاجى على بن غازى ، عيسى بن حسين ، حسن بن تيمور خان

„Sejida, kći Atmadžina, stanovnica Skender pašine mahale, došla je lično pred ovaj šerijatski sud i u prisustvu Šerifa, sina Nesuhova dala slijedeće očitovanje: Ja sam od cijelog svoga imetka odvojila tri hiljade i šest stotina akči u gotovom novcu i na božiji put ovaj legat za uvijek na dobrotvorne svrhe zavjetovala i uvakufila i pomenutog Šerifa imenujući za muteveliju, sve sam ove novce predala mu u ruke, s uslovom, da on sve ove novce na kamate sa 10 do 11% daje i od prihoda ovih kamata da se daje po jedna akča dnevne plaće onome, koji će za moju dušu po jedan džuz iz kurana učiti, i to učenje džuza da se povjeri Abdiji Halifu, imamu i hatibu u Ali pašinoj džamiji i da on tu dužnost vrši dok je živ, a poslije njega u Skenderpašića džamiji, kogod bude imam i hatib, neka on to po sabahu uči. Tako sam bila vakuf učinila, ali sad odustajem od uvakufljena i tražim, da mi se pare povrate. Ovom predlogu vakife prisutni mutevelija stavi prigovore na podlozi imami Zuferovih riječi i reče: Nedam i tražim, da se to uvakufljenje u korist vakufa presudi. Na ovo kadija presudi, da je 3600 akči pravim šerijaskim postupkom uvakufljeno.

„Nakon pretresanja propisa razne stare uleme postade ovaj legat pravim šerijatskim zavjetom i vakufom te se ovo riješenje po zahtjevu stranaka u sidžil zavede.

„Pisano 26. muharema 974. (= 1566.).

„Svjedoci ovoga: Ibrahim Celebija, sin Alin, Ahmed Celebija, sin Hzrov, mutevelija Skender pašina vakufa, Hadži Memija Huseinov, Osman, sin Husein, Hadži Alija, sin Gazin, Isa, sin Huseinov i Hasan, sin Timurhanov".

Slika 82. Skenderpašića Mustajbega džamija u Skenderiji ulici.

Iza merhum Skender pašina odlaska iz Bosne bude imenovan njegov sin Mustafa-beg za bosnabega, koji napravi kraj očina vakufa džamiju, a kako neki stari ljudi pričaju, da je merhum Skender paša bio načinio za tekiju ovu sadašnju džamiju, te je Mustafa beg, sin njegov po nagovoru nekih hodžâ sazidao i od tekije napravio džamiju, a tekiju i imare sazidao na zapadnom kraju džamije. Dovršivši džamiju uvakufio je u korist iste desetinu i ostale prihode sela Vesele straže. Kašnje je premješten ovi Mustafa beg iz Bosne u Trabolazi garb — Tripolis, gdje je napisao na arapskom jeziku oporuku, koja se nalazi u kjutubhani careve džamije u sidžilu broj 79. na strani 155., koji niže donosimo.

الحمد لله الذى نور محيط الخضراء بمصابيح لامعة الانوار وعم ببسيط الغبراء بمساجد جامعة الابرار
علَّم آدم الاسماء فى مكتب الكونين واترل من السماء المبين وقف قصور الجنان على المتولين للاعمال الحسان
وسبل حدائق النعيم المباذلين اموالهم فى سبيل البر والاحسان ووقف من اراه من العباد لادخار الزاد واعتاد
العتاد لميعاد الميعاد ويسر لمن يشاء انشاء الخيرات واكتساب الحسنات واقتراف المبرات ومناعف اجر حسنة صدرت
عن وفور الرغبة وخاوص المحبة كمثل حبة انبتت سبع سنابل فى كل سنبلة مائة حبة والصلواة على محمد معلم الدين
وامام جماعة الانبياء والمرسلين وعلى آله البرر الكرام وصحبة الخيرة العظام والتابعين لهم من العلماء الاعلام

خبر اذا مات ابن آدم انقطع عمله الا عن ثلث علم ينتفع به و ولد صالح يدعو له و صدقة جارية الحديث وعرف ايضاً ان الانتفاع بالعلم ممكن بانشاء بعد الصدقات على وجه لا يسر حصوله من الاولاد الصلحاء والصالحات فصاحب الخيرات ومباشر المبرات بخلوص النيات الجناب الاكرم الاسعد والامير الاعظم الامجد متبوع السعداء بقوة حديثه فى عواقب امور الآخرة متبوع لامراء بحلة نظره فى مراتب الاحوال بعين البصيرة وحدقة الباطرة مطلح الملة والدين مصطفى بك بن مرحوم المغفور اسكندر پاشا يديم الله تعالى لتحصيل الثواب الجزيل له و لابيه وجعله وسيلة ذكر الجميل لاسلافه ولبنيه لما اقر بنور البصيرة بصره واريد ان يدوم فى أيام اثره خلج فى قلبه وحاد فى خلده ان ينشئ مسجداً جامعاً لاقامة الصلواة المفروضات ورعاية لاعياد والجمعات اوهتف فى اذن عقله هاتف وظن بلا شبهة ومظنة من بني مسجداً بني الله له بيتاً فى الجنة ويبني مكتباً واحداً فى قرب الجامع المزبور لاجل تعليم الادب والقرآن العظيم لصبيان الفقراء والمساكين فوقف وحبس وسبل من اطيب ماله واحل امواله قاصدا بهذا حيرخاتمته وماله وملكه وتحت تصرفه وجوز ملكيته الى حين صدور وهذا العقد منه وذالك جميع المزرعة المسمات بقرية وسله استراره مع محلات چرنيچ ومحلة غلوبردچه ومحلة باقليك و ذلك جميع الارض المحدود بالحجر الموضوع على طريق العام ومنه بالنهر الجارى المسمى ببورچيه الى غاية المسمى بغازيلر كچيدى ومنه الى غاية غير الماء الجارى الواقع فى المزرعة بالوادى المسمى بچقور الى غاية المسمى ببايرباشى ومنه من طرف الغرب الى الاسفل بالطريق يذهب الى جانب اقحصار الى غاية عين الماء الواقع على طريق المزبور ومنه الى الاعلى بالوادى المسمى بچوقور الى غاية الاخاشب المسمى بچاملى طاغ ومنه بالاخاشب المزبور المسمى بايستوژر الكبير الى غاية الماء الواقع على رأس الاخاشب الى غاية المسمى بايستوژر الصغير و منه بالوادى الاسفل الى غاية عين الماء الواقع فى الوادى المزبور ومنه الى غاية المسمى بقوش دپدسي ومنه الى غاية الاخاشب المسمى بلثة ومنه بحدود قلعه صوسد الى غاية الموضع المسمى ببودلار ومنه بالوادى الاسفل الى غاية الحجر الكبير الواقع على شط النهر الكبير المسمى بويرباس المشهور وبالنهر المزبور الى غاية النهر الجارى من المزرعة الموقوفة بالنهر المزبور الى غاية الحجر الموضوع المزبور على طريق العام المزبور وذلك المحدود المزرعة المسماة مع المحلات الواقعات فى ناحية اسقوبيه من نواحى دار الغزاة لواء بوسنه فى قرب قلعة اقحصار حرسها الله تعالى عن البوس فى الشهر والسنة على مصالحها الجامع والمكتب الحادثان اللاحقان ببقعة الخير لابيه الخير الواقعة فى نفس قصبة سراى ادواسي باحدى دار الغزاة والمجاهدين فافرز الواقف المشار اليه المزرعة المزبورة من ماله وسلمها الى المتولى ونصب كمال ابن محمود متولياً لاوقافه مشروطاً يكون عزل المتولى ونصبه فى يده ما دام قيد الحيواة ثم لمن يعين الواقف حفظ الله تعالى عن الآفات وعين لوظيفة الخطيب والامام فى كل يوم سبع دراهم وللموذن فى كل يوم ثلث دراهم وللقيم فى كل يوم درهماً واحداً ولدهن السراج وحصير الجامع فى كل يوم درهماً واحداً وللمعلم فى كل يوم ثلث دراهم وللخليفة فى كل يوم درهمين وللجابى فى كل يوم خمس دراهم وللكاتب فى كل يوم درهمين وشرط الواقف المبرور يسر الله له لقاء الحور والقصور ان يتصرف مزيع هذه

المزرعة ومغلة بعد اخراج القاطعة المعينة بخزانة العامرة اعنى خزانة السلطان واخراج العشر التولية المعين
فى وقفية الابواب البر لابيه اولاً لما يحتاج اليه من ترميم الجامع والمكتب ثم يصرف ما فضل عن ذلك على
الجهات المعينة المذكورة فبعد ما وقف الواقف المشار اليه المزرعة المذكورة وقفاً صحيحاً شرعياً وحبساً صريحاً
مرعياً وسلمها الى المتولى المرقوم واراد ان يرجع كما وقفه بناءً على عدم لزومه على مذهب الامام الاعظم تعمد
لله لغفيرته فحكم الحاكم العالى على هذا الكتاب بتوقيعه الطيف بصحة الوقف ولزومه وفصارة المزرعة
المزبورة وقفاً مسجلاً محكوماً بصحته ولزومه على جميع المذهب المقبولة عند المجتهدين بحيث لا يبدل ولا يباع
ولا يوهب ولا يملكه فرداً من الافراد ومن سمع وبدل اويبيع او يشرى اوتمليكاً فلعنة الله عليه وملئكته
اجمعين ولم ينجى من عذاب القبر ومن عذاب اليم ثم عزل الواقف المزبور المتولى عن التولية المذكورة بناءً على
شرط ان يكون عزل المتولى ونصبه بيده وشرط التولية لنفسه النفيسة ما دامت فى قيد الحيواة وبعد وفاته
على الترتيب الذى ذكر فى كتاب الوقف لابيه المرحوم وعلى جميع هذا وقع التحرير والاشهاد بتاريخ اواسط
شهر ذى الحجة الحرام صحت بالسلامة والعزة والاكرام من شهور سنة ثلث والعشرين وتسع مأة

„Hvala onome Bogu, koji je rasvijetlio zelenu širinu sa zvijezdama koje daju vid i onome bogu hvala, koji je gospodar svemu, a osobito onim vidljivim mjestima, gdje su bogomolje i onome bogu, koji je naučio Adema znanju u školi stvorenja i što je poslao s nebesa dokaz, da su rajski ćoškovi priugotovljeni za one, koji čine dobra djela, i koji napućuje svoje robove u rajske bašče i to one robove, koji troše svoja imanja na dobrotvorne svrhe, i onome bogu, koji poznaje robove, koji na ovom svijetu pripravljaju duševnu hranu za onaj vječni svijet i onome, koji daje olakšice robovima, koji zamisle dobročinstva, i onome koji će nagraditi svoje robove na onom svijetu za jedno djelo sa 700 nagrada.

Neka je selat na onoga Muhameda, koji je bio učitelj vjere i prvak sviju pejgambera, poslanika i proroka, i na njegovu dobru kućnju čeljad i na velike njegove drugove i na njihove veleučene sljedbenike. Kad čovjek umre, svi mu se poslovi presijeku, osim tri, i to: korisno znanje, to jest za narod korisna knjiga, dijete dobro, koje se za svoje roditelje bogu moli, i neprekidno dobročinstvo. Razumivši ovu lijepu hazreti pejgamberovu rečenicu i rečenicu: moguće se je koristiti od znanja i od mogućih dobrih djela podizanjem dobrotvornih zgrada i od dobre djece muške i ženske. Gospodar dobročinstava počinje ovim dobrotama čista djela i sa svega srca kao ponos i prestavnik državnih prvenaca, i koji potpomaže vjerska načela, Mustafa beg, sin umrlog Skender paše, kome zalupa u srcu jaka želja da podigne jednu džamiju, u kojoj da se klanjaju farzi svaki dan i petkom i bajramima. Prozvonivši mu kroz uši njegove pameti ova rečenica: „Ko napravi bogomolju ovoga svijeta, bog će mu podijeliti onoga svijeta stanovanje u raju“. Pojimajući ovu izreku napravi džamiju i uz ovu jednu dječačku školu za sirotinju, u kojoj će se djeca poučavati u lijepom ponašanju i učenju velikoga kurana. Zatim uvakufi od svog čistog imetka, koje je posjedovao, kao cjelokupne ziratne zemlje, što su u selu Veseloj straži, u mahali Černici, te u mahali Gołobrdo, (u originalu stoji Golobrdci) i Jakliću svu zemlju, koja je ograničena od puta postavljenim kamenom do rijeke zvane Poriče, sve do puta zvanog „Gaziler gećidi“, a odavde do rijeke, koja teče kroz moju zemlju, a koja se zove „Čukur“, a odavde sve

do Bajer baše, t. j. glavnog brda, a odavde k zapadu strmo do puta, koji vodi u Prusac, sve do vode koja teče kraj rečenog puta, a odavde uz brdo do prodolice zvane Čukur, pa sve do šume zvane „Smrčeva planina", a odavle šumom do Velikog Stožera i dalje uz brdo do šume zvane „Mali Stožer", a odavle strmo niz prodolicu do vode, koja tuda teče, a odavle do kraja zvanog „Tičije brdo", a odavde opet do kraja šume zvane „Luste" a odatle do granice grada zvanog „Sused" i do kraja mjesta zvanog „Podlar", a odatle niz prodolice do velikog kamena, koji je na sred rijeke zvane „Vrbas", a odatle do rijeke, koja teče kroz moju zemlju, a odavle sve do gore spomenutog kamena, kôji je postavljen kao obilježena granica. To su faktične granice moga zirata sa mahalama, što se nalaze u Skopaljskom području, u blizini Prusca i u bosanskom vilajetu, koga neka bog učuva od svake muke, dok teku mjeseci i godine.

„Opredjelivši gore navedene nekretnine u vakuf i predavši ih na raspolaganje muteveliji Ćemalu, sinu Mahmutovu, koga je na tu dužnost imenovao, naredivši mu uslovno, da prihode od ovog imetka po niže navedenim odredbama ima trošiti na njegovu džamiju i mekteb, koji postoje kraj dobrotvornih zgrada njegova oca u Sarajevu u Bosni, postavlja ga mutevelijom s uslovom, da ga može dok je živ sa toga položaja i dignuti i opet namjestiti, a poslije da može na njegovo mjesto postaviti koga htjedne.

„Zatim odredi vakif plaću džamijskom imamu i hatibu po sedam dirhema dnevne plaće, mujezinu po tri dirhema dnevne plaće, metaču džamije po jedan dirhem dnevne plaće, a za osvjetljenje i prostirku džamije po jedan dirhem dnevne doznake, a mualimu mektebskom po tri dirhema dnevne plaće, a mualimskom zastupniku po dva dirhema dnevne plaće, džabiji, koji džamijske prihode, naplaćuje po pet dirhema dnevne plaće, a pisaru vakufskom po dva dirhema dnevne plaće.

„Zatim vakif, kome neka bog podari rajsko naselje, odredi, da se prihodi navedenih zirata, odbito odregjene mukate, koja pripada državnoj blagajni, odnosno carskoj blagajni i odbito desetinu odregjenu po vakfiji vakufa njegovog dobrog oca — troši ostatak na opravke i popravke njegove džamije i mekteba.

„Uvakufivši navedene nekretnine i predavši ih na raspolaganje pomenutom muteveliji, naumi da se povrati i opozove to uvakufljenje, držeći se propisa imami Azamovih, jer i ako je uvakufljenje nekretnina na zakonu osnovano, ono ipak nije stvarno i zatraži da mu se povrati. Ali veliki sudac presudi pomoću božijom u korist vakufa te ovo uvakufljenje postade pravo i istinito i osnovano na svim pravednim propisima, na taj način, da se ono ne može preinačiti, pokloniti, ni prodati, niti i s koje strane prisvojiti. Ko ovo znade pa hotimično prevrne ili proda, neka je na njega božije i sviju božijih angjela prokletstvo i neka nikad ne nagje oduška od patnji u grobu i na strašnom sudu i paklu.

„Zatim dobri vakuf svrgnu rečenog mutevelinu i tu dužnost sebi doživotno pridrža a poslije njegove smrti neka taj red muteveliluka ide onako, kako je propisano u vakfiji njegovog umrlog oca.

„Ovo se sve napisa i zasvjedoči u polovici mjeseca zilhidžeta (923.= 1517. g.)

Prije spomenuta Skender pašina vakfija na žalost nije mi mogla doći do ruku.

Godine 1109. (= 1697.), kad je došao princ Eugen u Sarajevu, bio je mutevelija ovog vakufa i muderis Ahmed ef. Dernišlija, koji je poginuo toga vremena, a naslijedio ga je njegov sin Ali ef., što nam tvrdi slijedeća mutevelijska teskera!

Budući da istina je, da je merhum Skender paša načinio pomenutu tekiju, a njegov sin Mustafa begu džamiju, to su onoga vremena neki nepošteni ljudi uvagjali izmegju

sebe, nekakve nove džihete, koji u vakfiji ne postoje, te su i na to čak i lažne berate u Carigradu isposlovali. Njihov nepošteni rad iznosi nekoliko berat, koji se odnose na imenovanje metača i ćatipa i drugih manjih službenika ove džamije, koje ali, jer se tu radi o podregjenim ličnostima, ne donosimo.

وجه تحریر حروف بودر که حالا اسکندر پاشا وقفنه متولی اولان درنیشلی علی افندی ایله بینمزده اولان مشیخت وظیفه‌سندن یومی اوچ اقچه اولمق اوزره زمان تولیتدن اشبو تمسك تاریخنه کلنجه جمله‌سن حسابلشوب اخذ وقبض و استیفا ایلدم وذمتنی ابرأ ایلدم براقچه باقی قالمامغیله اشبو تمسك ویرلدی فی غرهٔ رجب سنه ۱۱۱۹

محمد الحقیر

مشیخته متصرف

شهود الحال

یحیی افندی ابن احمد افندی درنیشلی ، محمد چلبی ابن علی زنبه‌جی عن محله اسکندر پاشا ، اسماعیل چلبی چیزمه‌جی ، فتح الله بیك ابن قوباریك تابع عبدالله افندی ، موسی چلبی ابن عبدالله افندی ، عیواض تابع عبدالله افندی

وقفنامه حجت ثانیه واطعامیه
عن وقف اسکندر پاشا زاویه

مدینهٔ سرای بوسنه‌ده اسکندر پاشا محله‌سی سکاننده‌ن اشبو رافع الکتاب طورخان بك ابن سلیمان پاشا والحاج محمد بن ابشر وملا عبدالله و ملا صالح بنان عثمان افندی و یشار بن قورقود و درنشلی زاده باکو بن سلیمان چلبی و سلیمان بن هابل نامون کمسنه‌لر هر بری بالاصاله ومحلهٔ مزبوره‌ده ساکن اهالیء سائره طرفلرندن علی ما هوالنهج الشرعی طلب و دعوایه بالوکاله مجلس شرع خطیر لازم التوقیرده سالف الذکر مرحوم ومغفور له صاحب الخیرات والحسنات اسکندر پاشا نام صاحب الخیرك بنا واحیا ایلدیکی جامع شریفیله زاویه‌سنك با برات شریف عالیشان متولیسی اولان کچه‌جی سنان محله‌سی سکاننده‌ن بیراجوی ملا مصطفی بن محمد محضرنده اوزرینه دعوی وتقریر کلام ایدوب واقف مشار الیه حضرتلری وقف ایلدیکی مسقفاتك ایراد و مصارفاتی نه مقدار بالغ و بو وقف شریفه متولی اولدنبرو جمله‌یه معلوم اوله‌رق الی‌الان محاسبه‌سی رؤیت اولنمدیغندن ماعدا واقف مبرور مرحومك وقف وشرط ایلدیکی بر موجب صورت دفتر خاقانی عقاراتندن وغلهٔ وقفدن اولمق اوزره جامع مزبور اوکنده جاری اولان صغوق بیکار صوئی چشمه‌سی وینه جامع مزبوره قربنده نهر میلاچقه اوزرنده اولان جسر کبیر و مدینهٔ مزبوره قلعه‌سی درونده جریان ایدن نهر موشتانچه بو وقف شریفك مسقفاتی غله‌سندن بنا وتعمیر اولنه‌کلوب وزاویه‌سی مطبخندن متولیسی اولانلرك ید ومعرفتلریله هر جمعه کیجه‌لری وقوعنده محله مزده واقع بهرخانه‌یه برر نان عزیز و بهر سنه عیدفطرده وعیداضحیده برر صحن برنج پلاویله مخلوط زرده

واقف مبرور حضرتلرینك روح شریفه‌لرینه استجلاب دعوات خیریه واستحصال اجور مرضیه امنیه‌سیله جانب وقفدن فی سبیل الله توزیع وتقسیم ومحلهٔ مزبوره اهالیسنه تسلیم اولنه کلمشیکن تاریخ کتابدن یدی سنه مقدم وقف مزبورك سابقا متولیسی مژده‌جی زاده الحاج عبدالله ایله پلاو و نانیهٔ مزبوره خصوصنه دائر منازعات کثیره‌مز وقوعندنصکره مسلمون مصلحون توسطیله اول وقته کلنجه کذشته نانیه واطعامیهٔ مزبوره‌سنك بدلی مطالبه‌سنی عفو و جانب وقفه تبرأ و بعد الیوم برمعتاد قدیم ویریله‌کلان نانیه و اطعامیه‌ئی متولیٔ مزبور الحاج عبدالله برمعتاد قدیم تقرر ایلیوب یدیمزه برقطعه حجت شرعیه دخی اعطا ایلدی دیو دعوی وتقریر وحجت مزبوره‌ئی ابراز ایدوب نظر اولندقده فی‌الواقع دعوی و تقریرلرینه موافق وشرع شریفه مطابق ایکن حالا متولیٔ وقف‌مزبور بیرا کو ملا مصطفی وقف‌مزبوره متولیٔ اوله‌لدنبرو خلاف واقف و مغایر حجت شرعیه نانیه و اطعامیهٔ مرقومه‌ئی الی‌الان خیانة محله‌مزه تسلیم ایتمیوب اداده مخالفت ایدر سؤال اولنوب موجب شرعیسی اجرا ونانیه واطعامیهٔ مزبوره شرعاً الیویرلمسی بالاصاله و بالوکاله مطلوبمزدر دیدکلرنده عقب‌السؤال متولیٔ مزبور جوابنده فی‌الحقیقه بر وجه ادعا نانیه واطعامیهٔ مذکوره جانب وقفدن ویریله‌کلدیکنی اقرار واعتراف ایدوب لکن واقف مشار الیه حضرتلرینك وقفیه‌سی ضایع اولوب یدمده اولان صورت دفتر خاقانیده نانیه واطعامیهٔ مذکوره زاویه‌ده ساکن اولان فقرا و غربایه ومرتزقهٔ سائره‌یه تعیین وتخصیص اولنمشدر انجق الحالةهذه زاویهٔ‌مزبوره مدت وافره‌دنبرو خراب اولنوب مرتزقه‌سی دخی زاویه‌نشین اولمدیغندن نانیه واطعامیه‌ئی ویرمم دیو دفعه تصدی و اهالیٔ محله‌لك حجت مزبوره‌لرین انکار ایدیجك مدعیون مرقومونك دعوالرینه موافق ویدلرنده حجت شرعیه مضمونینه مطابق بینه طلب اولندقده عدول احرا رجال مسلمیندن صغوق بیکار محله‌سنك امامی ملا سلیمان بن ابراهیم و ینه محلهٔ مزبوره‌دن محمد بشه بن حسن و چوبان حسن محله‌سی سکاننده‌ن اختیار حمزه بشه بن‌عبدالمؤمن وعلی پاشا محله‌سی سکانندن قاپو اوغلو الحاج عبدالله بن محمد وعرب اوغلو عمرآغا بن الحاج احمد و پهلوان حسن محله‌سی سکانندن حاجی مصطفی بن عبدالله و قیرقو اوغلو علی بن سلیمان و محلات عدیده‌دن معلوم الاسامی اولوب کذب اوزرینه توافقلری متصور اولمیان تواتره بالغ مسن واختیارلری‌لاجل‌الشهاده مجلس شرعه حاضرون‌اولوب اثرالاستشهاد فی‌الواقع واقف مبرور مرقومك وقف و شرط ایلدیکی برموجب دفتر خاقانی عقاراتندن وغلهٔ وقفدن الق اوزره جامع مزبور اوکنده جاری اولان صغوق‌بیکار چشمه‌سی وینه جامع مزبور قربنده نهر میلاچقه اوزرنده واقع جسر کبیر و مدینهٔ مزبوره قلعه‌سی درونده جریان ایدن نهر موشتانچه بو وقف شریفك مسقفاتی غله‌سندن از قدیم بونلر بنا وتعمیر اولنه‌کلدیکندن ماعدا وقف مزبورك زاویه‌سی مطبخندن واقف مبرورك متولیلری ید ومعرفتیله از قدیم هر جمعه کیجه‌لری وقوعنده محلهٔ مزبوره‌نك بهر خانه‌سنه برر پاره‌لق نان عزیز و بهر عید فطرده وعید اضحی‌ده بهر خانه‌یه برر صحن پرنج پلاویله مخلوط زرده توزیع وتقسیم و مرتزقه ومحله اهالیلرینه فی سبیل الله تسلیم وواقف مزبورك روح طیبه‌لرینه تلاوت یس شریف واستجلاب دعوات خیریه واستحصال اجور موفوره

اولنه کلمشدر از قدیم وقفدن تعمیرات مزبوره و ثانیه و اطعامیهٔ مذکوره وجه مشروح اوزره وقف
مرقومدن اولدیغنی بیلورز و بز بو خصوصه بو وجه اوزره شاهدلرز و شهادت دخی ایده رز دیو
هر بری متفق اللفظ والمعنی تواتراً ادای شهادت شرعیه ایلدکلرنده بعد ادای رعایت شرائط القبول
شهادتلری حیز قبولده واقعه اولمغین فمن بدله بعد ما سمعه فانما اثمه علی الذین یبدلونه امر واجب
الاتباع ولازم الامتثالك وعید اکیدك ما صدقندن تجنباً و احترازاً بعد الیوم منوال مشروح اوزره
تعمیرات مزبوره و ثانیه و اطعامیهٔ مذکوره بر معتاد قدیم جانب وقف مرقومدن متولی مزبور ملا
مصطفی ویرمك اوزره اداسیله شرعاً تنبیه برله ما هو الواقع بالطلب کتب اولندی حرر ذلك
فی الیوم الثالث عشر من صفر الخیر ۱۲۱۲

شهود الحال

حصکی ابراهیم آغا ، حاجی مرادزاده باش آغا ، اشقونو اسماعیل آغا ، چرلی ابراهیم آغا ،
عرقیه جی الحاج عثمان آغا ، مطابجی عبدالله آغا ، الحاج علی آغا عبه جی ، الحاج حسن آغا دباغ ،
عارف علمدار ، اسماعیل علمدار لوبو ، باش اسکی سلیمان آغا ، باش اسکی مصطفی آغا ، قنطارجی
حسن علمدار ، صحانی ابراهیم آغا ، صلاحجی محمد آغا ، الحاج قهرمان مصطفی آغا ، سیوو
الحاج ابراهیم آغا ، بورق زاده ملا عبدالله ، سوخته ملا ابراهیم ، موروزاده مصطفی آغا ،
ملا محمد صحانی ، سوجوقه ملا سلیمان ، بکتاش اوغلی بربر عبدالله ، ماشوزاده مصطفی آغا ،
پنازاده ملا محمد ، چوقه جی ملا عبدالله

„Stanovnici Skender pašine mahale u Saraj-Bosni, i to: Turhanbeg, sin Sulejman pašin. Hadži Mehmed, sin Ibširov, Mula Abdullah i Mula Salih, sinovi Osman efendini. Jašar, sin Kurdov, Bego Dernišlija, sin Sulejman Čelebin i Sulejman, sin Habilov, došli su lično pred ovaj šerijatski sud i u ime svoje i kao zastupnici ostalih mahalskih stanovnika izjavili su kod ovog suda u vidu tužbe slijedeće: Merhum Skender paša kao veliki dobrotvor podigao je jednu džamiju i tekiju u Sarajevu, kojim dobrotvornim zavodima upravlja po carskom visokom beratu mutevelija, Mula Mustafa Braćo, koji je ovdje u sudu prisutan. Kao što je nama svima a i ostalom svijetu poznato, ovaj je vakif ostavio nekretnine, koje njegovom vakufu pripadaju i od čijih se prihoda uzdržavala džamija i tekija, ali računi ovog vakufa ni sa bivšim, ni sadašnjim mutevelijom nisu pregledani i izvigjeni. Od prihoda ovog velikog vakufa po defterhanskim propisima i po vakifovom zavještanju, gradila se i popravljala česma na Souk bunaru, te velika ćuprija koja postoji na rijeci Miljackoj u blizini ove džaminje, nadalje gradio se i opravljao jaz na rijeci Moštanici u sarajevskom gradu, a osim toga iz tekijske kuhinje davao se po jedan hljeb, a svakoga petka po sahan pilava i po sahan zerdeta i ramazanskog i kurbanskog bajrama svakoj našoj kući u Skenderiji mahali, a da se mi za to za spas duše rečenog vakifa i dobrotvora bogu molimo. Ali od sedam godina prije to je davanje prestalo i mi smo zbog toga sa bivšim mutevelijom Hadži Abdullahom Muždedžijom imali parnicu i on se tada posredovanjem mnogih muslimana obvezao, da će nam to dobrotvorno izdavanje hrane, kako je po starom običaju bilo, opet davati, te je po tom njegovom obećanju i šerijatska odluka izrečena i nama predata,

koju mi radi uvjerenja naše tužbe tome sudu na izvigjaj i pročitanje predajemo i na osnovu istog riješenja tražimo, da se po našem tužbenom zahtjevu postupa.

„Kad se ovaj šerijatski hudžet pročitao, sud se uvjerio, da su navodi tužitelja istiniti i opravdani, ali pošto se navodima tužitelja sadašnji mutevelija ovog vakufa Mula Mustafa Braćo protivi i ne priznaje sadržaja navedenog hudžeta i neće dragovoljno da nam te hrane izdaje, s toga tražimo, da se izvrši što šerijat u tom pogledu nalaže, te da tuženi bude osugjen, da nam tu hranu izdaje.

„Na ovo prisutni i tuženi mutevelija odgovori, da priznaje, da se po navodu tužitelja njima ta hrana od pomenutog vakufa izdavala, ali on je vakifovo oporučno pismo (vakufnaum) izgubio te nezna njena sadržaja, a po propisima carske defterhakanije nije se izdavala hrana od ovog vakufa nego samo sirotnim stanovnicima tekije i ostalim službenicima, ali pošto je tekija sad u ruševnom stanju te u njoj ni službenici ne stanuju, stoga više ovu hranu nikom ne izdajem.

„Pošto tuženi sadržaj nazočnog šerijatskog riješenja poriče, to se od tužitelja zatraži da svoje navode, kao i sadržaj hudžeta kroz svjedoke dokažu te oni pred sud dovedoše pravedne muslimane; i to: Imama Mula Sulejmana, sina Ibrahimova iz Souk Bunar mahale i Mehmed bašu, sina Hasanova iz iste mahale, Hamza bašu, sina Abdul muminova starca iz Čobran Hasan mahale, Hadži Abdullaha Kapu, sina Mehmedova iz Ali pašine mahale, Omeragu Arapovića, sina Hadži Ahmedova, Hadži Mustafu, sina Abdullahova iz Pehlivan Hasan mahale i Aliju Krku, sina Sulejmanova, te ovi svjedoci, koji su većinom stari ljudi, koji neće lagati, na stavljena pitanja rekoše: Mi vrlo dobro znamo, da je merhum vakif stavio uslove, da se od prihoda njegovih vakufa popravlja česma, koja teče u Souk bunar mahali u blizini ove džamije, da se velika ćuprija, koja postoji na rijeci Miljackoj kraj džamije gradi, opravlja i popravlja, da se u gradu rijeka Mošćanica i njezin jaz gradi, opravlja i popravlja a osim toga od ovog vakufa iz tekiske kuhinje da se od starog vremena davao svakog petka svakoj mahalskoj kući po jedan hljeb, i o ramazanskom i kurbanskom bajramu po jedan sahan pirinčeva pilava i zerdeta a tako isto izdavalo se džamijskim i tekijskim službenicima a ovi su se molili bogu za spas duše vakifove. Mi dakle u istinu znamo, da su se ti izdaci od vajkada od upitnog vakufa izdavali i to svjedočimo i dokazujemo. Na osnovu ovog njihovog jednoglasnog svjedočenja, koje je kao istinito konstatirano, tuženom je muteveliji naregjeno, da gori navedenu hranu stanovnicima mahalskim i nadalje izdaje i da se drži vakifovih uslova. Ko ovo riješenje oprovrgne, grijeh će se na njegov vrat natovariti. Tako riješeno i pisano 13. safera 1213. (= 1798 g.)

„Svjedoci ovoga: Ibrahimaga Hasećija, Pašoaga Hadži Muratović, Smajlaga Škono, Ibrahimaga Čemerlija, Hadži Osmanaga Hapar, Abdullahaga Mutapčija, Hadži Alija Abadžija, Hadži Hasanaga Tabak, Arif Bajraktar, Smajil Bajraktar Lojo, Sulejmanaga Bašeskija, Mustafaga Bašeskija, Hasan Bajraktar Kantardžija, Ibrahimaga Sahanija, Mehmedaga Salepčija, Mustafaga Hadži Kahriman, Hadži Ibrahimaga Sivo, Mula Abdullah Burek, Mula Ibrahim Softić, Mustafaga Morić, Mula Mehmed Sahanija, Mula Sulejman Sudžuka, Mula Sulejman Trebinjac, Abdullah berber Bektašević, Mustafaga Mašić, Mula Mehmed Penez i Mula Abdullah Čohadžija“.

Megju spisima u kjutubhani našao sam i original muhasebe ovoga vakufa vidjene od strane šerijatskog suda, od koje prepis i prevod donosim.

هوالمعين

حالا باب السعادة اغاسی عهدهٔ نظارتنده اولان مدینهٔ سرای بوسنه‌ده مرحوم غازی اسکندر پاشا نام صاحب الخیرك اوقافندن حاصل وواقع اولان ایراد ومصارف وقف مزبور متولیسی وکاتب وجابیسی معرفتیله ومعرفت شرعله رؤیت اولنمق معتاد قدیم اولدیغنه بناءً اشبو بیك ایکی یوز اون ایکی سنه‌سینك ماه مبارك رمضان شریفك غره‌سندن اشبو بیك ایکی یوز اون اوچ سنه‌سنك ماه ذی الحجهٔ شریفك غایتنه دکین کامل برسنه ایله درت ماه ظرفنده حاصل اولان اسیابها و چشمه‌ها واراضیء موقوفه‌دن ومنازل معلومه‌دن ویایلاقی اغمان ویایلاقی بیلاشنچه تابع راعی حاصلاتی جانب وقفه برموجب دفتر مفرداته عائد وراجع اولان مقاطعات ایله واقف مبرورك اوغلی مصطفی بك بنا ایلدیکی جامع شریفك اتصالنده کائن باغچه غله‌سندن مجتمع اولان ایراد سنهٔ مذکورده وشهور مزبورده واقع ادائر ووظائفه ومرتزقه وتعمیراتی مجرالر نهر موشـتانچه وچشمه‌هاء مجرای آبی صغوق بیکار وتعمیراتی جسر کبیر وسائر مصارف سنهٔ مذکوره ظرفنده واقع وقف مزبورده کلی وجزئی مصارفك حالا وقف مزبور متولیسی مصطفی اغا وکاتب وجابیسی شاکر خلیفه شیخی وزاویه‌داری علی افـندی وناظر ملا صالح وسائر مرتزقه‌لرك معرفتیله ومعرفت شرعله رؤیت اولنان محاسـبه دفتریدرکه بروجه آتی بیان اولنور ◆ حرر فی الیوم السادس والعشرین من شهر ذی الحجة الشریفه لسـنة ثلث عشر و مـأتـین و الفـ ـــــــــــ ١٢١٣

ایراد وقفـ ـــــــــ مزبور سـنه ١٢١٣ ماه عدد ٤

محصول مقاطعات	محصول مقاطعات	محصول مقاطعات	محصول مقاطعات
اسیابها ماه عدد ٤	چفتلکها ماه عدد ٤	چشمها ماه عدد ٤	درمحله نفس اسکندریه
٦٠٠٠	١٩٠٠	١١١٢	ماه ٤ ٢١٠
محصول مقاطعات	محصول مقاطعات	محصول مقاطعات	محصول مقاطعات
درمحله پهلوان حسن	در محله عبدالحلیم اغا	در محله طورخان	درمحله الحاج ابراهیم
ماه ٤ ٤٥٠	١٥٤	٥٠٠	١٢٢
محصول مقاطعات	محصول مقاطعات	محصول مقاطعات	محصول مقاطعات
درمحله خادم علی پاشا	درمحله کمال بك	درمحله جهانجیر	راعی مع بط درجماعت
١٠٧	١٠٠	١٣٠	قورچه ٢٢٠
محصول ایجاره	محصول ایجاره	محصول ایجاره	محصول ایجاره
یایلاقی اغمـان	یایلاقی بیلاشنچه	قوانلق درقضاء چلبی پازار	حدیقه ماه عدد ٤
١٣٠	١٢٠٠	٧٢٠٠	٩٦٠٠

جمعـاً یکون ایراد وقف مزبور (٢٩٠٣٥) ماه عدد ٤

ایراد وقف مزبور سنه ۱۲۱۳ در سنهٔ کامله

محصول مقاطعات اسیابها سنه ۱ ۱۸۶۸	محصول مقاطعات چفتلکها سنه ۱ ۵۶۶۲	محصول مقاطعات چشمها سنه ۱ ۳۳۳۶	محصول مقاطعات در محله اسکندریه ۳۳۰
محصول مقاطعات در محله پهلوان حسن ۱۳۴۲	محصول مقاطعات درمحله عبدالحلیم اغا ۷۶۲	محصول مقاطعات در محله صغوقبکار ۱۴۸۶	محصول مقاطعات در محله دایانلی الحاج ابراهیم ۳۸۲
محصول مقاطعات در محله خادم علی پاشا ۳۲۲	محصول مقاطعات در محله کمال بك ۳۰۰	محصول مقاطعات در محله جهانجیر ۴۰۰	محصول مقاطعات راعی مع بط ۶۶۰
محصول ایجاره یایلاقی اغمسان ۴۰۰	محصول ایجاره یایلاقی بیلاشنیجه ۳۶۰۰	محصول ایجاره قوانلق ۱۹۲۰۰	محصول ایجاره حدیقه ۲۶۶۰۰

جمعاً یکون ایراد وقف مزبور در سنهٔ کامله ۸۲۷۵۰

جمعاً یکون ایراد وقف مزبور در سنه وشهوری مذکور ۱۱۱۷۸۵
بقیهٔ مقاطعه از سنین سابق ۲۰۷۲۲۷

۳۱۹۰۱۲

المقبوضات ۱۲۱۵۶۰
عزی مقبوض‌که حالا در ذمم ۱۹۷۴۵۲

المصارف وحالا دیون وقف مزبور در سنه وشهور المذکور

بحسب ضرورت حالا دین وقف مزبور بافتوای شریف ومراسلهٔ شرعی ۲۶۴۰۰	ویریلان فائض عن مبلغ مذکور بافتوای شریف سنه ۱۲۱۲ ۳۹۶۰	ادائر وظیفهٔ مرتزقه وقف مزبور سنه ۱۲۱۲ ۱۴۳۰۰	ادائر وظیفهٔ امشیرزاده با مراسلهٔ شرعی ۵۷۶۰
نان عزیز سنهٔ کامله با مراسلهٔ شرعی ۹۶۰۰	نان عزیز فدوله شیخ وذاویه‌دار ۴۳۲۰	تعمیراتی قواط مع قنادیل برای مناره سنه ۱۲۱۲ ۳۶۰	روغن زیت برای مناره در رمضان شریف سنه ۱۲۱۲ ۳۱۶۰
روغن زیت برای مناره در رمضان سنه ۱۲۱۳ ۳۲۴۰	تعمیراتی قوطی مع قنادیل برای مناره سنه ۱۲۱۳ ۳۰۰	کاغدبها برمعتاد قدیم سنه ۱۲۱۲ ۴۸۰	تعمیراتی نهر موشتانیچه برموجب دفتر مفردات ۱۲۰۰۰

تعميراتى نهر موشتانچه　　تعميراتى جسر كبير　　تعميراتى چشمه مجراى　　تعميراتى چشمه مجراى
بر موجب دفتر مفردات　　بر موجب دفتر مفردات　　صوقبكار بر موجب دفتر　　آب صوقبكار بر موجب
٢٥٨٠٠　　٧٢٠٠　　مفردات ٣٦٠٠　　دفتر مفردات ١٢٠٠٠

اطعام يوم عاشورا　　براى خرجى محاسبه حضرت آغا　　براى محاسبۀ مزبور حضرت
بر معتاد قديم　　باب السعادة عليه ناظر وقف مزبور　　منلاسى افندى سراى بوسنه
١٢٠٠　　بر معتاد قديم ٣٠٠٠　　بر معتاد قديم ٣٦٠

براى خرجى محاسبه جى يسارى مصطفى　　تحصيل خصوص ايچون
افندى بر معتاد قديم　　ويريلان رسيم
١٠٠٠　　٣٠٠

جمعاً يكون ديون ومصارف وقف مزبور
در سنه وشهورى
١٣٨٣٤٠

وجه مشروح اوزره مصارف مذكور وقف مزبورك ايرادندن مقبوض اولان مبالغ اوزرينه
اون التى بيك يدى يوز سكسان اقچه غالب چكوب انشاء الله الرحمن ايراد مذكور ذممده اولوب
غيرى مقبوض اولان مبالغى تحصيل ومصارف مذكورەنك زيادەسى اخراج اولندقدنصكره يالكز
يوز سكسان بيك آلتيوز يتمش ايكى آقچه ايراد مصارف اوزرينه غالب كلديكى اشبو محلده شرح
ويرلدى حرر فى تاريخ المذكور
حويته حسب المتعلى

نمقه الفقير اليه عز شانه
نعمان پاشازاده السيد محمد سعدالله القاضى بمدينۀ سراى بوسنه
عفا عنه

لوبى الحاج احمد محلەسندە سنوى اوچيوز التمش اقچه مقاطعه قديمه لو نهرى موشتانچه
اوزرنده بر كوز اسياب متصرف اولان بواب حسن افندى ابن ابراهيم افندى نام كمسنه فوت اولوب
تحت تصرفنده بولنان اسيابى مذكوره وقفه محلوله قالمغين متوفاى مزبورەنك لابوين همشيرەسى
عايشه بنت ابراهيم نام خاتون اسياب مذكور ارثاً بعد الانتقال رسوم انتقاليەيى جانب وقفه ادا
تمكله موجبنجه اسياب مذكور مزبورەنك عهدەسنه قيد و تصرفنه اذن ويرلمشدر.

„Ovdi niže označujemo račune od prihoda i rashoda Skenderpašina vakufa, koji postoji u Sarajevu i koji se i danas nalazi pod nadzorom carskog dvorskog komornika. Oni su u sporazumu šerijatskog suda sa mutevelijom, pisarem i džabijom, kako je to i prije običajno bilo, sastavjleni i to za vrijeme od početka ramazana 1212. (= 1797. g.) do konca zilhidže 1213. (= 1798. g.) za vrijeme od jedne godine i četiri mjeseca a u njima su uneseni prihodi od vodenica, česama, ziratnik zemalja, zgrada i kuća, ispašišta Igmana i Bjelašnice i prihoda od travarine, koji po iskazima pripadaju rečenom

vakufu, kao i od prihoda mukata bašče, koja se nalazi uz džamiju uregjene po vakifovu sinu Mustafa begu i prema tome i računi raznih troškova, kao plaća uprave vakufa i službenika, kao i popravak jaza na rijeci Mošćanici, kao i popravak česama i Souk bunarskog vodovoda te popravak i opravak velike ćuprije, kao i svih ostalih većih i manjih troškova. Ovi računi sastavljeni su putem šerijata sa vakufskim muteveliјom Mustafa agom, pisarom i džabijom Šakir Halifom, Šehom Ali efendijom stanovnikom tekije, nadzornikom Mula Salihom i ostalim službenicima.

„Ove račune niže tačno označavamo. Pisano 26. zilhidžeta 1213. (= 1798. g.)

„Prihodi ovog vakufa:

„Prihod od mlinskih mukata za vrijeme od četiri mjeseca	6000
„ „ čifčiskih mukata za četiri mjeseca	1900
„ „ česama mukata za četiri mjeseca	1112
„ „ mukata u mahali Skenderpašinoj za četeri mjeseca	210
„ „ mukata Pehlivan Hasan mahale za četiri mjeseca	450
„ „ mukata mahale Abdulhalim agine za četiri mjeseca	154
„ „ mukata mahale Turhan	500
„ „ mukata Hadži Ibrahimove mahale (Gorica)	122
„ „ mukate mahale Hadim Alipašine	107
„ „ mukate mahale Kemal bega	100
„ „ mukate Džihan-džir (po prilici Magribija) mahale	130
„ „ mukata travarine od Bata i Raji u Korči džematu	200
„ „ ispaša Igmana	130
„ „ ispaša Bjelašnica	1200
„ „ sela Kovani uz Rogaticu za četiri mjeseca	7200
„ „ Hadika-bašće	9690
Ukupni iznos prihoda	29.035

„Prihodi od vakufa za cijelu 1213. (= 1798. g.)

„Prihodi od mlinskih mukata	1818
„ „ čifčijskih mukata	5662
„ „ česamskih mukata	3336
„ „ mukata Skenderije mahale	330
„ „ mukata Pehlivan Hasan mahale	1342
„ „ mukata Abdulhalimagine mahale	762
„ „ mukata Souk bunar mahale	1486
„ „ mukata Dajan Hadži Ibrahim mahale	382
„ „ mukata Hadim Alipašine mahale	322
„ „ mukata Kemal begove mahale	300
„ „ mukata Džihan-džir mahale	400
„ „ mukata Raji i Bata ispaša	660
„ „ najamnine ispaše Igman	400
„ „ najamnine ispaše Bjelašnice	3600
„ „ najamnine sela Kovana	18.200
„ „ najamnine bašče Hadika	26.400
„Ukupni vakufski prihodi za jednu godinu i četiri mjeseca iznose	161.785
„Od prošlih godina ostalo naplaćenih mukata	207.227
Ukupni iznos	319.012

„Primljeno u gotovu	121.560
„Ostalo u neplaćenoj veresiji	197.452
„Troškovi i dugovi vakufski za jednu godinu i četiri mjeseca:	
Po nuždi na osnovu šerijatske fetve i murasele vakuf duguje	26.400
Na sumu duga plaćeno kamata po šerijatskoj fetvi godišnje po računavajući iznosi	3960
Izdato plaće i poslužiteljima za 1212. (= 1797. g.)	14.300
Plaća po muraseli šerijatskoj	5760
Izdato za hljeb za cijelu godinu po muraseli šerijatskoj	9600
Izdato za hljeb šehu i zavijetdaru	4320
Popravak kandilja numarskih za godinu 1212. (= 1797.)	360
Za zejtin uz ramazan 1212. (= 1797. g.) izdato	3160
Za zejtin uz ramazan 1213. (= 1798.) izdato	3240
Za popravak kandilja 1213. (= 1798.)	300
Po starom običaju izdato za papir 1212. (= 1797. g.)	480
Po izkazu potrošeno na popravak rijeke Moštanice	12.000
Opet za popravak rijeke Moštanice izdato	25.800
Po izkazu potrošeno na popravak velike ćuprije	7200
Po izkazu potrošeno na popravak jaza česme Souk bunara	3600
Opet potrošeno na popravak ove česme	12.000
Izdato za jelo ašure po starom običaju	1200
Potrošeno na pregledanje računa nadzorničkom izaslaniku po starom običaju	3000
Radi svigjanja računa sa Mula efendijom Bisariću po običaju izdato	360
Dato računoispitaču Mustafa efendiji po običaju	1000
Dato pristojbe za naplačivanje prihoda	300
„Ukupni iznos troškova i duga vakufskog za 1 godinu i 4 mjeseca	138.340

„Kao što gore rekosmo troškovi vakufski prema primljenim prihodima nadmašuju 16.780 akči, ali kad se pomoću boga naplati na veresiji izostatak, dohodci i ostali prihodi, onda će prihodi preko troškova iznositi 180.672 akče, što ovdje tvrdimo.

„Pisano 26 zilhidžeta 1213. (= 1798 g.) Sarajevski kadija Numanpašić Sejid Mehmed Sadullah, da ga bog oprosti".

Iza ovoga nalazimo u sidžilu broj 33 na 207. strani pisarski, džabiski doahanski berat.

خلال مسطوره اولوب باب السعادة العليه اغاسنك زير نظارتنده اولان كوچك اوقاف قلمنده
اولوب مدينهٔ سرای بوسنده واقع مرحوم اسكندر پاشا زاده مصطفى بك نام صاحب الخيرك بنا
ايلديكى جامع شريفك اوقافى قراسندن اولوب بوسنه ايالتنده آقحصار قضاسى مضافاتندن اسقوپله
ناحيه‌سنه تابع وسله استراژه قريه‌سى عشر محصولى غله‌سندن مرتزقه‌لره وظيفه شرط وتعيين ايتمكله
واقف موىٰ اليهك بابرات شريف عاليشان متولى اولان اشبو رافع الكتاب حسن بن محمد نام
صغيرك جدوسى و باحجت شرعيه منصوبه وصيسى حوا خاتون بنت يوسف نام طرفندن خصوصى
آتى البيانه طلب ودعوايه بما هو النهج الشرعى وكيل ثابت الوكاله‌سى اولان عبدالله بشه بن حسن نام كمسنه
معلوم الاسامى مرتزقين موجود اولدقلرى حالده مار الذكر آقحصار قصبه‌سى ساكنلرندن واقف
موىٰ اليهك عسكرى براتيله سكز آقچه وظيفه ايله دعاكوى اولان ملا عمر ابن صالح وكذالك
عسكرى براتيله اون ايكى آقچه وظيفه سوارى جبابتنه متصرف اولان محمد بن محمد نام كمسنه‌لر

محضرلرنده بالوكاله اوزولرينه دعوى وتقرير كلام ايدوب سالف البيان وسله استراژه قريه‌سى محصولندن آلمق اوزره يومى اون ايكى آقچه وظيفه ايله سوارى جباتى سكسان يدى سنه‌سى جمادى الاولنده سراى بوسنه قاضيسى افندى عرضيله محمد خليفه‌يه مجدداً وينه وقف مزبوردن آلمق اوزره يومى سكز آقچه ايله دعاكوى جهتى احمد محلولندن ايكى يوز سنه‌سى محرمنده جباتى محمده وينه وقف مزبوردن آلمق اوزره سكز آقچه وظيفه ايله دعاكوى جهتى مجدداً طقسان آلتى سنه‌سى شوالده احمد خليفه‌يه توجيه و روزنامچه عسكريدن وينه وقف مزبوردن آلمق اوزره يومى اون آقچه وظيفه ايله دعاكوى جهتى ديكر احمد خليفه‌يه وينه يومى بش آقچه وظيفه ايله دعاكوى جهتى صالح بن حسنه مجدداً توجيه وكرچك اوقاف محاسبه‌سندن اعطا اولنان تذكره موجبنجه ماليه‌دن ويريلان بشقه بشقه يدلرنده بروات اولوب انجق واقف مومى اليهك جامع شريفى وقفنك وقفيهٔ معمول بهاسنده شرط وتعيين اولنان مرتزقه‌لرينك وظيفه‌لرى وسله استراژه محصولندن بعدالادا فضله‌سى جامع مذكورك تعمير وترميمنه صرف اولنق اوزره مشروطه اولمشكن وظائفدن تعميره برنسنه قالميوب تعمير اولندقجه وظائف رقبه اولديغنه بناءً تكثير جهاته بروجهله متحمل اولميوب اجابندن اسملرى مسبوق اولان كسنه‌لر بربرلريله يكدل ويكجهت اوله‌رق خلاف انها برتقريب ايله مغاير شرط واقف مجدداً جهات مذكوره‌نى احداث وكندواوزرلرينه عسكريدن وكوچك اوقافدن برات ايتديروب بووجهله حاصلات وقفى اكل وبلع برله وقف مزبورك خرابنه باعث اوله‌جغنى سابقا سراى بوسنه منلاسى فضيلتلو امام زاده ابوبكر نيازى افندى در دولت عليه‌يه عرض ومتولى وقف باعرضحال انها وخصوص مزبور حرمين مفتيسنه حواله اولندقده وقوف تامى اولان بيغرض مسلمينك اخبارلريله محدوث اولان جهات مزبوره‌نك قيدلرى محلنده رفع وترقين اولنمق اقتضا ايلديكنى اعلام ايتمكله اعلام مزبور كوچك اوقاف قلمنه قيد ومزبورون محمد واحمد وديكر احمد وصالحك احداث ايلدكلرى جهات مزبورلرك قيدلرى عسكرى روزنامچه‌سندن وكوچك اوقاف قلمندن رفع وترقين وبعداليوم جهات مذكوره‌نك قيدى ومحدث جهات مرقومه وظيفه‌سى مطالعه‌سيله متولىء وقفى بردر تعدى ورنجيده ايتدرميوب بافرمان عالى منع ودفع اولمش ايكن مرقومان دعاكوى ملا عمر وسوارى جباتى صالح مرقومدن بعدالرفع خلاف انها ايله عسكريدن اوزرلرينه برآت ايتديروب وجامع مذكورك خرابنه بادى اولمريله سؤال اولنوب وقف مذكوردن قصر يدلرينه تنبيه اولنمه‌سى بالوكاله مطلوبمدر ديو ادعا ويدنده اولان صورت فرمان عاليشان ابراز ونظر اولندقده فى الواقع فرمان عاليشان دعواسنه مطابق وتفسير مشروحنه موافق بولنمغين غب الاستنطاق مرقومان دعاكوى ملا عمر وسوارى جابيسى محمد يدلرنده اولان براتلرينى بعدالافراز نظر اولندقده يدلرنده اولان بروات خلاف شرط واقف محدث اولمغله معمول به اولمديغى ظاهر ونمايان اولمغين صدور ايدن ترقين فرمان عالى منطوقنجه خصوص مذكوره دائر اصدار اولنان فتواى شريفه‌يى دخى وكيل مرقوم عبد الله بشه ابراز ايدوب نظر اولندقده مستقلاتى مزارع اولان بروقفك زوايدندن كندويه دعاكوى وظيفه‌سى نامنه يومى اون ايكى اقچه توجيه وبرات ايتدرسه وقفدن زوايد يوغيكن متوليدن

وظيفه آلمغه قادر اولورمی جواب باصوابنده اولماز بو صورتده اوقاف صحيحه‌دن اولوب غلّه‌سی بر
مسجد شريفك تعميرينه مشروطه وقف اولان برمزرعه‌نك محصولندن زيد خلاف شرط واقف
برمقدار وظيفه احداث و برآت ابتدرسه متوليدن وظيفه طلب ايتدكده متولی خلاف شرط واقفدن
ديو ويرمكه قادراولورمی الجواب اولور ونقلده ليس للمتولی ان يتجاوزامر الواقف وشروط من الزخيرة
شرط الوقف يجب اتباعه لقولهم شرط الواقف كنص الشارع ای فی وجوب العمل به اشباهدن نقل
بيورلمغين صدور ايدن ترقين صورت فرمان عليشان وفتوای شريفه موجبلرنجه مرقومون محمد واحمد
وديكر احمد وصالح وملاعمر وديكر محمدك احداث ايلدكلری جهات مزبورلرك برواتيله عمل اولنمه‌مق
اوزره ومتولیٔ وقف وظيفه مطالبه‌لرندن معارضه‌لری شرعاً منع ورفع برله ماهوالواقع بالطلب كتب
اولندی حرر فی غره شعبان المعظم لسنة ست و مأتين والف

ش ———— هو د الحال

حفف ملا حسين ابن المزبور محرم اغا ، حفاف ملا محمد ابن محرم اغا ، سردنكجدی الامبولی الحاج
محرم اغا ، ملا علی ابن عبداه ، ملا علی ابن الحاج محمد ، امام ابراهيم افندی ، ملا محمد بن ابراهيم
ملا ابو بكر ابن صالح ، طورخان بك ، حسن الخضر ، علی چلبی مخضر وغيرهم

„Kao što i danas stoji zapisano, da je carski dvorski komornik nadzornik vakufâ. Mustaj bega Skenderpašića, koji postoje u Saraj — Bosni i u drugim kotarima te ovom vakufu pripadaju, i prihodi od desetine sela Vesele straže u nahiji Skopaljskog kotara akhisarskog (Dônji Vakuf) od kojih se službenicima džamije, koju je ovaj dobrotvor u mahali Skenderiji podigao plaće daju. Pošto je po carskom beratu ovome vakufu postavljeni mutevelija Hasan, sin Mehmedov, nepunoljetan, to je istome po šerijatskom riješenju postavljena tutoricom njegova baba Hava kaduna, kći Jusufova, koja je ispred sebe sa šerijatskom punomoći postavila punomoćnika Abdullah bašu, sina Hasanova, koji je kao ovlašćeni punomoćnik svoje vlastodavke u prisustvu sviju službenika ove džamije i u prisustvu akhisarskih stanovnika Mula Omera, sina Salihova, koji ima po vojničkom beratu kao izvršilac dove od ovog vakufskog prihoda osam akči plaće i Mehmeda, sina Mehmedova, koji ima dvanaest akči plaće, kod ovog suda podnio tužbu niže slijedećeg sadržaja: Kao što je poznato od vakufskih prihoda pomenutog sela Vesele straže po predlogu sarajevsko-bosanskog kadije izdaju se nove plaće Mehmed Halifi konjaničkom džabiji po dvanaest akči dnevne plaće od početka mjeseca džemazul-evela 1180. (= 1766. god.), dalje Mehmedu Džebaliću dnevno po osam akči plaće, koju je od izvršioca dove Ahmeda od početka Muharema 1200. (= 1785. god.) naslijedio, dalje Ahmedu Halifi kao izvršiocu dove po osam akči dnevne plaće, počam od mjeseca ševala 1196. (= 1781. god.), dalje drugom Ahmed Halifi, kao izvršiocu dove po deset akči dnevne plaće i Salihu, sinu Hasanovu, kao izvršiocu dove po pet akči dnevne plaće te su im za te dužnosti i plaće prema potvrdama evkafske računarske pisarne od strane ministarstva financija izdati potrebni berati; ali pošto se po zavještanju vakifovu i po cijenjenoj vakufnami ove džamije od desetinskih prihoda sela Vesele straže samo plaće džamijskih službenika davale a višak se upotrebljavao i trošio na opravak i popravak pomenute džamije, kako i uslovi vakfije bezuslovno propisuju i zbog tih izlišnih izdavanja, kad se službenicima plaće namire, ne ostaje

sredstava da se džamija opravlja i popravlja i ako se popravci i opravci džamije od navedenih prihoda izvršuju, onda moraju plaće službenika neisplaćene ostati i zbog toga nastaju poteškoće za održavanje džamije, koje se ne mogu izdržati, jer su svi ovi novi plaćenici na nadležna mjesta sporuzumno kriva i netačna izvješća predavali, na osnovu kojih su protivu vakifovih ustanova i uslova i potrebne berate izposlovali i tim postupcima su vakufske prihode pojeli i upropastili, o čemu je i bivši sarajevski kadija, veleučeni Ebu Bekir Nijazi efendi Imamović, opširno izvješće podastro a dotični mutevelija tužbu na visoku portu poslao. Ovo izvješće sa tužbom ustupljeno je na riješenje Mekanskom i Medinskom muftiji te je ovaj po preslušanju nepristranih muslimana izdao riješenje, da se pomenute nove dužnosti i plaće iz dotičnih spisa brišu, te je na osnovu ovog riješenja, u pisarni vakufskoj i vojničkoj brisano pravo pobiranja navedenih novih plaća, koje se sadržaju i naredbama visokog carskog fermana, izdatog dotičnom muteveliji protive, stoga tužim kao punomoćnik, da se pomenutim izvršiocima dova Mula Omeru i konjaničkom džabiji Mehmedu izda sudski nalog, da od tih lažnih dužnosti i pobiranja plaća odustanu i da zbog toga dotičnom vakufskom muteveliji od danas i u buduće nedosagjuju. To izgovorivši pomenuti tužitelj i punomoćnik, predade sudu mutevelijski ferman, koji se u sudu pročita a koji po svom sadržaju potpuno opravdava navode tužiteljeve.

„Tuženi Mula Omer i Mehmed na ove zahtjeve tužitelja predadoše sudu berate, koji se kod njih nalaze, iz kojih se doznade, da su izdati protivu propisa i uslova vakifovih i kao takovi nemaju nikakve vrijednosti te su konačno protivni sadržaju visokog carskog fermana. Po ovom predmetu pomenuti zastupnik Abdi baša kao tužitelj podnese sudu šerijatsku fetvu, koja glasi ovako: kad jedna osoba od nekog vakufa sebi kao plaću za dužnost izvršioca dove izradi na svoje ime dvanaest akči dnevne plaće i na to isposluje berat, neimajući na to od vakufa ovlaštenja, može li on od dotičnog mutevelije plaću primiti? Odgovor — ne može! i kad jedna osoba sebi pribavi neku dužnost sa plaćom i o tome carski berat izradi, da za tu dužnost prima od vakufskog ziratnog prihoda plaću te kad se ta plaća potpuno kosi sa propisima i uslovima vakifovim, pa na osnovi ovoj od dotičnog mutevelije plaću zatraži, je li u stanju mutevelija reći, da mu te plate neće dati, za to, što se to protivi vakifovim propisima? Odgovor — jest u stanju to učiniti, jer dotični mutevelija nesmije vakifove zapovjedi prekršiti i njegovih načela, jer je tako u kitabu zvanom „Zehire“ napisano, i načelima vakifovim dužnost je pokoravati se. Na osnovu gore rečenog visokog carskog fermana, spomenute šerijatske fetve, riešio je ovaj šerijatski sud, da tuženi: Mehmed, Ahmed, drugi Ahmed, Salih, Mula Omer i drugi Mehmed nemaju prava na traženje tih plaća te po tome daljni njihov postupak, kao i traženje plaća od mutevelije konačno im se zabranjuje i ovim nezakonitim tražbinama sasvim se odbijaju.

„Pisano početkom šabana 1206. (= 1791. god.)

„Svjedoci ovoga: Mula Husein, sin Muharemov Hafaf, Mula Mehmed, sin Muharemov Hadži Muharem Stanbolija vojnik mrtve straže, Mula Alija, sin Abdullahov, Mula Alija, sin Hadži Mehmedov, Ibrahim ef. imam iz Gornjeg Vakufa, Mula Mehmed, sin Ibrahimov iz Bakr baba mahale, Mula Mehmed, sin Hadži Ibrahimov iz Čoban, Hasan mahale, Mula Ebu Bećir, sin Salihov iz Hadži Turhanove mahale, Turhan beg, Hasan Muhzur i Salih Čelebija Muhzur“.

Ovdje donosimo jedan šerijatski hudžet za popravke ove džamije, koji se nalazi u sidžilu br. 33 na 4. strani.

مدينهٔ سرای بوسنه سكانندن طائفهٔ تجاردن فخر الامثال الحاج سليمان بعدالسلام خلاصهٔ كلام
انها اولنوركه مدينهٔ مزبورهده واقع اصحاب خيراتدن مرحوم ومغفورله مصطفى بيك ابن اسكندر
پاشا نام صاحب الخيرك بنا ايلديكى جامع شريفك قورشون پوشيدهسيله درون بيرونى وتماسى
مرور ايامله فناپذير وخرابه مشرف اولوب بو اثناده مجدداً تعمير وترميمه اشد احتياجيله محتاج
اولمغين واقف مومى اليهك نقود موقوفهسى بولنمديغى اجلدن جامع مرقومك با تمليك نامهٔ همايون
وقف اولنان بوسنه ايالتنده الحصار قضاسنده وسله استراژه قريهسنك عشر محصولاتندن
وظائف مرتزقين وتعمير جامع شريف شروط وقفيهده مسطور اولمغين جامع مرقومك متوليسى
حسن طرفندن معرفت شرعله نصب وتعيين اولنان قايمقام اشبو باعث المراسله حامى ملا عثمان
معرفتيله ومرتزقين سائره وامور بناده وقوف تامى اولان كمسنهلر معرفتيله ومعرفت شرعله جامع
مزبور مجدداً تعمير وترميم وكشف دفترى وحجت شرعيه منطوقنجه بيك بشيوز اون بش بچق غروش
قايمقام مزبور يديله خصوص مذكوره خرج وصرف اولنديغى لدى الكشف ظاهر ونمايان اولمغين
وظايف مرقوم رقبه اولوب استدانه اولنان مبلغ مصروف مذكور بيك بشيوز اون بش بچق
غروش جنابكزدن معرفت شرعله وقايمقام مزبور معرفتيله استقراض وجامع مذكورك تعمير و
ترميمنه خرج وصرف اولنمغين ذكر اولنان وسله استراژه قريهسنده حاصل اولهجق اشبو بيك
ايكيوز التى سنهسى وآتى اولان يدى وسكز وطقوز واون كامل بش سنهنك عشر محصولاتى
ورسوماتى بهر سنه اوچيوز غروشه اولمق اوزره جنابكزه قايمقام مرقوم تفويض والزاماً ويرمش
اولديغى يدنده اولان تمسك موجبنجه ضبط وتصرفنه مشعر جانب شرع انوردن مراسله التماس
اولنمغين بالطلب مراسله تحرير وارسال ويدينه اعطا قلنمشدر وصولنده كركدركه وجه مشروح
اوزره بش سنهلك متوالياً ذكر اولنان وسله استراژه قريهسنك اعشار شرعيهسنى ورسومات
عرفيهسنى اخذ وقبض واستيفا وكيف ما يشاء متصرف اولهسن والسلام حرر فى اليوم السابع
من شهر ذى القعدة الشريفه لسنة ست و ومأتين و الف ______

الفقير السيد عثمان القاضى
بمدينهٔ سراى بوسنه

„Kao što je poznato da vakufi merhum Mustafa-bega sina Skender pašina, koji postoje u varoši Saraj-Bosni pod neposrednim nadzorom carskoga komornika, to su po visokom carskom beratu imenovani mutevelijski zastupnik, nadzornik, pisar, džabija, imam, hatib i ostali službenici džamije ovoga dobrotvora došli svi skupa pred ovaj šerijatski sud i očitovali, da je kube ove džamije kao i olovni krov iste, kao munara i unutrašnjost džamije tijekom vremena gotovo u ruševnom stanju, pa da to treba iz nužde što je prije moguće opraviti i popraviti, i oni mole sud, da izašalje na lice mjesta stručnu komisiju za izvigjaj.

„Od strane ovog šerijatskog suda poslat je na lice mjesta šerijatski pisar Mehmed Sajid-efendija Krovo, sin Abdulkerim-efendin, u društvu sa Fejzullah-agom sudskim povjerenikom, sa Hadži Sulejmanom ćohadarom i Mehmed Čelebijom muhzurom, te vještaci Hasan-aga nejmar sa nekoliko zidara, koji došavši na lice mjesta, pregledali

su sve prostorije džamije i one dijelove, koji naginju rušenju a pregledavši i premjerivši prostorije, konstatirali su, da je zbilja od prijeke potrebe, da se neki dijelovi ove džamije moraju obnoviti, opraviti i popraviti, a ako se to u kratkom vremenu nebi učinilo, da će se džamijsko kube i ostali djelovi u brzom vremenu sami od sebe porušiti, pa da se ti popravci sad, ili poslije moraju izvršiti i da za to po proračunu sastavljenom po vještacima treba 1500 groša potrošiti, te je ovaj izvigjaj sudski izaslanik sa članovima komisije u protokol zaveo i s njima zajedno došao pred ovaj šerijatski sud i rezultat izvigjaja sudu saopćio, zbog čega se sud zbilja izjavio, da se te džamijske opravke i popravke prijekom nuždom moraju izvršiti. Ali pošto za te opravke i popravke nema gotovog novca na raspoloženju u fondu rečenog džamijskog vakufa, to se je obratila pažnja na vakufovo nepokretno imanje, koje se nalazi u selu Vesela straža, u kotaru Akhisarskom u Bosni, da se od desetinskih prihoda ovoga sela za opravak i popravak potrebni troškovi pokriju, kao što i vakfija i carska vlastovnica to dozvoljava. Ali pošto od tih desetinskih prihoda preko plaće poslužitelja džamijskih imade samo viška od tog prihoda pedeset groša, a i kod sadašnjega vakufskog mutevelije, koji je sa visokim carskim beratom na to mjesto postavljen, Hasan Halife, nema nikakve gotovine, niti ima pri njemu vakufskog duga, što se prigodom pregledanja računa dokazalo, to je po zahtjevu rečenog mutevelije od strane ovog šerijatskog suda izabran Mula Osman Hamamija, sin Mehmedov, za mutevelijskog zastupnika, koji je po nuždi izjavio, da se za opravak i popravak pomenutih bogoštovnih zgrada mora pribjeći zajmu, te moli sud, da mu to dozvoli.

Sad ovdje donosimo sddržaj prijevoda carskog berata glede muteveliluka ove džamije.

On glasi kako slijedi:

برات شريف عاليشان

سراى بوسنه‌ده واقع متوفى اسكندر پاشا جامعى اوقافى محصولندن آلاق اوزره يومى بش اقچه
وظيفه ايله متوليسى اولان مصطفى خليفه ابن ابشير فوت اولمغله محصولندن اشبو رافع توقيع رفيع
الشان خاقانى عمر خليفه ابن الحاج على زيد قدره‌يه توجيه اولنوب يدينه برات شريف عاليشانم
ويرلمك رجاسنه سراى بوسنه قاضيسى مولانا حسن زيدت فضائله انهاسيله ناظر وقف قدوة
الخواص والمقربين باب السعادتم اغاسى صالح اغا زيد علوه عرض ايتمكين موجبنجه توجيه اولنمق
اولمغين حقنده مزيد عنايت پادشاهانه ظهوره كتوروب بيك ايكيوز اون يدى سنه‌سى ربيع الاخرينك
يكرمى ايكنجى كونى تاريخيله مورخ ويريلان رؤس همايونم موجبنجه بو برات همايونى ويردم و
بيوردمكه مزبور عمر خليفه ابن الحاج على زيد قدره واروب متوفاى مرقوم محلولندن توليت
مزبوره متصرف اولوب اداى خدمت ايلدكدنصكره تعيين اولنان يومى بش اقچه وظيفه‌سن وقف
مزبور محصولندن آلوب متصرف اوله شويله بيله‌لر علامت شريفمه اعتماد قيله‌لر تحريراً فى غره
جمادى الاخر لسنة سبع عشرة و مأتين و الف ————

بمقام
قسطنطنيه
المحروسه

Visoki carski berat.

„Pošto je Mustafa Halifa, sin Ibširov, dosadašnji mutevelija merhum Skender pašina vakufa, koji postoji u Saraj-Bosni, umro (a za tu službu imao je bet akči dnevne plaće), to je uslijed toga ovo mutevelijsko mjesto ostalo izpražnjeno. Na mjesto njegovo podnešenim izvješćem preporučen je od strane saraj-bosanskog kadije Mevlana Hasan-efendije, komu neka Bog pomnoži znanje, Omer Halifa sin Hadži Alin, koji je za to mjesto sposoban i podesan, te se moli, da se on imenuje i da mu se za to moj carski visoki berat izda. Ovaj predlog podnešen je mome carskom prestolu preko moga komornika Salih age, koji je nadzornik toga vakufa te sam se na osnovu toga našao pobugjenim, pomenutog Omer Halifu imenovati mutevelijom rečenog vakufa i izdati mu ovaj moj carski visoki ferman s naredbom, da tu službu nastupi 22. rebiju-lahira 1217. (= 1802. g.) i da od toga dana po pet akči dnevne plaće prima.

„Neka se po ovome postupa.

„Pisano početkom džamazulahira 1217. (= 1802. g.) u Carigradu“.

برات شريف عاليشان

سراى بوسنه‌ده واقع متوفى اسكندر پاشا جامع شريف وقفندن آلمق اوزره وظيفهٔ معينه
ايله خطيب ودورخوان اولان محمد خليفه ابن عبدالقادر كندى حسن رضاسيله متصرف اولديغى
جهتين مذكورتينى علماء عامليندن وارباب استحقاقدن اشبو رافع توقيع رفيع الشان خاقانى قدوة
الصلحاء السالكين حافظ على بن احمد زيد صلاحه يه فراغت و قصر يد ايلديكنى اقضى قضاة
المسلمين بوسنه قاضيسى فيضى زاده مولانا احمد شريف زيدت فضائله اعلام ايتمكين عتيق براتى
منابع اولمغين مطالبه اولنماق اوزره فارغ مزبورك قصر يدندن مومى اليه توجيه و يدينه برات
عاليشانم ويرلمك رجاسنه ناظر وقف افتخار الخواص والمقربين باب السعادتم اغاسى السيد عثمان دام
علوه عرض ايتمكله انجق خطابى بايهٔ سرير اعلامه تلخيص اولندقده حقنده مزيد عنايت پادشاهانه‌م
ظهوره كتوروب صادر اولان خط همايون شوكتمقرون پادشاهانه‌م موجبنجه توجيه ايدوب
بيك ايكيوز اوتوز سكز سنه‌سى ربيع الاولك اون دردنجى كونى تاريخيله مورخ ويريلان رؤس
همايونم موجبنجه بو برات همايونى ويردم و بيوردم كه مومى اليه حافظ على ابن احمد زيد صلاحه
واروب مرقومك قصر يدندن جهتين مذكورتينه متصرف اولنلر وظيفهٔ معينه‌سنه نوجهله متصرف
اولكلشلر ديه مومى اليه دخى اولوجهله وظيفهٔ معينه‌سين اوقاف مزبوره محصولندن متوليسى
اولنلر يدندن آلوب متصرف اوله شويله بيله‌سز علامت شريفه اعتماد قيله‌سز تحريراً فى اليوم
من شهر ربيع الاول لسنة ثمان وثلاثين ومائتين والف ______________

قسطنطنيه

Sadržaj visokog carskog berata, glede naimenovanja hatiba i devrihana, koji glasi:

Pošto se je dosadašnji hatib i devrihan merhum Skender pašine džamije u Sarajevu-Bosni postojeće, Mehmed Halifa sin Abdulkadirov na tim službama, za koje je od vakufa pomenute izvjesne plaće primao, dragovoljno zahvalio i od prava pobiranja dohodaka odustao te je na mjesto njega pronagjen kao sposoban Hafiz Alija sin Ahmedov probani službenik te je isti od strane bosanskog kadije veleučenjaka Mevlana

Hadži Šerif efendije Fejzića na ta mjesta predložen s preporukom, da se za tu službu imenuje i da mu se na to visoki carski berat izda te je moj uvaženi komornik i nadzornik vakufa Osmanaga taj predlog mome previšnjem prijestolu podastro, našao sam se uslijed toga, pobugjenim imenovati rečenog Hafiz Ali efendiju, sina Ahmedova hatibom ove džamije i izdati mu ovi moj visoki carski ferman, s naredbom, da on ta bogoštovna mjesta od 14. rebijulevela 1238. (= 1822. g.) zauzme i od toga dana da mu se plaće za ta mjesta doznače i od vakufskih prihoda dotičnih mutevelija redovito daju.

Godine 1248. (= 1832. g.), Husein Kapetanova vremena, Bego Danišlić, opanjkavši starog mutevelju Šačir Ali Halifu, sina Hadži Mehmedova, uhapsio ga i njegovo mjesto silom zauzeo, o čemu govori dokumenat, koji se nalazi u sidžilu broj 71. na strani 27., i koga donosimo u originalu i prevodu.

„To znajte i po ovome se upravljajte.

„Pisano 12. rebijulevela 1238. (= 1822. g). u Carigradu.“

معروض عبد داعی دوام عمر دولتلریدر که

بوسنه سرایده اصحاب خیراتدن مرحوم ومغفورله اسکندر پاشا نام وقف مبرورك برات
شریف سلطانی ایله اوقافی متولیسی اشراف علمادن باعث هذالاعلام شاکر علی خلیفه ابن الحاج
محمد عبد داعیلری وقف مذکوری شروط واقفه تطبیقاً وجه احسن ایله اداره وتمشیت و وقف
مذکور باب السعادة السنیه اغاسی نظارتنده بولندق حسبیله هر اوچ سنه‌ده آغای مشار الیه حضرتلری
معرفتیله محاسبه‌سنی رؤیت وهر وجهله صداقت واستقامتنی ظاهر وباهر ایکن متغلبه‌دن بعض اشخاص
اراضیٔ موقوفه‌دن بعض یرلری باصوب متولی دخی حمایه اوزره اولمغله دیده‌بان فرصت اوله‌رق
خائن دین ودولت وباعث اختلال ایالت حسین قپودان ضلالت نشانك وقت نکبتنی غنیمت بیله‌رك
متولی مزبور قوللرینه مسلط قپودان مضورك سرایه حاکم دیو نصب ایتدیکی شخصه غمز و رمضان
شریفك ایلکی کیجه‌سی بلا سؤال ومرافعه اخذ وشنجوختنه رحم ایتمکسزین بیرام کیجه‌سنه وارنجه
احبس مواضعده حبس وتضییق واصلی یوقدن اهانته و ادارهٔ عجزینه نسبت ایده‌رك وقفی النلدن
نزعله کویا مرتزقه‌دن دانشلی اوغلی بکو نام شخص منحوسی قائممقام نصب و امور وقفه ادخال
بن متولیٔ مزبوره غدر ووقف شریفه اهانت ایتدکلرندن شخص مذکور امور وقفدن اخراج
وتنکیل و برات سلطانی ایله تصرفه مأمور خلیفه مزبور عبد داعیلرینه ضبط ایتدیرلمك بابنده
بالای اعلام داعیانمده بیورلدی خطیر صدورینی وجوه اهالی ومرتزقه وقف قوللری استدعای
عنایت ایتملریله واقع حال حضور مراحم موفور رجحانه‌لرینه اعلام اولندی باقی امر و فرمان
حضرت من له الامرکدر حرر فی الیوم الحادی والعشرین من شهر صفر الخیر لسنه ثمان واربعین
ومأتین والف

العبد الداعی لدوام عمر ودولتکم العالی
شریف زاده السید محمد فاضل القاضی
بمدینهٔ سرای بوسنه خلافه

اشبو اعلام شرعیه ناطق اولدیغی اوزره بوسنه سرایده واقع مرحوم ومغفورله اسکندر پاشا
نام واقفك وقف مبرورهسی ادارهسنه با برات پادشاهی مأمور اولان علی شاکر خلیفهیی غدراً
و وقفی شریفی اهانته بوندن مقدم حسین قپودان سالك راه خسران خائن خلیفهٔ مومی الیهی بلا
موجب عزل ونااهلدن دانشلی اوغلی نام شخصی قائممقام نصب ایتمش اولدیغی شخص مرقومی
امور وقف مزبوردن رفع واخراج اولنوب با برات پادشاهی ادارهسنه مأمور اولان شاکر علی
خلیفه کما فی السابق وقف مزبوره ادارهسنه دخل وتعرض اولنماق بابنده بالاستقلال دیوان ایالت
بوسنهدن صادر اولان اشبو بیورلدیمز موجبنجه عمل وحرکت وخلافندن مجانبت اولنمق دیو

فی ٢١ ص سنه ٢٤٨

„Moliteli za vaš život u poniznosti podnosi vam ovu prestavku:

„U Sarajevu u Bosni postoji jedan dobrotvorni vakuf merhum Skender paše, u komu sa carskim beratom služi kao mutevelija naučenjak Šaćir Ali Halifa, sin Hadži Mehmedov, koji po uslovima vakifovim svoju dužnost točno i savjesno vrši, i pri pregledanju računa, koji se svake treće godine pod nadzorom carskog komornika vrši vjernost i postojanost pokazuje, ali pošto su neki odmetnici neka zemljišta od ovog vakufa samovoljno prisvojili, oni su ulučili priliku, da povodom nasilja vjerskog i državnog izdajnika, Husein Kapetana, po vašem vilajetu čine pljačke i zulume, te su i pomenutog muteveliju bez kadijske rasprave i osude prvih dana ramazana uhapsili i do bajrama ga u hapsu držali i proganjali i upravu pomenutog vakufa silom mu oduzeli a na njegovo mjesto postavili nekakva tobožnjeg vakufskog službenika Begu Danišlina sina, kao vakufskog zastupnika i upravu ovog vakufa povjerili mu i time grdnu štetu kao vakufu tako i ovom vrijednom muteveliji nanijeli. S toga su otmjeni sarajevski gragjani kao i službenici ovog vakufa molili, da se nametnuti mutevelija sa toga mjesta svrgne, a na njegovo mjesto postavi beratski mutevelija, pomenuti Šačir Ali Halifa, i da se o tom Vaša vezirska bujrultija izda. s toga Vam podnašam ovo izvješće, na koje u službenoj pokornosti očekujem dalje naredbe. Zapovjest je onog koji zapovjeda. Pisano 21. safera 1248. (= 1832. g.) Ponizni sarajevski kadija Esejidi Mehmed Fadil Šerifija.

Kako mi se po ovom šerijatskom ilamu i izjevšću javlja, doznajem, da je silom okolnosti vremena vjerskog i državnog izdajnika Husein Kapetana dosadašnji mutevelija merhum Skender pašina vakufa, Šakir Ali Halifa, iz podlosti i zavisti sa tog položaja dignut a na njegovo mjesto da je postavljen u svojstvu zastupnika mutevelijskog, Bego sin Danišlin, koji za to nikakve sposobnosti nema. S toga naregjujem, da se ovaj na silu postavljeni zastupnik mutevelije s mjesta sa tog zvanja odstrani i svrgne a na to mjesto da se postavi opet pomenuti Šaćir Ali Halifa, koji je za to zvanje carskim beratom potvrgjen, te da ga u tome zvanju niko ne smije smetati. S toga ovu moju vezirsku bujrultiju sa divana bosanskog vilajeta izdajem i naregjujem, da se po sadržaju iste postupa i nepravilnosti kloni. To rekoh. Pisano 21. safera 1248.“ (= 1832. g.)

Odmah iza ovog slučaja umre gori rečeni Šaćir Ali Halifa, a na njegovo mjesto preporukom Fadil paše Šerifije bude imenovan Salihaga Vrago, od koga su mahalski stanovnici tražili račune, koje im je on i predao te iste donosimo u originalu i prevodu po zapisu u sidžilu broj 75. str. 62.

معروض عبد داعی دولتلریدرکه

مدینهٔ سرای بوسنهده اسکندر پاشا محلهسی اهالیسندن امام الحاج احمد وطورخان بك زاده
محمد بك خرمجی مصطفی وملا فیض الله و دیگر مصطفی نام کمسنهلر مجلس شرع شریفده مرحوم
[illegible] اسکندر پاشا نام صاحب الخیرات اوقافی متولیسی اولوب صاحب عرضحال صالح اغا قوللری

مواجهه‌سنده محلهٔ مرقومه‌ده واقع نهر میلاچقه اوزرنده جسر کبیر بنا وتعمیرایله واقف مشارالیه حضرتلری محلهٔ مرقومه‌ده بنا ایلدیکی جامع شریفك مناره‌سنده لیالئ مبارکه‌ده و رمضان شریفده ایقاد قنادیل ایچون روغن زیت ودرون قلعه‌ده جریان ایدن نهر موشتانیچه بندی وتعمیری جامع شریف مذکوره قربنده واقع مزرعهٔ مرقومه وچلبی پازار قضاسنه تابع قواق قریه‌سی غله‌لرایله رسم اوتلاق یایلاق و اغان مع باط ومقاطعات ذمینهای آسیاب وچشمها ومنادلدن مشروط اولوب حتی جسر مذکورك غلهٔ وقف مزبوردن بنا وتعمیر ایچون ایکی یوز اون ایکی تاریخنده وقف مزبور متوللیدی بولنان ملا مصطفی نام کمسنه ایله محلهٔ مزبوره اهالیسی بوسنه منلاسی اولان سلانیکلی حسن افندی حضورنده ترافع اولدقلرنده جسر مذکور غله وقف مزبوردن من القدیم بنا وتعمیر اولنه‌کلدیکی تواتراً اثبات وبیان وموجبنجه حاکم مومی الیه یدلرینه برقطعه حجت شرعیه اعطا و بوآنه قدر غله وقف مزبوردن بنا وتعمیر اولنه‌کلمش ایکن سابقی مثللو بودفعه دخی جسر مذکور وقف مزبور غله‌سندن بنا وتعمیری مقتضی ایکن متولی مرقوم جسر مذکوری بنادن امتناع ایلدیکندن غیری منارهٔ مزبوره‌یه دخی لیالئ مذکوره‌ده ویرلمسی مشروط اولان روغن زیتی دخی اداده تعلل وغله وقف مزبوری مأ کل اتخاذ ایله اتلاف مال وقف ایتمکله سؤال اولنوب متولی مرقومك زمان تولیتی اولان اوچ سنه ظرفنده محاسبه‌سی رؤیت وایراد مصارفی لدی‌التبیین ذمتنده تراکم ایدن غلهٔ وقف مزبوردن جسرمذکوری بناسیله بوندن بویله سنه بسنه اعطاسی اقتضا ایدن روغن زیتی أدایه تنبیه اولنمسی مطلوبمزدر دیو دعوی و یدلرنده اولان برقطعه حجت شرعیهٔ مزبوری ابراز ونظر اولندقده تقریر مشروحلرینه مطابق وشرع شریفه موافق بولنمغله لدی‌السؤال جسر مذکور وقف مزبور غله‌سندن تعمیر وبناسیله منارهٔ مذکوره‌یه روغن زیت اعطا اولندیغی و حجت مزبورك دخی مضمونی متولئ مرقوم کلیاً انکار ایتدیکندن مدعیون مرقومون لدی‌التزکیه عدالتلری ظاهر اولان شهود عدول ایله مدعالرینی بالمواجهه نهج شرعی اوزره اثبات و بیان ایلدکلرندن صکره متولئ مرقومك زمان تولیتی اولان اوچ سنه‌لك ایراد ومصرف دفاتری طلب اولندقده بعض مقبوضات ومصروفات دفتر مفرداتی اولمدیغی جواب وابراز ایلدیکی دفاتریله لساناً تقریری اولان مقبوضات ومصروفات محاسبه‌سی رؤیت اولندقده ٨٤٤٦٢ غروش ایراد وقفدن مصارفی اولان ٥٢٢٣٢ غروش ایله تولیت مذکورك عرضی و برائتنه مصارفی اولان ١١٦٩٢ غروش جمعاً ٦٣٩٣٢ غروش تنزیل ونقاض مراد ایلدیکنده عرض و برائت مصارفی اولان مبلغ مذکور ١١٦٩٢ غروش غلهٔ وقفدن استیفاسی مغایر شرعشریف اولدیغی اهالی محلهٔ مرقوم یدلرنده اولان برقطعه فتوای شریفه ابراز وموجبنجه عرض و برائت مذکور مصارفی اولان مبلغ مذکور ١١٦٩٢ غروش طرح اولندقده متولئ مرقومك تقریری وجهله مصارفی اولان مبلغ مذکور ٥٢٢٣٢ غروش ایراد وقف مزبوردن تنزیل اولندقده ٣٢٢٣ غروش متولئ مرقوم صالح اغا ذمتنده وقف مزبور ایرادی فضله‌سی ظهور ایتمکله مبلغ مذکور ٣٢٢٣ غروش جسر مذکورك بناسنه صرف ایچون مباشرت وجسر مذکورك اتمامنه ایجاب واقتضا ایده‌جك مبالغ معلومه دخی وقف مزبور مزرعه‌

لرینی آتی اوچ سنه‌لکه ایجار متولیء مرقومه تنبیه اولندقده اصغا ایده‌یوب عنادنده اصرار
واجرای شروط وعمل قدیمدن مباعدت ومغایر شرط قدیم غلهٔ وقفی حظ نفس طرفنه صرفه
مجد ساعی اولمغله رحماً للاهالی ونفعاً للوقف مختار اهالی اولان دانشلی باکو قوللرینی امر و رأی
دولتلریله مدیر نصب ایله متولی مرقوم یدندن ذمتنده ظهور ایدن مبلغ مذکور ۳۲۲۳ غروشی
نزع وتحصیل ومدیر مرقوم قوللرینه لدی‌التسلیم وقف مذکور مزرعه‌لرینی دخی بر وجه محرر آتی
اوچ سنه‌لك اجاره مثلیه لدی‌المزایده آخره ایجار و غلهٔ مرقومه ایله جسر مذکوری بنا و تکمیل
اذن ورخصتی حاوی مدیر مرقوم قوللرینه برقطعه بیورلدی حطیر عنایت واحسان و اولوجهله
تنشیط اهالی واحیای وقف مشار الیه بیورلمش ایجاب واقتضا ایلدیکی واقع الحال حضور عالیلرینه
اعلام اولندی باقی امر وفرمان حضرت من له الامرکدر . فی صره ۱۷ ذی سنه ۱۲۵۱

„Stanovnici Skender pašine mahale u Sarajevu, i to: Hadži Ahmed imam, Mehmedbeg Turhanić, Mustafa Čizmedžija, Mula Fejzullah i drugi Mustafa, došli su lično pred ovaj šerijatski sud i u prisustvu Saliha, mutevelije Skender pašina vakufa pred sudom dali su slijedeća očitovanja: Od prihoda ovoga vakufa, opravljala se i popravljala velika ćuprija, koja je u ovoj mahali na rijeci Miljacki, u džamiji, koju je merhum vakif u pomenutoj mahali podigao, kupovao se zejtin i palili se na rečenoj munari uz mubareć večeri i uz svjetli ramazan kandilji, dalje pravio se i popravljao bent (brana) na rijeci Moštanici, dalje, da su prihodi od ziraatnih njiva koje postoje kraj pomenute džamije, kao i prihodi od ispaša Vagan i Bat, koje postoje u selu Kovanu, rogatičkog kotara, kao i od mukadanskih prihoda od zemljišta, mlinova, česama i kuća rezane za popravku ove velike ćuprije te da su stanovnici ove mahale sa negdašnjim mutevelijom ovoga vakufa Mula Mustafom 1212. (= 1797. g.) imali pred tadašnjim sarajevskim kadijom Hasan efendijom Selaniklijom parnicu glede popravaka ove velike ćuprije i da su se tom prigodom ovi tužitelji osvjedočili, da se pomenuta velika ćuprija od navedenih prihoda od vajkada opravljala i popravljala, te su na to i osudu dobili i od tog vremena se od pomenutih prihoda ova velika ćuprija gradila i popravljala, pa je nužno bilo da se i sada od navedenih prihoda kao i prije pomenuta velika ćuprija gradi i opravlja, ali sadašnji, ovdje u sudu prisutni mutevelija Salih, ne će te dosadašnje uslove da ispunjava, šta više, ne će niti da zejtina kupuje i džamijske kandilje da pali, nego se tome protivi i vakufsko imanje upropašćuje; s toga ga tužimo i tražimo, da nam položi trogodišnji račun o prihodima i rashodima pomenutog vakufa. I predadoše sudu gore pomenuto šerijatsko riješenje, koje su imali u rukama i koje zbilja po pročitanju opravdava navode tužitelja, ali ipak na pitanje tuženi mutevelija Salih te isprave ne priznaje i navode tužitelja konačno poriče, premda se istinitost gore rečene šerijatske osude vjerodostojno dokazala.

„Zatim se zatraži od tuženog mutevelije, da sudu podnese trogodišnji račun o svom mutevelijskom radu, ali on na to odgovori, da nema točnih računa o prihodu i rashodu vakufskih dohodaka i najposlije pokaza neki iskaz i usmeno reče, da je primio 8446 groša prihoda, da je od ove sume potrošio 5223 groša i izdao 1169 groša na troškove oko dobavljanja njegovog mutevelijskog berata, u svemu dakle troškova 6393 groša, koji treba da se oduzme od prihoda. Ali pošto tužitelji rekoše, da se na osnovu podnešene šerijatske fetve troškovi oko dobavljanja berata ne mogu uračunati na teret vakufa, to se konstatiralo, da je pomenuti mutevelija ostao dužan vkufua

3223 groša te mu je naregjeno, da od ovog dužnog novca popravi veliku ćupriju i da ziratne zemlje na iduće tri godine nudiocima iznajmi. Ali on se tome usprotivi i reče, da on neće raditi, kako mu se od strane suda zapovjeda. S toga se on te mutevelijske dužnosti lišava i imenujē se upraviteljem ovog vakufa mahalski muhtar Bego Denišlija, komu se naregjuje da dug od 3223 groša od dužnog mutevelije naplati, da za iduće tri godine vakufske ziratne zemlje javnom dražbom nudiocima iznajmi, druge prihode prima i ćupriju gradi i popravlja te da mu se o tome visoka bujrultija izda. Ovo se riješenje vama podastire.

„Pisano 13. zilhidžeta 1251." (= 1835. g.).

باصح محمد وجيهى پاشا والى بوسنه

مدينهٔ سرايده مسند نشين شرعمبين فضيلتلو افندى و متسلمى شرافتلو بك و وجوه اهالى
اشبو اعلام شرعيه‌ده انها والتماس اولديغى وجهله مختار اهالى اولان مرقوم دانشلى ملا باغو
اوقاف مذكوره طرفمزدن مدير نصب و تعيين اولنمش اولمغيله جسر مذكور بنا و انشا اولنوب
واقع اولان مصارفاتى اموال وقف شريفدن تماماً استيفا اولنجه قدر متولى اولان صالح آغا طرفندن
مداخله اولنماىق ومقولى مرقومك يدنده بولنان مال وقف مذكوريله بقيهٔ صارفاچون اوقاف
مذكوره مربوط حديقه ومسقفات سائره‌سى اقتضاسى وجهيله معرفت شرعله ايجار ومحلولات
تذكره‌لرى مدير مومى اليه معرفتله رؤيت و هروجهله وقف شريف حمايت وصيانت اولنه‌رق
لايق وجهيله جسر مذكورى انشايه مبادرتله مدير مومى اليهك اداره وقف شريف مذكوره بر
طرفدن مداخله وتعرض اولنمقدن توقى ومباعدت اولنمق ديو   فى ٢٣ ذ سنه ٥٢١

„Pečat Mehmed Vedžihi paše Bosanskog valije.

„Veleučenom šerijatskom sarajevskom kadiji i uvaženom gradskom muteselimu daje se na znanje, da sam glasom priloženog šerijatskog riješenja imenovao Mula Beću Danišliju muhtara mutevelijom pomenutog vakufa, naredivši mu, da pomenutu ćupriju gradi i troškove da podmiruje iz vakufskih prihoda, da se u te poslove Salih bivši mutevelija ne miješa te da se brine u sporazumu sa šerijatom oko izdavanja pod zakup vakufskih dobara i da vodi računa i od nekretnina, koje nisu pod najam izdate, i na svaki način da interese vakufa marljivo i savjesno čuva i nadzire i da pazite, da mu u tom vakufskom upravljanju niko nikakve smetnje ne stavlja. To naregjujem izrično.

„Pisano 23. zilhidžeta 1251." (= 1835. g.)"

Oko ove džamije ima veliko dvorište, koje je popunjeno raznim grobovima, megju kojima se nalazi i grob Hasanbega, sina Skender pašina. Grob i ako mu je lijepo uregjen na žalost natpisa nema.

Kraj njega nalazi se jedan nišan, koji glasi: *(Slika 83.)*

„Umrli Salih, sin Mustafin, nek mu je duši fatiha. 1176." (= 1762. g.).

Slika 83.

Natpis s nišana imama ove džamije.

Prema džamiji nalazi se na jednom nišanu ovaj natpis:

„Umrli i Bogom pomilovani šeherski ćehaja Abdullah efendiji sinu Ibrahimovu, neka je duši fatiha. 1257." (= 1841. g).

Još jedan se nišan nalazi i glasi:

„Osman efendiji imamu duši fatiha 1175." (= 1761. g.)

XLIII. Oruč Pelihvanov mesdžid u Ćemaluši ulici na domak Gazine banje.

U današnjoj Ćemaluši ulici, na lijevoj strani, u blizini Gazi Husrev begove banje bio je jedan mesdžid, koji se zvao Oruč Pehlivanov mesdžid, kako se i sama mahala naziva a narod ga je nazivao „Mutevelijina džamija“.

Mesdžid je bio do sokaka, ćerpićem ozidan, a pokriven šimlom i ćeremidom, a munara mu je bila drvena. Mesdžid je bio fin i vidan. Ovaj mesdžid kad je načinjen, to mi nije poznato samo od 973. (= 1565. god.) u sidžilu nalazi se, da je Nesuh bin Mustafa zastupnik malodobne djece Oruč Pehlivanove dao novaca na kamate iste djece Hasanu, sinu Pehlivanovu, iz čega se dade razumjeti, da je toga vremena Oruč Pehlivan umro, a prije smrti ovaj mesdžid podigao.

U Ćose Halil pašinu iskazu veli se: mesdžid Hadži Oruč Pehlivana prigodom navale izgorio je i sada se nalazi porušen.

U narodnoj molbi veli se: da je ovaj mesdžid 1109. (= 1697. god.) izgorio, i da su u njemu poginuli i imam i mujezin, a kasnije ko ga je napravio nezna se, samo se zna da su mutevelije Gazi Husrev begove džamije njime upravljale, i za to se zvao „mutevelin mesdžid“.

Jednu vakfiju o ovom mesdžidu nalazimo u sidžilu broj 70 na strani 35. koju ovdje donosimo:

الحمد لله الملك الستار الحليم الغفار الذى جعل الصدقة الجارية سبباً للنجاة من النار و
وسيلةً الى دخول الجنة تجرى من تحتها الانهار ثم الصلوة التامات والتسليمات الزاكيات على افضل
المخلوقات واشرف الموجودات محمد المصطفى المختار وعلى آله واصحابه الاخيار اما بعد سبب
تحرير رساله و موجب تسطير وقفنامهمز اولدركه دنيا دار مقام و قابل قيام اولمديغى راى العين
مشاهده ايلدكده احسن كما احسن الله اليك ومثل الذين ينفقون اموالهم فى سبيل الله كمثل حبة انبتت
سبع سنابل فى كل سنبلة مائة حبة والله يضاعف لمن يشاء نظم بلاغت نظاملريله درون الهام
مشحونلريمز تشويق ايدوب برنموده اصدق القائلين سيد الانبياء و المرسلين محمد المصطفى
عليه الصلوة رب العالمين حضرتلرينك اذا مات ابن آدم ينقطع عمله الا عن ثلاث علم ينتفع به
و ولد صالح يدعو اله وصدقة جارية فى سبيل الله تعالى حديث شريفك معناى لطيفلرين روح سمعمزه
القاسيله تجارات اخرويهٔ كسوبات دنيويهيه ترجيح و اول شديدده ظل صدقاتيله مستظل اولمغه
طالبه وعذاب جحيمدن نجات وسلامته دلخواه و راغبه اولان مدينهٔ سراى بوسنهده كائنه اورج
پهلوان محلهسى ساكنهلرندن اشبو وقفنامهنك صاحبى خديجه بنت ابو بكر افندى نام خاتونك صدق
مقاللرى اولدركه اخص مالمدن سالك ملكمزده بولنان مدينهٔ سراى بوسنهده بوزاجى زاده الحاج
حسن محلهسنده واقع كه برطرفى ووشتار ملا صالحك ملك منزلى و طرفين بانى يهوديلرك ملك
منزللرى و طرف رابعى طريق عام ايله محدود وممتاز اولديغى متوفا لابوين ارقرنداشم ككوجى زاده
محمد بكك ملكى ديكله عرينف اولان عرصهٔ حاليهلرى جوانب اربعهدن بجملة التوابع واللواحق
وكافهٔ مشتملاتيله ملكمدن افراز و وقفيت اوزره امتياز وخالصاً لوجه الله العظيم و طلباً لمرضاته

الـكريم وقف مؤبد وحبس مخلد ايلدم وطورنلرم احمد عاصم ومحمد بنان متولی محمد افندی نامان کمسنەلری اولادیت اوزره متولیلری اولمغه نصب وتعیین ایلدم وعرصهٔ مذکورهٔ موقوفه یدلرینه تسلیم واقباض انلردخی قبض وتسلمدنصکره عرصهٔ موقوفهٔ ضبط بنا وعقارات کرك بوسـتانلق وجهله تصرفلرینه اذن ویردم ومخیر قالدم کیفما یریدان زراعت ایدەلر وشـویله شرط ایلدمکه اورج پهلوان محلەسنده کائن جامع شریفهٔ وقت احتیاجده سنوی ایراد مذکورەدن تعمیر ولزومیله ترمیم اولنمسی شرط ایلدم ودخی طرفین محراب شریفك بهر سنه بشر اوقداق ایکی عدد مقوالری وضع وایقاد ایچون نصب اولنمسی شرط ایلدم و بوندن ما عدا درونه اقتضا ایدن کفایت مقداری بساط بوریا مع کلیم وخدمت امامت و تأذین واوچ ماه واعظیه جملەنك سنوی‌سی ایراد مذکورەدن یوز اللی غروش خرج وصرف اولنمسی شرط وقید ایلدم و ذکر اولنان بوزاجی الحـاج حسن محلەسنده واقع جامع شریفك محرابی برطرفنده درت اوقەلق بهر سـنه ایقاد اولنەجق برر مقوی وضع اولنمغه امر وشرط ایلدم ومصارفاتك جمله ما عدا بو و قنك روحیچون و متوفا ارقرنداشم محمد بك ابن بکر افندی وصدری اوغلم متوللی زاده محمد افندی ابن مصطفی افـندینك ارواحلری ایچون بهر سنه حجیلر بیرامنده ایراد مذکورەدن برر رأس قوچ قربان ایدوب و فقرایه تصدق ثوابنی روحمه واوغلم کرك ارقرنداشم مزبورانك ارواحلرینه هبه ایدەلر همان مزبوران متولیلری شروط وقیودین یرلو یرینه کتوردکچه عرصهٔ مذکوره وجه مشروح اوزره ضبط ایدوب تصرفلرینه بر طرفدن مداخله اولنمیه و بعد وفاتهما اولادلری واولاد واولادلری بطناً بعد بطن قرناً بعـد قرن علی جهت الارث بابالری کبی ضبط وکافهٔ شروط وقیودینه رعایت و بلا قصـور اتمام ایدەرك عرصهٔ موقوفهٔ تصرف ایدەلر واشبو وقفنامەده شرط و بیان اولنان عموماً مصارفنده باقی قالەجق فضلەسنی متولیلری مزبوران اولادیت اوزره ادای خدمتلری مقابلەسنده کندولرینه انفاق وصرف ایدەلر و بعدالیوم صارت العرصة المذکورة وقفاً صحیحاً صریحا بحیث لا یملك ولا یورث ولا یبدل فمن بدله بعد ما سمعه فانما اثمه علی الذین یبدلونه ان الله سمیع علیم واجرالواقفة علی الله الحی الـکریم انه هو التواب الرحیم حرر فی آخر شهر شوال المکرم لسـنة سـبع و ومأتین و الفـــ

صدر هذا الوقف المذکـور عن ید الخیرة
الفقیرة المحتاجـة الی رحمـة رب الرحـیم
خدیجه بنت بکـر فندی کوجی زاده

شـــــــــــــــــــــــهود الحـال

غلوجو زاده علی بك، غلوجو زاده مصطفی افندی ، قرنداشی محمد بك ، جنتی زاده سماحتلو عثمان بك ، غازی خسرو بك امام ثانی فضیلتلو السید حافظ ابراهیم افندی ، سوخته ملا حسین اوغلی ملا صالح ، قولار اوغلی آغو ، قراءزاده الحـاج مصطفی ، قرنداشی ملا محمد یورغیك ، قواج الحـاج صالح ، یوسف تابع متولی

„Hvala Bogu gospodaru, koji pokriva sramote i grijehe oprašta i onome, koji je učinio darežljivost uzrokom spasenja od pakla i učinio je uzrokom ulaska u onaj raj, kroz koji vrela teku; neka je potpuni selat i čisti selam na onoga pribranoga Muhameda, koji je od svega svijeta najpribraniji i na njegovu kućnju čeljad i dobre drugove. Uzrok pisanja jest slijedeći: Hadidža, kći Osman efendina, stanovnica Oruč Pehlivan mahale u Saraj-Bosni, došla je lično pred ovaj šerijatski sud, te je dragovoljno izjavila ovo: Ja sam od svoga čistog vlastitog imetka odvojila jedno zemljište, koje postoji u Buzadži Hadži Hasanovoj mahali u Sarajevu, a graniči s jedne strane kućom Mula Saliha Voštana, s druge i treće jevrejskim kućama, a sa četvrte općim putem te ovo imanje, koje se zove Bostan milać za navijek istinito i stvarno na dobrotvorne svrhe uvakufila, a za mutevelije toga vakufa postavila unučad Ahmeda Asima i Mehmeda sinove Mehmed efendije mutevelije, sa nasljednim pravom te im uvakufljene nekretnine na raspolaganje i uživanje ustupila i oni ih primili a ja im dozvolila, da od tog uvakufljenog zemljišta pobiraju prihode, stavivši im uvjet, da od ovih godišnjih prihoda džamiju u Oruč Pehlivan mahali po potrebi opravljaju i popravljaju, da istoj džamiji svake godine kupuju po pet oka zejtina i da ga u dvije mukave pale, osim toga da za potrebnu prostirku ove džamije, kao i za plaću imama, mujezina i tromjesečnog vajiza od svih prihoda godišnje po stotinu i pedeset groša potroše. Osim toga da od ovih prihoda svake godine pale po jednu mukavu od četiri oke u džamiji Buzadži Hadži Hasanovoj. Preko sviju ovih troškova da o hadžilerskom bajramu kupe jednog ovna, zakolju ga a meso i kožu da za spas moje duše i duše moga brata Mehmed bega i sina Mehmeda podijele a što im preko tih troškova od prihoda preostane, da to bude njihova mutevelijska plaća i da ta mutevelijska dužnost prelazi s koljena na koljeno na njihove potomke. Predavajući im ovu uvakufljenu nekretninu, očitujem, da je ovo uvakufljenje istinito i stvarno svršeni čin, koji se ovim dokumentom potvrgjuje. Ko bi ovo riješenje preinačio ili htio uništiti, sve grijehove će bog na njegov vrat natovariti, jer bog sve vidi i zna.

„Pisano koncem ševala 1207. (= 1792. godine). Gospodarica je ovog zavjeta Hadidža kći Bekir efendije Djugumije.

„Svjedoci ovoga: Ali beg Glogjo, Mustafa ef. Glogjo, Mehmed beg Glogjo, Osman beg Dženetić, Hafiz Ibrahim ef. drugi imam Gazi Husrev begove džamije, Mula Husein Softić, Mula Salih Softić, Ago Kolar, Hadži Mustafa Korajić i brat mu Mula Mehmed Jorgandžija, Hadži Salih Kovač i Jusuf Mutevelin."

Šta je ovaj mesdžid još imao to mi nije poznato, samo je bio otvoren i postojao do 1296. (= 1879 god.) a te je godine plamenom jangije, koju smo opisali u Ajas pašinoj džamiji, poništen te mu se za trag nezna a na njegovom zemljištu prodavala se je do lani japija a sada se pravi vakufska zgrada.

XLVIII. Hadži Ibrahima Odobaše mesdžid na Hisetima.

Niže stare Hisetske ćuprije sa zapadne strane Miljacke, na obali bijaše jedan han, koji se zvao „Odobašin han". a to je bilo, gdje je sada bašča električne centrale. Taj han je bio napravio stanovnik Hadim Ali pašine mahale, Hadži Ibrahim aga Odobaša i uz isti han na rijeci Koševi napravio je jednu sofu kao mesdžid za klanjanje obližnjih čaršilija.

Ova se sofa zvala „Odobašin mesdžid". Kasnije je isti uvakufio jednu nekretninu u toj čaršiji u razne dobrotvorne svrhe, te je odredio imamu i mujezinu ovoga mesdžida neki dio prihoda od ove nekretnine kao plaću.

O tome se dotična vakfija nalazi kod uprave vakufske.

Iza okupacije su sinovi pomenutog Hadži Ibrahima Odobaše prodali pomenuti han, koji je bio pod mukatom Skender pašinom, što nam tvrdi njegova hududnama a s ovom prodajom je i mesdžid bio i prošao.

XLV. Ajas pašina džamija u Klkčijama, sada Franje Josipova ulica.

Bijaše jedna džamija na ćošku ulice Ćumurije i Franje Josipa, koja se zvala Ajas begova džamija a narod je zvao u Klkčijama.

Džamija je bila od čerpića sazidana a pokrita šimlom i ćeremitom i sa kamenom munarom, dosta prostrana i široka i u njojzi je bio minber, ćurs i musandera kao i u drugim džamijama. Ispred džamije od sokaka bio je duvar, na kom su bili prozori zbog grobnica tu pokopanih ljudi.

Na lijevoj strani džamije bila je jedna zgrada, u kojoj je bio na gornjem boju dječački mekteb a na dônjem jedan dućan i soba.

Ova je džamija bila napravljena s početka kao mesdžid, i to od bosanskog namjesnika Ajas bega i to 879. (= 1474. god.) što nam tvrdi njegova vakfija, koja se nalazi u sidžilu broj 20. na 33. strani.

الحمد لله كاشف ظلام الظلمة بنور الشريعة المضية ومبين الاحكام بالادلة الشريفة وموضح
الحلال والحرام بالايات العالية السنية ومظهر الاسلام بمحمد سيد البشرية صلى الله عليه وعلى آله فى
كل بكرة وعشية اما بعد مضمون وقفية صحيحة شرعيه ومكنون وثيقة صريحة مرعيه بودركه
امير الامراء الكرام ذو القدر والاحتشام بوسنه سانجاغنه متصرف اولان آياس بك ابن عبد الحى
صانه الله تعالى عن الافات والبغى وقتا كه بو دنياى دنيه نك فناسنى اذعان وبو مأوىء بليه نك عدم
بقاسنى اتقان ايدوپ دار فرار لا دار قرار معدومة البقا معروضة الفنا اولوپ اكا اقبال ايدندن
اعراض ايدر لذتى داناى مصروع اولوركه بونده برنى نبوتندن اوتورى باقى قالمدى ودخى برجبار
قوتندن اوتورى ابدى قالمدى ديو بو منوال اوزره مجلس شرع شريف نبويده ومحفل منيف
مصطفويده طايعاً اقرار واعتراف ونفس شريفه سى اوزرينه اشهاد حالة بيانى لسان ايله مقر وحاجب
وترجمانسز مستقلاً بذاته اشارت ايدوبكه تصرفات شرعيه سى وتبرعات مرعيه سى جائز اولديغى حالده
حق صحيحى وملك صريحى اولوپ تحت يدنده وتصرفنده كه وثايق شرعيه ايله آتى البيان اولان
عقاراتى وقف صحيح ايله وقف وحبس صريح ايله حبس ايلديكه جمله دن سراى قصبه سنده اولان
حمامى وبينى سفليسنى واوكنده اولان دكانلرى وكندولرينه منسوب اولان محله سنده وبالجمله قصبهٔ
سرايده واقع واقف مشار اليهك عقارات دكاكينلرى تحديد وتعريفدن مستغنى در دخى قريهٔ ويسوقه ده
اولان حمام ودكانلرى وبوستانى كه واقف مومى اليهك اسميله مشهور وانتساب ايله منسوب اولمغله
كذلك تحديدن مستغنى اولوپ وقفيت اوزره جمله سن متوليه تسليم وغله سندن مار الذكر سراى
قصبه سنده بنا ايلديكى مسجدنده امام اولان يومى بش آقچه ومسجد مزبور قربنده بنا ايلديكى
معلم خانه ده معلم اولانه يومى بش آقچه ومسجد مزبورده مؤذن اولانه يومى ايكى بچق آقچه ومسجد
مزبورك شمع وحصرينه نصف آقچه ومسجد مزبورك ومكتبك دخى نهر بوسنه نك اوزرنده بنا

ایلدیکی کوپرینك مرمات مهماتنه یومی اوچ آقچه ومتولی اولانه یومی بش آقچه تعیین ایلدی و ناظر اولانه یومی اوچ آقچه وظیفه تعیین ایلدی و شویله شرط ایلدیکه بالاده ذکر اولنان جمله عقاراتك تصرفاتی و وقفك امور ومهماتی وتعمیر وترمیماتی و وقفمه ناظر اولانلرك اللده و رأی معرفتنده اولوب جمیع امور مهمات ناظر الیله صرف وخرج اولنه ودخی تولیت ونظارتی واقف مومی الیه ما دام حیاً کندی نفسنه شرط ایلدی بعــده اصلح اولاد عتقاسنه و اکر انلر دخی منقرض اولورسه اقرباسنه الاقرب فالاقرب شرط وتعیین ایلدی انلر دخی قالمدقده رأی حاکم لوقته مفوض اوله و وقفك جمیع اموری ومتولینك محاسبه‌سی وقفم ناظرینه منوط ومربوط و مفوض اولوب شروط وقیودی رعایت ایدوب مصارف مذکورهیه اهتمام ایلیه دیو وقف وشرط ایلدی وقفاً صحیحاً شرعیا وحبساً صریحاً حکمیاً بحیث لا یباع و لا یوهب ولا یورث الی ان یرث الله الارض ومن علیها وهو خیرالوارثین جری ذلك وحرر فی اواسط ربیع الاول من شهور سنة اثنی وثمانین وثمانمأة

شهود الحال

الحاج حسین بن حاجی علی ، الحاج احمد بن یعقوب المحضر ، محمد آغا ابن عبد الله رئیس المحضر ، مولانا مصلح الدین الکاتب ، علی بك ابن عبد الله السپاهی ، حسین بك ابن عبد الله چاوش ، محمد بك ابن عبد الله رأس بوابان درکاه عالی

„Kopija vakfije umrlog i od božije strane pomilovanog Ajas bega, sina Abdulhajova bosanskoga sandžak bega. 882. (= 1477. god.).

„Hvala onome Bogu, koji je rasvijetiio mračnost sa bijelim šerijatskim svjetlilom, i onome bogu, koji je dokazao zapovjedi s lijepim dokazima i kazao nam, šta je dozvoljeno a šta je zabranjeno visokim kuranskim rečenicama. Dalje potvrdio je i dokazao islamsku vjeru po onom Muhamedu, koji je Sejid svega stvorenja. Nek je na njega božiji selat i na njegovu kućnu obitelj, kad god se smrkne i svane.

„Poslije toga ovo je sadržaj šerijatske vakfije.

„Carski čestiti zapovjednik nad zapovjednicima, gospodar visosti i moći, upravitelj bosanskog sandžaka, Ajas beg, sin Abdulhajov, da ga Bog očuva od muka i od bagja [1]), promislivši prolaznost ovog prolaznog i lažnog svijeta, ovoga svijeta puna jada i nevolja, koji je jedna privremena a ne vječita kuća, taki je ovaj svijet, da će se od najboljega svjetskog zaljubljenika najzad od njega okrenuti a i njegove su slasti kao bolest padavica i taj je svijet taki, da nije ni svetac, niti najjači čovjek mogao na njemu vječito ostati.

„Uslijed toga je kod ovog šerijatskog suda izrično očitovao i želeći lično svoje namjere iskazati, bez terdžumana sam sobom je izjavio, da sve svoje niže navedene nekretnine, na koje ima šerijatske isprave u dobrotvorne svrhe uvakufljuje i to uvakufljenje da se smatra istinitim i neospornim zavjetom. Na ime uvakufljuje u Sarajevu jedan hamam i okolo njega sve prizemne dućane, kao i dućane u mahali, što se naziva njegovim imenom, koje nije potrebno posebno nabrajati, tako isto i u selu Visokom hamam i dućane kao i bostan, koji se njegovim imenom nazivaju. Sve ove

[1]) Bagj je bjesnilo u velikom luksuzu i bogastvu.

uvakufljene nekretnine predaje na raspolaganje dotičnom muteveliji s uslovom, da se od prihoda ovih nekretnina izdaje imamu, koji bude u mesdžidu, koga je on u Sarajevu podigao, po pet akči dnevne plaće, a mujezinu u istom mesdžidu po dvije i po akče dnevne plaće, a mualimu mekteba, koji postoji uz ovaj mesdžid, da se daje po pet akči dnevne plaće, a za osvjetlenje i prostirku ovog mesdžida po pola akče na dan da se troši, dalje da se troši na popravak i opravak ovog mesdžida, mekteba i ćuprije, koju je on na Bosni podigao, dnevno po tri akče. Odregjuje i muteveliji po pet akči dnevne plaće a nadzorniku vakufskom da se daje po tri akče dnevne plaće. Dalje stavio je uslov, da sve vakufske poslove, kao opravke i popravke nekretnina, te nadziravanje, povjerava vakufskom nadzorniku a sebi pridržaje pravo muteveliluka i nadzorništva dok je živ, a kad on umre, da to pravo naslijede njegovi sposobni robovi, a kad i ovih nestane, da to pravo njihovi bližnji potomci naslijede, a kad i ovi izumru, neka šerijatski sudac po svojoj uvigjavnosti, koga hoće na to mjesto, izabere. Sve račune moga vakufa neka pregleda vakufski nadzornik a neka se čvrsto drži navedenih uslova i da strogo pazi na vakufske troškove. Tako vakuf učinivši, to uvakufljene postade pravim šerijatskim, vječitim i stvarnim uvakufljenjem i na taj način, da se ne može pokloniti, niti prodati, niti da može ikome u miraza doći, dok postoji zemlja i na njojzi što postoji, jerbo je Bog najbolji svačiji nasljednik.

Ovo se dogodi i napisa u polovici rebijulevela 882. (= 1477. god.).

Iza toga nalazimo u sidžilu broj 2. od 973. (= 1565. god.) mutevelijom ovog vakufa Muhjudina, sina Skenderova a nadzornika Omera, sina Mehmedova, koji traže od šerijatskog suda dozvolu za popravak njegovog hamama.

Nalazimo u sidžilu broj 2. na 258. strani zapis, po kojemu je u Ajas pašinoj mahali u Sarajevu u Sejafinskoj čaršiji (Sabljarska čaršija) prodao nekakav Husein, sin Abdullahov, jednu svoju staru kuću s bostanom Mihajlu, sinu Markovu, za 6000 akči a graniči sa Terzibašinim vakufom s jednu a s drugu stranu vakufom Sagrakčije Hadži Mahmuda, s treću Ajas begovim mesdžidom a s četvrtu općim putem.

Iz ovoga se razumije, da je okolo ovoga mesdžida bilo vakufa Terzibašina i Sagrakči Hadži Mahmudova a sada gdje su, to neznam.

Godine 1109. (= 1697.) prigodom velikog požara i ova je džamija izgorjela.

U prvim zapisima piše se mesdžid, a Ćose Halil paša u svome izkazu veli, da je bila džamija, ali kada je pretvorena u džamiju, nisam mogao doznati.

Ćose Halil paša veli dalje za ovu džamiju: Ajas pašina džamija pri navali inovjeraca izgorjela je te i sada se u ruševnom stanju nalazi, ali imamska, hatibska, mujezinska i vajizska plaća i danas se od sakupljenih mukatskih prihoda izdaje. I u narodnoj molbi, poslatoj u Carigrad, veli se: da je toga vremena u ovoj džamiji bio imam hatib Omer, prvi mujezin Mehmed, a drugi Osman i da primaju plaću a džamija da se još nalazi u ruševinama.

U istom požaru je, kako stari ljudi pričaju, izgorio i hamam, zadužbina merhum Ajas paše a on je bio izmegju ulice Mudželita i Kujundžiluka. U kronici Mula Mustafe Bašeskije piše, da je munara ove džamije srušena od velikog vjetra, koji se dogodio u mjesecu septembru, t. j. 15. dan mjeseca redžeba 1188. (= 1774.). Još kaže, da je taj vjetar mnogo voćnih stabala porušio i bezbroj kuća oštetio. Iza toga vjetra pao je u Sarajevu vrlo veliki snijeg, koji je narodu mnogo štete nanio.

Poslije se ta džamija lijepo popravila, ali danas se za njezin vakuf, kako u Sarajevu, tako i u Visokom ništa nezna.

Godine 1203. (= 1787.) je stanovnik ove mahale Hadži Ahmed Sarač, sin Salihov, uvakufio jedan svoj dućan u Saračima u korist ove džamije, što nam tvrdi vakfija u sidžilu broj 31. na strani 33.

الحمد لله الملك المتعال ذی العظمة و البقاء و الجلال الذی لا یجری فی ملكه التبدیل و الاستبدال و لا یتصور فی سلطانه التحویل و الانتقال و الصلوة و السلام علی سیدنا محمد صاحب الشریعة عن النسخ و الزوال و علی آله و اصحابه ذوی الفضل و الكمال و بعد سبب تحریر كتاب و موجب تسطیر مقال اولدر كه مدینهٔ سرای بوسنه‌ده آیاس پاشا محله‌سی سكاننده‌ن سراج الحاج احمد بن صالح نام كمسنه مجلس شرع خطیر لازم التوقیرده وقف آتی البیانی لاجل التسجیل و المحاكمه متولی نصب و تعیین ایلدیكی چقرقچی مصلح الدین محله‌سی امامی الحاج عثمان افندی محضرنده تقریر كلام و تعبیر عما فی البال ایدوب جمله املاكمدن اولوب مدینهٔ مزبوره‌ده سراجان سوقنده واقع بر طرفی قلفه احمد بشه دكانی و برطرفی زاج محمد بشه دكانی و برطرفی چوقه‌جی محمود بشه ورثه‌سی ملكی و طرف رابعی طریق عام ایله محدود و ممتاز بناسی ملك و عرصه‌سی مقاطعهٔ معینه معلومه‌لو وقف باذن متولی برباب دكانی وقف صحیح شرعی و حبس صریح مرعی ایله وقف ایدوب شویله شرط ایلدمكه مادامكه لابس حیوة اوله‌م وقف مذكوره متولی اولوب دكان محدود مرقوم تصرفنده اوله و حسب الاقتضا تبدیل و تغییر یدمده اوله و بعد الوفات سالف الذكر آیاس پاشا محله‌سنده واقع جامع شریفده واعظ و ناصح اولان مدینهٔ مزبوره مفتیسی الحاج محمد افندی متولی اولوب تصرف یدنده اوله و بعد وفاته جامع مذكورده هركیم واعظ اولور ایسه وقف مذكوره متولی اولوب تصرفنده اوله و محلهٔ مذكوره اهالیسی حسبی ناظر اولوب نظارت ایلیه و شویله شرط ایلدمكه دكان مذكور بهر سنه معرفت متولی ایله برر امین كمسنه‌یه اجارهٔ مثلیله ایجار و حاصل اولان اجاره‌سندن اولا واعظ مومی الیه سنوی اون بش غروش وظیفهٔ وعظیه واوچ غروش وظیفهٔ تولیت اولمق اوزره متصرف اوله و باقی قلان اجاره‌سندن محلهٔ مذكوره‌ده جریان ایدن چشمه آب تعمیر و ترمیمنه متولی مومی الیه معرفتیله بهر سنه دردر غروش خرج و صرف اولنه و باقی قلان اجاره‌سی دكان مذكور تعمیر و ترمیمنه صرف اولنه دیو شرط اوقافی تمام و بو مقامده ختم كلام ایلدكده متولی مومی الیه الحاج عثمان افندی واقف مومی الیهی جمیع تقریراتنده وجاهاً تحقیق و شفاهاً تصدیق ایلدكدنصكره واقف مومی الیه الحاج احمد عنان كلامنی سمت رجوعه عاطف اولوب اگرچه امام اعظم نعمان بن ثابت رحمة الله علیه قتنده وقفیتی صحیحه لكن اتصافدن عاریه‌در بناء علیه دكان مرقوم ملكیتمه ارجاع اولنمق مطلوبمدر دیدكده متولی مومی الیه جوابه تصدی ایدوب امام ثانی ابو یوسف حضرتلری قتنده واقف مجرد وقفت دیمكله لازم و معتبردر دیو ملكیتنه ارجاعدن امتناع ایلدكده حاكم شرع خطیر سهل الله كل امر عسیر طرفینك دلیللرینی تأمل بیوروب مناع للخیر اولمقدن حذر ایدوب وقف مذكورك صحت و لزومیله حكم ایدوب فصار باتفاق علمائنا وقفاً صحیحا مرعیاً و اجر الواقف علی الله الكریم جری ذلك و حرر فی یوم الحادی و العشرین من شوال المكرم لسنة ثلث و مائتین و الف

شـــهود الحـال

حافظ عبدالله افدى سراج ، ملا محمد سراج ، دباغ الحـاج ذوالفقار ع م آياس پاشا ، محمد
بشه كتخداى سراجان ، سراج الحـاج مصطفى ع م آياس پاشا ، جعفر بشه سراج ، محمد بشه
ابن احمد سراج ، صالح بشه ابن الحـاج احمد ، محمد بشه طاوشان ، ابراهيم بشه بكزاده

„Hvala onome Bogu, koji je najveći i koji je veliki i vječni gospodar i onome Bogu, u čijem carstvu ne prolazi vrijeme, niti će doći kakva promjena, niti se može zamisliti u njegovoj upravi kakav prevrat i prelaznost, te nek je selatu selam na našega efendiju Muhameda, koji je gospodar ovoga šerijata, koji je učuvan od brisanja i od prestanka te na njegovu kućnu obitelj i na one drugove, koji su postigli vrhunac sreće. Uzrok je pisanja ovoga slijedeći: Stanovnik Ajas pašine mahale Hadži Ahmed Sarač, sin Salihov, dolazi lično pred šerijatski sud i daje slijedeće očitovanje u prisustvu privremenog mutevelije Hadži Osman efendije, imama Čekrkči Muslihudin džamije te niže slijedeće očitova: Ja od svoga čistog imetka dragovoljno odvajam jedan svoj dućan u Saračima ulici, graničeći s jedne strane dućanom Ahmed baše Kalfe, s druge dućanom Mehmed baše Zeca, s treće kućom nasljednika Mahmud baše Čokadžije a s četvrte putem te isti dućan, za koji se izvjesna mukata plaća, dozvolom prisutnog mutevelije zavjetujem u dobrotvorne svrhe sa istinitim i stvarnim zavjetom i glede toga stavljam slijedeće uvjete: da ja budem mutevelija toga vakufa dok sam ja živ te da sa tim vakufom upravljam i po potrebi to uvakufljenje preinačujem, a kad ja umrem, da mutevelija bude sarajevski muftija Hadži Mehmed, koji je u Ajas pašinoj džamiji vajiz, a kad i on umre, da se postavi mutevelijom ona osoba, koja bude vajiz u pomenutoj džamiji, a stanovnici ove mahale da budu počasni nadzornici ovog vakufa. Dalje stavljam uvjet, da dotični mutevelija ovaj uvakufljeni dućan svake godine mušterijama izdaje pod primjernu kiriju i to pouzdanoj osobi, da od ove kirije plaća vajizu džamije po pet akči dnevne plaće a tri akče dnevne plaće u ime mutevelijske dužnosti a od ostatka kirije da mutevelija troši godišnje po četiri groša na opravak i popravak česme u ovoj mahali, a od preostatka kirije da se uvakufljeni dućan opravlja i popravlja. Pošto sve ove uvjete vakif Hadži Ahmed izreče, prisutni mutevelija ih kao istinite potvrdi a iza toga vakif Hadži Ahmed preokrenu govor i reče, da se po propisima i nazorima velikog imama Ebu Hanifa Numana, sina Sabitova, koga neka Bog prosti, ove vrsti nekretnina mogu uvakufiti ali pošto to uvakufljenje nije stvarno izvedeno, to odustajem od njega i tražim, da mi se uvakufljeni dućan u vlasništvo i posjed vrati. Na ovo prisutni mutevelija odrješito reče i priznade, da taki propis postoji, ali propisi i nazori drugog imama, Ebu Jusufa, vele, da je svako uvakufljenje stvarno svršena stvar, čim se zvanično izrekne: „to i to uvakufljujem", s toga ne može dozvoliti, da se uvakufljeni imetak vakifu u posjed vrati.

„Raspravljajući šerijatski sudac, uzevši ove razloge u pretres i razmišljanje i predpostavivši sebi prednost vakufskih interesa, izreče presudu, da je ovo uvakufljenje na šerijatskim propisima osnovano, te ga potvrdi kao istinito i za navijek stvarno svršen čin. Ovo se dogodi i napisa 21. ševala 1203. (= 1787.).

„Svjedoci ovoga: Hafiz Abdullah ef. Sarač, Mula Mehmed Sarač, Hadži Zulfikar Tabak, Mehmed baša Čehaja Sarački, Salih baša, sin Hadži Ahmedov, Mehmed baša Zec, Ibrahim baša Begić, Hadži Mustafa Sarač, Džafer baša Sarač i Mehmed baša Sarač, sin Ahmedov."

Još nalazim jednu vakfiju u sidžilu br. 86., str. 81., u kojoj se spominje ova džamija te se veli, da Hadži Salih Ago, sarač, sin Hadži Mustafin, uvakufljuje svoju jednu magazu i nad njom odaju (sobu) u Saračima u Čulhanu, od koje se plaća mukata Firuz-begovu vakufu i to: 60 akči godišnje, a od prihoda, da se imadu paliti dvije mukave u Ajas-pašinoj džamiji, po jedan kurban zaklati na Hadži-bajram, te u Hadžićima nadomak Sarajeva na rijeci Zujevini drvenu ćupriju (most) vremenom potrebe popravljati i u istom selu Garavce zvanog puta kaldrmu od 400—500 aršina popravljati.

Godine 1295. (= 1878.) okupaciona je vojska bila uzela i ovu džamiju za askerski muhimat a iza toga do godinu dana pojavila se vatra u Hadži Ristića ulici oko ićindije, koja je požderala ovu džamiju, Nesuh begovu džamiju, Oruč Pehlivanov mesdžid, Hasećin mesdžid i Buzadžinu džamiju sa nemalo cijelim sarajevskim bogastvom. Tada se cijenilo, da je četvrtina Sarajeva izgorjela. Iza toga dogogjaja ova je džamija bila jako porušena a kasnije je vakufska uprava do temelja srušila i kosti u dvorištu pokopanih mrtvaca i nišane odnijela na Bakije i tamo ih pokopala. Na zemljištu džamijskom je podigla jedan hotel, sada zvani „Hotel Central“ i to 1307. (= 1890.).

U ovoj mahali, na desnoj strani ulice Ćumurije, bijaše jedna tekija, koja se je nazivala Kajimina tekija, ali te tekije danas nema, pošto je u velikom požaru do godinu iza okupacije izgorjela.

Tekija je bila prilično lijepa, pri zemlji je bila magaza a na gornjem boju simahana i dvije odaje. Zemljište te tekije protezalo se do rijeke Miljacke a vakufska je uprava kasnije napravila na zemljištu iste jednu zgradu, na kojoj piše natpis „uspomena Mustafa Hajrudin bega Fadilpašića“.

Stari ljudi pričaju, da je ovdje u magazi bio grob merhum Sultan Fatihova sandžakdara Mustafa age. I ja sam zapamtio u ovoj magazi neki grob, ali na njemu nije bilo tariha.

Kako nam tvrde stari zapisnici, ovo je bila kuća umrlog i vrlo učenog Šeih Hasan efendina Kajimina, koju je on 1075. (= 1664. god.) uvakufio za tekiju.

Taj Kajimija proćeran je iz Sarajeva iza dogagjaja, koji se dogodio u Sarajevu 1093. (= 1681. god.), kad su Sarajlije navalile na mehkjemu i ubile kadiju Omer efendiju i najiba mu Ahmed efendiju.

Spomenuti Kajimija proćeran je u Zvornik, gdje je do svoje smrti proživio a 1103. (= 1691. god.) u vječnost se preselio. Tu mu se turbe u dobrome stanju i dan danas nalazi. On bješe pobožan i učen čovjek, napisao je i jedan divan (pjesničko djelo) na turskom jeziku, ali na žalost ovo djelo do danas nije štampano.

Pri navali Evgenovoj i ova je njegova tekija izgorila, ali je obnovio sarajevski kadija Muhamedi Zihni efendija i to: 1176. (= 1762. god.).

Na ovu tekiju odnosi se slijedeći berat:

براث شريف عاليشان

مدينهٔ سراى بوسنه‌ده آياس پاشا محله‌سنده واقع مرحوم و مغفور له قائمى مرحومك
نقشبنديه تكيه‌سى دور ايامله خراب اولوب عرصهٔ صرفه قالمغين اصحاب خيراتدن بوسنه قاضيسى
الحاج محمد ذهنى نام صاحب الخير مسجد شريف وتكيهٔ منيف اولمق اوزره بنا ايلديكى تكيه‌سنده

بر وجه حسبی اوقات ثلثه‌ده امام وشیخ اولان ابراهیم خلیفه بلا ولد فوت اولوب یری خالی و
خدمت لازمه‌سی محلول ومعطل قالمغله یرینه جمله‌نك مختاری ارباب استحقاقدن اشبو رافع توقیع
رفیع الشان خاقانی درویش مصطفی خلیفه هر وجهله لایق ومحل ومستحق اولمغین متوفای مرقومك
محلولندن جهتین مذکورتین بر وجه حسبی توجیه اولنوب یدینه برات شریف عالیشانم ویرلمك
رجاسنه اقضی قضاة المسلمین قاضیسی سلیمان افندی زاده مولانا محمد سعید زیدت فضائله عرض
ایتمکین موجبنجه مزبوره صدقه ایدوب اشبو برات همایون عنایتمقرونی ویردم و بیوردمکه
بعد الیوم واروب مزبور درویش مصطفی خلیفه متوفای مرقومك یرینه اوقات ثلثه‌ده امام و
شیخ اولوپ خدمت لازمه‌سین بیقصور مرعی ومؤدی قلدقدنصکره بر وجه حسبی متصرف اولوب
دوام عمر و دولتم ایچون دعایه مداومت کوستره شویله بیلوپ علامت شریفمه اعتماد قیله‌لر
تحریراً فی الیوم السابع عشر من جمادی الاول لسنة ست ومأتین والف ———

قسطنطنیه

„Sadržaj visokog carskog berata.

„Pošto je tekija merhum Kajimina nakšibendiskog reda u Ajas pašinoj mahali u Saraj-Bosni tijekom vremena porušena i zemljište njeno prazno ostalo, to je na istom zemljištu podigao novu tekiju i mesdžid sarajevski kadija i dobrotvor Hadži Muhamet Zihni efendija, u kojoj je kao imam i šeih besplatno služio Ibrahim Halifa, koji je bez poroda umro i time njegovo mjesto ostalo upražnjeno. S toga je muslimanski nadkadija veleučeni Mevlana Mehmed Sajid efendija Sulejmanefendić na to upražnjeno besplatno službeno mjesto preporučio Derviš Mustafu Halifu kao vrijedna, sposobna i prikladna i zamolio moju carsku milost, da ga na to upražnjeno mjesto imenujem i potvrdim. S toga sam se našao pobugjenim, rečenog Derviš Mustafu Halifu imenovati besplatnim imamom i šeihom u pomenutoj tekiji i o tome izdajem mu ovaj moj visoki carski berat i zapovijedam mu, da to besplatno službeno mjesto nastupi i besprijekorno vrši i Bogu se moli za moj život i opstanak moje države.

„To nek vam je na znanje i da se mojim carskim zapovjedima pokoravate.

„Pisano 17. dan džemazulevela 1216. (= 1801. god.) u Carigradu.“

Mula Mustafa Bašeskija još piše ovako: U Ajas pašinoj mahali šeih Hasan Kajimi efendine tekije šeih Alija halvetinskog reda, koji bijaše sasvim star, žute duge brade, otišao je u vojsku na Rusiju i tamo poginuo a to se dogodilo 1185. (= 1771. god.).

Do četiri godine iza toga imam rečene mahale i džamije, Mustafa efendija Mula Muhtarija, kuriše jedne večeri gozbu, na koju je pozvao i pomenutog šeiha Hasan ef. Kajimiju i tom je prigodom ovaj spjevao jednu vrlo poetičnu pjesmu prigodnicu, na koju je slijedeću večer sam Mustafa efendija Mula Muhtarija odgovorio drugom pjesmom, koja se svima jednako svigjela.

Iza toga je pomenuta tekija došla u ruševno stanje i neki su dobrotvori bili zatražili dozvolu od bosanskog valije Ali Namik paše da tekiju poprave i obnove te o tome donosimo prevod njegove bujrultije, koja glasi:

„Veleučenom gospodinu saraj-bosanskom kadiji.

„Po vašem ilamu razumio sam, da neki gragjanski dobrotvori namjeravaju da obnove porušenu tekiju merhum Hasan efendije Kajimije u raju počivšegaa, koja se sada nalazi u porušenom stanju i za to traže od mene dozvolu. Ja tu njihovu korisnu

namjeru uvažavam i podjeljujem im dozvolu, da tu tekiju obnove a vama preporučujem, da ih u tome dobrom djelu podgovorite da ga dovrše.

„Pisano 1245. (= 1829. g.)   Ali Namik paša valija bosanski s. r.“

Pošto je u ovo doba plamtio poznati ustanak Husein Kapetana Gradaščevića, to se ova tekija nije mogla tada obnoviti, nego je obnovljena istom tri godine kasnije.

XLIX. Tavil Hadži Mustafin mesdžid na Dônjim Hisetima.

Niz Dônja Hiseta na desnoj strani imade jedan mesdžid, koji se u zvaničnim spisima zove mesdžid Tavila Hadži Mustafe a istim imenom se i ta mahala naziva, dočim narod kaže Dônja Hiseta ili Vrbanje. Mesdžid je čerpićom ozidan a krov je od šimle i ćeremitom pokrit. Minara je drvena.

Slika 84. Tavil Hadži Mustafin Mesdžid na Dônjim Hisetima.

Ovaj je mesdžid dosta pomalešan, ali je ipak popravljen a nešto malo ima i dvorišta. Sa sofa drveni stupci drže krov. Od sokaka je zagragjen duvarom, ali na istom nema prozora zbog toga, što nema niko u dvorištu ukopan.

Tahvil Hadži Mustafa ili Uzun Hadži Mustafa, sarajevski ajan i trgovac, godine 952. (= 1545.) sagradi ovaj medžid i uvakufi, kako kazuju stari ljudi, od Ćerišanske ćuprije do na vrh Dônjih Hiseta uz Miljacku svoj bostan za opravak i popravak svoga mesdžida.

U dokaz toga donosimo ovdje zvanični dokumenat, koji veli:

وجه تحریر ورقه بودرکه مدینهٔ سرای بوسنه‌ده خیرات واقع مرحوم ومغفورله طویل الحاج
مصطفی اوقافی عرصه‌لرندن اولوب حستلرده طویل الحاج مصطفی نام محله‌سنده برطرفی یوسف
بشه‌نك باغچه‌سی و برطرف قوشوه نهری و برطرف موی‌تاجی باغچه‌سی و برطرف طریق عام ایله
محدود و ممتاز سنویسی اون ایکی اقچه یعنی ایکی پاره مقاطعه‌لو برقطعه باغچه بوستانه متصرف اولان

درونه اوغللری عثمان بشه وقرنداشی صالح بشه نامان کمسنه‌لر ذکر اولنان باغچه‌نك حق و قراری
وضبط وتصرفی اشبو دارندهٔ حروف طولو الحاج ابراهیم نام کمسنه‌یه یتمش غروش مقابله‌سنده فراغ
وتفویض ایدوب اولدخی قبول و تفوض ایلدکدنصکره بز متولیه اولدیغمز حسبیله تفویض وتفوضلرین
جائز کوروب رسمین آلوب ضبط ایچون اشبو تمسك کتب ایدوب مزبور حاجی ابراهیمك یدینه
ویردم مادامکه وقفه عائد اولان مقاطعهٔ مزبوره ادا ایلیه ضبطنه وتصرفنه طرفمزدن وطرف آخردن
بر فرد کمسنه مانع اولمیه حرر فی ۱۸ م سنه ۱۱۸۱

الحقیره
موی خانون المتولیه بوقف
طویل الحاج
مصطفی

„Osman baša Dronjo i brat mu Salih baša Dronjo posjedovali su jednu bašču sa bostanom u Tavil Hadži Mustafinoj mahali u Saraj—Bosni (Gornja Hiseta), koja spada pod mukatu Tavil Hadži Mustafina vakufa i plaća za to 12 akči, odnosno dvije pare godišnje mukate. Ova bašča graniči s jedne strane Jusufovom baščom, s druge rijekom Koševom, s treće Mutapčinom baščom a s četvrte putem, te su vlasnici ove bašče istu prodali Hadži Ibrahimu Doli za sedamdeset groša i ovu kupovninu od kupca potpuno primili. Pošto sam ja potpisani kao mutevelija rečenog vakufa tu kupoprodaju odobrio i mukatsku pristojbu naplatio, izdajem kupcu Hadži Ibrahimu Doli ovu potvrdu sa dozvolom, da kupljenu nekretninu kao vlasnik posjeduje i uživa, i da ga u tome niko ne smije smetati.

„Pisano 18. muharema 1181. (= 1767. g.). Mutevelija Hadži Mustafina Tavil vakufa žena Muhejda m. p.“

Godine 1109. (= 1697. g.) u velikom požaru izgorje i ovaj mesdžid, ali do malo vremena iza toga mutevelija istog vakufa sa ostalim službenicima podigao je isti mesdžid, što nam tvrdi Ćose Halil pašin izkaz, koji je sastavljen do tri godine iza rečenog požara.

Narodna molba pisana u Carigrad do devet godina iza Evgena veli, da službenici mesdžida Uzuna Hadži Mustafe primaju plaću od mukata istoga vakufa.

Kasnije nalazimo po nekim vakfijama, da su u Halačkoj čaršiji magaze i odaje Salih age Slobode i H. Mustafe Mlače plaćali mukatu vakufu H. Mustafa Tavila. Na isti način nalaze se pod mukatom Tavila H. Mustafe kuća u Ferhadiji mahali. U sidžilu br. 33., str. 188., se kaže, da mnogi dućani, što su u Halačima, plaćaju mukatu vakufu Uzun Hadži Mustafinu. S toga može se reći, da je i iza princa Evgena ovaj vakuf bio dosta imućan. A sada u kakvom je stanju, to mi nije poznato, samo smo doznali, da se od ovog vakufa nalazi jedan dućan na Gornjim Hisetima.

XLVII. Šejh Magribina džamija u Magribiji.

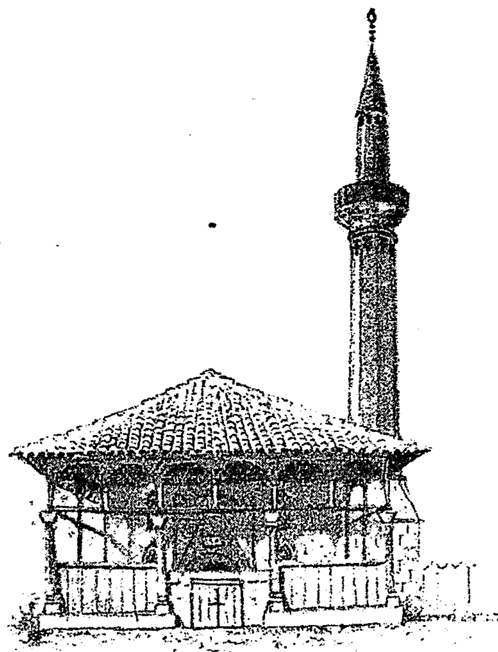
Na gornjim Hisetima niže vojničkog špitalja ima jedna džamija, koja se zove Šejh Magribina, a okolo nje i mahala istim imenom. Kako narod priča, došao je od magriba, t. j. sa zapadne turske strane jedan Šejh sa Ishak begom, prvim bosanskim sandžakbegom, koji je tada bio zauzeo Bosnu do izvora rijeke Bosne.

U starim turskim historijama piše, da je kraj vrela Bosne postojalo selo, koje se zvalo „Kresavice“.

Rečeni Šeih smjestivši se u Sarajevu sazida ovu džamiju i to sa kamenitom munarom, ali, da li je šta za održanje iste uvakufio, nije poznato.

Džamija je dosta široka, vidna a pokrita je šimlom i ćeremitom; šiše joj je iznutra tako krasno izragjeno, da ga nigdje takog vidio nisam.

Dvorišta nema, nego je od sokaka izmegju stupaca sa sofa, koje krov drže, drvenim tahtama ogragjena.

Slika 85. Šejh Magribina džamija na Gornjim Hisetima.

Godine 1109. (= 1697.) pri inovjerskoj navali i ova je džamija izgorjela do temelja a imam i mujezin su u istoj poginuli.

Ćose Halil paša u svome zvaničnom izvještaju ovako piše:

Šeih Magribina džamija bila je i prije dosta u ruševnom stanju, a prigodom nevjerničke navale izgorjevši posve je propala.

Mula Mustafa Bašeskija u svojoj kronici piše, da je ova džamija napravljena 1180. (= 1766. god.) i to od strane naroda pomoću državnom.

I danas se ta džamija u dobrom stanju nalazi i u njoj se bogosluženje vrši, premda nema nikakva vakufa za nju privezana.

XLVIII. Dajanli Hadži Ibrahimov mesdžid na Gorici.

Na Gorici, s lijeve strane uz brdo, ima jedan mesdžid, koji se nazivlje zvanično „Dajanli Hadži Ibrahimov mesdžid“, kao i mahala istog imena. Mesdžid je sazidan od čerpića, pomalešan a pokrit je šimlom i ćeremitom, sa drvenom minarom. U cijelom mesdžidu ima 8 pendžera, ćurs i musandara, a drugo više ništa. Dvorište mu je pomalešno a ima i nekoliko grobova, ali su većinom tu ukopati poginuli uz okupaciju.

Prije nekolike godine, na molbu mahalskih stanovnika, napravila je vakufska uprava jedan dječački mekteb na domak ovog mesdžida, koji je i danas otvoren te u njemu djeca uče.

God. 1109. (= 1697.), pri navali princa Evgenija, izmegju ostalih džamija i mesdžida i ovaj je mesdžid izgorio, a tom prigodom su imam i mujezin istog mesdžida poginuli.

Iza toga do nekolike godine napravili su i obnovili ovaj mesdžid stanovnici iste mahale, a ima li za uzdržavanje njegovo kakvih sredstava, to mi nije poznato. Samo znam, da je merhum Hadži Ibrahim Odobaša bio odredio neki dio svoga vakufa u korist ovog mesdžida, o čemu se vakfija nalazi u centralnoj upravi vakufa.

Slika 86. Dajanli H. Ibrahimov mesdžid na Gorici.

Čuo sam gdje stari ljudi pričaju, da je uzrok nazivu ovoga mesdžida kao i mahale slijedći:

Sa merhum Sultan Fatihom došao je megju ostalom vojskom jedan Hadži Ibrahim, koga je bio Fatih odredio komandantom vojske zapadnog predjela Sarajeva „zvanog Gorica". Kad je Sultan Fatih sa Bakija, gdje je on podigao čadore, izmegju ostalih zapovjedi naredio mu ovim riječima: „Gjuzeldži dajan Hadži Ibrahim", što znači „dobro se drži i nepopuzni Hadži Ibrahime". Od tog je ostalo ime mahali Dajanli Hadži Ibrahim, a isti je kasnije i ovaj mesdžid napravio. Više toga mesdžida, na vrh brijega zvanog „Gorica", bijaše turbe na četiri kamena stupa i na svod olovom pokrito, isto onako kao i Juzuf paše Ćuprilića turbe na Alifakovcu, i zvalo se je „Ziudžir Ibrahim Dedetovo turbe". Ovo je postajalo sve do okupacije, ali je drugi dan po okupaciji porušeno. I oko ovog turbeta muslimansko groblje je tada posve poništeno.

XLIX. Kemal-begov mesdžid u Koševi.

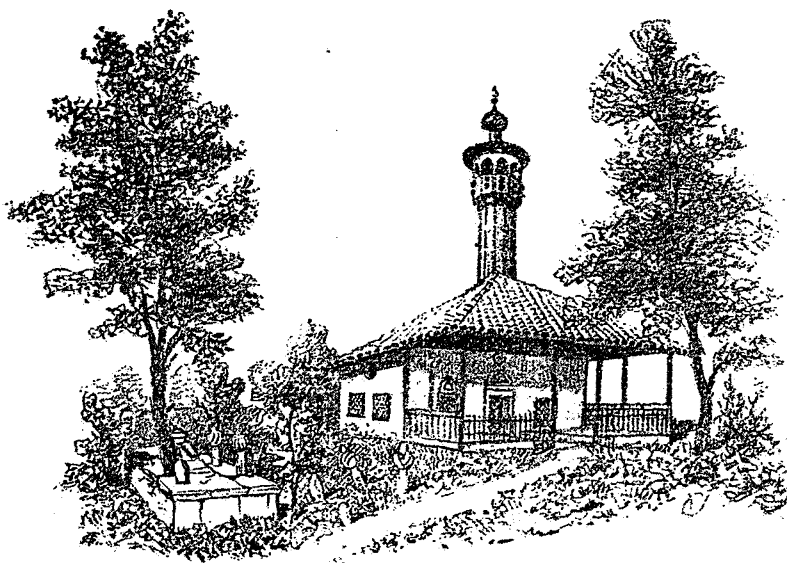
U Koševi mahali, na sjevero-zapadnom kraju Sarajeva, ima jedan mesdžid, koji se zove „Kemalbegov mesdžid". Tim imenom zove se i dotična mahala, a narod je zove „Koševa". Tradicije narodne pričaju, da je ova mahala dobila to ime od Sultan Fatiha, jer kad je on pri osvajanju Sarajeva bio na Bakijama, ugledavši ispod svoga logora široko polje, jasnim glasom zapovjedio je nekom svom komandantu „košova je" t. j trči k polju (sic!).

Ko je bio taj Kemal-beg, to mi nije poznato, samo se zna, da je on u Sarajevu živio i da je bio vrlo bogat, što se vidi iz njegova testamenta i da je napravio ovaj mesdžid po prilici oko 940. (= 1533. g.) a za potrebu istog uvakufio nekoliko hiljada akči gotovog novca.

Kasnije je uz ovaj mesdžid podigao i jedan mekteb, što nam tvrdi njegova vakfija, koja se nalazi u sidžilu broj 1. strana 27. a u kojoj odregjuje plaću imamu, mujezinu, mektebhodži i ostalim službenicima od kamata uvakufljenog novca.

Vakfija je pisana 18. dan rebiulevela 948. (= 1541. g.), ali pošto malo s početka vakfije fali rukopisa, za to je nismo mogli donijeti, niti u originalu, a niti u prepisu.

Vasijetnama ili testamenat njegov nalazi se na 37. strani u istom sidžilu a pisana je 945. (= 1538. g.) U njoj se veli, da je ovaj mesdžid poslije ove vakfije napravio i to u blizini Gazijske tekije, a ta je Gazijska tekija ona ista, koja se i dan danas nalazi uz turbe Šemsi-i Ajni Dede, što znači, da se njegovo zemljište protezalo do tekijskog zemljišta.

Slika 87. 1. Kemal-begov mesdžid u Koševi. 2. Kemal-begova grobnica.

U pomenutom testamentu veli, da je on odredio, dvije hiljade akči za podignuće mekteba, a 20.000 akči za izdržavanje istoga, te da je iste novce svome oproštenom robu Mehmed vojvodi u ruke predao i imenovao ga mutevelijom zavjetnih dobara. Zatim je uvakufio 30.000 akči, da se podigne jedna medresa od dvanaest soba i to u blizini njegova mesdžida.

Osim toga odredio je kasnije još 32.000 akči za izdržavanje medrese i ostale potrebne troškove. Sve ove zavjetane zgrade on je još za života sam sobom podigao.

Gori navedeni testamenat, pisan 945. (= 1538.) donosimo u originalu i sa sadržajem: (Vidi *sliku 88.*)

„Moje dosadašnje robove, Ibrahima terziju, malog Ibrahima, Ferhada, Jusufa, Džafera i Hasana, sa cijelim njihovim stvarima i imetkom, koji se u njihovim rukama nalazi, opraštam od ropstva i poklanjam im sve ono, što posjeduju, a Mehmeda roba opraštam od ropstva.

„Svi niže navedeni robovi nek su oprošteni kad ja umrem i 1000 akči neka se tada izvadi iz moga imetka i megju njih ravnopravno podijeli, a ti su: Alija, Murad, mali Jusuf, Ahmed, Aščija Pervane, terzija Nusuh, terzija Džafer Zulfi, Salis Jusuf, Ibrahim, Sulejman, Husein nalbant, Murad čizmedžija, Murad sarač, Skender terzija, Junuz telal, Iljas Salih, Kajtaz berber i Selim. Od malodobnih robova opraštam ove: Omera, Nusuha, Jakuba, Ferhada, Osmana i Ishaka i naregjujem, da im se od mog imetka 500 akči razdijeli.

Slika 88. Faksimile Kemal-begova testamenta.

„U mojoj kući što se nalazi čeljadi starije i mlagje, neka su nakon moje smrti oprošteni.

„Od moga čistog imetka neka se poslije moje smrti odvoji 6000 akči, koje neka se uruče onome, koji će u ime moje otići na Ćabu.

„Za zanemarene namaze, koje nisam obavljao, da se podijeli pet hiljada akči.

„Da se isplati 100 akči onome, koji će talkim učiti na mome grobu oni dan kad se ukopam.

„Da se isplati 200 za salu, koja će se učiti na džamiji oni čas kad ja umrem.

„Da se isplati onome, koji će četrdeset dana na mome grobu učiti kuran, svaki dan po 90 akči, a onome, koji će moj grob četrdeset dana čuvati i nadziravati, da mu se izdade 1000 akči.

„Da se odabere četrdeset ljudi, koji će pred mojim mrtvim tijelom ići i vikati: „Dobar čovjek bijaše, da ga Bog oprosti“ i da se svakomu dade za to po pet akči.

„Da se pri momu pogrebu kupi trogodišnje june za 120 akči, koje da se zakolje kraj moga groba, te meso i koža od istoga da se megju prisutnu sirotinju razdijeli.

„Da se dadne 200 akči onome, koji će moje mrtvo tijelo kupati.

„Da se izdade 100 akči onome, koji će moje mrtvo tijelo vodom polijevati.

„Da se izdade 100 akči onima, koji će me u grob spustiti.

„Da se izdade 500 akči onima, koji iskopaju moj grob, a 1000 akči da se razdijeli sirotinji, kad se moje mrtvo tijelo ukopa.

„Kad me počnu kupati i kad me ukopaju, koji budu proučili po 70.000 tevhida, da im se izda 1000 akči.

„Odregjujem 6000 akči, koje će se potrošiti na jelo, prvu, sedmu i četrdesetu noć poslije moje smrti, i jelo da se megju sirotinju razdijeli.

„Poslije moje smrti, ako bi kogod kakve tražbine zatražio, da se one odmah isplate.

„Da vasiet-muhtar – izvršilac ovog testamenta — od moga čistog imutka odvoji, koliko treba novaca, pa da mi podigne grobnicu.

„Zavjetujem 20.000 akči gotovog novca za uzdržavanje mekteba i 2000 akči za podizanje mekteba, koji će se napraviti kraj moga mesdžida, koga sam podigao u blizini Gazilerske tekije, te sam ove obje sume muteveliji Mahmud vojvodi u vlastite ruke predao i odregjujem, da od prihoda kamatnih prima po četiri akče dnevne mutevelijske plaće.

„Odregjujem dalje, da bude hodža u mome mektebu onaj, koji bude imam u mesdžidu, a mujezin da bude pomoćnik hodžin.

„Izričito naregjujem, da budu imam, mujezin, hodža i njegov pomoćnik i mutevelija svi iz redova mojih robova, koji su za te službe sposobni.

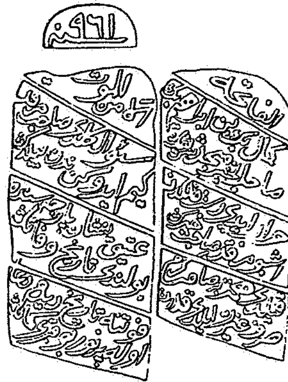
„Prije sam bio zavjetovao 30.000 akči za podizanje medrese a sada odregjujem, da se talibima, koji stanuju u dvanaest soba moje, sada napravljene medrese, daje dnevno od 1 do 6 akči kao nagrada a za pokriće tih troškova odvajam od svoga imetka 22.000 akči u gotovom novcu, koju sumu predajem u ruke spomenutom muteveliji Mahmud vojvodi. A osim toga odvajam od svoga čistog imetka 10.000 akči u gotovom novcu i predajem ih muteveliji u ruke, koje će novce mutevelija na kamate izdavati i ove kamate primati kao zaslugu mutevelijsku. I naregjujem dalje, da poslije smrti ovoga mutevelije bude mutevelijom jedan od mojih najsposobnijih robova.

„Konačno primjećujem to, da ako bi se kogod poslije moje smrti ovome mome testamentu protivio, ili protiv istoga kakve primjedbe i smetnje stavljao, neka se na onog čovjeka izlije božije, božijeg poslanika, sviju angjela, svega svijeta, prokletstvo. Amen.

„Svjedoci ovoga, mevlana Muhjuddin Halife, sin Kasimov, imam Gazi Husrev begove džamije, Mevlana Musa Halife muderis Kemal begove medrese, Sadi Halife hatib u džamiji merhum Šeih Feruha, Hadži Alija, sin Korov, Muhjuddin, sin Alin, Hadži Jusuf sin Skenderov terzijski ćehaja, Hadži Sulejman, Hadži Ispak sin Hasanov, trgovac, Sulejman, sin Abdullahov i Mehmed Ćatib, sin umrlog Husrevbega.

U spomenutom mesdžidu nalazi se njegov nadgrobni nadpis i kaže nam, da je merhum Kemalbeg umro u Sarajevu i ukopan u dvorištu svoga mesdžida.

Grobnica je kamenom ozidana sada, a možda je nekad tu i turbe bilo. U ogradi nalaze se tri grobnice, u sredini je grob merhum Kemal-begov, koga natpis ovako glasi:

Slika 89. Natpis s nišana Kemal-bega, ha-ir sahibije Kemal-begova mesdžida u dvorištu istog mesdžida.

„Kemal-beg sin, Ibrahim-begov, Gospodar zadužbine ovog mesdžida. Od ruke nebesnog svoda bi porušena grobnica ovog dobrotvora.

„Popravi je jedan darežljiv muž. Od svega srca i duše potroši svu svoju moć.

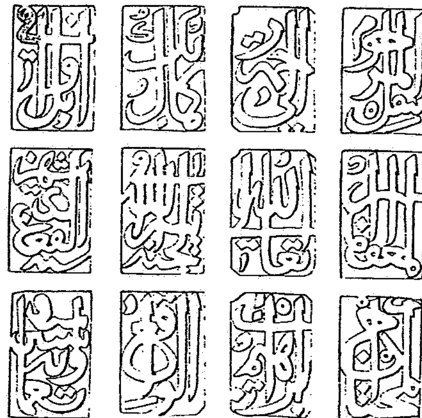
„Na komadiću starog nišana nagje se smrtni mu datum.

„Smrtni mu tarih reče dovadžija:

„Neka bude grob Kemalov pun svjetlosti i sjaja. 961.“ (= 1553. god.)

„Umrli i od Boga pomilovani imam Abdullah, sin Salihov. Neka mu je duši fatiha 949. (= 1539.) 17. safera.

Sa desne strane ove grobnice ima jedan grob, ali na njemu nema natpisa, a s lijeve strane ukopan mu je sin, koga natpis ovako glasi:

Slika 90. Natpis s nišana Ibrahim-bega, sina Kemal-begova, u dvorištu očeva mu mesdžida.

„Pregje u vječnost umrli i od Boga pomilovani, potreban božije milosti Ibrahim, sin Kemal-begov, da mu Bog ustupi mjesto u raju. Početkom mjeseca zilkadeta 964.“ (= 1556).

Niže njih nalazi se izmegju ostalih grobova, grob prvog imama ovog mesdžida, u kog je na nišanima tarih ovaki:

Slika 91. Natpis s nišana prvog imama ovog mesdžida Abdullah ef. u dvorištu Kemal-begova mesdžida.

Još izmegju ostalih grobova nalazi se grob Mustafa-age Drkića, kojeg natpis glasi:

Slika 92. Natpis s nišana Mustafa age Drke u dvorištu Kemal-begova mesdžida.

„Umrli od Boga pomilovani Mustafa-aga Drkić, sahadžija, koji je umro kao šehid. Neka mu je duši fatiha."

Godine 973. (= 1565.) bio je mutevelija ovoga vakufa Murad, sin Abdullahov, što se vidi iz najamnih ugovora, kojima ovaj izdaje merhum Kemal-begov Kerban-saraj i još neke druge zgrade, a gori rečene godine bio je u njegovoj medresi muderis Nesuh Celebija, Ćatib Džafer, sin Abdulahov, i da mu je u to doba bio živ sin Hadži Džafer, a po svoj prilici biće ovaj Hadži Džafer hajir sahibija mesdžida, koji se i sad nalazi u Provare ulici kraj Hamzagina groblja.

Glede ovoga Kemal-begova vakufa nalazimo u sidžilu broj 2 slijedeći šerijatski hudžet, koji glasi ovako:

„Hadži Džafer, sin Abdullahov, na šerijatskom sudu dade ovo očitovanje: Ja imadem dva džuza od merhum Kemal begovih džuzova, te pošto se kanim krenuti na put, molim, da mi se to putovanje dozvoli, i da mi se dozvoli, da moj sin Ahmed i moj rob Ćejvan ove džuze uče, dok se ja povratim, na što mu se dozvola i podijelila svršetkom džemazul ahira 973." (= 1565. g.).

Još jedan hudžet o ovim džuzovima:

„Bivši stanovnik Kemal-begove mahale, Murad terzija, uvakufio je 3600 akči za učenje džuzova, imenovavši mutevelijom za taj vakuf Memiju, sina Sejidova, komu je trebalo postaviti nadzornika, te sarajevski šerijatski sud postavlja za nadzornika

muteveliji Ajišu, kćer umrloga Murada terzije, s uvjetom, da pomenuti mutevelija bez znanja njena ne smije ni od koga novaca primati niti ih kome izdavati.

„Pisano početkom muharema 973.“ (= 1565. g.).

Na medresu odnosi se i ovaj dokumenat:

اولدرکه مرحوم کمال بك مدرسه‌سندن معزول اولان مولانا محی الدین محفل شرع شریفده کمال بك اوقفنه متولی اولان مراد بن عبدالله مواجهه‌سنده اقرار ایدوب ایتدیکی اشبو سنه ثلث وسبعین وتسعماة صفرینك اون ایکنجی کوننه دکین بکا عائد اولان وظیفهٔ مزبور متولی یدندن بالتمام آلوب قبض ایلدم آرتق بر آقچه وبرحبه حق مطالبم قالمدی بر بریمزك ذمیتنی ابرا واسقاط ایلدك دیدکده بالمواجهه متولی مزبور مراد مولانای مذکور محی الدینك اقرارینی وجه مشروح اوزره وجاهاً وشفاهاً تصدیق وتحقیق ایدوب عب الطلب قید سجل اولندی .

تحریراً فی ۲۹ شهر صفر سنه ۹۷۳

شهود الحال

شجاع خلیفه بن محمود	پیری بن قاسم	حاجی سنان بن سلیمان	حاجی سلیمان بن نصوح	مصطفی بن احمد
	نصوح بن عبداه	محرر الحرور حیدر الفقیر	مصطفی چلبی بن حاجی حسن	

„Bivši muderis Kemal begove medrese u Sarajevu, Mevlana Mujhudin, u prisustvu Murada, sina Abdullahova, mutevelije Kemal-begova vakufa, dao je kod ovog šerijatskog suda ovo očitovanje: Ja sam plaće, koje meni pripadaju sve do 12. safera 973. (= 1565 g.) potpuno i ispravno od prisutnog mutevelije naplatio te u ime toga nemam prava ništa više od njega potraživati, jer smo se time izravnali i naplatili. Pošto ovo očitovanje Mevlana Muhjudinovo prisutni mutevelija lično kao istinito priznade i potvrdi, to se isto po zahtjevu stranke u ovaj sidžil zavede.

„Pisano 29. safera 973. (= 1565. g.).

„Svjedoci ovoga: Sedji Halifa, sin Mahmudov, Piri, sin Kasimov, Hadži Sinan, sin Sulejmanov, Hadži Sulejman, sin Nesuhov, Mustafa, sin Ahmedov, Nesuh, sin Abdullahov, pisar Hajdar Elfakir i Mustafa Čelebija, sin Hadži Hasanov“.

Ova je medresa sa mektebom postojala sve do navale princa Evgena. Tad su do temelja porušene, te se više nisu ni podizale; samo se izgorjeli mesdžid obnovio.

L. Hadži Idrisov mesdžid u Žabljaku.

Uz Ćemalušu ulicu, na južnoj strani, ima jedan mesdžid, koji se u zvaničnim spisima naziva Hadži Idrizov mesdžid a narod ga nazivlje u Žabljaku.

Mesdžid je od ćerpića sazidan a pokrit kao obično šimlom i ćeremitom, sa drvenom munarom, pomalešan i ima u svemu osam pendžera. Sa sofa drže drveni stupci krov. Izmegju stupova sofe su ogragjene drvenim parmacima.

Ispred mesdžida do sokaka sa obje strane puta, koji vodi u mesdžid ima dosta grobova i narod priča, da je u njima ukopan i hajirsahibija istoga mesdžida.

Od sokaka ogragjen je duvarom, u kome ima nekoliko prozora, koji se obično prave radi prolaznika, da vide grobnice i da prouče fatihu.

Godine 965. (= 1557. god.) bijaše jedan glasovit i vrlo imućan trgovac, koji je živio u Sarajevu i koji je iste godine napravio ovaj mesdžid i uvakufio za njega nekoliko hiljada akči. Mutevelijom imenova Isa Baliju, sina Juhanova, a imamom Sulejman Halifu te je mutevelija od uvakufljenih novaca dao 1840 akči Huseinu, sinu Ibrahimovu stanovniku iste mahale. O tome se nalazi i ugovor u sidžilu broj 2.

Rečeni Hadži Idris umro je 973. (= 1565. god.) i ukopan je u dvorištu svoga mesdžida a šerijatski sud postavlja mu tutorom malodobnoj djeci Hadži Memiju, koji izdaje 4.400 akči na kamate Omeru, sinu Mustafinu, stanovniku iste mahale.

Slika 93. Hadži Idrisov mesdžid u Žabljaku.

U sidžilu broj 2. nalazi se jedan zapis od 8. muharema 974. (= 1566. god.), koji glasi ovako:

حاجی ادریس اوقافنه متولی اولان عیسی بن اینه حان نام کمسنه مجلس شرعه حاضر اولوب واقف
مزبورڭ اکثی صوده واقع اولان کاربان سرایی و مسجد ایله غریب خانه‌سی تعمیر و ترمیم شدت احتیاجی
اولوب تعمیرایچون قبل شرعدن اذن طلب ایلمشدر

فی ۸ محرم سـنه ۹۷۳

„Mutevelija Hadži Idrisova vakufa i Isa Balija. sin Juhanov, dolaze lično pred šerijatski sud i izdaje slijedeće očitovanje: Od vakufa gori rečenog Hadži Idrisa Karvan seraj, koji se nalazi na Kiseljaku (veliki han), mesdžid i siromašno prenoćište sasvim su u ruševinom stanju, te tražim dozvolu od strane šerijata za popravak.“

Iz ovoga se vidi, da je merhum Hadži Idris i na Kiseljaku podigao gore spomenute zgrade u dobrotvorne svrhe.

Godine 1109. (= 1697. god.), pri Evgenovoj navali, i ovaj je mesdžid izgorio, što nam tvrdi Ćose Halil pašin iskaz, koji ćemo kasnije u cijelosti fotografično iznijeti a narodna molba, koja je u Carigrad spremljena veli, da je Hadži Idrisov mesdžid pri

dušmanskoj navali požarom izgorio, te se još nije napravio, te moli da se državnim sredstvima obnovi. Imam je tada bio Duran a mujezin Ahmed. Imam je imao od kamatnih prihoda 7 akči dnevne plaće a mujezin 4 akče, pa pošto su i ovi novci propali, mole državu da mesdžid pomogne.

Zatim je do nekolike godine ovaj mesdžid po stanovnicima mahalskim i sa državnom pomoću obnovljen te se i danas u dobrom stanju nalazi.

Prema ovom mesdžidu malo niže na ćošku Čekrkčinskog groblja (sada veliki park) bila je jedna česma, ali ko ju je napravio ne zna se. Samo za popravak iste nalazi se jedna vakfija u sidžilu broj 73. na strani 104., koju ovdje s kratkim prijevodom donosimo :

حمد و سپاس و شکر بیقیاس اول خالق بی‌مثال و رازق بیزوال حضرتنه اولسونکه کافهٔ کائناتی
نظام بدیع اوزره ابداع و عامهٔ مصنوعاتی اسلوب منیع اوزره اختراع ایلدی ودرود عمیم الورود وتحیات
نامعدود اول نامزد طغرای لولاك وغایت افرینیش افلاك نازنین اله مسند نشین لی مع الله حبیب خدا
شفیع روز جزا محمد المصطفی علیه من الصلوات ما هو الاوفی حضرتلرینك مرقد منور ومشهد معطرلرینه
اولسونکه امت ادلی النهرلرینی صراط مستقیمه دلالت ایلدی وآل واولاد کرام واصحاب واخفاد عظام
حضراتنه اولسونکه هربری عامهٔ عبادی صوب دار النعیمه هدایت ایلدی * اما بعد اشبو
کتاب صحت نصاب و بو خطاب عنبرین نقابك تحریر وتسطیر واملاسنه باعث وبادی اولدرکه مدینهٔ
سرای بوسنه‌ده الحاج ادریس محله‌سی ساکنه‌لرندن حنیفه بنت محمد نام خاتون طرفندن وجه آتی
اوزره صدور ایدن وقف وتسبیلی اقراره و بعده دعوای رجوعه واسترداده وکیل اولوب ذات
مرسومه‌یی معرفت شرعیه ایله عارفان اولان محلهٔ مرقومه سکانندن ملا محمد بن الحاج خلیل وملا
ابراهیم بن حسین نام کمسنه‌لرك شهادتلریله وکالتی ثابته اولان الحاج عبدالله سانجاقدار ابن علی
نام کمسنه مجلس شرع شریف انورده محلهٔ مرقومه اهالیسندن وقف آتی البیانه متولی نصب اولنان
ملا عثمان بن محمد نام کمسنه محضرنده اقرار صحیح شرعی و اعتراف صریح مرعی ایدوب موکله‌م
مزبوره حنیفه خاتون وقتاکه بو دنیای دون ونقش بوقلمونك عمرانی خراب وحاصلی تراب اولدیغله
جناب حق وفیاض مطلقدن روز حشر وجزا ویوم نشر ولقاده حفاة وعراه حساب دفتر حسنات
وسیئاتده ایکن سایهٔ خیرات وظل صدقات تحتنده مستظل ومستریح اولمق رجاسیله مالك ملکنده
منسلك ومنخرط وسمط ضبط وتصرفنده منسحط اولوب مدینهٔ مزبوره‌ده واقع الحاج ادریس
محله‌سنده کائن بر طرفی چیقچی الحاج علی دکانی و بر طرفی موکله‌م مزبوره‌نك منزلی وطرفینی طریق
عام ایله محدود وممتاز عرصه وبناسی ملکی بر باب دکان وخذسنده مخزنی کافهٔ منافع و مرافقی
ایله ملکندن افراز وحسبة لله الکریم وطلباً لمرضاة الرحیم وقف صحیح مؤبد وحبس صریح
مخلد ایله وقف وحبس ایدوب شویله شرط ایلدیکه دکان مرقوم هر سنه معرفت متولی ایله طالبینه
اجارهٔ مثلیله یجار و سنوی حاصل اولان اجاره‌سندن ابتدا دکان ومخزن مرقومه‌نك لوازمی لدی
الاقتضا تعمیر وترمیم اولنوب فضله قلان اجاره ایله دکان مرقوم جوارنده طریق عامده جریان ایدن

چشمه‌نك لدى الاقتضا تعمير وترميمى رؤيت وجهت توليت سنوى ايكى غروش متولى اولان كمسنه‌لر
وظيفه‌يه متصرف اوله وسالف الذكر الحاج ادريس محله‌سى اهاليسى وقف مزبوره حسبى ناظر
اولوب واشبو ملا عثمان حياتده اولدقچه وقف مزبوره متولى اولوب وظيفهٔ مذكوره‌يه متصرف اوله
وبعد الوفات محلهٔ مرقومه اهاليسى معرفتيله امين ومستقيم بركمسنه انتخاب ايدوب وقف مزبوره
متولى نصب اولنوب سنوى وظيفهٔ مذكوره‌يه متصرف اوله ديو شرط ودكان ومخزن مرقومى متولى
مزبور اشبو ملا عثمانه تسليم اولدخى قبض وتسلم ايدوب سائر اوقاف متوليلرى كبى تصرف ايلدى
ديدكده متولى مرقوم وكيل مزبور الحاج عبدالله سنجقدارى جميع كلمات مشروحه سنده بالمواجهه
تصديق ووجه محرر اوزره دكان ومخزن مرقومى قبض وتسلم ايتديكنى تحقيق ايتدكدنصكره وكيل
مرقوم الحاج عبدالله سانجاقدار عنان كلامى سمت رجوعه عاطف اولوب اكرچه امام اعظم
نعمان بن ثابت رحمة الله عليه قتنده عقارك وقفى صحيحه اسكن لزومله اتصافدن عاريه‌در بناءً عليه
دكان ومخزن مرقومى موكله‌م مرسومه حنيفه‌نك ملكيتنه ارجاع اولنوب متولئ مرقومك كف
يدينه تنبيه اولنمسى بالوكاله مطلوبمدر ديدكده متولى مزبور ملا عثمان جوابه تصدى ايدوب امام
ثانى ابو يوسف قتنده واقف مجرد وقفت ديمكله لازم ومعتبردر ديو ملكيت ارجاعدن امتناع
ايلدكده حاكم شرع خطير سهل الله كل امر عسير حضور معالى ارتساملرنده ترافع وبو وجه اوزره
تنازع ايلدكلرنده حاكم حاسم طرفينك دليللرين تأمل ومناع للخير اولمقدن حذر ايدوب وقف
مذكورك صحت ولزوميله حكم ايدوب فصار وقفاً صحيحاً شرعياً على النهج المشروح فمن بدله بعد ما
سمعه فانما اثمه على الذين يبدلونه ان الله سميع عليم واجر الواقف على الله الجواد الكريم جرى
ذلك وحرر فى غرهٔ شهر صفر الخير لسنة خمسين ومأتين بعد الالف من هجرة من له
غاية العز ونهاية الشرف

شهود الحال

بقل باشى الحاج محرم بك ، عبد الله حسن بك ، ملا ابراهيم بن عبد الله . الحاج صالح بن صالح ،
ملا عثمان بن صالح ، على بن ابراهيم ، ملا عثمان بن حسين ، موللو مصطفى بن ملا عثمان نقاش ،
باقرپك محمد بن حسن آغا . ملا محمد بن مصطفى ، ملا ... بن محمد

Sadržaj te vakfije ovako glasi:

„Neizmjerna hvala onome stvoritelju, komu nema prilična i neprekidnom branitelju svijeta, onome Bogu, koji je cio svijet na divljenje svjetsko stvorio. Neka je selati selam na onoga Muhameda Mustafu, za koga je sami tvorac svijeta rekao: „da tebe nisam stvorio, ne bih ništa ni stvorio“, i onome božjem milosniku, koji će za svoje pobožne privrženike na strašnom sudu odgovarati te na njegovu kućnju čeljad i drugove mu, koji su božje robove upućivali raju.“

„Uzrok pisanju ovog dokumenta jest slijedeći: Hanifa, kći Mehmedova stanovnica Hadži Idrisove mahale, čiju su identičnost posvjedočili stanovnici iste mahale Mula Mehmed, sin Hadži Halilov i Mula Ibrahim, sin Huseinov te koja je ispred sebe za očitovanje nekog uvakufljenja opunomoćila Hadži Abdullaha bajraktara, sina Alina, koji

je kao ovlašćeni zastupnik svoje vlastodavke u prisustvu Mula Osmana, sina Mehmedova, kao za to postavljenog mutevelije, pred ovim šerijatskim sudom dao slijedeće očitovanje: Moja vlastodavka Hanifa, kći Mehmedova, pojimajući, da je ovaj lažljivi svijet samo jedna ruševina, koja se ne da popraviti, nego je najposlije crna zemlja, pa za to od Boga prosi na onome danu, kada se na jednom mjestu goli i bosi sabèru i kada se podijele svakome zapisnici od zlih i dobrih zasluga, koje je svaki čovjek na ovom prelaznom svijetu uradio, i pouzdavši se, da će ona pod hladom svoga dobročinstva hladovati, to je ona od svoga čistog imetka odvojila jedan dućan sa magazom, koji postoji u Hadži Idris mahali u Sarajevu (Žabljak) a graniči s jedne strane Hadži Alije čibukčije dućanom, s druge strane kućom njezinom, a sa treće i četvrte strane putem, te je ove nekretnine na božji put u dobrotvorne svrhe zavjetovala i uvakufila za na uvijek kao stvarno i istinito uvakufljenje i o tome stavila slijedeće uvjete: da pomenuti mutevelija uvakufljeni dućan sa magazom svake godine nudiocu iznajmi i da od te najamnine na prvom mjestu opravlja i popravlja ovaj dućan i magazu a zatim da popravlja česmu i njen vodovod, koja je u blizini ovog dućana, te da od tih prihoda imade mutevelija po dva groša godišnje plaće, a stanovnici pomenute Hadži Idrisove mahale da budu besplatni nadzornici ovog vakufa i da pomenuti Mula Osman bude mutevelijom ovog vakufa, sve dok je u životu a poslije njegove smrti da stanovnici mahalski po svojoj uvigjavnosti izaberu sposobnu i primjernu ličnost za muteveliju sa istom plaćom te je isti dućan sa magazom pomenutom muteveliji Mula Osmanu na raspolaganje predao i ovaj ga primio i obećao da će povjerenu mu mutevelijsku dužnost kao i ostale vakufske mutevelije vršiti.

„Pošto je pomenuti mutevelija sve navedene izjave zastupnika Hadži Abdullaha kao istinite lično potvrdio i zavjetne nekretnine u posjed i raspolaganje primio, tada zastupnik vakifovin, Hadži Abdullah- bajraktar oprovrgnu svoje izjave i očitovanja i reče. I ako je kod imami Azama odobreno, da ovakova uvakufljenja vrijede, ono je tek izvedeno kao običajno i prelazno i kao takovo nije uzakonjeno, s toga traži, da se uvakufljeni dućan sa magazom njegovoj vlastodavci u posjed i uživanje povrati. Na ovo je mutevelija odrješit odgovor dao, rekavši, da je po propisima i nazorima drugog imama, Ebu Jusufa, uvakufljenje svršena i uzakonjena stvar, čim se rekne: to i to uvakufljavam, stoga ne priznajem, da se ono vakifovici u posjed povrati, nego zahtijevam, da se uvakufljenje zakonom osnaži.

„Raspravljajući šerijatski sudac, uzevši ovaj cio spor u pretres i razmišljanje i predpostavljajući vakufske interese, presudi, da je ovo uvakufljenje istinito, stvarno i po šerijatskom zakonu izvedeno i izvršeno te ga kao takovo i potvrdi. Ko bi ovo riješenje htio oprovrći ili uništiti, Bog će sve grijehe na njegov vrat natovariti, jer Bog sve zna i vidi.

„Ovo se dogodi i napisa početkom mjeseca safera 1250. (= 1834. g.)

„Svjedoci ovoga: Hadži Muharembeg bakalbaša, Abdullah Hasan begov, Mula Ibrahim, sin Abdullahov, Mula Salih, sin Salihov, Mula Osman, sin Salihov, Alija, sin Ibrahimov, Mula Osman, sin Huseinov, Mula Mustafa bakal, sin Osmanov, Mehmed Bakarić, sin Hasanov, Mula Mehmed, sin Mustafin i Mula Meho, sin Mehmedov."

U blizini ovog mesdžida t. j. preko sokaka bilo je jedno golemo muslimansko groblje, koje se je zvalo Čekrkčinica.

To groblje pretvoreno je prije nekoliko godina u park, ali ipak se nalazi u njem radi spomena po gdjekoji nadgrobni znak. Izmegju njih bilježim ova dva natpisa

pokojnika, koji bi mogli biti nešto u rodbini mutevelijí Gazi Husrevbegova vakufa, jer se nalaze pokopani blizu njega.

Prvi glasi ovako u prijevodu: „Umrli i od Boga pomilovani Muhamed, sin Abdullaha. Neka mu je za dušu fatiha[1]). 1209 ª (= 1794. g.)

Drugi glasi ovako u prijevodu: Umrli i od Boga pomilovani Muhamed Salem, Neka mu je za dušu fatiha. 1197. (1782. god.)

---

[1]) Fatiha je jedno sure (štivo) iz Kur-âna, koje se obično prouči pokojničkoj duši radi pomilovanja.

Dodatak za Kemal-begov mesdžid u Koševi.

اياس پاشا جماعتی امامی

منلا مختاری ضیافت ایتدوکی وقتده قائمی حسن افندی دیدوکی تاریخیدر

حمد لله روحه تابع اولدی اجسام کثیف   کیجه‌مز کرچه شتادر ذوقمز فصل حریف
نیجه اولمایه تنزل ایره ذراته کونش   منلا مختاری أفندی حلمیله طبعی منیف
چون امامك اوینه نورلر صاچوب سرّ رسول   جانلره اولدی حیات سرمدی ذات شریف
حلمیله صاحب نظر در عقل لقمان بو نده مات   احمدیلر جعنه قنده ایرر فکر خفیف
لیك آنلر دائما اهل کرمدر حضم اولور   بر سلیمان آووجنده آکاسنه مور ضعیف
تکرینك بو حکمتیدر کیمه دیلرسه ویرر   ایریشور جمله اموره اوقوینجه بر الیف

بو جماذی الآخرنده آخر اولدی ابتدا
صحبتی مختاری یه تاریخ دینلدی ظن لطیف

١٠٧٩

ملا مختارینك جوابی

حمدلله کیم لطافت کسب ایدوب جسم کثیف   صحبتی درویشیله جان وکوکل اولدی شریف
بویله بر درویش کامل کیم سلیمان زمان   بونجه داوودی نفس ذاکرلری مور ضعیف
عمرم ایچره بویله بردرویش سالك کورمدم   صوردیلر حتی دیدم تاریخنی شیخم لطیف (١٠٧٩)
ذوق و شوقي جمله ذکرالله و ذکر الله ایله   عشقیله کچمکده در وقت شتا فصل خریف
جان باغشلر صحبتی معجزدم عیسی نفس   خاطری عاشق کبي صوفیلری پاك و نظیف

حق دعاسن مستجاب وعمرینی افزون ایدن
استجب هذ الثنا یا مجیب و یا لطیف

Hvala bogu, koji je učinio da ovo tijelo bude duši potčinjeno. Naša noć i ako je zimna ipak smo je preveli kao ljetnu.

A kako ne ćemo ju provesti, kad se smilovao ovaj odličnik kao sunce Mula Muhtari efendija, koji je blage naravi.

U imamovu kuću prosu se tajno svjetlilo svečevo, od koga prisutne duše svaka napose nagje nov život.

Njegovoj blagoj naravi i dobroti i Lokmani hekim bi se začudio.

Da se mogao ovaki krasni muslimanski sastanak sakupiti, to ne bi pamet mogla postići.

Prema tome i ova je njegova sofra za stomak pogodna

Jerbo je on kao mudri Salamon a mi smo prema njemu kao mali mravi.

To je jedno božije čudo, kojega on daje kome hoće te ga učini usavršenim kao slovo elif.

Ovo se dogodi mjeseca džemazulahira zadnje hefte.

Razgovoru Muhtarinu izreče se datum 1079. (= 1668. g.)

Drugu večer kao primjer pred rečenoj kitici izgovorio je Mustafa efendija Mula Muhtarija slijedeću kiticu:

Zahvaljujem bogu, kad se razveseli vigjeno tijelo.

Sa derviškim razgovorom duša mi se sa srcem obveseli.

To je jedan derviš koji je ovog doba jedinstven i ako je bio slabunjav imao je glas Davuda.

U ovom vijeku ovako jednog pobožnog derviša ne vigjeh.

Na pitanje nekih, rekoh kao tarih, „Moj lijepi šeh“ (= 1075.).

Njegova je sva briga u misli za bogom i molitvama, u tom zanosu provodi zime i ljeta.

Njegov razgovor oživljuje kao duh Isatov.

Svojim uplivom primami mnoge te ih učini pobožnim.

Bože uslišaj mi molitvu i podaj mu dug život.

To od tebe želim bože, da mi uslišaš ovu molbu.“

Sarajevske džamije i druge javne zgrade turske dobe.

Priopćio

Šejh Sejfudin Kemura (Sarajevo).

(Nastavak.)

LI. Hadim Ali pašina džamija na gornjim Hisetima.[1])

Ha gornjim Hisetima kraj rijeke Koševe imade jedna džamija, koja se zove Hadim Ali pašina džamija.

Džamija je na dosta prostranom zemljištu od klesanog kamena sazidana pod kubetom sa kamenom munarom, u koje je šerefe gvozdeno. U džamiji je minber od kamena sasvim krasno izragjen i graviran, takogjer i musandera, koja je na kamenim stupcima. Ispred džamijskih vrata su pokrite sofe sa tri pomalešna kubeta, koja su na četiri stupca od finog kamena otesana. Harem je dosta poširok. U njem je prije bila jedna česma, ali pošto je bila u zemlji, oborena je a pred džamijom napravljen je mali šadrvan sa četiri fiskije. Od harema na lijevu stranu džamije sve do puta je groblje, koje je popunjeno šehitima i ostalim odličnicima, megju kojim se nalazi i grob merhum kajir sahibije Ali paše, koji je izvan ostalih grobova od kamena načinjen. Na žalost više uzglavlja nema tariha. Malo na više nalazi se jedan začudan nišan bez tariha, a narodna tradicija priča nam, da je tu ukopan tatarskog šaha sin, koji je kao žrtva pao pri osvajanju Sarajeva.

Stari zapisnici vele nam, da je rečeni Hadim Ali paša bio bosanski namjesnik dva, tri put a zadnji put bio od 957. do 960. (= 1550. do 1553. g.).

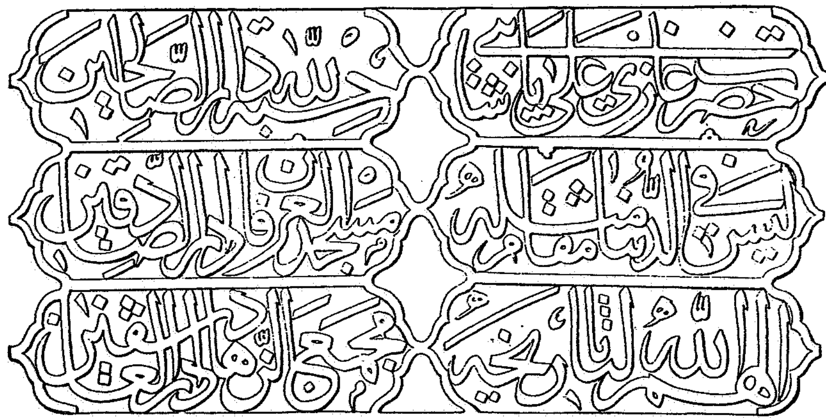
Do 965. (= 1558. g.) Hadim Ali paša je kao umirovljeni namjesnik živio u Sarajevu i te godine, 13. dan safera, umro i pokopan na istom onom mjestu, gdje je on odredio da se ukopa.

Prije svoje smrti napravio je testament, u kome naregjuje, da se načini jedna džamija na onome mjestu, koje je on otkupio i počeo bio materijal pripravljati..

Upravo prema džamiji s one strane rijeke Koševe, naredio je, da se na njegovom zemljištu podigne jedna velika musafirhana i imare, koje se zbilja poslije njegove smrti i podiglo, što nam tvrdi putopis Evlijaji Čelebin.

Kad je poslije njegove smrti ta džamija dovršena ovaj je tarih na ploči više vrata isklesan:

[1]) Hise znači turski dio. Ova se mahala po predaji prozvala Hisetima za to, što je merhum Sultan Fatih pri napadaju na Sarajevo ugledao sa Bakija na dijelove utaborenu neprijateljsku vojsku.

Slika 94. Natpis više vrata Ali pašine džamije.

„Hazreti Gazi Ali paša za božiju ljubav napravi kuću dobrijem.
Ona je na ovom prelaznom svijetu bezprilična, mesdžid umnih, kuća pravednih.
Meni bog obdari da mu izreknem tarih.
Sastanak dobrih, kuća zanosnih.
968". (= 1561. g.)

U sidžilu br. 2. nalazimo, da je mutevelijom ovoga vakufa bio Ahmed Čelebija, sin Hzrov, džabija Dizdar Husein, sin Abdullahov, imam Abdi Halif, sin Kasimov, hatib Muslihudin Halif, sin Sinanov a mujezin Muslihudin, te pošto je on bio nesposoban, to se on svrgnuo a mjesto njega postavlja se drugi, što nam tvrdi ovaj berat, koji se nalazi u sidžilu broj 2. na 32. strani.

برات شريف عاليشان و طغراى غراى جهان ستان خاقانى باالعون الربانى حكمى اولدر كه

ذنس سرايده مرحوم غازى على پاشا جامع شريفنده يومى اوچ آقچه ايله سرمحفل اولان مصلح الدين
خدمتنده قصورى اولوب و قرآن شريفى تجويد اوزره بيلميوب رفعى لازم اولمغين يرينه رافع توقيع همايون
غازى خليفه لايق و مستحق اولدوغن متوليسى عرض ايلمكين صدقه ايدوب بو برات عاليشانى ويردم و بيوردم
كه بعداليوم واروب ذكر اولنان جامع شريفده مذكور مصلح الدين يرينه سر محفل اولوب خدمت لازمه سين
ادا ايتدكدنصكره تعيين اولنان يومى اوچ آقچه وظيفه سن متصرف اولوب واقلك روحى ايچون و بنم دولت
همايونم ايچون دعايه اشتغال كوستره وعوارضن ويره شويله بيله لر علامت شريفمه اعتماد قيلالر تحريراً
فى اليوم السادس والعشرين من شهر شوال المكرم سنه ثلاث و سبعين و تسعمائة

بيوروب
بكر الاحسه

Sadržaj:

„U Saraj-Bosni u merhum Gazi Alipašinoj džamiji bio je nadmujezin Muslihudin, koji je za tu službu imao po tri akče dnevne plaće, ali pošto nije svoje dužnosti točno ispunjavao i nije znao koran učiti, s toga dotični mutevelija moli, da se isti Muslihudin sa te službe svrgne a na njegovo mjesto sa istom plaćom da se postavi Gazi Halif. S toga sam se našao pobugjenim, izdati mu ovaj moj carski berat i u toj službi potvrditi ga, te zapovijedam, da se rečeni Muslihudin sa toga zvanja svrgne a

na njegovo mjesto postavi Gazi Halifa sa tri akče dnevne plaće i da tu službu odmah nastupi, bez pogreške vrši i moli se bogu za mene i moju državu. Neka se po ovome visokom beratu postupa.

„Pisano 26. ševala 973“. (= 1565. g.)

Šta je ostalo za pokriće džamijskih i imaretskih troškova to nismo mogli doznati, samo smo u istom sidžilu broj 2. našli nekoliko pismenih ugovora o ukamaćenim novcima, koji govore, da je džabija Merhum Ali pašina vakufa Dizdar Husein, sin Abdullahov, na šerijatskom sudu u prisustvu Ahmeda Čelebije, sina Mahmud vojvodina, očitovao, da je rečeni Ahmed Čelebija dugovao Ali pašinu vakufu 9000 akči te 5000 akči isplatio a 4000 akči još dužan ostao. 973. (= 1565. g.) Svjedoci: Hadži Hasan Buregija, sin Abdullahov, Hadži Hubijar, sin Ajdinov, i Hadži Mehmed, sin Hasanov.

Ćoso Halil paša veli u svome izkazu, da je Hadim Ali pašina džamija prigodom velikog požara 1109. (= 1697. g.) ostala nepovrijegjena i da se u njoj klanja, dvorište joj je porušeno i da je pronagjeno vakufskog imetka 113.400 akči na dugu kod svijeta.

U narodnoj molbi u Carigrad poslanoj veli se, da je džamija Hadim Ali pašina malo ozlijegjena, te se u njoj bogosluženje obavlja, ali da službenici ne dobivaju plaće za to, što je uvakufljena gotovina prigodom požara propala te mole državu, da imamu Huseinu dade dnevno 10 akči, hatibu Osman efendi Šugli dnevno 5 akči, prvom mujezinu Mustafi i drugom Mahmudu dnevno po 6 akči dnevne plaće iz državnih sredstava.

Toga vremena predavao je u toj džamiji svjetsku nauku hatib Osman efendija Šuglija i za to je imao po 10 akči dnevne plaće a za predavanje vjersko petkom imao je takogjer 10 akči dnevne plaće te mole, da i to država podmiri.

Zatim je Merjema, kći Osman efendina, za osvjetljivanje ove džamije uvakufila neke sume novaca, o čemu donosimo njenu vakfiju sa prijevodom, koja se nalazi u sidžilu broj 9 na strani 70.

الحمد لله الواقف على احوال العباد الذى وعد للمحسنين اجوراً وتحصى يوم الميعاد واكرمهم باحراز المثوبات الجميلة فى دار الاخرة والمعاد بنيول الدرجات العاليات ذات العماد والصلوة والسلام على افضل الرسل محمد لداعى امته الى سبل الرشاد والسداد بانواع العبادات من الصلواة والصدقات والجهاد وعلى آله وصحابه الباذلين اموالهم فى سبيل لله بخلوص الفواد الطيبين الطاهرين عن وثمة الضلالة والالحاد والفساد اما بعد اشبو كتاب صحت انجام مشكين ارقامك تحرير وانشاسنه باعث وبادى وتسطير واملاسنه داعى بودركه سراى بوسنه‌ده چوقه‌جى سليمان محله‌سى ساكنه‌لرندن مريم بنت عثمان افندى نام خاتون يوم لا ينفع مال ولا بنون الا من اتى الله بقلب سليم معناى كثير الجدوايه عارفه والمرء يستظال بظال صدقاته كلام لالى انتظامنه واقفه اولوب اذا مات ابن آدم انقطع عمله الا عن ثلث علم ينتفع به وولد صالح يدعو له وصدقة جارية كلام صحت مقرونى تفكر وكل شئ هالك الا وجهه آيت كريمه‌سندن بو دار فنا سريع الزوال اولديغى تدبير ايتمكين بو مزرعهٔ جهان غير جاويده تخم زاد آخرت پاشيده قيلوب جميع تصرفانى جائزه وباسره تقريرات نافذه اولديغى حالده تصدقاته طالبه وحسناته راغبه اولان وقف آتى الذكرى تقريره بما هو النهج الشرعى وطريق مرعى اوزره وكيل ثابت الوكاله‌سى اولان الحاج مصطفى ابن الحاج ابراهيم نام كمسنه مجلس شرع شريف نبوى ومحفل منيف مصطفويده لاجل المحاكمه والتسجيل ولاتمام الوقف الآتى والتكميل

سنوی ایکی غروش وظیفه ایله متولی نصب و تعیین اولنان ارقرنداشی الحاج نعمان ابن المزبور
عثمان افندی محضرنده بالوکاله اقرار تام وتقریر کلام ایدوب واقفهٔ مزبوره مریم اطیب مالندن و
اخلص اموالندن یوزاوتوزغروشی ملکندن اخراج وافراز ونیول مثوبات تماسیله مالندن احراز
ایدوب وقف صحیح مؤبد ومؤبد وحبس صریح مؤکد ومخلد ایله وقف وحبس ایدوب شویله
شرط ایلدیکه متولیء مزبور مبالغ مرقومی دور شرعی وکفیل قوی ایله اونی اون بره استرباح ایلیه
وربح حاصلندن مدینهٔ مزبوره ده واقع علی پاشا جامع شریفی مناره سنده بر قات قنادیل ایچون
لیالیء مبارکه و رمضان شریفده اقتضا ایدن اون ایکی بچق وقیه زیت آلنه و ایقاد قنادیل ایچون
هرکیم موقد اولورسه سنوی اوچیوز آلتمش آقچه وظیفه ویریله و سنوی اوچرختم قرآنی تلاوت
اولنوب و هرختم قرآن ایچون قرائت ایدن برر غروش اهدا اولنه وثوابی رسول اکرم و نبی
محترم صلی الله علیه و سلم حضرتلرینك روح پرفتوحلرینه و واقفهٔ مزبوره و والدینی و قرنداشی
الحاج عبد اللهك روح پرفتوحلرینه اهدا اولنه و متولیء مزبور حیاتده ایکن تولیت مذکوره
برمنوال محرر اوزره متصرف اوله بعد وفاته اولادینه واولاد اولادینه و بعد الانقراض اقرباسندن
اصلح وارشد الاقرب فالاقرب جهت تولیت مذکوره مشروطه اوله دیو شروط وقیودینی بعد
الاتمام وکیل مزبور عنان کلامنی سمت رجوعه عاطف و زمام مرامنی جانب استرداده صارف
اولوب اگرچه سلطان سریر اجتهاد صاحب الهدایة والارشاد امام اعظم وهمام افخم حضرتلرینك
مذهب خطیرلرنده صحیح وجائزدر لکن لازم دکلدر انجق عالم ربانی وفاضل صمدانی امام محمد ابن
حسن الشیبانی رأی خطیرلری اوزره وقف باطل ومتفرع علیه شروط وقیودی عاطل اولوب
وقفدن رجوع واقف ایکن امر معتبر ومشروع اولمغله نقود مذکور کما کان ملکنه ادخال اولنمق
بالوکاله مطلوبمدر دیدکده متولیء رشید جواب سدیده آغاز ایدوب حقیقت حال بسط اولنان
منوال اوزره اولدیغی محل اشکال اولیوب انجق امام فاضل ربانی وخبر کامل صمدانی امام ابی
یوسف حضرتلرینك رأی منیرلری اوزره واقف مجرد وقفت دیمکله لزومی افاده ایدر دیو رجوع
واسترداد امر محال ومخالفدر دیو ردندن ابا واستبعاد ایدوب فصل وخصمه طالبان اولدقلرنده
حاکم حاسم شرح الله صدره و رفع بالسعادة قدره افندی حضرتلری دخی جانب وقفه نظر و مناع
للخیر اولمقدن حذر ایدوب تمهید قواعد وقف وتشیید مبانیء اولی واحرا کوروب بقول من یراه صحت
ولزومنه وخصوص وعمومنه حکم صحیح شرعی و وقف صریح مرعی ایلیوب فصار وقفاً صحیحاً
شرعیاً و حبساً صریحاً مرعیاً فمن بدله بعدما سمعه فانما اثمه علی الذین یبدلونه ان الله سمیع علیم
واجر الواقف علی الله الجواد الکریم جری ذلك وحرر فی الیوم الخامس والعشرین من رجب الفرد
لسنة اثنین و ثمانین و مائة و الف

Sadržaj te vakfije:

„Hvala bogu poznavaocu svjetskog stanja i onome, koji je obećao darežljivcima bezbrojnu plaću na strašnom sudu i onome bogu, koji ih je naputio, da steku lijepu milost na vječitom svijetu te nek je selatu selam na onoga Muhameda, koji je naj-

odabraniji od sviju poslanika a koji je svoje sljedbenike naputio na pravi put te im je zapovjedio raznolična bogomolenja i na njegovu kućnu čeljad i na one drugove, koji su trošili dragovoljno svoja imanja na božiji put i za božiju ljubav. Uzrok pisanja ovog lijepog testamenta jest slijedeći:

„Merjema, kći Osman efendina, stanovnica Čokadži Sulejmanove mahale, došla je lično pred ovaj šerijatski sud i u prisustvu Hadži Mustafe, sina Hadži Ibrahimova, koga je ona ispred sebe opunomoćila, da u ime njeno izvrši niže slijedeće zavjetno očitovanje te je ovaj u prisustvu po vakifi imenovanog mutevelije Hadži Numana, sina Osman efendina a brata vakife, komu je ona odredila po dva groša godišnje plaće — dao slijedeće očitovanje: Pošto je moja vlastodavka uznala za onaj dan, koji će svakome doći, onaj dan, na kome neće pomoći ni djeca, ni imetak, osim ono, što se ostavi na postavu kod boga i kad je razumjela rečenicu, koja glasi: da će čovjek hladovati pod plodom svoje darežljivosti i rečenicu, koja veli, da se smrću ljudskom svi poslovi prekinu i samo ostaju u vječitoj uspomeni tri dobra djela i to: korisno znanje, poslušno dijete, koje se za roditelje poslije njihove smrti bogu moli i neprekidno davanje milostinje, to je ista od svoga čistog imetka odvojila sumu od jedne stotine i trideset groša te istu za uvijek stvarno i istinito u dobrotvorne svrhe uvakufila i stavila o tome slijedeće uvjete: da rečeni mutevelija ove uvakufljene novce putem šerijata na dozvoljene kamate od 10 do 11% izdaje i to sa jakim jamstvom i od tih kamatnih prihoda da mutevelija kupi svake godine po $12\frac{1}{2}$ oka zejtina, koji će se uz ramazan u kandiljima Ali pašine džamije trošiti u osvijetlenje iste a pripaljivaču ovih kandilja da se izdaje po 360 akči godišnje plaće, dalje da se svake godine uče po tri hatme iz kurana i da se daje po jedan groš nagrade onomu, koji će te hatme učiti a koje će se učiti po naputku velikog božijeg poslanika za spas duše njene, njenih roditelja i njenog brata Hadži Abdulaha. Nadalje ona ovlašćuje pomenutog muteveliju, da on nad ovim vakufom bude mutevelijom dok je živ a poslije njegove smrti da to mutevelijsko pravo naslijede njegovi zakoniti nasljednici s koljena na koljeno a kad i njih nestane, da to pravo naslijedi najbliži i najsposobniji srodnik pomenutog mutevelije. Pošto isti zastupnik sve ove uvjete vakifine izreče, preokrenu svoje izjave na drugu stranu i reče, da se ovo uvakufljenje gotovog novca protivi propisima i nazorima nekih velikih imama a naročito imama Muhameda, sina Hasanova, s toga on od tog uvakufljenja gotovog novca u ime svoje vlastodavke odustaje i traži, da se uvakufljeni novac od prisutnog mutevelije oduzme i njemu na raspolaganje preda. Na ovo prisutni mutevelija odrješitim odgovorom reče, da ti propisi i nazori postoje, ali pošto propisi i nazori drugog imamama, Ebu Jusufa, izrično vele, da se uvakufljeni imetak smatra svršenim činom, čim dotični vakif izrekne: „to i to uvakufljujem", s toga on ne može uvakufljeni imetak vratiti, nego traži, da se isti zakonom osnaži.

„Raspravljajući šerijatski sudac, uzevši u pretres navedene činjenice i predpostavivši vakufske interese, izdao je i izrekao presudu, da je ovo uvakufljenje na zakonu i šerijatu osnovano te ga smatra stvarnim i istinitim i ovom presudom ga potvrgjuje. Ko bi ovu presudu oprovrgao ili uništiti htio, tome će bog sve grijehe na njegov vrat natovariti, jer bog sve vidi i zna.

„To se dogodi i napisa 25. dan redžeba 1182". (= 1768. g.)

U korist ovog vakufa i za tekiju prema džamiji uvakufljuje nešto gotovog novca Ajiša, kći Hadži Mehmed ef. Skopljaka. Njena se vakfija nalazi u sidžilu broj 19 na strani 159. te je donosimo:

الحمد لله الواقف على كل حال المنزه عن الشبيه والشريك والمثال الذى لا يجرى فى حكمه التبديل والاستبدال ولا يتصور فى سلطانه التحويل والانتقال والصلوة والسلام على رسوله محمد صاحب الشريعة الظاهرة المصونة عن التغيير والزوال وعلى آله واصحابه ذوى الفضائل والكمال اما بعد سبب تحرير كتاب وموجب تسطير خطاب اولدركه مدينهٔ سراى بوسنه‌ده شيخ فرح محله‌سى ساكنه‌لرندن عايشه بنت الحاج محمد بن محمد اسقوپيه‌وى نام خاتون طرفندن وقف آتى البيانى اقراره و بعده رجوعه وكيل ثابت لوكاله‌سى اولان آياس پاشا محله‌سى سكاننذن عبدالكريم افندى ابن الحاج عثمان نام كمسنه مجلس شرع خطير لازم التوقيرده محلهٔ مذكوره سكاننذن اولوب وقف آتى البيانك متوليسى اولان شيخ الحاج محمد ابن الحاج حسين محضرنده بالوكاله تقرير كلام وتعبير عن المرام ايدوب موكله‌م مزبوره عايشه خاتون اسكنها الله تعالى فى جنة النعيم و افاض سجال الرحمة والكرم النعيم وقتا كه بو دنيا سريع الزوال ايدوكنه واقفه و بى بقا وحالدن حاله انتقال اوزره اولديغنه عارفه والذين ينفقون اموالهم بالليل والنهار سراً وعلانيةً فلهم اجرهم عند ربهم ولا خوف عليهم ولا هم يحزنون آيت كريمه‌نك معناى شريفى تأمل و تدبر و اذا مات ابن آدم انقطع عمله الا عن ثلث علم ينتفع به و ولد صالح يدعو له وصدقة جارية فى سبيل الله حديث صحيحك فحواى منبئى تيقن و تفكر ايدوب جمله تصرفات شرعيه‌سى جايزه و تبرعات مرعيه‌سى نافذه اولديغى حالده كندى اطيب مالندن آلتيوز غروشى افراز وكمال امتياز ايله ممتاز قيلوب نيت خالصهٔ وافيه ايله لله الملك الصمد جهات آتيه‌يه وقف مؤبد وحبس مخلد ومبلغ مذكوردن يوز غروشك ربحى اولان اون غروش وظيفه ايله اشبو شيخ الحاج محمدى وقف مذكور اوزرينه متولى نصب و تعيين و شويله شرط ايلديكه مبلغ موقوف مذكورى يد متولى ايله اونى اون بر حسابى اوزره سال بسال على وجه الحلال استرباح واستغلال ايچون سپارنده آثار امانت ظاهره و بشره‌لرندن انوار استقامت باهره كمسنه‌لر ايله معامله اولوب مخالطهٔ ربا واثار نوادن حذر اولنوب با رهن قوى و يا ايفايه قادر كفيل ملى ايله استرباح واستغلال اولنوب حاصل اولان غله‌سندن وظيفهٔ توليت مذكوره بعد الاخراج مدينهٔ مزبوره‌ده كائن مرحوم غازى على پاشا جامع شريفنده خطيب اولان كمسنه سنوى اون غروش وظيفه‌يه متصرف اولوب وشمسى‌دده ايله عينى دده تربه‌سى قربنده اولان تكيه شيخى اولان كمسنه بهر سنه يتمش بيك توحيد مع مولد شريف تلاوت و ثوابى واقفهٔ مزبوره عايشه خاتونك روحنه اهدا ايتدكده شيخ مرقوم سنوى اون غروش وظيفه‌يه متصرف اولوب واسقوپيه قصبه‌سنده واقع عبريه جامع شريفنده امام ومؤذن اولان كمسنه‌لر هر برى سنوى بشر غروش وظيفه‌يه متصرف اولوب وجامع مذكورده بهر سنه موم ايقادينه دخى اون غروش متولى صرف ايليه وقصبهٔ مذكوره‌ده كائن پوطوقلى ديكله عريف جامع شريفنده امام ومؤذن اولان كمسنه‌لر كذلك هر برى سنوى بشر غروش وظيفه‌يه متصرف اولوب وجامع مذكورده دخى بهر سنه موم ايقادينه اون غروش متولى صرف ايليه وذكر اولنان جامع شريفك قربنده اولان قالدرم وبشقه يرده دخى بوزق قالدرم اولوب راى متولى ايله تعميرينه اون غروش متولى يديله صرف اولنه

ديو وقف وتعيين ومبلغ مذكور آلتيوز غرشى متولىء مزبور الحاج محمده تسليم اولدخى بالتوليه
قبض و سائر متوليلرى كبى تصرف ايلديكنى اقرار واعتراف وختم كلام وتمام مرام بالوكاله ايدوب
متولىء مزبور شيخ الحاج محمد وكيل مزبورى وجاهاً تصديق وشفاهاً تحقيق ايلدكدنصكره وكيل
مزبور عبد الكريم افندى سمت رجوعه صارف وزمام مرامى جانب استرداده عاطف اولوب وقف
دراهم ودنانير على رأى الائمة النحارير جائز اولمديغنه بناءً مبلغ مزبورى متولىء مرقومدن بالوكاله
طلب ايدرم ديه جك متولىء مزبور دخى جوابنده حضرت امام زفر مذهبنده وقف دراهم و
دنانير مالا يرد و لا ينكر قسمنده اولوب شرائط محرره وضوابط مصدره نك على مذهبه صحتى مقرر
واليوم فتوى دخى روايت مذكوره اوزره در وقفيته حكم طلب ايدرم ديدكده حاكم مومى اليه
جانب وقفه ديدهٔ عنايتلريله نظر ومناع للخير اولمقدن حذر ايدوب تمهيد وقفى اولى وتشييد مبانىء
حسناتى احرى كوروب نفوذ معهوده نك وقفيتنك لزومنه حكم صحيح شرعى وقضاء صريح مرعى
ايتمكين فصار وقفاً صحيحاً شرعياً وحبساً صريحاً مرعياً فمن بدله بعد ما سمعه فانما اثمه على الذين
يبدلونه ان الله سميع عليم و اجر الواقف على الله الجواد الكريم جرى ذلك وحرر فى اليوم السادس
عشر من جمادى الاخره لسنة اثنى وتسعين ومأة والف

شهود الحال

عبدالرحمن افندى الواعظ طوقارى زاده ، حافظ مصطفى افندى قوتيجى ابن الحاج عثمان ،
قزاز شاكر ملا فيض الله ذوالفقار بشه متولى بجامع عبدالله پاشا ملا مصطفى بن مورناق الحاج
عثمان چاؤش اوغلى مصطفى بشه ، مصطفى افندى الكاتب در قرب جامع خسرو بك ، عبدالله
بشه ابن شيخ ابراهيم ، محرم بشه شاكو ابن سليم ، سليمان بشه محضر ، حسين بشه محضر

Sadržaj Ajisine vakfije:

„Hvala bogu, poznavaocu svakog vremena i onome bogu, koji nema prilike, niti ima u njegovim naredbama prevrte i preokreta. Nek je selatu selam na njegova poslanika Muhameda, gospodara šerijata, komu nema konca, i na njegovu kućnu čeljad i dobre drugove, koji su postigli vrhunac sreće i imanja. Uzrok je pisanju ovog testamenta slijedeći: Ajiša, kći Hadži Mehmeda Skopljaka, stanovnica Šeih Ferah mahale (Abdesthana), došla je osobno pred ovaj šerijatski sud i od svoje strane opunomoćila Abdulkerim efendiju, sina Hadži Osmanova, stanovnika Ajas pašine mahale, radi očitovanja i opozivanja niže slijedećeg uvakufljenja te je isti kao ovlašćeni punomoćnik u prisustvu nadležnog mutevelije vakufskog, Šeh Hadži Mehmeda, sina Hadži Huseinova, u ime svoje vlastodavke pred ovim sudom izjavio slijedeće očitovanje: Moja plemenita vlastodavka, pojmajući da je ovaj prolazni svijet nestalan i znajući božiju rečenicu, koja glasi: „Koji troše svoje imanje u dobrotvorne svrhe danju i noću, javno i tajno, njima će plaća biti od boga i na strašnom sudu neće imati nikakva straha ni bojazni.“ Promislivši sadržaj gori rečene rečenice i rečenice hazreti pejgamberove, u kojoj se veli: „Čovjek kad umre prestanu mu svi poslovi osim tri i ti su: korisno znanje, dobro dijete, koje se bogu moli za roditelje i neprekidna milostinja“: sve ovo pomno promislivši, odvojila je od svog čistog imetka šest stotina groša u gotovom novcu te istu gotovinu u dobrotvorne svrhe uvakufila, imenovavši tome

uvakufljenju pomenutog Šeh Hadži Mehmeda mutevelijom, odredivši mu po deset groša mjesečne plaće i ostavivši mu uvjete, da on ovaj uvakufljeni gotov novac daje narodu pod interes i to sa 10 do 11% kamata, kao najveću dozvoljenu stopu te od prihoda istih kamata da uzima sebi odregjenu plaću a zatim da od toga daje po deset groša godišnje plaće hatibu u Gazi Ali pašinoj džamiji; osim toga da isti mutevelija kao šeh uči u tekiji kraj turbeta Šemsi dede i Ajni dede mevlud za spas duše vakifovice a da za to prima po deset groša godišnje nagrade; dalje da se od ovih prihoda daje po pet groša mjesečne plaće imamu i mujezinu, koji služe u Arabiji džamiji u Skoplju te da mutevelija svake godine troši po deset groša na osvjetljenje pomenute džamije, dalje, da se imamu i mujezinu u Potokliji džamiji u istoj kasabi daje po pet groša godišnje plaće i da mutevelija svake godine troši po deset groša na osvjetlenje ove džamije, dalje da mutevelija svake godine potroši po deset groša na popravak kaldrma nalazećih se u blizini pomenutih džamija. Sve ovo izgovorivši, uvakufljenih 600 groša predade u gotovu novcu pomenutom mutevelijі, koji ih primi i obeća, da će mutevelijske dužnosti primjerno vršiti.

„Pošto prisutni mutevelija ova očitovanja kao istinita lično potvrdi, oprovrgnu u tom momentu punomoćnik u ime svoje vlastodavke kao vakifovice svoja očitovanja i reče, da se po nekim vjerskim propisima ne može uvakufiti gotov novac, koji se daje na kamate, za to tražim, da se on mojoj vlastodavki povrati. Na ovo mutevelija odrješito odgovori, rekavši, da je to po propisima i nazorima imami Zufera dozvoljeno i o tome da ima i fetva izdata, s toga zahtijevam, da se ovo uvakufljenje šerijatskom osudom osnaži. Raspravljajući šerijatski sudac, uzevši u obzir vakufske dobrotvorne svrhe, izreče osudu, da je ovo uvakufjenje stvarno svršeni čin te presudi da je na zakonu osnovan. Ko bi ovo riješenje opovrgnuo i uništio, sve će grijehe Bog na njegov vrat natovariti, jer Bog sve zna i vidi.

„Ovo se dogodi i napisa 16. džemazulahira 1192. (= 1778. g.).

„Svjedoci ovoga: Abdulrahman ef. vajz, Hafiz Mustafa ef., kutijar, sin Hadži Osmanov, Šaćir Mula Fejzullah kazaz, Zulfikar baša mutevelija, Mula Mustafa Mornjak, sin Hadži Osmanov, Mustafa baša kjatib, Husein baša muhzur, Sulejmen baša muhzur, Muharem baša Sečin i Abdi baša, sin Šeih Ibrahimov."

Iza toga je Ibrahim efendija Redžepović, stanovnik Hadim Alipašine mahale u Sarajevu, koji je umro 1218. (= 1803. g.) vasijet učinio pred svoju smrt trećinu svoga imetka na dobrotvorne svrhe s uvjetom, da se zavjetovani imetak unovči i po odregjenom mutevelijі na zakonite kamate izdaje a ove kamate da se troše svake godine na osvjetljenje Hadim Alipašine džamije, o čemu se oporuka nalazi u sidžilu broj 42. na strani 125.

Godine 1249. (= 1833.) je stanovnik Kečedži Sinan mahale u Sarajevu, Hadži Osman Bajraktar, sin Omerov uvakufio jednu svoju kuću u dobrotvorne svrhe, izmegju kojih se spominje Hadim Alipašina džamija. Njegova vakfija nalazi se u sidžilu br. 73. na strani 22.

S lijeve strane džamije pri ulazu imaju ukopata nekoliko imama, te im donosimo natpise na nišanima. *(Slika 95.)*

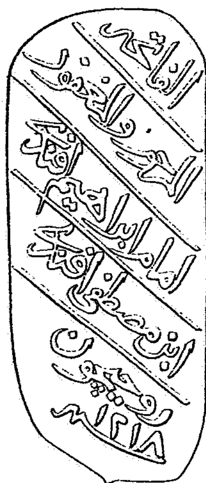
„Umrli i od Boga pomilovani imam Ibrahim efendija, sin Mustafa efendin, neka mu je duši fatiha: 1218." (= 1803. g.).

Drugog imama natpis glasi: *(Slika 96.)*

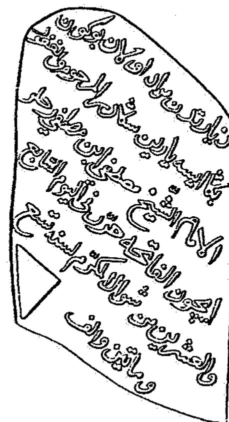
„Šta je želja posjećivanju grobova?

„Ako je meni danas smrt došla, tebi će sutra", odgovara mrtvi.

„Umrlom i od Boga pomilovanom imamu Šeh Mustafi, sinu Mustafinu, neka je duši fatiha.
„Napisa se 29. ševala 1209.“ (= 1794. g.).

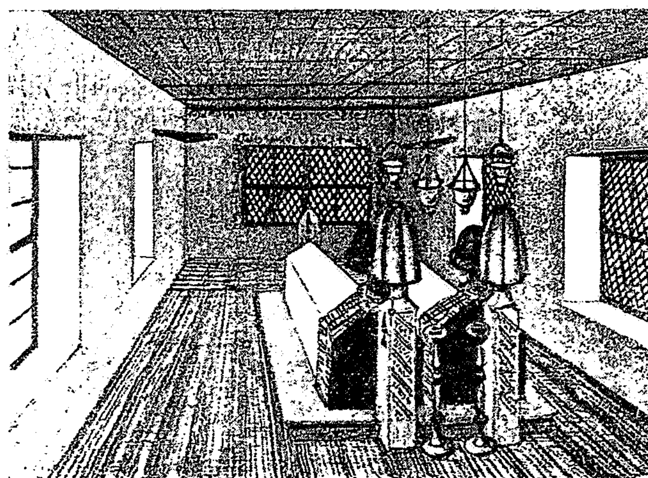

Slika 95. Natpis s nišana imama Ibrahim ef. u dvorištu Alipašine džamije.

Slika 96. Natpis s nišana imama Šejhi Mustafe u dvorištu Alipašine džamije.

Prema groblju ove džamije imade jedno turbe, koje se zove Šemsi Dedetovo i Ajni Dedetovo turbe.

Slika 97. Turbe Ajni-dede i Šemsi-dede prema Alipašinoj džamiji.

Turbe je od čerpića ozidano a od sokaka su dva prozora sa rešetkama. U turbetu imadu dvije kubure pokrite zelenom ćohom a uz kubure imadu kameni nišani, na kojima se nalazi ovaj tarih: *(Slika 98.)*

„Ovog su turbeta vrata rajska vrata.

„Ovdje leži vladar carstva pobožnika. On bješe vjerni drug velikoga Sultan Fatiha, koji je ovoga na ratno ogledalo upućivao. On je bio ogledalo pravog puta kao Ajnija.

„Bio je opčaran božijim jedinstvom. On je živ u bašči svoga groba, jer je poginuo na ratnom putu. Proletio je kroz svih sedam kata nebesa.

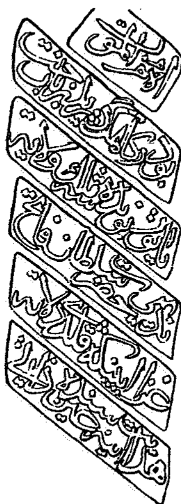
„Potraži mu tarih u moru božijih milosti 866“. (= 1462. g.).

Drugi tarih glasi ovako: *(Slika 99.)*

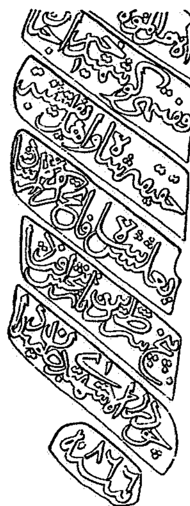
„Velike palače ovog svijeta su ništice. Stajanje na svijetu jest zaista kao vjetar.

„Bijaše prosvjetlitelj kao sunce Šems, a jedva čekaše da za vjeru pogine. Njegovih proricanja srce mu je bilo puno.

„Ovdje je mjesto najvećeg pobožnika, koji je bio poznat kao najrevniji vojskovogja.
„Bio je Nakšiskog reda derviša i u tom svojstvu smatrao se kao Šah.
„Sultan Fatiha je uvijek napućivao na pravi put.
„Tarih mu ispade iz pet vjerskih načela.
„Na ovome putu bi šehid i glavu izgubi 866.“ (= 1462. g.).

Slika 98. Natpis s nišana Ajni-dede u turbetu prema Alipašinoj džamiji.

Slika 99. Natpis s nišana Šemsi-dede u turbetu prema Alipašinoj džamiji.

Ovo je turbe kasnije došlo do ruševine i merhum Nerkesija u pjesničkom duhu moli bosanskog namjesnika za popravak istoga turbeta. Taj spjev glasi ovako:

مرحوم نركسی محمد افندی

موستاردن بنالوقه یه عزیمتی اثناسنده شهرسرایه اوغرایوب برمدت توقفدنصكره مدینهٔ مزبوره ده حالا موجود اولوب خادم علی پاشا جامع شریفك خذاسنده وحسن بك تكیه‌سی اتصالنده حضرت فاتح شهدالرندن عینی وشمسی ده‌ده‌لر حقنده اشبو مرثیه‌یی تنظیم اللمشدر:

بر یر كه نظر كردهٔ ارباب فنادر　　دائم او محل مهبط انوار خدادر
میدان شهود احدیتدر الحق　　اول كوشه كه مثوای كروه شهدادر
پرتو قیلر اول یرلره خورشید تجلی　　انده كورینان شام و سحر نور خدادر
چوق فائده‌سی كوردیلر اصحاب قبورك　　آنلر كه اموزنده تحیرله دوتادر
بر آیینه‌در مرقد موتا كه بقلسه　　حالنه كوره هركشی یه فیض نمادر
زاهدلره آنده كورینان صورت رحمت　　عارفلره عبرت كوشه و جادر
سیر ایله وار ای طالب اسرار الهی　　اول یرلری كیم مقبرهٔ اهل فنادر
ظاهرده یاتور هر بریسی ساكت وخاموش　　معنیده ولی عارف بر صیت و صدادر
وارلقلرینی حقه ویروب هر بری كویا　　افنای وجود ایلمش ابدال خدادر
اول طائفه بر یانین آلوب شهر سرایك　　بر یرده دوررلر نیجه بیك بی سر و پادر
حفظ ایتمك ایچون كید وعدودن او دیار　　قونمش بر آلای عسكرایله حسان امرادر

عنى دده وشمسى دده تربه‌سى كويا　　اول عسكر اراسنده او تاغ وزرادر
الحق اول ايكى يرلرين خاك مزارى　　چشم خرد اهل دله كحل جلادر
لكن قتى ويرانه اولوب دست فلكدن　　بذيان مثال نمد اهل قنادر
برشكله قومش اوقوسنى صرصر دوران　　صندوقهٔ صد پارهٔ درويش وكدادر
برصاحب خير اولسه آنى ايلسه احيا　　باشدن اياغه حق بوكه محتاج بنادر
اولوردى محلنده عجب تكيهٔ زيبا　　زيرا كه مقام فقراء صلحادر
ايتزمى الا مكر آغاى معظم　　كيم حارس صحن حرم ظل خدادر
اول حافظ ناموس شهنشاه كيم　　كشف كرم لجهٔ احسان وخطادر
لايقدر اكر ايلسه احيا بو مقامى　　بويله اثر اول حضرت ذيشان سزادر

هم شهر سرايه سبب عز و شرفدر
هم حشره دكين باعث تحسين دعادر

Sadržaj:

„Ovo je mjesto, na koje bacaju pogled pobožnici, jer vazda na ovo mjesto nebesna luča pada. Prostor ovoga mjesta svjedoči božije jedinstvo, jer u jednom kraju ovog mjesta vječno počivaju ljudi, koji su za vjeru izginuli. I sjajno sunce baca svoje zrake na takva mjesta. I dan i noć na tom se mjestu božija milost postići može, jer se mnogo koristi vidilo kod ovakih pobožnih grobova. Osobito su se koristili oni, koji su o svojim željama nadu izgubili. Ovi grobovi izgledaju kao ogledalo, prema komu mogu žudni ljudi svoje želje postići. Ovdje se pobožnim ljudima očito pokazuje božija milost. Od svakog mjesta mogu se koristiti Boga poznavajući ljudi. Ej ti, koji želiš doznati božije tajne, otigji i posjeti to mjesto, gdje su ti šehidi sahranjeni: pogledav na grobnice vidi se, da su ležeći mrtvaci nepomični, ali pobožni čovjek vidi ih žive. Svoj život dali su Bogu svaki za se, te se žrtvovali ushićeni za bogom. Nekolicina ovakovih ljudi zauzeli su neke predjele Sarajeva, zbog toga nekoliko hiljada njih leži bez glava i nogu. Da čuvaju od neprijatelja ove pokrajine, pali su ovdje sa vojnicima kao zapovjednici. Ajni Dedino i Šemsi Dedino je turbe sred te vojske kao čador zapovjednički. Zaista je zemlja sa ova dva groba lijek pobožnim očima kao suzma vrijedna. Tijekom vremena ovo je turbe u ruševno stanje došlo, te izgleda kao pobožan čovjek u okrpljenom odijelu. Krov se turbeta dahom vremena kao i čohana pokrivka po kuburama izderao na sto komada kao na prosjaku haljina. Nebi li se kakav dobrotvor našao, pa turbe i kubure obnovio, jer su zaista potrebni toga. Bilo bi takovo turbe na tome mjestu zbog posjete kao tekija, jer je ono za sve posjete pravovjernih potrebno. Ali ovo bi mogao učiniti samo uzvišeni zapovjednik, jer je on povjerljivi carski zapovjednik i čuvar, jer je i čuvar carske časti i namjesništva, a njegova je dobrotvorna ruka darežljiva kao morski talas. Umjesno bi odveć bilo, ako bi on ovo mjesto oživotvorio, jer je jedino on dostojan, da ovaki čin vrši, po kojemu bi i šeher Sarajevo dobilo i kras i svjetski glas. Za to bi u naroda stekao vječitu uspomenu, koja bi se održala do strašnoga suda.“

Da je ovo turbe imalo osobitog svog čuvara, t. j. turbedara, potvrgjuje carski berat, koji se nalazi u sidžilu br. 56. na strani 66. od 19. rebiulahira 1231. (= 1815.),

u kome se veli, da su dva velika junaka Šemsi Deda i Ajni Deda za fetha poginula i oba ukopana u Sarajevu u Bosni u Gaziler ulici, ali im je turbe navalom inovjeraca oštećeno i porušeno i zapušteno bilo. Ovo je turbe dobrotvor Šeh Hadži Hasan Kaderija podigao, obnovio i oživio, pokraj tekiju opravio i poljepšao; ali pošto se ukazala potreba, da se za ovo turbe i naročiti čuvar turbetski postavi i imenuje, to je za počasnog čuvara ovog turbeta imenovan Derviš Ibrahim, imenovan na predlog šerijatskog sudca mevlana Mustafa Mujeser Kjolli zade zamolio, da se u potvrdu toga imenovanja dade rečenom Derviš Ibrahimu novi visoki carski berat.

Slika 100. Tekija Hasanbegova prema Alipašinoj džamiji.

Uz ovo turbe nalazi se i dan danas jedna tekija, koja imade dvije sobe i simahanu, malo avlije i do tekije malo bašče.

U starim zapisima nalazimo, da se ova tekija zvala Gazijska tekija, a u sidžilu broj 2. piše, da je šeh Gazilerske tekije, Hadži Ramazan, otišao na Ćabu te pošto ga ovdje nema, zamolili su stanovnici mahalski šerijatski sud, da namjesti Mehmeda, sina Turalina, zastupnikom odsutnoga šeha, koji bi ga do povratka njegova zastupao. Za nj jamče Ferhad, sin Mustafin i Memija, sin Ferhadov, da će zastupnik Mehmed svoj posao točno vršiti te da neće nikakve štete tekiji učiniti.

Napisa se 13. ševala 973". (=1565. g.).

Iza ovoga nalazimo u sidžilu broj 56. na 80. strani jedan ferman od konca redžepa 1231. (= 1815.), u kome se veli, da je ova tekija imala jednu veliku bašču i bostan.

Sadržaj pomenutog fermana glasi:

„Mome nadkadiji kao vjerskom prvaku pravovjernih, izvoru znanja i mudrosti, izdavaocu šerijatsko-vjerskih propisa i odluka, mevlana saraj-bosanskom kadiji, komu neka Bog znanje pomnoži, kad mu ovaj moj visoki carski ferman dogje, neka primi na znanje, da je Derviš Sulejman mome prejasnom prijestolu podnio molbu, u kojoj navagja, da se u Saraj-Bosni u Gaziler ulici nalazi jedna tekija, koju je dobrotvor, merhum Hasan beg, uvakufio, a uz ovu tekiju imade jedna bašča i nešto ziratnog zemljišta, koje ovom vakufu pripada, a da su ove nekretnine zaista vakufski imetak i vakuf merhum Hasan bega tvrde i dotični zapisi carske defterhane, te da je on (t. j. Derviš Sulejman) po carskom beratu, izdatom od strane vojne vlasti, čuvar ove tekije i da prihode ove bašče i zemljišta u ime tekijske uprave prima, ali da istu bašču i zemljište od nekog vremena neki ljudi svojevoljno prisvajaju i ne daju, da se u korist ovog vakufa prihodi od bašče i zemljišta pobiru i da se taj njihov

postupak protivi zapisima carske defterhane, zato je zamolio mene, da izdam moju carsku zapovjed, da se to prisvajanje vakufskog imetka, koje se čini na štetu vakufa za navijek zabrani. Pošto se po spisima carske defterhakanije i po zakonskim propisima dokazalo, da pomenuta bašča i zemljište zaista pripadaju kao neosporno vlasništvo tekijskog vakufa, sa koga je do sada i prihode pobirao, to sam na osnovu ovih podataka izdao moju carsku zapovijed, po kojoj se mora postupati i naregjujem vam, čim ovo moje carsko riješenje dobijete, da po njemu postupate i odmah naredite, da vakufska tekijska uprava ovu bašču sa zemljištem u posjed i uživanje zauzme i prihod od istih pobire i da svako prisvajanje sa strane i mirne posjed vakufskih nekretnina odstranite i zabranite i da pazite, da radi toga ne dogje ponovno moja zapovjed. Ovo moje riješenje saopćeno je i carskoj defterhakani, te vam to dajem na znanje i naregjujem, da se mojim zapovjedima pokoravate.

„Pisano koncem redžeba 1231. (= 1815. g.) u Konstantiniji.“

Jedan berat ove tekije u sidžilu broj 56. na 80. strani glasi ovako:

برات شريف عاليشان

مدينهٔ سراى بوسنه‌ده غازيلر يولنده واقع اصحاب خيراتدن حسن بك نام صاحب الخيرك زاويه‌سنده شيخ و زاويه‌دارى اولان طريق قادريدن ارباب استحقاقدن اشبو رافع توقيع رفيع الشان خاقانى درويش سليمان خليفه هر وجهله لايق و محل مستحق اولوب انجق يدنده براتى اولمامغله زاويه‌دارلق ومشيخت مذكور كندويه توجيه اولنوب يدينه مجدداً برات شريف عاليشانم ويرلك رجاسنه اقضى قضات المسلمين قاضيسى كوللى زاده مصطفى ميسر زيدت فضائله عرض ايتمكين موجبنجه مزبوره صدقه ايدوب اشبو برات همايون عنايتمقرونم ويردم و بيوردمكه بعد اليوم واروب مزبور درويش سليمان خليفه ذكر اولنان زاويه‌ده كما فى الاول زاويه‌ده شيخ و زاويه‌دار اولوب خدمت لازمه‌سن بيقصور مرعى و مؤدى قيلدقدنصكره اوسلوب سابق اوزره متصرف اولوب دوام عمر و دولتم ايچون دعايه مداومت كوستره شويله بيلوب علامت شريفمه اعتماد قيله‌لر تحريراً فى اليوم الخامس عشرين من جمادى الآخر لسنة احدى و ثلاثين ومأتين والف

بمقام

قسطنطنيه

„Sadržaj carskog visokog berata.

„U Saraj-Bosni, u Gazilerskoj ulici, nalazi se jedna tekija, koju je podigao dobrotvor Hasan, u kojoj je upražnjeno mjesto čuvara, pa za to je mjesto pronagjen kao primjeran i sposoban Derviš Sulejman Halifa, šeh reda Kaderija i dotični šerijatski sudac mevlana Mustafa Efendija Kjollija moli, da se isti na tom službenom mjestu od moje strane potvrdi i da mu se novi carski visoki berat izda. Na osnovu te molbe našao sam se pobugjen te ovome Derviš Sulejman Halifi izdajem besplatno ovaj moj carski berat i zapovijedam mu, da službu čuvara tekije bespogrješno po po starom običaju vrši i za mene i moju državu Bogu da se moli.

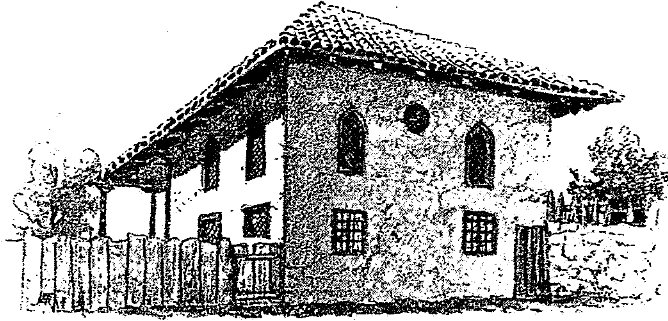
„Neka Vam je to na znanje i da po mojim zapovjedima postupate.

„Pisano 25. džemazulahira 1231. (= 1815. g.) u Konstantiniji.“

God. 1276. (= 1859.) uvakufio je Mazhar Osman-paša Bošnjak, (koji je bio ove god. bosanski valija;) šest dućana, jednu kahvu i jednu odaju u Mudželitskoj čaršiji za ovu tekiju. Na žalost, ovaj je vakuf izgorio sa „velike jangije“, jednu godinu iza okupacije.

LII. Sahtijandži Hadže Mahmudov mesdžid u Sahtijanuši.

U Sahtijanuši ulici, na lijevoj strani, ima jedan mesdžid, koji se zvanično piše kao i mahala Sahtijandži Hadži Mahmudi Balin mesdžid.

Slika 101. Sahtijandži Hadže Mahmudov mesdžid.

Mesdžid je ozidan ćerpićem, pokrit šimlom i ćeremitom, a munare nema nikako. Na sva četiri duvara imadu po dva pendžera i ima nešto malo dvorišta u kome se nalazi nekoliko grobova sa nišanima bez tariha, ali narod priča, da je tu ukopan hajir sahibija i njegova porodica.

Gori pomenuti Hadži Mahmud bio je sarajevski trgovac, koji je radio sa sahtijanom i zbog toga se prozvao sahtijandžija.

God. 970. (= 1562. g.) napravio je on ovaj mesdžid i uvakufio 260.000 akči gotovog novca, što nam tvrdi zvanični dokumenat, koji se nalazi u sidžilu, te ga ovdje iznosimo:

مدينهٔ سرايده واقع صختيانجى الحاج محمود بالى وقفنه سابقا متولى اولان اشبو رافع الكتاب
بابا على بن درويش نام كمسنه مجلس شرع خطير لازم التوقيرده حالا وقف مزبور متولى اولان صالح
بن احمد نام كمسنه محضرنده تقرير كلام وتعبير عن المرام ايدوب مزبور صالح فراغتمدن وقف مزبور
متولى اولدقده مال وقف مزبوردن ذمم متصرفه‌ده دور شرعى لحوقيله نه مقدار آقچه مقبوض اولمشدر
سؤال اولنوب تقريرى تحرير و يديمه حجت شرعيه اعطا اولنمق مطلوبمدر ديدكده عقب السؤال متولئ
مزبور صالح جوابنده وقف مزبور متولى اولدوغمده مال وقف اولان ايكى يوك آلتمش بيك آقچه‌دن
متولئ سابق الحاج محمد افندى زماننده اون بش بيك آقچه‌سى وجه شرعى اوزره ذمم متصرفه‌ده
تلف اولوب و مبلغ باقى ايكى يوك قرق بش بيك آقچه ذمم متصرفه‌ده دور شرعى لحوقيله مقبوضم
اولمشدر وقف مزبورك اصل مالندن و وظيفه‌سندن متولئ سابق بابا على ذمتنده بر آقچه و بر حبه
باقى قالمدى ديدكده عقب التصديق الشرعى والتحقيق المرعى ما هو الواقع بالطلب كتب اولندى حرر
فى اواسط جمادى الاخره سنه ١١٠٣ فى زمن فضيلتلى عيسى افندى القاضى بسراى

Sadržaj:

„Ali baba, sin Dervišov, bivši mutevelija Sahtijandži Hadži Mahmudova vakufa u Sarajevu, došao je lično pred ovaj šerijatski sud i u prisustvu Saliha, sina Ahmedova, sadašnjega mutevelije rečenoga vakufa, zatražio je od ovoga, da se očituje glede

njemu predanih računa o rukovanju pomenutog vakufa i da mu se prema tome izdade sudsko riješenje.

„Na pitanje prisutni mutevelija Salih reče, da je on kao mutevelija ovoga vakufa primio račun od vakufskog imetka u sumi od 260.000 akči, te da je od ove sume 15.000 akči za vrijeme bivšeg mutevelije Hadži Mehmed efendije upropašćeno u izdavanju narodu, a ostatak od 245.000 akči da je on primio, i to sve na dugu i veresiji zaostalo u naroda te da bivši mutevelija Ali baba niti jedne akče ne duguje ovom vakufu, niti ima ma šta od plaće da prima. Ovo se očitovanje po zahtjevu stranke za vrijeme Isa efendije sarajevskog kadije zapisa u sidžil.

„Pisano u polovini džemazul evela 1103.“ (= 1691. g.)

God. 1109. (= 1697.) pri Evgenovoj navali izmegju ostalih džamija i mesdžida izgorio je i ovaj mesdžid i do temelja se srušio, a imam, imenom Mensur i mujezin Mustafa tom prigodom poginuli su u mesdžidu.

God. 1118. (= 1706.) stanovnici iste mahale molili su vlast, da im za obnovu istog mesdžida u pomoć priteče, ali po svoj prilici im molba nije uspjela, te je stanovnik te mahale, Esejidi Hadži Ibrahim mesdžid iznova podigao. Za uzdržavanje istog, pošto nije ostalo nikakva vakufa, brat je rečenog Hadži Ibrahima, Esejidi Jusuf, uvakufio jednu svoju bašču u istoj mahali, a jednu u Koševi, o čemu se vakfija nalazi u sidžilu broj 80. na strani 93., koju ovdje sa kratkim izvodom donosimo.

باسم خداوند حكم وعليم
عالم از و يافته فيض عمم

الحمد لله واقف الاحوال غافر الذنب واهب الامال اشيا بذكر اومشغول دائما بالغدو والاصال
واصلي على النبي الامين وعلى آله هداة الدين جناب حضرت واجب الوجود مفيد الخير والجود عالم السر
والخفيات واهب الآمال والعطيات الموفق خلص عباده الى انواع الخيرات والحسنات برمقتضاى حكمت ازليهٔ
ربانيه ومستدعاى ارادهٔ عليه صمدانيه نفقه فقراى بيكساني صدقات وعطاياى اغنيايه تعليق واعزهٔ كرمانى
احسن كما احسن الله اليك خطاب مستطاب ايله خيرات حسناته اعزا وتشويق ومن يقرض الله قرضاً حسناً
فيضاعفه اضعافاً كثيرة نظم جليل ايهٔ تبيين وتحقيق ان رحمة الله قريب من المحسنين نص جليل ايهٔ اصحاب
خيراتى انواع مبراته هدايت وتوفيق ايتمكين اشبو كتاب صحت نصابك تحرير واملاسنه
باعث وبادى وصحيفهٔ نظيفهٔ سماحمابك نمق وترقيمنه داعى بودركه مدينهٔ سراى بوسنه‌ده
الكاسب حبيب الله حديث نبوى مستدعاسنجه السيد يوسف حفظ الله عن موجبات التلهف والتأسف
وقتاكه بو جهان فانى سريع الزوال وروز فزع اكبر دهارزاق واموالدن توقع نفع ومدد رسانى
محال اولديغنه متفطن واعمال صالحه سبب نيول درجات رفيعه ايديكنه متيقن اولوب مفهوم منيف
ما عندكم ينفد وما عند الله باق دهن دراك طبع وقادينه منساق اولمغين يوم لا ينفع مال ولا بنون
الا من اتى الله بقلب سليم مضمون بديع البيانه عارف والمرء يستظل بظل صدقاته كلام سهر بار سيد
الابراره واقف اذا مات ابن آدم انقطع عمله الا عن ثلاث علم ينتفع به و ولد صالح يدعو له وصدقة
جارية معناى كثير الحواسنى تفكر ولان يتصدق المرء فى حيوته بدرهم خير له من ان يتصدق بمائة
دينار بعد موته مضمون مغفرتمونى تدبر وتذكر ايدوب مثنوى كه كنى خيرى بدست خوش كن

خیر خود را وقف هردرویش کن یکتندم که از او بدست خود دهد به بودوزان کرنیء و صد دهد
کفت پیغمبر که حق فرموده است قصد من از خلق احسان بوده است نصائح فوائح ضمیرنده نا
بدار ولائح اولمغین بو مزرعهٔ غیر جایده تخم زاد آخرت پاشیده ایدوب حیوتنده وکمال عقل و
صحتنده مجلس شرع شریف انور ومحفل منیف ازهرده وقف آتی البیانی لاجل التسجیل ولاتمام المحاکمه
والتکمیل متولی نصب وتعیین ایلدیکی ملا عبد الله ابن مصدقی تام کسنه بالطوع انصاف اقرار و
اعتراف ایدوب بوندن اقدم مسافر مقام علیین ومجاور نزهتکاه خلد برین اولان لابوین ارقرنداشم
السید الحاج ابراهیم اسکنه الله تعالی بحبوحة جنة النعیم حال حیوتده مدینهٔ مزبوره‌ده صحتیانجی
الحاج محمود بالی محله‌سنده واقع بر مسجد شریف ومقام لطیف ونظیف بنا واحیا ایدوب لکن تعمیر
وترمیمنه وامام ومؤذننه ترتیب وظایفه‌لری وفا ایتمیوب متوفای مزبورك ترکه‌سندن اولوب بر
طرف سلیمان بشه و بر طرف ذوالفقاری حسین چلبی باغچه‌لری و بر طرف مزبور سلیمان بشه و
قرنداشی حسن منزللری وطرف رابعی طریق عام ایله محدود سابق الذکر صحتیانجی محله‌سنده کائنه
عرصهٔ صرفه‌سی مقاطعهٔ قدیمه ایله اصحاب خیراتدن مرحوم یحیی پاشا وقفی واشجار مغروسه و
غله‌سی ملك بر قطعه باغچه‌سی بالارث الشرعی باکا منتقله اولوب کذلك کمال بك محله‌سنده واقع
بین الاهالی والجیران معلومة الحدود بر قطعه باغچه ارمغانجی سنان محله‌سی امامی ابراهیم خلیفه نام
کمسنه ایله بالمناصفه مشترك ایکن متوفای مزبورك وفاتندنصکره ارثاً باکه بعد الانتقال مزبور ابراهیم
خلیفه ایله بالتراضی محضر مسلمینده تقسیم وتحدید اولنوب باغچهٔ مذکوره دخی مدینهٔ مزبوره‌ده
خیراتی واقعه مرحوم عیسی بك سنوی اون سکز چورك اقچه مقاطعه ایله عرصهٔ صرفه‌سی واقف
مشار الیهك وقفی عرصه‌لرندن اولوب درونده اولان اشجار مثمره وغله‌سی ملك اولمغین حصه‌مه
اصابت وانتقال ایدن نصف حصهٔ معینه‌می اشجار مغروسه‌لریله باغچه‌لرك غله‌لرینی ملکمدن اخراج
وافراز و مالمدن امتیاز ایدوب خالصاً لله تعالی وابتغاء لمرضاة الله وقف صحیح مؤبد وحبس صریح
مخلد ایله وقف وحبس ایلدم وشویله شرط ایلدمکه مسجد مذکورده هرکیم امام اولورسه باغچه‌تین
مذکوره‌تین اثمار وغله‌لرندن یومی التیشر چورك اقچه وظیفه‌یه متصرف اوله وهرکیم مؤذن اولورسه
یومی دردر اقچه وظیفه‌یه متصرف اوله و مادامکه بلبل جان قفس تندن طیران ایتمدکچه امور
تولیت یدمده اولوب عزل ونصب ارباب وظائف ونقص وزیادهٔ مصارف رأیمه مفوض اوله
بامر الله تعالی بو دار فنادن سرای بقایه ارتحال ایدم امور تولیت اولادیمه و الاد اولادیمه مشروطه
اولوب سنوی بش اسدی غروش وظیفه‌یه متصرف اوله دیو ختم کلام و استیفای مرام
ایتدکده عنان کلامنی سمت رجوعه عاطف وزمام مرامنی صوب استردادہ صارف اولوب پیشوای
کل ورهنمای سبل سلطان سریر اجتهاد صاحب الهدایة والارشاد امام اعظم وهمام افخم
حضرتلرینك مذهب خطیرلرنده اکرچه وقف جائز وصحیح در لکن عالم ربانی امام محمد ابن حسن
الشیبانی رأی منیری اوزره وقف باطل وضمننده اولان شروط وقیودی عاطل اولوب وقوفدن
رجوع واقف ایچون معتبر ومشروع اولمغین سابق الذکر باغچه‌لرك اشجار وغله‌لری کما کان ملکمه
ادخال اولنمق مطلوبمدر دیدکده متولی رشید ایدوب اکرچه حقیقت حال

بسط اولنان منوال اوزره اولديغى محل اشكال اولميوب لكن حضرت امام زفر رحمه الله تعالى
وغفر عندنده مما لا يرد و لاينكر قبيلدن اولوب امام فاضل ربانى وخبر كامل صمدانى الشهير
بالامام الثانى امام ابى يوسف رأى منيرى اوزره واقف مجرد وقفت ديمكله لزومنى افاده ايدوب
شروط محرره وضابطهٔ مقرره صحيحه اولوب استرداد انى محالدر ديو رددن امتناع و بوخصوصده
فصل وحسمه طالبان اولدقلرنده حاكم حقايق شناس دقايق استناد افندى حضرتلرى جانب
وقفه نظر و مناع للخير اولمقدن حذر ايدوب بقول من يراه صحت ولزومنه وخصوص وعمومنه
حكم صحيح شرعى وقضاء صريح مرعى ايلدكدنصكره فصار وقفاً صحيحاً شرعياً و حبساً صريحاً
مرعياً فمن بدله بعد ما سمعه فانما اثمه على الذين يبدلونه ان الله سميع عليم واجر الواقف على الله
الغنى الكريم جرى ذلك وحرر فى غرهٔ ربيع الاخر لسنة احدى وسبعين وماة والف بعد الهجرة
من لا غاية العز و نهاية الشرف

شهود الحال ———————————

صالح افندى الامام بجامع عتيق ، الحاج حسن اويانجى ، الحاج محرم آبه جى ، محمد بشه
آبه جى ، الحج محمد اباق زاده ، على افندى بوياجى ، الحاج صالح آبه جى

Sadržaj:

„Bogu zahvaljujemo poznavaocu vremena, oprostitelju grijeha, i darovatelju ljudskih želja i onome Bogu, kome se svako stvorenje danju i noću moli. Donosimo salat pravednom božijem poslaniku i njegovoj kućnoj obitelji, koji su svijet upućivali na pravu vjeru.

„Pošto sam razumio božiju zapovijest, koja glasi: „Čini dobro drugom, kao što i tebi Bog čini“ i rečenicu koja glasi: „Ko ostavi kakvo dobro na pohranu kod Boga, Bog će mu za to dati mnogo više“, te me činjenice ponukaše, da ovu dobrotvornu oporuku napišem.

„Sarajevski stanovnik Esejide Jusuf, pojimajući, da je ovaj prelazni svijet privremen i na strašnom sudu da mu ne će koristiti, t. j. ne će ga očuvati od muka imanje i prazne titule, niti će mu biti uzrokom, da mu Bog dadne visoki stepen na onom vječitom svijetu, razumivši ovo kao i zapovjed božiju, koja glasi: „Što je kod vas, prolazno je, a što je kod Boga, vječito je“ i uzevši na um još ovu rečenicu, koja glasi: „Na strašnome sudu ne će pomoći imanje ni djeca, nego će vam pomoći ono, što ostavite draga srca Bogu na čuvanje“, te pejgamberovu rečenicu, koja glasi: „Čovjek će hladovati pod hladom svojih dobrih djela na strašnom sudu“, došao je zbog toga lično pred ovaj šerijatski sud i u prisustvu Mula Abdullaha, sina Mustafina, koga je on postavio mutevelijom niže označenog vakufa, zamolio sud, da mu navedene oporučne želje u sidžil zavede te je nakon toga dao ovo očitovanje:

„Prije kratkog vremena moj umrli rogjeni brat Esejid Hadži Ibrahim, još dok je bio živ, sagradio je jedan mesdžid u Sahtijanuši Hadži Mahmuta mahali, ali pošto prihodi ovoga mesdžida ne mogu pokriti troškove opravka i popravka istog, niti plaće imamu i mujezin mesdžida, to sam se našao pobugjenim, da u korist ovoga mesdžida zavjetujem one nekretnine, koje su iza moga preminulog brata Hadži Ibrahima meni kao zakonitom našljedniku u našljedstvo pripale, a to su ove:

jedna bašča u istoj mahali, koja graniči s jedne strane baščom Sulejman baše, s druge strane baščama Zulfikara i Husein Čelebije, s treće strane kućama pomenutog Sulejman baše i brata mu Hasana, a sa četvrte strane putem, od koje se plaća godišnja mukata vakufu merhum Jahja pašinu; polovicu jedne bašče u Kemal begovoj mahali, od koje polovicu posjeduje Ibrahim Halifa, imam Armagangji Sinan mahale, sa kojim sam istu u prisustvu muslimana na dvije jednake polovine razdijelio, a od koje se plaća godišnje po 18 čuruk akči merhum Isa begovu vakufu mukata, te sam od ovih voćnih i rodnih bašča sve prihode od plodova od moga cijelog imetka odvojio i na božiji put za uvijek u korist pomenutog mesdžida istinito i stvarno uvakufio i stavio ove uslove: da se od prihoda uvakufljenog imetka imamu, koji bude u ovom mesdžidu, izdaje po šest čuruk akči dnevne plaće, a mujezinu istog mesdžida po četiri čuruk akče dnevne plaće. Osim toga zadržao sam sebi pravo, da budem mutevelija ovom mome vakufu doživotno, tako, da sa njime neograničeno upravljam, a kad ja umrem, da to pravo s koljena na koljeno prelazi na moje našljednike, a za to da imaju pet groša godišnje plaće.

„Oporučitelj, očitovavši sve gore navedene uvjete, oprovrgnu drugi govor i reče, da je namjeran da prihode zavjetovanih bašča oporeče i sebi ih u posjed povrati, rekavši, da se to zavjetovanje ne slaže sa vjerskim propisima imami Azama i imami Mehmeda, sina Huseinova, te za to traži, da mu se prihodi tih zavjetovanih bašča u posjed povrate.

„Prisutni mutevelija na ovo dade odrješit odgovor, rekavši, da je navod oporučiteljev u nekoliko umjestan, ali vjerski propisi imami Zufera i drugog imama Ebu Jusufa izrično vele, čim se izrekne, da se to i to u vakuf dobrovoljno oporučuje, da se mora smatrati kao stvarno i zakonito uvakufljenje, s toga ne mogu dozvoliti, da se to zavjetno imanje oporučitelju vrati. S toga se izmegju njih povede parnica i raspra, koju će pravedni i bistroumni šerijatski sudac raspraviti i riješiti. Raspravljajući šerijatski sudac, uzevši obzir na vakuf, izreče osudu u korist vakufa i ovo uvakufljenje proglasi kao na zakonu osnovano, istinito i stvarno dovršeno, te ga takovim i presudi.

„Ko bi ovo riješenje oprovrgnuo ili uništio, neka bude grijeh na njegov vrat, jer bog sve čuje i zna, a plaću vakifu neka plati onaj bog, koji je od svega najbogatiji.

„Ovo se dogodi i napisa početkom rebiulahara 1171. (= 1757. g.).

„Svjedoci ovoga: Ali efendija Bojadžija, Hadži Mehmed Ablaković, Mehmed baša Abadžija, Hadži Muharem Abadžija, Hasan Čelebija Abadžija, Hadži Hasan Ojandžija, Hadži Salih Abadžija i Salih efendija, imam Careve džamije".

Kasnije se zbog ovog vakufa 1261. (= 1844. g.) vodila parnica, o kojoj govori u istom sidžilu ova šerijatska osuda.

„Narodu Sahtijandži Hadži Mahmudove mahale u Saraj-Bosni javlja se ovo:

„U vašoj mahali postoji u izvjesnim granicama jedna voćna bašča, koju je merhum Esejidi Jusuf kao dobrotvor uvakufio, a tako isto uvakufio je on i jednu voćnu bašču u Kemal begovoj mahali, te iste nekretnine stavio pod upravu nasljednih mutevelija s uslovima, da se od prihoda ovih bašča izdaje imamu vašeg mesdžeda po petnaest groša a mujezinu po dvanaest groša godišnje glaće i pravo muteveliluka uslovljeno da prelazi s koljena na koljeno na mutevelijske nasljednike. Prem bi trebalo, da po uvjetima vakifovim ovim vakufom upravljaju nasljednici mutevelije, to ste se vi usudili, da uvakufljene bašče sebi prisvajate i plaće imamu i mujezinu uskraćujete te sa istim već od tri godine natrag raspolažete i upravljate.

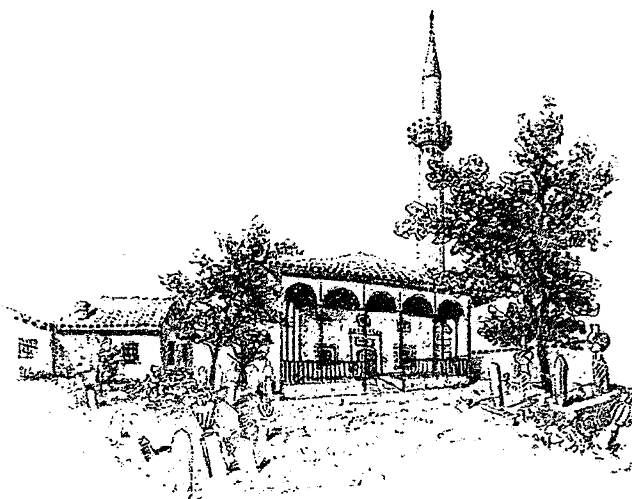
„Po tužbi Murad hanc, kćeri Hadži Ahmedove, koju zastupa šerijatskom punomoćju ovlašćeni Mula Omer Ćabro, koja je vakifova našljednica i mutevelija ovoga vakufa, veli se, da ste vi priznali, da taj vakuf sami po sebi zaptite, ali da ste od tih prihoda imamu i mujezinu vašeg mesdžeda plaće izdavali, a kad ste prije tri godine zbog ovog spora pred bivšim kadijom, Ahmed Kajim efendijom, parnicu vodili, niste pokazali vakufname spomenutog dobrotvora i vakifa, nego ste jednostavno zanijekali našljedstveno pravo muteveliluka tužiteljici Murad hani.

„Pošto je sada ista tužiteljica sa dotičnom vakifovom vakufnamom svoj tužbovni zahtjev potpuno opravdala i dokazala, da je ona našljedni mutevelija toga vakufa, to je ovaj šerijatski sud izdao ovo riješenje, da tužiteljica vakufski pomenuti imetak kao mutevelija u svom posjedu i raspolaganju drži, a vama se nalaže, da imamu i mujezinu od naplaćenih prihoda po trideset groša godišnje plaće odmah isplatite, i da bezuvjetno odustanete od prisvajanja pomenutih bašča i predate ih u posjed i uživanje pomenutoj Murad hani, te vam se ovo šerijatsko riješenje u ruke šalje.

„Pisano 9. safera 1261.“ (= 1844. g.).

Iza okupacije postepeno nestalo je muslimana u ovoj mahali, a mesdžid je bio upotrebljen u askersku potrebu, a ima oko dvadeset godina, kako leži prazan, zatvoren i iz dana u dan sve se više ruši.

LIII. Kalin Hadži Alina džamija u Franje Josipa ulici.

Slika 102. Kalin Hadži Alina džamija u Franje Josipa ulici.

U Franje Josipa ulici, na desnoj strani, nedomak Društvenog doma, ima jedna džamija, koja se zvanično zove Kalin Hadži Alina džamija, kojim se imenom i mahala zove, a narod je zove „Čajirdžik.“ Džamija je u nutrima a od sokaka njezino je dvorište ogradjeno duvarom, na kome ima nekoliko pendžera s gvozdenim demirima, jer je dvorište od duvara do džamije popunjeno raznim grobovima. Većinom su tu pokopani kadije, age i ulema, a megju njima se nalazi i grob hajirsahibine kćeri.

Džamija je dosta široka i duga, ozidana je čerpićom a pokrita šimlom i ćeremitom, sa kamenitom munarom. U džamiji imade minber, ćurs i musandara; i ako su od drveta, ipak nisu najprostije izragjeni.

Džamiju je ovu napravio sarajevski hanedan, Kalin Hadži Alija, i to po prilici god. 942. (= 1535.) a za pokriće troškova iste kao i za mekteb, koji je još nedavno pri

vrhu dvorišta postojao, uvakufio je nekoliko hiljada akči gotovog novca, što nam tvrdi šerijatski zapisnik, koji se nalazi u sidžilu broj 2 na 387. strani i koji govori o popravku ove džamije:

حاجی علی مسجدی اوقافی متولیسی اولان حسین بن المزبور حاجی علی مجلس شرعده تقریر مرام
ایلیوب مزبور حاجی علینك مسجدی اچری ومسجد حرمنك حولیسی خرابه مشرف اولوب یاغمور یاغدیغی
زمانده مسلمانلر حضور قلب ایله عبادت ایده‌میوب متفرر اولورلر حالیا ترمیمنه اویوك شمله وباقی خرجنه
التی ای رقیه اولوب كونده التی اقچه‌در جمعاً بیك سكسان اقچه كفایت دیدكده مسجد مزبور امامی
فرهاد خواجه ابن تیمور واسكندر بن حسین ومراد بن حسین واویس بن الیاس وعثمان بن علی رشجاع
مصطفی ودخی نیجه كمسنه‌لر اداء شهادت شرعیه ایدوب واقعا مزبور مسجد خرابه مشرف اولوب مرمات
لازم اولوب یاغمور اولدیغی زمانده قلنمغه مجال یوقدر دیدكلرنده وقافندن عاید اولان كونده التی اقچهٔ
التی ای رقیه اواق اوزره جماعت نظارتیله بنا وترمیم اولنمغه امر اولنوب متولی طلبیله قید سجل اولندی
حرر فی اوائل ذی‌القعده سنه ٩٧٣ صحیفه
٣٨٧

Sadržaj.

„Husein, sin Kalin Hadži Alije, kao mutevelija vakufa džamije Kalin Hadži Aline, dolazi lično pred šerijatski sud i u prisustvu imama iste džamije, Ferhad Hodže, sina Timusova i Skendera, sina Huseinova i Uvejisa, sina Elijasova i Osmana, sina Alina i još mnogo drugih mahaljana, daje slijedeće očitovanje: Džamija pomenutog Hadži Alije kako iznutar, tako i krov od sofa je ruševna te zbog toga muslimani ne mogu sa svega srca klanjati kad kiša pada, pa je za popravak iste potrebito trideset tovara šimle i ostalog troška može biti 1080 akči a ta će se suma moći za šest mjeseci od zavjetovanih prihoda, koji su po vakifu na 6 akči dnevno odregjeni, sabrati. Gori navedeni prisutnici posvjedočiše taj navod mutevelin te mu dozvoliše, da taj popravak pod nadzorom mahaljana izvršiti može.

„Pisano početkom zilkadeta 973. (= 1565.)."

Iza toga nalazimo još jedan šerijatski hudžet u istom sidžilu, koji govori o ovoj mahali a pošto je on interesantan, to ga donosim.

حالیا محمیهٔ سرای ویوداسی اولان پیری ویوودانك وكیلی وقائمقامی اولان عثمان بن حسن محفل
شرع شریفده اقرار ایدوب ایتدی كی محمیهٔ مزبوره‌ده حاجی علی محله‌سنده برطرف حاجی علی مسجد حرمیله
وبرطرف نهر میلاچقه ایله وبرطرف ممی كتخدا ملكیله وبرطرف طریق عام ایله محدود اولوب سابقا مشلی
ماوچایلق اولوب اولدن كمسه‌نك مالنده وتصرفنده اولمیوب حالی یری كی یولك ایكی جانبده‌در طپویه
مستحق اولدیغی اجلدن قانون پادشاهی وعرف شهنشاهی موجبنجه اشبو باعث السجل حسین بن محمد یدندن
ایكیوز اقچه رسم طپوسن آلوب مزبوره ویردم سنه ٩٧٣

شهود الحال

سید احمد بن سید حسین * عمر بن محمد * حاجی ابراهیم بن قارتال * پیری بن عمر

To jest: „Sadašnjega sarajevskog vojvode, zvanoga Piri vojvoda, zastavnik Osman, sin Hasanov, na šerijatskom sudu daje slijedeće očitovanje:

„U našemu gradu, u Hadži Alinoj mahali, ima jedno zemljište, koje je prazno te nije ni u čijem posjedu, koje je sitnom šumom zaraslo, a leži megju dva puta i graniči s jedne strane dvorištem džamije, s druge rijekom Miljackom, a s treće Memi Čehajinim zemljištem, a s četvrte općim putem, te ovo zemljište po carskom zakonu prodaje kao sarajevski vojvoda Huseinu, sinu Mehmedovu, za 200 akči prenosne pristojbe te mu na to kao nadležan i tapiju izdaje.

„Pisano 973. (= 1565.). Svjedoci ovoga: Sejid Ahmed, sin Sejid Hasanov, Omer, sin Mehmedov, Hadži Ibrahim, sin Hadži Mahmuda Kartala i Pirija, sin Omerov.“

U Ćose Halil pašinu izkazu veli se, da je i ova džamija prigodom Evgenove navale izgorjela a u narodnoj molbi kaže se, da je džamija Kalin Hadži Alije bila izgorjela, ali se popravila, a imamska i mujezinska plaća naplaćuje se od prihoda nekretnina. Hatib Mehmed imao je pol akče dnevne plaće od kamata, ali pošto su ovi propali mole državu da ona to plaća.

U jednoj vakfiji Kenan Aliaginoj, spominje se ova džamija, a glasi:

الحمد لله لواقف على كل حال المنزه عن التغيير و لانتقال والصلوة و السلام على رسوله محمد
الموصوف بمكارم الاخلاق و اكارم الخصال وعلى آله الابرار و اصحابه الاخيار الى يوم البعث و السؤال
ومن تبعهم بالاحسان من النساء والرجال اما بعد اشبو كتاب مستطابك تحريرينه باعث و
بادى و الفاظ عنبرين نقابك تسطيرينه داعى بودركه مدينهٔ سراى بوسنه‌ده قالين الحاج على محله‌سى
سكانندن صاحب الخيرات والحسنات و راغب الصدقات و المبرات على آغا ابن عبداه نام كمسنه مجلس
شرع نبوى ومحفل دين منيف مصطفوى ده وقف آتى الذكره لاجل التسجيل متونصب ايلديكى
صلبى اوغلى صالح بشه محضرنده اقرار و تقرير كلام ايدوب وقتاكه بو كلستان دنيا مقر عنا ومنزل
فنا اولوب اشجارى ناپايدار واثمارى بى ثبات و بى قرار ونمى عرض زوالده ومقيمى شرف
ارتحالده اولديغنى ملاحظه ايدوب مزرعهٔ دنياده آخرت ايچون زاد تداركى لازم ايدوكنه جازم
اولمغله الصدقة فدية للمعاصى يوم يؤخذ المجرمون بالنواصى مفهومى معلوم اولوب احسن الحسنات
وابر مبرات ثمرات فوايد دائمه باقيه اولان صدقهٔ جاريه اولمغين عامهٔ تصرفات نافذه وكافهٔ تبرعات
جائزه اولديغى حالده خالص نيت و صفاى طويت ايله وقف آتى صدورينه دكين سلك ملكمده
منسلك اولوب برطرفى عمارتى زاده ملكله و برطرفى قاسم ملكله و برطرفى نهر ميلاچقه وطرف
رابعى طرق عام ايله محدود وممتاز سنوى قرق آقچه يحيى پاشا وقفنه مقاطعه‌لو بناسى ملك منزلى
و ينه نصوح بك محله سنده سلك ملكمده منسلك اولوب اطراف اربعه‌سى نصوح بك مسجد شريفى
وطريق عام ايله محدود وممتاز منت زاده محمد بك وقفى عرصه‌سنده مبنى سنوى بشيوز آقچه
مقاطعه‌لو خانمى اتصالنده بر نعلبند دكانى و بر خباز دكانى و ينه محمد بك وقفى عرصه‌سنده
بر طرفى نهر ميلاچقه و بر طرفى مارقو ملكيله وايكى طرفى طريق عام ايله محدود وممتاز سنوى
قرق آقچه مقاطعه‌لو سكنى ملك منزل اتصالنده برقصاب دكانيله بر بقال دكانى و ينه برطرفى
كمرلى الحاج على ملكيله و برطرفى احمد بن دامادى دكانيله و ايكى طرفى طريق عام ايله محدود

وممتاز سنوی محمد بك وقفنه يوز يكرمی آقچـه مقاطعه‌لو بر حباز دكانی اوده‌سـيله و ايكی دكان اوده‌سيله وبنه بر طرفی احمد بن زاده ملـكيله ومحمد بك عرصه‌سـيله و طريق عام ايله محدود و ممتاز خواجه كال وقفی عرصه‌سنده برسكنی ملك منزل واتصالنده بر باب دكانيله سـنوی ايكيوز آقچـه مقاطعه ايله ذكر اولنان خان و دكاكين بجملة التوابع و للواحق و كافة الحقوق و المرافق فارغاً عن الشواغل حسبة لله الـكريم وطلباً لمرضات الرب الرحيم وقف صحيح مؤبد وحبس صريح مخلد ايله وقف وحبس ايدوب متولیء مزبوره تسليم ايلدی متولیء مزبور وقفيت اوزره تسلم واخذ وقبض ايلدی وشويله شرط ايلدمكه مادامكه حياتده اولام سكنی ملك مزبورده كندم ساكن اولوب وقف مزبوره متصرف اولوب حاصل اولان اجاره‌دن تعمير وترميم اقتضا ايتدكده تعمير ايليم ودخی شـويله شرط ايلدم حاصل اولان اجاره‌دن مدينهٔ مزبوره‌دن قالين الحـاج علی بنا ايلديكی جامع شريفده هركيم امام اولور ايسه بعـد صلوة العصر نبأ سوره‌سين تلاوت ايدوب و اوچ صلواة منيفه قرائت ايدوب ثوابنی حبيب اكرم و نبی محترم شـفيع العصات فی العرصات محمد مصطفی صلی الله عليه وسلّم روح پرفتوحلرينه و بنم روحمه اهـدا ايليوب يومی ايكی آقچـه وظيفه‌يه متصرف اوله ودخی جامع مذكوره‌ده هركيم مؤذن اولور ايسه قبل الفرض اوچ اخلاص شريف واوچ صلوٰة منيفه تلاوت ايدوب ثوابنی حبيب اكرم ونبی محترم محمّد مصطفی صلی الله عليه وسلّم روح پرفتوحلرينه وبنم روحمه اهدا ايليه ايكی آقچـه وظيفه‌يه متصرف اوله ودخی جامع شريفده هركيم فراش اولور ايسه يومی ايكی آقچه وظيفه‌يه متصرف اوله ودخی جامع مذكوره‌ده هركيم قيم اولور ايسه يومی ايكی آقچـه وظيفه‌يه متصرف اوله و مادامكه حياتده اولام وقف مزبوری شروط مذكور اوزره اجرا ايليوب عزل ونصب ارباب وظائف ونقص و زياده مصارف و ابدال وتغيير واستبدال وتحويل وتكثير كندو يدمده اولا والحـاصل هر امرده منفرد ومستقل ومستبد اولوب كمسنه مانع ومزاحم ومنازع ودافع اولميه اولدكه نفس مطمئنه‌م كوشـنه ارجعی الی ربك راضية مرضيه نداسی ايرشوب اجابة لهذه الدعوة العظيمة طوطیء جان عزمم بو قفس آب وكلدن خلاص و بودامكه چمن بی حاصلدن مناص بولوب طيران كلستان عالم قدس وسيران كلـكشت قضای انس ايليه متولیء مزبور اوغلم صالح بشه متولیء اولوب امور توليتی منوال محرر اوزره كوروب شروطن وجه مشروح اوزره اجرا ايليوب يومی ايكی آقچه توليت وظيفه‌سنه متصرف اوله ومحلهٔ مزبوره اهاليسی وقفمه حسبی نظر اولالر ومتولیء مزبور اوغلم صالح بشه دخی بامر الله تعـالی فوت اولدقده جهت توليت مزبوره اولادينه واولاد اولادينه مشروطه اوله و بامر الله تعالی اولاديه انقراض واقع اولورسه جهت توليت مزبوره رأی حاكم ايله قالين الحـاج علی محله‌سی اهاليسنك اصلحنه مشروطه اوله ديو واقف مذكـور شروط مرقومه‌سـين منوال مذكور اوزره تعيين و تنصيص ايدوب ختم كلام واستيفای مرام ايلدكده متولیء مزبور واقف مرقومی شـفاهاً تصديق ووجاهاً تحقيق ايتدكدنصكره واقف مزبور عنان كلامنی سمت رجوعه عاطف اولوب عقار اكرچه ائمهٔ احيا اولان امام اعظم وهمـام اقدم ابو حنيفه كوفی حضرتلرينك مذهب خطيرلرنده صحيح

و جائزدر لكن عالم ربانى امام محمد بن حسن الشيبانى رأى خطيرلرى اوزره وقف باطل اولوب
وقفدن رجوع و واقف ايچون امر مشروع اولمغين واقف مزبور وقفندن رجوع ايدوب منازل و
دكاكين و خان ملكمه ادخال اولنمق مطلوبمدر ديدكده متولىء رشيد سديده جواب آغاز ايدوب
اكرچه حال بسط اولنان منوال اوزره اولديغى جاى آشكار دكلدر لكن فاضل صمدانى امام ابو
يوسف الشهير بالامام الثانى رأى منيرلرى اوزره شرط مذكور صحيحدر و واقف مجرد وقفت ديمكله
لزومى افاده ايدوب استرداد امر محال ديو رددن امتناع و بو خصوصده فصل وحسمه طالبان
اولدقلرنده صدر كتابده توقيع رفيعى وخط وختم منيفى واقع حاكم شريعت نصاب متعه الله تعالى
بحسن مآب دخى اول جانبه نظر و مناع للخير اولمقدن حذر وجانب وقفى اولى كوروب بقول
من يراه صحته حكم صحيح شرعى وقضاء صريح مرعى ايلدكدنصكره فصار وقفاً صحيحاً شرعياً و
حبساً صريحاً مرعياً فمن بدله بعد ما سمعه فانما اثمه على الذين يبدلونه ان الله سميع عليم و اجر
الواقف على الله الجواد الكريم جرى ذلك و حرر فى اوائل شهر محرم الحرام لسنة خمس و
اربعين و مأة و الف

شهود الحال

سليمان چلبى بن الحاج صالح افندى ، محمد چلبى بن الحاج عثمان آغا ، صالح چلبى بن حسن آغا ،
مؤذن عبدالرحمن بشه ابن سليمان چلبى ، حسن چلبى بن صالح چلبى ، چزمجى عثمان بشه ،
مصطفى آغا مفتاحى ، محمد آغا شاطر باشى ، يحيى آغا يحيى زاده ، حسين چلبى بن محمد بشه ،
ابراهيم چلبى بربر ، احمد چلبى بن صالح چلبى ، مصطفى آغا بن الحاج حسن ، احمد اوطه باشى ،
سليم بشه شاهو عن محله قليجى ، محمد بشه ع م اسكندر پاشا ، احمد بشه صوباشى زاده ،
مصطفى بشه صوفى زاده ، احمد بن محمد افندى ، درويش مصطفى قسام زاده ، صوباشى اوغلى
محمد بشه ، باش اسكى حسين بشه ابن مصطفى ، محمد بشه بن عبدالمؤمن ، حسن بشه بن محمد
بشه براواجى ، سليمان بشه بن مصطفى بشه

Sadržaj:

„Hvala bogu, poznavaocu svakog vremena i onome, koji je čist od prevrte i prelaza, nek je selatu selam onom njegovom poslaniku Muhamedu, koji je gospodar lijepe naravi i načela, te njegovoj kućnjoj obitelji i dobrim drugovima sve do strašnog suda te i na njihove našljednike muškog i ženskog roda.

„Povod pisanja ovog testamenta jest slijedeći: Stanovnik Kalin Hadži Aline mahale u Saraj-Bosni, Alija, sin Abdullahov, kao dobrotvor, došao je lično pred ovaj šerijatski sud i u prisustvu svoga sina Salih baše, koga je mutevelijom postavio, dade slijedeće očitovanje: Promislivši, da je ova prelazna bašča mjesto muke i njezina stabla i voće da su nestalni, užitak i jelo da su brzo prolazni i da je ovaj lažni i prelazni svijet njiva vječitog svijeta, t. j. svačija je dužnost prigotoviti cijele potrebe za ovoga svijeta te znajući da je darežljivost uzrok oproštenju grijeha onoga dana kad stanu uzimati griješnike za perčin i bacati ih u pakao, i još doznavši, da je darežljivost vječita uspomena, uvakufljujem od svog čistog imetka dragovoljno u dobrotvorne svrhe

niže slijedeće nekretnine i to: jednu kuću u Nesuh begovoj mahali, koja graniči kućom Imoretlića s jedne, s druge strane Kasimovom kućom, s treće rijekom Miljackom, a s četvrte općim putem, za koje se zemljište plaća po četrdeset akči godišnje mukate Jahja pašinu vakufu; jedan han u istoj mahali i pod ovim jedan nalbanski dućan i jedan ekmeščijski dućan, koji graniči sa tri strane Nesuh begovim mesdžidom, a sa četvrte putem, za čije se zemljište pet stotina akči godišnje mukate plaća Mehmed bega Minetovića vakufu; dalje, jednu kuću u istoj mahali i ispod ove jedan kasapski dućan i jedan bakalski dućan, koji graniči s jedne strane rijekom Miljackom, sa druge Markovom kućom, a sa treće i četvrte općim putem, za koju se plaća po četrdeset akči godišnje mukate Minetbegovića vakufu; dalje opet jedan ekmeščijski dućan sa sobom i do ovog druga dva dućana sa sobama, koji graniče s jedne strane kućom Hadži Alije Cemerlije, s druge Ahmeda Damadovića dućanom a s treće i sa četvrte općim putem, za koje se nekretnine plaća po 120 akči godišnje mukate Minetbegovića vakufu i napokon jednu kuću sa jednim dućanom, koja s jedne strane graniči kućom Ahmeda Zadića, s druge zemljištem Mehmed begovim a s treće i četvrte putem, za koje se zemljište plaća dvije stotine akče godišnje mukate Hadži Kemaludinovu vakufu; sve ove kuće i dućane sa svim njihovim okolinama i pripadajućim nuzgrednim zgradama, čiste i bez tereta, za božiju ljubav, dragovoljno u dobrotvorne svrhe za navijek stvarno i istinito uvakufljujem i predajem ih na raspolaganje priznatom muteveliji, koji ih je već i primio i za to uvakufljenje stavljam slijedeće uvjete: da ja, dok sam živ, ovim kućama i dućanima upravljam i u njima stanujem a što budem dobivao od kirije, da to po potrebi trošim na opravke i popravke ovih zgradah. Dalje stavljam uvjet, da se od prihoda ovih zgrada izdaju dnevno po dvije akče onome imamu, koji bude služio u Kalin Hadži Alinoj džamiji u Sarajevu, za to, što će poslije klanjanja ićindije čitati jedno sure iz kurana i tri salavata, koja se uče pred dušu uzvišenom božijem poslaniku Muhamed Mustafi i za spas moje duše. Ko bude u ovoj istoj džamiji hatib, da mu se daje po četiri akče dnevne plaće, a mujezinu, koji bude, da mu se daje po dvije akče dnevne plaće za to, što će prije klanjanja u ovoj džamiji učiti tri ihlasa i tri salavata pred dušu uzvišenog božijeg poslanika s. a. a. v. i za spas moje duše. Da se izdaje po dvije akče dnevne plaće pometaču ove džamije, a koji bude kajim — čuvar i dvorni pometač ove džamije, da se i njemu po dvije akče dnevne plaće dade.

„Stavljam dalje uvjet, da ja, dok sam živ, sa ovim vakufom upravljam i da sam vlastan ovaj vakuf umanjiti, povisiti, promijeniti, trampiti, umnožiti, džamijske službenike imenovati i svrgavati i jednostavno sa tim vakufom samostalno upravljati, a da mene u tome niko ne može smetati i zabranjivati mi; a kad mi uši srca budu čule božiju zapovijed da putujem dragovoljno bogu i tome velikom pozivu kad se moja lijepa duševna ptica oprosti iz kafaza, koji je sastavljen od vode i blata, i kad se riješim svjetskih lažnih zelenila i kad ta duševna ptica odleti u vječite bašće i bostane rajske da počiva tamo za na vijek: tek onda da moj spomenuti sin Salih baša bude mutevelija moga vakufa sa gori opisanim uvjetima sa plaćom od dvije akče dnevno a stanovnici ove mahale da budu počasni nadzornici ovoga vakufa, a kada sin moj Salih baša po božijoj zapovjesti umre, neka budu mutevelijom njegovi potomci s koljena na koljeno; a kad ovi pako izumru, da za muteveliju dotični šerijatski sudac odredi najsposobnijeg stanovnika te mahale. I sve gori navedeno po redu očitovavši i govor dovršivši, sve te njegove navode prisutni mutevelja lično odobri i potvrdi. Iza ovoga pomenuti vakif svoj govor prevrnu i oprovrgnu, rekavši, da se nepokretne stvari po

propisima imami Azama, komu neka je slava i milost, mogu uvakufiti, ali po propisima drugog imama Muhameda, sina Hasanova, komu neka bude božija milost, takvo je uvakufljenje nezakonito, s toga tražim, da mi se uvakufljene nekretnine u posjed vrate. Na ovo prisutni mutevelija dade odrješit odgovor, rekavši, ako ti propisi i postoje, po propisima i nazorima imami Ebu Jusufa ipak je uvakufljenje svršen čin, čim dotični vakif rekne: „ja uvakufljujem to i to“; s toga dakle ne mogu dozvoliti, da se uvakufljene nekretnine vakifu u posjed povrate.

„Raspravljajući šerijatski sudac, uzevši u pretres rečene navode i imajući u vidu interese vakufa, izreče presudu, da je ovo uvakufljenje zakonito, pravno, istinito i stvarno svršena stvar te ga kao takovo i sudbeno potvrgjuje. Ko bi ovu presudu preinačio ili uništio, bog će mu na njegov vrat sve grijehe natovariti, jer bog sve zna i vidi.

„Ovo se dogodi i napisa početkom muharema 1145. (= 1732.).

„Svjedoci ovoga: Sulejman Čelebija, sin Hadži Salihov, Mehmed Čelebija, sin Hadži Osmanov, Salih Čelebija, sin Hasanov, Abdulrahman baša, sin Sulejmanov, mujezin, Hasan Čelebija, sin Salihov, Osman baša čižmedžija, Mustafa baša Ključar, Mehmed aga Šatrbaša, Jahja aga Jumnić, Husein Čelebija, sin Mehmedov, Ibrahim Čelebija berber, Ahmed Čelebija, sin Salihov, Mustafa aga, sin Hadži Hasanov, Ahmed Odobaša, Selim baša Šaho, Mehmed baša Azem, Ahmed baša Subašić, Husein baša Bašeskija, sin Mustafin, Mehmed baša Abdulumuminavić, Hasan baša Travo i Sulejman baša, sin Mustafa bašin“.

Ova se vakfija nalazi u sidžilu broj 83 na 33. strani. Kasnije nalazimo jednu vakfiju u sidžilu broj 79 na 365. strani glede ove džamije, koju niže sa kratkim prijevodom donosimo:

حمد جميل موفور و شكر جزيل غير محصور اول واقف حقاى ضمائر وكاشف خباياى سرائر اولان موجد عامهٔ ممكنات ومنشئ كافهٔ مصنوعات تعالى شانه عن الشبيه والمثل وتقدس ذاته عن النظير والعديل حضرتلرينك دركاه اقدس و بارگاه مقدسنه سزاوار و واجب الاقصار دركه انواع بنى آدمى قدرت كامله و حكمت شامله برله انشا و اختراع ايدوب دنيايى مزرعهٔ آخرت و اولايى دريعهٔ عاقبت ايلدى وصلواة طيبات وتحيات خالصات اول سلطان جمهور انبياء وعنوان منشور اصفيا مظهر فيض حقايق حافظ اسرار دقايق امام كعبهٔ قدس وهمام مدينهٔ انس صدر صفهٔ صفا محمد المصطفى صلى الله تعالى عليه و سلم حضرتلرينك مشهد معطر و مرقد منورلرينه اولسونكه وجود شريفى سبب ايجاد كون ومكان و باعث خلقت انس وجان اولدى وتحيات بى غايه وتسليمات مالانهايه آل و اولاد كرام و اصحاب ذوى الاحترامنه اولسونكه هر برى صراط مستقيمده نجم هدى وفلك اهتداده شمس ضحى اولديلر رضوان الله تعالى عليهم أجمعين اما بعد اشبو كتاب صحت نصاب و بو خطاب عنبرين نقابك تحرير وتسطير واملاسنه باعث و بادى اولدركه مدينهٔ سراى بوسنهده قالين الحاج على محلهسى سكانندن صاحب الخيرات والحسنات و راغب تصديقات والمبرات قضاة كرامدن سليمان رشدى افندى ابن المرحوم عبدالله آغا ابن مصطفى آغا مجلس شرعشريف و محفل دين منيفده وقف آتى الذكرده لاجل التسجيل ولامر الاتمام والتسبيل متولى نصب وتعيين اولنان جامع عتيق محلهسى سكانندن علماء عظام ومدرسين كرامدن عبد الله رشيد افندى ابن المرحوم

ابراهیم حلمی افندی محضرنده اقرار صحیح شرعی واعتراف صریح مرعی ایدوب وقتا که بو دنیای دون ونقش بوقلمونك عمرانی خراب و حاصلی تراب اولمغله جناب حق و فیاض مطلقدن روز حشر وجزا و یوم نشر ولقاده جمله حفات وعرات حساب دفتر حسنات و سیئاتده ایکن سایهٔ خیرات وظل صدقات تحتنده مستظل ومستریح اولمق رجاسیله مدینهٔ مزبوره‌ده زرکران زیر سوقنده واقع برطرفی یالدیزجی ملا عثمان حلیله‌سی خاتونك دکانی وطرفین قوجو اوغلی ریستو ذمی منزلی ومخزنی و طرف رابع طریق عام ایله محدود وممتاز سنوی یوز یکرمی آقچه مقاطعهٔ قدیمه‌لو عرصه‌سی اصحاب خیراتدن مرحوم دوزی باشی وقفی وبناسی ملکم اولان برباب دکان ودروننده کائن برباب مخزنمی ملکمدن اخراج وحسبةً لله الملك الصمد باذن متولی وقف مومی الیه وقف صحیح مؤبد وحبس صریح مخلد ایله وقف وحبس ایدوب شویله شرط ایلدمکه دکان ومخزن محدود مذکوره بهرسنه معرفت متولی ایله طالبینه ایجار وسنوی حاصل اولان اجاره‌سندن اولا مقاطعهٔ عرصه اولان یوز یکرمی آقچه واقف مومی الیه اوقافی متولیسنه اعطا اولنه وباقی اجاره‌سندن سالف الذکر قالین الحاج علی محله‌سنده واقع جامع شریفنده هرکیم امام اولور ایسه سنوی یوز اللی غروش وجامع شریف مذکوره‌ده هرکیم مؤذن اولور ایسه سنوی اوتوز غروش وظیفه‌لری ویریله و بوندن اقدم جامع مذکوره مناره‌سنده رمضان شریفده و سائر لیالیٔ مبارکه ده ایقاد قنادیل ایچون جدم مومی الیه مصطفی آغا وصیت ایلدیکی اوچیوز غروش مرور زمان و کرور اوآن قادیل مذکور ایقادینه خرج وصرف اولندیغندن برینه دکان ومخزن اجاره‌سندن بهر سنه باید متولی یدیشر بچق قیه روغن زیت اشترا اولنوب جامع مذکور مناره‌سنده رمضان کثیرالقبضانده و سائر لیالیٔ مبارکه‌ده ایقاد قنادیله خرج و صرف اولنوب ثوابی جدم مرحوم مومی الیه مصطفی آغانك روحنه اهدا اوله وذکر اولنان عرصهٔ مقاطعه‌سیله وظائف مذکوره روغن زیت مزردن فضله قلان اجاره‌یه جهت تولیت اولمق اوزره متولی اولان کمسنه متصرف اوله ودخی شویله شرط ایلدمکه مادامکه لابس لباس حیاة اولەم امور تولیت و تبدیل و تغییر شروط مرة بعد اخری یدمده اولوب نفس ذاتمه مشروطه و بروفق دلخواه رأیمه مربوطه اوله وقتا که بامر الله بی زوال و بحکم پادشاه لایزال شربت ممتی نوش ایلدیکمده لابوین ارقرنداشم محمد آغا شروط محررهٔ مذکور ایله وقف مزبوره متولی اولوب بعد وفاته اولاد ذکوری و اولاد اولاد ذکورینك سناً اکبر وارشد واصلحی بطناً بعد بطن وقرناً بعد قرن وقف مزبوره متولی اوله و بعد الانقراض معرفت شرع ومارالبیان قالین الحاج علی محله‌سی اهالیسنك رأ واتفاقلریله امین ومستقیم برکمسنه وقف مزبوره متولی نصب وتعیین اولنوب شروط و قیود مرقومه رعایت و تولیت مذکوره‌یه متصرف اوله دیو تعیین قیود وتبیین شروط ایتدکدنصکره دکان ومخزن محدود ... کوری فارغاً عن الشواغل متولی مومی الیه تسلیم اولدخی وقفیت اوزره تسلم وقبض ایدوب سائر متولیلر اوقافده تصرف ایلدکاری کبی بعدالتصرف واقف مومی الیه سلیمان رشدی افندی عنان کلامی سمت رجوعه عاطف و زمام مقالی صوب استرداده صارف ایدوب جهت مباره‌دن

برجهت موقوفهٔ عرصه اوزرنده اولان ابنیه‌نك جهت اخرایه وقفیتی بعض مشایخ کرام حضراتنك مذهب شریفلرنده صحیحه اولمدیغندن ماعدا واقف منفعت وقفی کندی نفسنه شرط ایتمکله امام محمد بن حسن الشیبانی حضرتلری قتنده وقف باطل و حابهٔ صحتندن عاطل اولور بناءً علی ذلك دکان ومخزن مذکور ابنیه‌سی وقفیتدن رجوع ایلدم دیو استرداد و متولء مومی الیهك قصر یدینی طلب ایده‌رم دیدکده متولیء مومی الیه جواب سدیده متصدی اولوپ اکرچه حال بسط اولنان منوال اوزره اولوپ لکن بعض بعض مشایخ آخر صحتنه ذاهب اولدیغی مقرردر و امام ثانی ابو یوسف حضرتلری قتنده وقف شرط مذکوره مقارن اولور والیوم عمل آنکله‌در دیو رد تسلیمدن امتناع ایدوپ حاکم موقع صدر کتاب طوبی له وحسنمآب حضرتلری حضورنده مترافعان و هر بری مبتغمنجه فصل وحسمه طالبان اولدقلرنده حاکم مومی الیه طرفینك کلامنه بعد التأمل والتفکر صحت وقفی ترجیح واختیار وطرف وقفی خیری تقدیم و ایثار ایدوپ تجویز ایدن بعض مشایخ کرام مسلك لطیفلری اوزره عرصهٔ موقوفه اوزرنده ذکری مرور ایدن دکان ومخزن ابنیه‌لرینك مع شروطها المذکوره صحتنه حکم ایتدکدنصکره واقف مومی الیه بو طریق ایله مرامنه واصل اولمامغله طریق آخردن سمت رجوعه تصدی ایدوب ذکر اولنان دکان ومخزن ابنیه‌سنك جهت اخرایه وقفیتنه حکم حاکم لحوقیله صحت حاصله اولوب لکن صحت مقتداری ائمهٔ کبار اولان امام امام اعظم وهمام افخم حضرتلرینك قتنده صحت لزومی مستلزمه اولمامغله عرصهٔ موقوفهٔ مزبوره اوزرنده اولوپ دکان ومخزن مذکور ابنیه‌سی وقفیتدن رجوع ایلدم متولی مومی الیه دخی تکرار جوابه متصدی اولوپ فی الحقیقه امام مشار الیه حضرتلری قتنده صحت لزومی مستلزمه اولمدیغی مقرر لکن امام ابو یوسف حضرتلری قتنده واقف مجرد وقفت دیمکله و امام محمد حضرتلری قتنده تسلیم الی المتولی و ذکر تأبید ایله وقف لازم اولور امامین مشار الیهما مذهب خطیرلری اوزره عرصهٔ موقوفهٔ مزبوره اوزرنده دکان و مخزن ابنیهٔ مرقومه وقفیتك لزومنه دخی حکم طلب ایدیجك حاکم مومی الیه دام الحق جا یا بین یدیه حضرتلری تشیید مبانی وقفی اولی کوروب عالماً بالخلاف الجاری بین الائمة الاشراف فی امور اوقاف مار البیان دکان ومخزن ابنیهٔ وقفیتنك لزومنه دخی حکم وتسجیل ایتمکین من بعد وقف مزبور صحیح ولازمه ودوام و تأبیدی مستلزمه اولوپ نقص ونقیضنه مجال محال وابطال وتبطیلی عدیم الاحتمال اولمغله فمن بدله بعد ما سمعه فانما اثمه علی الذین یبدلونه ان الله سمیع علیم و اجر الواقف علی الحی الجواد الکریم جری ذلك وحرر فی الیوم الحادی عشر من شهر ربیع الاول لسنة ستین و مأتین و الف

شهود الحال

راغب زاده صالح آغا ، خواجه درویش ملا احمد ، قزاز ملا عطاء الله ، بقال ملا فیض الله ، قزاز واتره‌ناق ملا محمد ، درزی الحاج عبد الله بن الحاج سلیم ، شهمانی ملا احمد ، قیوجی ملا سلیمان ، قوچك سلیمان ، عزیز ملا فیض الله اوغلی ، ملا مصطفی اوغلی ، لوشو زاده ملا محمد ، شهمانی ملا احمد اوغلی محمد و غیرهم

Sadržaj:

„Lijepa, bezbrojna hvala i neizmjerna zahvalnost onome poznavaocu svjetskih tajnih misli, stvoritelju sviju mogućnostih i čudesa i onome bogu, koji nejma prilike ni savjetnika, nego gospodari u svome carstvu, kako on hoće i onome bogu, koji je učinio ovaj prelazni svijet njivom vječitog svijeta, jer što se na prelaznom svijetu posije, to će se na vječitom požeti, te neka je selat i čista slava onome sultanu, koji je starješina sviju pejgambera, odabranom Muhamed Mustafi, koji je uzrokom stvorenju neba i zemlje, ljudi i duhova, te nek je takogjer slava i neuskraćena milost na njegovu kućnju obitelj i djecu i njegove odabrane drugove, koji su bili kao sunce u upućivanju vjerskih sljedbenika.

„Povod pisanju jest slijedeći:

„Stanovnik Kalin Hadži Ali mahale u Saraj-Bosni, kadija Sulejman Rušdi efendija, sin Abdullahagin, unuk Mustafagin, došao je lično pred ovaj šerijatski sud i uprisustvu Abdullah Rešid efendije, sina Ibrahim Hilmi efendina, stanovnika Careve mahale i muderisa kao postavljenog mutevelije dao je radi niže slijedećeg uvakufljenja svoje dobrovoljno očitovanje.

„Promislivši na vrijeme, da je ovaj svijet prolazan a njegove razne boje da naliče fata morgani, njegove gragjevine ruševinama i najzad sve to postaje crnom zemljom: za to od dragoga i milostivoga boga nadajući se i želeći, da će na onom strašnom sudu, na kome će se svakom po pravdi suditi i na onome sudu, na koji će svako gô i bos doći, a njegovi spisi od dobrih i zlih djela, koja je na ovome svijetu radio, u ruke predati te će svak toga sudnog dana pod hladom svojih dobrih djela hladovati: zbog toga odvajam od svog čistog imetka jedan moj dućan su magazom, koji postoji u čaršiji u donjem Kujundžiluku u rečenom gradu, koji graniči sa dućanom žene Mula Osmana Zlatarevića, sa dvije strane kućom i magazom Riste Fočica a s četvrte općim putem, a od kog se dućana plaća stotinu i dvadeset akči godišnje mukate Terzibašinu vakufu, te za božiju ljubav ove odvojene nekretnine sa dozvolom prisutnog mutevelije uvakufljujem za navijek istinitim i stvarnim uvakufljenjem, stavljajući za to slijedeće uvjete: da se pomenuti dućan sa magazom preko mutevelije nudiocima svake godine pod najam izdaje a od ove najamnine najprije da se plaća po 120 akči godišnje mukate nadležnom vakufskom muteveliji a od ostatka prihoda kirije da se daje godišnje po stotinu i deset groša imamu, koji bude služio u Kalin Hadži Alinoj džamiji a mujezinu iste po trideset groša godišnje plaće. Osim toga je prije nekoliko godina moj dedo zavjetovao tri stotine groša, da se od ovih novaca uz ramazan i ostale mubareć večeri pale kandilji na munari ove džamije a pošto se to nije od više vremena vršilo i održavalo, to ja sada odregjujem, da rečeni mutevelija od prihoda ove najamnine svake godine kupi po sedam i po oka zejtina te ovaj troši u paljenje kandilja u ovoj džamiji uz ramazan i ostale mubareć večeri za spas duše moga djeda, merhum Mustafage. Dalje odregjujem, da ostatak preko tih troškova i izdataka ostaje u korist mutevelije moga vakufa, kojemu će kao godišnja plaća služiti. Stavljam uslov, da ja budem mutevelija ovog vakufa dok sam ja živ, i da tim vakufom po svojoj volji upravljam i raspolažem, a kada ja po božijoj zapovjedi umrem, neka moj rogjeni brat Mehmed aga bude mutevelija toga vakufa, a kada i on umre da to pravo tevlijeta našljedno pregje na njegove muške potomke s koljena na koljeno, a kad i njih nestane, da šerijatski sud u sporazumu sa stanovnicima iste mahale izabere za muteveliju sposobnu i vrijednu ličnost, koja će tu službu po stavljenim uvjetima vršiti i odregjenu mu plaću redovito primati.

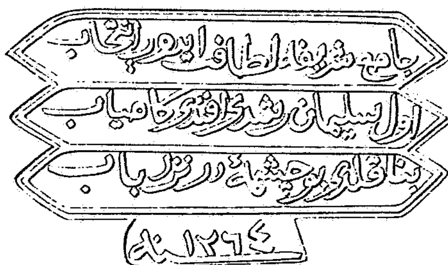
„Sve ovo izgovorivši rečeni vakif, očitova dalje, da je uvakufljeni dućan sa magazom bez tereta na raspolaganje i upravljanje pomenutom muteveliji predao i on ih u posjed primio, obećavši, da će dužnost mutevelije kao i ostale vakufske mutevelije vršiti.

„Poslije toga vakif Sulejman Ruždi efendija okrenu svoja očitovanja na drugu stranu i izjavi, da bi mu se uvakufljene nekretnine u posjed vratile, jer reče, da se ovake vrsti nekretnina po propisima i nazorima neke šehovske uleme i propisima imami Muhameda, sina Hasanova, ne mogu uvakufiti i da to uvakufljenje ne može biti istinito, s toga odustajem od uvakufljenja toga dućana i magaze i tražim, da mutevelija iste meni u posjed povrati. Prisutni mutevelija na ovo odrješito odgovori, rekavši, da u stvari takvi propisi postoje, ali po propisima i nazorima drugog imama, Ebu Jusufa, veli se, da su vakifovi uvjeti u tom predmetu istiniti i neosporni, te da se po njima glede toga i sada postupa, pa zbog toga ne može odobriti, da se to povrati.

„Pošto ovaj predmet uvakufljenja ovim postade prijeporan, to je raspravljajući šerijatski sudac rečene navode stranaka uzeo na razmišljanje i pretresanje, te imajući interese vakufa kao preče u vidu i uzevši u obzir raspravne navode stranaka i propise te nazore imama i obzirom na to, što imam Ebu Jusuf veli, da se uvakufljenje svršenim činom smatra, čim dotični vakif rekne: „to i to uvakufljavam“ a osim toga imami Muhamed veli, da je uvakufljenje nekretnina svršen čin, čim se uvakufljene nekretnine dotičnom muteveliji na raspolaganje predadu i uruče, s toga dakle on izreče presudu, da su ove zgrade istinito, zakonito, pravno i stvarno vakufsko imanje te ga kao takove i potvrgjuje i za to nema mogućnosti, da se ono pokvari i ukine. Ko bi ovu presudu i zakonom utvrgjeno riješenje oprovrgnuo i htio uništiti, bog će mu sve grijehe na njegov vrat natovariti, jer bog sve zna i vidi.

„Ovo se dogodi i napisa 11. dan mjeseca Rebijulevela 1260. (= 1844.).

„Svjedoci ovoga: Salih aga Ragibović, Mula Ahmed Hadži Dervišov, Mula Ahmed Lošo kazaz, Mula Ataullah kazaz, Mula Fejzullah bakal, Mula Mehmed Vatrenjak kazaz, Hadži Abdullah, sin Hadži Selimov, terzija, Mula Ahmed Šehmanija, Mula Sulejman kujundžija, Sulejman Fočić, Uzejir, sin Mula Fejzullahov, Mula Mustafić, Mula Mehmed Lošo i Mehmed, sin Mula Ahmeda Šehmanije“.

Slika 103.

Zatim nalazimo još jednu vakfiju supruge rečenog Sulejmani Ruždi efendije Kulovića u sidžilu broj 79 na strani 369. u kojoj se spominje ova džamija, te je zbog toga s kratkim sadržajem donosimo:

الحمد لله لو قف على كل حال المنزه عن التغيير والانتقال والصلاة والسلام على محمد الموصوف
بمكارم الاخلاق ومحاسن الخصال وعلى آله واصحابه العارجين الى معارج الكمال اما بعد اشبو
وقفية صحيحة الفحاوى ووثيقة شرعية المطاوينك تحرير وانشا وتسطير واملاسنه بادى اولدركه

مدينۀ سرای بوسنده‌ده قالین الحاج علی محله‌سی ساکنه‌لرندن صاحبة الخیرات و راغبة الحسنات منتها بنت محمد ممش سانجقدار نام خانون طرفندن وقف آتی البیانی تقریر ایله رجوع واستردادی دعواسنه بما هوالنهج الشرعی وکیل ثابت الوکاله‌سی اولان زوج داخلی قضاة کرامدن سلیمان رشدی افندی ابن عبدالله اغا نام کمسنه مجلس شرع شریف انورده لاجل المحاکمه والتسجیل ولاتمام الامر والتکمیل متولی نصب وتعیین ایلدیکی جامع عتیق محله‌سی سکانندن مدرسین کرام ذوی الاحترامدن عبدالله رشید افندی ابن المرحوم ابراهیم حلمی افندی محضرنده بالوکاله تقریر صحیح شرعی وتبیین صریح مرعی ایدوب وقف آتی الذکرك صدورینه دکین موکله‌م مزبوره منتها خانونك سلك ملکنده اولوب مدینۀ مزبوره‌ده ذرکران بالا سوقنده واقع برطرف موکله‌م مزبوره منتها خانونك دیکر دکانی و برطرف مرحوم جوماره ابراهیم آغا ورثه‌سی دکانی و برطرف عمارت مدرسه‌ء جداری وطرف رابعی طریق عام ایله محدود وممتاز عرصاسی سنوی یوز سکسان اقچه مقاطعۀ قدیمه‌لو اصحاب خیراتدن مرحوم ومغفور له غازی خسرو بك وقفی و بناسی ملك بر باب دکانی ملکمدن اخراج وحسبةً لله تعالی و طلباً لمرضاة ربه العلی الاعلی وقف صحیح مؤبد وحبس صریح مخلد ایله وقف وحبس ایدوب شویله شرط ایلدیکی دکان محدود مذکور بهر سنه باید متولی طالبینه ایجار اولنوب حاصل اولان اجاره سندن اولا واقف مشار الیه مرحوم غازی خسرو بك وقف شریفنه عرصهٔ وقف ایچون عائد اولان مقاطعۀ قدیمه‌سی ادا اولندقدنصکره باقی اجاره سندن سالف الذکر قالین الحاج علی محله‌سنده کائن جامع شریفده هرکیم امام اولور ایسه بهر جمعه کیجه‌سی بر یس شریف سوره‌سین تلاوت وثوابنی واقفۀ مزبوره روحنه اهدا ایدوب سنوی اللی غروش وظیفه‌سی ادا اولنه و اجارۀ مذکوره‌دن بهر سنه اون غروش ید متولیده ادخار اولنوب لدی الحاجه دکان مذکورك تعمیرات لازمه‌سنه خرج وصرف اولنه واجارۀ مذکوره‌دن باقی فضله هرنه مقدار قالور ایسه جهت تولیت اولمق اوزره متولی اولانلر متصرف اوله‌لر ودخی شویله شرط ایلدیکی واقفۀ مزبوره مادامکه لابسۀ لباس حیوة اوله شروط مذکور ایله وقف مزبورك امور تولیتی کندی نفسنه شرط ایدوب و بعدوفاتها بنم ذاتنه و وفاتمدنصکره لابوین ارقرنداشم محمد آغا بن المزبور عبدالله آغایه و بعد وفاته مرقوم محمد آغانك اولاد ذکورینك سناً اکبر و ارشد و اصلح والیق اولادی واولاد اولادینه بطناً بعد بطن وقرناً بعد قرن تولیت مذکوره شروط مرقومه ایله متصرف اوله و بعد الانقراض معرفت شرع ومارالذکر قالین الحاج علی محله‌سی اهالیسنك رأی ومعرفت واتفاقلریله امین ومستقیم برکمسنه متولی نصب وتعیین اولنوب شروط و قیودی مذکوری اجرا ایلیه دیو دکان محدود مذکوری فارغاً عن الشواغل متولی مومی الیهه تسلیم ایلیوب اولدخی تسلم وقبض و سائر متولیلرکبی تصرف ایلدی دیو بالوکاله دیدکده متولی مومی الیه دخی وکیل مومی الیهك اقرار مشروحه‌سنی بالمواجهه تصدیق و بالمشافهه تحقیق ایتدکدنصکره وکیل مومی الیه سلیمان رشدی افندی عنان کلامنی سمت رجوعه عاطف وصوب استرداده بالوکاله صارف اولوب جهت مباره‌دن برجهت موقوفه عرصه اوزرنده اولان ابنیه‌نك جهت اخرایه وقفی بعض مشایخ کرام مذهب شریفلرنده

صحیحه اولمدیغندن ماعدا واقف منفعت وقفی کندی نفسنه شرط ایتمکله امام محمد بن حسن الشیبانی حضرتلری قتنده وقف باطل وجهله صحتدن عاطل اولوب بناءً علی ذلك موکلهم مزبوره منتها خاتون ذکر مسبوق دکانك ابنیه‌سی وقفیتندن رجوع ایتمکله دکان مذکوری ملکنه ادخال و متولی مومی الیهك قصر یدینی بالوکاله طلب ایده‌رم دیو دعوی ایلدکده غب السؤال متولیء مومی الیه دخی جوابنده فی‌الواقع عرصهٔ موقوفه اوزرنده اولان ابنیه‌نك جهت اخرایه وقفیتی بعض مشایخ کرام کرام قتلرنده صحیحه دکلدر لکن بعض آخری صحتنه ذاهب اولدیغی مقرر اولوب وامام ثانی ابو یوسف حضرتلری قتنده وقف شرط مذکوره مقارن دخی اولور والیوم عمل انکله‌در دیو رد وتسلیمدن امتناع ایدوب حاکم موقع صدر کتاب طوبی له وحسنمآب افندی حضرتلری طرفین کلاملرین بعدالتامل والتفکر صحت وقفی ترجیح واختیار وطرف خیری تقدیم وایثار ایدوب تجویز ایدن بعض مشایخ کرام مسلك لطیفلری اوزره عرصهٔ موقوفه اوزرنده اولوب ذکر مرور ایدن ملك ابنیه دکانك مع شروطها المذکوره صحتنه حکم ایتدکدنصکره وکیل مومی الیه واقفهٔ مزبوره طرفندن بویوزدن مرامنه واصل اولمامغله طریق آخردن سمت رجوعه تصدی ایدوب اکرچه ذکر اولنان دکان ابنیه‌سنك جهت اخرایه وقفیتنه حکم حاکم ایله صحت حاصل اولدی لکن صحت مقتدای ائمهٔ کبار اولان امام اعظم همام افخم حضرتلری قتنده صحت لزومی مستلزمه اولمامغله عرصهٔ موقوفهٔ مزبوره اوزرنده اولوب ابنیهٔ دکان مذکوره‌نك وقفیتندن بالوکاله رجوع ایلدم دیدکده متولی مومی الیه دخی تکرار جواب وروب فی‌الحقیقه امام اعظم مشار الیه حضرتلری قتنده صحت لزومی مستلزمه اولمدیغی مقرر اولوب لکن عارف صمدانی ابو یوسف الشهیر بالامام الثانی حضرتلری قتنده واقف مجرد وقفت دیمکله و امام محمد ابن حسن الشیبانی حضرتلری قتنده تسلیم الی المتولی و ذکر تأبید ایله وقف مزبور صحیح ولازم اولور امامین مشار الیهما مذهب خطیرلری اوزره عرصهٔ موقوفه اوزرنده اولان ابنیهٔ دکان مرقومه وقفیتنك لزومنه دخی حکم طلب ایدیجك حاکم مومی الیه دام الحق جاریاً بین یدیه حضرتلری تشیید مبانیء وقفی اولی کوروب ذکری سبقت ایدن دکان محدود مذکوره‌نك ابنیهٔ وقفیتنك لزومنه و شروط وقیودك صحت ونفاذینه عالماً بالخلاف الجاری بین الائمة الاسلاف وقف مزبورك صحت ولزومنه حکم ایتمکین من بعد وقف مزبور صحیح و لازم اولدی فمن بدله بعدما سمعه فانما اثمه علی الذین یبدلونه ان الله سمیع علیم واجر الواقف علی الله الجواد الکریم جری ذلك وحرر فی الیوم الحادی عشر من شهر ربیع الاول لسنة ستین و مأتین و الف

شهود الحال

راغب زاده صالح آغا ، خواجه درویش ملا احمد ، قزاز ملا احمد ، قزاز ملا عطاءالله ، بقال ملا فیض‌الله ، واتره‌نیاق ملا محمد ، خواجه علمدار اوغلی ، شهمانی ملا احمد اوغلی محمد حاجی سلیم اوغلی الحاج عبدالله ، قیومجی ملا سلیمان ، قوچك سلیمان ، لوتو اوغلی

Sadržaj.

„Hvala bogu poznavaocu svakog vremena, koji nije izvržen prelazu i prevrati, te nek je selatu selam na onoga Muhameda, koji je gospodar lijepe naravi i načela, na njegovu kućnju čeljad i dobre drugove, koji su postigli vrhunac sreće. Uzrok je pisanju ovoga čistog pravednog šerijatskog testamenta slijedeći: Stanovnica Kali Hadži Ali mahale u Saraj-Bosni Muntiha, kći Mehmeda Memiša, sandžakdara, kao dobrotvorka opunomoćila je sa od strane šerijata potvrgjenom punomoći svoga muža Sulejman Ruždi efendiju, sina Abdullahova i po činu kadiskog reda, da ovaj u ime njeno vrši niže slijedeće uvakufljenje njenih nekretnina i da to u šerijatske zapisnike zavede u prisustvu Abdullah Rešid efendije, sina merhum Ibrahim Hilmi efendije, stanovnika Careve mahale u Sarajevu i muderisa, koga je ona odredila i imenovala mutevelijom vakufa, što ga ona zavjetuje i uvakufljuje, te je isti punomoćnik kod ovog suda dao slijedeće očitovanje: Moja vlastodavka, rečena Munteha hanuma, posjeduje jedan dućan u gornjem Kujundžiluku u čaršiji, koji graniči s jedne strane drugim dućanom rečene Munteha hanume, s druge dućanom našljednika Ibrahim age Čomare, s treće duvarom Imaretske medrese, a s četvrte općim putem, a za zemljište ovog dućana plaća se godišnje po 180 akči mukate merhum Gazi Husrev begovu vakufu te je ovaj dućan od svoga čistog imetka odvojila i za navijek u dobrotvorne svrhe istinito i stvarno zavjetuje i uvakufljuje i o tome stavlja niže slijedeće uvjete: da ovaj dućan nadležni mutevelija svake godine nudiocu pod najam izdaje i od ove najamnine da na prvom mjestu plaća 180 akče godišnje mukate vakufu merhum Gazi Husrev begovu, a od ostatka da imam, koji bude u Kalin Hadži Alinoj džamiji, svakoga petka reče po jedan lijepi „Jusin“ a da mu se za to po pedeset groša godišnje plaće izdaje i da to učenje čini za spas duše vakifovice, dalje, da od ove najamnine mutevelija svake godine po deset groša odvaja i ove novce da troši na potrebni opravak i popravak uvakufljenog dućana a što bi preko sviju tih izdataka preteklo, da to ostane kao godišnja plaća mutevelina. Dalje stavlja uslove, da ona bude mutevelija toga njezina vakufa sve dok je živa a kad ona umre, da to pravo pregje na njezina rogjenog brata Mehmed agu, sina Abdullah agina, a i on kad umre, da to pravo pregje na njegova najstarijeg i najsposobnijeg sina a ovoga da naslijede njegova muška djeca s koljena na koljeno dolazeći; a ako bi slučajno i ovi izumrli, da dotični šerijatski sudac u sporazumu sa stanovnicima rečene mahale izabere sposobnu i povjerljivu osobu za mutevelіju, koji će ovim vakufom po ovdje stavljenim uvjetima upravljati. Sve ovo izgovorivši reče, da je pomenuti zavjetovani dućan bez tereta predan na raspolaganje muteveliji i on ga primio i obećao, da će s njime kao i ostale mutevelije upravljati.

„Zatim je prisutni mutevelija sve ove uvjete i očitovanja punomoćnika vakife kao istinite lično priznao i potvrdio.

„Poslije ovih izjava rečeni punomoćnik, Sulejman Rušdi efendija, okrenu riječ na drugu stranu u namjeri da povrati uvakufljenu nekretninu te reče, da po propisima nekih učenjaka ne vrijedi uvakufljenje zgrade na tugjem zemljištu podignute, a po propisima imama Muhameda, sina Hasanova, uvakufljenje nema važnosti, ako se stvarno ne izvrši, s toga u ime vlastodavke tražim povratak uvakufljenog dućana te da se naredi muteveliji, da mu ga povrati. Prisutni mutevelija odrješitim govorom na ovo reče: „I ako ti navedeni propisi postoje, ipak je po propisima drugog imama Ebu Jusufa ovo uvakufljenje kao stvarno svršeno, na zakonu osnovano, s toga ne mogu dozvoliti povratak uvakufljenog dućana.“

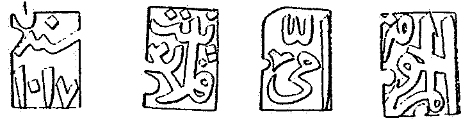
„Raspravljajući šerijatski sudac uzevši u pretres te navode i imajući u vidu bitne interese vakufske, izreče presudu, da je ovo uvakufljenje zakonito, istinito, pravno i stvarno izvršeno uvakufljenje, te ga kao takovo i potvrdi, jer uvaži kao temeljit razlog tomu propise i nazore drugog imama Ebu Jusufa, koji veli, da je uvakufljenje svršen čin, čim dotični vakif rekne: to i to uvakufljujem, a imami Muhamed, sin Hasanov, Šejbanija veli, da je uvakufljenje neprijeporna činjenica, čim se ono dotičnom muteveliji na raspolaganje preda.

„Ko bi ovu presudu preinačio, oprovrgao ili uništio, tomu će bog sve grijehe na njegov vrat natovariti, jer bog sve zna i vidi.

„Ovo se dogodi i napisa 11. dan rebijulevela 1260. (= 1844.).

„Svjedoci ovoga: Salih aga Ragibović, Derviš Mula Ahmed, hodža, Mula Ahmed Kazazović, Mulla Abdulah kazaz, Mula Fejzullah bakal, Mula Mehmed Vatrenjak, Hodža Bajraktarov sin, Mehmed, sin Mula Ahmeda Šehmanije, Hadži Abdullah, sin Hadži Selimov, Mula Sulejman kujundžija, Sulejman, sin Lošin i ostali."

Zatim nalazimo, da je uvakufila u korist ove džamije Hadže Alije hanuma, kći Ali bega Morića i to: 1284. (= 1867.) jednu kuću od osam soba u Čekrkči Muslihudinovoj mahali u Oprkanj ulici, o čemu se vakfija nalazi u vakufskoj centralnoj upravi.

Slika 104. Natpis s nišana kćeri Kalin H. Aline u dvorištu očine joj džamije.

U dvorištu ove džamije nalazi se grob hajrije sahibine kćeri, u koje tarih ovako glasi (*slika 104.*): „Umrla Umija kći Kalinova 1017." (= 1608.).

U blizini iste nalazi se na jednom nišanu ovaj tarih (*slika 105.*):

„Pregje u vječnost Muhamedaga. Neka mu bude mjesto u raju a drugovi rajski momci i djevojke.

„Bijaše Gazi Husrefbega vakufa nadzornik i vrlo poznat radi pravednosti. Mnogo je dobročinstva učinio, a osobito je ovaj lijepi mekteb obnovio. Njegova lijepa duša neka utone u more Božje milošći. Njegove grijehe neka Bog pobriše na strašnom sudu. Mejlija mu napisa perom prelazni datum. „Grob H. Muhamedov, Bože, nek bude pun svjetlosti. 1171." (= 1782.).

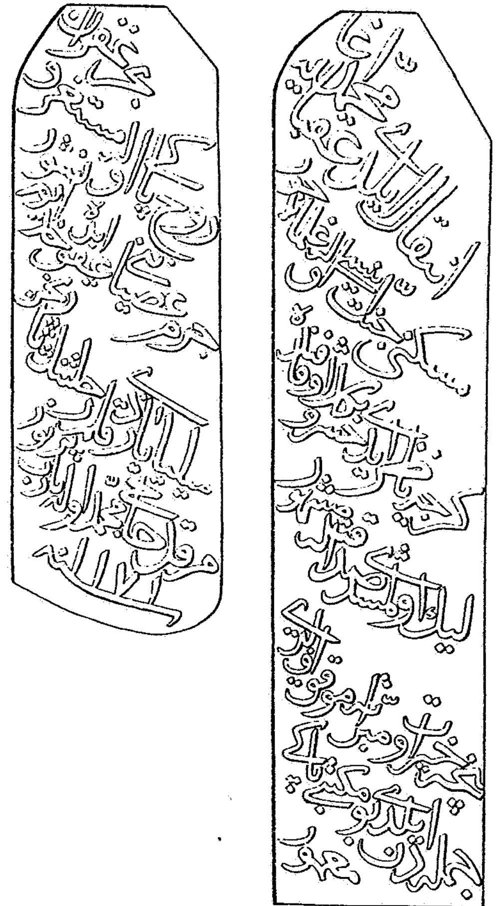
Megju ovim se nalaze još dva-tri nišana od ušćupskog kamena sa tarihom, koji glasi (*slika 106.*):

„Umrli od Boga pomilovani Abdulah, sin Mehmedov, nek mu je duši fatiha. 1197." (= 1782.)

„Umrla od Boga pomilovana Babija, kći Ibrahimova, nek joj je fatiha 1197." (= 1782.).

Još se nalazi grob u blizini ovih Ibrahim ef. Imaretlije a tarih mu ovako glasi (*slika 107.*):

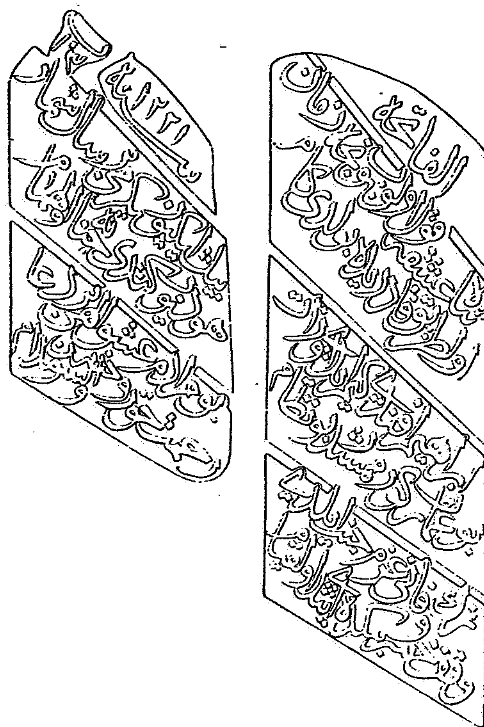
„Bijaše rob nekoliko vremena carsko zaljubljen i najzad nagje u Kaderijskoj sekti ono, što traži. Ibrahim ef. bijaše mu ime Imaretlić, komu se nedade postići, što je želio.

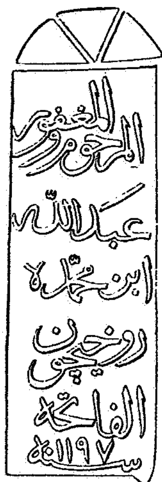

Slika 105. Natpis nišana H. Muhamedage Imaretlića u dvorištu Kalin H. Aline džamije.

„Napustiv nevječnost, krenu raju, buduć u Gazi Husref begovu vakufu našljednik 1221. god. Povikavši Hu ode u raj.

„Meni je samo namjera s Božjom milošću jedna molitva: Božja milost neka mu je duši za uvijek 1221.“ (= 1806.).

Slika 106. Natpis s nišana Abdulaha u dvorištu Kalin H. Aline džamije.

Slika 107. Natpis s nišana Rabije u dvorištu Kalin H. Aline džamije.

Slika 108. Natpis s nišana Ibrahimage Imaretlića u dvorištu Kalin H. Aline džamije.

Izmegju ovih nalaze se u blizini još dva groba braće Kulovića i to Ahmeda i Alije, koji se u vječnost preseliše 1230. (= 1814). Rahmet im duši.

God. 1271. (=1854. uvakufio je nekoliko hiljada groša u korist ove džamije Mustafa ef. Alam-emin.

God. 1283. (=1866.) uvakufila je H. Hatidže-hanuma Imaretlička jednu kuću u Bravadžiluku u korist ove džamije i mekteba.

Dodatak gazilerskoj tekiji.

برات شريف عاليشان

سراى بوسنه‌ئى مرحوم ومغفورله ابوالفتح سلطان محمد خان عليه الرحمة والغفران حضرتلرى فتح وتسخير بيوردقلرنده نزدنده شهيد اولان غزات كبرا متصفادن نفس سراى بوسنه‌ده غازيلر يولنده مدفون شمسى دده وعينى دده نام عزيزلر تربه‌لرى مقدم ومؤخر استيلاى كفره‌ده محترق وخراب ومدت مديده متروك ومعطل وخالى ايكن اصحاب خيراتدن قادرى شيخى الحاج حسن نام صاحب الخير تربهٔ مذكوره‌يى مجدداً بنا واحيا واتصالنده اولان زاويهٔ قديمه‌ئى تجديد وآبادان ايدوب اداى خدمات لازمه‌سيچون بر تربه‌دار نصبى لازم ومهم اولمغله بر وجه حسبى تربه‌دار تعيين اولنان اصحاب سلوكدن وارباب طريقدن اشبو رافع توقيع رفيع الشان خاقانى درويش ابراهيم هر وجهله لائق ومحل مستحق اولمغين تربه‌دارلق مذكور بر وجه حسبى كندويه توجيه اولنوب يدينه مجدداً برات شريف عاليشانم ويرلمك رجاسنه اقضى قضاة المسلمين قاضيسى مولانا كوالى زاده مصطفى ميسر زيدت فضائله عرض ايتمكله موجبنجه منوره صدقه ايدوب اشبو برات همايون عنايتمقرونى ويردم وبيوردمكه بعد اليوم واروب منور درويش ابراهيم خليفه ذكر اولنان تربه‌ده تربه‌دار اولوپ خدمت لازمه‌سين بيقصور مرعى ومؤدى قيلدقدنصكره بر وجه حسبى متصرف اولوپ دوام عمر ودولتم ايچون دعايه مداومت كوستره شويله بيلوب علامت شريفه اعتماد قيله‌سز تحريراً فى اليوم التاسع عشر من شهر ربيع الاخر لسنة احدى و ثلثين و مأتين و الف

بمقام
قسطنطنيه

اقضى قضاة المسلمين اولى ولاة الموحدين معدن الفضل واليقين رافع اعلام الشريعة والدين وارث علوم الانبياء والمرسلين المختص بمزيد عناية الملك المعين مولانا سراى بوسنه قاضيسى زيدت فضائله توقيع رفيع همايون واصل اوليجق معلوم اوله‌كه درويش سليمان زيد صلاحه سدهٔ سعادتمه عرضحال ايدوب بوسنه سنجاغنده سراى ناحيه‌سنه تابع وقف زاويهٔ مرحوم حسن بك در نفس سراى غازيلر يولنده واقع اولان تكيه‌در تكيه‌يه متصل برمقدار باغچه ايله برمقدار زراعت اولنور يرى اولوب زاويهٔ مزبوره‌يه وقفدر ديو دفتر مفاصلده محرر قلميله تحرير اولنديغى دفتر خاقانيده مقيد ومرقوم درويش سليمان ذكر اولنان حسن بك زاويه‌سنك عسكرى روزنامچه‌سندن ويريلان برات ايله زاويه‌دارى اولمغله نفس سرايده غازيلر يولنده واقع تكيه‌يه متصل برمقدار باغچه ايله برمقدار زراعت اولنور اراضى المزبوره برموجب دفتر خاقانى حسن بك

زاویه‌سی وقفی طرفندن ضبط وحاصلاتی اخذ وقبض مراد اولندقده دخل اولنمق ایجاب ایتمز ایکن اجانبدن بعض کمسنه‌لر ذکر اولنان باغچه و اراضی‌یه خلاف دفترخاقانی فضولی مداخله و تعرضدن خالی اولمدقلرین بلدیروب نفس سرایده غازیلر یولنده واقع تکیه‌یه متصل برمقدار باغچه ایله برمقدار زراعت اولنور اراضی المزبوره برموجب دفترخاقانی زاویهٔ مزبوره وقفی طرفندن ضبط وحاصلاتی اخذ وقبض ایتدیریلوب اجانبدن اولان کمسنه‌لری خلاف دفتر خاقانی دخل وتعرض ایتدیرلمامك بابنده امر شریفم صدورینی استدعا ایتمکدن ناشی دفترخانهٔ عامره‌مده محفوظ دفترمفاصله مراجعت اولندقده وجه مشروح اوزره اولدیغی مسطور ومقید بولنمغین دیوان همایونمدن قانونله سؤال اولندقده ذکر اولنان باغچه و اراضی زاویهٔ مزبوره وقفی طرفندن ضبط وحاصلاتی اخذ وقبض ایتدیرلك واجانبدن هیچ فردی دخل وتعرض ایتدیرلمامك ایچون امر شریفم اعطاسی مقتضای دفترخاقانی وموافق قانون ایدیکی تحریر اولنمغله دفترخاقانی موجبنجه قانون اوزره عمل اولنمق امرم اولمشدر بیوردمکه حکم شریفم وصول بولدقده بو بابده صادر اولان امرم اوزره عمل دخی نفس سرایده غازیلر یولنده واقع تکیه‌یه متصل بر مقدار باغچه ایله برمقدار زراعت اولنور اراضی مرقومه‌ئی برموجب دفترخاقانی زاویهٔ مزبوره وقفی طرفندن ضبط وحاصلاتن اخذ وقبض ایتدیروب اجانبدن هیچ فردی خلاف دفترخاقانی دخل وتعرض ایتدیرمیوب منع ودفع ایلیه‌سن من بعد دفترخاقانی‌یه وامر همایونمه مخالف کمسنه‌یه ایش ایتدیرمیوب خصوص مزبور ایچون بر دخی امرم وارملو ایلمیه‌سن شویله بیله‌سن علامت شریفمه اعتماد قیله‌سن تحریراً فی اواخر رجب الفرد لسنة احدی وثلثین ومأتین والف

بمقام
قسطنطنیه

Sarajevske džamije i druge javne zgrade turske dobe.

Priopćio

Šejh Sejfudin Kemura (Sarajevo).

(Nastavak.)

LIV. Nesuh begova džamija, sadašnja vakufsko-mearifska centralna uprava.

Bijaše prije jedna džamija na domak Latinske ćuprije izmegju tri ulice, t. j.: Aščiluka, Kundurdžiluka i sadašnje Franje Josipove ulica.

Džamija bijaše vidna i lijepa, dosta dugačka a pouska od čerpića zidana, pokrita šimlom i ćeremitom sa kamenom munarom i bila joj je munara s lijeve strane vrata. Merhum Salih efendija Muvekit veli, da je ovu džamiju bio napravio drugi bosanski namjesnik Nesuh-beg i to 856. (= 1452. g.) i da je isti umro u Sarajevu i ukopan pred sadašnjom oficirskom kasinom i kraj nje da je napravio mekteb i česmu a za potrebe te džamije da je uvakufio gotova novca, kuća i zgrada i ziratnih zemljišta i od toga vakufa da se je vidila muhaseba 1197. (= 1782. g.).

Iza osvojenja Sarajeva po Sultan Fatihu prvi bosanski namjestnik Mehmed-beg Minetović podigne za sebe oko ove džamije kuće i zgrade i mukatu od ovih priveže kao prihod ovoj džamiji i po tome se ova mahala kasnije prozvala njegovim imenom, i tim se imenom nazivala sve do iza princa Evgena.

Nalazimo u sidžilu br 36 jedno šerijatsko riješenje, u kome se veli, da se nalazilo mukate od Minetovića vakufa i u Dônjim Tabacima.

Da je i ovaj mesdžid prigodom navale princa Evgena izgorio, kazuje nam izkaz Ćose Halif paše, u kome se veli: Mehmed bega Minetovića mesdžid u terzijskoj čaršiji prigodom navale izgorio je, te se i sada u ruševnom stanju nalazi. Po tome se razumije, da je u tom vremenu oko ove džamije bila terzijska čaršija.

U narodnoj molbi veli se, da je i ovaj mesdžid u požaru izgorio i još se nije napravio, a imam Mustafa i mujezin Mustafa da su primali plaću od ukamaćenih gotovih novaca.

U sidžilu br. 2. nalazimo ovaj zapisnik:

Nikola, sin Rajanov iz Latinluka, dolazi lično pred šerijatski sud i u prisustvu mutevelije Mehmed bega Minetovića vakufa, Mustafe, sina Sinanova i Nikole, sina Lukina daje ovo očitovanje: Ja prodajem moju kuću u Latinluku, koja je na zemljištu Mehmed bega Minetovića, te koja graniči s jednu stranu kućom Kara Ivanovom, a s drugu stranu rijekom Miljackom, a s treće i četvrte općim putem za 1900 akči s uslovom, da imade rečeni Nikola davati vakufu Minetovića četrdeset akči godišnje mukate, te se to zavede

u sidžil 19. ševala 973. (= 1565. g.). Svjedoci ovoga: Bajezid, sin Hasanov, Hadži Balija, sin Nesuhov, Ahmed, sin Oruč Pehlivanov i Memi Čelebija, sin Hadži Hajdarov.

Godine 1133. (= 1720. g.) bude imenovan bosanskim namjesnikom Abdullah paša Muhsinović, koji je ovaj mesdžid obnovio.

U znak tome donosimo ovaj berat:

برات شريف عاليشان

مدينهٔ سراى بوسنه‌ده واقع مرحوم منت زاده محمد بك نام صاحب الخيرك بنا ايلديكى اوقافنك وظيفهٔ معينه ايله متوليسى اولان مصطفى بن محمد بلا ولد فوت اولوب يرى خالى و خدمت لازمه‌سى محلول و معطل قالمغله يرينه ارباب استحقاقدن اشبو رافع توقيع رفيع الشان خاقانى حسن خليفه ابن الحاج صالح هر وجهله لايق و محل و مستحق اولمغين توليت مذكوره وظيفهٔ معينه‌سيله متوفاى مرقومك محلولندن توجيه اولنوب يدينه برات شريف عاليشانم ويرلمك رجاسنه نائب مولانا مفتى زاده محمد توفيق زيد علمه عرض اتمكين بلا ولد فوتى واقع ايسه موجبنجه مزبوره صدقه ايدوب اشبو برات همايون عنايت مقرونى ويردم و بيوردمكه بعد اليوم واروب مزبور حسن خليفه ابن الحاج صالح ذكر اولنان اوقافك متوفاى مرقوم يرينه متوليسى اولوب خدمت لازمه‌سنى بيقصور مرعى و مؤدى قيلدقدنصكره وظيفهٔ معينه‌سيله متصرف اولوب دوام عمر و دولتم ايچون دعايه مداومت كوستره شويله بيله‌سز علامت شريفه اعتماد قيله‌سز تحريراً فى اليوم التاسع من رجب الفرد لسنة ست و عشرين و مائتين و الف

قسطنطنيه

Sadržaj carskog visokog berata.

U Sarajevu u Bosni imade vakuf merhum Mehmed bega Minetovića, u komu je sa izvjesnom plaćom bio mutevelijom Mustafa, sin Mehmedov, koji je bez poroda umro, te je to mjesto tim slučajem ostalo upražnjeno, pa sarajevski šerijatski kadija Muftić Mehmed Tevfik preporučuje Hasan Halifu, sina Hadži Salihova, kao za tu službu vrijedna i sposobna i moli, da ga imenujem i o tome izdam moj visoki carski berat. S toga, ako je zbilja taj mutevelija bez poroda umro, imenujem pomenutog Hasan Halifu na to upražnjeno mutevelijsko mjesto sa izvjesnom plaćom i besplatno izdajem mu ovaj moj visoki carski berat i naregjujem mu, da tu službu odmah nastupi i bezpogrješno vrši, te se bogu moli za mene i moju državu. Neka vam je to znano, da po mojoj zapovijedi postupate.

Pisano 9. redžeba 1216. (= 1801. g.) u Carigradu.

Piše Mula Mustafa Bašeskija, da je ovu džamiju H. Mustafa Bešlija 1207. god. popravio zajedno češmom.

Iza toga nalazimo jednu vakfiju u sidžilu br. 52 na strani 101., u kojoj se spominje ova džamija te je donosimo u originalu i prevodu:

حمد و ثناء موفور و شكر و سپاس نا محصور اول جاعل الظلمات و النور و واقف امور جمهور اولان رب الارباب و مسبب الاسباب حضرتلرينك درگاه اقدس و بارگاه مقدسلرينه ثابت و مقصوردر و صلوات ناميات و تحيات زاكيات اول سيد سادات و اشرف موجودات شفيع العصات

في يوم العرصات حبيب خدا رسول كبريا محمد المصطفى صلى الله تعالى عليه وسلم حضرتلرينك مرقد مطهر ومشهد انورلرينه وعلى آله العظام واصحابه الكرام حضراتنه مخصوص ومقصوردر * اشبو كتاب صحت انجام ومشكين ارقامك تحرير وانشاسنه باعث وبادى وتسطير واملاسنه داعى بودر كه مدينهٔ سراى بوسنه‌ده جامع عتيق محله‌سى ساكنه‌لرندن ايكن بوندن اقدم وداع عالم فانى ايدن فخر المخدرات عطيه خانم بنت مورو مصطفى اغا حسناته طالبه وتبرعات ومبراته راغبه اولوب «كل شئ هالك الا وجهه» آية كريمه‌سندن بو دار فنا سريعة الزوال اولديغنى تفكر واذا مات ابن آدم ينقطع عمله الا عن ثلاث علم ينتفع به وولد صالح يدعو اله وصدقة جارية كلام كهر نظامنى تدبر ايدوب حال حياتنده وكمال عقل وصحتنده تصرفات شرعيه‌سى جائزه وتبرعات مرعيه‌سى نافذه اولديغى حالده حسبة لله وطلباً لمرضاة الله ثلث مالنى وجوه بره وصيت ايدوب مصرة على ايصاها وفات ايتمكله موصى اليهانك صدريه كبيره قيزلرى فاطمه ونفيسه بنت الحاج ابراهيم طرفلرندن خصوص آتى الذكرى اقراره وكيللرى اولديغى ذاتى مرسومه‌يتى معرفت شرعيه ايله عارفان اولان وكيل الخرج محله‌سى سكانندن مورو زاده سردنكجدى مصطفى آغا ابن ابراهيم آغا واوغلى سردنكجدى ابراهيم آغانك شهادتلريله وكالتى ثابت وثبوت وكالتنه حكم شرعى لاحق اولان مرسومه فاطمه‌نك كبير اوغلى سرنكجدى سليمان آغا ابن حسين آغا مجلس شرع خطير لازم التوقيرده متوفاة موصى اليها عطيه خانمك صدرى كبير اوغلى وتنفيذ وصاياسنه وصى مختارى سردنكجدى سعادتلو عبد الله آغا محضرنده بالوكاله اقرار تام وتقرير كلام ايدوب متوفاة موصى اليهانك مدينهٔ مزبوره‌ده واقع درزيان سوقنده كائن اصحاب خيراتدن مرحوم ومغفور له عيسى بك‌زاده غازى محمد بك اوقافى عرصه‌لرندن اولوب بر طرفى شاكر الحاج عبد الله اغا دكانى وبر طرفى بأكو الحاج احمد ورثه‌سى دكانى وبر طرفى جدار وقف وطرف رابعى طريق عام ايله محدود وممتاز عرصه‌سى وقف مذكوردن وبناسى ملك سنوى يكرمى درت پاره مقاطعهٔ قديمه‌لو بر باب دكان واتصالنده مخزن وقارشوسنده كره‌وتده موكلتان مرسومتان كندى حصهٔ ارثيه‌لرنى متوفاة موصى اليهانك وقف مذكورده كوچك بزستانده واقع بر طرفى قپو جدارى وبرطرفى بزستان جدارى وبرطرفى قراپينه ملا عبد الله ورثه‌سى دكانى وطرف رابعى طريق عام ايله محدود وممتاز سنوى التمش پاره مقاطعه‌لو بر باب دكانى ايله درتيوز غروشى آغاى موصى اليه اعطا ايتمك اوزره استيفاء ومبالغ مذكورى متوفاة موصى اليهانك خواص قرالرندن اولوب بولوغ قريه‌سنده ايكى خانه‌لك چيفتلك املاكيله قلوقوچوين قريه‌سنده واقع بر خانه‌سى خواصدن وبرخانه‌سى پاله جماعتندن اولوب ايكى خانه‌لك چيفتلك املاكنده موكلتان مرسومتانه اصابت واستقلال ايدن حصهٔ ارثيه‌لرندن تقاص وسالف البيان درزيان سوقنده اولان دكان ومخزن وكره‌وتى موصى اليه عبد الله آغايه ثلث مذكور ايچون تعيين وتسليم وتمليك ايتدكلرنى بالوكاله اقرار ووصى موصى اليه دخى كندى حصهٔ ارثيه‌سنى املاك قراء مزبوره‌ده ثلث حصه‌سندن استيفاء ودكان مذكور ايله مخزن وكره‌وتى ثلث مرقومه تخصيص ايلدكدنصكره وصى موصى اليه عبد الله آغا مجلس شرع نبوى ومحفل منيف مصطفويده لاجل المحاكمه والتسجيل ولاتمام الوقف لاتى

والتكميل متولی نصب وتعيين ايلديكی علماء عاملیندن صالح فندی ابن شـعبان محضرنده بالوصایه اقرار تام واعتراف لؤلؤء نظام ایدوب سالف البیان درزیان سوقنده دکان مذکور ومخزن وکره وتی متوفاة مومی الیهانك ثلث مالندن اخراج ورقبهٔ حدود وحقوق ومنافع ومشتملاتیله فارغاً عن الشواغل وقف صحیح مؤبد وحبس صریح مخلد ایدوب شویله شرط ایلدمکه متولی مزبور صالح افندی مادامکه حیاتده اوله تولیت مذکوره متصرف اوله و بعـد وفاته مدینهٔ مزبوره سـوقنده واقع مرحوم محسن زاده عبدالله پاشا جامع شریفنده هرکیم مدرس اولورایسه وقف مذکوره متولی اوله ومادامکه حیاتده اولام وقف مذکوره نظارتی بروجه حسبی ذمه وبعد لوفات اوغلام ابراهیم ومحرمه وبعد اولاد واولادینه مشروطه اوله وشویله شرط ایلدمکه دکان مذکور ومخزن وکره وت امین ومستقیم کمسنهلره ایجار اوله سنوی حاصل اولان اجارهلرندن ابتدا مقاطعهٔ زمین اولان یکرمی درت پاره ادا اوله و سنوی بش غروش دکان مذکور ومخزن وکره وت تعمیرینه لدی الاقتضا خرج وصرف وجامع مذکوره ده درسیه اولمق اوزره سنوی اوتوزغروش مدرسه وظیفهٔ معینه یه ویریله ویکرمی غروش جامع شریف مذکورك امامنه وظیفه یه ضم اولمق اوزره ویریله و اوچ غروش وظیفهٔ تولیت اوله وسکز غروش جامع مذکورك سنوی لدی الاقتضا تعمیرینه صرف اولنه وطقوز غروش جامع مذکورك مؤذنی وظیفه سنه ضم اولمق اوزره اعطا اولنه دیو شروط وقیودینی بعدالاتمام وصی مومی الیه عبدالله آغا عنان کلامن سمت رجوعه عاطف اولوپ اگرچه سلطان سریر اجتهاد صاحب الهدایة والارشاد امام اعظم وهمام افخم حضرتلرینك مذهب خطیرلرنده وقف صحیح وخائز لـکن لزومدن عاریدر انجق عالم ربانی و فاضل صمدانی امام محمد ابن حسن الشیبانی رأی خطیرلرنده وقف باطل ومتفرع علیه اولان شروط وقیودی عاطل اولوب وقفدن رجوع واقف ایچون امر معتبر ومشروع اولمغله دکان مذکور ومخزن وکره وت متوفاة مومی الیهانك ثلث مالنه ادخال اولنمق بالوصایه مطلوبمدر دیدکلرنده متولی مومی الیه صالح افندی جوابنده حقیقت حال بسط اولنان منوال اوزره اولدیغی محل اشکال اولمیوب انجق امام فاضل ربانی وخبر کامل یزدانی امام ابی یوسف حضرتلرینك رأی منیرلری اوزره واقف مجرد وقفت دیمکله لزومی افاده ایدر رجوع و استرداد امرمحالدر دیو ردندن ابا واستبعاد ایدوب فصل وحسمه طالبان اولدقلرنده حاکم حاسم شرح الله صدره و رفع بالسعادة قدره افندی حضرتلری جانب وقفه نظر ومناع للخیر اولمقدن حذر ایدوب تمهید قواعد وقفی اولی وتشیید مبادیء خیری اخری کوروب صحت ولزومنه وعموم وخصوصنه بقول من یراه حکم صحیح شرعی وقضاء صریح مرعی ایلدکدنصکره فصار وقفاً صحیحاً شرعیاً و حبساً صریحاً مرعیاً فمن بدله بعد ما سمعه فانما اثمه علی الذین یبدلونه ان الله سمیع علیم واجر الواقف علی الله الجواد الـکریم جری ذلك وحرر فی غره ذی الحجة الشریفه من شهور سنة سبع وعشرین ومأتین بعد الالف ——— من هجرة من له غاية العز ونهاية الشرف ———

شـ——————————————ـهود الحـال

سرطورنائی محمد عارف آغا ابن الحاج صالح ، سرطورنائی عبدالله آغا پوریك ، علماء عاملیندن

الحاج محمد صادق افندی ، مدرسین کراندن عیسی زاده فضیلتلو محمد امین افندی ، حصکی محمد ، ممش آغا الحاج باشوزاده ، سردن کچدی جینوزاده حسین آغا ، باقری زاده سردن کچدی ابراهیم آغا ، بوره کی زاده عبد الله افندی ، السید صالح امین افندی ، الحاج سالم آغا ، صالح علمدار صحانی ، عبد الله علمدار سوجوقه ، ملا محمد صحانی ، چزجی الحاج عبد الله ، تاجر علی ع م معمار سنان ، الحاج صالح اغا اوتوز طقوز ، چزجی صالح علمدار و غیرهم من الحاضرین

„Nebrojena hvala i nekraćena zahvalnost neka je onome bogu, koji je stvorio svjetlo i mrak i poznavaocu sviju poslova i stvoritelju ovoga svijeta, te nek je selat i slava onome, što je ponos svega svijeta i što je gospodar nad gospodarima, koji će se za grijehe svojih sljedbenika na strašnome sudu bogu moliti, božijem milosniku i velikom poslaniku Muhamedu Mustafi, komu neka je slava i na njegov sjajni grob, te na njegovu uzvišenu obitelj i na probrane drugove.

Povod pisanja ovoga jest slijedeći:

Atije hanuma, kći Mustafa age Morića, bivša stanovnica careve mahale u Sarajevu-Bosni, koja je nedavno umrla, i koja je zatražila božiju milost, promislivši da je svaka stvar osim boga ništetna i da je ovaj svijet sasvim u brzo prolazan i još promislivši na rečenicu hazreti pejgamberovu a. s. koja veli: kad čovjek umre, poslovi mu se presijeku osim troje i to: korisno znanje, dobro dijete i vječita darežljivost, te sve to poimajući, a budući pri čistoj svijesti i pameti kao vlasnica svoga čistog imetka i naklonjena dobrim djelima, odredila je od svoga čistog imetka treći dio i neprestano govoreći o tom uvakufljenju slučajno je nenavodno umrla, a njene rogjene i punoljetne kćeri Fatima i Nefisa, kćeri Hadži Ibrahimove, postavile su ispred sebe punomoćnika i to Sulejmana, sina Husein agina i najstarijeg sina rečene Fatime, da ovaj ispred njih kod šerijatskog suda izjavi niže slijedeća očitovanja.

Identičnost pomenute Fatime i Nefise, kao i opunomoćenje Sulejmana sina Husein agina posvjedočili su i kod suda dokazali stanovnici Vekil harč mahale (Alifakovac) Mustafa aga Morić, sin Ibrahim agin i ovoga sin Ibrahim aga, te je nakon toga pomenuti punomoćnik Sulejman aga kao ovlašteni zastupnik u prisustvu Abdullah age punoljetnog sina umrle Atije hanume kao izvršioca ove oporuke kod suda izjavio niže slijedeće očitovanje: rečena umrla Atije hanuma prije svoje smrti zavjetovala je jedan dućan, uz ovi magazu i jedno kreve, koje nekretnine stoje u terzijskoj čaršiji, graniče s jedne strane dućanom Šačira Hadži Abdullah age, s druge dućanom Hadži Ahmeda Beće našljednika, s treće zidom vakufskim, a s četvrte općim putem, a zemljište ovih nekretnina pripada vakufu Mehmed bega Isabegovića, za koje se tom vakufu plaća po dvadeset i četiri pare godišnje mukate, te dalje ista Atije hanuma uvakufila je svoje hise u jednom dućanu postojećem u Malom bezistanu, koji graniči s jedne strane duvarom od vrata, s druge duvarom bezistana, s treće dućanom našljednika Mula Abdullaha Krajine, a s četvrte putem, a za koji se dućan plaća godišnje po šeset akči, te su njegove gore rečene vlastodavke Fatima i Nefisa nagodile se sa prisutnim izvršiocem Abdullahom tako, da svoje dijelove u navedenim uvakufljenim dućanima zamijene za četiri stotine groša, a u čiflucima na Bulozima i na Palima, na kojima ima uvakufljena trećina, da Abdullah aga poteže pravo vlasništva u njihovim dijelovima kao vlasnik i izvršilac testamenta, te je pomenuti izvršilac testamenta Abdullah aga u prisustvu odabranog uleme Salih efendije, sina Šabanova, koga je mutevelijom

ovoga vakufa postavio, pred ovim šerijatskim sudom izrično očitovao, da on treći dio u pomenutom dućanu, magazi i krevetu u ime umrle vakife od cijelog njenog imetka odvaja i za navijek stvarno i istinito u dobrotvorne svrhe zavjetuje i uvakufljuje, stavljajući za to slijedeće uvjete: da pomenuti mutevelija Salih efendija bude mutevelijom ovoga vakufa sve dok je živ, a kad on umre, da bude i postane mutevelijom onaj, koji bude muderisom u džamiji Muhsin zade Abdullah pašinoj, a nadzorništvo ovog vakufa da meni kao počasnom nadzorniku pripada, te da tu dužnost vršim dok sam živ, a poslije moje smrti da to pravo naslijede moji sinovi Ibrahim i Muharem, a poslije njih njihovi potomci s koljena na koljeno dolazeći. Dalje stavljam uslov, da se uvakufljeni dućan sa magazom i krevetom svake godine pouzdanoj osobi pod kiriju izdaje, i od prihoda ove kirije da se na prvom mjestu isplaćuje po dvadeset i četiri pare vakufske mukate, za tim po pet groša godišnje da se ostavlja na opravak i popravak uvakufljenih nekretnina i da se po trideset groša godišnje daje u ime dersije muderisu, koji bude u pomenutoj džamiji predavao, a po dvadeset groša godišnje da se daje imamu ove džamije kao plaća, a po tri groša godišnje da se mutevcliji kao plaća daje, a po osam groša godišnje da se zadržava za opravak i popravak pomenute džamije, a po devet groša godišnje plaće da se daje mujezinu predrečene džamije. I kad je rečeni izvršioc testamenta ove gori navedene izjave izrekao, okrenu riječ i očitovanje na drugu stranu te reče: i ako je po propisima i nazorima velikog imama uvakufljenje dozvoljeno, to ovo uvakufljenje po istim nazorima i po nazoru imama Muhameda, sina Hasanova, nije zakonito za to, što nije stvarno izvedeno, te zbog toga od ovog uvakufljenja odustajem i tražim, da mi se uvakufljeni dijelovi nekretnina u posjed povrate. Na ovo očitovanje prisutni mutevelija odrješito odgovori, da navod taj u stvari postoji, ali propisi i nazori drugoga imama Ebu Jusufa vele, da je svako uvakufljenje na zakonu osnovano, čim se izrekne: „to i to uvakufljavam", s toga dakle ne mogu dozvoliti, da se te uvakufljenje nekretnine u posjed povraćaju, nego da se uzakoni to uvakufljenje.

Raspravljajući šerijatski sudac, uzevši u pretres sve gornje navode i imajući u vidu interese vakufa presudi, da je ovo uvakufljenje zakonito, stvarno i istinito izvršeno, te se kao takovo i potvrgjuje. Ko bi ovu presudu oprovrgao ili uništio, njemu će bog sve grijehe na njegov vrat natovariti

Ovo se dogodi i napisa početkom zilhidžeta 1227. (= 1812. g.).

Svjedoci ovoga: Mehmed Arif aga Turnadžibaša, sin Hadži Salihov, Abdullah aga Pobrić, Hadži Mehmed Sadik efendija Ulema, Mehmed Emin efendija Isević Muderis, Mehmed Memiš aga Hadži Pašić, Husein aga Džino, Ibrahim aga Bakarović, Abdullah ef. Buregija, Esejid Salih Emin aga, Hadži Selim aga, Salih Bajraktar sahainja, Abdullah Bajraktar Sudžuka, Mula Mehmed sahanija, Abdullah aga čizmedžija, Mula Alija trgovac, Hadži Salih aga Otuzdokuz, Salih Bajraktar čizmedžija, Hadži Salih Jorgo, Mustafa Bajraktar Hodža, Mustafa baša Nalčaežija, Hadži Abdullah čizmedžija, Sulejman ef. Korah, Mehmed aga Mandžo, Sulejman baša čizmedžija, Mula Osman čizmedžija, Mula Mehmed čizmedžiski alajbeg i Salih baša čizmedžija.

Za tim nalazimo još jednu vakfiju Umi-hane, kćeri Mustafa-bajraktarove, stanovnice Orudž-Pehlivanove mahale u Sarajevu, kojom je uvakufila jednu bašču u Sarač H. Alijnoj mahali u dobrotvorne svrhe izmegju ostalog neki dio i za ovu džamiju.

Za tim nagjoh original vakfije Mustafa ef., sina Hasanagina, stanovnika Hadže Kemaluddina mahale, kojom isti uvakufjuje 9200 groša za ovu džamiju 1271. i meće mutevelijom H. Hafiz Abdullah ef. Kaukčiju, sina H. Ibrahimova.

LV. Mesdžid Hadži Osmanov u Gornjim Tabacima.

Da je merhum Hadži Osman efendija ovaj mesdžid godine 1000. (= 1591.) podigao kazuje nam ovaj tarih, koji se nalazi u Evlijai Čelebinoj Sejahatnami, a koji ovdje donosimo:

Slika 109. Mesdžid H. Osmanov u Gornjim Tabacima.

حاجی عثمان مسجدی

مرحوم مومی الیه حاجی عثمان اشبو مسجدی ۱۰۰۰ تاریخنده بنا أیلمش اولدیغنی اشبو تاریخ تأیید ایدییور :

حاجی عثمان قد بنا هذا البنا   يسر اللّه له فی الجنة

حسبةً لِلّهِ دار الطالبين   منزل عرفان بيت الكاملين

قال تاريخاً له عبد النبی

بقعةً للطالبين القاعدين

۱۰۰۰

„Hadži Osman napravi ovu zgradu, za božju ljubav kuća bogougodnika."
„Da mu Bog podijeli mjesto u raju, jer je ovo kuća savršenika. Datum mu izreče rob prorokov, „da je ovo mjesto za klanjanje i bogomoljce."

Prigodom velikog požara, koji se desio 1071. (= 1660. g.), ovaj je mesdžid izgorio, ali ga je poslije kratkog vremena iza toga podigao u ovoj čaršiji tada glasoviti trgovac Hadži Mehmed aga Burić i obnovio ga.

Mesdžid je dosta prostran, ozidan od čerpića, a pokrit šimlom i ćeremitom i jer ima po okolnim duvarima nekoliko pendžera, to je mesdžid vrlo vidan. Na njemu nema nikakve munare, niti ima dvorišta, za to, što je u neposrednoj blizini Miljackine obale i ozidan na utoku rijeke Moštanice u Miljacku.

Priča se, da je hajir sahibija ovoga mesdžida za pokriće troškova njegovih i nekoliko hiljada akči gotovog novca uvakufio, ali o tome nikakvih podataka nisam mogao pronaći. Samo koliko se razumije iz jednog berata, Salih aga Smailagić bio je uvakufio jednu kafanu kraj rečenog mesdžida i odredio je za rasvjetljenje ovoga mesdžida.

برات شريف عاليشان

سراى بوسنه‌ده واقع اصحاب خيراتدن مرحوم اسمعيل آغا زاده صالح آغا نام صاحب الخيرك مدينهٔ
مزبوره‌ده دباغان سوقنده واقع مسجد شريفك مصالحنه وكوچك كاتب محله‌سنده واقع جامع شريفك
قناديللرينه مجدداً وقف و شرط ايلديكى بر باب ملك قهوه‌خانه‌سى غله‌سندن آلمق اوزره يومى دردر صاغ
آقچه وظيفه ايله وقف مذكوره‌سنك توليتنى شرط و تعيين ايلديكى ارباب استحقاقدن اشبو رافع توقيع
رفيع الشان خاقانى الحاج مصطفى بن يوسف خليفه هر وجهله لايق و محل و مستحق اولمغين واقف مومى اليهك
شرطى موجبنجه توليت مزبوره‌يى مزبور الحاج مصطفى‌يه توجيه اولنوب يدينه مجدداً برات شريف عاليشانم
ويرلمك رجاسنه اقضى قضاة المسلمين قاضيسى مولانا اسمعيل زيدت فضائله عرض ايتدكين شرط واقفه
موافق ايسه وجه مشروح اوزره مزبوره صدقه اويدب بو برات همايونى ويردم و بيوردمكه بعد اليوم
واروب مزبور الحاج مصطفى ذكر اولنان وقفك بر موجب شرط واقف متوليسى اولوب خدمت لازمه‌سين
ادا ايلدكدنصكره يومى درت صاغ آقچه وظيفه‌سيله متصرف اولوب بنم دوام عمر ودولتم ايچون دعايه
مداومت كوستره شويله بيلوب علامت شريفمه اعتماد قيله‌لر تحريراً فى اواخر شهر محرم الحرام سنه ست
وثمانين ومأة والف

اسلامبول

Sadržaj visokog carskog berata:

Salih aga Smailagić, sarajevski dobrotvor, uvakufio je jednu svoju vlastitu kafanu u Gornjim Tabacima čaršije u Sarajevu na dobrotvorne svrhe i odredio, da se prihodi ove kahve troše na osvjetljenje mesdžida u Gornjim Tabacima ulici i džamije u Kućuk Ćatib mahali (Mlini ulica) te je odredio, da se od navedenih prihoda po četiri zdrave akče dnevne plaće daju muteveliji ovoga vakufa. Pošto za to mutevelijsko mjesto preporučuje veleučeni sarajevski kadija mevlana Smail efendija nekog Hadži Mustafu, sina Jusuf Halifina, kao za to mjesto sposobna i moli, da se ovaj imenuje i da mu se o tome dade novi visoki carski berat: na osnovu ovoga imenujem rečenog

Hadži Mustafu mutevelijom rečenog vakufa, da mu se po uvjetima vakifovim za tu službu plaća po četiri zdrave akče dnevne plaće te mu zapovijedam, da tu službu besprikorno vrši i moli se bogu za mene i moju državu. To nek vam je na znanje i po tome postupajte.

„Pisano koncem mjeseca muharema 1186. (= 1772. g.) u Carigradu“.

Zatim nalazimo jednu vakfiju u sidžilu broj 42. na 142. strani, u kojoj se spominje ovaj mesdžid. Hadži Mustafa Mlačo iz Peltek Husamudinove mahale uvakufio je za taj mesdžid dvije magaze i jedan dućan u Halačima, da se od kirije daje devet groša godišnje mujezinu i imamu tog mesdžida i da se za tri groša kupi zejtina za paljenje kandilje u ramazanu. Ostatak prihoda da bude mutevelijі. To je bilo 21. safera 1218.

Vafkija glasi ovako:

الحمد لله الملك المتعال ذى العظمة والكبرياء والجلال الذى لا يجرى فى حكمه التبديل و
الاستبدال ولا يتصور فى سلطانه التحويل والانتقال والصلوة والسلام على سيدنا محمد صاحب
الشريعة المصونة عن النسخ والزوال وعلى آله واصحابه ذوى الفضل والكمال وبعد سبب تحرير
كتاب وموجب تسطير مقال اولدركه صاحب الخيرات والحسنات راغب البر والنجات طالب الدرجات
مدينهٔ سراى بوسنه ده پلتك حسام الدين محله سى ساكنلرندن ملاچو الحاج مصطفى ابن الحاج
محمد مجلس شرع خطير لازم التوقيرده وقف آتى البيانى لاجل المحاكمه متولى نصب وتعيين ايلديكى
مدينهٔ مزبوره ده الحاج ادريس محله سى سكاننندن عباجى الحاج خليل بن ابراهيم محضرنده
تقرير كلام ايدوب بو دنياى دنيهٔ سريعة الزوال اولديغنه عارف و اذا مات ابن آدم انقطع عنه
عمله الا عن ثلاث صدقة جارية وعلم نافع و ولد صالح يدعو له حديث سيادت رديفك معناى منيفى
تأمل وتفكر ايدوب وجوه خيرات آتية البيانه غله سى صرف اولنمق بابنده مالك اولديغم املاكمدن
مدينهٔ مزبوره ده كائن حلاجان سوقنده برطرفى ملك محزنم و برطرفى الحاج محمد محزنى
و برطرفى شاكر الحاج عبد الله آغا زوجه سى دكانى و طرف رابعى طريق عام ايله محدود سنوى
قرق پاره مقاطعه لو عرصه سى طوبل الحاج مصطفى وقفى و بناسى ملك تحتانى و فوقانى ايكى باب
محزنلر ايله خذاسنده اولان برباب دكانى جمع مالمدن اخراج ايدوب وقف صحيح شرعى وحبس
صريح مرعى ايله وقف ايدوب شويله شرط ايلدمكه ذكر اولنان ايكى باب محزنلر ايله برباب دكان
بهرسنه امين كمسنه لره اجرهٔ مثليله ايجار واجارهٔ حاصله لرندن اولا محزنين مرقومين ودكان مذكور
حسب الاقتضا تعمير وترميم ومقاطعهٔ مذكوره بعد الادا باقى قلان اجاره لرندن مدينهٔ مزبوره ده
باغچخانهٔ بالا قربنده واقع مسجد شريفده امام اولانلره سنوى طقوزغروش وماه رمضان شريفده
تراويح نمازنى قيلان امامه سنوى التى غروش ومؤذن اولنلره دخى سنوى طقوز غروش وظيفه لرى
اولمق اوزره اعطا اولنه و بهرسنه ماه رمضان شريفده مسجد مذكور درونده اولان برعدد
قناديل ايقاد اولنمق ايچون روغن زيت ولوازم سائره سنه اوچر غروش وكذلك مسجد مذكور
تعميرينه سنوى اوچ غروش خرج وصرف اولنه و باقى قلان اجاره لرينه جهت توليت اولمق اوزره
متولى متصرف اوله وشويله شرط ايلدمكه مادامكه بن لابس حيوة اولهم وقف مذكوره متوليسى

اولوب حسب الاقتضا تبدیل وتغییر یدمده اوله و بعدالوفات اولادی و اولادینك اولادی بطناً بعد بطن صالح وارشدی جهت تولیته متصرف اولهلر و بعد الانقراض امانت ایله معروف و استقامت ایله موصوف اهل سوق برکمسنهٔ انتخاب وحاکم الوقت معرفتیله متولی نصب اولنه دیو شروط وقفی تمام و بو مقامده ختم کلام ایلدکده متولئ مزبور الحاج خلیل واقف مذکوری بعد التصدیق واقف مزبور سمت رجوعه عاطف اولوب اگرچه امام اعظم قتنده وقف مذکورك وقفیتی صحیحه لکن لزومیله اتصافدن عاریهدر بناء علیه متولئ مزبور الحاج خلیل محزنین مذکورین ایله دکان مرقومدن قصر ید و بکا ملکیت اوزره ارجاع و ابقاسی مطلوبمدر دیدکده متولئ مزبور الحاج خلیل جوابه متصدی اولوب اگرچه امام اعظم قتنده لزومدن عاریهدر لکن امام ثانی أبو یوسف واقف مجرد وقفت دیمکله وقف صحیح ومعتبر اولمنین بو قول شریفی اوزره وقف مرقومك صحت ولزومنه و شروط مذکورهنك جوابنه حکم اولنمسی بنم دخی مطلوبمدر دیدکده حاکم شرع خطیر سهل الله علیه کل امر عسیر طرفینك دلیللرین تأمل و مناع للخیر اولمقدن حذر ایدوب وقف مذکورك صحت و لزومیله حکم ایدوب فصار باتفاق علمائنا وقفاً صحیحاً شرعیاً فمن بدله بعد ما سمعه فانما اثمه على الذين يبدلونه ان الله سميع عليم و اجر الواقف على الله الجواد الكريم جرى ذلك وحرر فی الیوم الحادی والعشرین من صفر الخیر لسنة ثمان عشر و مائتین والف

ثــــــــــــــ ود الحال

صالح علمدار ابن احمد ممی اوغلی ، درزی اشارت ملا صالح ابن محمد ، حصکی محمد آغا بن احمد چنمی زاده ، دباغ ملا محمد بن الحاج ابراهیم ، ملاچو ملا نعمان بن الحاج محمد ، درزی مصطفی علمدار ابن عمر آغا قلنو زاده ، ملا فیض الله ابن الحاج احمد بورك اوغلی ، ملا حسن بن الحاج حسین ع م معمار سنان ، کبهجی محمد بشه ابن عبد المؤمن ع م طوپال ایخان ، دباغ علی بن سلیم ع م عبد الحلیم آغا ، دباغ عثمان بشه ابن عمر ع م وکیل الخرج ، ملا مصطفی بن الحاج محمود افندی حافظ کتب ، ملا محمد بن الحاج فیض الله ع م معمار سنان ، فرائض محمد افندی الکاتب ، قاپوزاده الحاج عبد الله آغا

„Hvala Bogu velikom gospodaru, onome, koji nema u svojoj upravi prevrte, te niti ima savjetnika niti nadzornika. Neka je selati selam na našega efendiju, onoga Muhameda, gospodara šerijata, komu ne će doći nikakva prevrta ni pokvarenost, i na kućnu mu obitelj i njegove drugove, koji su postigli vrhunac sreće.

„Povod pisanju jest slijedeći:

„Stanovnik Peltek Husamudin mahale u Saraj-Bosni, Hadži Mustafa Mlačo, sin Hadži Mehmedov, došao je lično pred ovaj šerijatski sud za izvršenje niže označenog uvakufljenja te je u prisustvu po njemu odregjenog mutevelije, Hadži Halila Abadžije, sina Ibrahimova, stanovnika Hadži Idris mahale u Sarajevu dao dobrovoljno niže slijedeća očitovanja: Ja, kao i svaki čovjek, pojmajući, da na ovom prelaznom svijetu

čovjeku svi poslovi prestanu kad umre a tri posla ostaju kao vječna uspomena, a ta su: neprekidna darežljivost u dijeljenju milostinje, korisno znanje i valjano i korisno dijete, odvojio sam od moga čistog nepokretnog imetka niže slijedeće nagrade i to: dvije magaze i uz ove jedan dućan, postojeći u čaršiji Halačima, a graničeći s jedne strane magazom mojom, s druge strane Hadži Mehmedovom magazom, s treće dućanom Šačira Hadži Abdullaha žene, a sa četvrte strane putem, na koja se zemljišta plaća godišnje po četrdeset para mukate Tavil Hadži Mustafinu vakufu, te ove nekretnine za navijek stvarno i istinito na dobrotvorne svrhe uvakufljavam i o tome stavljam slijedeće uvjete: da se ove uvakufljene magaze sa dućanom daju svake godine pod najam pouzdanoj osobi uz primjernu kiriju, te da se od te kirije na prvom mjestu plaća gori spomenuta godišnja mukata i da se ove magaze i dućan od toga po potrebi opravljaju i popravljaju. Dalje da se od preostataka kirije daje po devet groša godišnje plaće imamu mesdžida u Gornjim Tabacima, da se po šest groša godišnje daje onom imamu, koji će u pomenutom mesdžidu uz svjetli ramazan teraviju klanjati, a mujezinu istog mesdžida, da se plaća po devet groša godišnje plaće; da se od toga prihoda svake godine kupi po tri groša zejtina, koji će se uz ramazan u ovom mesdžidu u unutrašnjim kandiljima paliti, a tri groša godišnje da se troši na opravak i popravak ovog mesdžida, a što preko tih troškova ostane ostatka, da to bude i računa se kao godišnja plaća mutevelina.

„Dalje stavljam uvjet, da ja budem ovome vakufu mutevelija doživotno i da njime raspolažem, a kad ja umrem, da to pravo bude našljedno na moje najstarije i najsposobnije potomke, a kad ovih nestane, da dotični šerijatski sudac izabere za mutevelju sposobna i primjerna čovjeka i imenuje ga. Ova očitovanja vakifova prisutni mutevelija lično potvrdi, a iza toga vakif reče, da i ako je ovakovo uvakufljenje po propisima i nazorima velikog imama dozvoljeno, ono nije stvarno izvršeno, s toga zahtijevam, da mi se uvakufljeni predmeti u posjed i vlasništvo predadu. Prisutni mutevelija, Hadži Halil, na to odgovori, i ako je tako po propisima velikog imama, ipak drugi imam, Ebu Jusuf, u svojim propisima veli, da je uvakufljenje nekretnina svršen čin, čim dotični vakif rekne: „ja to i to uvakufljavam“, s toga moli, da se to uvakufljenje presudom osnaži.

„Raspravljajući šerijatski sudac, uzevši u pretres sve gornje navode, nagje za shodno te na osnovu nazora stare uleme i gori navedenih propisa drugog imama izreče presudu, da je ovo uvakufljenje stvarno istinito i po šerijatu izvedeno te ga kao takovo i potvrgjuje.

„Ko bi ovu presudu opovrgao ili je uništio, tomu će bog sve grijehe na vrat natovariti, jer bog sve zna i vidi.

„Ovo se dogodi i napisa 21. safera 1218. (= 1803. g.).

„Svjedoci ovoga: Salih Bajraktar, sin Ahmeda Memije, Mula Salih Išaret, sin Mehmedov, terzija, Mehmed aga Hasećija, sin Ahmeda Čengića, Mula Mehmed Tabak, sin Hadži Ibrahimov, Mula Nurman Mlaćo, sin Hadži Mehmedov, Mustafa bajraktar, terzija, sin Omer age Kline, Mula Fejzullah, sin Hadži Ahmeda Bureka, Mula Hasan, sin Hadži Huseinov, Mehmed baša čebedžija, sin Abdulmuminov, Tabak Alija, sin Selimov, Osman baša tabak, sin Omerov, Mula Mustafa, sin Hadži Mahmud efendin, bibliotekar, Mula Mehmed, sin Hadži Fejzullahov, Mehmed efendija Ferajiz, pisar i Hadži Abdullah aga Kapić“.

I ova vakfija govori o ovom mesdžidu:

اسلوبوده زاده صالح آغا بن الحاج عبد الله بن علی آغانك وقفیه‌سیدر

الحمد لله الذی اعز خوص عباده بصرف اموالهم الی انواع الخیرات واعانهم علی اکتساب اصناف المحامد والمبرات والصلوة والسلام علی رسوله ونبیه محمد خیرالبریات وعلی آله و صحابه الی یوم یستظل المرء تحت الصدقات اما بعد اشبو وقفیهٔ جلیل‌الشان و بدع العنوانك تحریر وانشاسنه بادی وتسطیر واملاسنه داعی اولدرکه مدینهٔ سرای بوسنه محلاتندن الحاج ادریس محله‌سی اهالیسندن صاحب الخیرات والحسنات اسلوبوده زاده صالح اغا بن الحاج عبد الله بن علی مجلس شرع خطیر ومحفل دین منیفده وقف آتی البیانی لاجل التسجیل متولی نصب وتعیین ایلدیکی یعقوب پاشا محله‌سی اهالیسندن یوسف سعید فندی ابن الحاج مصطفی محیی افندی محضرنده اقرار صحیح شرعی واعتراف صریح مرعی ایدوب ذکر آتی وقفك صدورینه دکین ملك وملك صحیحمده متملك اولوب حلاجیان سوقاغنده واقع بر طرفدن دباغخانه مسجد شریفك وقف مغازه‌لری و بر طرفدن پانو زاده محمد آغا مغازه‌لری و بر طرفدن عبه‌جیلك طامله‌لغی وطرف اربعی طریق عام ایله محدود و ممتاز طویل الحاج مصطفی افندی وقف عرصه‌سنده مبنی اولوب سنوی ایکیوز قرق آقچه مقاطعهٔ قدیمه‌لو تحتانی بر باب مغازه ایله اتصالنده بر باب دکان وفوقانیده کذلك بر باب مغازه و ینه آنف البیان حلاجیان سوقنده واقع بر طرفدن مسجد مذکورك وقف مغازه‌لری و بر طرفدن حربه اوغلی ابراهیم آغا مغازه‌لری و برطرفدن عبه‌جیلك طامله‌لغی وطرف رابعی طریق عام ایله محدود وممتاز سالف الذکر طویل الحاج مصطفی وقف عرصه‌سنده مبنی اولوب سنوی یوزیکرمی آقچه مقاطعهٔ قدیمه‌لو تحتانی وفوقانی برر باب که ایکی باب مغازه و ینه مدینهٔ مزبوره‌ده عبه‌جیان سوقنده واقع بر طرفدن پانو زاده محمد آغا مغازه‌سی و بر طرفدن قاوقچی‌زاده ملا ابراهیمك ورثه‌سنك مغازه‌سی و بر طرفدن طامله‌لغی وطرف رابعی طریق عام ایله محدود وممتاز یعقوب پاشا وقف عرصه‌سی اوزرنده مبنی سنوی ایکیوز قرق آقچه مقاطعهٔ قدیمه‌لو بر باب مغازه واتصالنده بر باب دکان که جمعاً بش باب مغازه ایله ایکی باب دکاکینك ابنیهٔ مملوکه‌لری اطیب مالمدن افراز وکمال امتیازیله ممتاز رایج فی الوقت بالکنز اون بر بیك غروشی حسبة لله تعالی وطلباً لمرضاته فی کل الاحوال وقف صحیح شرعی مؤبد وحبس صریح مرعی مخلد ایله وقف و حبس ایدوب شویله شرط وتعیین ایلدیکه مارالبیان مغازه و دکاکین بهر سنه بامعرفت متولی اخره ایجار اولنوب و مبلغ مذکور اون بر بیك غروش دخی علی وجه الحلال استرباح اولنه و دخی مال وقف مزبور ضایع اولمق احتمالی اولان کمسنه‌لردن حذر اولنوب اولمقوله کمسنه‌لریله معامله اولنمیه ودخی رهن قوی وکفیل مال و وقت حاجتده ایکیسنك بری اولمدقچه ویرلمیوب بعون الله تعالی بر وجه مشروح اجارهٔ مذکوریله ربح مزبوردن اولا عرصه‌لری مذکوره‌لرك مقاطعه‌لری اولان جمعاً آلتیوز آقچه افراز اولنوب وقفهای مزبورلره ادا اولنه ودخی شویله شرط وتعیین ایلدیکه بهر سنه اجاره و ربح مذکوردن اوچیوز غروش جهت تولیت اوله و بهر سنه یوز اللیشر غروش جهت نظارتی و جهت جبایت اوله و دخی شویله شرط وتعیین ایلدمکه مدینهٔ مزبوره‌ده باشی جا شوده واقع

ایقادیه وظیفه‌سنه متصرف اوله ودخی شویله شرط وتعیین ایلدمکه با معرفت متولی ارباب استحقاقدن
حافظ القرآن بر ذات بهریوم قرآن عظیم الشانك ابتداسندن بدأ ایله برر جزء شریف قرائت اولنوب
بهر آیده برر ختم شریف تلاوت و حاصل اولان مثوباتی اولا و بالذات رسول اکرم ونبی محترم
صلی الله علیه وسلم قدیمز حضرتلرینك روح پرفتوحلرینه و واقف مرقومك آباء واجداد واقربا
تعلقات وکافۀ ارواح مؤمنینه اهدا ایدوب سنوی اوچیوز آلتمش غروش وظیفه‌یه متصرف اوله
ودخی شویله شرط وتعیین ایلدمکه بهرسنه‌ده درت رأس قوچ قربان بایدمتولی اشترا اولنوب عیداضحی
کوننده ذبح ایدوب لحم وجلدینی فقرایه تصدق اولنوب ثوابنی واقف مومی الیه صالح آغا و باباسی
حاجی عبدالله آغا وقرداشلری حاجی علی ومصطفی آغا روحلرینه اهدا اولنه ودخی شویله شرط
وتعیین ایلدمکه رمضان شریفده یوزر غروش فقرایه تصدق اولنوب ثوابنی مومی الیهم صالح آغا و
حاجی عبدالله آغا وحاجی علی ومصطفی آغا روحلرینه اهدا اولنه اشبو معینات ایفا اولندقدنصکره
باقی هر نه‌قدر فضله قالورایسه دارالبیان بش باب مغازه ایله ایکی باب دکاکینك محتاج تعمیر وترمیملرینه
آنف الذکر الحاج ادریس محله‌سنده واقع چشمه‌نك پیشکاهنده خادم علی پاشا محله‌سنده کائن
شمسی وعینی ده‌ده‌لرك تربه‌لرینه دکین قالدرملرك کذلك محتاج تعمیر وترمیملری لازم اولدقچه ذکر
مسبوق الحاج ادریس محله‌سنده کائن چترفچیچه دیمکله عریف مزارستان مسلمین اطرافنه احاطه
دوراق خواجه جامع شریفنده بهر هفته‌ده برر کون اخوان مسلمینه وعظ ونصیحت اولنق اوزره
بر مستحق عالمه سنوی ایکیوز غروش وظیفه ویریله ودخی شویله شرط وتعیین ایلدمکه جامع
مذکوره‌ده هرکیم فراش اولور ایسه سنوی اللی غروش وظیفه‌یه متصرف اوله ودخی شویله
شرط ایلدمکه دباغان بالا جامع شریفنده هرکیم فراش اولور ایسه سنوی اللی غروش وظیفه‌یه متصرف
اوله ودخی شویله شرط وتعیین ایلدمکه مدینۀ مزبوره‌ده واقع الحاج ادریس جامع شریفنده
بهر هفته‌ده برر کون طائفۀ نسایه وعظ ونصیحت ایدن علمایه سنوی ایکی یوز غروش ویریله
ودخی شویله شرط وتعیین ایلدمکه بهر سنه سکزر وقیه‌لك دون یاغندن ایکی عدد مقوا باید متولی
اشترا اولنوب ذکر اولنان الحاج ادریس جامع شریفنك محرابی صاغ وصول جانبلرنده ایقاد
اولنه ودخی شویله شرط ایلدمکه بهر سنه رمضان شریفده برر وقیه باید متولی زیت یاغی اشترا
اولنوب جامع مذکوره قپوسی پیشکاهنده برر قندیل ایقاد اولنه ودخی شویله شرط وتعیین ایلدمکه
جامع مزبوره‌ده هرکیم مؤذن اولورایسه مقوا وقندیل مذکوری ایقاد ایدوب سنوی یکرمی غروش
اولمان آغاچلرك محتاج تعمیر وترمیملرینه صرف اولنه مصارف مذکوره‌دن فضله قالور ایسه بر
منوال محرر استرباح اولنوب اصله ضم اولنه تولیت مذکوره‌یه وظیفۀ مرسومه‌سیله اولالین متصرف
اولوب عامۀ امور اوقاف مزبوره وکافۀ مصالح مرتزقۀ مذکوره عزل ونصب ارباب وظائف و
ازدیاد مصارف وابدال وتبدیل وتغییر واستبدال وتحویل وتکثیر مرةً بعد اخری کراتیله یدمده
ومشیئتمده اوله الحاصل هر امرده منفرد ومستقل ومستبد اولوب اموریمه کمسنه مزاحم ومانع و
منازع ودافع اولمیه ونقد کرانمایۀ عمر عزیزی خزینه‌دار ارواحه تسلیم ایلدکدنصکره تولیت مذکوره

ونظارت مزتزقه‌یه وظیفهٔ مرسومه‌لریله اولادم واولاد اولادم واولاد اولاد اولادم بطناً بعد بطن متصرف اوله‌لر نعوذ بالله من عقب الغماضن بعد الانقراض تولیت مذکوره وجهات سائرهٔ مذکوره‌نك توجیه ونصبنی مدینهٔ مزبوره‌ده اجرای احکام دین مبین واحیاء اعلام شرع متین ایدن قاضی افندی حضرتلرینك رأی منیر وتدبیر مستنیرلرینه مفوض اوله دیو تعیین وتخصیص شروط وقیود تبیین وتنصیص عقود برله ختم کلام واستیفای مرام ایتدکدنصکره بالجمله ذکر اولنان عقار محدود ایله نقود مزبوره‌یی فارغا عن الشواغل متولیٔ مومی الیهه تسلیم ایلدیکنده اولدخی وقفیت اوزره بالتولیه قبض وتسلم ایدوب سائر اوقاف متولیین اسلاف کبی تصرف تام ورعایت مراسم شروط وقیوده صرف اهتمام ایلدی دیدکده عب التصدیق الشرعی امر وقف تمام علی تسلیم انجام بولمشکن واقف مومی الیه اسبغ الله علیه سمت اوفاقدن جانب خلافه سلوکیله وقف مزبوردن رجوع و متولی مومی الیهله خصومت ونزاعه توغل ایدوب اولا وقف نقود واکا متضرع اولان شروط و قیوده عند الائمة الثلاثة لتحاریر علیهم رحمة الملك القدیر صحیح اولیوب و ثانیا وقف عقار مفخر ائمهٔ کبار اولان امام اعظم وهمام اقدم سراج الملة والدین استاذ الائمة المجتهدین ابی حنیفه نعمان ابن ثابت الکوفی حضرتلرینك مذهب خطیر و رأی منیرلرنده صحیح لکن غیر لازم اولمغله وقف مزبوردن رجوع ایدوب ذکر اولنان نقود وعقار مرقومی کالاول ملکمه استرداد ایده‌رم دیدکده متولی سخن ساز جواب باصوابه آغاز ایدوب اکرچه حال بالاده تفصیل و بیان وشرح وعیان اولنان منوال اوزره‌در لکن امام زفر علیه رحمة الله الملك الاکبردن امام محمد ابن عبدالله الانصاری علیه رحمة الباری روایتی اوزره وقف نقود واکا متضرع اولان شروط وقیود صحیح وعالم ربانی امام ثالث محمد ابن حسن الشیبانی رأی شریفلری اوزره ذکر اولنان نقود وعقار وقفیتنی بعض مشایخ عظام تجویز ایتمکله رد وتسلمدن امتناع ایده‌رم دیو حاکم موقع صدر کتاب طوبی له و حسناً ب افندی حضرتلری حضورنده واقف مومی الیه ایله مترافعان وهر بری منیفاسنجه فصل وحسمه طالبان اولدقلرنده حاکم مشار الیه لا زال الحق جاریا بین یدیه حضرتلری دخی بوبابده تأمل لائق وتفکر فائق ایتدکده تمهید قواعد خیری اولی و تشید مبانیٔ ونفی اخری کوزه‌تکله طرفینك کلامنه نظر ومبطل حق اولمقدن حذر ایدوب عالماً بالخلاف الجاری بین الائمة الاسلاف ومراعیا بجمیع مالابد منه فی الحکم بالاوقاف علی قول من یراه من الائمة المجتهدین رضوان الله تعالی علیهم اجمعین عقار ونقود مذکوره‌نك بالجمله وقفیتلرینك صحتنه وشروط مذکوره‌نك واقف مومی الیه محضرنده حکم ایدیجك واقف مومی الیه عنان کلامنی سمت آخره عاطف اولوب کرچه اوقاف مزبوره وشروط مذکوره بروجه مشروح حکم حاکم ایله صحت بولدی لکن حضرت امام ابو حنیفه حضرتلرینك قتنده صحت لزومی مستلزم اولمامغله اوقاف مزبوره لازم دکلدر دیو جمله‌سنی ینه استرداد ایدیجك متولی مومی الیه تکرار جواب باصوابه متصدی اولوب اکرچه ابی حنیفه حضرتلری قتنده حال ذکر اولنان منوال اوزره‌در لکن تحریر معانی امام ابو یوسف الشهیر

بالامام الثانی رای خطیرلرنده واقفك مجرد وقفت قولیله وقف صحیح ولازم وصحت لزومی مستلزم
اولوب وامام همام ثالث محمد ابن حسن الشیبانی رأی منیرلرنده تسلیم الی المتولی و ذکر تأیید ایله
وقفه لزوم عارض اولمغله علی رأیها السدید اوقاف مذکوره نك لزومنه ده حکم اولنمق مطلوبیدر
دیدکده حاکم مشار الیه لا زال بین الانام مشار الیه امامین همامین راه شریفلری اوزره اوقاف
مذکوره نك لزومنه دخی واقف مومی الیه مواجهه سنده حکم صحیح شرعی وقضاء صریح و متحتم
اولوب من بعد نقض وتحویلی محال وتبدیل وتغییری عدیم لاحتمال اولدی فمن بدله بعد ما
سمعه فانما اثمه علی الذین یبدلونه ان الله سمیع علیم واجر الواقف علی الحی الجواد الکریم جری
ذلك وحرر فی الیوم الثالث من شهر جمادی الاخر لسنة اثی و سبعین و مأتین و الف ________
____ شهود الحال
شهمانی زاده محمد افندی ، شهمانی زاده عبدالله افندی ، اسکندر الحاج محمد آغا تاجر ، عبه جی
الحاج ابراهیم اوغلی ملا ابراهیم ، برادری ملا صالح ، الوبوده ملا احمد ، مورنیاق عثمان ،
الحاج حسن افندی زاده ، محمد افندی وغیرهم

„Hvala onome bogu, koji je odlikovao odlične pred ostalim svoje robove, koji troše svoj imetak na razne dobrotvorne svrhe i pomogao im, da time steku raznovrsne vječite uspomene, te nek je selatu selam na njegova poslanika Muhameda, koji je ponos stvorenja, na njegovu kućnu obitelj sve dotle, dok čovjek ne počne hladovat pod hladom svojih dobročinstava.

„Uzrok je pisanju ovoga testamenta slijedeći:

„Stanovnik Hadži Idris mahale u Sarajevu-Bosni, dobrotvor Salih aga Sloboda, sin Hadži Abdullahov a unuk Alin, došao je lično pred ovaj šerijatski sud i u prisustvu Jusuf Sajid efendije, sina Hadži Mustafe Muhibi efendije, stanovnika Jakub pašine mahale u Sarajevu, koga je on mutevelijom postavio, dao je niže slijedeća očitovanja: Ja sam vlasnik i posjednik slijedećih nekretnina i to: jedne magaze na donjem boju i do ove jednog dućana i na gornjem boju iste jedne magaze, koje leže u Halačima čaršiji u Sarajevu, a graniče s jedne strane magazom vakufa Gornjo Tabačkog mesdžida, sa druge magazom Mehmed age Panje, sa treće krovom abadžiskih zgrada, a sa četvrte općim putem, na koje se zemljište plaća Tavil Hadži Mustafinu vakufu dvije stotine i četrdeset akči godišnje mukate. Dalje dvije magaze, jedna na donjem, a druga na gornjem boju, u istoj Halači čaršiji, a graniče s jedne strane magazom vakufa Gornjo Tabačkog mesdžida s druge magazama Ibrahim age Bobovića, s treće krovom abadžiskih zgrada, a sa četvrte općim putem, na koje se zemljište plaća po dvadeset i osam akči godišnje mukate Tavil Hadži Mustafinu vakufu.

Dalje jednu magazu i uz ovu jedan dućan postojeći u Abadžiluk ulici, koji graniči s jedne strane magazom Mehmed age Panje, s druge magazom našljednika Ibrahim age Kaukčije, s treće strane damlacima, a sa četvrte općim putem, a za čija se zemljišta plaća po dvije stotine i četrdeset akči godišnje mukate vakufu Jakub pašinu, u svemu dakle pet magaza i dva dućana sa njima pripadajućim zemljištima, te sam ove sve nekretnine od čistog svoga imetka odvojio u svrhu uvakufljenja, a osim toga dodao sam još u gotovu novcu sumu od jedanaest hiljada groša i sve ovo za

LVI. Ferhad begova džamija u Ferhadiji ulici.

U Ferhadiji ulici na južnoj strani ima jedna džamija, koja se u zvaničnim spisima naziva i piše Ferhad begova džamija a narod je zove Ferhadijom kao i njenu okolnu mahalu.

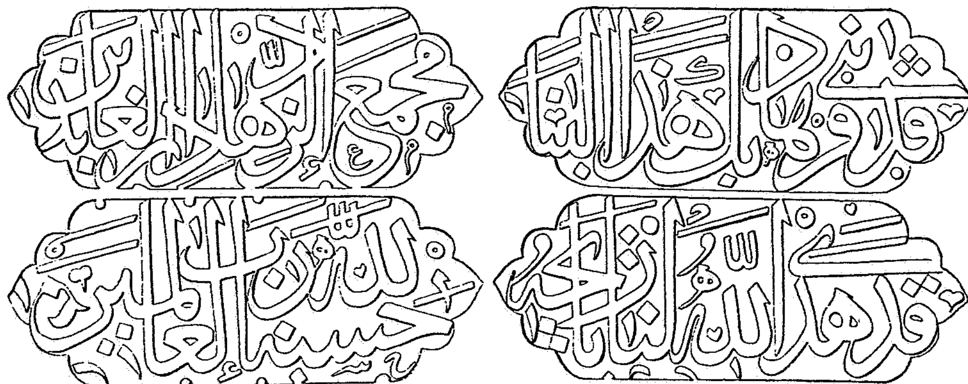
Džamija je od klesanog kamena sazidana pokrita kubetom, koje je olovom pokriveno, sa kamenitom munarom. U džamiji imade kao i u ostalim minber od izrezanog kamena vrlo krasno i fino napravljen; ima i ćurs, koji i ako je drven, ipak je lijepo napravljen a musandara joj je na kamenitim oblim stupcima. Džamija je dosta široka i duga a dobro i vidna zbog mnogih pendžera.

Slika 110. Ferhad-begova džamija u Ferhadiji ulici.

Vrata su joj na svod a ispred vrata su sofe, pokrite sa tri pomalešna kubeta. Oni su takogjer na kamenim oblim stupcima.

Ovu je džamiju načinio nekakav Ferhad beg i to 970. (=1562. g.), što nam tvrdi natpis, koji se nalazi i danas isklesan na kamenoj ploči, što je više vrata uzidana a glasi:

Slika 111. Natpis više vrata Ferhad-begove džamije u Sarajevu.

„Napravi Ferhad beg ovu zgradu, skupštinu dobrijeh, kuću pobožnika.
„Bog nas naputi, da mu izreknemo datum.
„Za volju božiju kao stvoritelja svijeta.
970. (= 1562. g.)"

Za pokriće potreba ove džamije ostavio je u vakuf raznih nekretnina po čaršiji, u Bravadžiluku i Halačima, što nam tvrde neke vakfije. Dalje je napravio uz džamiju mekteb i česmu, koje su postojale do iza okupacije a Evlija Čelebija piše, da je bilo i jedno njegovo imare, koje je Evgenova vremena propalo.

U iskazu Ćose Halil paše veli se: Ferhadbegova džamija, koja postoji u istoj mahali i sada stoji u dobrom stanju i u njoj se klanja, ali je vakifov vakuf propao, samo Skender Kethoda vakufa od nekoliko dućana odregjena je mukata za imama i mujezina ove džamije.

U narodnoj molbi veli se, da je izmegju ostalih popravljenih džamija i ova džamija popravljena, ali da su imam i hatib, Šeh Husein efendija, dnevno imali po petnaest akči, prvi mujezin Bećir i drugi mujezin Ismajil po šest akči dnevne plaće i primali je od kamata uvakufljenog novca; ali pošto su novci u požaru propali a kamata nema, to su molili državu, da im odkle bilo odredi rečene plaće. Još se u narodnoj molbi navagja, da je u ovoj džamiji tada bio muderis Ismajil efendija Šurija, koji je svijetu propovjedao svjetsku nauku i za to imao po deset akči dnevne plaće a četvrtkom je predavao vjersku nauku, za što je imao napose po deset akči dnevno plaće.

U sidžilu br. 10. na str. 32. nalazi se ova vakfija:

حمد و سپاس وثنای بیقاس اول واضع اساس بقعهٔ ظهور و رافع قواعد بیت معمور
حضرتلرینه مرفوعدرکه عبادت الهیه و معرفت ربانیه‌نك حصولیچون عالم کونی خلق ایدوب
غیب اضافی‌ده اولان اشـیاء معدودك هر برشیء مورد فیض لم یزل و مظهر تجلیٔ لا یزال اولدی
وصلوة وسلام اول حبیب خدا وشفیع ورد مهرسپهراصفیا محمد المصطفی علیه من الصلوة ما هو
الاصفی من الدر المصفی حضرتلرینه اولسونکه اب وکلدك ادم مصور اولمزدن اول عرش نبوت
اوزرینه قدم بصدی و آل عظام و اصحاب کرام اوزرینه اولسونکه هر بریسی سبیل هدایته هادی
وطریق مستقیم اوزره منادی اولدی و بعـد سبب تنمیق کتاب صوابمآب اولدرکه مدینهٔ سرای
بوسنه محلاتندن پهلوان اورج محله‌سی سـاکنه‌لرندن فخر النساء العابدات تاج المستورات الحاجه
فاطمه بنت الحـاج یوسف صانها الله عن البلیات و الافات و رفعها الله فی اعلی المقامات وقتا که
بو دنیای دنیه‌یه عین عبرت ایله نظر و تفکر و محل ادخار زحر آخرت ایچون اولدیغی تذکر ایدوب
حدیث شریف سیادت الیف لیس لك من دنیاك الا ما اکلت فافنیت او لبست فابلیت او تصدقت
فابقیت مضمون سعادت مقرونته واقفه اولوب خواب غفلتدن پیدار اولمغین مدینهٔ سرای بوسنه‌ده
اصحاب خیرات وحسناتدن متوفی فرهاد بك جامع شریفنده قنادیل ایقاد ایچون وسائر وجوه خیراته
صرف اولنمق ایچون واقفهٔ مزبوره‌نك جمله املاکندن اولوب قلوباره دیمکله معروف خانك قارشو-
سنده واقع ایکی طرفی الحـاج عمر دکانی وبرطرفی طریق خاص وطرف رابعی طریق عام ایله محدود
و ممتاز سنوی ایکیوز آلتمش دورت آقچه مقاطعه‌سیله عرصه‌سی غازی خسرو بك وقفی و بناسی ملك
اولان بر باب دکانی سائر املاکندن افراز و وقف صحیح مؤبد ایدوب شویله شرط ایلدیکه دکان

مذكور سنه بسنه متولیء آتی الذكر معرفتیله بر امین كمسنه‌یه اجارهٔ مثلیله ایجار اولنوب اجارهٔ حاصله‌دن ابتدا ایكیوز آلتمش درت آقچه مقاطعه ایچون اخراج و خسرو بك وقفنه ادا اولنه اندنصكره اجارهٔ مذكوره‌دن بیك اوچیوز یكرمی آقچه افراز اولنوب فرهاد بك جامع شریفك مناره‌سنده لیالیء رمضان شریف و سائر لیالیء مباركه‌ده ایقاد قنادیل ایچون صرف اولنه دیو وینه اجارهٔ مذكوره‌دن بیك اوچیوز آلتمش آقچه موقد قنادیله اجرت ویریلوب خدمتلرنده قصور ایتمیه‌لر وینه جامع مزبوره‌نك درونده اویجته اولان قنادیل ایقادی ایچون یاخود ایكی عدد روغن مقواسیچون یدییوز یكرمی آقچه صرف اولنه و جامع مزبوره‌نك مؤذنی سنه‌ده بر ختم شریف و هر كون بعدالصبح اون بر اخلاص شریف تلاوت و ثوابنی بنم والدینم و سائر اقاربم روحنه اهدا ایدوب سنوی یدییوز یكرمی آقچه وظیفه‌یه متصرف اوله و لیلهٔ رغائبده یوز یكرمی آقچه‌لك شمع روغن فقرایه توزیع اولنه ودكان مرقومك تعمیرینه بهر سنه ایكیوز قرق آقچه تعیین اولنوب لازم اولدقچه صرف اولنه و باقی نه قالورسه متولی متصرف اوله و تولیتی همشیره‌م اوغلی عبدالله بك ابن محمد بك نام كمسنه‌یه شرط اولنوب دكان موقوف ید تصرفنه بعدالتسلیم ذیل وثیقه‌ده مسطورالاسامی صالح بك ابن محمود بك وقرنداشی سلیمان بك شهادتلریله وكالتی ثابت اولوب یعقوب پاشا محله‌سی ساكنلرندن ملا مصطفی ابن احمد چلبی متولیء مزبور مواجهه‌سنده اوزرینه دعوی ایدوب موكله‌م مزبوره وقف ایتدیكی دكانی وقفیتندن رجوع ایدوب متولینك قصر یدینی دعوی ایتدكده متولیء مزبور واقف مجرد وقفت دیوب متولی‌یه تسلیم ایتدكدنصكره وقفیتی لازمه‌در دیو رد جواب ایتدكده حاكم موقع صدر كتاب طوبی له وحسن مأب جانب وقفه نظر وصحت و لزومیله حكم ایلدی فصار وقفاً صحیحاً شرعیاً وحبسا صریحا مرعیاً فمن بدله بعد ما سمعه فانما اثمه علی الذین یبدلونه ان الله سمیع علیم و اجر الواقف علی الله الجواد الكریم جری ذلك وحرر فی اوائل شعبان المعظم لسنة ست و سبعین و مأة و الف

شهود الحال

چوقه‌دار عبد الله آغا ، صالح افندی الامام ، ملا محمد بن الحاج عبدالله ، بربر محمود بشه ، السید ملا محمد امین حافظ زاده ، صالح بك بن محمود بك ، سلیمان بك برادرش ، الشیخ علی بن محمود چلبی ، لوزقو اوغلی ملا محمد ، مؤذن احمد بشه قنطار ، بقال فضل الله بشه ابن بكتاش حسین صوباشی ، بتر زاده مصطفی بشه ، كاتب كسری زاده احمد افندی وغیرهم

„Bezbrojna i neizmjerna hvala onome stvoritelju zemalja i najvećih visina i onome, koji je cio svijet stvorio, samo da se njemu robuje te nek je selati selam na onog božijeg poslanika, koji će za oprost grijeha svojih sljedbenika na strašnom sudu boga moliti i na onoga, koji je bio svecem prije nego se je pomiješala voda sa zemljom za tijelo Adem pejgamberovo te na njegovu uzvišenu obitelj i izabrane drugove.

„Povod ovoga pisanja jest slijedeći: Hadži Fatima, kći Hadži Jusufagina, stanovnica Oruč Pehlivan mahale u Saraj—Bosni, koju neka bog od svake muke sačuva i da joj podijeli na onome svijetu dostojno mjesto, promislivši i srčanim očima uvjerivši se da je ovaj lažni svijet prolazan i da je samo za to, da ovi svijet steče

potrebe za oni svijet te promisliviš na hazreti pejgamberovu a. s. rečenicu, koja glasi: čovjeku nema više na ovom svijetu, osim što pojede da uništi i što obuče na se da izdere a što potroši za dobrotvorne svrhe, to mu za uvijek ostane: to je iz vječitoga sna probudi, te uvakufi svoj jedan dućan prema Kolobari za osvjetljenje Ferhad begove džamije i za druge dobrotvorne svrhe, a ovi dućan graniči sa dvije strane Hadži Omerovim dućanom, s treću putem uskim a s četvrtu općim putem, za koji se plaća Gazi Husrev begovu vakufu 264 akče godišnje mukate te odvojivši ovu nekretninu od svog čistog imetka za uvijek je stvarno i istinito uvakufljava i za raspolaganje istoga vakufa stavlja slijedeće uvjete: da niže navedeni mutevelija uvakufljeni dućan potražiocu uz primjernu godišnju kiriju iznajmi, a od prihoda ove najamnine na prvom mjestu plaća po 264 akče godišnje mukate Gazi Husrev begovu vakufu, zatim da od ove kirije po 1320 akči godišnje troši na paljenje kandilja u Ferhad begovoj džamiji uz ramazan i ostale mubareć noći, dalje da daje po 1360 akči pripaljivaču ovih kandilja, koji mora ovu službu marljivo vršiti, osim toga da se daje godišnje po 720 akči na dvije mukave, koje će se u unutrašnjosti ove džamije paliti, dalje da se mujezinu ove džamije godišnje daje po 720 akči, što će u ovoj džamiji hatmu i ihlase za spas moje duše, mojih roditelja i rodbine učiti, dalje da se kupi za 120 akči zejtina svake godine i da se ovi zejtin u oči Regajebske noći sirotinji razdijeli, dalje da se svake godine od navedenih prihoda odvoji po 240 akči, koji će se po potrebi trošiti na opravak i popravak uvakufljenog dućana a što ostane suviška od ovih prihoda da to pripadne muteveliji kao njegova godišnja plaća. A za muteveliju postavljam moga sestrića Abdullah bega sina Mehmedbegova, komu sam i uvakufljeni dućan na raspolaganje predala. Zatim su se Salih beg Mehmedbegović i brat mu Sulejman beg osvjedočili, da je gore pomenuta vakifa opunomoćila Mula Mustafu, sina Ahmed Čelebina, stanovnika Jakub pašine mahale, koji je u ime svoje vlastodavka tužio pred ovim sudom prisutnog muteveliju rekavši, da je njegova vlastodavka i vakifa od tog uvakufljivanja odustala, te u ime njezino traži, da joj se uvakufljeni dućan u posjed vrati. Prisutni mutevelija na ovo dade odrješit odgovor i reče, da se to uvakufljenje ne može vratiti, jer je stvarno izvršeno i uvakufljeni predmet njemu kao muteveliji na raspolaganje predan. Raspravljajući šerijatski sudac uze navedene okolnosti u pretres i imajući u vidu vakufski interes izreče presudu, da je ovo uvakufljenje istinito, zakonito i stvarno izvršeno te ga kao svršeni čin potvrgjuje. Ko bi ovu presudu preinačio ili poništio, bog će mu grijehe na vrat natovariti, jer Bog sve zna i vidi.

„Ovo se dogodi i napisa početkom šabana 1176. (= 1762. g.)

„Svjedoci ovoga: Abdullah aga čokadar, Salih ef imam, Mula Mehmed, sin Hadži Abdullahov, Mula Mehmed Emin Hafizović, Salih beg Mehmedbegović, njegov brat Sulejman beg, Šeh Alija, sin Mahmud Čelebije, Mula Mehmed Vozko, Ahmed baša Kantar mujezin, Fazli baša bakal Bektašević, Hasan subaša i Ahmet efendija Ćesrija pisar.“

Jedna vakfija, koja govori u korist ove džamije glasi u prepisu i prevodu ovako:

مدينهٔ سراى بوسنه ده قالين الحاج على محله سنده ساكن ايكن بوندن اقدم وفات ايدن مرحوم الحاج
احمد افندى ابن حسام افندى نام متوفانك وراثتى كبير اوغلى اشبو حافظ الكتاب على چلبى يه منحصره اولدنغى
شرعًا ظاهر و متحقق اولدقدنصكره مومى اليه على چلبي مجلس شرع شريف نبوى يه بنفسه حاضر اولوب
اعتراف و تقرير كلام ايدوب بابام متوفاى مزبور مرض موتنده ايكن سالك ملك صريحنده اولوب نهر قوشوه

ایله وطریق عام وخاص ایله محدود ومعلومة الحدود باغچه‌سی عقارین جمیع توابع ولواحقیله ملکندن اخراج و رضاءً لله سبحانه وتعالی وجوه بره وقف وحبس ایدوب تنفیذ وقفه وتعیین شروط وقیوده بنی وصی مختار تعیین ونصب واختیار ایلمشدر بندخی وصیت مزبوره‌یی تجویز ایدوب ایصای مرقومی دخی قبول ایلدم بناءً علی ذلك باغچهٔ مزبوره وقفیت اوزره اولوب سنه بسنه استغلال اولندقدنصکره حاصل اولان نما وغله‌سندن اولا باغچهٔ موقوفه‌نك احیاسنه واطرافنده یاپونك بناسنه بحسب الاقتضا صرف اولنه اقتضا ایتمدکچه ادّخار اولنوب وقت حاجتده صرف اولنه وخدمت تولیت یومی ایکیشر اقچه ایله کندومه مشروطه اوله ودخی محروسهٔ مذکوره‌ده فرهاد بك محله‌سنده جامع شریفنده هر کون بعد صلوة الفجر بش نفر جمع اولوب تأني وترتیل ایله هربری قرآن عظیم الشاندن مرتبًا برر جزء شریف لازم التشریف رضاءً لله سبحانه تلاوت ایدوب ثوابن بابام مرحومك روحنه اهدا ایلیه‌لر وهربری یومی ایکیشر اقچه وظیفه‌یه متصرف اوله واجزاء شریفه‌دن بری جامع مذکورك امامی حسین افندی وبری مؤذنی صالح چلبی‌یه وبعدهما انلرك یرینه امام ومؤذن اولنلره مشروطه اوله وبرجزء شریف تلاوتی عمومز اوغلی احمد چلبی ابن عبدالله افندی‌یه ما دام حیًا وبعده اولاد ذکورینه قرنًا بعد قرنٍ وبعدالانقراض جامع مذکورك خطیبنه مشروطه اوله وبر جزء لطیف اقربامدن محمدآغا زاده محمد چلبی‌یه ما دام حیًا وبعده اولاد ذکورینه بطنًا اثر بطنًا مشروطه اوله وبعدهم جامع مذکورك مؤذن ثانیسنه مشروطه اوله وبرجزء شریف احبابزدن محمدخواجه اوغلی عثمان چلبی‌یه ما دام حیاتده اوله وبعدوفاته وقف مرقومك متولیسنه مشروطه اوله ودخی خدمت تولیت بندنصکره اولادمه واولاد واولادمه نسلاً بعد نسل مشروطه اوله وبعد الانقراض صانهم الله تعالی عن الانقراد جامع مسفورك امامنه مشروطه وسابق ذکر اولندیغی اوزره باغچهٔ موقوفهٔ مرقومه‌نك غله‌سی ابتداء باغچه‌نك احیاسنه واطرافی مرماتنه صرف اولنه باقی غله‌سی مرتزقه‌یه منوال مشروح اوزره ویریله ودخی باغچه‌نك تعمیرندن قلان غله ونما مرتزقه‌نك وظائفنه منوال سابق اوزره وفا ایتمزسه اقتضایه کوره نقصانیله اقتسام ایده‌لر ودخی بعض سنه‌ده غلهٔ مذکوره وظائف مرقومه‌یی احاطه ایدوب ازدیاد دخی اولور ایسه متولی ازدیادی حفظ ایدوب وقت حاجتده مرتزقه‌نك نقصانن تکمیل ویا خود باغچه‌نك ترمیمنه صرف ایلیه وبالجمله متولی اولان کمسنه اجزاخانان مرتزقه رأییله باغچهٔ مرقومه‌نك احیاسنده واستغلالنده وانفع واولی اولان ایله عمل ایلیه وما دام حیواتده اولام اجزاخانانك عزل ونصبی یدمده اوله وتولیت خدمتنده دیدکم کمسنه‌یی استخدام ایدم واجزاخوانان وقف مزبوره حسبی ناظر اوله‌لر دیو مومی الیه علی چلبی منوال سابق اوزره اعتراف ایدوب باغچهٔ مرقومه وقفیت اوزره ابقا اولندقدنصکره شروط وقیود سالفة البیان اوزره عمل اولنمق حکم برله ما وقع بالطلب کتب اولندی تحریراً فی غره صفرالخیر لسنة اثنین وتسعین والف

شهود الحال

محمد چلبي زركر * محمود چلبي ابن محمدآغا * محمد چلبي ابن اسمعيل افندى * عمر افندى بارانى
زبدة المدرسين * عمدة القضاة محمود افندى ابن الحاج حامد * فخر القضاة السيد عبدالباقى افندى وغيرهم

„U Saraj—Bosni u Kalin Hadži Ali mahali bio je stanovnik Hadži Ahmed efendija, sin Husam efendin, koji je prije kratkog vremena umr'o te je njegov najstariji sin Ali Čebelija došao lično pred ovaj šerijatski sud i očitovao, da iza umrlog mu oca Hadži Ahmet efendije zaostavši imetak njemu pripada, što je i dokazano. Za tim je pomenuti Alija Čelebija pred ovim sudom očitovao, da je njegov merhum otac, bivši na smrtnoj postelji, odvojio od svoga čistog imetka jednu bašču i njenu okolinu, koja graniči sa rijekom Koševom s jedne strane, s druge strane i treće putevima te, odvojivši istu za ljubav božju i sa dobrovoljnom željom, uvakufio je na dobrotvorne svrhe i mene odredio i imenovao staraocem i izvršiocem toga svoga dobrotvornoga čina i ja sam se te dužnosti primio i provedenje toga na sebe preuzeo te na osnovu toga izrično očitujem, da se ova bašča sa okolinom smatra uvakufljenom. Ova uvakufljena bašča mora se svake godine pod najam izdavati i od tih najamnih prihoda ima se bašča sa okolinom po ukazanoj potrebi čistiti i drvenim materijalom ogragjivati a da se pazi, da se od ovih prihoda izlišni troškovi ne čine. Dalje, da dužnost mutevelije sa dvije akče dnevne plaće sebi zadržava. Zavjetuje dalje, da u Ferhad begovoj mahalskoj džamiji svaki dan poslije sabah-namaza polagano i pravilno svaki po jedan džuz kuranski proučavaju i neka poklone sevab duši moga merhum oca i svaki od ovih čitalaca da prima po dvije akče dnevne plaće, a od ovih džuzova da imade po jedan učiti imam ove džamije Husein efendija a jedan mujezin ove džamije Salih Čelebija a poslije njihove smrti, da to pravo pripadne onim ljudima, koji budu imami i mujezini ove džamije. Jedan džuz od kurana da uči naš amidžić Ahmed Čelebija sin Abdulahov sve do smrti svoje, a kad on umre, da to pravo pregje na njegove potomke s koljena na koljeno, a kad i ovih slučajno nestane, da to pravo na hatiba ove džamije pregje. Jedan džuz od kurana da uči naš srodnik Mehmed Čelebija Mehmedagić dok je u životu a kad on umre, da to pravo pregje na njegove potomke s koljena na koljeno a poslije njih da to pravo pripada drugom mujezinu, koji bude u ovoj džamiji služio. Jedan džuz[1]) da uči naš prijatelj i drug Osman Čelebija, sin Mehmed Hodžin, dok je živ a kad on umre, da to pravo pregje na muteveliju ove džamije. Služba mutevelijska da po mojoj smrti pregje na moje potomke s koljena na koljeno a kad njih po božjoj naredbi nestane, da to pravo pregje na imama ove džamije. Kao što sam naprijed kazao, da se od prihoda uvakufljene bašče najprije ista i njena okolina opravlja i popravlja a što pregje viška od tog prihoda, da se taj višak na služitelje ove džamije razdijeli i to ako ne bude po rečenom rasporedu dovoljno izdata plaća, da se ona naknadi kad bude koje godine veća najamnina. Ja pako, dok sam živ, kao mutevelija odregjivaću ljude, koji će te džuzove učiti i ovi ljudi biće počasni nadzornici ovog vakufa.

„Pošto pomenuti mutevelija Alija Čelebija opetovno tvrdi, da je ovo uvakufljenje bašče i njene okoline svršen čin, to se to uvakufljenje ovom presudom kao pravovaljano potvrgjuje.

„Ovo se dogodi i napisa početkom safera 1092. (= 1681.)

„Svjedoci ovoga: Mehmed Čelebija kujundžija, Mehmed Čelebija Smajilefendić, Omer Čelebija Baranija, Hadži Husein efendija muderis, Mahmud efendija, sin Hadži Hamidov kadija i Abdulbaki efendija kadijskog staleža.“

Još se nalazi jedna vakfija, u kojoj se spominje ova džamija, ali pošto je ista donešena u popisu sarajevskih džamija ranije, za to je ovdje ne saopćavamo.

U dokaz, da je bio uz ovu džamiju jedan dječački mekteb donosimo slijedeći visoki carski berat u prepisu i prevodu.

برات شريف عاليشان

مدينهٔ سراى بوسنه‌ده مرحوم فرهاد بك نام صاحب الخيرك جامع شريفى حرمنده مكتبده
اوتوز قرق سنه‌دنبرو معلم صبيانى اولمامغله ارباب استحقاقدن اشبو رافع توقيع رفيع الشان خاقانى
حافظ عمر بن عثمان هر وجهله لايق ومحل ومستحق اولمغين حسبى توجيه اولنوب يدينه برات شريف
عاليشانم ويرلمك بابنده اقضى قضاة المسلمين قاضيسى مولانا عبد المؤمن الخلوصى زيدت فضائله
عرض ايتمكين حسبى موجبنجه مزبوره صدقه ايدوب برات همايون قيمته مقرونى ويردم وبيوردمكه
بعد اليوم وارووب مزبور عمر بن عثمان ذكر اولنان مكتبده معلم صبيانى اولوب صنعت لازمه‌سين
بيقصور مرعى ومؤدى قيلدقدنصكره بروجه حسبى متصرف اولوب بنى دوام عمر ودولتم ايچون
دعايه مداومت كوستره شويله بيلوب علامت شريفمه اعتماد قيله‌لر تحريراً فى اوائل ذى الحجه
لسنة احدى وثمانين ومأة والف

المحروسه
اسلامبول

„Pošto je u haremu Ferhad begove džamije, koja je u Saraj—Bosni, trideset do četrdeset godina bio dječački mekteb zatvoren, to je tamošnji šerijatski sudac, veleučeni Mevlana Abdulmumin Hulesija, za to mjesto predložio mualima Hafiz Omera, sina Osmanova, koji je za to sposoban i vrijedan te molio, da ga za mualima imenujem i o tome mu moj carski visoki berat dadem. S toga sam se našao pobugjen, te Hafiz Omera u tom svojstvu imenovao i o tome mu ovaj moj carski berat izdao te mu naregjujem, da tu mualimsku službu besplatno vrši i moli se bogu za moje zdravlje i opstanak moje države.

„Neka Vam je to na znanje, da se mojim carskim zapovjestima pokoravate.

„Pisano početkom zilhidžeta 1181. (= 1767. g.) u Carigradu.“

Ovi mekteb, koji je postojao do velike jangije t. j. do 1296. (= 1879. g.), nalazio se na istočnoj strani džamijskog dvorišta, pa pošto je izgorio, nije se više napravio. U ove džamije harem je dosta prostran i opkoljen duvarom i u njemu ima s obje strane puta, koji vodi u džamiju, mnogo grobova.

Nalazimo još jednu vakfiju, koja izmegju ostalog govori o ovoj džamiji, te je za to donosimo u prepisu i prevodu.

جنتى زاده مصطفى بك ابن فيض الله بك وقفيه‌سى

الحمد لله الواقف على احوال عباده والصلوة والسلام على نبيه محمد وآله وصحبه أجمعين اما
بعد اشبو كتاب مشكين نقاب وفهرست ديباجهٔ بديع الالقابك كتب وانشاسنه باعث وبادى اولدركه
مدينهٔ سراى بوسنه‌ده باغجى زاده الحاج احمد محله‌سى سكاننندن وقدوة اصحاب الخير معالى اتسام اولان

جنتی زاده مصطفی بك ابن فیض‌الله بك دیمکله معروف مجلس شرعشریف شامخ الارکانه کلوب وقف آتی البیانك تشیید مبانی صحت ایچون لاجل الحاکمه والتسجیل ولا تمام الوقف الآتی والتکمیل متولی نصب و تعیین بیوردقلری مذکور یاغجی‌زاده محله‌سی سکاننده اشبو رافع الکتاب واقف مومی الیهك صلبی اوغلی فیض‌الله بك محضرنده اقرار تام و تقریر کلام ایدوب كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ ٱلْمَوْتِ آیت کریمه‌سندن بو دنیـا دنیـه سریعة الزوال اولدیغی تفکر وتدبر برله احسن منال واطیب اموالمدن اولوب وقف آتی صـدورینه دکین سلك ملکمده وضبط وتصرفمده بولنان سـالف البیان یاغجی زاده الحاج احمد محله‌سنك بك حمامی جاده‌سی زوقاغنده ایکیوز آلتمش اوچنجی نومروده واقع برطرفدن طریق خاص و برطرفدن واقف مومی الیهك مستأجر منزلی وبعضاً عبه‌جیك مصطفی آغا ورثه‌سی باغچه‌سی وبعضاً واقف مومی الیهك دیکر مستأجر منزلی وطریق خاص وطرف رابعی طریق عام ایله محدود وممتاز خارجیه وداخلیه‌یی مشتمل کبیر ملك قوناغم ایله اتصالنده بر قطعه باغچه و ینه محلهٔ مزبوره زقاغی مذکورك ایکیوز آلتمش طقوزنجی نومروده واقع برطرفدن ربی زاده متوفی نوح بك ورثه‌سی منزلی وبرطرفدن طریق خاص وبرطرفدن واقف مومی الیهك مسـتأجر منزلی وبعضاً متوفی عبه‌جیك مرحوم مصطفی آغا ورثه‌سی باغچه‌سی وبعضـاً حساغیك عینی افندی ورثه‌سی باغچه‌سی وحایوش محمد علی باغچه‌سی وبعضـاً سراچ الحاج عبدالله قالفه آغا باغچه‌سی وبعضاً یهودی زیور ولد ایساق باغچه‌سی وبعضـاً یهودی یاسقا ولد اطام منزلی وبرطرفدن حرغیك سلیمان آغا بوستانی وبرطرفدن یهودی مائر ولد اطام منزلی وطرف رابعی طریق عام ایله محدود وممتاز بر باب ملك منزلی واتصـالنده بر قطعه کبیر باغچه وبر قطعه بوسـتان ایله محلهٔ مزبوره‌ده زقاق مذکورك یوز طقسانیجی نومروده واقع برطرفدن جامع شریفك حرمی وبرطرفدن جینو احمد بن الحـاج عبدالله منزلی و بعضاً جینو سلیمان بن الحاج احمد باغچه‌سی وبرطرفدن چولاقویك یهودی یاسقا ولد اطام منزلی وطرف رابعی طریق عام ایله محدود وممتاز بر باب ملك منزلی واتصالنده بر قطعه باغچه وینـه زقاق مذکورك ایکیوز قرق طقوز وایکیوز قرق یدی وایکیوز قرق بش نومرولرده واقع برطرفدن یهودی ایساقویك شوکت ولد ایساق منزلی وبرطرفدن هندقلی یهودی موشو ولد شیل منزلی وطرفینی طریق عام ایله محدود وممتاز ایکی باب ملك منزل واتصالنده بر قطعه باغچه وبر باب اتمکجی دکان ایله مدینهٔ مزبوره‌ده شیخ فرح محه‌سنك اوچقدان زقاغنده یدنجی نومروده واقع برطرفدن جینو حاجی صالح ابن حاجی مصطفی آغا منزلی وبرطرفدن طالیرویك عبدالله آغا بن مصطفی آغا مستأجر منزلی وطرفینی طریق عام ایله محدود وممتاز نهر موشـتانیچه اوزرنده مبنی بر باب آسیاب ایله مدینهٔ مزبوره‌ده سراچخانه چارشوسنك زقاغنده اوتوز اوچنجی نومروده واقع برطرفدن اوژیچه‌لی حاجی محمد بن الحاج حسن دکانی وبرطرفدن صاریك ابراهیم افندی ابن صالح مغازه‌سی وطرفینی طریق عام ایله محدود وممتاز بر باب دکان واتصالنده بر باب مغازه ایله مدینهٔ مزبوره‌ده صغیر کورکچیلك چارشوسنك زقاغنده اوتوز یدنجی نومروده واقع برطرفدن فاضل پاشا ابن مصطفی نورالدین

افندی دکانی وبرطرفدن بك امام زاده مصطفی آغا ورثه سی دکانی وبرطرفدن واقف موصی الیهك وقف مغازه سی وطرف رابعی طریق عام ایله محدود وممتاز برباب دکان ایله وخط ویازیلی ختم ایله مختوم کتب جریده مسطور الاسامی اولوب دیباجه لرنده وقف یازیلان اوتوز بش جلد کتابلر می ملکمدن و مالمدن اخراج و افراز وحسبةً لله تعالی وقف صحیح مؤبد وحبس صریح مخلد ایله وقف وحبس ایدوب شویله شرط ایلدمکه ما دامکه لابس قبای حیات اولهم وقف مذکور تولیتی نفس ذاته مشروطه و دلخواه رأیمه مربوطه اوله وقتا که بامر الله تعالی اَیَّتُهَا اَلنَّفْسُ اَلْمُطْمَئِنَّةُ اِرْجِعی اِلیٰ رَبِّكِ رَاضِیَةً مَرْضِیَّةً نداسنه اجابت ودار آخرته رحلت ایتدیکمده اولاد ذکورمدن صلبی اوغلم فیض الله بك وقف مذکوره متولی اوله و دیکر اوغلم سعید بك وسلیمان بك وعبدی بك و محمد بك وقف مذکوره ناظرلر نصب و تعیین ایلدم وبعد وفاتهم جهت تولیت ونظارتی اولاد ذکورینه قرنًا بعد قرنٍ وبطنًا بعد بطنٍ ونسلاً بعد نسلٍ و مذکورلرك اولادلری منقرض اولور ایسه دیکر مذکور حسینه شرط مذکوری انتقال شرط ایلدم تولیتی ونظارتی متصرفلر اوله وبعدما انقراض علماء عاملین و وجوه اهالی اتفاقیله حاکم شرعشریف أمین ومستقیم متولی نصب و تعیین ایلیه ودخی شویله شرط ایلدمکه اولاد ذکورمدن اوغلم مرقوم فیضی بك متولی اولوب قوناق مذکور آلتمش طقوز نومرولو اولان منزلده متولی مرقوم فیض الله بك وناظرلری مرقومون سعید وسلیمان وعبدی ومحمد بکلر ساکن اوله لر وبهر یوم تبارك سوره سن واوچر اخلاص و جمعه کوننده ویاخود جمعه کیجه سنده بش یسٓ شریف تلاوت وثوابنی روحمه اهدا ایله وبوندن ما عدا اوچ باب منزل و باغچه و بوستان واتمکجی دکان ودکرمن وایکی باب دکانیله مغازهٔ محدود مذکوه یی باید متولی ایجار اولنوب حاصل اولان اجاره دن بهرسنه مذکور یاغجی زاده حاجی احمد محله سنده جامع شریف درونده اللی غروش ایکی مقوی وضع وایقاد اولنه وبهرسنه جامع شریف مذکورك تفریش وتعمیراتنه طقسان بر غروش باید متولی خرج وصرف اولنه وبهرسنه مدینهٔ مزبوره ده خواجه کمال الدین محله سنده جامع شریف درونده یکرمی بش غروش بر مقوا باید متولی وضع و ایقاد اولنه وبهرسنه مدینهٔ مزبوره ده فرهاد بك محله سنده جامع شریف درونده یکرمی بش غروش بر مقوا باید متولی وضع وایقاد اولنه وبهرسنه باش چارشوسنده جامع شریف درونده یکرمی بش غروش بر مقوا وضع وایقاد اولنه وبهرسنه عید اضحیده یوز اون غروش افراز و بر رأس قوج قربان اشترا باید متولی ذبح اولنه لحمك ثلثانی اقربا وتعلقاتنه تقسیم وثلثنی وجلدینی فقرایه تصدق اولنه وثوابنی روحمه اهدا ایلیه وبهرسنه مولود آیلرنده مولود شریف قرائت وقاری ایله اهل اسلامه شربت ایچون باید متولی اللی بش غروش خرج وصرف اولنه وبهرسنه قرق بش غروش فقرایه تصدق وثوابنی والدینم روحلرینه و بنم روحمه اهدا ایلیه وینه مدینهٔ مزبوره یه تابع اسوراقینوسه لو قریه سنده واقع چشمه صوینی بهرسنه تعمیرینه اون اوچ غروش یدمتولی ده حفظ و لازم اولدقچه تعمیرینه خرج وصرف اولنه وبهرسنه طلبهٔ علوم فقرایه تصدق وثوابنی والدینم فیض الله بك وام کلثوم روحلرینه اهدا ایلیه منازل و باغچه و بوستان

واتمكنجي دكان ودكرمن ودكاكين ومغازهٔ محدوده مذكوره نك تعميرات لازمه‌سي بعد الاجرا غله وفضله‌سي وقف مذكوري اونبر سهم اعتباريله اوچ سهمي جهت توليت وايكيشر سهمدن سكز سهمي ناظرلرم مرقومون سعيد وسليمان وعبدي ومحمد بكلر متصرف اوله‌لر وقف ايلديكم كتابلري نسل وصلبمزدن اولاد ذكور موجود بولنوب قوناغمدن محل آخره نقل اولنميه وبعدالانقراض طرف شرعيدن نصب اولنان متولي قوناق مذكور وعقارات مزبوره‌يي ايجار ومبالغ معينات مذكوره ومقتضا اولان تعميرات بعد الاخراج فضله‌سي نه قالور ايسه خيرات وحسناته خرج وصرف اولنه تعيين وشروط قيود بر له كتب وعقارات مذكوره‌يي يد متولي يه تسليم ومتولي مزبور فيض‌الله بك واقف مومي اليه مصطفى بكي جميع كلمات مشروطه سنده وجاهاً وشفاهاً تحقيق وتصديق وكتب وعقارات مذكوره‌يي بعدالقبض بالتوليه وقفيت اوزرنده تصرف ايتمك مراد ايلدكده واقف مومي اليه مصطفى بك عنان كلامني سمت رجوعه عاطف اولوب اكرچه سلطان سرير اجتهاد حضرت امام اعظم وهمام افخم نعمان ابن ثابت افنديز حضرتلرينك رأي خطيرلرنده وقف جائز اولوب اما تصارفدن عاري وحضرت امام رباني محمد بن حسن الشيباني عندنده وقف بجميع شروط عاطل وباطل اولديغندن كتب وقوناق مذكور وعقارات مزبور كالاول ملكيتمه ارجاع اولنمق مطلوبمدر ديدكده متولي مرقوم فيض‌الله بك جواب صوابه آغاز ايدوب اكرچه حضرت امامين همامين عندلرنده حقيقت حال وجه مشروح اوزره اولديغي محل اشكال اولميوب لكن امام فضل رباني وخبر كامل صمداني الشهير بالامام الثاني ابي يوسف حضرتلرينك حضور معالئ موفورلرنده مترافعان اولدقلرنده حكم ديمكله لزومي افاده ايدر ديو ملكيتنه ارجاعدن امتناع ايلدكده حاكم شرع منير سهل الله تعالى عليه كل امر عسير افندي حضرتلرينك حضور معالي موفورلرنده مترافعان اولدقلري حاكم شرح الله صدره ورفع بالسادة قدره افندي حضرتلري طرفينك مقدماتنه نظر ومبطل خير اولمقدن حذر بر له مباني وقفي اولي واحري كوروب عالماً بالخلاف الجاري بين الائمة الاسلاف على قول من يراه جائز وصحتي حائز وقوناغ مذكور وعقارات مزبوره وكتب مرقومه‌نك صحت ولزوميله وقفيتنه حكم صحيح شرعي وقضاء صريح مرعي ايدوب فصار وقفاً صحيحاً شرعياً واجباً وحبساً صريحاً مرعياً فمن بدله بعدما سمعه فانما اثمه على الذين يبدلونه ان الله سميع عليم واجر الواقف على الله الجواد الكريم جرى ذلك وحرر في اليوم الثالث والعشرين من شهر شوال المكرم سنه تسع وثمانين ومأتين والف

شهود الحال

محكمه باشكاتبي يوسف رشدي افندي * اقوه‌لي ابوبكر صدقي افندي * محمد شفيق افندي * دورانلي زاده حاجي مصطفى آغا * قيوجي حاجي عبدي آغا * قياقويك حاجي احمد آغا * اسپاهو حاجي مصطفى آغا * قوماشين محمد آغا * بيچاقجيك محمد آغا * قياقويك محمد آغا * كسريك حاجي ادهم آغا * اسكندر حاجي حافظ مصطفى افندي وغيرهم *

Sadržaj:

„Hvala onome bogu, koji poznaje stanje svojih robova, te nek je selatu selam njegovom poslaniku i proroku Muhamedu, na njegovu kućnu čeljad i sve pribrane drugove. Uzrok je pisanju ovog testamenta slijedeći: Poznati dobrotvor, Mustafa beg Dženetić, sin Fejzullah begov, stanovnik Jagdži zade Hadži Ahmedove mahale u Sarajevu, došao je lično pred ovaj šerijatski sud i u prisustvu svoga sina Fejzullah bega Dženetića, stanovnika iste mahale, koga je postavio mutevelijom niže opisanog uvakufljenja, dobrovoljno je izjavio ova očitovanja.

„Pojimajući, da je svaka duša ljudska na ovome prolaznom svijetu privremena i smrti obvezna, to sam se odlučio, da za božju ljubav kakvo dobrotvorno djelo učinim i za to sam od cjelokupnog i čistog svog nepokretnog imetka odvojio po redu niže navedene nekretnine te ih istinito i stvarno za navijek na dobrotvorne svrhe zavjetovao i uvakufio, a te su: jednu moju veliku kuću, konak zvanu, i uz ovu jednu bašču u Jagdži Zade Hadži Ahmedovoj mahali u ulici Begova Hamama pod brojem 263, koja graniči s jedne strane putem, s druge strane mojom kućom, koju pod kiriju izdajem, i baščom Mustafa age Abadžića nasljednika, s treće drugom mojom kućom, koju pod kiriju dajem i običnim putem a sa četvrte općim putem; — jednu kuću sa velikom bašćom i bostanom u istoj mahali i ulici pod brojem 269, koja graniči kućom našljednika merhum Nuh bega Repovca, putem, mojom kućom, koju pod kiriju izdajem, bašćom nasljednika merhum Mustafage Abadžića, bašćom nasljednika umrlog Ajni efendije Hasagića i baščom Mehmed Alije Hapuša, baščom Hadži Abdullaha Kalfe sarača i baščom Jevrejina Rafe Isakovića, kućom Jevrejina Josefa Atijasa, bostanom Sulejmana Hrgića te kućom Jevrejina Majera Atijasa, a sa četvrte općim putem; — jednu kuću i uz ovu jednu bašču u istoj mahali i ulici pod brojem 190 a graniči s jedne strane džamijskim haremom, s druge strane kućom Hadži Abdullaha Džine i baščom Sulejmana Džine, sina Hadži Ahmedova, sa treće kućom Jevrejina Juse Čolakovića a sa četvrte putem. Dalje dvije kuće i uz ove jednu bašču i jedan ekmeščiski dućan u istoj mahali pod brojem 249, 247 i 245, koji graniče s jedne strane kućom Jevrejina Sevketa Isakovića, s druge strane kućom Jevrejina Moše Hendeklije a sa četvrte općim putem. Dalje jednu vodenicu u Šejh Ferruh mahali u Očektan ulici broj 7, na rijeci Moštanici, koja graniči s jedne strane kućom Hadži Saliha Džine, sa druge kućom Abdage Talirevića, sina Mustafina a sa treće i četvrte općim putem; — dalje jedan dućan sa magazom u Saračima ulici u Sarajevu pod brojem 33, koja graniči s jedne strane dućanom Hadži Mehmeda Užičanina, sina Hadži Hasanova, sa druge magazom Ibrahima Efendije Sarića, sina Salihova a sa treće i četvrte općim putem. Dalje jedan dućan u malom Čurčiluku pod brojem 37, koji graniči sa jedne strane dućanom Fazli paše Šerifije, sa druge dućanom nasljednika Mustafa age Begimamovića, sa treće mojom vakufskom magazom a sa četvrte općim putem. Osim toga trideset i pet raznih ćitaba, na kojima ima moj pritisnuti pečat. Sve rečene pokretnine i nepokretnine uvakufljavajući o upravi i raspolaganju istih stavljam ove uvjete: da ja budem ovoga moga vakufa mutevelija doživotno a kad dogje vrijeme, da po božjem naregjenju umrem, da to pravo muteveliluka pregje na moga najstarijega sina Fejzullah bega a moji mlagji sinovi Sajid beg, Sulejman beg, Abdi beg i Mehmed beg da budu nadzornici ovoga vakufa, a kad i oni izumru, da budu njihovi našljednici muškoga roda s koljena na koljeno mutevelije i nadzornici ovoga vakufa i kad slučajno nestane našljednika od jednoga sina, da to pravo muteveliluka i nadzorništva naslijede potomci drugih sinova a kada slučajno ovi svi izumru, da dotični i nadležni šerijatski sudac

u sporazumu sa odličnim stanovnicima ove mahale izabere za muteveliju pouzdanu i sposobnu ličnost. Dalje stavljam uvjet, da moj najstariji sin Fejzullah beg kao mutevelija te drugi sinovi, Sajid beg , Sulejman beg, Abdi beg i Mehmed beg kao vakufski nadzornici u pomenutoj kući, odnosno u konaku stanuju i da za spas moje duše svaki dan uče tebarek sure i po tri ihlasa a u petak u veče da uče svjetle jesine. Naregjujem dalje, da mutevelija Fejzulah beg uvakufljene tri kuće sa baščama, bostanom, ekmeščiski dućan, vodenicu i dva dućana sa magazama daje pod kiriju i od prihoda ove kirije da svake godine kupuje po dvije mukave od pedeset groša i ove pripaljuje u pomenutoj Jagdži zade Hadži Ahmedovoj džamiji, dalje od ovog istog prihoda da troši po devedeset i jedan groš godišnje za prostirku i popravak ove džamije; osim toga da kupi svake godine po jednu mukavu od dvadeset i pet groša i ove da u Hadže Kamaludin džamiji pripaljuje, dalje, da svake godine kupi jednu mukavu od dvadeset i pet groša i da istu u Ferhad begovoj džamiji pripaljuje a tako isto da svake godine kupi po jednu mukavu od dvadeset i pet groša i istu da pripaljuje u Baščaršijskoj džamiji. Da svake godine kupi po jednog ovna od stotinu i deset groša vrijednosti i zakolje ga na bajram te trećinu mesa razdijeli porodici a druge trećine sa kožom da razdijeli sirotinji za spas moje duše. Dalje da svake godine uz mevludske mjesece potroši po pedeset i pet groša za učenje mevluda i davanje šerbeta prisutnim pravovjernim muslimanima i muslimankama, da svake godine poradi spasa moje duše i moje matere razdijeli sirotinji po četrdeset i pet groša gotovog novca. Dalje da pomenuti mutevelija svake godine zadržaje po trinaest groša te ove novce po potrebi potroši na opravku i popravku česme u Švrakinom selu. Dalje da svake godine za spas duše mojih roditelja razdijeli po pedeset groša na sirotne gjake medrese.

„Kad se gore navedene uvakufljene nekretnine po potrebi od najamnih prihoda budu opravljale i popravljale, onda da od suviška, koji bi od prihoda preostao, od jedanaest dijelova tri dijela pripadaju kao muteveljska godišnja plaća a ostalih osam dijelova da pripadne kao godišnja plaća nadzornicima vakufa Sajidu, Sulejmanu, Abdi i Mehmed begu, svakome po dva dijela. Dalje odregjujem, da uvakufljene ćitabe moji muški našljednici, koji budu u konaku stanovali, ne smiju iz konaka na drugu stranu odnijeti a kad oni svi po redu izumru, da je od strane šerijata imenovani mutevelija vlastan kako konak tako i ostale uvakufljene nekretnine pod najam izdavati i na odregjene dobrotvorne svrhe trošiti i po potrebi od toga uvakufljene nekretnine opravljati i popravljati, a što bi mu preko tih troškova preostalo, da taj ostatak utroši na druge dobrotvorne svrhe.

„Sve ove uvjete vakif izgovorivši reče, da je uvakufljene nekretnine kao i ćitabe predao u ruke i na raspolaganje muteveliji Fejzullah begu, koji lično potvrdi sve navode vakifove i priznade, da je uvakufljene nekretnine kao i ćitabe u ruke i na raspolaganje i upravljanje primio te obećaje, da će dužnost mutevelije kao i ostale vakufske naredbe savjesno i marljivo vršiti.

„Pri svršetku ovih očitovanja pomenuti vakif Mustafa beg okrenu riječ na drugu stranu i reče, da uvakufljenje knjiga i konaka i ako je po propisima i nazorima velikog imama Numana, sina Sabitova, dozvoljeno i opravdano, ali pošto nije stvarno izvršeno, to on zahtjeva, da mu se sve uvakufljene nekretnine i ćitabi u vlasništvo i posjed povrate. Na ovo prisutni mutevelija Fejzullah beg sa odrješitim odgovorom reče, ako ti propisi imami Azama i imami Muhameda, sina Hasanova, postoje, ali po propisima drugog imama, Ebu Jusufa, ovako uvakufljenje na sudu ima svoju zako-

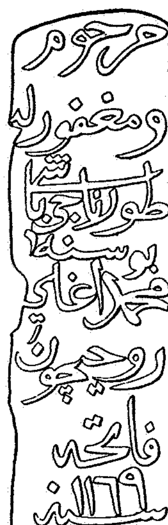
nitu vrijednost, s toga ne mogu dozvoliti, da se vakifu u vlasništvo povrate, nego tražim, da se to uvakufljenje presudom osnaži.

„Raspravljajući šerijatski sudac, uzevši u pretres sve navedene činjenice i obzirom na zakonske osnove, koje postoje, izreče presudu, da je ovo uvakufljenje istinito, stvarno i po šerijatskim propisima svršeno te ga kao takovo i potvrgjuje. Ko bi ovo riješenje i presudu oprovrgnuo ili uništio, njemu će bog na strašnome sudu ove grijehe na vrat natovariti, jer bog sve vidi i zna. Ovo se dogodi i napisa 23. ševala 1289. (= 1872. g.) Svjedoci: Jusuf Ruždi efendija bašćatib mekjeme, Ebu Bekir efendija Bjelopoljac, Mehmed Šefik efendija, Hadži Mustafa Duranija, Hadži Abdija kujundžija, Hadži Ahmed aga Kajmaković, Hadži Mustafa Spaho i Hadži Hafiz Skender i drugi.“

U dvorištu ove džamije nalazi se izmegju ostalih grobova i turnadžibašin grob, koga tarih ovako glasi: *(Slika 112.)*

Slika 112. Natpis s nišana Ali-age turnadži-baše u dvorištu Ferhad-begove džamije.

Slika 113 Natpis s nišana Muhammed-age bosanskog turnadži-baše u dvorištu Ferhad-begove džamije.

Slika 114. Natpis s nišana Abubekir-age bivšeg kolćehaje bosanskog u dvorištu Ferhad-begove džamije.

„Nadturnadžija, dvorski pisar Ali aga, koji je i imenjak božijeg Arslana,
Budući bosanski aga pregje u vječitu bašču.
Piknjastim slovima izrekoh mu datum.
„Grob agin neka učini bog vidnim.
1182.“ (= 1768. g.)

U dvorištu do vrata džamijskih nalazi se grob Mehmed age turnadžibaše, koji je ukopan 1169. (= 1755. g.) *(Slika 113.)*

Kod grobnice Aliage Nadturnadžije nalazi se grob predprošlog kolćehaje bosanskoga age Ebu Bećir age, koji je ukopan 1229. (= 1813. g.) *(Slika 114.)*

Nadomak vrata haremskih nalazi se još jedan grob turnadžibaše, koga natpis na uzglavlju ovako glasi: *(Slika 115.)*

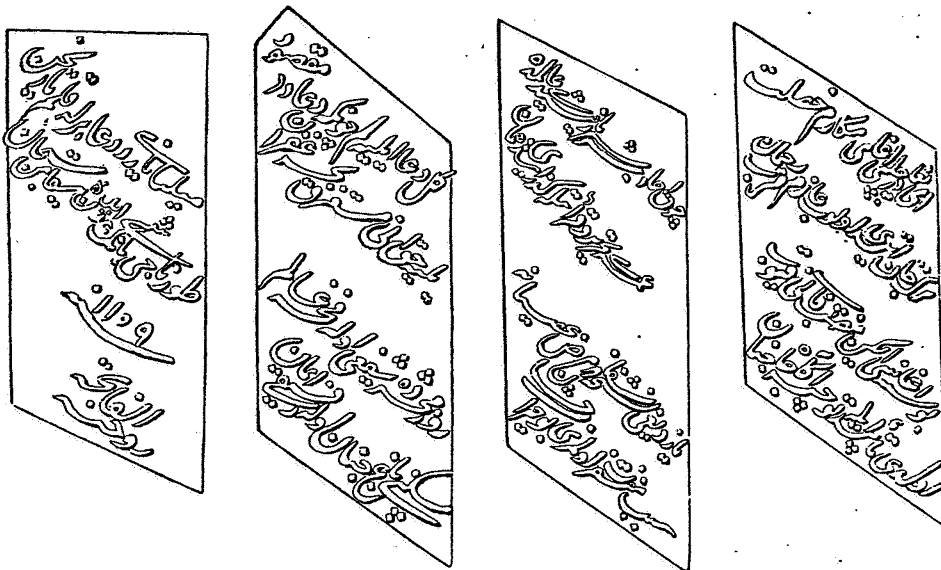
„Velika šteta. Čelebi aga bijaše lijepih načela. Dušu napusti i bogu se približi. Budući bosanski aga, čast privremenu ostavi, kad mu se potvrdi vječita rajska čast. Mnogo je lijepih hadisâ napisao i proveo život u pisanju i čitanju.

„Od njegovih zapisa neka bude lijek griješnih bolesti.

„A zar mu ne će biti uzrok oprostu grijeha ova njegova dobra djela?

„Hodi da se bogu pomolimo, jer je to jedina svrha za mrtvog.

„Neka ga bog utopi u more svoje milosti, a na strašnom sudu neka mu bude odgovoritelj ponos svjetski.

Slika 115. Natpis s nišana turnadži-baše u dvorištu Ferhad-begove džamije.

„Neka mu bog dade mjesto u raju u društvu sa vjerom.
„Mejlija napisa s jednom molitvom, koja mu daje smrtni datum.
„Turnadži baši neka bog podijeli mjesto u raju.“
1159.“ (= 1746. g.)

LV. Hadže Kemaludinova džamija na dnu Ferhadije ulice.

Na dnu Ferhadije ulice ima jedna džamija na lijevoj strani prema sadašnjoj zemaljskoj banci, koja se zove zvanično Hadže Kemaludinova džamija, a narod je zove Ćemaluša.

Džamija je od čerpića sazidana a pokrita šimlom i ćeremitom sa kamenitom munarom, ali joj je munara na lijevoj strani pri ulazu podignuta, što je velika rijetkost, jer obično se munare prave sa desne strane džamije.

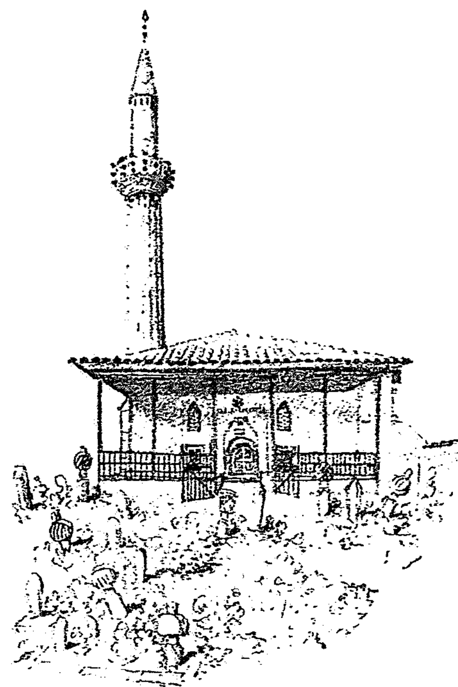
Džamija je dosta prostrana i vidna, jer ima na svakom duvaru po četiri prozora.

U iste džamije iznutrica je drvena lijepo izragjena.

Ovu je džamiju napravio nekakav Kemaludin hodža i za pokrića njenih potreba ostavio nekoliko hiljada akči u gotovom novcu, što nam tvrdi zvanični dokumenat, koji se nalazi u sidžilu broj 2, a koji glasi ovako:

„Husein sin Abdullahov stanovnik Hadže Kemaludin mahale u Sarajevu, dolazi lično pred šerijatski sud, i u prisustvu Sulejmana sina Alina, daje ovo očitovanje:

„Ovaj Sulejman, sin Alin, duguje Hadže Kemaludinovu vakufu 9500 akči, za koga sam ja jamac.

Slika 116. Hadže Kemaludinova džamija na dnu Ferhadije ulice.

Izgovorivši ovo po zahtjevu pred rečenog Sulejmana, ovo očitovanje zavede se u sidžil 9. dan zilkadeta 973. (= 1565. g.) Svjedoci ovoga: Jusuf sin Nesuhov, Nesuh sin Hasanov, Pervane sin Abdullahov, Husein, sin Skenderov, Mustafa, sin Abdullahov, Sinan Halife, sin Hzrov i Ali Čelebija, sin Hasanov."

Za pokriće potreba ove džamije još je ostavio hajir sahibija Hadže Kemaludin nekoliko zemljišta u mahali Latinluku, što nam tvrdi ovaj zapisnik nagjen u sidžilu broj 2 na strani 407. koji glasi ovako:

„Mihajlo sin Pavlov na šerijatskom sudu daje ovo očitovanje, u prisustvu Nikole sina Marijanova i Hajdara mutevelije Hadže Kemaludinova vakufa u Sarajevu:

„Ja prodajem sa dozvolom prisutnog mutevelije moj dućan i kuću u mahali Latinluku rečenom Nikoli za 9200 akči, i to sa uvjetom, da imade isti plaćati godišnje 500 akči mukate Hadže Kemaludinovu vakufu, kao najamninu za vakufsko zemljište. To se dogodi i napisa 20. dan ramazana 973." (= 1565. g.)

U istom sidžilu na strani 593. nalazimo, da je 974. (= 1566. g.) u ovom vakufu bio mutevelija Ali Ćelebija, sin Hadži Mustafin, imam Sulejman Halife, sin Alin, hatib Muhjudin Halifa, sin Kasimov.

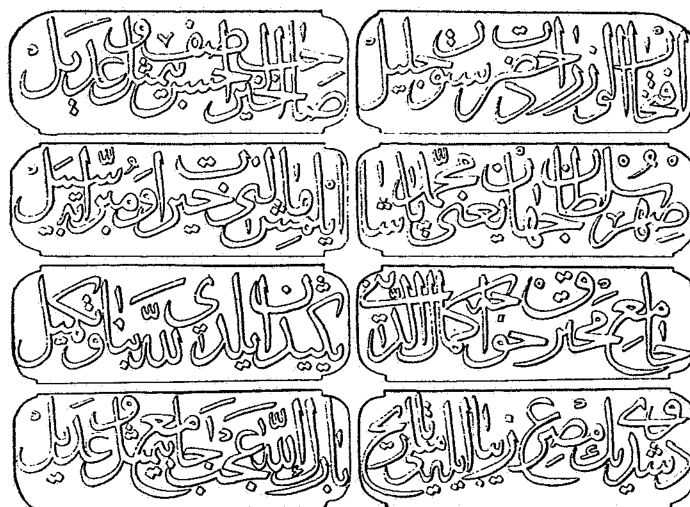
Ova mukata i kasnije je postojala; to nam tvrdi mutevelina potvrda pisana 1197. (= 1781. g.) u kojoj se kaže: da dotični mutevelija dozvoljava nekim hršćanima djelidbu kuće i zgrade, koja postoji u Latinluku, jer da od istih nekretnina plaćaju izvjesnu mukatu godišnje vakufu Hadže Kemaludinovu.

Ovakih dokumenata od ovog vakufa ima priličan broj, koji se kod mene nalaze.

I ova je džamija pri Evgenovoj navali izgorjela, što nam tvrdi: Ćose Halil pašin iskaz, u komu stoji: da je pri neprijateljskoj navali izgorjela, i da je sada u ruševinama.

Narodna molba u Carigrad poslata kaže: džamija Hadže Kemaludinova, i ako je izgorjela, malo je popravljiva, ali pošto su prihodi njeni bili od kamata i mukata, koje se sada ne naplaćuju, to mole državu, da bi davala plaću imamu Ahmedu dnevno 10 akči, Hatibu Ibrahimu 5 a mujezinu Mahmudu 6 akči dnevno.

Kasnije t. j. 1180. (= 1766. g.) ovu je džamiju bosanski valija Silahdar Mehmed paša iz temelja obnovio, te je na kamenoj ploči, koja se više vrata ove džamije nalazi, tarih napisan, koji glasi:

Slika 117. Natpis više vrata Hadže Kemaludinove džamije.

„Ponos zapovjednika čestiti veliki državnik.
„Gospodar dobročinstva, bivši veliki vezir i bez primjera pravedni čovjek.

„Zet svjetskog cara Mehmed paša, koji je svoje imanje na dobrotvorne svrhe zavjetovao.

„Izgorjelu Hadže Kemaludinovu džamiju na novo je napravio i dovršio.

„Sa jednim padom Mejlija izreče lijep tarih.

„Da bog posveti ovu bezprimjernu bogomolju.

1180.“ (= 1766. g.)

Još o popravku ove džamije i o uvakufljenju gotovih novaca, koje je pomenuti Mehmed paša Silahdar uvakufio, donosimo niže carski visoki berat, koji se nalazi u sidžilu broj 29 na 5. strani a koji glasi:

برات شريف عاليشان

مدينهٔ سراى بوسنه‌ده واقع مرحوم خواجه كمال الدين بنا و احيا ايلديكى جامع شريفك وقفنه مرحوم ومغفورله محمد پاشا نام صاحب الخيرك جامع مذكورى ثانياً بنا و احيا و وقفنه ضم ايلديكى بشيوز غروش نقود موقوفه‌سنك يومى التيشر چورك اقچه وظيفه ايله متوليسى اولان صالح خليفه ابن اسمعيل بلا ولد فوت اولوب يرى حالى و خدمت لازمه‌سى محلول و معطل قالمغله يرينه ارباب استحقاقدن جمله‌نك مختارى اشبو رافع توقيع رفيع الشان خاقانى الحاج مصطفى ابن ابراهيم خليفه هروجهله لايق ومحل مستحق اولمغين توجيه اولنوب يدينه برات شريف عاليشانم ويرلك رجاسنه اقضى قضاة المسلمين مولانا اسمعيل زيد فضله عرض ايتمكين بلا ولد فوتى واقع ايسه موجبنجه مزبوره صدقه ايدوب اشبو برات همايونى ويردم و بيوردمكه بعداليوم واروب مزبور الحاج مصطفى ابن ابراهيم خليفه ذكر اولنان نقود موقوفه‌نك متوفاى مرقومك يرينه متوليسى اولوب خدمت لازمه‌سين بيقصور مرعى ومؤدى قيلدقدنصكره يومى التى چورك اقچه وظيفه‌سيله متصرف اولوب وافقك روحى ودوام عمر و دولتم ايچون دعايه مداومت كوستره شويله بيلوب علامت شريفمه اعتماد قيله‌لر تحريراً فى اوسط شهر ربيع الاول لسنه ست وثمانين ومأة والف

اسلامبول

Carski berat.

„U Sarajevu Bosni umrlog Hadže Kemaludina lijepu džamiju na novo podiže i popravi, koja je bila požarom poništena, i njezinu vakufu kao dodatak uvakufio je umrli i od boga pomilovani Mehmed paša, i odredio, da se isti novci daju na kamate, i imenovao kao muteveliju Saliha Halifu, sina Smajilova, koji je imao šest akči dnevne plaće, te je sada bez poroda umro, pa je ovo njegovo mjesto ostalo nepopunjeno i prazno, i na to mjesto izabran je Hadži Mustafa, sin Ibrahim Halifin, koji je kao sposoban i podesan pronagjen, te predložen, da se na to službeno mjesto imenuje, i dotični nadkadija mevlana Ismajil molio je, da mu se o tome previšnji carski berat izda, na osnovu čega imenujem istoga mutevelijom na mjesto umrlog, i ovaj moj carski berat bezplatno izdajem mu i zapovijedam mu, da tu dužnost bezprikorno vrši, dnevnu plaću po šest ćuruk akči uživa, te da se Bogu moli za dušu vakifovu i za mene i moju državu.

„Neka se to zna i po mojoj zapovjedi postupa.

„Pisano u Carigradu u polovini rebijul-evela 1186. = 1772. g. p. h.

Zatim donosim jedan carski berat, koji govori o ovoj džamiji i o uvakufljenju gotovine Silahdara Mehmed paše za istu, koji berat s prevodom ovako glasi:

برات شريف عاليشان

مدينـۀ سراى برسنه‌ده بوندن اقدم احراق اولنان خواجه كمال‌الدين جامع شريفى سابقا بوسنه واليسى وزيرمكرّم محمد پاشا اطيب ماليله بنـا و احيا ايتـكله واقف مشار اليهك جامع مذكوره مجدداً ترتيب و وقف ايلديكى نقود موقوفه‌سندن آلنق اوزره يومى ايكى آقچه وظيفه ايله وقفيۀ معمول بهاسنده قيد و تصريح ايلديكى فراش ثاني نصب اولنان اشبو رافع توقيع رفيع‌الشان خاقانى ابراهيم عاطف ابن صالح هر وجهله لايق و محل و مستحق خدمتنده مقيم بر درلو دخل اولنور حالى يوغيكن اجانبدن صالح بن احمد بر تقريب اوزرينه برات ايتـديردوب مرقومه غدر ايتـكله فراشلق مذكور مزبور ابراهيم عاطف بن صالح خليفه‌يه بر شرط واقف مرقومك رفعندن كما كان توجيه و ابقا و يدينه مجدداً برات شريف عاليشان ويرلك رجاسنه اقضى قضاة المسلمين قاضيسى مولانا احمد يحيى زاده زيدت فضائله عرض ايتـكله موجبنجه مزبوره صدقه اولنوب اشبو برات همايون ميمنت مقرونى ويردم و بيوردمكه بعداليوم واروب مزبور ابراهيم عاطف ابن صالح ذكر اولنان جامع شريفنده رفع اولنان مرقومك يرينه بر شرط واقف يومى ايكى آقچـه وظيفه‌سيله متصرف اولوب واقفك روحى و دوام عمر ودولتم ايچون دعايه مداومت كوسـتره تحريراً فى اوائل شهر جمادى‌الاالى لسـنة اربع وتسـعين ومـأة والف

قسطنطنيه

„Prije izvjesnog vremena izgorjela je Hadže Kemaludinova džamija u Sarajevu-Bosni, koju je bivši bosanski valija, čestiti vezir Mehmed paša, od svoga čistog imetka obnovio i oživio i kao njen vakif i utemeljač zavjetovao gotovog novca za pokriće njenih potreba, megju kojima je odredio po dvije akče dnevne plaće drugom pometaču ove džamije Ibrahimu Atifu, sinu Salihovu, koji je za tu službu vrijedan i sposoban, ali pošto se na to mjesto sa lažnim beratom nameće nekakav Salih, sin Ahmedov, to dotični šerijatski sudac Mevlana Ahmed efendija Jahjaefendić predlaže rečenom Ibrahim Atifa sina Salihova, da se u toj službi sa carskim visokim beratom imenuje i potvrdi: za to po ovom predlogu izdajem besplatno ovi moj visoki carski berat pomenutom Ibrahim Atifu i naregjujem mu, da tu službu sa odregjenom plaćom vrši, da se bogu za mene i moje carstvo moli.

„Pisano početkom džemazulevela 1193. (=1779. god.) u Konstantaniji."

Važan je dokumenat muhaseba previgjena od strane mutevelije, koja se nalazi u sidžilu broj 35 na 134-oj strani, a glasi ovako:

„Povod pisanju jest ovaj:

„Kao mutevelija vakufa Hadže Kemaludinova i dobrotvora ove, vezira Mehmed-paše, iznosim ovdje tačne račune ovog vakufa do konca zilhidžeta 1209. (= 1794. god. koje sam račune sa stanovnicima ove mahale, koji su počasni nadzornici ovoga vakufa pregledao. Oni su po šerijatu odobreni, te ih niže iznosim:

Dug Mustafa-bega Muzaferije sa zalogom i obveznicom	348 groša	10 p.
„ Ahmedage baščauša sa garantom i obveznicom	33 „	— „
„ Hodže Bajraktara sa garantom i obveznicom	100 „	— „
„ Ibrahima tabaka sa garancijom i zalogom	50 „	— „
„ Husein čauša sa garancijom i obveznicom	200 „	— „
„ Muštafe Šakića sa garancijom i obveznicem	23 „	— „
„ Ahmed baše Kakrimanovića sa garancijom i obveznicom	342 „	— „
„ Ahmeda Sijalije sa garancijom i obveznicom	104 „	— „
„ Huseina odobaše sa zalogom i obveznicom	73 „	— „
„ Osman bajraktara Djulabije sa garancijom i obveznicom	54 „	— „
„ Mustafe Džipe tabaka za zalogom i obveznicom	150 „	— „
„ Mustafe Tabe kahvedžije sa zalogom i obveznicom	162 „	— „
„ hrišćanina Ivana Birke sa garancijom i obveznicom	18 „	— „
Gotovog novca u vakufskoj blagajni	1742 „	10 „
na dugu i gotovini suma	3000 groša	— p.

Zemljište mukate od Latinluk mahale prihod iznosi . . . . 3222 groša

Plaća godišnja imama i hatiba	$31^1/_2$ „
„ mujezina	15 „
„ nadzornika Mula Mehmeda	15 „
„ prvog pometača Mehmeda	12 „
„ Mula Mehmeda, koji salavate uči	12 „
„ Mula Mehmeda klanjača	3 „
„ I. pisara Mula Omera	42 „
„ džabije Mula Omera	3 „
„ tarifi hana Mula Omera	3 „
„ II. pometaču Mula Omeru	3 „
„ Mula Huseinu II. pisaru	9 „
„ muteveliji	$19^1/_2$ „
trošak teftera	3 „
plaća drugog mutevelije	$10^1/_2$ „
troškovi skupa	120 groša

Po odbitku troškova ostaje u vakufu 2831 groš i 10 para.

Još jedan imamski berat donosimo kako slijedi:

برات شريف عاليشان

مدينهٔ سراى بوسنه ده واقع اصحاب خيراتدن مرحوم خواجه كمال الدين نام صاحب الخيرك
بنا ايلديكى جامع شريفنده اوقافى محصولندن آلمق اوزره يومى درت صاغ آقچه وظيفه ايله امام اول
اولان مزراغى اوغلى ابراهيم بن حسن وينه روم ايلى واليسى محمد پاشا نام صاحب الخيرك اوقافى
محصولندن آلمق اوزره يومى ايكى صاغ آقچه وظيفه ايله جامع مزبوره ده امام ثانى اولان اسكندر
خليفه حسن رضاسيله هر برلرى كه جهات مذكوره سن ارباب استحقاقدن اشبو رافع توقيع رفيع
الشان خاقانى مجلد ابراهيم بن احمد خليفه يه فراغ وقصر يد ايدوب مزبور دخى هر وجهله لايق و
محل ومستحق اولمغين جهات مذكوره مرقومانك فراغندن كندويه توجيه اولنوب يدينه برات

شريف عاليشانم ويرلمك بابنده وقف مزبورك متوليسى اولان صالح زيد قدره عرض ايتمكين
فراغلرى واقع ايسه موجبنجه مزبوره صدقه ايدوب اشبو بوات همايونى ويردم و بيوردمكه
بعد اليوم واروب مزبور مجلد ابراهيم ابن احمد خليفه ذكر اولنان جامع شريفده فارغان مرقو-
مانك يرلرينه امام اول وامام ثانى اولوب اداى خدمت ايلدكدنصكره جمعاً يومى آلتى صاغ آقچه
وظيفه سيله متصرف اولوپ دوام عمر ودولتم ايچون دعايه مداومت كوسترەلر تحريراً فى اوائل شهر
رجب الفرد لسنة ثلاث و ثمانين و مأة و الف ————————

قسطنطنيه

„Pošto se prvi imam u Hadže Kemaludin džamiji, Ibrahim Mizdragija, sin Hasanov, koji je za tu službu imao četiri zdrave akče plaće, na toj službi zahvalio, a tako isto zahvalio se i drugi imam ove džamije Skender Halifa, koji je imao od prihoda vakufa Mehmed paše Rumeljiskog valije dvije zdrave akče dnevne plaće, to je mutevelija ovoga vakufa Salih za ta mjesta kao podesna i sposobna predložio Ibrahima, sina Ahmedova, Mudželida, i molio, da se isti imenuje i o tome da mu se moj carski visoki berat izda, to sam na osnovu toga predloga rečenoga Ibrahima Mudželida za prvog i drugog imama sa plaćom od 6 zdravih akči imenovao i ovaj mu berat bezplatno izdao, te mu odregjujem da te službe vrši i bogu se moli za mene i moju državu.

„Pisano početkom redžeba 1183. (= 1769. g.) u Carigradu.“

Nalazimo jednu vakfiju glede ove džamije u sidžilu broj 17. na strani 168., koja glasi:

الحمد لله الذى يسر لعباده فعل الخيرات والصلوة والسلام على محمد خير البريات و على آله
و اصحابه الدالين الى الحسنات وعلى من تبعهم بالاحسان الى يوم العرصات اما بعد سبب تحرير
كتاب شرعى و موجب تسطير نصاب مرعى اولدركه مدينهٔ سراى بوسنهده بوزاجى زاده الحاج
حسن محلهسى اهاليسندن كتاب ذوى الاحترامدن امين السيد محمد افندى ابن المرحوم حافظ السيد
احمد افندى مجلس شرع خطير احمدى و محفل دين مبين محمديده وقف اتى البيانه لاجل التسجيل
متولى نصب و تعيين ايلديكى مصرى الحاج مصطفى افندى ابن ابراهيم محضرنده اقرار تام وتقرير
كلام ايدوب مدينهٔ مزبوره محلاتندن خواجه زاده الحاج احمد محلهسنده واقع برطرفى طرقچى
حسن بشه ورثهسى ملكى و برطرفى ينه ورثهٔ مرقومهنك باغچهلرى و برطرفى نوسينلى سراج
اسماعيل بشه ملكى و طرف رابعى طريق عام ايله محدود وممتاز وسالك ملكمده منسلك منزلمى
حسبة لله الملك الصمد وقف صحيح مؤبد وحبس صريح مخلد ايله وقف وحبس ايدوب شويله
شرط ايلدمكه منزل مذكورك توليت وسكناسنى اولا كندى نفسمه ووفاتمدنصكره اولاديمه واولاد
اولاد اولاديمه الى الانقراض ذكور واناثى على السويه ساكن اولەلر و بعد انقراضهم اقربامدن و
ذوى الارحاممدن اقرب اولانلر نسلاً بعد نسل وقرناً بعد قرن الى الانقراض ذكور واناثى على السويه
ساكن اولەلر و بعد انقراض الكل خواجه كمال الدين محلهسنده واقع جامع شريفده امام اولانلر منزل
مرقومده مشروطيت اوزره ساكن اولەلر ودخى شويله شرط ايلدمكه وقف ايلديكم منزل مرقومده

مشروطیت اوزره ساکن اولانلر هرکون اوچ اخلاص شریف تلاوت ایدوب ثوابنی ولدم و لدمسی
اولوب عن اصل منزل مذکوری بکا هبه و تملیك ایدن رضیه خاتونك روح پرفتوحنه هبه ایلیه‌لر
وهرسنه‌ده خواجه زاده الحاج احمد محله‌سنده واقع جامع شریفده شمع روغندن بر مقوا ایقاد
ایلیه ودخی سکناسی خواجه کمال الدین محله‌سی امامارینه انتقال ایلدکده انلر دخی وجه مشروح
اوزره هرکون اوچ اخلاص شریف و هر سنه بر بر مقوا ایقاد ایدوب ثوابنی مرسومه راضیه خاتون
و بوفقیرك روحنه هبه ایلیه‌لر و دخی شروطیت اوزره ساکن اولانلر لازم و اقتضا ایدن برلری
تعمیر ایلیه‌لر واکر تعمیرده کسل و عطالت ایدرلرسه اهالی محله حسبی نظارتلریله دعواجی اوله‌لر دیو فارغاً
عن الشواغل متولی مزبوره تسلیم اولدخی وقفیت اوزره اخذ وقبض ایلدکدنصکره و قف مومی
الیه جانب رجوعه عازم اولوب عقار امام مختار سراج الائمه ابو حنیفة الکوفی نعمان ابن ثابت
حضرتلرینك مذهب شریفلرنده غیر لازم اولدوغندن منزل مذکوری ینه مالکمه استرداد اولنمسی
مطلوبمدر دیدکده متولی مرقوم جوابنده اکرچه امام مشار الیهك قتنده غیر لازم اولوب امام ابو
یوسف وامام محمد حضرتلرینك قتلرنده وقفت یکله صحیح و لازم اولمغله وقفیتنه حکم اولنمسی
مطلوبمدر دیدکده حاکم موقع صدر کتاب طوبی له وحسن مآب افندی حضرتلری بعد التامل جانب
وقفی اولی واحری کوروب منزل مزبورك وقفیتنه حکم برله ماهو الواقع بالطلب کتب ولیندی فی الیوم
السابع والعشرین من ربیع الآخر لسنة تسعین و مأة و الف ————

شهود الحال ————

فضیلتلو شای محمد افندی الکاتب ، فضیلتلو مدرس کسری احمد افندی الکاتب ، کسری زاده
سید شاکر علی افندی الکاتب ، شیخ عبد الله افندی الکاتب ، قروی زاده عبد الله الکاتب ،
ولی الدین افندی زاده الحاج محمد افندی الکاتب ، الحاج مصطفی افندی مصری

„Hvala onome bogu, koji je robove obdario dobrim poslovima, te nek je selati selam na onoga Muhameda, na koga je kurân sišao te na njegovu kućnju obitelj i one drugove, koji su bili putovogje pravoga puta.

„Povod pisanja je slijedeći:

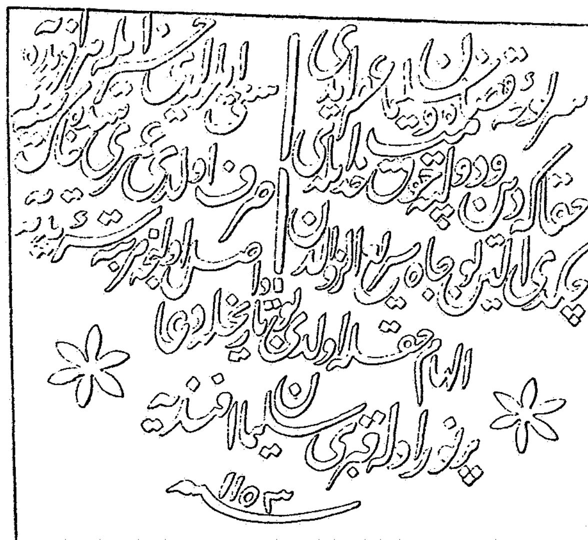
„Esejidi Mehmed efendija, sin Esejidi Hafiz Ahmed ef., stanovnik Buzadži zade Hadži Hasanove mahale u Sarajevu, došao je lično pred ovaj šerijatski sud i u prisustvu po njemu postavljenog mutevelije Hadži Mustafe Misrije, sina Ibrahimova, dao svojevoljno ovo očitovanje: Ja posjedujem jednu kuću, koja postoji u Sarajevu u Hadže zade Hadže Ahmetovoj mahali, koja graniči s jedne strane kućom našljednika Hasan baše Tarakčije, s druge baščom istih našljednika, s treće kućom Nevesinjca Smail baše, a s četvrte općim putem, te ovu kuću sada zavjetujem u dobrotvorne svrhe i uvakufljujem je stvarno i istinito za vijek, stavljajući uvjete, da ja budem ovog vakufa mutevelija dok sam ja živ, a poslije moje smrti da to pravo moji nasljednici muškog i ženskog roda po redu naslijede, a kad i njih slučajno nestane, da to pravo naslijede moji najbliži i najsposobniji srodnici s koljena na koljeno, a kad i njih nestane, da to pravo prijegje na imama, koji bude u Hadže Kemaludinovoj mahalskoj džamiji, s pravom, da u toj po meni uvakufljenoj kući stanuje, kao što su i moji potomci stanovali. Odregjujem da svi stanovnici ove kuće imaju po redu, kao i na pošljedku pome-

nuti imam svaki dan po tri ihalasa za spas moje duše i duše moje matere Razije, koja mi je ovu kuću poklonila, učiti, a osim toga da imaju svake godine po jednu mukavu kupovati i istu u Hadže zade Hadži Ahmetovoj džamiji paliti, te da imadu uvakufljenu nekretninu po potrebi opravljati i popravljati. A ako nebi htjeli popravljati je, da im budu tužitelji mahalski stanovnici kao počasni nadzornici ovoga vakufa. Sve ovo izgovorivši vakif, predade bez tereta ovu kuću prisutnom muteveliji na raspolaganje i mutevelija je kao uvakufljeni imetak primi. Ali iza toga preokrenu vakif svoj govor na drugu stranu i reče: da ovo uvakufljenje premda po propisima i nazorima velikog imama Ebu Hanife vrijedi, ali pošto stvarno nije izvedeno, to on traži, da mu se uvakufljeno imanje u posjed i vlasništvo povrati. Na ovaj zahtjev prisutni mutevelija dade odrješit odgovor i reče, da po propisima drugih imama Ebu Jusufa i Muhameda uvakuvfljenje takovo vrijedi, čim dotični vakif rekne: „to i to uvakufljujem". S toga traži, da se to uvakufljenje presudom osnaži.

„Raspravljajući šerijatski sudac, promislivši o ovom predmetu, izreče presudu, da je ovo uvakufljenje na zakonu osnovano, te stvarno i istinito kao svršen čin izvršeno.

Pisano 29. rebijulahira 1190. (= 1776. g.). Svjedoci ovoga: Mehmed ef. Šamo pisar, Ahmed ef. Ćesrija, muderis i pisar, Šakir Ali ef. Ćesrić, pisar, Sef Abdullah ef. pisar, Abdullah ef. Kurević, pisar, Hadži Mehmed ef. Velindinefendić, pisar, i Hadži Mustafa ef. Misrić."

Okolo ove džamije ima dosta široko groblje, koje je popunjeno grobovima, megju kojim se nalazi i grob Sulejman efendije Musića kadije, koji je bio kadija u Sarajevu, onda, kad je general Hildburgshausen došao na Banjaluku 1150. (= 1737. g.). Više njegova groba na ploči nalazi se i dan danas ovaj isklesani tarih:

Slika 118. Smrtni natpis Sulejman ef. Musića, koji je ukopan u dvorištu Hadže-Kemaludinove džamije, a natpis je uzidan u duvaru (zidu) niže vrata prema zemaljskoj banci.

„Kao nadkadija dostojan je bio svoga zvanja i imena.
„Nastojao je svakom pojedincu da dobro učini.
„Zaista mnoge je usluge učinio vjeri i carstvu.
„Svoj vijek je potrošio u čuvanju carske zemlje i praga.
„Poteže ruke od ove prolazne časti, da postigne vječitu čast.

„Meni pade na srce dio da mu izgovorim ovim tarih s molitvom.
„Neka bude grob Sulejman efendije pun svijetla 1153.“ (= 1761. g.).

Kraj ovoga kadije ima grobova njegove porodice i drugijeh, ali pošto im nisu tarihi pjesnički sastavljeni, zato ih nisam sve ni pisao. Na dnu ovoga groblja bio je i dječački muški mekteb, koji je vakufska uprava pretvorila u dućan zbog toga, što u ovoj mahali nema muslimanskih kuća ni djece.

Od toga dućana do navrh harema groblje je zagragjeno duvarom, na kome su ostali pendžeri zbog prolaznika da mogu viditi grobove.

Prama ovoj džamiji na gornjem ćošku Sulejmanove ulice uvakufio je svoju kuću toga vremena imam ove džamije Hadži Muhamed Razi efendija, sin Velijudin efendije, u ime ženskoga mekteba, i to 1199. (= 1784. g.), koji je iza toga otišao na Ćabu po treći puta i u Mekki 1200. (= 1785. g.) prije Arefata umro.

وجه تحریر حروف اولدر که مدینهٔ سرای بوسنه‌ده خواجه کمال الدین محله‌سنده واقع برطرفی موسی زاده سلیمان افندی ملکی و برطرفی جالی الحاج محمد ورثه‌سی ملکی و برطرفی قزاز مصطفی بشه ملکی وطرف رابعی طریق عام ایله محدود و ممتاز خارجیه و داخلیه‌ده بیوت عدیده و بوستان و باغچه مشتمل ملك منزلی حسبةً لله تعالی و طلباً لمرضاته ملکمدن اخراج و وقف صحیح شرعی وحبس صریح مرعی برله وقف وحبس ایلدم و شویله شرط ایلدمکه مادامکه حیاتده اولام منزل مرقومك سکناسی و باغچه‌نك غله‌سی نفسمه مشروط اولوب ترمیم و تعمیری و تبدیل و تغییری یدمده و تصرفمده اوله و وفاتمدنصکره زوجه‌م مریم بنت مصطفی نام خاتون حیاتده بولنور ایسه اولدخی منزل مرقومده الی الوفات ساکنه اولوب باغچه‌نك غله‌سنه متصرفه اوله اولدخی وفات ایتدکدنصکره محلهٔ مزبوره‌نك امام و مؤذنی و وجوه محله معرفتیله صالحات نسواندن تعلیم قرآن و تربیهٔ اطفال نسوانه قادره برصالحه خاتون معلّمه نصب و منزل مرقومده داخلیه‌ده واقع کبیر اوطه‌لی معلمخانه ایدوب ایچنده تعلیم قرآن وشرائط ایمان واسلام واحکام وضوء و صلوة و صومی اطفال نسوانه تعلیم ایتدکچه منزل مرقومده ساکنه و بوستان و باغچه‌نك غله‌سنه متصرفه اوله واکر منوال محرر اوزره منزلده تعلیم قرآن اولقدن معطل وحالی قالدقده محلهٔ مذکوره‌نك امام ومؤذنی و وجوه محله معرفتیله ومعرفت شرعله أمین ومستقیم بر متولی نصب و تعیین ومنزل مرقوم ایله بستان و باغچه‌سی بیع لمن یزید اولندقدنصکره اخذ و قبض اولنان ثمن رأس مال وقف اواق اوزره حجت وتسجیل و ید متولی‌یه تسلیم اولنوب اونی اون بر حسابی اوزره قوی کفیللر یله استرباح اولنوب حاصل اولان ربحندن یومی سکز اقچه وظیفه‌یه متولی و یومی اون اقچه وظیفه‌یه محلهٔ مزبوره‌ده معلّمه صبیان نسوانی اولان خاتون متصرفه اولوب و هر رمضان شریفك الکی کیجه‌سنده بش غر و شلق ایکی مقوا روغن محلهٔ مذکوره جامع شریفنه وضع وایقاد وکذلك بش غروشلق ایکی مقوا روغن سراج علی محله‌سی جامع شریفنده وضع وایقاد اولنوب باقی قلان اقچه متولی معرفتیله صو یولی یاخود قالدرم تعمیرینه خرج وصرف اولنماسیچون اشبو حروف لاجل التمسك تحریر و حاکم الوقت اولان اشرف موالئ کرام فضیلتلو السید اسمعیل افندی‌یه تمهیر اولنوب وقف مزبورك صحت ولزومیله حکم اولنمغین من بعد نقض

و زواله مجال قالمامشدر اشبو تمسك مضمونيله عمل ايدنارك حق سبحانه و تعالى دنيا و آخرتلرين معمور و سعيلرين مشكور و ذنوبنلرين مغفور ايليه آمين يا مجيب السائلين وسلام على المرسلين والحمد لله رب العالمين * فى ٢١ رجب سنه ١١٩٩

وقف الفقير الحاج محمّد
ابن ولى الدين عن محله
خواجه كمال الدين

شهود الحال

فخر القضاة موسى زاده سليمان افندى * فخر القضاة فوچوى احمد افندى * فخر القضاة لوبنلى احمد افندى * فخر القضاة محمود افندى * فخر القضاة شريف زاده فيض الله افندى * مظفرى امام ابراهيم افندى * قنطارى حسين افندى * مظفرى زاده ملا محمد * مظفرى زاده ملا ابراهيم * صوباشى زاده محمداغا * قروى زاده محمد افندى * مورناق زاده ملا عبدالله * اسلامبولى زاده ملا ابراهيم *

Povod pisanja je ovaj:

U Sarajevu-Bosni u Hadže Kemaludin mahali postojeću kuću sa bostanom i baščom, koje nekretnine leže u granicama sa jedne strane kućom Sulejman efendije Musića, sa druge strane kućom našljednika Hadži Mehmeda džabije, sa treće strane kućom Mustafa kazaza, a sa četvrte strane putem, a koje nekretnine ja niže potpisani na božiji put na dobrotvorne svrhe za na vijek istinito i stvarno zavjetujem, te o tome stavljam slijedeće uvjete: da ja u pomenutoj kući dok sam živ stanujem i od bostana i bašče prihode pobiram, iste opravljam i popravljam, i sa istima po volji raspolažem. Poslije moje smrti, da moja žena Merjema, kći Mustafina, u toj kući doživotno stanuje i prihode od bostana i bašće prima, a poslije njezine smrti, da mahalski imam i mujezin sa odabranim mahalskim stanovnicima izaberu jednu sposobnu mualimu (učiljicu), koja će žensku djecu učiti kurânu i ostalim naukama ih poučavati, te da se od jedne velike sobe postojeće u pomenutoj kući ženski mekteb podigne, u komu će pomenuta mualima žensku djecu vjerskim naukama učiti, i u istoj kući stanovati i prihode od bostana i bašče primati i ona se kao vlasnica tih nekretnina ima smatrati. U slučaju da bi se to učenje ženske djece zanemarilo i prenepreglo, te bi se mekteb zapustio, tada imaju dužnost mahalski imam sa mujezinom i pribranim mahalskim ljudima u sporazumu sa dotičnim šerijatskim sudcem, da za taj vakuf izaberu valjana i sposobna muteveliju, te da se pomenuta — uvakufljena kuća sa bostanom i baščom javnom dražbom proda i dobiveni utržak, da se preda na raspolaganje muteveliji, koji će primljenu sumu sa 10 do 11% na kamate izdavati i to sa jakim garancijama i od ovih kamatnih prihoda da mutevelija ima po osam akči dnevne plaće, a deset akči da se plaća dnevno mua'imi ženskog mekteba. Dalje, da se svake godine prije ramazanskih noći da se kupe po dvije mukave od pet groša, koje će se u džamiji Hadže Kemaludinovoj paliti, a tako isto da se kupe dvije mukave od pet groša, koje će se u džamiji u Sarač Alinoj mahali postojećoj paliti, a ostatak od ovih prihoda da dotični mutevelija ima trošiti na popravak vodovoda i kaldrma, zbog čega se i ova šerijatska isprava napisa i od strane šerijatskog sudca pečatom potvrdi, i ovomu se dokumentu dadne pravna sudska moć, koja se ne može kasnije ni na kakav način preokrenuti ni uništiti, a ko se ovoga testamenta uzdrži, bog će mu svake grijehe oprostiti.

„Pisano 21. redžeba 1199. (= 1784. g.).

„Dobrotvor ovoga Hadži Muhamed, sin Veliudinov, stanovnik Hadže Kemaludin mahale u Sarajevu.

„Svjedoci ovoga: Sulejman efendija Musić, Mahmud efendija Kadić, Ahmed efendija Fočo, Ahmed efendija Ljubinac, Fejzullah efendija Šerifović, Ibrahim efendija Muzaferija imam, Husein efendija Kantarija, Mula Mehmed Muzaferija, Mula Ibrahim Muzaferija, Hadži Mehmed Subašić, Mehmed efendija Krovo, Mula Abdullah Mornjak i Mula Ibrahim Stanbolić.

„Stanovnik Hadže Kemaludin mahale u Sarajevu-Bosni Salih efendija Pekara sin Osmanov opunomoćio je svoga najstarijeg sina Atifa Mula Ibrahima Pekara za niže slijedeću parnicu i sa šerijatskim punomoćijem ovlastio ga da ispred njega na sudu parnicu vodi, priznaje i potvrgjuje navode, sklapa nagodbe i druge poslove svršava te je ovi punomoćnik Atif Mula Ibrahim Pekara došao lično pred ovaj šerijatski sud i u prisustvu Hadži Mustafe Misirlića, sina Ibrahima, mutevelije vakufa Hadži Kemaludina te u prisustvu mahalskih stanovnika Omer Refdi efendije kadije, Abdullah efendije Musića, Mahmud efendije, Ahmed ef. Tahmiščije, Abdullahage čauša, Ibrahima Zildže, Mustafe bajraktara, Sulejman ef. imama, Mula Mehmeda mujezina i ostalih vakufskih poslužitelja, koji su počasni nadzornici ovoga vakufa dao je niže slijedeće očitovanje:

„Moj otac i vlastodavac, Salih ef. Pekara, prije nekoliko godina prodao je nešto zemljišta od džamijskog harema ovoga vakufa i od prihoda dobivenog i ukamaćenog novca opredijelio sebi dnevno po jedanaest akči kao dnevnu plaću za nadzornika, pisara i džabiju ovoga vakufa i na to isposlovao i carski berat te tako ovim vakufom protivno vakifskim uslovima neko vrijeme upravljao, zbog čega se vodio spor i razdor izmegju njega, i pomenutog mutevelije Hadži Mustafe Misirlića i ostalih mahalskih stanovnika te su se sada posredovanjem vrijednih muslimana megjusobno glede toga spora dragovoljno nagodili, tako, da je moj vlastodavac i otac Salih efendija Pekara odustao od tih dužnosti i odrekao se do sada primljenih plaća te berate i te dužnosti predao i ustupio prisutnom muteveliji, s uslovom, da mu ne traže naknade za do sada uzimane plaće, na koje je uslove i prisutni mutevelija bezuvjetno pristao te je na taj način ovaj spor megju njima nagodbeno svršen čin a ja u ime moga oca i vlastodavca ovdje očitujem, da više po ovome sporu i raspri ne će se više nikada tužba i rasprava zavesti a i ako bi se zavela, da se kod nadležnih sudova uvažiti ne mogu te da se ovaj spor sada smatra konačno svršenim.

„Prisutni mutevelija Hadži Mustafa Misirlić lično potvrdi i priznade sva očitovanja ovlašćenog punomoćnika Atifa Mula Ibrahima i očitova, da je ovaj vakufski spor na gore navedeni način nagodbenim putem dovršen, s toga se i ova šerijatska osuda po zahtjevu stranaka napisa i izdade.

„Pisano početkom rebijulahira 1190. (= 1776. g.).

Svjedoci ovoga: Ahmed efendija Ćesrija muderis i pisar, Mehmed efendija Samija pisar, Esejid Mehmed Emin efendija Hafizović pisar, Sejid Šačir Ali efendija Cesrija pisar, Šeh Abdullah efendija pisar, Abdullah efendija Krovo pisar i Hadži Mehmed efendija Velijudinefendić pisar."

Tri godine kasnije pred rečeni mutevelija Hadži Mustafa efendija Misirlić dragovoljno je odstupio spomenuti muteveliluk stanovniku ove mahale Mehmed Memišu i pri odstupu dao je na šerijatskom sudu slijedeći račun, koga u prepisu i prevodu donosimo. On glasi ovako:

خواجه كمال‌الدين وقفك محاسبه‌سى

مدينهٔ سراى بوسنه‌ده خواجه كمال‌الدين جامع شريفه‌سنك متوليسى اولان الحاج مصطفى افندى بيك يوز طقسان بر سنه‌سنك وظايف ومصارفنى نقود موقوفه‌نك ربحندن بعد الادا بيك يوز طقسان ايكى سنه‌سنه محسوب تمسكاتى تجديد ومعرفت شرعله حسابى رؤيت اولندقدن صكره توليت مرقومه‌يى ممش ملا محمده قصر يد و فراغت ايتمكله يدنده بولنان نقود موقوفهٔ مذكوره تمسكاتى مجلس شرعه كتوروب يرينه نصب اولنان متولئ جديد مزبور ممش ملا محمده تسليم ايلديكى بروجه آتى ذكر اولنور فى اليوم الخامس والعشرين من صفر الخير لسنة اثنين وعشرين ومأة والف

مبالغ	
۰۲۷۶۰	در ذمت اوغلى احمد بشه باتمسك
۱۳۸۰۰	در ذمت سليمان بشه كيه‌جى باتمسك و باكفالت دامادى حسن بشه ذركر
٤١٤۰۰	در ذمت هلدب الحاج مصطفى دباغ باتمسك و باكفالت قرنداشى حسين بشه
۰٤٤۰۰	در ذمت ميسو اوغلى بقال صالح بشه باتمسك
۰۰٥٢۰	در ذمت طابيك قهوه‌جى مصطفى بشه باتمسك و با استغلال حصهٔ منزل
٦٧٨٨۰	
۱۱۰٤۰	در ذمت كيه‌جى وقالخانه‌جى حسين بشه باتمسك و باكفالت اوغلى ابراهيم بشه
۰۸٢۸۰	در ذمت قلايجى ووق حسين بشه باتمسك و باكفالت قلايجى ملا احمد
۳٦۰۰۰	در ذمت سوتره‌بيك محمد بشه باتمسك و باكفالت جلبكى مراد بشه
۱۳۸۰۰	در ذمت حاجى حيدراوغلى دباغ مصطفى بشه باتمسك و باكفالت هلدب حاجى مصطفى
۱۳۷۰۰۰	
۰۱۰۹٢۰	در ذمت قأكو ملا ابراهيم باتمسك و باكفالت كچه‌جى عبد المؤمن بشه
۰۰٥٨٨۰	در ذمت شاقيك محمد اوطه‌باشى باتمسك و باكفالت اوغلى مصطفى بشه
۰۰۱٤٤۰	در ذمت ناظر وقف مذكور مصطفى علمدار قولجو
۰۱٤٤۰۰	در ذمت وسوقى ملا مصطفى باتمسك و باوصيت غروش ۱۰ اذا توفى قبل الادا
۱٦۹٦٤۰	
۰٢٧٦۰۰	در ذمت ساعتجى سليمان بشه باتمسك و با استغلال حصهٔ دكان
۰۳۰۰۰۰	در ذمت عباجى سليمان بشه باتمسك و باكفالت كاتب وقف
۰۱۳۸۰۰	در ذمت بقال باشى چراغى صالح بشه باتمسك و باكفالت دامادى قزاز ملا ابراهيم
۰۰۹۳٦۰	در ذمت شارو اوغلى خباز عبدالله علمدار باتمسك و باكفالت باباسى حسن بشه
٢٥۰٤۰۰	
۰۱۳۸۰۰	در ذمت ساعتجى اوغلى بربر ملا صالح باتمسك و بارهن دكان
۰٢۱٦۰۰	در ذمت خطيب جامع مذكوره بوه صالح افندى باتمسك

٠١٠٠٨٠ در ذمت قصاب قره صالح عن محله كمال بك با تمسك و با استغلال منزل

٠١٥٢٤٠ در ذمت قويل اوغلى حسن بشه عن قصبهٔ وارش با تمسك و با استغلال منزل

٣١١١٣٠

٠٢١٦٠٠ در ذمت حاجى بك متروكه‌سى خديجه بنت على بك با تمسك و با كفالت زواق مصطفى بشه

٠٣٦٠٠٠ در ذمت جبه دباغ ابراهيم بشه با تمسك و با كفالت دباغ صلاطه مصطفى بشه

٠٠٨٢٨٠ در ذمت فاطمه خاتونه عن محله خواجه كمال الدين با تمسك

٠٠٧٢٠٠ در ذمت خباز فضلى بشه با تمسك

٣٨٥٢٠٠

٠٠٢٤٠٠ در ذمت زلجى علمدار اوغلى صالح بشه با تمسك بعد التسليمات

٠٠١٢٠٠ در ذمت ورثهٔ صوجو با تمسك بعد التسليمات

٠٠٤٢٦٠ در ذمت قطرا اوغلى محمد بشه با تمسك قطعه ٢ بعد التسليمات

٠٠١٠٨٠ نقود موجوده دركيسهٔ وقف

٣٩٣١٤٠ غروش پاره

١٦٣٨ ٣

يالكز بيك آلتيوز اوتوز سكز غروش ايله اوچ پاره در

ود الحال

احمد افندى تحميسى ، الحاج عثمان مورناق ، ملا مصطفى بن الحاج عثمان ، ناظر وقف
مصطفى علمدار ، كاتب وقف ملا صالح ، عثمان افندى فنيچى ، عثمان اغا كورلجى ،
الحاج مصطفى بشلى ، الحاج محمد ابلاغى

„Hadži Mustafa Misirlić mutevelija vakufa i džamije Hadže Kemaludinove u Sarajevu-Bosni, došao je lično pred ovaj šerijatski sud i u prisustvu Memiša Mula Mehmeda očitovao, da on više ne će biti mutevelija ovoga vakufa, te da tu dužnost mutevelije dragovoljno ustupa novom i na mjesto njegovo izabranom muteveliji Memišu Mula Mehmedu, komu je pred sudom i dužne senete pojedinih dužnika uručio i račun, koga niže donosimo, sudu položio, zbog čega se ova odluka izdaje.

„Pisano 25. safera 1192. (= 1778. g.).

Po senetu sa izdacima duguje Ahmed baša Šerit	2.760	akči
Po senetu duguje Sulejman baša Čehedžija, garant njegov zet Hasan baša kujundžija	13.800	„
Po senetu duguje Hadži Mustafa Heldup tabak, garant brat mu Hasan baša	41.400	„
Po senetu duguje Salih baša Miso baka	4.400	„
Po senatu duguje Mustafa baša Tabić kavedžija i dao dio kuće u zalog	5.520	„
Po senetu duguje Hasan baša čebedžija, garant sin njegov Ibrahim baša	11.040	„
Po senetu duguje Husein baša Vuk kalajdžija, garant Mula Ahmed kalajdžija	8.280	„
Po senetu duguje Mehmed baša Sutrebić, garant Murad baša Dželebčija	36.000	„
Po senetu duguje Mustafa baša Hadži Hajdarović, garant Hadži Mustafa Huldup sumu od	13.800	„

Po senetu duguje Mula Ibrahim Koko, garant Abdulmumin baša Kečedžija	10.920	akči
Po senetu duguje Mehmed Šakić, garant mu sin Mustafa	5.880	„
Dug Mustafe bajraktara Koldže nadzornika vakufa	1.440	„
Po senetu duguje Mula Mustafa Dusukijə sa oporukom, ako umre prije nego ovaj dug isplati, da se vakufu dadne 10 groša više . . .	14.400	„
Po senetu duguje Sulejman baša sahadžija i daje u zalog svoj dio dućana	27.600	„
Po senetu duguje Sulejman baša Abadžija, garant vakufski pisar . .	30.000	„
Po senetu duguje Salih baša Čiragija, bakal, garant zet mu Mula Ibrahim Kazaz	13.800	„
Po senetu duguje Abdullah bajraktar ekmesčija, garant otac mu Hasan baša	9.360	„
Po senetu duguje Mula Salih berber Svatčić, dao dućan u zalog . .	13.800	„
Po senetu duguje Salih ef. Puho, hatib ove džamije	21.600	„
Po senetu duguje Kana Salih kasap, dao kuću u zalog	10.080	„
Po senetu duguje Hasan baša Kobiljak iz Vareša, daje kuću u zalog	15.240	„
Po senetu duguje Hadidža, žena umrlog Hadži bega, sa garancijom Mustafe Zebke	21.600	„
Po senetu duguje Ibrahim baša Džipa, tabak, garant Mustafa Suta, tabak	36.000	„
Po senetu duga žene Fatme iz Hadži Kemaludin mahale	8.280	„
Po senetu duguje Fazli baša ekmesčija	7.200	„
Po senetu duguje Salih baša Sildžo bajraktar	2.400	„
Po senetu duguju našljednici Sočini	1.200	„
Po dva seneta duguje Mehmed baša Katušić	4.260	„
Gotova novca u kasi	1.080	„
Suma . .	393.140	akči

a u groševima iznosi 1638 groša i 3 pare.

Svjedoci ovoga: Ahmed ef. Tahmiščija, Hadži Osman Mornjak, Mula Mustafa Hadži Osmanović, Mustafa Bajra, nadzornik vakufa, Mula Salih pisar, Osman ef. Križač, Osmanaga Djumrukčija, Hadži Mustafa Bešlija i Hadži Mehmed Ablagija.“

Kod ovako bogate ove zaklade, bilo bi interesantno znati, gdje se ovaj novac sada nalazi?

U dvorištu ove džamije nalazi se grob Musića Derviš Ali efendije, u kog tarih ovako glasi: *(Slika 119.)*

Slika 119. Natpis nišana Derviš Ali-ef Musića u dvorištu Hadže-Kemaludinove džamije.

„U bašći rasvijetljene zemlje Hadži Musić bijaše na ovom svijetu kao sunce.

„Njegovo veliko ime bijaše Derviš-Ali ef., koji u mladosti ne okusi nikakve slasti ovog svijeta. Čuvši zapovjed božju nek je sve meni prigotovljeno. Tako je zapovjedio Svemogući, te nek njegova duša u moru milosti.

„Napusti lažne časti Datum mu izagje sa pet rajski djevojaka.

„Rajska kuća bi mu vječita čast 1224.“ (= 1809. g.).

U blizini ovog nalazi se grob Hasanage Novalije u kog tarih ovako glasi: *(Slika 120.)*

„Šteta za onog starog junaka, Nove Hasage. Razasu cvijet života smrtni vjetar. Ima li sada megju agama smrtne straže ovaki starac i poznavaoc vremena? Iz deftera živih pobrisa mu se ime

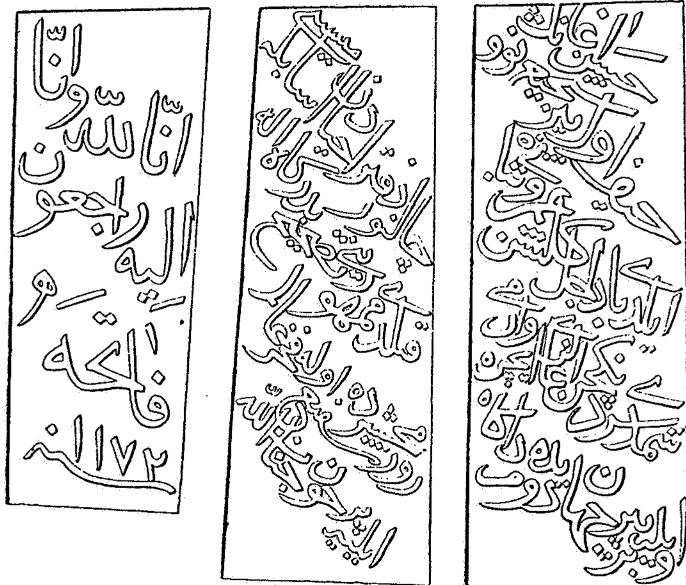
a popravi se i upisa kod Božije kapije. Na strašnom sudu neka mu bude njegov zagovornik ponos svijeta.

„Njegov grob neka napuni veliki Bog rajskim djevicama.

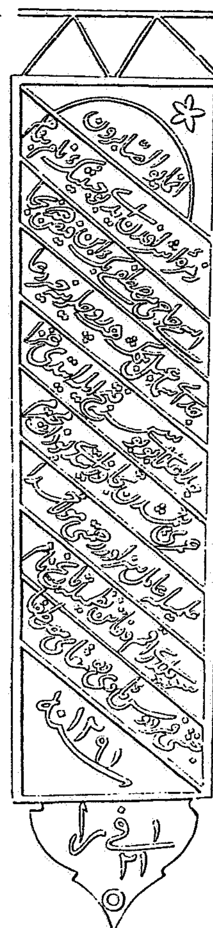
„Mi smo od Boga došli i Bogu ćemo se vratiti! Neka mu je fatiha 1173.“ (=1759. g.).

U blizini ovih nalazi se ukopan dobrotvor Dženetić Mustajbeg, čiji tarih ovako glasi: *(Slika 121.)*

„Bijaše od ešrafa ovaj Dženetić zvani. Ime mu je Hadži Mustajbeg a ocu mu Fejzul-lah te dedi Ismailbeg. Neka im je

Slika 120. Natpis nišana Hasan-age Novalije u dvorištu Hadže-Kemaludinove džamije.

Slika 121. Natpis nišana Mustafa-bega Dženetića u dvorištu Hadže - Kemaludinove džamije.

duši lijepa spomen. Veliki mu je dedo ratovo pri osvojenju ove Bosne, živio je više od 70 g. ovaj prebrani muž. Po znanju se je ravnao te je zaslužan Božje milosti. Izreče rakim pjesnički smrtni mu datum: Neka bude Mustafi mjesto u velikom gizdavom raju.“

Sarajevske džamije i druge javne zgrade turske dobe.

Priopćio

Šejh Sejfudin Kemura (Sarajevo).

(Nastavak.)

LVIII. Hadži Osmana Nalčadžića mesdžid na Banjskom brijegu.

Pri vrhu Banjskog brijega, na ćošku, ima jedan mesdžid, koji se u zvaničnim spisima zove Nalčadži Hadži Osmanov mesdžid, a narod veli, „na Banjskom brijegu".

Slika 122. Mesdžid Hadži Osmana Nalčadžića na Banjskom brijegu.

Mesdžid je od čerpića ozidan, a pokrit kao obično šimlom i ćeremitom i sa drvenom munarom, pomalešan, na tijesnu zemljištu. Prem u dvorištu nema grobnica ipak ima na sokačnim duvarovima prozora, koji umjesto demira imaju drvena perdeta.

U mesdžidu osim ćursa i musandare nema drugo ništa, a sofe su mu pomalešne i od dvorišta ogragjene drvenim parmacima, izmegju kojih drveni stupci krov drže.

Ko je bio taj Hadži Osman Nalčadžija i kad je on ovaj mesdžid napravio, to nijesam mogao saznati, samo se nalazi u sidžilu broj 2, da je tutor malodobne djece Hadži Osmana Nalčadžića, nekakav Memija, sin Nesuhov, izdao gotovi novaca 5800 akči na kamate Mehmedu, sinu Alinu, početkom mjeseca šabana 973. (= 1565. g.) te se iz toga može zaključiti, da je ovaj hajir.sahibija malo prije toga ovaj mesdžid napravio, ali pri navali princa Eugena prigodom velikog požara i ovaj je mesdžid izgorio. U narodnoj molbi veli se, da je mesdžid Hadži Osmana Nalčadžića za nevjerničke navale izgorio i uvakufljeni gotov novac propao, te mole državu, da ga obnovi a imamu Ahmedu i mujezinu Ahmedu da odredi iz državnih sredstava dnevnu plaću.

7. ševala 1281. (= 1804.) uvakufljen je pred sarajevskim šerijatskim sudom dio imetka stanovnice Nalčadži Hadži Osmanove mahale u Sarajevu, Fatime, kćeri Hadži Abdullaha Bajraktara a unuke Ali agine, koja je prije izvjesnog vremena umrla, prije smrti zavjetovala treći dio imetka na dobrotvorne svrhe, a za izvršioca uvakufljenja ovlastila svoga muža Ali agu, sina Hadži Husanova. Uvakufljeno je pet hiljada i pet stotina groša u gotovom novcu a osim toga jedan dućan u Abadžijskoj čaršiji, a odregjeno je, da se od prihoda ovog vakufa izmegju ostaloga svake godine izdaje po trideset groša godišnje plaće onome imamu, koji bude služio u džamiji Nalčadži Hadži Osmanove mahale, dalje, da svake godine kupi po dvije mukave u vrijednosti od šeset groša i pali ih u pomenutoj džamiji, osim toga da se mujezinu u ovoj džamiji plaća po osamdeset groša godišnje, da se u ovoj džamiji svakoga ramazana po jedna hatma na ponos uzvišene duše božijeg poslanika i pejgambera proučava.

LIX. Mesdžid Hadži Ahmeda Jagdžića u Gornjoj Čemaluši.

U Sarajevu bio je u gornjoj Čemaluši ulici, naprama današnoj Tržnici, jedan mesdžid na dosta prostranu zemljištu.

Mesdžid je bio od čerpića ozidan, šimlom i ćeremitom pokriven sa drvenom munarom, a bio je prilično fin i lijep.

Osnivač, bio je sarajevski glasoviti trgovac Jagdži zade Hadži Ahmed, koji ga je napravio 957. (= 1550.) i za održavanje istoga uvakufio nekoliko hiljada akči i naimenovao mutevelijom Hadži Memiju, sina Huseinova, koji izdaje uvakufljene novce na kamatu, i to: Isa Baliji, sinu Huseinovu, 6000 akči, Hasanu, sinu Hadži Huseinovu 10.000 akči i Huseinu, sinu Perijinu 12.918 akči, i još nekim drugim, o čemu se nalaze ugovori u sidžilu broj 2.

Ovaj je mesdžid prigodom navale princa Eugena 1109. (= 1697.) takogjer izgorio, a u iskazu Ćose Halil paše se kaže, da je izmegju ostalih džamija i mesdžida i ovaj mesdžid izgorio i konačno do temelja se porušio. U narodnoj molbi, poslatoj u Carigrad, veli se za ovaj mesdžid ovako: Jagdži zade Hadži Ahmedov mesdžid izgorio je a i uvakufljeni su novci propali, te mole državu, za popravak mesdžida i za plaću imamu Jahiji, dnevno šest akči, a mujezinu Ahmedu četiri akče dnevne plaće.

Do devet godina iza ovog požara obnovio je sarajevski tefterdar Muhamed efendija ovaj mesdžid, koji je do skoro postojao. Više vrata mesdžida na kamenoj ploči bijaše ovaki tarih isklesan:

تاريخ

صاحب الخيرات عامل الاموال يعنى محمد افندى دفتردار
اخاص مالدن ايدوب افراز ياپدى بو مسجدى نعم الدار
اوچلر امداد ايله ديدم تاريخ مسجد نو بناى دفتردار

١١١٨ — 1706.

„Gospodar dobročinstva, sakupljač poreza, to jest Muhamed efendija Defterdar od svog čistog imetka izvadi i napravi ovaj lijepi mesdžid.

„S pomoću trojice izgovorih datum: Napravi nov mesdžid Defterdar 1118.“ (= 1706.).

Ovaj Mehmedi ef. Defterdar pošao je 1121. godine, svršetkom safera, iz Sarajeva u Travnik i tu ga 2. dan rebiul-evela, u utorak megju, podne i ikindijom, ubi grom, njega i konja, te ostaše na mjestu mrtvi. Sve do 1295. (= 1878. g.) bio je mesdžid otvoren a onda je uzet za askersku potrebu. Nekoliko godina stajao je opet prazan a 1311. (= 1894. g.) konačno je porušen, te ga više nema.

Godine 1269. (= 1852.) uvakufio je stanovnik ove mahale, Mustafa beg Dženetić, sin Fejzullah begov, u dobrotvorne svrhe jednu bašču i nekoliko dućana, te je neki dio njihovih prihoda namijenio i za ovaj mesdžid.

Od prihoda te bašče, koja se nalazila u Kulin-balinoj mahali, namijenio je dvijestopedeset groša a od ove sume da se izdaje imamu, koji bude uz ramazan teraviju klanjao u Jagdži zade Hadži Ahmedovoj džamiji po 80 groša, mujezinu u istoj džamiji po 40 groša i za ovu istu džamiju da se uz ramazan kupi za 90 groša zejtina, koji će se na duplo u džamijskim kandiljima paliti, a 40 groša godišnje da se daje vajizu, koji će u ovoj džamiji uz učajluke svake hefte po dva puta narodu propovijedati.

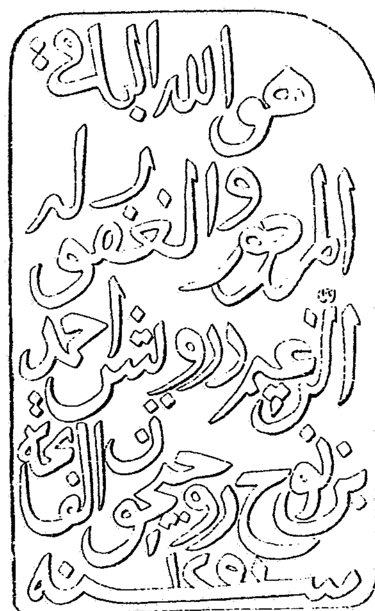

Slika 123. Natpis na grobnici Mehmed efendije Defterdara.

Ovo se dogodi i napisa 15. dan mjeseca džemazulahira 1269. (1852.). Ispred ovoga mesdžida, s obje strane puta, bilo je dosta prostrano groblje, ali je porušeno.

Ostalo je samo nekoliko spomenika, a izmegju njih grob baškjatiba Muhamed efendije, koga natpis, ovako glasi:

„Velika šteta, Muhamed ef., ponos pisara, pregje u vječite saraje sa lažnog svijeta; protokol životni svršetkom se potpisa, čim ga pozvaše božjem sudu. Nadamo se njegovu spasu od velikoga Boga. Rajske djevojke neka mu budu drugarice u grobu a mjesto mu raj. Bez četiri reče mu Mejlija smrtni datum:

Slika 124. Natpis na grobnici Derviš Ahmeda, sina Nuhova.

Čisto putovanje Muhamed ef. neka je božjoj milosti 1176.“ (= 1762. g.).

Kraj njega nalazi se još jedan grob, a natpis mu ovako glasi:

„Bog je vječit. Umrli i od Boga pomilovani Zeim Derviš Ahmed, sin Nuhov, neka mu je duši fatiha. Godine 1251.“ (= 1835. g.). *(Slika 124.)*

LX. Haseći Hatunov mesdžid za Banjom.

Za Gazi Husrev begovom banjom u Čemerlinoj ulici bijaše jedan mesdžid, koji se nazivao Haseći Hatunov mesdžid, dočim se izokolna mahala danas zove „Za banjom“.

Mesdžid danas je do temelja razoren a bio je pomalešan od čerpića sazidan, na svakom su duvaru bila po četiri pendžera a bio je pokrit šimlom i ćeremitom sa drvenom munarom. U mesdžidu bio je jedan ćurs i musandera, kao i u ostalih mesdžida, ali ga je na žalost uz veliku jangiju, koja se desila iza okupacije do godinu plamen progutao te se kasnije ovaj mesdžid nije ponovio. Oko mesdžida ima prilično harema i u njemu nekoliko grobova i to muslimanskih odličnika, megju kojima se nalazi i jedan grob, koji je iz okolo ponisko ogragjen klesanim kamenjem, a na srijedi stoje nišani oko 70 *cm* visoki sa sedam uglova, na kojim nema znaka da li su muški, ili ženski, samo se na njima nalazi isklesan tarih, koji glasi:

Slika 125. Natpis na grobnici kadune Have Hasećije.

Slika 126. Natpis sa grobnice Hadži Ibrahima Durakovića.

To jest: „Gospodarica dobročinstva, umrla i od Boga pomilovana Hava Hasećina. Nek joj je duši fatiha. Godine 840. (1436).“

Pokraj nje se nalazi grob Hadži Ibrahim efendije, sina Hadži Durakova, u koga natpis veli:

„Pregje u vječnost umrli i od Boga pomilovani Hadži Ibrahim ef., sin Durakov god. 1188. (= 1774.)“. *(Slika 126.)*

Do njega je opet grob Mehmeda Durakovića, na kome natpis glasi: „Umrlog i od boga pomilovanog Mehmeda, sina Ahmeda Hadži-Durakovića, neka je duši fatiha. Godine 1239.“ (= 1823.).

Dalje do njih se nalazi grob, Mula Ibrahima Muhića a natpis mu glasi:

„Nema Boga osim Boga i Muhamed je božji poslanik. Neka je fatiha duši umrlog i od Boga pomilovanog Mula Ibrahima, sina Hadži Mustafe Muhića, koji traži božje oproštenje. Godine 1230.“ (= 1814.)

Slika 127. Natpis sa grobnice Mula Ibrahima Muhića.

Hava, utemeljiteljica ovog mesdžida, bijaše supruga nekog „hasećije“, to jest povjerenika, kome je bilo povjereno da pobire prihode carskih hâsova. Ime tome hasećiji ostalo nam je nepoznato, ali čini se, da se je on za rana, kada su Turci prodrli u Sarajevsko polje, nastanio u Sarajevu i njegova supruga, imenom Hava, podigla je ovaj mesdžid pred svoju smrt i zato se ovaj mesdžid, kao i mahala, prozvala njezinim imenom.

Da je ovaj mesdžid za pokriće svojih troškova imao gotovih uvakufljenih novaca, svjedoči nam zvanični akt, koji se nalazi u sidžilu broj 2, a veli: Alija, sin Hzrov, mutevelija Haseći Hatune vakufa, izdaje na kamate 5000 akči Memiji, sinu Skenderovu, i to 9. dan safera 973. (= 1566. g.).

Da je i ovaj mesdžid u velikom požaru, pri navali princa Eugena, izgorio, razabiremo iz popisa Ćose Halil pašina.

U narodnoj molbi veli se: „Haseći Hatunov mesdžid je pri navali nevjerničkoj izgorio a imam mu Mehmed imao je od kamata uvakufljenog novca dnevno po šest akči plaće, mujezin Abdulah četiri akče, a Hasan ef. Logarić, koji je bio vaiz, petnaest akči dnevno, te mole državu, da se i ovaj mesdžid napravi i služiteljima odredi plaća“. Kasnije su ovaj mesdžid mahaljani uz državnu pomoć obnovili a poslije toga ga je neki Mehmed Memiš aga, sin Hadži Abdullahov, stanovnik ove mahale, opet popravio i uza nj sagradio dječački mekteb i o tome načinio vakfiju, koja se nalazi u sidžilu broj 55, na str. 170.; koja ima ovaj sadržaj:

„Hvala onome Bogu, koji je gospodar veličine i vječnosti, u čijem se carstvu neda zamisliti kakva promjena i prelaznost, te neka je selatu selam na našeg efendiju Muhameda, gospodara onoga šerijata, koji je očuvan od pokvarenosti i prolaznosti, te na njegovu kućnu obitelj i drugove, koji su postigli vrhunac sreće. Uzrok pisanju ovog testamenta jest slijedeći: Stanovnik Haseći Hatun mahale u Saraj-Bosni, Hadži Mehmed Memiš aga, sin Hadži Abdullahov, promišljajući u svojoj pameti, da se dobrotvorno djelo deseterostruko nagragjuje i poimajući, da će svaki dobrotvor po rečenicama pejgamberovim na vječitom svijetu hladovati u hladu svojih dobročinstava, napravio je u pomenutoj mahali jedan dječački mekteb i, dovršiv ga, došao je lično pred ovaj šerijatski sud, te u prisustvu Mehmed Šaćir efendije, sina Mehmed Mujid efendije, stanovnika Ivlakovali Hadži Mehmedove mahale u Saraj-Bosni, koga je on za niže navedeno uvakufljenje postavio mutevelijom, izjavio je dragovoljno slijedeća očitovanja: Ja sam od cijelog svog nepokretnog imetka sa dozvolom prisutnog mutevelije odvojio dva dućana u bezistanu Pazarbulske čaršije u Sarajevu, na čija se zemljišta plaća odregjena godišnja mukata Gazi Isabegovu vakufu, u izvjesnim granicama ležeća; dalje odvojio sam jednu plodnu bašču u Uskjudar Ahmed Čelebinoj mahali u Sarajevu,

koja graniči s jedne strane baščom Ibrahim age Musakadića, sa drugu i treću stranu baščama Mustafa baše Veliogliéa i rečenog Ibrahima Musakadića, a sa četvrtu općim putem, te sam ove nekretnine na božiji put u dobrotvorne svrhe za navijek istinito i stvarno uvakufio i glede toga stavio slijedeće uvjete: da ja budem ovoga vakufa doživotni mutevelija, a kad ja po božijoj zapovjedi umrem, neka bude mutevelijom moj najstariji i najsposobniji sin, a iza ovoga po redu starješinstva moji potomci muškog i ženskog roda s koljena na koljeno idući, a drugi mlagji potomci da budu nadzornici ovoga vakufa, a kad i oni svi slučajno izumru, da nadležni šerijatski sudac u sporazumu sa gragjanima i stanovnicima mahalskim izabere i imenuje podesnu ličnost za muteveliju.

„Dalje stavljam uslov, da se od najamnine, koja će se od ova dva dućana primati, najprije plaća vakufska godišnja mukata, a od ostatka kao i od prihoda uvakufljene bašče da se dućani i bašča opravljaju i popravljaju, a deseti dio prihoda da prima mutevelija kao svoju godišnju plaću, a od ostalog suviška, da se izdaje plaća mualimu dječinjem, koji bude služio u ovom mektebu u Haseći Hatun mahali, koga sam ja podigao, a od preostavše najamnine od drugog dućana da mutevelija opravlja i popravlja mekteb u Kebkebirovoj mahali i ogradu muslimanskog groblja u spomenutoj mahali, i da se od istog suviška isplaćuje godišnja plaća dječačkom mualimu u mektebu Kebkebir mahale.

„Pomenuti vakif, dovršiv ova očitovanja, reče, da je uvakufljena dva dućana kao i bašču predao na raspolaganje prisutnom muteveliji Mehmed Šakir efendiji, koji priznade, da ih je na upravljanje primio, te lično potvrdi sve navode vakifove, koji iza toga okrenu svoja očitovanja na drugu stranu i reče: Premda je po propisima imami Azama Ebu Numana, sina Sabitova, ovako uvakufljenje dozvoljeno, ono ipak nije stvarno izvršeno, s toga tražim, da se uvakufljene nekretnine muteveliji oduzmu i meni u posjed i vlasništvo vrate. Na ovo prisutni mutevelija odrješito odgovori; da ti propisi imami Azama postoje, ali propisi i nazori drugog imama, Ebu Jusufa, vele, da je uvakufljenje nekretnina svršen čin, čim dotični vakif pred sudom rekne „To i to uvakufljujem“ a propisi trećeg imama, Muhameda, sina Hasanova, vele: da je uvakufljenje stvarno svršena stvar, čim se uvakufljeni predmet dotičnom muteveliji predade na raspolaganje i upravljanje; s toga ne može dozvoliti, da se uvakufljene nekretnine vakifu u posjed povrate, nego traži, da se to uvakufljenje zakonom presudom osnaži.

„Raspravljajući šerijatski sudac, uzevši u pretres navode stranaka i imajući obzir na interes vakufa, na osnovu starih običaja i postupaka, izreče presudu, da je ovo uvakufljenje na šerijatu osnovano, istinito, stvarno i pravno izvršeno te se kao pravovaljano potvrgjuje.

„Ko bi ovu presudu oprovrgao ili uništio, njemu će Bog na strašnom sudu sve grijehe na vrat natovariti, jer bog sve zna i vidi.

„Ovo se dogodi i napisa 11. dan rebiul ahira 1230. (= 1814. g.).

„Svjedoci ovoga: Hadži Abdullah ef. Pandža, Hasan efendija Neretljak, mekteb hodža, Mehmed aga Tulić, Sulejman aga Mašić, Abdullah aga Kasabašević, Ibrahim aga Adžemović, Hadži Mustafa aga Kustura, Hasan Bajraktar Pračo, Hadži Ibrahim Sudžuka, Hadži Salih Sukić, sarač, Mula Ibrahim Hasanagić, Hadži Ahmed, sin Mustafin Fočak i ostali.“

Još je i Fejzullah aga, sin Abdullah age Klempe, uvakufio jedan svoj bostan u korist ovoga mesdžida i rečenog mekteba, a šeriatski hudžet o tome nalazi se u vakufskoj centralnoj upravi.

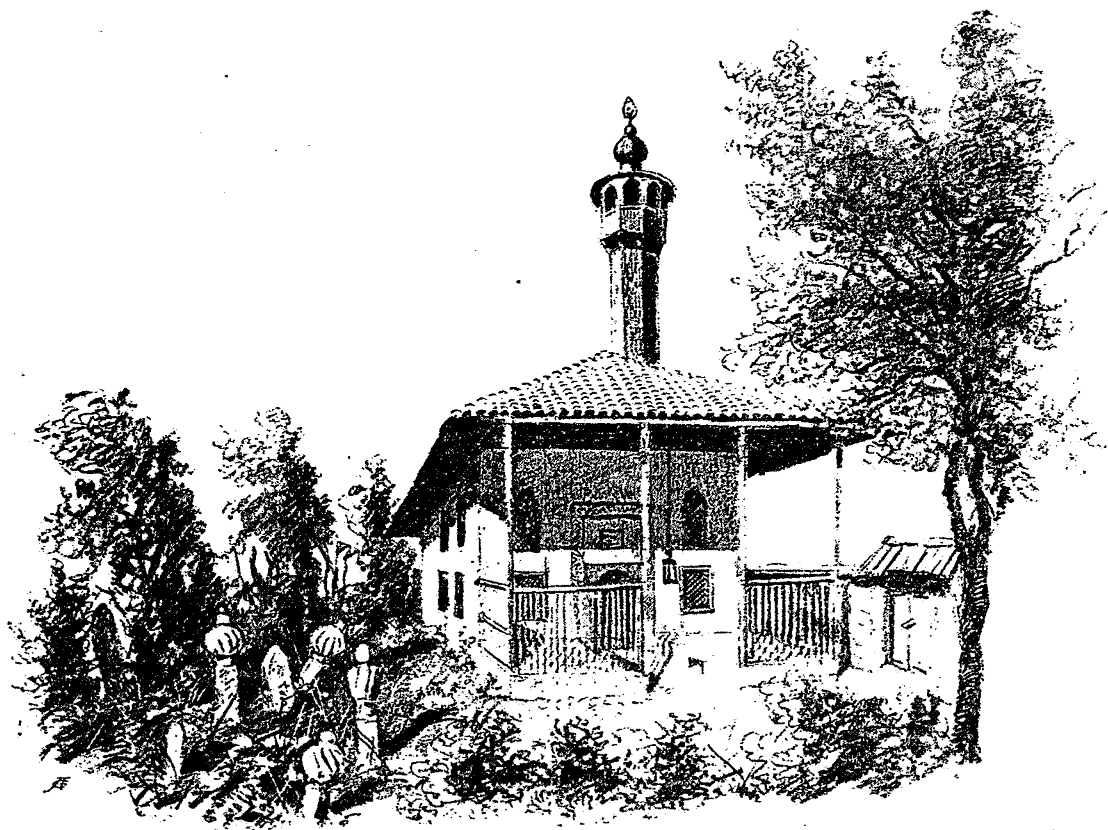
LXI. Kasim kjatibov mesdžid na Pehlivanuši.

Uz Pehlivanušu ulicu, na desnoj strani na ćošku, ima jedan mesdžid, koji se zove Kasim kjatibov mesdžid.

Mesdžid je od ćerpiča ozidan a pokrit šimlom i ćeremitom sa drvenom munarom, Sofe su u mesdžida pomalešne i od dvorišta parmacima ogragjene.

Dvorište je od sokaka zagragjeno duvarom a na duvaru su pendžeri, jer je dvorište popunjeno odličnim grobovima.

U sidžilu broj 1. careve džamije spominje se neki Kasim kjatib, koji je kupio kuću u Sarač Hadži Alinoj mahali god. 951. (= 1544.), a do dvije godine iza

Slika 128. Kasim kjatibov mesdžid na Pehlivanuši.

toga načinio je ovaj mesdžid i zasnovao mahalu, koja se i dan danas zove njegovim imenom.

Prema mesdžidu, na drugom ćošku, podigao je jedan dječački mekteb, koji još i danas postoji. Za pokriće troškova mesdžida i mekteba uvakufio je gotova novca, što nam svjedoče zvanični dokumenti, koji se nalaze u sidžilu broj 2, a glase:

„Mutevelija Kasim kjatibova vakufa Il'jas, sin Huseinov, daje na kamate 600 akči Gazi, sinu Hasanovu iz Jakub pašine mahale početkom ramazana god. 973. (= 1565.) uz jamstvo Balije, sina Hasanova iz Jakub pašine mahale, Ibrahima, sina Abdullahova iz Čekrkčine mahale i Muruveta, sina Inhanova iz Čoban Hasan mahale".

Dalje: „Mutevelija Kasim kjatibova vakufa Šudž'a halife, sin Huseinov, daje na kamate od ovog vakufa gotovine 3000 akči Mezidu, sinu Hasanovu, stanovniku iste mahale sa 10% kamata, a Mezid mu daje svoju kuću u istoj mahali u zalog, s uslovom,

da on u njoj stanuje, a da muteveliji plaća 500 akči godišnje kirije. To se dogodilo 24. dan ramazana god. 974 (= 1566.)".

U ovoj istoj godini uvakufio je nekakav Ibrahim, stanovnik ove mahale, u korist ovoga mesdžida 1000 akči u gotovu i predao muteveliji Šudž'a halifi, a ovaj ih izdaje na kamatu i to: 600 akči Osmanu, sinu Šudža'ovu, stanovniku Sarač Hadži Aline mahale a 400 akči Baliji, sinu Nesuhovu, stanovniku Ahmed Čelebine mahale i obojica su za jamstvo tih zajmova dali svoje kuće u zalog.

Godine 1109. (= 1697.), kada je princip Eugen popalio Sarajevo, izgorio je i ovaj mesdžid, što tvrdi Ćose Halil pašin iskaz, a u narodnoj molbi, u Carigrad poslatoj, veli se, da je ovaj mesdžid pri navali inovjeraca izgorio i imam mu poginuo, a imao je od kamata uvakufljenog novca po šest akči dnevne plaće, mujezin Hasan četiri akče, te mole državu, da im mesdžid obnovi i gore navedenim službenicima naredi plaću iz državnih sredstava te su iza toga do malo vremena stanovnici ove mahale ovaj mesdžid obnovili. Poslije je Mustafa efendija, sin Ahmed efendin, stanovnik Buzadžića mahale, uvakufio jednu svoju kuću i bašču u korist ovog mesdžida, o čemu se vakfija nalazi u sidžilu broj 56, na strani 26., koju u originalu i u prijevodu ovdje donosimo:

بوزاجی زاده حاجی حسن وقاسم کاتب جامعلرینه عائد وقفیه‌سی

حمد بی حد وثناء لا یعد اول مالك الملك والملكوت ورب العزت والجبروت حضرتلرینه
که عبادینه فکر سدید ورأی رشید میسر ایدوب والله یدعو الی دارالسلام و یهدی من یشاء الی
صراط مستقیم دعوت وهدایتنه مظهر قلدی والوف صلوة نامحدوده وصنوف تسلیمات غیر معدوده
اول افضل بشر وشفیع روز محشر اعنی محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم حضرتلرینه اولسونکه کافهٔ
انامی دارالسلامه دعوت ودین حق مبینه ارشاد وهدایت قلدی ودخی آل عظام واصحاب کرامنه
که هر بری نجم برج دین وکوکب اوج یقیندر رضوان الله تعالی علیهم اجمعین وبعد اشبو
حروف مشکین نقاب وصحت نصابك تحریر وانشاسنه بادی وبو الفاظ عنبرین مشام وسداد
انتسابك ترتیب واملاسنه داعی اولدرکه مدینهٔ سرایده واقع بوزاجی زاده الحاج حسن محله‌سنده
ساکن صاحب الخیرات وراغب الحسنات فخر القضاة مصطفی افندی ابن الحاج احمد نام کمسنه
مجلس شرع شریف شامخ العماد ومحفل دین منیف راسخ البنیانده وقف آتی البیانه مشروطیت
اوزره نصب ایلدیکی همشیره زاده مصطفی افندی ابن الحاج احمد نام کمسنه محضرنده اقرار صحیح
شرعی واعتراف صریح مرعی ایلدیکه سلك ملکمده منسلك محلهٔ مزبورده واقع اولوب برطرفی
مقدما زوجهم فاطمه بنت محمد چلبی‌یه با حجت شرعیه بیع ایلدیکم خانه و باغچه‌یه متصل وبرطرفی
برادرم سلیمان ملکی وبرطرفی کمرلی الحاج علی ملکی وطرف رابعی طریق عام ایله محدود
خارجیه تعبیر اولنور برصوبه وبرقهوه اوطه وبئر ماء وکنیف وحولونی وذات اشجار مثمره
ملك منزلی وباغچه‌می وینه قیروغلاوچه قریه‌سی حدودنده نهر بوسنه اوزرنده دائر سقف
واحدده واقع درت کوز آسیابی وآکا متصل باغچه وبوستانمی حسبةً لله العلی الاعلی وطلباً
لمرضاته الملی وقف صحیح شرعی وحبس صریح مرعی ایله وقف وحبس ایلدم وشویله شرط

ایلدمکه مادامکه کندم حیاتده اولهم منزل مزبورهده کندم ساکن و آسیاب مرقومه کندم متصرف اولوب وفاتمدنصکره زوجهم فاطمه بنت محمد چلبی مادامکه حیوتده اولوب زوج آخره متزوجه اولمدقچه ملك مزبورهده ساکنه اولوب آسیاب مسفوره متصرفه اوله و تعمیرندن ازدیاد محصولنی کندی لوازمنه صرف ایلیه و بعد وفاتها حاکم الوقت افندی حضرتلری متولی مرقوم معرفتیله و محلهم اولان بوزاجی زاده الحاج حسن جامعنك امامی معرفتیله و اهالیء محله نظارتلریله ملك مزبوری و آسیاب مرقومی بیع من یزید ایدوب قیمتلری یوز سکسان بیك آقچهیه بالغ اولورسه ثمننی دست متولیه تسلیم و وجه شرعی اوزره اونی اون بر حسابی ایله استرباح اولنوب حاصل اولان ربحندن متولی مزبور یومی آلتی آقچه وظیفهیه متصرف اوله و بعد وفاته اولاد ذکورینك اصلحی واولادی اولادی الیالانقراض متولی اولهلر و ربح مرقومدن صلبیه قزم صفیه یومی سکز آقچه وظیفهیه متصرف اولوب مقابلهسنده بهر یوم بر یس شریف تلاوت ایدوب ثوابنی حضرت حبیب اکرم ونبی محترم صلیالله علیه وسلم روح پرفتوحنه و روحمه و والدینم ارواحنه اهدا ایلیه و بعد اولادی واولاد اولادی الیالانقراض مداومت ایدوب وظیفهٔ معینهلرینه متصرف اولهلر وینه ربح مرقومدن دیگر قزم امهانی سکز آقچه وظیفهیه متصرف اولوب مقابلهسنده بر سورهٔ ملك واوچ اخلاص ایله اوبر صلواة منیفه قرائت ایدوب ثوابنی سرور انبیا محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم روح شریفنه و بنم روحمه و والدینم ارواحنه اهدا ایلیه و بعد وفاتها اولادی واولاد اولادی الی الانقراض وظیفهٔ مرسومهیه متصرف اولهلر وبامرالله بریسنك اولادی منقرض اولورسه وظائفی آخرك اولادینه نقل اولنوب ذکور و اناث علی السویه تقسیم ایلیهلر وینه ربح مرقومدن برادرم سلیمان ایکی آقچه وظیفهیه متصرف اولوب مقابلهسنده بهر یوم اوچر اخلاص شریف واونر صلواة منیفه قرائت ایدوب ثوابنی حضرت محمد مصطفی و آل واولادی ارواحنه هبه ایلیه و بعد وفاته اولادی واولاد اولادی قرائت مرقومهیه مداومت ایله وظیفهٔ مرسومهیه متصرف اولهلر و ربح مزبوردن بوزاجی زاده الحاج حسن جامعنك امامی هرکیم اولورسه بهر یوم سکز آقچه وظیفهیه متصرف اولوب عقیب صلوة الخمسة اوچر اخلاص جهریله قرائت ایدوب ثوابنی حضرت شفیع روز محشر خیرالبشر محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم روح شریفلرینه اهدا ایلیه وجامع مزبورك خطیبی هرکیم اولورسه برای خدمت خطابت یومی اوچ آقچه وظیفهیه متصرف اوله و ربح مزبوردن جامع مرقومك ایکی مؤذنلری برای خدمت تأذین یومی اوچر آقچه وظیفهیه متصرف اولهلر و ربح مرقومدن قرنداشم اوغلی عبدالله جابی اولوب برای خدمت جبایت یومی ایکی آقچهیه مشروطیت اوزره متصرف اوله وقزم امهانی اوغلی احمد وقفمه کاتب اولوب برای خدمت کتابت یومی ایکی آقچه وظیفهیه متصرف اوله و بعد وفاتهما اولاد اولادلرینك ذکور اصلحی جابی وکاتب اولوب وظیفهٔ معینهلرینه متصرف اولهلر و ربح مرقومدن بهر سنه رجب شریفده اون وقیهلق ایکی شمع متولی اخذ ایدوب جامع مذکورده ایقاد ایلیه و بهر سنه خرج محاسبه یوز سکسان آقچه ویریله شویله

شرط ایلدمکه منزل مرقوم و آسیاب مذکور تقدیر اولنان بهالرنده ناقص بیع اولنور ایسه یوز سکسان بیك آقچه‌یه بالغ اولنجه متولی وظیفه‌سندن غیری وظائفه رقبه چکلوب اتمام اولنه واکر زیاده بیع اولنور ایسه وقف ایچون یدك اتخاذ اولنوب عیاذاً بالله تعالی اصل مال وقفه نقصان ترتیب ایدرسه ازدیادندن ضم وتکمیل اولنه ودخی مدینهٔ سرایده واقع الحاج جعفر محله‌سنده برطرفی صفیه قادون باغچه‌سیله و برطرفی عثمان بشه باغچه‌سیله وطرفینی طریق عام ایله محدود و ممتاز ذات اشجار مثمره اولان ملك باغچه‌می منوال سابق اوزره وقف وحبس ایلدم و شویله شرط ایلدمکه مادامکه حیوتده اولهم کندم متصرف اولهم و بعد الوفات باغچهٔ مزبوره مدینهٔ سرایده واقع قاسم کاتب محله‌سنك مسجدنده امام اولان ثلثانی ومؤذن اولان ثلث حصه‌یه متصرف اولوب وظیفه‌لرین حاصل اولان غله‌سندن اخذ ایلیه‌لر وقف مزبوره اهالیٔ محله حسبی ناظر اوله‌لر ومسجد مزبورك مؤذنی درویش مصطفی بهر یوم بر یس شریف تلاوت ایدوب ثوابنی روحمه و والدینم ارواحنه هبه ایتدکدنصکره باغچهٔ مزبوره‌نك غله‌سندن یومی ایکی آقچه وظیفه‌یه متصرف اوله و باغچهٔ مرقومه سنوی اجاره ایله متولی یدیله ایجار اولنوب متولی یدیله وظائفی تقسیم اولنه ودخی شویله شرط ایلدمکه مادامکه کندم بودار بی بقاده لباس حیوة ایله آراسته و زیور زنده‌کانی ایله پیراسته اولهم وقفمده عزل ونصب وتبدیل وتغییر وتحویل وتکثیر مرةً بعد اخری یدمده اوله و محلهٔ مزبوره اهالیسی وقفمه حسبی ناظر اوله‌لر واقف مزبور شروط مرقومه‌سنی منوال مشروح اوزره نصب وتعیین وتنصیص ایدوب ختم کلام واستیفاء مرام ایلدکده متولی مزبور وقف مرقومی شفاهاً تصدیق و وجاهاً تحقیق ایلدکدنصکره واقف مزبور عنان کلامنی سمت رجوعه عاطف اولوب وقف عقار اکرچه اخیار ائمه اولان اما اعظم وهمام افخم واقدم ابوحنیفهٔ کوفی حضرتلرینك مذهب خطیرلرنده صحیح وجائزدر لکن عقار مذکوره بعد زمان مال نقوده مبدل اولمسی شرط ایلدیکم اوزره لازم کلمکین مال نقودك امام اعظم قولنده وقفیتی صحیح اولمامغله وقفمدن رجوع ایده‌رم دیدکده متولیٔ مزبور جوابه شروع ایدوب اکر امام اعظم قولنده مال نقودك وقفیتی صحیح دکل ایسه امام ابی یوسف قولنده جائزدر دیو وقف مرقومی رجوعدن منع ایدوب واقف مرقوم ینه جوابه متصدی اولوب اکرچه امام ابی یوسف قولنده جائز ایسه لازم دکلدر وقفمدن رجوع ایده‌رم دیدکده متولیٔ مزبور ینه دعوایه منتصدی اولوب امام ابی یوسف قولنده اکر لازم دکل ایسه امام زفر قولنده لازمدر دیدکده واقف مزبور بروجهله رد جوابه قادر اولمامغین حاکم موقع صدرکتاب طوبی له وحسن‌مآب افندی حضرتلری جانب وقفی ترجیح وصحت ولزومنه حکم ایتمکین فکان المنزل المزبور والرحی المذکور والحدیقة المرقومة وقفاً صحیحاً لازماً مسجلاً وحبساً شرعیاً مؤبداً لایوهب ولایورث ولا یبدل ولا یغیر ولایتعرض فمن بدله بعدما سمعه فانما اثمه علی الذین یبدلونه ان الله سمیع علیم واجر الواقف علی الحی الجواد الکریم وعلی هذا وقع التحریر والاشهاد فی غره ذی القعدة الشریفه لسنة ثلثین ومأة والف من هجرة من له العز والشرف

شهود الحال ———————————————————————

مصطفى المؤذن ، حسام الدين افندى الكاتب ، فخر المدرسين مصطفى افندى الكاتب ، فخر
الكتاب عطاء الله افندى ، فخر التجار الحاج حسين ويژلو ، فخر الاشباه بچاره عبد الله افندى ،
فخر الاماجد والاعيان دفتردار عبد الله افندى ، فخر القضاة ابراهيم افندى برچوى ، فخر القضاة
محمد افندى آغا زاده ، فخر المدرسين الكرام عبد القادر افندى ، عمدة العلماء المحققين الشيخ
محمد افندى سريه زاده ، فخر القضاة عبد الله افندى حرقى زاده ، فخر الائمة محمد افندى .

„Nebrojena hvala stvoritelju neba i zemlje .i onome, koji je svojim pravim robovima podijelio bistru pamet, s kojom će razumjeti božije zapovijedi, kojima ih Bog poziva, da steku raj. Neka je neograničeni salat i neizbrojni selam na onoga Muhamed-Mustafu, koji je najodličniji od sviju ljudi i koji će na strašnom sudu moliti za svoje griješne sljedbenike i na onoga Muhameda, koji je cijeli svijet pozivao i napućivao na pravi put, te na njegovu uzvišenu obitelj i na pribrane njegove drugove, koji su bili kao zvijezde predhodnice.

„Povod pisanja ovog testamenta jest slijedeći: Stanovnik Buzadži Hadži Hasanove mahale, Mustafa efendija, sin Hadži Ahmedov, koji je kadijskog čina, dolazi lično pred ovaj svjetli šerijatski sud i u prisustvu svoga sestrića Mustafa efendije, sina Hadži Ahmedova, koga je imenovao privremenim mutevelijom ovoga vakufa, dragovoljno izjavljuje niže slijedeća očitovanja: Pošto sam nakanio da izvršim dobrotvorno djelo, to ovdje lično, dragovoljno i istinito očitujem, da sam niže slijedeće moje vlastite nekretnine za navijek uvakufio i to: jednu malu kuću u Buzadžinoj mahali, koja se sastoji iz jedne sobe, kafane, bunara, zahoda i dvorišta i uz ovu jednu bašču, koje nekretnine graniče s jedne strane kućom i baščom moje žene Fatime, kćeri Mehmed Čelebine, koju sam joj prodao, s druge kućom moga brata Sulejmana, s treće kućom Hadži Alije Čemerlije a sa četvrte putem, a osim toga jednu vodenicu sa četiri vrtla na rijeci Bosni na kraju sela Krivoglavaca i uz ovu bašču i bostan, te sve ove nekretnine za božiju ljubav uvakufljujući, stavljam o upravljanju ovih uvakufljenih nekretnina slijedeće uvjete: da ja u ovoj uvakufljenoj kući stanujem doživotno i da sa uvakufljenom vodenicom upravljam, a poslije moje smrti da moja žena Fatima, kći Mehmed Čelebina, u ovoj kući stanuje sve do smrti, ili eventualne preudaje a sa uvakufljenom vodenicom da upravlja i da ovu vodenicu opravlja i popravlja a ostali prihod iste da troši na svoje kućne potrebe; a kad i ona umre, da tadašnji šerijatski sudac u sporazumu sa mutevelijom i dotičnim imamom Buzadži Hadži Hasanove mahalske džamije i pod nadzorom mahalskih stanovnika ovu kuću i vodenicu javnom dražbom proda i ako se od prodaje istih dobije 80.000 akči utrška, da se od ove sume odvoji osmina i preda mutevelijí u ruke a da mutevelija ovu osminu u gotovom novcu putem šerijata sa 10 do 11 % dozvoljenih kamata daje tražačima na zajam i da od tih prihoda prima mutevelija po šest akči dnevne plaće, a kad on umre, da to pravo našljedstvom prelazi na njegove potomke s koljena na koljeno dolazeći, sve dok ih teče. Dalje, da se od tih prihoda izdaje po 8 akči dnevno mojoj malodobnoj kćeri Safiji, koja će naregjivati, da se svaki dan uči po jedan „Jâsîni-šerîf“ pred dušu božijeg ljubimca i najpribranijeg poslanika s. a. v. s. i za spas moje duše i duša mojih roditelja i da to pravo sa navedenim uslovima naslijede i njena djeca s koljena na koljeno idući. Dalje, da se od tih prihoda daje po osam akči

dnevno mojoj drugoj kćeri Umihani, koja će naregjivati, da se uči za dušu uzvišenog božijeg poslanika Muhamed-Mustafu s. a. v. s. po jedna sura melekj, po tri „Ihlâsi-šerifa" i po deset salevata za spas duše moje i mojih roditelja, a to pravo da naslijede i njezina djeca s koljena na koljeno idući; da se mome bratu Sulejmanu od tih prihoda daju po dvije akče dnevno, koji će narediti, da se svaki dan uče po tri „Ihlasi-šerifa" i po deset salevata pred dušu pejgamberovu s. a. v. s. i za spas duše moje i mojih roditelja i da to pravo sa obvezom navedenih učenja prelazi na njegovu djecu s koljena na koljeno idući. Dalje, da se od tih kamatskih prihoda daje imamu, koji bude u Buzadži Hadži Hasanovoj džamiji služio, po osam akči dnevne plaće, koji će po svršetku svih pet namaza u ovoj džamiji učiti po tri „Ihlâsi-šerifa" pred dušu velikoga pejgambera a. s. v. s.; da se hatibu, koji bude u ovoj džamiji izdaju po tri akče dnevne plaće u ime te službe a dvojici muezina u istoj džamiji da se daje svakom po tri akče dnevne plaće. Da u ovom vakufu bude džabija moj bratić Abdullah a da mu se za tu službu daje po dvije akče dnevne plaće; da bude pisar ovoga vakufa Ahmed, sin moje kćeri Umihane, a da mu se za to plaća po dvije akče dnevno, a kad ovi džabija i pisar umre, da to pravo naslijede njihova muška djeca s koljena na koljeno idući. Dalje, da se od ovoga prihoda svake godine u mjesecu redžebu kupi po dvije svijeće od deset oka težine te da se zapale u spomenutoj džamiji; da se od ovih prihoda svake godine potroši po 180 akči na pregledanje godišnjih vakufskih računa. Stavljam dalje uslov, ako se ne bi spomenuta kuća sa vodenicom za odregjenu i gore navedenu svotu prodala, da se u tom slučaju svim službenicima ovoga vakufa, osim mutevelije, plaće smanje, sve dotle, dok se od ovih uštednja ne namiri svota od 80.000 akči; a ako se rečena kuća sa vodenicom za veću svotu proda, da to ostane kao fond, sa kojim bi se možebitna vakufska šteta naknadila. Dalje uvakufljujem jednu plodnu bašču, u Hadži Džaferovoj mahali u Sarajevu, koja graniči s jedne strane baščom Safije-kadune, sa druge baščom Osman-bašinom, a sa treće i četvrte općim putem, te istu kao i predrečene nekretnine za navijek stvarno i istinito uvakufljujem i stavljam slijedeće uvjete: da ja sa ovom baščom upravljam dok sam živ, a poslije moje smrti, da se ova bašča pod kiriju daje i od prihoda ove kirije, da prima dvije trećine imam Kasim kjatibovog mesdžida a jednu trećinu da prima muezin ove džamije; da ovome vakufu budu počasni nadzornici stanovnici Kasim kjatibove mahale i da sadašnji muezin Derviš Mustafa u ovom mesdžidu svaki dan uči po jedan „Jâsîni-šerif" na spas moje duše i duša mojih roditelja a za to da prima po dvije akče dnevne plaće, koje će mutevelija isplaćivati i bašču pod najam davati. Stavljam uvjet, da ja sa ovim vakufom doživotno ravnam, njegove službenike odregjujem, promjenjujem, otpuštam, vakuf povećavam, ili promjenjujem a da mi budu u tom počasni nadzornici stanovnici ove mahale.

„Kad je pomenuti vakif sve ove uvjete očitovao i dovršio, prisutni mutevelija lično ih kao istinite potvrdi. Iza toga je pomenuti vakif oprovrgnuo te riječi uvakufljenja, te reče: Ako je ovako uvakufljene po propisima i nazorima Imami Azama Ebu Hanife i dozvoljeno, ipak ne može se kao stvarno izvedeno smatrati za to, što će se po mojim uvjetima ovo uvakufljenje u novac pretvoriti, a uvakufljenje gotovog novca po propisima pomenutog Imami Azama nije dozvoljeno, s toga tražim, da mi se uvakufljene nekretnine u posjed i vlasništvo predadu. Prisutni mutevelija na ovo odrješito odgovori, da priznaje, da ono nije po navedenim propisima dozvoljeno, ali je ipak po propisima Imami Ebu Jusufa dozvoljeno, s toga da ne može uvakufljene nekretnine vakifu povratiti. Na ovo vakif odgovori, da priznaje propise Imami Ebu

Jusufa, ali da i ovi to ipak ne dozvoljavaju. Prisutni mutevelija na ovo odgovori, makar to po propisima rečenog imama ne bilo dozvoljeno, propisi Imami Zufera izrično takovo uvakufljenje dozvoljavaju, s toga vakif ni na koji način ne može te nekretnine natrag u posjed dobiti. Raspravljajući šerijatski sudac, uzevši u pretres ove rasprayne navode te obzirom na bitne interese vakufa izreče presudu, kojom se ovo uvakufljenje navedenih nekretnina kao vječiti zavjet po šerijatu stvarno, nepobitno i istinito smatra, tako da se uvakufljene nekretnine ne mogu nikada promijeniti, naslijediti, umanjiti i pokloniti, nego da ostaju kao vječito uvakufljeni predmeti.

„Ko bi ovu presudu oprovrgnuo, ili je hotimično htio obezvažiti ili uništiti, tome će gospod Bog sve grijehe na strašnom sudu na vrat natovariti, jer Bog sve vidi i zna.

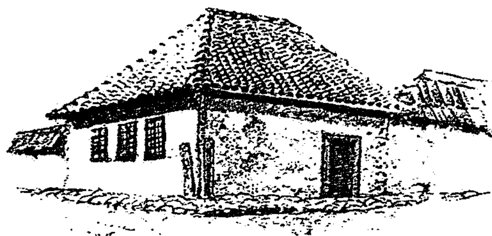
„Ovo se dogodi i napisa početkom zilka'deta 1130. (= 1717. g.)

„Svjedoci ovoga: Mustafa Mujezin, Husamuddin efendija pisar, Mustafa efendija muderiz pisar, Abdullah efendija, knjižničar, Hadži Husein Vižlo, trgovac, Abdullah efendija Bičare, Abdullah efendija Defterdarija, plemić, Ibrahim efendija Brčo, kadijski ponos, Mehmed efendija Aga-zade, kadijski ponos, Abdullah efendija, muderiz, Šejh Ahmed efendija Srnić, ulema, Abdullah efendija Hrkić, kadijski ponos i Mehmed ef. ulema".

Ovaj vakuf vremenom je skoro sasvim upropašćen, što nam svjedoči mutevelijski berat, kojim se imenuje mutevelijom ovog vakufa, na predlog kadije Rašida Mustafe Mektubije, Ahmed, sin Mustafin. U tom se beratu motivira imenovanje time, da je duže vremena ova bogomolja zapuštena i vakuf u oskudici te se pokazala potreba, da se za ovaj vakuf imenuje mutevelija, koji će imati po vakfiji odregjenu plaću od pet groša godišnje.

Berat je pisan 11. zilka'deta 1232. (= 1816. g.) u velikom gradu Konstantiji.

Ovaj je mesdžid i danas u dobrom stanju, a tako isto i dječački mekteb.

Slika 129. Mekteb Kasim kjatibov.

Prilog Nalčadži Hadži Osmanovom mesdžidu.

نعلچه‌جی حاجی عثمان جامعی ایچون

فاطمه بنت الحاج عبدالله سنجقدار بن علی اغانك وقفیه‌سیدر

مدینهٔ سرای بوسنه‌ده نعلچه‌جی حاجی عثمان محله‌سنده ساکنه ایکن بوندن اقدم فوت اولان فاطمه بنت الحاج عبدالله سنجقدار بن علی اغانك ثلث مالندن جهات آتیة الذکر اسلوب جانی اوزره وقف وتسلیم بعده رجوعه وصی مختاری وجه شرعی اوزره محضر حامد واحمد وقرداشی ابراهیم اغالر ابن عبد اه شهادتلریله ثابت وثبوت وصایتنه حکم شرعی لاحق اولان متوفاة مزبوره‌نك زوجی علی آغا بن الحاج حسن نام کمسنه مجلس شرعشریف واجب التشریفده لاجل التسجیل متولی نصب وتعیین اولنان متوفیهٔ مزبوره‌نك ارقرنداشی صالح اغا محضرنده بالوصایه تقریر کلام وتعبیر عن المرام ایدوب زوجه‌م متوفاهٔ مزبوره‌نك ثلث مالندن بش بیك بشیوز غروش نقد ایله مدینهٔ مزبوره‌ده عباجیان سوقنده واقع بر طرفدن بوراك اوغلی مصطفی اغا دکانی وطرف ثانی ولاغیك عبداه دکانی و طرف ثالث دکانی وطرف رابع طریق عام ایله محدود و ممتاز دکانی بالوصایه اخذ وقبض وفی‌سبیل الله تعالی وقف وحبس ایدوب شویله شرط ایلدمکه مبلغ مذکور باید متولی اونی اونبر بچق حسابی اوزره رهن قوی ویاخود ابقایه قادر کفیل ملی ایله علی وجه الحلال اعمال و استرباح ودکان مذکوری آخره بالایجار حاصل اولان ربح وغله واجاره سندن محلهٔ مزبوره‌ده واقع جامع شریفده هرکیم امام اولور ایسه سنوی یوز اوتوز غروش وظیفه‌یه متصرف اوله وبهر سنه جامع شریف مذکوره‌ده آلتمش غروشلق ایکیشر مقوی ایقاد اولنه وهرکیم جامع شریف مذکوره‌ده مؤذن اولور ایسه سنوی سکسان غروش وظیفه‌یه متصرف اوله وبهر رمضان شریفده برر ختم شریف قرائت ایتدریلوب ثوابنی سرور کائنات علیه افضل التحیات افندمز حضرتلرینك روح پرفتوحلریله آل واصحاب ارواحنه اهدا اولنه ومدینهٔ مزبوره‌ده حاجی ادریس جامع شریفنده هفته‌ده بررکون ناسه هرکیم وعظ ونصیحت ایدر ایسه سنوی ایکی یوز غروش وظیفه‌یه متصرف اوله وبهر رمضان شریفده متوفاة مومی الیهانك روح ایچون اوتوز غروش فقرایه تصدق اولنه وبهر سنه عید اضحی‌ده بر رأس قیون روح ایچون ذبح وقربان ایتدریله ووقف مذکوره مرقوم صالح اغا نظارت ایدوب سنوی یوز غروش وظیفه‌یه متصرف اوله ودکان مزبورك تعمیر وترمیمندن فضله وربح مذکورك فضله‌سی هرنه باقی قالور ایسه جهت تولیت وظیفه‌سی اوله ووقف مذکورك تولیتی حیاتده اولدقچه بکا ونظارتی مومی الیه صالح اغایه مشروطه اوله وبعد وفاتنا اولاد اولاد اولاد ذکورلرمزك اکبر وارشدینه بطنا بعد بطن متصرف اوله‌لر دیو تعیین شروط وتبیین قیود برله ختم کلام واستیفای مرام ایتدکدن صکره ذکر اولنان نقود ایله دکان مزبوری فارغاً عن الشواغل متولی مزبوره تسلیم ایلدیکمده

اولدخی وقفیت اوزره بالتولیه قبض وتسلیم ایلدی دیدکده غب التصدیق الشرعی امر وقف تمام وحال تسلیم انجام اولمش ایکن بالووصایه واقف مومی الیه وقف مذکوردن رجوع ونقود مذکور ایله دکان مزبوری ملکیته استرداد ومتولی مرقوم دخی رد وتسلیمدن امتناع ایله حاکم موقع صدر کتاب طوبی له وحسن مآب افندی حضرتلری حضورنده کما هوالمسطور فی الکتب المشهور مترافعان وهر بری مبتغاسنجه فصل وحسمه طالبان اولدقلرنده حاکم مومی الیه دام الحق جاریا بین یدیه افندی حضرتلری عالماً بالخلاف الجاری بین الائمة الاسلاف علی رأی من یراه اولا وقف مذکورك صحتنه و ثانیا لزومنه حکم صحیح شرعی وقضاء صریح مرعی ایتمکله وقف مزبور صحیح ولازم اولوپ من بعد نقض وابطالی ممتنع الاحتمال اولدی فمن بدله بعد ما سمعه فانما اثمه علی الذین یبدلونه ان الله سمیع علیم جری ذلك وحرر فی الیوم السابع من شوال المکرم لسنه احدی وثمانین و مأتین و الف

شهود الحال

سراج قلفه عبدی اغا ، سراج لازویك احمد اغا ، راسخ زاده ادهم افندی ، الحاج یوسف افندی ، بقال الحاج ادهم ، کسری زاده راشد افندی ، دلاغی زاده وبسل اغا ، دباغ ملا خلیل ، نقشیك احمد اغا ، محضر منلا عبدی

Prilog Jagdži-zade Hadži Ahmedovom mesdžidu.

جنتی زاده مصطفی بك بن فیض الله بکك وقفیه‌سی
یاغجی زاده حاجی احمد جامع شریفنه

حمد موفور و شکر جزیل غیر محصور ول واقف خفایای ضمائر وکاشف خبایای سرائر اولان جناب موجد عامهٔ ممکنات ومنشئ کافهٔ مصنوعات تعالی شانه عن الشبیه والمثیل وتقدس ذاته عن النظیر والعدیل حضرتلرینك درکاه ادس و بارکاه مقدسنه سزاوار واجب الاقتصار درکه انواع بنی آدمی قدرت کامله وحکمت شامله برله انشا واختراع ایدوب دنیایی مزرعهٔ آخرت و اولائی ذریعهٔ عاقبت ایلدی وصلواة طیبات و تحیات خالصات اول سلطان جمهور انبیا و عنوان منشور اصفیا مظهر توفیق حقایق حافظ اسرار دقایق امام کعبهٔ قدس وهمام مدینهٔ انس صدر حقهٔ صفا محمد المصطفی صلی الله تعالی علیه وسلم حضرتلرینك شهد معطر ومرقد منورلرینه اولسونکه وجود شریفی سبب ایجاد کون ومکان و باعث خلقت انس وجان اولدی وتحیات بی غایه وتسلیمات مالانهایه آل و اولاد کرام واصحاب ذوی الاحترام اوزرینه اولسونکه هر بری طریق مستقیمده نجم هدی وفلك اهتداده شمس ضحی اولدیلر رضوان الله تعالی علیهم اجمعین اما بعد سبب تحریر کتاب و موجب تسطیر خطاب اولدرکه مدینهٔ سرای بوسنه‌ده یاغجی الحاج احمد محله‌سنده سکانندن صاحب الخیرات وراغب الحسنات جنتی زاده مصطفی بك ابن فیض الله بك مجلس شرعشریف

انورده ذکر آتی وقفنه لاجل التسجیل وا تمام متولی نصب وتعیین ایلدیکی تاغلیك ملا صالح ایله
احمد محضرنده اقرار صحیح شرعی و اعتراف صریح مرعی ایدوب وقف آتی البیانك صدورینه
دکین یدمده ملك صریحم اولوب قوان بالی محله‌سنده واقع بر طرفی ارمغانجی سنان جامع شریفه
مشروطه اشجار مغروسهٔ مثمره‌لو وقف باغچه‌سی و طرف ثلثه‌سی طریق عام ایله محدود اوزرنده
اولان اشجار مغروسهٔ مثمره ملك و عرصه‌سی عیسی بك وقفنه سنوی یکرمی سکز اقچه مقاطعهٔ
قدیمه‌لی برقطعه باغچه ایله خلاجیان سوقنده واقع برطرفی پره‌پولی ملا سلیمان دکانی و برطرفی حلاج
مصطفی دکانی وطرفین طریق عام ایله محدود اوزرنده اولان بناسی ملك و عرصه‌سی فرهاد بك
وقفنه سنوی طقسان طقوز اقچه مقاطعهٔ قدیمه‌لو برباب دکان وکورکجیان زیر سوقنده واقع طرفینی
فاضل پاشا دکانلری وطرفینی طریق عام ایله محدود اوزرنده اولان بناسی ملك وعرصه‌سی شیخ
رمضان وقفنه سنوی سکسان اقچه مقاطعهٔ قدیمه‌لو برباب دکان و اتصالنده واقع مخزنمی باذن متولی
ملکمدن افراز ایدوب رضاءً لله تعالی وطلبا لمرضاته المعلی وقف صحیح مؤبد وحبس صریح
مخلد ایله وقف وحبس ایدوب شویله شرط ایلدمکه باغچهٔ مزبور ایله مذکور دکانلری باید متولی
هر سنه اجاره مثلیله آخره ایجار ایدوب حاصل اولان اجاره سندن عشری جهت تولیت وظیفه‌سی
اولوب ماعداسندن دخی هر سنه یکرمی بش غروش افراز و باغچهٔ مذکور ایله دکان مذکورك
مقاطعه‌سنی ادا و باقی ید متولیده ادخار و لازم اولدقچه دکان مذکورلرك تعمیراتنه صرف اولنه
ودخی شویله شرط ایلدمکه باقیسندن سنوی ایکیوز اللیشر غروش افراز و یاغجی زاده الحاج
احمد محله‌سنده کائن جامع شریفده هرکیم تراویح قیلدیرر امام اولور ایسه سنوی سکسان غروش
ویریله وجامع مذکورده هرکیم کذلك مع التراویح مؤذن اولور ایسه هر سنه قرق غروش ویریله
وجامع مذکورك مناره‌سنده لیالیء رمضان شریفده ایکی‌قات قنادیل ایقاد ایچون طقسان غروش روغن
زیت اشترا و صرف اولنه و جامع مذکورده اوچ آیلرده علماء عاملیندن برآدمی بولوب هفتده
ایکی کره عوام ناسه وعظ ونصیحت ایتمك ایچون سنوی قرق غروش ویریله ودخی شویله شرط
ایلدمکه اجارهٔ مذکوره‌دن هر سنه طقسان غروش افراز و خواجه کمال الدین محله‌سنده واقع
جامع شریفك مناره‌سنده لیالیء رمضان شریفده ایقاد قنادیل ایچون سکسان اوچ غروش روغن
زیت اشترا و ایقاد ایدن مؤذنه سنوی یدیشر غروش ویریله وکذلك اجارهٔ مذکوره‌دن یوز یکرمی
غروش افراز و باش چارشوده واقع جامع شریفده اوچ آیلرده عوام ناسه وعظ ونصیحت ایدن
واعظ افندی‌یه سنوی قرق غروش ویریله وطویل الحاج مصطفی محله‌سنده واقع مسجد شریفده
هرکیم امام اولور ایسه سنوی قرق غروش ویریله و هر سنه عید اضحی حلولنده قرق غروش
برراس قوچ اشترا وقربان بایرامی کونی ذبح اولنوب جلد لحمی وشحمنی فقرایه تصدق ایدوب
ثوابنی روح روانمه اهدا اولنه ومادامکه بن لابس لباس حیات اولدقچه وقف مزبورك تولیتی بکا
مشروطه اولوب وفاتمدنصکره بطنا بعد بطن و قرنا بعد قرن اولاد و اولادمك اولاد ذکور ایسه
اکبر وارشد و اصلحی جهت تولیته متصرف اوله‌لر بعد انقراض اولاد الذکور والاناث امانتله

معروف واستقامتله موصوف اولان كسنه‌يى حاكم الوقت معرفتيله متولى نصب وتعيين اولنه وقف مزبورك بر وجه حسبى نظارتى محلتين مزبورتين اهاليلرينه مشروطه اوله و وقف مزبورك تبديل وتغييرى وتكثير وتوقيرى هر كره مرة بعد اخرى يدمده اوله ديو باغچۀ مذكوريله دكان مزبورلرى فارغا عن الشواغل متولىء مزبوره تسليم اولدخى سائر متوليان اوقاف كبى برهة من الزمان تصرف ايلدى ديدكده غب التصديق الشرعى واقف مومى اليه كلامنى سمت آخره صارف اولوب امام اعظم وهمام افخم ابو حنيفة الكوفى حضرتلرينك رأى خطير و مذهب منيرى اوزره عقارات مذكوره نك وقفيتى صحيح لكن منزلۀ عاريتده اولمغله غير لازم اولوب و بر جهته وقف اولان عرصه اوزرنده مبنى ملك جهت اخرايه وقفيتى بعض ائمۀ كرام عندنده جائز اولمامغله اوقاف مذكوردن رجوع ايدوب ذكر اولنان باغچه و دكانلرى كما كان ملكمه ادخال اولنمق مطلوبمدر ديدكده متولىء مزبور جوابه تصدى ايدوب اكرچه حقيقت حال منوال مشروح اوزره اولديغى جاى اشكال دكلدر لكن امام ربانى وخبر كامل صمدانى الشهير بالامام الثانى ابو يوسف حفظه الله عن موجبات التلهف والتأسف حضرتلرينك رأى منيرى اوزره واقف مجرد وقفت ديمكله لزومى و واقف ايچون وقفندن رجوع واسترداد امر بعيد و بر جهت بره وقف اولان عرصه اوزرنده مبنى ملك بنالك جهت اخرايه وقفيتى بعض مشايخ كرام وفقهاى ذوى الاحترام قتلرنده جائز اولوب وامام ثالث محمد ابن حسن الشيبانى رأى سديدلرنده تسليم الى المتولى ايله وقفه لزوم عارض اولور ديو رد وتسليمدن امتناع و خصومت ونزاع ايدوب وقف مزبورك صحت ولزومنه حكم اولنمق بالتوليه مرادمدر ديدكده حاكم موقع صدر كتاب طوبى له وحسن مآب افندى حضرتلرى جانب وقفه ديدۀ عنايتلريله نظر ومناع للخير اولمقدن حذر ايدوب تمهيد وقف اولى وتشييد مبانى اخيرى كوروب ائمۀ كرام بينلرنده اولان خلافه عالماً على رأى من يراه لازماً وقف مذكورك صحت ولزومنه و خصوص وعمومنه حكم صحيح شرعى وقضاء صريح مرعى ايدوب فصار وقفاً صحيحاً شرعيا وحبساً صريحًا مرعيًا فمن بدّله بعد ما سمعه فانما اثمه على الذين يبدّلونه ان الله سميع عليم واجر الواقف على الحىّ الجواد الكريم جرى ذلك وحرّر فى اليوم الخامس عشر من ماه جماذى الآخر لسنة تسع و ستين و مأتين و الف

Prilog Haseći Hatunovom mesdžidu.

الحمد لله الملك المتعال ذى العظمة والبقاء والجلال الذى لا يجرى فى ملكه التبديل والاستبدال ولا يتصور فى سلطانه التحويل والانتقال والصلوة والسلام على سيدنا محمد صاحب الشريعة المصونة عن النسخ والزوال و على آله واصحابه ذوى الفضل والكمال * اما بعد سبب تحرير كتاب شرعى وموجب تسطير خطاب مرعى اولدركه مدينۀ سراى بوسنه‌ده خصكى خاتون محله‌سى ساكنلرندن خصكى الحاج محمد ممشو آغا ابن الحاج عبد الله نام كمسنه «من جاء بالحسنة فله عشر امثالها» معناى شريفنه متفطن اولوب

والمرء يستظل تحت ظل صدقاته مضمون منيفه متيقن اولوب محلهٔ مذكوره ده مجدداً برمكتب بنا
وكما هو الاخرى اتمام ايلدكدنصكره مجلس شرع خطير لازم التوقيرده وقف آتى البيانه متولى
نصب وتعيين ايلديكى مدينهٔ مزبوره ده ايولاقوه‌لى الحاج محمد محله‌سى سكاننندن اشبو رافع الكتاب
محمد شاكر افندى ابن محمد معيد افندى محضرنده اقرار تام و تقرير كلام ايدوپ جمله املاك و
اطيب اموالمدن اولوپ مدينهٔ مزبوره ده خيراتى واقعه مرحوم ومغفور له غازى عيسى بك اوقافى
عرصه‌لرندن سنوى مقاطعهٔ معينه‌لو عرصه‌سى وقف وبناسى ملك بازار بوله سوقده كائن بزستان
درونننده معلومة الحدود ايكى باب دكانمى باذن متولى وينه مدينهٔ مزبوره ده اسكدارى احمد
چلبى محله‌سنده واقع برطرفى موسى قاضى اوغلى ملا ابراهيم باغچه‌سى وبرطرفى ولى اوغلى مصطفى
بشه وبرطرفى ينه مرقومان ملا ابراهيم ومصطفى بشه باغچه‌لرى وطرف رابعى طريق عام ايله
محدود وممتاز بر قطعه باغچه‌مى ملكمدن افراز واخراج وحسبة لله تعالى وقف صحيح مؤبد و
وحبس صريح مخلد ايله وقف وحبس ايدوپ شويله شرط ايلدمكه مادامكه لابس حلعت حياة
اوله‌م وقف مذكورك توليتى نفس ذاتمه مشروطه وبروفق دلخواه رأيمه مربوطه اوله وقتاكه
بامرالله تعالى والله يدعوا الى دار السلام دعوتنه اجابت وقدم نهادهٔ دار آخرت ايلديكمده اكبر
وارشد واصلح اولاد ذكورمدن هركيم بولنور ايسه وقف مذكوره متولى اوله بعده اولاد و
اولاد اولادمك اصلح واكبر وارشد اولان اولاد ذكور واناث قرناً بعد قرن وبطناً بعد بطن
وقف مذكوره متولى اولوپ سائر اولادم ناظر اوله‌لر وبعد الانقراض علماء عاملين ووجوه
اهالى اتفاقيله حاكم الشرع الشريف بر متدين كمسنه‌ئى متولى نصب ايليه ودخى شويله شرط ايلدمكه
ذكر اولنان ايكى باب دكانلرك حاصل اولان اجاره‌لرندن اولا سنوى مقاطعهٔ قديمه‌لرين بعد الادا
باقى قلان اجاره‌لريله باغچهٔ مرقومه غله‌سندن مصارف تعميريه‌لرى بعد الاخراج باقى قلان اجاره و
غله‌نك عشر محصولى جهت توليت وظيفه‌سى اوله‌رق متولى اخذ وقبض ايلدكدنصكره برباب
دكان مذكورك ازدياد قلان اجاره‌سيله باغچهٔ مرقومه غله‌سى سالف البيان خصكى خاتون محله‌سنده
بنا واحيا ايلديكم مكتب مزبورده معلم صبيان اولنه اعطا وذكر اولنان دكان ثانينك دخى برمنوال
محرر ازدياد قلان اجاره‌سندن كبكبير محله‌سنده واقع مكتب شريف واتصالنده مقابر مسلمين
برمقلغى تعميره محتاج اولدقچه متولى معرفتيله تعمير وترميم اولنوپ دكان مرقومك بقيه قلان اجاره‌يه
مارالذكر كبكبير محله‌سنده واقع مكتب مزبورك معلم صبيان وظيفه‌سى اوله‌رق منصرف اوله‌لر ديو
شروط وقيودينى وجه مشروح اوزره بيان وتقرير وبو مقامده ختم كلام وايفاى مرام برله ذكر
اولنان ايكى باب دكان وباغچهٔ مرقومه‌ئى متولى مومى اليه محمد شاكر افندى يدينه تسليم اولدخى
بالتوليه اخذ وقبض ايلدكدنصكره متولى مومى اليهى جميع كلمات مشروحه‌سنده وجاهاً تصديق و
شفاهاً تحقيق ايدوپ وقفيت اوزره تصرف مراد ايلدكده واقف مومى اليه الحاج محمد ممش آغا
عنان كلامى سمت رجوعه عاطف وزمام مرامى صوب استرداده صارف اولوب اگرچه امام اعظم
ابو حنيفه نعمان بن ثابت رحمة الله عليه قتنده عقارك وقفيتى صحيحه لكن لزومله اتصافدن عاريه‌در

بناء عليه ذكر اولنان ايكى باب دكان ايله باغچهٔ مذكوره ملكيتمه ارجاع اولنوپ متولى مومى اليهك
كف يدينه تنبيه اولنمق مطلوبمدر ديدكده متولى مومى اليه محمد شاكر افندى جوابه تصدى ايدوب
اكرچه حقيقت حال منوال محرر اوزره اولديغى محل اشكال اولميوب لكن امام فاضل ربانى
وخبر كامل صمدانى الشهير بالامام الثانى ابى يوسف حفظه الله تعالى عن موجبات التلهف والتأسف
حضرتلرينك رأى منيرلرى اوزره واقف مجرد وقفت ديمكله لزومى مفيد وواقف ايچون وقفندن
رجوع واسترداد امر بعيد و بر جهت بره وقف اولان عرصه اوزرنده مبنى ملك بنانك خرابه
وقفيتى بعض مشايخ كرام وفقهاى عظام قائلرنده جائز اولوپ امام ثالث محمد بن حسن الشيبانى
رأى سديدلرنده تسليم الى المتولى ايله وقفه لزوم عارض اولور ديو رد و تسليمدن امتناع و خصومت
ونزاع ايدوپ وقف مذكورك صحت ولزومنه حكم اولنمق بالتوليه مطلوبمدر ديدكده حاكم شرع
خطير سهل الله عليه كل امر عسير افندى حضرتلرى دخى جانب وقفه ديدهٔ عنايتلرى ايله نظر
ومناع للخير اولمقدن حذر ايدوب ائمه بينلرنده اولان خلافه عالماً على من يراه لازماً وقف
مذكورك صحت ولزومنه وخصوص وعمومنه حكم صحيح شرعى و قضاء صريح مرعى ايدوپ
فصار باتفاق علمائنا وقفاً صحيحاً شرعياً وحبساً صريحاً مرعياً فمن بدله بعد ما سمعه فانما اثمه
على الذين يبدلونه ان الله سميع عليم واجر الواقف على الله الجواد الكريم جرى ذلك و حرر
فى اليوم الحادى عشر من ربيع الاخر سنه ١٢٣٠

شهود الحال

علماء عاملينندن الحاج عبدالله افندى پانجه زاده ، معلم صبيان حسن افندى ترنوه لى ، طولو زاده
محمد اغا ، ماشو زاده سليمان اغا ، قصباشى اوغلى عبدالله اغا ، قوستوره الحاج مصطفى اغا ،
براچو حسن علمدار ، سوجوقه الحاج ابراهيم ، سراج صاقه الحاج صالح ، حسن آغو زاده
ملا ابراهيم ، الحاج احمد بن مصطفى عن قضاء فوچه وغيرهم من الحاضرين